

Handwritten: Rogeri Aschami
DISERTISSIMI
VIRI ROGERI ASCHAMI
ANGLI, REGIÆ OLIM MAIESTA-
ti à Latinis Epistolis, Familiarium Epistolarum
libri tres, magna orationis elegantia conscripti,
nunc postremo emendati & aucti.

QUIBUS ADIVUNCTVS EST
*commendasiliarum, Petitoriarum, & aliarum huius ge-
neris similium Epistolarum, aliorum nomine, ad alios Princi-
pes & Magnates ab eodem R. Aschamo con-
scriptarum, liber unus.*

ACCESSERVNT HAC POSTREMA
editione Ioannis Sturmij, Hieronymi Osorij, alio-
rumque Epistolæ, ad Rog. Aschamum aliosque
Nobiles Anglos missæ.

ADDITA SVNT PAUCA QVAEDAM
Rogeri Aschami POEMATA.

OMNIA IN STUDIOSORVM GRA-
tiam collecta operâ & studio
E. G.

ADIECTA EST IN FINE EIVSDEM
E. G. Oratio, de VITA & OBITU Rogeri
Aschami, & eius dictionis elegantia.

860
LONDINI,
In officina Typographica Ar. Hat-
field pro Francisco Coldocko.

1590

C. Hoghton

AD ILLVSTRISSIMAM
REGINAM ELIZA-
BETHAM.

LIBER DE SE.

Non vaga mordacis metuo conuitia vulgi,
Non ego curo tuas improba turba minas.
Indoctos sperno, rabiosâq; murmura Momi,
Reginæ satis est posse placere meâ.
Illa fuit Domini semper gratissima Princeps,
Illi semper erit cura benigna mei:
Illa solet gratè doctos admittere libros,
Illa solet cupide voluere sæpè libros.
Consilio pollet prudens, pia, docta, diserta,
Ingenio præstat, præstat & arte potens,
Iudicio insignis, rerum usu, mente, loquētia,
Ac præceptoris grata memora sui.
Principis astitit dubito penetralia visere gressu:
Quid? Non est clemens Elisabetha suis?
Elisabetha suis decus & tutela Britannis,
Clemens, clementi suscipit ore libros.
Te præcor (Elisabeth) gratio me suscipe vultu,
Protege, volue lubens, sum tuus ecce liber.
Turba maligna vale, fuge tu dignissima morte:
Turba benigna veni, per lege, disc, vale.

~~John ...~~

SERENISSIMAE,
POTENTISSIMÆ QVÆ
PRINCIPI DIVÆ ELIZABE-
THÆ, ANGLIÆ, FRANCIAE, ET
HIBERNIAE REGINÆ, & C. COLLEGII

Scholaque Westmonast. liberalissima fundatrici:

*E.G. latissimum imperium, florentissimas
fœlicitates, longissimos annos cum
fœlicissimo rerum omnium
statu exoptat.*

ROGERVS ASCHA-
MVS, eximiae erudi-
tionis laudibus vir
ornatissimus, qui
tuam olim adoles-
centiam, illustrissi-
ma PRINCEPS, pre-
claris & literis, &
linguis effinxit, in-
geniumq; illud tu-

um omni immortalitate dignum egregijs ar-
tibus excoluit, has conscripsit Epistolas, con-
cinna admodum, vt omnes putant, dulcissi-

ma, vt ego existimo, orationis elegantia & venustate compositas. Quorum ego nactus exempla, & scriptionis suauitate delectatus, & dictionis allectus lenocinijs, tredecim abhinc annis in vnum fasciculum colligebam, et iustissimis adductis rationibus, tuæ consecrabam Excellentia. Eas tua serenitas, quæ es clementia & bonitate, latissima fronte aspicere, & propensissima voluntate accipere dignata est. Mirari possum, exprimere nunquam valeo, tam admirandam humanitatem, tam inusitatam inauditamque clementiam tuam, quæ sic doctissimorum virorum opera gratissimè admittere, & infimæ conditionis hominum conatus libentè amplecti solet. Ex omnibus certè virtutibus illis, quibus diuinum tuum pectus abundè cumulatur, eam vel summam esse iudico, vel summæ sanè proximam, quod non tam ipsis literarum studijs amantissimè faueas, sed ipsos etiam literatorum libros benignissimè amplectaris, & studiosissimè legas. Nec hij solum Epistolarum libri, quod ego infimæ homo conditionis obtulerim, tuæ Excellentie grati fuerunt, sed quod R. Ascham, tuæ institutor adolescentie, vir honorato in loco constitutus, & de meliori nota tuæ Maiestati cognitus, conscripserit, gratissimi extiterunt. Fuit enim Excellentie tuæ R. A. probè perspecta probitas, prudentia, vsus rerum, industria, orationis suauitas,

scribendi

DEDICATORIA.

scribendi facultas, & præcipua etiam erga
 tuam Maiestatem obseruantia atque fides.
 Qui ille omnia, non solum amoris officia,
 sed honoris etiam & foelicissimi ingenij or-
 namenta libentèr detulit: quæ vel eius in-
 tam Excellentiam amor, vel tui tantæ Princi-
 pis dignitas postulare videbatur. Is enim om-
 nem suam voluntatem, operam, studium, cu-
 ras & orationem ad Maiestatis tuæ egregias
 merites exornandas, & ad præclarissimas Excel-
 lentia tuæ laudes illustrandas & propagan-
 das, semper aggregauit. Foelicem te putant
 multi, quæ talem habuisti præceptorem: Ego
 multo multò beatiorum iudico, vt Ioannes
 Sturmius de te ad illum olim scripsit, cui ta-
 lis contigit discipula. Cuius ingenium in
 concipiendo diuinum, & admirabile: cuius
 memoria in retinendo certa, foelix, firma, sta-
 bilis: cuius voluntas in discendo permagna:
 cuius studium in progrediendo auidum: cu-
 ius animus ad laborem in studijs perferendum
 promptus: cuius industria ad quasuis deuo-
 tandas cædij molestias paratissima: cuius eti-
 am in omni florentissimi regni obeunda ratio-
 ne, tanta semper elucet, cum veræ prudentia
 ius, tum summe nobilitatis amplitudo, vt fo-
 licior ne sis, vel quia nata es ex tam illustri fo-
 licissima memoria Principe, Henrico octa-
 uo patre, vel quia instituta es à tam eru-
 dito præceptore, non possum quidè m fa-

cilè statuere. Quamobrem, diuenditis omnibus priorum editionum voluminibus, cum ad quartam librarius æditionem accelerasset, rogauit me, vt aliquam in perlegendis prioribus addendisque nouis, si quas haberem, operam nauarem meam, vt nouæ harum æditioni, nouus etiam Epistolarum cumulus accederet: huic Librarij petitioni, vtpotè honestæ & licitæ, lubens acquieui: priores tres Epistolarum libros, quarti libradiectione, locupletavi. Quas omnes magna orationis suauitate conditas, ad MAIESTATIS TVE genua prouolutus, Excellentia tua iterum offero: quæ certè Rogeri Aschami, qui scripsit, singularis erga tuam Maiestatem studij manifestum testimonium, & paratissimæ meæ, qui non sine omni meo labore, & studio collegi, & dispositæ in tuam celsitudinem obseruantia officijque apertissimum argumentum esse possunt. Accipe igitur rursus, (clementissima Princeps) hæc quæ ego offero, perexigua, si me spectes non indigna, si Aschamum consideres, præclara, si tuas non despicias laudes, obseruantia & officij testimonia: ac scribentis præclarum in literis conscribendis artificium cum colligentis industriâ, eo quo semper scles vultu, suscipe, eâque, qua prius, voluntate accepisti, benignissimè complectere. Deo Opt. Maxi. tuum felicissimum imperium la-

DEDICATORIA.

om
cum
era
nd
ab
h
a c
y
:
lib
na
M
E
è
erg
no
on
fu
qu
A
ps
te
or
se
or
im
fo
ta
et
la
m

tissimè propagatum extendat, adaugeat, for-
tinet: vt vel maiorum tuorum Henrici tertij,
ac Edwardi tertij, regnandi annos foelicissi-
mè attingas, vel Henrici nobilissimi patris, si
humana te fragilitas finet, triginta & ferè oc-
to annorum imperium, cum summo tuorum
gaudio lætissimè conduplices. E Schola
tuæ Maiestatis Westmon. Fe-

83
bruarij 7. Ann. Do.

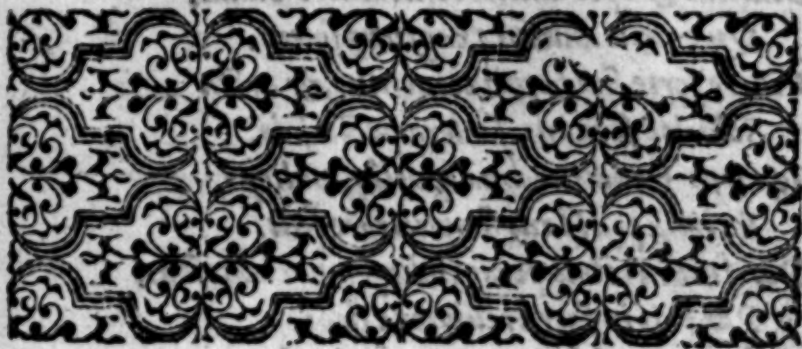
1578. 83

Serenissima M. T.

Fideliss. Subditus, &

humilimus Sacellanus

ED. GRANT.

Libre de ſuo Domino vita defuncto.

Heu nimium mortis crudelia fata malignæ!
Heu nimium triplicis ſtamina toria Deæ!
Quò tua ſe rabies tandem iactabit acerba?
O mors præſtantes quò rapis atra viros!
Sanguineus nullis ſatiatur cladibus ardor?
Pars iræ expletur nulla cruore tuæ?
Quid premis inſonates telis audacibus artus?
Quid rapis eximios Palladis arte viros?
Nil ſe doctrine mouit præſtantia rara,
Quique erat in dulci melleus ore lepos?
Heu Rogere iaces fulua tumulatus arena!
Iamq; luſoſa ſuum terra recepit onus:
Et inu iam trifti ſunt membra incluſa ſepulchro,
Corpus humi recubat, ſpiritus æſtra colit.
Conſcius integræ floret ſuper æthera viſa,
Inq; domos ſuperas carcere liber abit.
Neſcia mens ſceleris, recti & ſibi conſcia gaudet,
Quæ modo corporea compede victa fuit.
O tibi quis Rogere fuit pietate ſecundus?
Floruit anſ rerum cognitione pari?
Turpis auaritiæ rabies, nec inutilis auri
Sollicitos ſenſus extimulauit amor.
Diuitias & opes didicisti contemnere vanas,
Quæ curis animos exagitare ſolent.
Vinere ſorte ſua poſuit contentus, & arcta
Sollicitè ſeruans fœdera pacta fide,
Ignarus fraudis, reſtinaq; doliq; maligni,
Eximia præſtans ſimplicitate fuit.
Par fuit in rebus peragendis ſemper honeſtas,
Par fuit in ſacra religione fides,
Affiduèq; puer ſcripturæ verba legebat
Sacra animo inſigens, lecta tenensq; ſuo.

Adſui

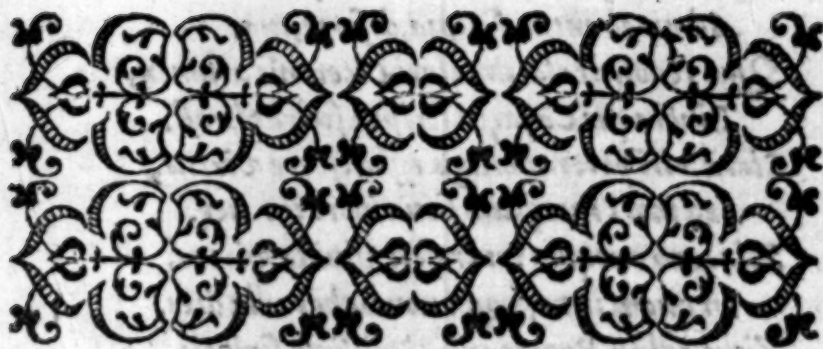
LIBER DE SVO DOM.

*Adfuit ingenij certè admiranda facultas,
 Et venâ pectus vberiore fluens.
 Tullius eximia mentem dulcedine mulsit,
 Et Plato flumineis ora repleuit aquis.
 Magnus Aristoteles concessit munera larga,
 Et demostheneos suxit ubique sonos.
 Salsus Aristophanes perfudit lumine mentem,
 Euripidem voluit nocte dièq, puer.
 Et Xenophon linguam condidit sæpè loquela,
 Herodotus docuit, Thucididèsque simul.
 Diuitis eluxit facundia maxima lingue,
 Et lepor in multa non minor arte latens.
 Copia multorum perstrinxit amabilis aures,
 Illectos animos in sua vota trahens.
 Egit & ornate causas, & dixit acutè,
 Flumine verborum diuite scripta rigans.
 Dicllo dulcis erat verborum lumine splendens,
 Est ueritatis in testis aperta satis.
 Hic capta astantis stupuerunt pectora cætus:
 Mirata est unum doctaq, iurba virum.
 Es vixit clarus famâ trans æquora notus,
 Delicia multis scripta fuere viris.
 Sturmius, Orosius, Toxites, Wolfius olim,
 Admirabantur scripta, diserte, tua.
 Quæ redolent clarum clari Ciceronis acumen,
 Tinctaque Casarea scripta fuere phrasi.
 Clara viri poterat magis efflorescere virtus,
 Sed mors inceptum sena moratur iter.
 Solaq, ab exequijs reuivescis vivida virtus,
 In quam iura fugax non habet ulla dies.
 Vivis adhuc Rogere tuis clarissime scriptis,
 Quæ tibi perpetuum sunt paritura decus.
 Chære iaces, sed scripta vigent, tu vivis in illis,
 Illa dabunt nullo posse perire modo.
 Nam liber ecce tuus volitabo per æquora tutus,
 Et domino eximium spero parare decus.*

Post

LIB. DE SVO DOM.

Post mortem latui tenebras detrusus in atra,
Dispersus varijs per tua scripta modis.
Exero, sed tandem caput, utilis omnibus Anglis,
Quæ tua percupidè scripta diserta legunt.
Colligor ex varijs chartis compactus in unum
Fasciculum, ut volitem docta per ora virum.
Is qui me gratè iam sic congeffit in unum,
Hac operâ gratus nititur esse tuis.
Elisabetha sui decus indelebile Regni,
Me capit atque legit, diligit, ornat, amat.
Non satis hoc Rogere tibi qui dulce quiescis?
Te moriente, vigent gloria, fama, decus.
Chære vale, Rogere vale, tua funera fleui,
Sum tuus, & nunquàm desinis esse meus.

Beneuolo Lectori.

Pistolas omnes, optime lector, prima editione impressas in tres distribui libros: primus eas complectitur, quas ad ornatissimum disertissimūque virum Ioan. Sturmium Argentoratensis Academia rectorem scripserit, suaves illas

quidem & summa elegantia conscriptas, dulci lepore & mira orationis venustate conditas. Has ego preposui, non quòd tempore erant priores, aut antea ad Ioan. Stur. missa quàm alie, quæ secundo libro sequuntur, ad alios scriptæ: sed eo consilio de industriâ hoc feci, quòd & literarum longitudine, & orationis præstantia ceteras præcedunt. Et fateor equidem illam primam epistolam, de imitatione, primo libro præfixam, commouisse me, ut literas postremò missas, priore libro collocarem. Liber secundus eas literas continet, quas ad amicos miserit, cùm Cantabrigiæ bonis literis ad suam magnam gloriam, ad illustrissimam Elizabethæ fœlicem in literis progressum, ad totius Reipub. maximam utilitatem, fœlicissimè operam nauaret. Tertius eas comprehendit, quas & post abitionem ex Angliâ, in Germaniam, & à reditu ex Germania in Angliam ad amicos dederit. Néque hîc omnes in sua propria loca eo quo erant tempore scriptæ, detrusi & compegi (hoc enim fieri à me non poterat, nec à Bembo,

P R A E F A T I O.

*Bembo, Sadoletto, Longolio, aut P. Manutio hoc ob-
servatum video : nam multa defuerunt, varia amif-
sa, complurima aut combusta, aut nonnullorum incu-
riâ lacerata, nonnulla in eorum manibus, ad quos e-
rant scripta: ita ut per omnia, tempus & ordinem nul-
lo modo observare possem. Habes igitur perelegantes
epistolas, sed inelegantè & inornatè à me dispositas.
Hisce tribus familiarium Epist. libris, prima adi-
tione excusis, adiunxi Commendatitiarum, Peti-
toriarum, & similium huius generis Epistolarum, a-
liorum nomine, ad alios conscriptarum, librum unum.
Quæ certè ex eâdem officina prodire, & eandem ora-
tionis suavitatem redolere videantur. Addidi hac
postrema editione Ioannis Sturmij, Hieronymi Osorij
aliorumque epistolas ad Rogerum Aschamum aliòs-
que Nobiles Anglos missas. Eas omnes & prius adi-
tas, & nunc postremò adiunctas, eo tu animo, optime
lector, complectere, ut soles : sic rem, & tibi utilem,
& mihi non ingratam feceris. Bene vale.*

Pro capto lectoris habent sua fata libelli.

AMPLISSIMI VIRI THOMÆ WILSONI LEGVM DOCTORIS, sacratissimæ Reginæ Elizabethæ Angliæ, &c. à secretis.

Carmen Encomiasticum.

L Is magna est, Cicero fuerit Romanus an Anglus,
At Romæ, Arpinas dictus ubique fuit.
Sed dubitant Angli, Ciceronis origine nati,
Atque Britannorum sede locare volunt.
Scilicet hoc Regno natum, post tempora Bruti,
Indigenamque tuum terra Britannia ferunt.
Vnde Britannorum decus est, & gloria magna,
Plurima quod Cicero pignora laudis habet.
Inter & eximios, Aschami est fama diserta.
Filius eloquio qui Ciceronis erat.
Vim Demostheneam Cicero, grauitate Platonem
Exprimit, Isocratem dulcis ubique sonat.
Vis eadem Aschamo est, grauis est, dulcedine plenus
Discit ab indigena filius iste patre.
Anglia ter fœlix Anglo Cicerone parente,
Talia quod tanti pignora patris habet.

In

In doctiss. viri Rogeri Aschami
laudem Sylua.

M Armore de Pario statuas si ponere possem,
Pingere vel vultus, vinôq; polire colore:
Ducere si possem referentes aere figuras,
Carmine vel dignos memori committere fame,
Sine viros meritos cælo stellisque beare,
Aschamum statuæ, color, æs, carmênq; referrent:
Staret & in cælo radiantibus inclytus astris,
Quà Draco Iunonis sublimes diuidit Arctos,
Aut ubi cum Ionio, lyra voluitur Orphica, cygno.

Sola sed in cælum diuina potentia tollit,
Et mea non docilis manus est, heu scribere doctè
Nulla potest, cælare nequit, depingere nescit.
Inuidet ingenium Cyllenius, inuidet artes,
Sola valet, quæ cuncta velit, propensa voluntas,
Hæc cupit Aschamum famâ celebrare perenni,
Cumque nequit, luget, stupet, admiratur, & ecce
Non benè deductum parit admiratio carmen:

Carmen at in tanti laudes timet ire magistri,
Qui solus veteres æquat, superatq; futuros,
Solut & eripuit laudem præsentibus omnem.

De patria laus nulla sibi, de stemmate nulla
Queritur, & patria est regio celebrata Brigantium,
Et genus antiquo proauorum stemmate ducit.

Ille sed ingenio nomen quæsiuit, & arte,
Quo genus & patriam celebrat, celebratur vt ille.

Auspicius dijs natus erat, Iunone fauente,
Ingenijque dator supera Cyllenius arce
Nascenti affulsit, dedit ingeniumq; facetum,
Quod dij suspiciunt, homines mirantur, & vnde
Nè Ioue nata foret, velit ipsa Minerva renasci.

Nec leuis ingenium varias coluisse per artes
Cura fuit, studijs melioribus abdidit ipsum,

IN R. A. LAVDEM.

Evolvit veteres, doctum Ciceronis in ævum
 Seretulit, secum placidè Romana venustas
 Cecropiûsq; lepor secum sunt sæpe loquuta,
 Iura Deûm, morésq; virûm percalluit omnes,
 Spectaris terras, tenuit terrestria quæq;
 Spectaris cælum, cælestia singula novit,
 Omnia sic novit, rectèq; est omnibus usus.
 Præstitit eloquiî facundi divite vena,
 Larga sibi fandi, scribendi gratia larga:
 Invidiam superat scriptis, hoc nemo reperit
 Materiem vel nosse prior, vel scribere maior.
 Perlege quæ scripsit monumenta, venise libellos,
 Quàm benè rem sermo digesserit ordine verbis,
 Hic facilis, simplex, & illa faceta, diserta.

Quiq; suos laudant, & laudent non ego dignis
 Laudibus invideo, sed non viburna Cupressum,
 Non Cedrum corili, non æquat Cynihia solem,
 Attollit magnum Batavus vicinus Erasmus,
 Belgica Longolium loquitur, deplorat ademptum,
 Sturmîus est doctis Germanis Tullius alter,
 Deliciæ Venetum Venetos Manutius ornat.
 Præfulis Osorij vim Lusitania laudat,
 Roma Sadoletum iactat, Bembóq; triumphat,
 Gallia clara suum prætendit ubiq; Bunellum,
 Aschamum iactet, celebrétq; Britannia nostrum,
 Hic est Mercurius, suadæq; medulla Britannis.

Hos superet dicam? dubio mens fluctuat æstu,
 Quodratio proferre velit, reverentia cælat:
 Hoc saltem dicam, si non supereminet omnes
 Viribus eloquiî, tamen omnes vnus adæquat:
 Dumq; sit eloquiî, Cicroni laurea prima,
 Fas erit Aschamo palmam deferre secundam.
 Sedulitas solers: solertia sedula mentis
 Hoc coeunt, iunctimque viget prudentia docta.
 Reddidit hunc aptum natura, scientia certum,
 Usus & expertum, referensq; imitatio summum.

Maiori

IN R. A. LAVDEM.

*Maiori sunt digna tubâ, plectrôq, sonanda,
Hæc cantens alijs Musis, & Apolline pleni.*

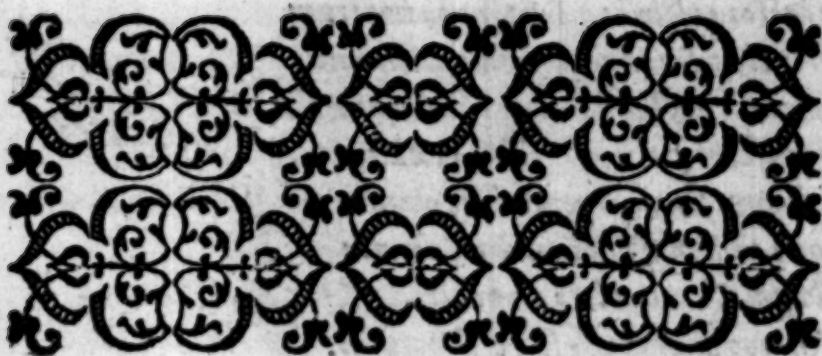
*Et quod te minimè celebrarim carmine digno,
Ignoscas Aschame præcor, voluisse probetur.
Non mihi Musa pedes fundit, non auia Cirrhæ
Novi, non hederæ virides mihi tempora lambunt.*

*Vt Plato Cecropius tantum laudandus honestis,
Sic laus Aschami tantum cantanda peritis.
Sed verbis, metrisq, modus, modus omnibus insit:
Aschami longum maneat per secula nomen,
Florescat, vinas, vigeat, non excidas ævo.*

*Vindicis & Grantiæ studium celebretur, ametur.
Consultis is nobis, Aschamo consultis, illum
Consultuisse iunet, studium modo consultis æqui.*

Gul. Camden

Westmonasteriensis.

DISERTISSIMI VIRI
ROG. ASCHAMI, ANGLI, RE-
GIAE MAIESTATI A LATINIS
epistolis, familiarium epistolarum
ad Ioannem Sturmium:
Liber primus.

R. A. CANTABRIGIENSIS,
D. Ioanni Sturmio.

. P. De Seueniano nomine,
quod rogas ut faciam, faciam
libenter, & perstudiosè: & ef-
fecturum me aliquid planè
spero. Pollicentur enim non-
nulli: qui cum abundant & re
& fide, fiet, non dubito, quod
pollicentur. Non fuit tamen
nihil, quod scripsit ille ad Mon-
tum nostrum, me, in animo habere, non antè literas ad
te, quàm pecuniam mittere. Mittere enim quàm pro-
mittere malebam. Et te ac tuos, non promissi expectati-
one fouère, sed pecunie representatione, aliqua ex parte
vobis satisfacere cupiebam. Et quò minùs hoc iam fac-
tum sit, in causa planè est, quòd illi longius absunt, qui ut
spero, libenter volunt, & ut scio, commodè possunt, atque,
ut equum est, meritò etiam debent, ad hanc sollicitudinem con-
tribuere. Intelligo nostros Episcopos: qui duris suis tem-
poribus, passim in Germania, sed Argentorati potissi-
mum, perhumanitèr sunt accepti. Hi, ad Comitìa Par-
lamentaria, cum illa fuerint, frequentes conuenient. In-
B terea

tereà verò quanquam ipse nullum nec tempus amit-
tam, nec hominem pratermittam, in hoc promouendo
negotio, tamen, si authoritas Episcopi Londinensis, optimi
viri, & apud omnes nostros pergratiosi, cum mea, in hac
petendi ratione, assiduitate, coniuncta fuerit, nescio quid
certè amplius expectandum erit. Et nosti, quàm sapien-
tèr ille omnia cum te dū ipse querat. Literis igitur tuis homi-
nem urge, ut unà mecum, hoc pium suscipiat officium.
Ast quid dico urge: mone tantum, & pro illo ipse spon-
deo, non inuitum trahes, sed iam euntem duces: & fa-
cies, quod ingeniosus ille poëta prudenter docuit.

Qui monet, vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Et de his, hac, hoc tempore. Gratum est, mi Sturmi
& mihi periucundum, quod scribis de Imitatione Ora-
toria, tuis hoc tempore, à te dictata. An mihi placitura
sit queris? Mitte quæso, & quamprimum mitte, quæ
dictata sunt: Polliceris enim: & ipsa representatione
nihil exoptatius, nihil longius mihi existit. Meum iu-
diciū præcognoscere vis. Non mihi tantum sumo, mi
Sturmi: nec consilium libenter interpono: Sed meam
de Imitandi ratione, siue opinionem, quæ levis est, siue
desiderationem, quæ permagna est, satis quidem fuisse
nimis fortasse audacter, aperiam. Et hæc mihi cogitante
subinde occurrit, quàm verum illud sit, quod dicitur, A-
micorum omnia esse communia, non tam commodorum
ac fortune (vt ego intelligo) mūtua munera, quàm ani-
morum & voluntatis eadem studia: nec magis illa hu-
manitatis & officiorum, quàm nostra hæc doctrinæ atq[ue]
literarum. Scribis tu de Imitatione: & ego nonnihil co-
gito, de eodem argumento: Sed tu absolute, eruditè
iam

iam, ac viris: Ego inchoatè, rudibus adhuc, & pueris:
 & hoc quidem consilio. Sunt mihi duo filij, *Aegidius* &
Dudleus Aschami: (nam *Sturmius Aschamus* vivit
 ille quidem, sed nunquam moriturus.) Cum his meis fi-
 lijs non illustrem fortune splendorem promittere possum,
 aliquem certæ doctrinæ cultum illis relinquere ipse cu-
 piq. Paro igitur illis Praeceptorem, non illum foris sump-
 tuosa mercede conducendum, sed rudi à me stylo domi-
 nam deliniatum. Formam eius, in duos includo libellos:
Prior, magnam partem, induratus est: alter disciplinabilis.
 Et quia meus hic Praeceptor, non è *Gracia*, non ex *Italia*
 accersitus, sed in hac barbara insula natus, & domi in-
 tra parietes meos altus est, propterea à barbarè, hoc est
Anglicè, loquitur. Sic enim sermo eius, cōvenienter qui-
 dem, & propior & propior horum nostræ Gentis mo-
 rum est futurus. Et nostris, non alienis: *Anglis*, non ex-
 teris scribo. Præterea, officio, quod Patriæ, quod literis,
 utriusque in me merito, iure quidem debeo, aliqua ex
 parte defunctus fuero, si hoc meo studio, studium, in Pa-
 rentibus, liberalitèr fouendi, in eorum liberis, alacritèr
 discendi literas, possit nonnihil excitari. Sed est præcep-
 tor hic meus, non *Cantabrigiensis*, sed *Windsorius*:
Aulicus, non *Academicus*: Ideoq; non illustriorem a-
 liquam ostentat doctrinam, sed mediocrem & nonnul-
 lum, quoad potest, ostendit usum. Neq; tamen ipse sum-
 mam nostræ linguae inimicus, quin sentiam illam, om-
 nium ornamentorum, cum dictionis, tum sententia-
 rum admodum esse capacem: & esse item hoc argumen-
 tum non tam aridum & exile, quin *Anglicè* etiam
 didicisse capiendi possit, si in artificem aliquem, qualis fu-
 it *Checus* noster, & sunt adhuc apud nos, *Smithus* &

Haddonus, incidisset. At si quid fortasse boni, in hoc ta-
 men libello inerit, illud omne tibi, mi Sturmi, accep-
 tum est referendum. Quae enim scribo, studui certè, ut
 essent omnia Sturmiana. Et volo quidem, ut filij mei,
 per hoc, à Patre, rudi more congestum, & perquam hu-
 mile vestibulum, in illustre illud & omni artificio
 perpolitum Sturmiij Gymnasium ingrediantur. Exta-
 bit tamen aliquid, & eminens erit in hoc meo ^{gola}aspiria,
 perpetuum nimirum perpetui mei, & in te amoris, &
 de te iudicij, testimonium. Praceptor igitur hic me-
 us satis habet, si viam rectè muniat, & quasi per cer-
 tos gradus, facilem paret ascensum, ad sublimiores il-
 las rite aperiendas fores Academiae Sturmianae. Gra-
 dus sunt hi: primus, linguarum versio: non dico simpli-
 cem explicationem ignota linguae, quae in Scholis quoti-
 diana est: & ore Praeceptoris solùm traditur: sed ite-
 ratam, & quasi reciprocantem duarum linguarum, utri-
 usque utrobique vertendarum rationem, nimirum, ut
 graeca latine, & tum ut eadem ipsa latina graecè denuo
 conuertantur, iusta commentatione, & diligenti scrip-
 tione cum proprio non alieno stylo, semper adhibita. Et
 sic ego intelligo utile illud in primis & prudens consilium,
 cum L. Crassi in primo de oratore, tum Plinij Secundi ad
 suum Fuscum in septimo. Atque vix credibile est, ad
 quàm excellentem cum latine tum graecè intelligendi
 facultatem, ipse Diuam nostram Elizabetam, hac
 geminata conuersionis ratione, scripto semper reddi-
 ta, breui tempore perduxit. Sequuntur reliqui gradus.
 Paraphrasis, Metaphrasis, Epitome, Imitatio, Com-
 mentatio, Scriptio, & Declamatio. Per hos gradus, Pra-
 ceptor meus cautiùs & timidiùs, porrecta sua nonnun-
 quam

quam manu, discipulos suos deducit. Sunt enim hi gradus nonnihil lubrici, & facilis in illis est prolapsio, ni cautio & iudicium adhibeatur. At quò feror? Na ego temerè nimis, qui cum faciem tantum Præceptoris mei tibi ostendera volui, non solùm cætera membra aperio & explico, sed interiora illa eius consilia & sensus omnes, nec prudenter, nec pudenter effero. Sed quid ni planè ac palam omnia ad te? Accipe igitur quod dicere institui etiam de imitatione. In loco de Imitatione longiusculus est Præceptor meus. Fatetur se omnes ferè & veteres & recentes, qui de imitatione scripsere, cupidè perlegisse: probare se multos, admirari verò neminem, præter unum Sturmium: Aliqui certè rectè, qui sint imitandi: sed quomodo instituenda sit ipsa imitandi ratio, solus docet Stur. Itaq; si cum illa perfectione præceptorum, quæ in literata tua nobilitate, & amissa dicendi ratione, plenissimè tradita sunt, copiam etiam exemplorum coniunxisses, quid prætereà requirendum esset amplius, non video. Neq; ut in vitæ & morum, sic in doctrina & studiorum ratione omni, longè plus possunt exempla quàm præcepta. In illarum verò rerum siue arte, siue facultate, quæ sola imitatione perfici videntur, præcepta, aut nullum, aut perexiguum habent locum: cum exempla istic vel solitaria planè regnant. Pictores, Sculptores, Scriptores hoc, & prudenter intelligunt, & perfectè præstant. Atque ut oratores etiam in horum numero collocem, mouet nonnulla ratio, inbet, quæ illa est, Quintilianæ authoritas: qui dicit Ciceronem (nec Cicero de se hoc ipse tacet) iucunditatem Isocratis, copiam Platonis, vim Demost. effinxisse. Et effingere, in imitatione nec ne propriam sedem habeat, omnes vident. Verum enimverò

ostendere, & indicare solum ubi hoc facit Cicero, mediocris diligentia, vulgaris & quotidiani est laboris. Hoc Perionius, Victorius, Stephanus, & alij in Cicerone: hoc Macrobius, Hessus, & nuper diligentissime omnium Fulvius Ursinus in Virgilio: hoc accuratè etiam clemens Alexandrinus quinto spoudaion, in veteribus graecis Scriptoribus attentavit. Sed hi omnes, perinde sunt, ut Operarij & baiuli, qui, cum comportent materiam, deesse certe in opere faciundo non possunt, mercedem tamen ipsi per exiguam, & laudem quidem non maximam promerentur. Atqui, docere perspicue & perfecte, qua ratione Cicero vel Demosthenem vel Platonem imitatur, singularis, fateor, doctrina, summi iudicij, & rara laudis existit. Sed hac laus adhuc praeceptionis tota propria est. Aliud volo, plus requiro. Opifex nobis & Architectus opus est, qui separata coniungere, rudia perpolire, & totum opus construere, artificiosa ratione noverit. Et illud, mea certe opinione, hoc modo. Hinc Demosthenis locum, illinc Ciceronis produci cupio, Tum, digito Artificis, me primum duci volo ad ea, quae in utroque sunt aut eadem, aut similima: Deinde, quae sunt in hoc addita, & quo consilio: tum, quae sunt ablata, & quo iudicio: postremo, quae sunt commutata, & quo ac quam vario artificio, siue id in verborum delectu, siue in sententiarum forma, siue in membrorum circumductione, siue in argumentorum ratione consistat. Nec uno aut altero exemplo contentus ero. Numero multa, genere varia, ex Platone, ex Isocrate, ex Demosthene, & ex Aristotele in libris Rhetoricis exempla exopto. Patior praeceptorem parcum esse in praeceptorum traditione, modo liberalem se & largum in exemplorum,

non solum productione, quod laboris est & diligentia, verum etiam tractatione, quod est doctrina & iudicij, ostendat. Horum volumen, illorum paginam ipse requiro. Nec mihi molestum erit, si eadem via & ratione, Casarem cum Xenophonte, Salustium cum Thucydide, Liuium cum Polybio, Virgilium cum Homero, Horatium cum Pyndaro, & Senecam etiam cum Sophocle & Euripide coniungat : nisi forsitan satius erit facere, quod hi prudenter faciunt, qui perfecte scribere volunt : barent enim hi, & desigunt se totos in uno, & eoperfectissimo exemplo : nec se, vel distrahi ad varia, vel deduci ad deteriora exempla libenter patiuntur. Tamen si carmen pangere vellem, nihil Virgilio diuinius, nihil Horatio doctius, mihi possum proponere. Sed ad dicendi facultatem, ipsum Ciceronem, si non solum, certe potissimum volo. Et dari mihi exemplum cupio, Ciceronem Imitatorem, non Imitatorem Ciceronis. Equidem amplector unice Ciceronis imitationem : sed eam dico, & primam ordine, & precipuam dignitate, qua Cicero ipse Græcos, non qua Lactantius olim, Omphalius nuper, aut qua multo felicius, quidam Itali, Galli, Lusitani, & Angli Ciceronem sunt sequuti. Nam quisquis fuerit non solum diligens, sed etiam cum peritus doctrina, tum prudens iudicio observator, quibus vestigijs insistit, & quos gradus facit ipse Cicero dum Græcos sequitur, assequitur, aut præcurrit : & scienter animaduertit, quibus in locis, & qua ratione hic noster, ipsis Græcis, plerumque par, sæpissime superior euadit, is demum tuto & recta via, ad imitandum ipsum Ciceronem perueniet. Qui enim intelligentè videt, quomodo Cicero sequutus est alios, perspiciet ille longè felicissime,

mè, quomodo ipse Cicero sit sequendus. Et propterea, non possum probare consilium Bartholomæi Riccij Ferrariensis, doctissimi licet viri: qui, cum sic scripserit de recta imitandi ratione, ut cum à Sturmio discesseris, cæteris omnibus mea certè opinione, anteponendus sit (præcepta enim eius omnia sunt Sturmiana, & ex tuis fontibus hausta atq; deriuata) exempla tamen maluit Longolij ex Cicerone, quàm Ciceronis ex Platone sibi proponere: & Virgilij ex Catullo, quàm Virgilij ex Homero producere. Hoc ille, benè quidem, sed non optimè, ad aliquem fructum, non ad eximiam laudem: ad non nullam mediocritatem, non ad summam perfectionem instituit. Si verò optarem ipse fieri alter Cicero (& optare quidem nefas non est) ut fierem, & qua ratione fierem, quem potius ad consilium mihi adhiberem, quàm ipsum Ciceronem? Et, si ipse cuperem eò rectè ire, quò Cicero ante fœlicissimè peruenit, qua meliore via, quàm ipsis ipsius Ciceronis vestigijs insisterem? Habuit ille quidem Romæ Graccos, Crassos, Antonios, rarissima ad imitandum exempla: sed exempla alia, ipse aliàs quarit. Proprietatē Romanæ linguæ, simul cum lacte, Romæ, purissima atate, ex ipso latinitatis latissimo flore, hausit: Ille tamen sermonem illum latinū suum diuinum, superioribus non cognitum, posteris tam admirabilem, aliunde sumpsit: & alio modo, quàm latino usu, quàm latina institutione, & auxit & aluit. Ille enim sermo, non in Italia natus est, sed è Græcorum disciplina, in Italiam traductus est. Nec satis habuit Cicero, ut lingua eius, proprietate domestica, casta esset & ornata, nisi mens etiam Græcorum eruditione, prudens efficeretur & docta. Vnde euēnit, ut sola Ciceronis Oratio, inter reliquos

omnes

omnes Romanos, qui illi, atate, aut superiores, aut æ-
quales, aut supiores fuere, non colore solum vernaculo
purè tincta, sed raro & transmarino quodam plenè im-
buta, tam admirabiliter resplenderet. Itaque, cum
ipsa lingua latina, felicissimo suo tempore, in ipsa Ro-
ma, in ipso Cicerone, ad summam perfectionem, sine
Græca lingua, non peruenit: cur quisquam in sola La-
tina querit, quod Cicero ipse absque Græca, non inuenit?
Et cum nos sumus, nec feliciores ingenio, nec prudenti-
ores iudicio, quàm ipse Cicero fuit: cur temerè spera-
mus assequi, quod ille non potuit? cur imprudenter con-
temnimus eam viam inire, qua ipse insistere noluit? præ-
sertim, cum hunc solum, aut hunc potissimum, tanquam
summum ducem, sequendum esse ducimus. Et in re li-
teraria, cum Ciceronis imprimis probamus iudicium, cur
eius repudiaremus consilium? Cum prudenter illum de
hac re semper dixisse, cur illum in eadem re rectè fecis-
se, non ingenuè fateamur? Nisi forsan Cicero ipse, iu-
dicio quidem prudens, alijs tamen & inutilis consilio,
& ineptus exemplo, planè esse videatur. Itaque quem-
admodum perspicuè cognoscimus, quid Cicero de hac re,
prudenter sæpe statuit, constantè semper docuit: ita nos
libenter sequamur, quod ipse in eadem re felicissime fe-
cit. Quas igitur Cicero, linguas, sibi re ipsa utiliter, a-
lijs, exemplo, prudenter coniunxit: absit ut nos, vel se-
quæmur illas, quod est rudis imperitia: vel repudiemus
alteram, quod est superba imprudentia. Nam, in hac
florere, sine illa, cum summa aliqua laude, tam facile
continget, quam sæpè usu eueniet, ut avis, una ala, cum
pernecitate volare, aut vir, uno pede, cum velocitate
currere possit. Ex omni enim seculorum memoria, siue

ex lectione, siue ex auditione, siue ex notitia, commemorare habeo solum unum aut alterum, qui absque Gracis literis, ad eximiam eloquentiae laudem, in latina lingua peruenerunt. Sed quemadmodum par est, ut hos homines admiremur, ita tutum non est, ut eosdem imitemur. Eos ex animo suspicio, & illis libenter gratulor, hanc suam raram felicitatem: Sed alijs non sum author, ut uel parem sperent laudem, uel eandem sequantur rationem: si non alio, hoc certe nomine, quod Cicero hac via insistere, aut prudenter ipse noluit: aut frustra cum multis tentare non sit ausus. Sed ait quis: recte quidem Cicero: nam ante eum, nemo fuit, praeter Gracos, ad imitationem proponendus. Sed nunc habemus ipsum Ciceronem, eum quidem, cum uniuersa Gracia, & cum singulo quoque Gracorum, in ea eloquentiae laude, quam maxime quisque floruit, comparandum. Cur igitur non Ciceronem solum mihi, varijs illis Gracis relictis, ad imitandum proponerem? Aliquid est quod dicis. Ipse enim Ciceronem praecipue imitandum volo, sed tuta via, sed recta ratione, suo ordine, suo loco. Et rationem meam, cur hoc volo, & quomodo hoc volo, aperte ostendam. Primum, si optarem ipse, alter fieri Cicero (quod antea dixi) qua ratione potius fierem, quam ea ipsa, qua ipse Cicero, factus est Cicero? Hanc viam, certam, cognitam, & expeditam esse, optimus testis est ipse Cicero. Itaque, cum gressus nostri, recte & solide firmati erunt, in hac ipsa via, qua praenit Cicero ad alios, sic, ut omnes eius & abditos recessus, & varia diuerticula, & difficiles anfractus, perfecte cognoscamus, tum tuto quidem, & feliciter etiam, duce ipsa Minerva, nostram ad Ciceronem viam muniemus. Et hoc quidem

quidem modo (ut antè dixi) si illustriora exempla, numero multa, genere varia, è Cicerone selecta, ubi ille optimos Græcos imitatur, per insignem aliquem Artificem non solum, ut quidam faciunt, diligenter indicata, sed ut Sturmius docet, eruditè explicata fuerint. Et hæc est illa via, mea certè opinione, qua, ad Ciceronis imitationem rectè pergendum est. Non, quomodo Riccius ostendit Longolium fecisse, hoc est, ut ipse putat, excellenti ratione: ut ego existimo, valde laudabiliter: ut multi sentiunt, mediocriter & tolerabiliter: ut Erasmi & P. Manutius indicant, ineptè, frigide, & pueriliter: sed qua ratione Sturmius Ciceronem imitandum esse, & præceptis in literata nobilitate perfectè docet, & exemplis in Quintiana explicatione insigniter ostendit. Et hoc in loco, opportunè mihi in mentem venit insignis ille in Quintiana locus, nimirum: Etenim, si veritate Amicitia, fide Societas &c. Qua sententia, bis est à te, mi Sturmi, mirabili imitationis artificio expressa: primum, in amissa dicendi ratione. postea, in ipsa explicatione Quintiana. In utroque loco, eandem orationis formam, diuersis quidem in rebus, sed varia tractatione elegantissimè effinxisti. Præceptor meus, à me petit, timide quidem & verecundè, rogem ut ipse te, tua pace, ut illi liceat, in suo Commentariolo, hac duplici tua unius loci Ciceronis insigni imitatione, pro exemplo, abuti. Et spondeo ipse pro eo, illum hoc, cum honorifica de te, & amabili mentione, facturum. Sed quorsum tantopere, mi Sturmi, laboramus de Imitatione: cum non desunt, qui docti & prudentes videri volunt: qui Imitationem, vel nullam esse putant, vel nibili prorsus æstimant, vel omnem temerè permiscent, vel eam totam,

tam, quaecunque sit, cuiuscunque sit, ut seruilem & pe-
 erilem repudiant. Sed hi sunt & inertes, & imperiti
 laborem fugiunt, artem nesciunt: Qui cum naturam
 omnia, falso iudicio tribuunt, eandem tamen, optimam
 suis praesidijs, iniquo consilio spoliant. Et res semper con-
 iungendas, magna temeritate, extrema imprudentia
 distrahunt. Artis enim & naturae dissidium faciunt
 quicumque casu, non delectu, fortuito, non observatione
 in literarum studijs versantur. Isti idem sentiunt, quod
 eleganti illa Eloquentia parte, quae in Numerorum ra-
 tione collocata est. Illam enim aut nullam esse volunt
 aut inanem omnem iudicant, Et aurium sensum, cum
 artificioso & intelligenti animi iudicio, nihil commercii
 habere existimant. Quem tamen doctrina locum (id est
 quod isti, aut imperite nesciunt, aut superbe contem-
 nunt) Principes illi in omni doctrina viri, Aristoteles,
 Demetrius, Halicarnassaeus, Hermogenes, Cice-
 ro, Quintilianus, Sturmius, tanto studio perpoluerunt
 ut in nulla alia re accuratius elaborasse videantur. Sed
 illos in sua, siue imperita desidia, siue superba impruden-
 tia relinquamus: Et hos alteros nos amemus atque se-
 quamur: Qui cum fuerint optima natura ornati, esse
 item voluere sic doctrina exculti, ut ipsi, non magis Na-
 turae beneficio adiuti, quam Artis praesidio muniti: ne-
 magis ingenio foelices, quam iudicio prudentes, semper
 habiti sint. Et haec mihi de imitandi ratione cogitanti
 grauis saepe subit dolor ob amissos illos libros Dionysii
 Halicarnassaei, quos doctissime & fusissime scripsit de
 Imitatione & Oratoria & Historica. Quos libros ipsi
 Dion: in eo Commentario, quo suum iudicium de uni-
 uersa Historia Thucydidis, & quid in ea, vel tuto imi-
 tandum.

tandum, vel caute declinandum sit, eruditè, prudenter, & plenè explicat, ceteris suis libris omnibus anteposit. Sed interim omnes docti plurimum debent, cum Andrea Dubitio Pannonio tum tuo Paulo Manutio, quòd nuper hunc eruditum Commentarium, alter Latine doctissimè vertit (Græca enim non vidi,) alter typis elegantissimè excudit. Nam in eo libro, sic omnes Thucididis virtutes & vitia, & diligentè collegit, & liberè exposuit, ut quicquid in eo, siue in verborum delectu, siue in sententiarum forma & constructione, siue in rerum iudicio & tractatione, vel prædicabile ad eius laudem, vel vituperabile ad similibus denitiationem scriptum est, id omne, & planè & plenè ab Halicarnassæo demonstretur. Tanta enim eius est, in singula congerendo diligentia, in considerando doctrina, in ponderando iudicium, ut si ipse iam reuiuisceret Thucidides, credo equidem non se ipse melius noscere, non de se, aut rectius aut aequius statuere potuerit. De Imitatione Historica, doctius aut accuratius quicquam, credo nondum extitit. Et quoties ego hunc lego Commentarium, quod sæpè quidem & libenter facio, toties in hanc sententiam adducor, ut planè ipse existimem, neminem, nec Græcum, nec Latinum, maiori facultate ad scribendam historiam unquam venisse, quàm Dion: Halicarnassæum: præsertim, si ad tantam diligentia, Doctrina, & iudicii præstantiam, accessit etiam, Augusti beneficio, totus & tantus ille The-saurus Bibliothecæ M. Varronis. Si forsan hunc librum, mi Sturmi, Halicarnassæi, de Historia Thucididis, alijs rebus occupatus, non dum legeris, rogo, ut meo rogatu legas: Et scribas quaeso, an sensus tuus cum mea
opinione

opinionem de hoc libro consentiat nec ne. Fatetur etiam ipse in eodem libro, se pari ratione de Imitatione Demosthenica, & alterum librum de civili Philosophia scripsisse. Utinam illi extarent libri. Mente enim quasi iam precipio, tales libros, à tanto viro scriptos, omnibus eruditionis & prudentiae praeceptis (quantum ad Civilem cognitionem attinet) plenè abundauisse. Haec cogitationes de Imitatione, & illa mentio antè facta à me de Christophoro Longolio, qui voluit ipse esse, & alijs etiam visus est, insignis Ciceronis imitator, nonnihil me mouent, ut quid ipse de eius facultate, & aliorum de eo opinione sentiam, tibi aperiam. Qui bene de Longolio sentiunt, habent me non repugnantem: quanquam habet & foris & domi, quos illi anteponam. Budaus, amicum immerentem, ingrata inuidia, in quadam ad Erasmus epistola, nimis acerbè premit. Erasmus apertius insectatur: & illum ineptè, furaciter, seruilis & puerili more, nihil præter Centones ex Cicerone consuevere arguit: id quod ipse credo Erasmus, aliquo potius scripsisse stomacho, quam certo suo statuisset iudicio. Nam scio, ubi Longolio iam mortuo, non singularem aliquam, sed summam Eloquentiae laudem tribuit. Miror ipse magis quidem, quid tuo Paulo Manutio in mentem venerit, homini, ut audio, naturà humanissimo, & ut video, doctrina excultissimo, ut is Longolium, viuus mortuum bonus non malum, eruditus non indoctum, Italus Italarum delicias, in literis suis ad Stephanum Saulium, etiam in lucem editis, tam acri stylo pungeret. Quo consilio hoc fecit, nescio: parum humaniter quidem, scio: & an vero iudicio, planè dubito. Dicit enim Longolium esse exilem in sententijs, non luculentum

tum in verbis, inopem à Latina lingua, esse prorsus nullum. In eo, & iudicium requirit, & stultitiam notat. Quanto tu (mi Sturmi) moderatiùs, humaniùs, atque prudentiùs olim ad ducem Iuliacensium: ubi, cùm de Erasmo & Longolio, & eorum tota controuersia, grauißimum iudicium dederis, laudem neutri adimis: sed suam utriq; ingenuè tribuisti. Atqui in eodem loco, ubi Manutius Longolium eòsq; deycere tantopere laborat, nonnihil ipse, mea opinione, labitur. Nam cum eximiam illam suam, & ei, ut ipse scribit, cum paucis communem, augende lingua latine rationem, singulari præconio efferat, nimirum quòd exquisitas sententias de Cicerone excerptas, alijs verbis, quàm poterat lectissimis, ornare consueuerat, annon planè ostendit, se malle cum C. Carbone, in errores abduci, quàm cum L. Crasso recta via insistere? & opinionem Quintiliani, iudicio Ciceronis antepone? Crassus enim & Cicero, non solum maiori authoritate pugnant, sed meliori ratione vincunt, inutilem esse laborem, malo consilio aucupari deteriora, cum recto iudicio optima sunt præcepta: & temerè captare vulgaria, cum selectissima scientèr sunt occupata. Gaudeo præceptorem meum loqui anglicè: ne, cùm tam liberè dissentit hac in re à Manutio, tantum hominem offenderet. Tamen Manutium non nominat: nam cùm dissentit ab aliquo, hoc tacitè: cùm laudat quenquam, illud aperte facit. Quanquam si ipse Manutius has literas legeret, non est, cur offenderetur. Nemo enim melius, quàm ille, nouit, Musas ipsas esse, non solum candidas, sed etiam prudentes: quæ, inter literarum cultores, aliquam nonnunquam opinionum dissentionem, & ferunt patientèr, & ferunt ipsæ aliquando non inutiliter: omnem

omnem verò animorum distractionem, & fieri semper
 vetant, & esse diu non patiuntur. Itaq; Paulum tuum
 Manutium, meum quoq; esse volo: nec sinam, ut eum
 tu plus diligas, quàm ipse amem. Et quanquam tu loci
 oportunitate illi propior es, benevolentia tamen studio,
 officij etiam representatione, cum vsus feret, ut sis con-
 iunctior, profectò non permittam. Idem cogito de alijs
 Italia clarissimis viris: de Petro Victorio, de Iouita Ra-
 picio, qui eruditè & eleganter de Numero Oratori-
 scripsit: de Carolo Sigonio, de Ioanne Baptista Pigna
 Ferrariensi, de Petro Bargo Pisano. Nam, quantum
 Carolo Sigonio omnes docti debent, pro utraq; utriusq;
 urbis Repub. tanta diligentia, tanta doctrinâ, tanto ora-
 tionis lumine explicata, & imperitus, qui non clarè vi-
 det, & inuidus, qui non ingenuè fatetur, habendus est.
 Rara verò illa doctrina, & graue etiam illud iudicium,
 quo, Baptista Pigna aureolum Horatij librum de arti-
 poetica fusissimè explicuit, magno me commouit deside-
 rio, videndi etiam ea, quæ, in tres libros Rhetoricos A-
 ristotelis, pariratione conscripsit: in quibus, ut ille ipse
 scribit, ad Artis Oratoria, ab intelligendi principe opti-
 mè tradita, perfectissima præcepta, ex graecorum & lati-
 norum, dicendi principum, orationibus: ex Ethicis item,
 Politicis, & historicis, omnis generis exempla adiunxit.
 Et quale opus hoc sit, quanquam oculis nondum vidi,
 animo tamen, quàm præclarum illud sit, cum magna vo-
 luptate, iam præcepi. Scripsit idem Baptista Pigna, ut
 ipse testatur, alterum librum, quæstiones Sophocleas: v-
 bi, de tota doctrina Tragica, de Seneca vitijs, de Græco-
 rum Tragicorum virtutibus, fusè tractauit. Nec mi-
 nori huius libri videndi desiderio teneor, mi Sturmi.

Quoniam

Quoniam Sophocles & Euripides, mea certè opinione, cum Platone & Xenophonte, in omni civilis cognitionis explicatione, conferri possunt: præsertim quod attinet ad eorum mores, consilia, instituta, & euenta, qui in splendore aulico vitam suam traducunt. Petrus Angelus Bargaus Pisanius, carmine diuino, ~~summa~~ complexus est: nec minus excellit dicendi facultate. Is scripsit, ut ex eius scripto, & Manutij testimonio intelligo, doctissimos etiam Commentarios in eruditum illum Demetrii libellum de elocutione. An hic liber, & illi, quos commemoravi Ioannis Bapt. Pignæ, in lucem prodire, aut sint prodituri, admodum aucto scire. Si homo es, mi Sturmi, hoc meo rogatu, per literas tuas cognosce, primo quoque tempore, à Paulo Manutio, qui omnium optimè istud intelligit. Et quid ille respondet, ad me quamprimum perscribas: nihil enim mihi gratius factururus es. Et manibus Longoli, æternam fœlicitatem exopto, qui mihi hoc à te postulandi occasionem dedit. Et tibi, mi Sturmi, gratias ingentes ago, quòd de imitatione oratoria scribis: quòd mihi mittere polliceris, quæ dictata sunt. Mitte igitur, & quamprimum mitte: ut præceptor meus, qui nunc est ferè nudus, & planè deformis, istinc aliquem elegantiorē mutuans amictum, nonnihil cultius vestitus, & inde superbior factus, in lucem audaciùs prodeat. Interim verò cupio à te scire, an imitatio hoc loco, tam latè patere debeat, ut eam etiam exercitationem complectatur, quam nos Metaphrasin nominamus: Quæ, siquidem tamen à Platone 3. de Repub. dicitur, ubi ipse Socrates orationem Chrysa sacerdotis ex a. d. libero sermone elegantissimè dissoluit. Et cur non appelletur imitatio, non video: cùm videam in eo loco,

& quadam prudenter ablata, & multa ingeniosè com-
 mutata. Idem sentio de pari consilio Lucretij Latinij
 mi Poeta, qui, diuersa ratione, insignem illam Thucidi-
 dis explicationem pestis, erudito & eleganti carmine
 illigauit. At quid facis, mi Aschame, inquis: quod
 non literas, sed libellum hoc tempore ad me? Quod
 facio libenter & cum voluptate, mi Sturmi, prae-
 tim in hac dulci & domestica mea, ab omni aulico
 otio, otioso hoc tempore, & libera cessatione: dum Pro-
 ceptus mea nunc longius ab urbe, non in Musarum sacro
 Palladi, quod reliquo toto anno facit, sed inter syl-
 uae Diana, de more, hoc tempore seruiat. Et hac prolixitas
 mea, mihi quidem non est molesta: & tibi item, spero
 non admodum erit ingrata. Cum enim mihi, nullum
 scribendo tedium attulerit, ne tibi magnum in legen-
 do fastidium sit paritura, non valde pertimesco. Et si
 aliud, hoc certè efficiam, ut tu certò intelligas, hoc longum
 silentio meo, meum erga te amorem, minimè esse di-
 nutum. Intelliges praeterea, quod adhuc etiam de literarum
 nostrarum studijs, in me resideat eadem cogitatio,
 licet non par facultas, quae tum fuit, cum ego primò
 D. Bucerii hortatu, literas illas prolixas ad te dederim,
 quas tu, peramicè quidem, amoris nostri mutui publici
 testes esse voluisti. Nunc verò fructus ille otij nostri
 academici, qui tibi aliquis tum visus est, ita iam omnis
 in hoc negotio Aulico, quotidie languescit, & eò indur-
 taxquam vinum fugiens, paulatim decidit, ut planè
 rear, tuo ne iudicio, prorsus exaruisse videatur. Itaque
 peropportuna est mihi, dulcis illa & peramabilis tua
 cum expositulatio, cum me vocas, festinè tu quidem, abe-
 nimis verè, hominem desidiosum: & cum amantèr per-
 stul-

stulas, ut nos ipsi nostram multorum annorum intermis-
sam scriptionem reuocemus: & nos, inter nos, mutuis
crebrò literis salutemus atq; consolemur. De mea verò
diutina taciturnitate, nihil dico, nec veniam valde peto,
nec excusationem admodum quero, quam licet iustam
& probabilem adferre possim, uti tamen illa nolo: ne ip-
sa esset, mihi quidem molestà, & tibi non latabilis. Ve-
rum, ne tu in hoc meo desidioso silentio, nimium trium-
phes, quanquam ipse, in hoc scribendi officio, commenda-
tionem, tibi magnam libenter tribuo, mihi verò nullam
sumo, tamen sic tecum iure possum contendere: tu, lite-
rarum multarum numero, Ego, unius magnitudine: tu
sarijs schedulis, ego hoc volumine: tu sententiarum
ponderare, ego verborum cumulo: tu erudita breuitate,
ego loquacitate rudi: tu amoris crebra declaratione,
ego benevolentia perpetuo studio: sic uterque nitimur,
ut tu me, an ego te, in hac contentione superem, non
multum quidem laborem.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. in Christo Iesu. Nec ars ad vsum vite, nec
scientia ad cultum ingenij, meo quidem iudicio
(ornatissime Ioan. Sturmi) vlla inuenta est, quæ
cum illius facultatis præstantia comparari potest, cuius
præsidio efficitur, ut, ratio ad prudenter intelligendum,
Itaque sermo ad disertè loquendum instituatur, & reliqua ho-
minis vita, ab immani feræque consuetudine longissimè
secesset, & ad diuinam naturam proximè accedere videat-
ur. Hinc incredibilis ille sensus amoris, quo omnes fe-

rè docti etiamnum prosequuntur Athenas illas At-
cas, ex qua una urbe, una atate, ut scis, plures dicen-
intelligendique & principes & praeceptores exorti su-
quam ex omni vel locorum vel temporum vniuersita-
ad hominum memoriam unquam peruenerunt. Ro-
verò olim imperij domicilium, virtutis cumulo vel
Athenis longè superior, eloquentia laude par, aut
multum inferior, quanquam nunc presentibus morib-
papistico luxu, & imperioso Antichristianismo, se-
norum odio subiecerit, veteris tamen eloquentia no-
ne, & Ciceronis ingenio, sic omni posteritati commen-
ta est: ut quamdiu Latinarum literarum vel fru-
adiuti, vel laude illustrati ulli homines sunt, tam
urbis Romæ memoria, cum summa charitate & be-
uolentia usurpata, duratura sit. Neq; antegresse sol-
memoria erudita secula, sed presentis etiam atatis p-
clara ingenia, plurimum admiramur: potissimum v-
eorum hominum qui hac eloquentia laude florueru-
Ipse enim multos excellētes viros, ex Italia, Germani-
Gallia, vehementer diligo, quos nunquam vidi, prop-
insignem doctrinae splendorem, quem in illis elucere p-
spicio. At cum tu, clarissime Ioannes Sturmi, ex Tracia-
tone, Aristotele, Cicerone, eum salubrem eloquen-
succum hausisti, quem in nullo alio nostræ atatis, se-
longè superioris quidem unquam animaduerti, & illat-
etiam totum ad saniores Christi doctrinam aggregam,
quo in loco te habeam, nisi de te ad te scriberem, libet mi-
explicarem. Quanquā si id facerem, cur adulationis tone-
tam vererer, non video. Quæ res si mihi proposita fu-
(quod tu quodam loco ad quendam scribis) alia vni-
aliud genus hominum mihi affectanda esset. Iudicem,

illud diuinum tuum, quo singulos praefers, singula legis, animaduertis, selegis, appendis, expolis, construis, & exadificas: meum si quod est iudicium, in eam admirationem rapit, ut quicquid haecenus scripsisti, sedulo conquisuerim, anide perlegerim, inciderim etiam in nonnulla manu scripta, abs tuo ore excepta, in ea videlicet, quae doctissime dictaueras in integrum Gorgiam Platonis. Hunc librum Londini ante triennium nactus sum. Ad hunc modum, cum suauitate praesentis consuetudinis tua frui non licuit, ope tamen ingenij tui quantum potui semper, uti placuit. Et me multos iam annos, ardore amoris erga te mirifice incensum: ecce tibi, quotidianus sermo, quem de te mecum reuerendus pater praepetorque meus M. Bucerus habet, sic nunc inflammat, ut nihil libentius facerem, quam ad te scriberem: praeterea cum intelligam, & ex eo quod de te ipse scripsisti, te esse, qui humanitate & beneuolentia contentus es: & ex sermone praeterea D. Bucer, te non magis esse Ciceronis excultum eloquentia, quam ornatum humanitate, qui hominis nihil potius esse indicat, quam respondere in amore hijs, a quibus prouocare. Sed vide au-
 laciam meam, qui in ipso amicitiae nostrae principio, beneuolentiae meae non solum significationem ostendere volui, sed fructum & remunerationem quandam repetere illi tui. Statui enim rogare te, ut aliquid facias, literarum, nominis tui, & utilitatis etiam meae causa, nisi hoc tui nimium sui amantis esse videretur. Ego ad lectionem sacrae scripturae, in qua potissimum tabernaculum vitae meae & studiorum collocare, cum Christi benignitate, statui, Platonem, Aristotelem, Demosthenem, & M. Ciceronem residuo meo studio adiungere in

*animo habeo. Nec tamen hoc studendi genere sic mihi
 vel precisè placeo, vel ignauè contentus sum, ut medicorum
 & iurisconsultorum libros, vel omninò contemnam
 vel nunquam attingam. Hæ enim artes, & præclaræ
 continent cognitionem, & ad omnem humanam vitam
 ac splendorem plurimum momenti habent. Sed in tanta
 varietate rectissimorum studiorum, sequatur per
 quisque illud non scite Attilij poeta, ut ait Cicero, dum
 simi: Suam cuique sponsam, mihi meam. Aristoteles
 doctrinâ & iudicio cum ceteros omnes, tum seipsum quæ
 que superat, mea quidem opinione, in his libris, quæ
 dicendi rationem, pulcherrima doctrina explicauit. In
 uinam rationis quidem, natura, & morum disciplinam
 diuino ingenio recondit in reliquos libros: Hic nihil
 ferè ad popularem consuetudinem, & humanam vitam
 tidianum vsum promit & exponit. Et quò magis hos
 libros præ ceteris admiratus sum, tantò plus tribuo
 nieli Barbaro, & P. Victorio, qui in eis magna quidam
 cum diligentia elaborauerunt. Scire enim dum, quid
 quam id percipere a meo, non possum, quid sit illis Gre
 rij Nazanzeni grecis in hos libros commentarijs, quæ
 Erasmus (in Festina Lente) testatur se apud Aldum
 legisse. Nam hos esse illud *ἡρώδης αἰσχροπρεπὲς* in Ge
 impressum non credo. Horum omnium & diligentiam
 libenter agnosco, & voluntatem vehementer probo.
 cum ex libris tuis, quos frequenter lectito, & ex
 torum sermone, quos sæpe conuenio, clarissimè perspi
 tet tanto ingenio & iudicio in his Rhetoricis libris
 satum esse, ut quid vel illi de ea re prædicent, vel
 sentiam, non literis exponere, sed in opinione tua re
 quere statuerim. Et hoc est, humanissime Sturmi,*

tantum

tantopere abs te contendam, ut summi artificis præstantissimam artem, excellenti artificio tuo explicatam in lucem proferas. Nunc verò, si esset in me vlla vel persuadendi facultas, vel cogendi vis, eam uniuersam ad te urgendum, ut hoc perficeres, adhiberem. Neque ego solus, sed innumerabiles alij, hoc abs te contendunt: Quorum postulata cum & literarum summa utilitate, & nominis tui immensa laude implicata sunt, quantum humanitas tua illis tribuere debet, etiam atq; etiam considera. Ut novos haurias labores, non requirimus: sed veteres ut fusissimè ad veterem studiorum fructum dimanent, expetimus. Vidimus enim, & legimus magnam partem illorum laborum, quos in istis Rhetoricis libris explicandis suscepisti: quibus tantum ardorem in nobis ad videnda reliqua excitasti, ut is nulla alia re, nisi luce ingenij tui, satiari possit. Age igitur, optime Sturmi, & perge rogatu unius prodesse uniuersis. Et quanquam durior esse vis, quod facile non credo, quàm ut oratu multorum bonorum commouere, prudentior tamen es, quod certò quidem scio, quàm ut patiari unius plagiarij scelere committi, ut vel istis Rhetoricis libris, vel Gorgia, vel politicis tuis, aut aliud, aut aliter accidat, quàm nunc vereri velis, aut in posteram mederi queas. Quod ipsum, in tanta turba excipientium dictata tua, facile alicuius vel stulti amici imperitiâ, vel sordidi typographi auaritiâ contingere potest: hanc iniuriam sepe Erasmus, sepe multi docti viri experti sunt, quæ si ad te solum perveniret, negligere eam non deberes. Cum verò, ea omnium & literarum, & tui quoque studiosorum communis esset, diligentior quidem cautio adhibenda

est. Et hoc siue rectè monentis consilium, siue veridici
 amantis studium, siue impensè rogantis institutum, eadē
 quaeso mente, qua ego scribo, accipias, & ea quoque
 ratione, qua maxime cupio, expleas. His proximis su-
 perioribus annis Aristoteles è Gallia prodijt, Latina
 lingua loquens, ut omnes existimant, aliena mente non co-
 nunquam sentiens, ut quidam indicant. Ioachimi Pe-
 rionij in coniungendo Cicerone cum Aristotele, & ut
 luntatem multi probant, & ex utroque infinita loca, si-
 ue in congerendo diligentiam, siue in compellendo vim,
 plures in meliorem partem accipiunt, quam illud nimis
 proiectum Cephæ Chlononij os, qui in exagitando utro-
 que Græcæ Latinæque doctrina, & principe, & præcep-
 tore, utriusque beneficio, & suo ingenio nimis insolentē
 abus est. Quanquam, ut ipse quoque existimam, præ-
 claram Aristotelis doctrinam, & minus ornata
 videri, & magis obscuram esse, quàm ut multorum
 eo legendo possit vel studia allicere voluptas, vel labo-
 res compensare utilitas, quia ubiuis fere docetur, si-
 accurata exemplorum appositione: qua in re & Latinè
 plurimum, & græci ipsi peccant explicatores. Et tamen
 hoc vitio claudicare non debet Dialecticorum schola,
 cum in tota illa subtili differendiratione, ab Aristotele
 tradita, nullum extet præceptum, cui in Socraticis
 sermonibus, Platonis, & Xenophontis ingenio, conscrip-
 tis, non respondeat expressum exemplum. Hoc tu, erudi-
 tissime Sturmi, & prudenter animaduertis, & fre-
 quenter doces, potissimum verò in ea ratione interro-
 gandi, collocandique Dialectica, quam Platonis Gor-
 gie præfixisti. Ad quem locum legendum quoties accedo,
 quod sæpissimè quidem facio, toties cum noua qua-

veridam & utilitate laboris mei, & admiratione ingenij in-
 n, edicijque tui semper ab eo. Sed ad hanc dicendi faculta-
 tem, quæ tota ad illustriorem vsum comparata est, nihil
 s, magis requiro, quàm ex Demosthenis, Ciceronis, Thu-
 cididis, Liuij, & horum similiorum oratorum, histori-
 corumq, libris, sic ubiuis exempla comportari, ut quic-
 quid in virtute splendoris & auitatis, in scelere fœdita-
 tis & fraudis, in prudentiâ prouida oportunitatis, in for-
 tunâ insperata temeritatis, ex omni seculorum memo-
 ria, colligi obseruarique possit, id semper ad rhetorica
 precepta, diligenti vel appositione exempli adiungatur,
 vel notatione loci referatur. Et quanquam hic cuiusque
 literarû cupidi proprius labor esse debet, tamen cum ad
 id præstantis ingenij animaduersio, delectus, & indici-
 um adhibetur, noua profecto studiorum, & suauitas ad
 voluptatem, & fructus ad utilitatem, ex hac artis &
 imitationis coniunctione efflorescit. Et huic meo, si ita
 vis, siue errori ex imperitiâ, siue torpori ex desidiâ, lu-
 bentius quidem indulgeo, quod plerûmque video eos, qui
 in solitarijs artium præceptis adhaerescunt, exangues,
 frigidos, ineptos, sine sensu, sine motu, sine usu esse :
 Contrâ verò nonnullos, qui nulla præceptione instructi,
 sed sola oratorum & historicorum lectione contenti fue-
 runt, in aliquo loco constitisse. Neque hac eò à me di-
 cuntur, quod aut vagam linguæ iactationem, aut efflu-
 entem styli insolentiam vllomodo probem, sed quemad-
 modum in tradenda vera religione, exempla vitæ, cum
 præceptis doctrinæ coniungi debeant : sic quidem ad om-
 nem artis cultû, imitationis etiam vsus adhibendus est,
 ut cursus studiorum, neq, obscuritate inutiliter impedi-
 tus, neq, erratione licentèr abductus esse videatur. Præ-
 terea,

terea, cum dicendi facultas *ψυχικὴ* sit, ut docet Sa-
 crates, & tota illa nobilis anima doctrina, hanc
 tem propinquissima cognatione attingat, plurimi plu-
 rimum & huic disciplina, & nostra etati congratula-
 rentur, si Phadonem Platonis, & libros Aristotele-
 dei *ψυχῆς* luce ingenij tui aliquando illustrares. Et quod
 video, me iampridem, nimis inconsideratè abusum esse
 humanitate tua, & omnes verecundia fines transisse
 libet profectò nunc ipsius Ciceronis consilio uti, & be-
 nauitèrque impudentem esse. Ipse quoque Demosthenes
 multorum infelices conatus hactenus reijciens, te ad
 modum flagitat. Bis nunc Italia ad nos misit Æschin-
 nem & Demosthenem latine dicentes, sed nec ijs ora-
 toribus, nec ea regione mea opinione satis digne. Illi et-
 iam Germani duo, quos semper admiror, & vnicè am-
 in Demosthene multis non satisfaciunt. At verò cum
 illum primum circuitum, qui est in principio orationis
 contra Æschinem, à te in libro de amissa dicendi ratio-
 ne Latine versum lego, & cum diligenter animadu-
 to, quo tu appendis iudicio, quamnam in utraque lin-
 guâ, vel singula verba vim, vel sententia formam ha-
 beant, quid putas me primum, doctissime Sturmi, accla-
 mare ne *ὦ παῖτες ἡ πόλις*, Quodnam hoc nouum Veneri
 caput? An maximopere his literis quidem nunc me-
 sed votis iamdiu literatorum publicis à te contendere,
 ut, quod reliquum est, in his duorum nobilissimorum o-
 ratorum contrarijs inter se orationibus, perficere ipse
 velis. Hoc labore, & utriusque lingua splendorem mi-
 rificè excitabis, & illius Ciceroniana amissa versionis
 desiderium, meo quidem iudicio multum mitigabis. Et
 huic vniuersæ postulationi meæ, audacter quidem scio
 suscepta

suscepta, ad res tamen, spero, & praeclaras cupiendas, & iustas petendas instituta, te multum tributurum facile intelligo. Postremo, videndum tibi est, ut expleas eam expectationem, quam omnibus literarum cupidis commouisti, de illis libris tuis, qui de ratione Latine loquendi, atq; scribendi, à te scripti sunt. Et haec de te ac tuis: nunc pauca de nobis ac nostris. De religionis cursu, re-pub. statu, literarum & cultu, & fructu apud nos in Anglia, satis loquacem tecum instituerem sermonem, si tanta res in breues potuerunt includi literas. Sed quae nunc unius epistolae modo terminari non possunt, in multas literas, quas Deo volente frequenter tibi scripturus sum, reseruo. Ea vera religionis cura, apud Iosiam nostrum, imprimis, & Cantuariensem, & vniuersum consilium regium excubat, ut in nulla re aequè laboratum sit, quam ut religionis tum doctrina, tum disciplina ex sacrarum literarum fonte purissime hauriatur, & ut sentina illa Romana, quae tot humanae sordes, in Ecclesiam Christi redundarunt, funditus obstruatur. Populi consensus, & obedientia ad hanc rem summa est. In studiis nostris patrum consilia libenter sequimur, ubi ipsi non defleunt à sacra scriptura. Augustino plurimum tribuimus, cui, quod tu Græcos Basilium & Chrysostomum anteponis, non tibi concederem, nisi te valde amarem. D. M. Bucerus, vir Dei gloriam Christi strenuè apud nos excitat, cuius habet tantam & doctrina authoritatem, & vita moderationem, ut ne ipsi quicquam aduersarij conqueri possint. Aduersarij enim nonnulli adhuc apud nos sunt, qui cum à nobis nonnihil discrepent, hominum vires, virtutes, & consensum extra modum & ordinem efferentes, tamen quia complures eorum,

rum, sine stomacho & aculeis hoc faciunt, & plurimum seipsi cum eruditionis laude, tum probitate vite commendant, non possumus non amore eos prosequi, omni referentes ad illius providentiā, qui extrema etiam die nonnullos in vineā suam introducit. Publicares in magna expectatione est. Quis euentus hanc pacem inter nos & Gallos, per obsides principum filios factam consequitur, ignoramus. Illa quidem vox Ciceronis semper mihi suavis esse videbatur: Nomen pacis dulce est, & res ipsa salutaris: Bellum autem quid aliud est, quā illa Sophoclea *ἱερὸς πολὺ χερ, πολὺ πῦρ, χαλκὸς πους*. Religionis cursum, morum disciplinam, literarum otium, & omnes suavioris felicitatis partes funditus euertens. Gratulor etiam multum ipsi Gallie, quam gentem unice semper amavi, quae meo quidem iudicio, in omni literarum & humanitatis laude, nec ipsi cedit Italia. Hanc pacem utriq; genti bonam, faustam, felicem, fortunatamq; fore speramus, quoniam Comes Bedfordiensis, D. Pagettus, & Ioannes Masonus nostrae partis principes legati, non solum longum rerum usum, multiplicemque eruditionem, sed verum etiam Dei timorem, ad hanc fundandam concordiam adferant. Linguae & artes Cantabrigiae ab his passim hauriuntur authoribus, qui cum dicendi, tum intelligendi magistri optimi semper habiti sunt: ut nec ratio, propter infantiam, nimium obmutescere, nec oratio, propter inscitiam, loquaciter insollescere discat. Ad utriusq; linguae doctrinam perdiscendam, utriusq; urbis non eadem quidem, sed una fere sola utimur aetate. In hanc studendi viam plurimi, Ioannis Checi & Thomae Smithi exemplis, praeceptis, ingenijs, consilijs prouocati, ingressi sunt. Hi duo, olim huius
Acade-

*Academia, nunc totius reipublica, in ipso splendore au-
lico, praeclara lumina eminent. Qui si ad scribendum se-
se dedidissent, nec in Sadoletto Italia, nec in Longolio
Gallia, iustius, quàm in istis duobus Anglia gloriata fu-
isset. Hoc perspicuum nobis est, vel ex illo libello, quem
de recta Gracè pronunciandi ratione, qua nos Cantabri-
gia utimur, contra Vintoniensem conscripserat. Sunt
quoque hic Cantabrigia multi praeclari viri, inter quos
tamē sic elucet summus amicus meus Gualterus Had-
donus, huius Academiae nunc Procancellarius, ut cum
illis superioribus duobus comparandus, non in nostrum
numerum aggregandus esse videatur. Quid omnes Ox-
onienses sequuntur, planè nescio, sed ante aliquot menses,
in aula incidi in quendam illius Academiae, qui nimium
preferendo Lucianum, Plutarchum & Herodianum,
Senecam, A. Gellium, & Apuleium, utramque lin-
guam, in nimis senescentem & effoetam aetatem com-
pingere mihi videbatur. Nobilitas in Anglia nunquam
magis erat literata. Illustrissimus Rex noster Eduar-
dus, ingenio, industriâ, constantiâ, eruditione, & suam
aetatem, & aliorum fidem longè superat. Non enim ali-
orum sermone persuasus, sed ipse saepenumero praesens
(quod in suauissimam meae felicitatis partem deputo)
omnium virtutum chorum in eius animum immigrasse
perspexi. Gallia non dubito agnoscat summam doctri-
nae laudem, in clarissimo Duce Suffolciense, & reliquo
illo nobilissimorum iuuenum comitatu, qui hactenus,
una cum rege nostro, in Graecis literis & Latinis edu-
cati, hac ipsa die, qua haec ad te scribo in Galliam profec-
ti sunt. Thomae Mori filiiabus innumera nunc honora-
ta foemina, in omni literarum genere praestant. Inter
quas*

quas tamen vniversas veluti sidus quoddam, non tam
 claritate generis, quàm splendore virtutis & litera-
 rum, sic eminet illustrissima Domina mea, D. E. L. I.
 ZABETA regis nostri soror, ut in tanta eius ius-
 tē commendanda varietate, labor mihi non quaren-
 da laudis, sed statuendi modi propositus esse videa-
 tur. Nihil tamen scribam, cuius ipse praesens testis non
 fuerim. Me enim preceptore, graeca latinaeque linguae
 duos annos vsus est. Nunc verò ego Aulica turba libe-
 ratus, & veteris otij mei literarij suauitati restitutus,
 regia Maiestatis beneficentiā, satis honestam conditi-
 onem & locum, in hac Academia habeo. Fortuna na-
 turaeque ornamenta, in illustrissimam Dominam meam
 collocata, hac ne an illa pluris aestimanda, in comparati-
 one ad iudicandum perquam sunt difficilia. Aristote-
 lica laus in eam tota transfusa est. Nam *ἡγεμόν* in illa,
μυσηδός, σωφροσύνη, καὶ φιλοσοφία, omnia summa. Ex anno 16,
 non nihil excessit, tanta in hac & atate grauitas, & cel-
 sitate comitas inaudita est. Acerrimum verae reli-
 gionis & optimarum literarum studium. Ingenium
 sine muliebri mollitia, labor cum virili constantia,
 memoria, qua nihil vel citius percipit, vel diutius re-
 tinet. Gallicè, Italicèque, aequè ac Anglicè loquitur,
 Latine, expeditè, propriè, consideratè. Graecè etiam me-
 diocriter mecum frequenter libentèrque collocuta est.
 Si quid graecè latinè scribat, manu eius nihil pulchri-
 us. Musica ut peritissima, sic ea non admodum de-
 lectata. In quavis adhibenda munditia *φιλόκελος μέλλων*
καὶ ἀσπιδόμοσος, aurum, *καρβύλας καὶ κορύμβους* sic semper asperna-
 ta, ut non Phaedram, sed Hippolitē omni vitæ rati-
 one referre videatur. Perlegit mecum, integrum fe-

re Ciceronem, magnam partem T. Lini. Ex his enim propemodum solis duobus authoribus Latinam linguam hausit. Exordium diei, semper nouo testamento græcè tribuit, deinde selectas Isocratis orationes, & Sophoclis tragædias legebat. Hinc namque illius & linguam purissima dictione, mentem aptissima præceptione, & reliquam eius excelsæ vitæ conditionem, ad omnem fortunæ vim rectè instruendam esse existimaui. Ad religionis institutionem, post fontes scripturarum D. Cyprianum, locos communes P. Melancthonis, & alios huius generis similes, ex quibus pura doctrina cum elegante sermone libari potuerit, adiunxit. In omni oratione, si quod inuitum verbum, aut curiosius accersitum fuerit, facile animaduertit. Ineptos illos Erasmi imitatores, qui Latinam linguam in miseris prouerbiorum compedes illigant, ferre non potest. Orationem ex re natam, proprietate castam, perspicuitate illustrè, libenter probat. Verecundas translationes, & contrariorum collationes aptè commissas, & feliciter confligentes, unicè admiratur. Quarum rerum diligenti animaduersione aures eius trita, adeò teretes factæ sunt, & iudicium tam intelligens, ut nihil in Græca, Latina, & Anglica oratione vel solutum & peruagatum, vel clausum & terminatum, vel numeris aut nimis effusum, aut ritè temperatum occurrat, quod non illa inter legendum ita religiosè attendit, ut id statim vel magno reiiciat cum fastidio, vel summa excipiat cum voluptate. Nihil fingo, mi Sturmi, nec opus est, sed adumbrare tantum volui tibi speciem eius excellentis ingenij & studij, in cuius rei veluti forma, dum mens mea tota defixa est, hanc illustrissima Domina mea memoriam,

moriam, mihi quidem charissimam, ad te scribendo libenter suauiterq; usurpauit. Ad hanc nobilissimam principem, si tu aliquid scripseris, doctissime Sturmi, illud grato animo acceptura, & magno iudicio perlectura est. Sed vereor ne ipse iucunda vel recordandi illud vel scribendi ad te suauitate delectatus, extra modum epistolae prolixitate prodierim. Et de literarum apud nos ratione plura alio tempore. Rumor hic sparsus est, venturum in Angliam: siue hoc verum sit, siue totum ex eo ortum desiderio, quo plurimi te hic videndi tenentur, non intelligo. Mihi nihil frequentius in votis. Interea dum ego aduentum tuum gratissima spe expectem, desiderium queso meum absentis tui suauissimè literis tuis sic lenias, ut saltem intelligam te meas recepisse. Amorem meum quem tibi maxime absenti debeo, eum interea uniuersum ad praesentem patrem Bucerum defero. His literis inclusum dono tibi mitto argenteum nummum C. Caesaris. In sequentibus Caesaribus, additi sunt semper loquaciores tituli, quod saepe animaduerti in omnium fere Caesarum nummis, aut aureis, aut argenteis, usque ad Gothicam illam Barbariem. Hic ex una parte tantum Caesaris nomen inscribitur. His priscae antiquitatis reliquijs, quia plurimum ipse capior, hunc nummum tibi mittere volui, plures deinceps missurus, si te hoc antiqua & beneuolentia mea, & temporum vetustatis monumento delectatum esse cognouero. Vale in Christo Iesu. Cantabr. è Collegio D. Ioan. Euangelistae, quarto Aprilis.

1550.

ORNA.

ORNATISSIMO ET DOCTISSIMO viro, Rogero Aschamo Cantabrigien-
fi, amico inprimis obseruando :
Ioannes Sturmius.

S. P. Vide, mi Aschame, quid epistola tua effecerit. In libello meo, quem de oratorum conuersionibus confeci : *μεταστροφῶν τῶν ῥητορικῶν τῶν ὑμετέρων* : ut quoniam oratorum artificiosissimam & pretiosissimam telam potest retexere : iudicet etiam de hoc opusculo : quod leni & denso filo lucubratus est. Opinor enim Penelopes Homericæ telam rectè cum poetarum versibus, & oratorum comprehensionibus posse comparari. Quorum utraque non solum componi debent, sed etiam dissolui atque immutari & dissui : quoties emendari posse videantur : ac certè in ætate iuuenili, & sexu fœmineo præsertim puellari : quæ potest esse honestior occupatio? Quæ exercitatio liberalior? Quæ consuetudo suauior? quàm styli, & compositionis, & orationis, puræ, ornata, perfectæ, consummata? ad quam enitimur atque contendimus. Quia vir literatus es, & bonus, & dignus glorioso illo cognomento, hoc est, quia Euangelicus : quæ omnia non apparent solum, sed elucent etiam in epistola tua : nihil puto afflictum in tuis literis esse virtuti & laudibus puella principis atque Regiæ stirpis. Sed quid in nostris temporibus magis optabile accidere mortalibus potest : quàm ex principum virorum familijs, & ex nobilitate utriusq; sexus oriri ingenia : quibus literarum studia placeant : qui eas colant : qui condiscant : qui & earum & rerum & artium doctrinam

D

confe-

consequantur? Ergo beatiore hoc genere bonorum Angli, quàm Germani: apud quos in nobilibus paucissimi sunt, qui ad suum ordinem literarum putant insigni pertinere. Cum istic plerique omnes nobiles vel enitentur, ut literati sint: vel si serò id intellexerint: tamen ad se nunc spectare suosque arbitrentur. Quamobrem spes iam data est, quòd laudem, quam antea sibi arrogavit semper Italia: & post Italia Gallia atque Germania emula vindicare conata sunt, eam sibi deinceps Anglia cumulatissimè queat assumere. Et quale domicilium quondam Athenis & Roma: de quibus duabus civitatibus scribis: dicendi & sapiendi magistri habuerunt: tale isdem nunc sit in Anglia constitutum. Vester populus, quorum virtutes imitatur: eorum etiam comparet decus & gloriam. Sed ut ad te, mi Aschame, veniam, nescio tibi ne magis gratulari debeam cui Deus talem dederit discipulam: aut Elizabethæ Principi: cui talem magistrum atque artificem: cui utrique & gratulor & gaudeo: & fœlix illud biennium iudico: quo tu docuisti, & illa didicit. Nunc etiam tibi ob istud otium tuum lator: quod Eduardus Rex tibi & concessit benignè, & liberaliter est largitus: requirunt enim nostrorum studiorum rationes otia negotiosa: & negotia otiosa: nam in laboribus otari, in otio laborare vulgo videmur. Ceteri enim homines cum venantur: cum piscantur: cum fabricant: occupari creduntur laboribus. Literati cum scribunt, legunt, commentantur, pro otiosis habentur: cum tamen vitam ingenij laboribus anxiam atq; sollicitam agitant non periculorum metu, aut laborum vexationibus sed susceptione atq; cogitatione rerum maximarum

immort

immortalium. Sed quia otium tibi summum datum est: eius etiam ad me fructus iucundissimus atque uberri-
mus perveniet: promittis enim mihi in tua epistola
multas & frequentes literas: quas avidissime expecto:
cum propter amorem erga me tuum: quem ex literis tu-
is perspexi: tum precipue propter doctrinam & artes
duas: in quibus ego annis iam multis etiam versor:
unam differendi, alteram dicendi. Vtriq; enim & Dia-
lectici & Rhetorici esse volumus: sed tu es: ego vero ut
sim, nitor & elaboro: & profecto absque eloquentia ope
obscura & sordida est dialecticorum professio: & hac ipsa
eloquentia absq; differendi doctrina inflata tumet, & er-
rabunda vagatur: nihilq; via & ratione: nihil artificiose
efficit. Itaque idem tuum & meum est iudicium, idem
volumus, idem sequimur, idem consecretamur: omnibus e-
tiam idem studium suscipiendum est, qui in literis viue-
re, & ex literis laudem assequi concupiscunt. Verum ut
ad epistolam tuam reuertar: fuit illa mihi iucundissi-
ma, tum ob significationem tue erga me benevolentia,
tum quia multa nunciat de Regno vestro, quod sem-
per nobilissimum & munitissimum multis atatibus ha-
bitum est: de Rege, de quo preclara & certa est pru-
dentia, clementia, religionis spes concepta: de Guliel-
mo Pagetto: cuius ego probitatem & moderationem
consiliorum & humanitatem Caleti, ante annos quinq;
cognoui: de Checo & Smitho, qui nobis à multis sunt
predicati: de Ioanne Masono, quem Montius noster
magna benevolentia complectitur, & laudat mihi saepe-
numero: quoties ego Pagetti memini: de Haddono
Procancellario vestro, quem tu cum superioribus com-
ponis: de nobilitate vestra: & de ijs, qui in Galliam cum

tribus vestris legatis profecti sunt : postremò de Domina Elizabetha, qui locus quò fuit prolixior quàm reliqui, eò ego longiora legendo requirebam. Hac inquam omnia fuerunt incundissima : verùm ubi mihi tantum tribuis, quantum ego minimè possum agnoscere, ibi pudorem, ut Horatii utar verbis, mihi incussisti, propterea quòd præstare non possum doctrinam & iudicium, ita ut tu mihi ascripsisti. Ubi verò petis, ut Phædonem Platonis, ut Aristotelis libros de anima, & eiusdem Rhetoricos libros Latine interpreter & explanem : item ut Demosthenis & Æschinis aduersarias inter se orationes conuertam : ut promissos à me de Latina loquendi & dicendi ratione libros diuulgem, non tam laborem fugio, qui suscipiendus esset, quàm in suscipiendo audaciam, & diuulgando temeritatis atque arrogantie suspicionem, quæ me superiore anno ingressum in hoc curriculum quasi reuocauit. Statui enim Aristotelis Rhetoricos libros perpetuis explicare disserentium sermonibus : quorum aliquam partem Librario dederam, sed mutavi sententiam : primum, propter eam quam proposui causam : deinde, quia alia quædam intercedebant, quæ me ab instituto sunt dehortata. Veruntamen cogito hac hyeme resumere eos, & perficere quod est inchoatum, si vitam Deus & potestatem concesserit. Æschinis & Demosthenis orationes, me interpretor auditoribus, sed ita, ut magis in explicandis illis, quàm conuertendis sim occupatus. Satis enim mihi est, si sententiam explicem, & verborum vim atque potestatem : reliquum quòd laboris est : id in arte demonstranda consumitur. ut inuentionem intelligant, ut diuisiones, ut partitiones considerent, ut col-

locatio

locationem: ut argumentandi modos: ut conclusionum formas: ut ornamenta sententiarum: ut questionum infinitarum exornationes: ut finitarum expeditiones: ut in utrisque amplificationes: ut in omnibus conuersionum genera: ut principiorum & mediorum & clausularum connexiones & numeros. Duplici hoc labore meo hyemali contenti esse debetis: & tu mi optatissime Aschame, qui petis: & Bucerus qui tibi cohortator fuisse videtur: de Phadone & Aristotelis de anima libris aliàs, cum erit otium: si vita suppetat, & si potero: non enim si in Gorgia quedam obseruauit, quæ ad dialecticorum pertineant officinam: idcirco etiam in Phadone aliquid elaborare possum: quod perpetuam orationem habeat, & quod literatorum hominum aures animosq; non offendat: neque si Rhetorica intelligo: & fortassis prodere in lacem aliquo modo possum: idcirco grauissimam illam disputationem de vita, de morte, de animorum immortalitate, de bonorum virorum vitali obitu: de clarissimorum hominum sempiternis premiis: de æternitate rerum potero differendo atq; scribendo sustinere. Quod tamen libros de Latino sermone requiris: in eo me percelluisti: promisi enim eos ante annos aliquot: sed fateor planè: etiam si ingenio possem: tamen non possum facultatibus: ut ex me sæpè Bucerus audiuit. Quantum enim est? eiusmodi opus elucubrare: ex quo breui eam facultatem consequare: post præceptionum perceptionem: ut quodcunq; cogitatione complectaris: id etiam oratione possis Latinâ exprimere: non solum ut pura ea sit, sed ut elegans, ut ornata, ut decora: & exempla in promptu habeas: quæ res quibus sint & verborum & sententiarum ornamentis expolienda. Eaq; om-

nia non solum congesta, sed etiam distincta locis & disposita habeas. Tale opus cum cogitatione inchoatum, rem commentatione demonstratum atque perceptum habet. Quam tamen facultatibus imperfectum cum alijs iacere bus patior: dum compellar: tamen si satis me gymnasium nostrum compellet: tamen quia compellit, non cogit: sat enim me hominibus facturum puto: si in reliquis officijs non quis sim desidiosus. Iam quod de Augustino scribis: laudo iudicium tuum: & tuarum literarum in eo loco humanitate & amore delector: etiam ego sanè huic Theologo praeter ceteris plurimum tribuo: propter doctrinam: docet enim omnia: concludit acutè: refutat argutè: nihil nec proponendo, nec diuidendo, nec argumentando, nec exponendo peccans. Sed ego cum meos ad orationis cultum adhortor, non solum rerum considero doctrinam: sed etiam rerum etiam ornatum atque tractationem: ut illos dicentes, superiores putem, sed Augustinum doctrinam: verumtamen illos etiam eruditos & literatos, itaque principio reponendos. Etenim diligenter etiam atque etiam, in sermone Latino aut Graeco tradendo cauendum est: ut scriptores dicendo inferiores, propter rerum tractationem Ciceroni, & Demostheni, ceterisque melioribus scriptoribus anteponantur. Omnibus enim scientiae sapientiae nomen gratum & dulce est: res verò ipsa non solum tractata, sed etiam salutaris. Nam nec scribere quisque aliquid potest, nec loqui, aut dicere, quod sit praclarum qui artes & disciplinas, & qui rerum cognitionem non iam comparauit. Ergo qui hoc iudicio praeditus est, hac inopi facultate nititur, eum nec in eloquentium, nec disertorum, nec Latinorum siue oratorum, siue scriptorum, siue artificum numero habendum puto: & cuius

flata verbis tantummodo oratio est, non solum auctorem ineptum, sed etiam hominem stolidum existimo. Quamobrem, siue Longolius, siue Sadoletus, siue Bem-
bus, siue Naugerius, siue alius quisquam vel Italus, vel
Gallus, vel Germanus verba eorumque ornatum capta-
uit, res neglexit, quod tamen hi minimè fecerunt: sed si
quis esset, eum laudandum non censeo. Nam quid ego de
Budæo excellenti doctrina viro dicam? quem tamen si a-
memus atque defendamus, tamen sunt nonnulli, quibus
ille in aliquibus libris magis verborum, quam rerum
seftator esse videatur. Non igitur in optimis, sed in de-
terioribus siue scriptoribus siue oratoribus ponendum
puto, qui verbis, non rebus ornatum orationis constare
credit. Sed hoc in primis considerandum est, omnibus
ne temporibus quiduis legere liceat: an sit in tempori-
bus, & aetatibus, & facultatibus aliqua distinctio. Ho-
merum Græci suis adolescentibus ediscendum proposu-
erunt, poterat illud fieri absque incommodo, propterea
quod una cum materno quasi lacte imbibissent patrium
sermonem. Romani Grammatici etiam Virgili-
um suis scholis explicabant, nihil periculi erat ob ean-
dem causam. Idem Romani de principio Homerum in-
terpretabantur, nihil fuit incommodi in lingua aliena,
latine omnibus tum loquentibus Roma ciuibus, & idē
Græci facere poterant, si hic ijs placuisset sermo. Sed
quas utilitates ad lingua informationem atque puritatem
per accipiet, ex Catonis disticis, ex Aquinate: Gersa-
ne: Cocca? Paucos nominari, ex his quamplurimi pos-
sunt alij eiusdem gregis considerari, non quod vitupe-
rentur, sed quod ad id quod volumus, non sint idonei. Sed
quidamas etiam his barbaram turbam grammaticorum,

dialecticorum, medicorum, theologorum, philosopho-
 rum, quibus sordida puris, uilia spinosis fuerunt potiora.
 Quorum pars se adhuc magna tuetur in Sophistarum
 nostri seculi collegijs, qua de sua adhuc barbarie tan-
 quam de Palladio aliquo atrociter pugnat. O gregem
 venustum, ô religiosam conspirationem! in qua uin-
 gloriosum est, turpissimum vincere. Quis status litera-
 rum, quis religionis esse possit in hac sermonis & lingua-
 & orationis fœditate? Quis enim non aspernetur in
 si videat oris sonitum: verborum deformitatem: sen-
 tentiarum sordes: opinionum ineptias: animorum per-
 naciam: consuetudinem illiberalem: mores peregrinos
 qui barbariem liberalitati imposuerunt: qui artes
 disciplinas corruperunt: qui historias fœdarunt: religi-
 nem & caeremonias, non solum orationis putido genere
 sed etiam imperitis opinionibus: remotis ab omni co-
 sensu doctrina & obscurârunt altercando: & defende-
 do inquinârunt. Hi ne preponendi pueris, & horu-
 scriptis imbuenda mentes adolescentum: ut pro pu-
 fœda: pro Latinis Barbara: pro perspicuis obscura:
 compositis dissoluta in ciuitatibus audiantur? Quod
 tur iudicium facimus in malis: cur idem non retine-
 mus etiam in minus perfectis minusq; consummatiss.
 rerum studium verborum semper præstantius habitum
 est. Est planè eloquentis officium: rerum primum, p-
 verborum curam suscipere. Vitiosum enim est: dici
 quod aut inane sit aut stultum. Veruntamen quoniam
 oratore non modo sapientia, verum etiam verborum
 natus requiritur, separemus ista duo, qua natura
 teroquin coniuncta herent. Sapientia iubet quærere
 quid dicas: ut verum: ut probabile: ut certum:

acutum: ut disciplinabile: ut conclusione perfectum. Quid ornatus? ut significans, ut sonans, ut plenum, ut concinnum, ut ornatum, ut illustre. Sed si sapientia iubeat, ut ornatus rationem non habeam: puritate contentus sim: reliquum ornatum non affectem: liberari me patiar magnis laboribus, summis curis, diuturnis vigilijs. Si vero etiam ut puritatē negligā, certē isti sapientia, quamvis prouida sit, non obtemperabo. Sed si respondeat: magnum esse, præditum esse doctrinā, sed præclarum, ad eandem, dicendi rationem & eloquentiam adiungere: & utrumq; ab optimis potius, quam inferioris ordinis authoribus condiscere: optimēque labores in consummatissimis consumi: tum ego sapientia consilium tanquam oraculum diuinitus datum sequar. Et igitur ego autores pueris explicari principio volo: & eos in exercendi consuetudine primos legi: qui ad doctrinam adiunxerunt eloquentiam: non qui doctrinā contenti: eloquentiam vel contempserunt, vel ad eam non potuerunt aspirare. Et quò magis propè aliquis ad perfectionē accedet: eò plus eum tempore ordinēque antecedere placet: & in exemplis anteferri. Hac me causa mouit: quamobrem Augustino Chrysostomum anteposui: non quòd Augustinus non sapientior, aut non disertus: sed quia minus disertus, quàm Chrysostomus: & is tamen eruditus atque doctus: Chrysostomo primum temporis & lingue, non doctrina & ingenij locum tribui: cum tamen huic ipsi Chrysostomo multos alios anteponam. In dicendi enim studio non solum barbaros omnino fugere: sed ante bonos etiam meliores semper oportet precedere. Sed fortassis parum candori tuo confidere videbor, qui hac tam sollicitè excussem: veruntamen, quoniam per
magni

magni referre puto : quò unaquaque ordine legantur :
 visum fuit etiam hìc meam tibi exponere sententiam,
 à qua te etiam non arbitror esse alienum. Feci etiam
 eò libentiùs, quod tu dulce nomen pacis esse dicis in tu-
 is literis, & rem ipsam salutarem : scio quo in loco Ci-
 cero idem dicit : & yisdem verbis sentit : cuius loci
 formam hìc conatus sum exprimere, ut tecum ludam
 in hoc. Et nisi caueas, non hinc procul sumpto exem-
 plo rursum ludam : si prius de Domina Elizabeta quod
 volo, & quemadmodum volo, repetam. Non enim ob-
 liuisci possum, quod ad tantarum rerum, de quibus scri-
 bis, disciplinam : etiam dicendi artem coniungat, eam-
 que exercitationem colat, quæ cum maximè hunc sex-
 um deceat, tamen à plerisque omnibus aspernata ia-
 cet. Sed rectè secum cogitat : si enim corporis forma
 in virginibus puellis iucunda est, cur non orationis ve-
 recunda, pudica, pura, pulchra ? Deinde cetera vir-
 ginum exercitationes, nere, texere, acupingere : com-
 munes sunt nobilitatis & obscuræ stirpis. Sapeque ig-
 nobiles mulieres, nobilibus artificiosius laborare vide-
 mus, orationis autem elegantiam, in nobilitatis velle
 domicilijs habitare, & praeclaris familijs : & ut vestitu
 atque ornamentis, sic etiam sermonis suauitate nobiles
 ab obscuris differre. Præterea hæc ipsa, quæ sunt nobi-
 lium fœminarum prætiosa vestes, gemma, annuli &
 ornatus reliquus, fortuna esse tantum, & in deteriori-
 bus naturis sæpè affluere : at oris elegantiam, & vocis
 formam : non posse ab animi pulchritudine segregari :
 atq; id signum esse excellentis ingenij, nobilisque natu-
 ræ : ac diuitiarum insignia & ornatus, domi solùm illu-
 stria sunt : vox verò artificiosa posteaquam semel au-
 dita

dira est: sæpè ad exteras gentes atque nationes volitat:
illisque est admirabilis. Quò magis ego Domine Eli-
zabetæ industriam probo: quæ efficiet, ut puellarum
virginum & fœminarum nobilitas: non solum generis
antiquitate: sed etiam doctrinæ & sermonis elegantiâ
sit æstimanda. Ergo huic ego conuenienter libellum mi-
si. Ineptum enim est, in diuulgandis libris, eos appellare,
qui ignari sunt eorum quæ traduntur: aut qui eadem
non maximoperè amant. Et quoniam pro se liber loqui
non potest: est enim indisertus: tu ei deprecator sis,
quoties peccabit: & ubi non peccat, commendator: &
in utroque patronus: præsertim propter Eduardum
Regem, cui etiam exemplum mitto: ut tripartito de-
fendatur patrocínio: primum tuo ad Dominam Eliza-
betam: deinde huius ad fratrem suum Eduardum Re-
gem: qui si sua authoritate patronus summus esse ve-
lit: quis meo libello beatior? Quantum ad me attinet,
maximoperè vellem Angliæ placere: amo enim gen-
tem hanc propter religionem: propter famam talis ac-
tanti Regis: idque in hac ætate: atque utinam, quam
religionem Rex, primis annis didicit: & consilium eius
concordibus sententijs constituit: eam possit & tueri &
defendere & stabilire: ut non oppugnetur. Quanquam
id ad Deum eiusq; prouidentiam & numen pertineat:
sed id quidem reliquum est: ut quod institui absq; per-
turbatione aliqua non potuit: neque sine metu periculo-
rum retineri potest: id ecclesiasticarum pecuniarum
dispensatione: & morum disciplinâ: & Religionis doc-
trinâ: & iudiciorum sanctitate: & ordinum confirma-
tione atq; dignitate corrigatur atq; ornetur. Sed minus
iam timoris est: in hac consilij constantia: quod de Re-
ligione

ligione decreuit, quod eam instituit, quod edictis stabili-
 uit. Vt autem idem permaneat, dum Regnum atque Re-
 ligio requirit, & ut rex nulla frangatur temporum
 temperie, id summis votis à Deo patre omnium mor-
 lium, & Christo omnium hominum Seruatore prece-
 dum est, in quo negotio & qui in consilio Regio versan-
 tur, laudandi sunt, & Rex arrigendus ad constantiam
 altitudinemq; animi: ut neq; consilium sui decreti pœ-
 teat: neq; Regem tadeat periculorum, quæ impendunt
 videntur. Tribuenda igitur non solum pietatis, & religio-
 nis, & literarum laus est ijs, qui authores fuerunt pro-
 clara emendationis, sed etiam fortitudinis: qui non ex-
 timuerunt ea pericula, quæ propter prudentiam venturi
 providebant, propter religionem contemnebant. O sancta
 tam curiam, quæ honestatem atq; religionem, utilitatem
 bus & vita otio anteposuit! Nati in hoc homines viden-
 tur, ut Angliæ nomen renouent, ut in hoc Regno angli-
 laris Ecclesiæ lapis locum suum rursus occupet, & refu-
 gium sit non solum nunc recipiendis atque defendendis
 sed breui etiam emittendis atq; ornandis angelis & mun-
 cijs otij, literarum, religionis, dignitatis in Republica
 Christiana. In impietate enim status Rerum publicarum
 instabilis: in religione firmus solet sperari. Etenim nulli
 conuersio regnorum, nisi post Religionis contemptum at-
 que fœdationem est metuenda. Illorum igitur incerta
 Respublica est, qui in turpitudine vitæ etiam religionis
 atque doctrinæ puritatem & sanctimoniam formidant.
 Qui verò hæc suscipiunt & colunt & defendunt: hi cum
 nullo alio statu commutare Rempublicam possunt, nisi cum
 diuino & cœlesti, in quo perpetua sit & sempiterna feli-
 citas. Nam huius vitæ non solum Reges & principes &

magistratus caduci & brevis aui sunt: sed ipsæ etiam
urbes, & Respublica atque Regna breui momento &
florentia claraq;: & collapsa dirutaque conspiciantur.
Hæc æternitatis fœlicitas bonorum virorum in omnibus
ordinibus finis: in hac eorum præmia constituta sunt:
quæ nisi essent, quis sapiens in maximis laboribus, &
summis periculis, velit pro patria sese deuouere: &
pro religione mortem oppetere? Quamobrem sapi-
entèr consuluerunt prudentissimi viri: quòd id, sine
quo Respublica nulla stabilis esse potest, patriarecupe-
rârunt: ut quod posteris suis optare debuissent: id
ipsi suo periculo constituerunt. Et suam ipsi religionem
atque pietatem patriæ cum periculo præstare malue-
runt: quàm eam posteris absque periculo committe-
re. Hæc laus quouis triumpho præclarior est: quæ non
cade hostium comparata est: sed pietate atque reli-
gione nititur: quæ non hostium sanguinem: sed ci-
uium suorum sanctimoniam requisivit: quæ non nouas
res affectauit: sed amissas restituit. Postquam enim
decretum de Religione fuit: pax cum Galliarum Reg-
no constituta est: morum & vitæ leges promulgatæ
sunt: emendata literatorum hominum Gymnasia: appa-
ruit rursus veritatis lux, & Euangelij lumen. Itaque
de his bonorum virorum sermones nusquam silebunt,
dum homines erunt, quibus chara religio est, & incun-
da fortium virorum memoria. Quanquam huius fa-
cinoris vel potius sapientia laus: etiam multò maxi-
ma ex parte ad Serenissimum Regem Eduardum
pertinet: in quo nisi Senatus animaduertisset simul
cum ætate & prudentiam eius alii, & grauitatem cres-
cere: & religionis cupiditatem studiumque confirmari:
idémque

idemque appetiuisse & postulasse, maiore cum periculo
 suscepisset: id quod instituit atque decreuit: Quocir-
 ca, omnibus Regni ordinibus gratulandum est: Regi
 quod id, quod voluit, consentientibus omnium in con-
 silio sententijs obtinuit: Consilio, quod Rex idem voluit
 & quod intelligit nihil posse constitui sanctius: Et
 Populo, quod quoniam Regis atque Senatus autho-
 ritas intercessit: non populari motu, sed Reipublice vo-
 actum videatur: siquidem pars populi melior exoptauit.
 Omnibus ordinibus, quod hac coniunctione animorum
 dissidia non sint extimescenda: sed pax atque concordia
 reflorescat: Religio vera recolatur: Euangelij vo-
 salutariter resonet: Et CHRISTI imperium in
 Regno Angliae auctoritatem summam habeat. Hoc
 commoditas, imò hac Regni gloria tollere ex animo
 omnium metum debet, & regem arrigere ad ampli-
 candam hanc gloriam, & senatum cohortari ad forti-
 tudinem: & populum ad charitatem & obseruantiam
 excitare: ut & Regis auctoritas & Senatus consilium
 & populi placitum: quasi propugnaculum existet, contra
 dolum & insidias & vim communis Dei hostis, à quo
 vinci non possumus, dum prestamus constantiam: nam
 moriendum erit, vita mortalis cum immortali mutabi-
 tur: si viuemus, quid praeclarius, quàm in hac vita pro-
 pter Religionem cœlestem vitam representare? Longin-
 que uetus, Aschame, sum quàm volebam: excitatus epi-
 stola tua: in qua iucundius mihi fuit Regis atque sororis
 laudes cognoscere, tametsi eas antea à multis audie-
 ram, quàm accipere C. Cæsarem, quem antehac non in
 in nummis videram. Sed tamen gratum munus, &
 quia à te missum est, & quia vetustum, & quia eius
 imago

imago, qui cum fortissimis & peritissimis & fortunatissimis Imperatoribus belli gloria potest comparari. Vale. Argentorati Nonis Septembris. Anno. M.D.L.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. in Christo Iesu. Vtrasque literas tuas, optime Ioan. Sturmi, & superiores Nonis Septembris, & recentiores xvij. Nouembris ad me missas, tradidit mihi prudens vir, & nunc communis noster amicus Christophorus Montius. Summo gaudio utraq; legi, frequentérq; lego, & ab earum lectione nunquã discedo, nisi noua semper cumulatus accessione voluptatis. Laudem, quam tribuis mihi, ut alienam non agnosco, sed tanquam vestem, mihi quidem humanitèr impositam, sed parùm congruentem, libentèr cum rubore exuo, iudicium tamen laudis, tam laudati viri, in summa laude deputo. Suavis es, in meo, ut tu dicis erga te, caco amore, & pateris esse cecum, ne si oculos aperiat, à te discedat, & transferatur in alium. Cacus amor, mi Sturmi, vagus est, & errat, & quia diligit, non deligit, praeceptum, non constans esse solet. Sed meus in te tam oculatus est, & si vis, tam Lynceus, ut nulla, non terra, non Oceani intercapedo, aciem eius impedire possit, quin longissimè penetret, & facile incendatur ardore, ubi illustres virtutis doctrinaq; faces praevalent. Quòd vis, utriusque epistolam in lucem apparere, & testem extare perpetua inter nos charitatis, facis quidè non plus, quàm ipse exopto, plus tamen quàm ego, vel à quoquam, sine nota impudentia, vel à te, sine suspitione imprudentia, efflagi-

efflagitare queo: & quia tu me facis impudentem, nisi
 ipse aliter vis, & nisi ipsa litera iam sunt impressori tra-
 dita, imprimis cuperem, ut epistola nostra aliquam re-
 liquam paginam occuparent, in dialogis tuis Aristoteli-
 cis: sed stultè hoc peto, cum tu scis, quid potissimum sit
 faciendum: hac tamen scribo, quia vereor ne literæ
 meæ nimis molestæ sint, & quodammodo agrè ferant, si
 ab illo libro separentur, cuius tam cupida, petaces, &
 πολυλογητικοὶ extiterunt. Quanquam, quod polliceor, non
 contentæ solùm, sed perquam hilares erunt, si in socie-
 tem literarum tuarum vlla ratione admittantur. Si
 liber tuus imprimatur in Quarto, ut loquuntur, non in
 Octauo, quod ferè sit in tuis scriptis, ego magis approba-
 rem: & Gallorum in ea re cum solertiam, tum elegan-
 tiam semper laudo. Totus gaudio perfundebar, mi Stur-
 mi, cum veni ad illum epistolæ tuæ locum, ubi ais: Regi
 maiestati locum designavi in Aristotelicis meis dialo-
 gis, in quibus stylum meum quotidie acuo, ut si quid possit
 contra barbariem, in his ostendat, tum etiã in celebra-
 dis amicis, &c. Quod Regi facis, Optimi Sturme, non illi
 soli clarissimo principi, sed uniuerso eius regno, uniuerso
 literis, & eternitati facturus es. Nam cum audiet ab
 te, quàm præclarum sit τοῦ ἀρχόντος φιλοσοφεῖν, & remp. consi-
 lio, non fortunâ gubernari, consilia autem optima ex op-
 timis hauriri libris, nec meliorem unquam, cum à sa-
 cris fontibus discesseris, ad formandum consilium, ipsi
 Aristotele extitisse, ne dubites, quin, hoc factò tuo, in
 instituendo principe nostro, uberrimam voluptatem, cum
 singulari laude tua confluentem in uniuersam Angliam,
 & singulos Anglos transfusus sis. Et quanquam prin-
 ceptis, ea est eius præclara natura, calcare non eget ad
 expedi-

expeditiorem cursum, doctrina & prudentia, in quem
 felicissime ingressus est, tamen ex suavi & fusa oratio-
 ne tua, ad id accommodatâ, veluti ex applausu praeclari
 hominis illum currentem excipientis, nouum laboris
 impetum, ad maiorem laudis spem percepturus est: &
 nosti illud dulcissimum carmen dulcissimi poëta, quod
 frequenter ipse commemoro.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo
 Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Fortunam in principe nostro, aequat natura: utram-
 que superat virtus, siue, ut Christianum hominem lo-
 qui decet, multiplex gratia Dei, cupiditate optimarum
 literarum, studio rectissima Religionis, voluntate, iu-
 dicio, & quam tu in studijs unice laudas, constantia, æ-
 tatem suam mirifice præcurrit. Et vix vlla felicitatis
 parte ego eum beatiorum existimo, quam quod Ioan-
 nem Checum, ad præclaram doctrinam, & veram reli-
 gionem, adolescentia suæ doctorem nactus sit. Latine
 intelligit, loquitur, scribit, proprie, scienter, & expedi-
 te, & omnia cum iudicio. Dialecticam didicit, & nunc
 græcè discit Aristotelis Ethicæ. Eò progressus est in
 Græca lingua, ut in philosophia Ciceronis ex latinis
 græca facillimè faciat. Pridiè illius diei, qua ex Anglia
 profectus sum, cum essem Londini apud D. Ioann. Che-
 cum, & inter loquendum, rogarem ab eo, quid esset, quod
 Rex Ethicæ Aristotelis, potius quam institutionem
 Cyri perlegeret? Ille sapientissimè & eruditissimè, quod
 semper solet, respondet: ut mens inquit, eius prius uni-
 uersis illis & infinitis virtutum vitiorumq; præceptio-
 nibus, ac partitionibus instructa, firmum iudicium ad-
 ferat ad singula quotidianorum morum exempla, quæ in

E

historijs

historijs latissimè sese fundunt. Et quia vix fieri potest
 ut ingenij acies, in initio, dulcedine historiarum emol-
 lita & obtusa penetret in abstrusas illas & reconditas
 sed pernecessarias, ad corroborandum iudicium finis
 questionis comprehensiones, quanquam nullum pre-
 ceptum, sine appositione insignis exempli tradi cupi-
 Quàm fœlix Anglia sit, mi Sturmi, cum principis ei-
 iuuenilis ætas (nam nuper excessit ex decimo tertio æ-
 no) hac præstanti præceptione informetur, nemo melius
 quàm tu, iudicare potest. Breui absoluet Ethicæ, quæ
 sequetur Aristotelis Rhetorica, ut non opportune
 lūm, sed diuinitus etiam videatur tibi oblata occasio
 ius suscepti laboris tui. Credo enim ego, non sine diuini
 consilio factum esse, ut hac summa maiestas regia, ha-
 summa ingenij, iudicij, doctrinaq; tua facultate excu-
 retur. Si plusculum otij mihi esset, longiorē tecum de
 gia nostra maiestate instituerem sermonem: longiorē
 rem etiam de clarissima domina mea D. Elizabetha
 clarissimis Ducis Somersetensis filiabus, & illis quæ
 dem optimā literarum institutione formatis: duarū
 men Angliæ fœminas præterire non possum, nec à te
 Sturmi, præteritas esse velim, si aliquid cogitas de ce-
 brandis amicis in Anglia, quo mihi nihil exoptabilius
 esse potest: Altera est Iana Graia, filia nobilis Ma-
 chionis Dorcetensis: quæ, cum auiam habuit Mariam
 Franciæ Reginam, arcta propinquitate attingit Regem
 nostrum Eduardum. Annum nata est decimum quatuor-
 tum. In Aula fui illi valde familiaris, & scripsit ad me
 eruditas literas: hac superiore æstate cum amicis me-
 in agro Eboracensi viserem, & inde literis Ioannis Cæ-
 ci in aulam, ut huc proficiscerer, accitus sum, in via

flexi Leicestriam, ubi, Iana Graia cum patre habitaret. Statim admissus sum in cubiculum, inueni nobilem puellam, diu boni, legentem gracè Phadonem Platonis, quem sic intelligit, ut mihi ipsi summam admirationem inijceret. Sic loquitur & scribit gracè, ut vera referenti vix fides adhiberi possit, naeta est praeceptorem Ioannem Elmarum, utriusque linguae valde peritum, propter humanitatem, prudentiam, usum, rectam religionem, & alia multa rectissima amicitiae vincula, mihi coniunctissimum. Mihi discedenti, recepit se Gracè scripturam, si ego illam meis literis ex aula imperatoris scriptis provocarem: Expecto quotidie Gracas eius literas, cum venerint, ad te statim mittam. Altera est Ethelreda Cecilla, quae haud aliter gracè intelligit & loquitur quam Anglicè: ut dubium esse possit, foelicior ne sit, hac praestanti cognitione, an quòd nata sit nobili viro Antonio Coco, & patre eius, & praeceptore: qui propter singularem suam eruditionem, in erudiendo rege, Ioanni Checo socius adiunctus est: vel potius quòd nupsit Guilielmo Cecillo, iuueni quidem illi, sed tam senili prudentiā, tanta literarum & rerum peritiā, & ea in rebus gerendis abstinentiā praedito, ut laudem illam solidam & quadripartitam, quam Pericli amulus suus tribuit Thucidides,

Γνώσας τὰ δέοντα, ἐρμηνεύσας τὰ γινώσκοντα,
φιλόπολις εἶναι, καὶ χρημάτων κρείπτων.

Huic communis consentiensque Anglorum vox impartita sit. Post meum digressum ex Anglia, primarius Secretarius regius factus est. Vereor, mi Sturmi, ne prolixo meo sermone molestus sim tibi, sed quia nihil magis cupio, quam longissimas literas tuas, longè & ipse scribo,

scribo, scripturus etiam longius, si otium mihi suppetaret. Nam nunquam fui in vita mea minus otiosus quam nunc sum. Noua quæ hîc geruntur, nemo certius, nemo opportunius perscribere tibi potest, nostro Christophoro Montio, & quotidie rogo rogaboque, ut singula perscribat, nec ipse deero, quoties offeratur opportunus Tabellarius, & ne in his grauissimis temporibus leues & inanes literæ meæ ad te accederent, ecce tibi sola Madelburgus, sic occupat nunc Augusta, omnium hominum suspiciones, rumores, sermones, colloquia, consilia, ut cæteris rebus omnibus, minimis, maximis, mediocribus, silentium fere iniecerit. De cuius urbis salutis spe, aut interitus metu, sic omnia sunt incerta, ut rumoribus vel cum dolo excogitatis, vel sine authoritate disseminatis implicata, ut ipse nihil habeam certum & explorati, quod scribam. De hac re certissimus sum, quod hæc urbs nunc est, & ab alienis pressa acriter, à suis defensa fortiter, quia nec prece, nec pretio, nec minis, nec metu impelli possit, ut eam doctrinam, omnino proditam abijciat, aut fædè vitiatam accipiat, quam omnes boni, ubi ubi sunt, ex diuinis haustam scripturis amplectuntur. Nec mirum esse debet, si duo Tricipites, Cerberus Romanus, & Geryon Hispani contendant, hanc unam urbem expugnare, cuius si porta semel fuerit, vel effracta vi, vel reserata voluntate, patet statim aditus, & Cerbero in totam Germaniam, & Geryoni in uniuersam fere Europam, ut nec religione puritas, nec in republica commoditas reliqui esse possit, quæ non breui, aut illius fædata habitu, istius occupata raptu fuerit. Reliqua negotia, Turca, Papistica, Cesariana, Diabolica, & Christiana

summo silentio iacent. Breui scribam de his etiam re-
bus, si quid certi ad manus meas peruenerit. Vale doc-
tissime Sturmi. Et me, quod facis, ama. XIIII. De-
cemb. anno Domini 1550.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. in Christo Iesu. Nullas ad te literas tam opor-
tuno Tabellario dare non possum, & longas non o-
pus est, mi optatissime Sturmi, cum vnus Monti-
us nostrarum longissimarum instar esse potest. Digres-
sum à nobis tam honesti & integri viri, agerrimè fero,
his temporibus, & hoc loco: non sum tamen tam durus
in alios, nec tam mei amans, nec tam meorum obliuif-
cens, ut non commouear sensu desiderij illius, visendi
eos, qui ei sunt charissimi. Scribis Montio nostro diuul-
gatam esse utriusque epistolam. Tu videris ornatissime
Sturmi, quo tuo periculo hominem haëtenus tenebris
elitescentem, in lucem producis. Quanquã id ingennè
tibi, quod sentio, dicam, pluris facio testimonium iudicij
tui, vel potius amoris tui, quàm pertimesco vocem aut
opinionem ullius hominis: hoc dictum aut valdè arro-
gantis, aut sui nimium amantis videri potest. Si pecco,
quia error est in me, nō scelus in alios, à te, qui me amas,
veniam expecto, ab alijs, quos nihil ledo, offensam non
petuo. Si epistola mea nondum impressa sit, hac duo aut
tria verba adiungi illi loco vehementer cupio. Vbi Do-
mine Elizabeta gradus & progressus in studio literarū
explicabam, videlicet, prima utriusq; lingua fundamē-
ta felicissimè in hac principe iacta sunt, assiduâ operâ &

diligentiâ Gulielmi Grindalli mei : Grindalli mei
 quam, & si aliud vocabulum esset in omni ratione am-
 citia, necessitudinis, charitatis, pietatis, quod propinquum
 rem, & arctiorem cōiunctionem significaret, quàm me
 illud ad memoriam mei Grindalli libentissimè adhibe-
 rem: fuit enim is Cantabrigia discipulus meus, & à pa-
 uulo inter parietes cubiculi mei septem ferè annos, an-
 teris græcis latinisque institutus. Mores, ingenium, me-
 moriam, iudicium tale habuit, quale vix cuiquam, ab
 Anglia contigit, quem ego unquam vidi. An ego aliquando
 falso affingo eius laudibus, intelligūt multi præclari viri
 ri, qui in Aula, illo coniunctissime vti sunt. Adulationis
 notam non timeo, quia mortuus est: inuidorum repro-
 bationem contemno, quia virtutis laudem in alijs
 ferunt, quod eandem in se agnoscere non possunt.
 Nam ex Academia in Aulam vocatus est à Do-
 mino Checo, & brevi doctor ad instituendam hanc
 principem adhibebatur. Post aliquot annos, cum clari-
 ma Elizabeta, Et suo ingenio, & talis præceptoris op-
 ad præclaram peruenisset cognitionem, atq; meus Grin-
 dallus, & suo merito, & D. favore ad eximiam digni-
 tem adspirasset, ecce tibi, subita peste correptus die-
 um obit: Aula tantum sui desiderium relinquens, quod
 tum haud scio an quisquam alius hos multos annos,
 certè maiori afflixit mœrore, quàm obitus utriusque
 rentis, qui una die, & eadem ferè hora, cū quadrage-
 ta septem annos coniunctissime coniuges vixissent,
 ambo ad Christum morte etiam ipsa iugati commigra-
 runt. In locum huius & charissimi discipuli, & arctissimi
 amici succedus ego sum, ubi inuenio ea utriusque
 fundamenta iacta, ut dubitarim, an istius ingenium

didicit, an illius diligentiam qui docuit, magis admira-
 ver: huic ego, quod felicissime à Grindallo meo, quan-
 quam sine mea opera, non tamen absq; omni meo consilio,
 inchoatum est, diligenter sanè & assidue exedificare co-
 natus sum. Hæc verba, mi Sturmi, si in suum locum ap-
 reponi possunt, & tuo iudicio, & quasi lima sic perpoli-
 antur, ut cum reliquis concinne construi queant, rem
 mihi peroptatam effecturus es. Nisi te valde amarem,
 & tribuerem omnia nostræ amicitia, vererer te ad hunc
 modum tam imprudenter abuti: sed familiarem esse o-
 portet, quæ fida non est amicitia, & nosti illud Ciceronis
 qui: Qui cum omnino nihil fingam, nihil dissimulem, nihil
 obtegam: nam illa sapientes amicitia ostendunt fucum,
 & vanitatem non habent, & plus foliorum quàm fructus
 semper ferunt. In proximis etiam superioribus meis ad
 te literis, nobilissima virginis Iana Graia mentionem
 habui. Non est, si quid in me iudicii sit, dignius exemplum,
 quod in oculis hominum feratur, quod in lucem & con-
 spectum appareat, quo reliqua nobilitas ad veram lau-
 rem, & insigne decus euocari possit. Condone mihi hoc,
 mi Sturmi, si cupiam hæc lumina patriæ meæ, luce inge-
 nui tui sic accendi, ut cum per se illustria sint, tuo tamen
 testimonio, in eminentem & conspicuum locum excitentur.
 Literas tuas longissimas anide expecto, quanquam
 ipse tuum, quod Aristotelicis diagolis impartis, inter-
 urbare nolim: de illa tamen re audire cupio. Cum dice-
 rem Domino Legato, hodie me literas ad te dare, iussit
 me, suo nomine, te plurimum salutare, & libentissime se
 scire velle rationē tecum arctioris amicitia, quem iam
 multum amavit hos multos annos, hoc tamen se malè
 habere, quod distineatur pluribus quotidie negotijs,

quàm ut possit crebritate literarum persequi hoc studium, quo te complexus est. Nihil libentiùs facio, quam scribo ad te, sed nisi inuenero fidelem tabellarium, conuebo quid cui committam: nam vereor ego illud, quod lepide Cicero tuus conqueritur de suis temporibus, ut quengquam esse, qui epistolam paulò grauiorem ferre possit, nisi eam per lectionem releuârit. Si abs te a Montio nostro certus nuncius, de meliori notâ, à vobis cōmendatus ad me accesserit, libenter de motu reipublice de statu religionis, de apertis consilijs, de secretis studijs, quæ ad meas manus peruenerint, vobis significabo. Tuas suauissimas literas, Sturmiânis rebus, hoc est, conditione, eloquentiâ, humanitate refertas, omnibus istius negotijs, Turcicis, Papisticis, Casarianis, Gallicis longe antepono. De quibus tamen hoc tempore, aliquid ad scriberem, nisi D. Montius noster, onustus omnibus grauius rebus, quæ ubiq; ferè hoc anno gesta sunt, domum ad vos rediret. Ex cuius sermone oportuniùs, quàm mea scriptura singulas res cognosces. Vale. Et saluta mihi Ioannem Sleidanum, & Valentinum Erithræum. Augusta Vindelicorū XXIII. Ianuarij. Ann. Domi. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturnio.

S. Litera tuæ, prudentie & suauitatis plenissima una cum duobus libris à D. Toxite dono admissis, redditæ mihi fuerunt. xxij. Iunij. Suauiter scribis de mea offensione silentij tui. Quanquã sic gratus es, quòd scribis, optatissime Sturmi, ut etiam si non scribas, non possis non esse mihi gratissimus. Amicitia

enim meam, non ineptam tibi, & molestam, sed oportunam & gratam probare cupio. Noui occupationes tuas, tuoque sic otio faueo, ut agerrime ipse feram, si vlla eius minima pars ab Aristotelicis dialogis tuis, & Aeschini Demosthenisque contentionibus, ad alias res abstrahatur. Quantum autem Toxitem nostrum amo, de hoc eius in nos communi studio & amore, de beneuolentia vel pietate potius, qua patriam meam, qua principem meum exornauit, de animo in veram religionem Christi, de iudicio in elegantem doctrinam Sturmij, de multis denique alijs verae amicitiae vinculis, quibus me sibi in perpetuum coniunxit, breui literis meis, semper omni officio meo, illi declarabo. Rogas, ut te, iudicio meo & ope inuerm, in confectioe vitae Bucerij: Qua in re, quanquam ope mea opus non habes, voluntati tua tamen aliquid, etiam si non satis, libenter fecissem, nisi librum illum ex Anglia, de obitu Bucerij, fusè conscriptum, ad te prius, quam has literas, peruenturum intellexissem. Mutua voluntas, beneuolentia, & Anglia in Germaniam, & Cantabrigiae in Argentinam, & utriusque gentis & vrbis studium in veram religionem, in literas, in sanctissimum & doctissimum Bucerum, ex illo libro facile perspicitur potest. Admirabile est quod Carrus noster de Redmnanore fert, ut scias, qualis hic vir sit, pauca repetam. Cognatione proximè attingit Cuthbertum Tonstallum Episcopum Dunelmensem, eius consilio, in studio literarum à puero versatus est, Cantabrigiae & Oxonij aliquot annos vixit: Post Lutetiam vidit, ubi diu commoratus, tandem redijt in Angliam ante vicesimum iam annum, aut plus eo, instructus ea peritiâ graecae latinaeque lingua, & sic excultus diligenti Ciceronis lectione, ut eius sine lan-

laudis emulatione, siue praeceptionis imitatione, Ioannes
 Checus, & Thomas Smithus, admodum iuuenes, & om-
 nibus modis aequales, excitati, spretis barbarorum sordi-
 bus, uberrimum illum prudentis eloquentia succum, ex
 Platonis, Aristotelis, & Ciceronis fontibus exhau-
 runt, quem, in horum discipulis, & meis coniunctissimis
 amicis, Haddono & Carro, animaduertis abundare.
 Redmanus, de quo ego institui scribere, totum se sacra-
 rum literarum studio tradidit, tot praesidijs ingenij, doc-
 trina, eloquentia munitus, ut omnes ferè superaret. V-
 sus est semper suauissimis moribus, modestissima vita,
 communis & bonus omnibus, etiam aduersarijs, nemini
 molestus aut durus. Tam praeclarus artifex in concioni-
 bus suis ad formandam Christianam vitam, qualem e-
 go profiteor me vix unquam audiuisse. In doctrina etiā
 de coniugio sacerdotum, & alijs controuersijs rectissime
 in publicis scholis Cantabrigiae, sententiam & iudicium
 suum declarauit. De iustificatione autem solius fidei,
 nonnihil à nobis discrepauit, & id semper laude & sine
 aculeis, non tam, uti ego de illo existimo, quod dubitans
 de veritate illius doctrinae, quàm quod metuit de licen-
 tia vitae, in quam virtutis Manes & tantū verbosi qui-
 dem homines precipites ferebantur. Hoc igitur illustre
 iudiciū Redmanni, siue hominis multiplicem doctrinam,
 siue probatissimam vitā spectes, Bucero impartitum, v-
 niuersis Babylonicis, Ecclesijs, Billicis, & reliquis audacter
 potes opponere. Scriberem ad te copiosè, qua pietate cō-
 plexa est Bucerū nobilissima Dux Suffolciēsis, qua cura
 & curatione ipsa praesens noctes diesq; illū fouit, nisi ux-
 or D. Buceri, omnia illa oportuniùs, commemoraret. Hunc
 locum, & hanc clarissimā principem scio, non praeteribis.

mi Sturmi, vel propter exemplū reliqua nobilitatis, vel propter eam benevolentiam, qua hac nobilissima fœmina te etiam complectitur, qua de te in Angliam accersendo sapē cogitauit. His etiam proximis superioribus diebus, D. Checus pollicetur aliud separatū scriptum de obitu Bucerī: cum recepero, statim ad te mittam. Commemoratio harum rerum, mi Sturmi, sensum mihi commouet doloris acerbissimi, summiq; desiderij istius sanctissimi viri, qui & multū me amauit, & plurimū doctrinā iunxit: cuius vnius operā, hac nostra inter nos amicitia, qua nihil mihi dulcius, arctissime firmata est. In recentissima mea vigent memoria crebri illius mecum instituti sermones, de religionis, de reip. & statu, & motu, de literarum recto cursu, de te, de tua singulari humanitate & doctrina, de eo eius consilio, quando nos coniunctis literis nostris, te ad Aristotelis explicationem concitare volumus. At silebo, ne dolores & augeam meos, & non minuam tuos: quanquam in malis, malorum etiam refectio, in suū & sermone dulcissimi amici nonnihil consolatur. Vale in Christo Iesu. Satis est si intelligam te has recepisse, & cum satis otij & laxamenti, à grauioribus rebus nactus fueris, vel breuissimas literas tuas, de tuo Aristotele, Æschine, & Demosthene loquentes, omnibus illis Turcicis, Papisticis, Italicis, &c. antepono. Si quid fuerit in Montij nostri literis, tecum communicabit. Iunij 18. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. Plus & nostra amicitia, & tue humanitati, quàm mea verecundia tribui, ornatissime Sturmi, cum
literis

literis meis superioribus ad Montium nostrum scriptis declararem, quàm essem ego cupidus, ut Æschines et Demosthenes, in nobilissima virginis Iana Graia nomine apparerent. Neque tum quidem ignarus fui, quàm operosis implicatus esses negotiis. Si quod peccatum ergo fuerit, fuisse nullum spero, assignabis Montio nostro, quod de diuulgatione illarum orationum paulo antè ad me scripsisset. Nam quod tu vis, maximè probo, & id tamen scripsi, quod ego unice opto: Opto enim te, aliquid delectare lectissima virgini, tui semper (quod ego noui) tuorum studiosissima, cuius est cultior animus doctrinæ Platonis, & eloquentiæ Demosthenis: quàm fortuna illa strior, aut regio genere, aut accessione amplissima quædam, sed luctuosissima hereditatis, clarissimi Ducis Suffolciensis auunculi materni Iana Graia, quæ eius nuptia facta est heres ex parte dimidiâ. Et semper mihi ante oculos versatur spectaculum illud, cum offendi clarissimam virginem legentem Phadonem Platonis, de qua re, opinor, tibi aliquando scripsi. Et quorsum hæc? minime, mi Sturmi, ut tibi in hac aut vlla re velim esse molestus, sed ut ostendam, cum diu fuerim utriusque vestrum amantissimus, quàm vestra etiâ mutua, inter vtriusque amicitia coniungenda, nunc quoque sum studiosus: amicitia, nec tibi dignior adiungi, nec illa optabilior offerri potest. Scripsi ad D. Checum in gratiam Toxite nostri, & id perstudiosè: scribam etiam, si ita vis, ad Dominum Paggettum: si in Anglia essem, multum nauarem, & aliquid perficerem. Rumores Turcicos, Parmenses, Saxonicos fusè perscriberem, nisi qui has perfert literas, communis noster amicus, oportunius ea omnia explicaret. Vter moris surus legatus, an uterque abiturus, quid certi habemus.

Montium

Montius noster referre potest. Hieronymus Vuolsius
 praeficitur bibliotheca Fuggerana. Impetraui à Fugge-
 ro scriptum *Æschinem cum commentarijs*, sed librum
 nondum inuenire potest Vuolsius: incidi in commenta-
 rios Simonis Grinaei in secundum librum Rhetor. Aris-
 totelis, curo mihi describi, sunt enim mea opinione, eru-
 diti: si intelligam te ita velle, mittam ad te, quanquam
 puto heredes Grinaei, qui apud vos sunt, & hac, & multa
 alia scripta illius viri habere. De recuperatâ valetudi-
 ne tua, cupidissimè aueo scire. Vale in Christo Iesu. Sa-
 luta quæso Ioann. Sleidanum, Valentinum Eritbraum,
 & nostrum Michaellem Toxitem. *Augusta Vindel.*
xxi. Aug. Anno. Do. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS
 Ioanni Sturmio.

S. Nihil libentiùs facio, quàm scribo ad te, ornatissi-
 me Ioan. Stur. libentissimè verò hoc tempore, cum
 intelligerem, hunc clarissimum virum Ioan. Ha-
 lesium, *Argentina* proficisci. Non dubito, quin tu scias,
 qualis hic vir sit, ex frequenti Montij nostri sermone: &
 credo, non ingratum tibi fore, pauca quoq; ex me audire.
 Doctrinâ verissimæ religionis Christi optimè institutus
 est: disciplina morum ut assiduus custos, sic censor valdè
 gravis, taciturnus, pauloq; grauior naturâ, ut multi pu-
 tant, consilio, ut ego iudico, cum eo nemo tamen sit, in om-
 ni humanitatis ratione, apertior, ac faciliior. Omnium
 rerum Anglicarum peritissimus, in quibus tractandis,
 hos multos annos cum summa prudentia, diligentia, ab-
 stinentia laude, versatus est. Itaque, mi Sturmio, si no-
 strorum

strorum hominum etiam principum qui sunt sensus
ingenia, & rerum nostrarum his superioribus annis, unde
de tot motus & conuersiones extiterunt, scire cupis, nemo
profecto fuit omnium, qui mores hominum melius
nouerit, qui certiores causas prudentius prouiderit, ad
difficiliora euenta, pro sua parte capeffenda, fortius pro
hibuerit. Literarum amore summo, cognitione uero pra
clara imbutus est: Quae eius laus eo maior existit, quia
non ex quietis Academiarum fontibus, sed inter me
dios Anglicos turbulentos fluctus, peritiam Latina li
gua perfectam, Graeca mediocrem, Italica absolutam
Gallica aliquam, & uestra etiam Germanica non mi
lam exhauserit. Et ad haec omnia, est mi Sturmi, & tu
excellens doctrina admirator summus, & arctiore con
suetudine tua fruendi cupidissimus. Libros tuos auide le
git, & sermonem de te mecum frequentissimum habet.
Cogitauit adire Italiam, sed totus traductus in admi
rationem eruditionis tuae, tuique amorem, Argentinam re
petit. Digressum hunc eius a nobis agerrime fero, se
triste hoc desiderium eius solabitur frequens cogita
tio uestra inter uos amicitiae, quam ego gaudebo esse
summam, ut non tantum ipse doleam propter suauissi
mum usum eius mihi ereptum, quantum gratulor ut
que uestrum, utriusque, & gratam & incundam con
iunctionem. Cum uestra notitia consuetudo & uetustas
accesserit, tum haec omnia, mi Sturmi, illustriora, quam
a me pradicantur, apparebunt. De immani & mutua
crudelitate, quam Turcae Hungarique inter se exercent,
de expugnata Tripoli, de mari infero uniuerso, Turci
cis terroribus circumfuso, de vastationibus Pedimontanis,
de summo motu belli inter Hispanum & Gallum

non amplius expectato, sed representato, de legatis v-
 trinq; domum missis, & quicquid delirant reges plectun-
 tur Achiui. De fortitudine & constantia Parthenopoli-
 tarum, de calamitosa conuersione religionis in hac vrbe,
 de mœrore huius populi, & eius constantia, & aucto odio
 in falsam doctrinam, de multis alijs rebus longissimum
 tecum instituerem sermonem, si non hac omnia Do.
 Halesius opportunius sermone quàm ego scripturâ, tibi
 fusissimè declararet. Si Caesar, Spira subsidat, vti hîc rumor
 percrebescit, libenter visam Argentinam: interea, si
 nihil scribas, quanquam litera tuae sunt exoptatissima
 semper mihi, nihil displicebis tamen: plus enim faueo la-
 borioso tuo otio, quàm, vt velim tibi vllò modo esse mo-
 lestus. Et quàm gratum est tibi, vt ad me in quadam epi-
 stola scripsisti, me tam constantè amare te, sine offensio-
 ne etiam silentij tui, quanquam tu non siles quidem, tam
 mihi quoq; est iucundum, quod in eodem loco scribis, te
 aliquando effecturum, vt intelligâ, te non pigrum fuisse.
 Gratulor immortalì laudi Verterorum, quod tuo consi-
 lio, & eorum merito, tecum in tuo Rhetorico Aristote-
 lico colloquuntur. Tu enim hoc modo efficies, vt nomen
 huius familiae, non solum nobilitatis sed virtutis & eru-
 ditionis insigne posteris esse videatur. Exemplum Verte-
 rorum vsurpauit & ego, & in multis literis meis, ad ex-
 citandum nobilitatem Anglicanam, ad idem studium &
 similem laudem. Cum ad hunc locum venissem, ecce ti-
 bi haec litera mea, satis impudentè vt solent, & fortasse
 nimis impudentè, à me visæ sunt quærere, ecquid il-
 lis, de more mandem ad te de Aristotele, de Æschine,
 & Demosthene, de Analysi Ciceroniana, &c. Substi-
 ti tacitus, & quanquam suauitè mecum ridens, non-
 nihil

nihil tamen reprehendi superius factum illarum, quod non solum hac omnia abs te impensè rogassent, sed nimis importunè flagitassent. Commemoravi varias & multiplices tuas occupationes, & quantis oneribus premereris iam rerum susceptarum: ostendi te, pro tua prudētia, potare illarum non nimis verecundum os, quanquam pro tua humanitate minimè significares: Conticuere statim rubore suffusa, atque si posthac, mi Sturmi, ininsciente & imprudente, pergant porro tibi esse molestae, intelligant te esse iratum, & eas tibi fecisse eum stomachum, de quo, ipse suauiter scribis ad Iulium pontificem Nuburgensem. Sed tacco & ipse, ne iustius mihi, quam meis literis irascaris. Vides quantum tribuo amicitiae nostrae, apud quem quasuis etiam ineptias meas, compeudenter promere audeam. Sed, ut quod sentiam, loquar mi optatissime Sturmi, quanquam fateor me magni tui neri desiderio, (teneor quidem maximo) rerum a te susceptarum, & iam institutarum, & sedulo etiam superioribus meis literis laborabam, ut nobilissima virgo Iuliana Graia, scriptis illustraretur tuis, scias tamen eò haec omnia spectare, ut ego nihil aliud optare velim, quam quod tuo iudicio, instituto, otioque maximè conueniat videatur. Vale in Christo Iesu. Augusta xxvij. Septembris. Anno Dom. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. Diu, & id auidè expecto, nunc penè necessarium requiro literas tuas, Ornatissime Sturmi. Ex Anglia enim ad me scribunt certi amici mei, Petrus Ramus

Ramum nescio quid scripsisse contra meas tuasq; literas, per te Argentorati impressas. Scis tamen, optime Sturmi, quid ego in alijs literis meis de Ramo scripsi ad te, quantum ego illius ingenio, doctrina, & etiam instituto tribui, quod existimarem eum ineptos & frigidos aliquos Aristotelicos potius conscindere, quam ipsum refutare Aristotelem. Scis etiam nisi tibi è memoria excidit, aut mea scissa sunt litera, quantum ego Petrum Ramum anteposui fratri illi Ioach. Perionio, cuius ego ridebam * * * Ciceronianos contra M. Bucerum, & P. Melanchithonem ineptè consutos, & malè concinnatos, cum putarem Ramum rectè sentire de Christi doctrina, & hoc modo his temporibus, & eo loco, suum consilium tegere, studium tamen declarare, scribendo contra eos, quos animaduertit intendere se apertos aduersarios in veram religionem. Et hoc meum de Ramo iudicium, postea Augusta, noster Hieronymus Vuolsius, qui Lutetia fuit, verum esse confirmauit. Et in illis etiam literis meis, quanquam licentiam oris reprehendi, neque nunc probare volo, ingenij tamen & doctrinae laudem, & aperitè tribui, & tacitè quoque comprobauit illius institutum, meis verbis insequentibus, cum dico me existimare praeclaram Aristotelis doctrinam, & minus ornatam videri, & magis obscuram esse, quam ut multorum in eo possit, vel studia allicere voluptas, vel labores compensare utilitas, quia ubiuis fere docetur, sine accuratâ exemplorum appositione. Nosti etiam quomodo ego requirebam, ut ad omnem artis cultum, imitationis etiam usus adhiberetur, ne cursus studiorum, vel obscuritate inutiliter impeditus, vel erratione licenter abductus esse videretur.

deretur. Ex animo profecto faueo Ramo, & si ita res
doleo illum reijcere meam amicitiam, & suspicor certe
Anglos Cantabrigia, qui nonnihil religione à nobis
crepant, eandem ob causam Ramum in nos inflexisse,
quam ipsi, relicta Anglià, Lutetiam concesserunt. Sed
quomodocunque res cecidit, de me minus laboro, de
minus miror: Nam ut hoc verissime, sed apud te
cam, mirum est illius cerebrum, qui nullos alios
exagitet, sibi proponit, prater Aristoteles, Ciceronem
Sturmios. Inuidia non solet suscipi, nec vlla inimicitia
geri cum mortuis, sed fortasse, quia hoc etiam docet
Aristoteles, maluit Ramus inauditum & inhumanum
consilium sequi, quam non in omnibus pugnare cum Aris-
tele. Contra morem autem & consuetudinem suam
cit Ramus, qui me petit hominem obscurum, qui an-
sem, nunquam audiuiisset, absq; te fuisset. Sed hoc con-
nandum est eius agroto animo. Nam, egroti ut semper
reijciunt optima, sic cum nunquam requiescunt, resiliunt
ad extrema. Neq; miror neq; multum agere fero, si
displiceo, Ramo, cui Aristoteles, Cicerones, Sturmii
cere non possunt. Urgebit, credo, & maiori impetu
irruet Ramus, cum intelliget te inuentionem, quam
remouet à sua schola Rhetorica, ad artem dicendi im-
mis referre, & actionem, quam Ramuli isti *** faciunt
verè te quidem & cum Aristotele & eruditè, in
exercitatione potius quam in doctrina collocare. Sed
Rami consilium intelligo, quia esse non vult, ne
deretur sequi Aristotelem. Si hoc factum est à Ra-
mo, tu opportunè scire potes, & prudenter statues, quod
consilium nobis incundum sit. Tu fortasse aliquando
dixisti à D. Halesio, me aliquem esse arcu & sagittis

& esse etiam non magna statura hominem, quid ergo
 impedit quò minus ego tanquam Teucer clypeo tectus
 Sturmiano, aut arceam aut contemnam ictus istos Rami?
 Potes in Nidrusiano tuo sermone, apto aliquo loco, vel
 tribus verbis, & illius refutare insolentiam, & meum
 purgare consilium, cum ego non eo animo quicquam
 scripsi, ut publicè conuellerem Rami. Sin magis pla-
 ceat tibi silentium, & id quoque in primis placet mihi, præ-
 teribo ergo silentio hoc tempore hunc sermonem, & re-
 feram me in iucundissimam illam cogitationem, quam
 indies usurpo, legens tuum Nidrusianum sermonem. Sed
 ecce illa ipsa cogitationes, verecundia perfusa recondunt
 se iterum, & prudentes tuum verentur conspectum: ac
 stulte quidem faciunt, cum is sit noster inter nos amor,
 qui nec insidias adulationis cum suspitione metuit, nec
 apertam & liberam veritatem, propter ruborem, repel-
 lit. Ceterum, quanquam cupiunt quidem educi, tamen
 non possunt ista cogitationes meae, sed alio tempore & lo-
 co se hoc facturas recipiunt. Interim saepe mecum mi-
 rantur ipsam libri ingressionem tam expectatò institu-
 tam, tum accessum ad causam tam maturè abs te fac-
 tum. Idoneas personas, Sapidum, ut suscipiat causam na-
 rare, quia poeta est, ut difficiliore proponat doctrinae
 quaestiones, quia & gravis & pereruditus est: Verteros
 fratres, & cupidos audiendi, propter studium, & vere-
 cundos ad interrogandum, propter aetatem: Quibus
 magno iudicio abs te tribuitur verborum explicatio. Quo
 loco si ego in Nidrusiano tuo, interesse vestro sermoni,
 non nihil iuua rem illorum pudorem, nam plura de con-
 iunctione utriusque linguae abs te, summo in utraq; lin-
 gua artifice, sciscitarer propter meam imperitiam, &

frequentius te ob eam causam interturbarem, propterea meam impudentiam: Et nisi plurimum amarem nobis Verteros, optarem eos (istos certe nouem dies) ob eam ipsam rem, aut minus eruditos, aut magis impudentes existere. Atque hoc loco, mi optime Sturmi, videris suauiter irridere stultas istas meas & inanes cogitationes, sed me aut stultum ferre, aut amicum non agnoscere debes. Certe si tua anteponuntur, meo iudicio, plauti Crassi, quia imitatio illa in Cicerone, mea opinione, satis tegitur: & hic, credo, me Ramus laudaret, si aliquid in Cicerone notare audeo. Iure, mi Sturmi, teque reprehendis Theologorum errorem, qui non excant partes concionis, quae ab illis distributae sint. quamquam te maxime hortari cupio, ut hos nouem librorum quam celerrime perficias, quia tamen minus tribuas desiderio, quam tua laudi, quae parietur tibi immortalis ex confectioe horum librorum, propterea te potius iurare hoc opus, quam properare villo modo cupio: sic tamen, ut hoc semper ob oculos praefixum intuearis, quod in concionatoribus soles reprehendere. Sermo ille institutus de authoritate legum, de iudicum officio, contineri debent, supra modum mihi placuit, quamquam si omnia, quae mihi in hoc sermone prima diei placent tibi fusè explicarem, librum potius quam ad te litteras scriberem. Grempium illum Argentinensem Augustum libenter vidi, sed alterum illum Grempium Sturmi num, multo libentius audirem, nec dubito quin ille grauissimas res horum temporum, non aliter quam Caelius, Philus, aut Scipio quidam pertractaturus est. Librum nunquam tibi aptior dabitur, mi Sturmi, explicandum quam grauissimum tuum consilium, & iudicium de rebus

rum tēporum, Turcicis, inquam, Italicis, Gallicis, Germanicis & Anglicis, & fortasse hoc modo multò commodius, quàm si certum aliquod opus de illis rebus instituisset. Multum amo Phil. Verterum quia te amat, & studia literarum colit, & nobilissimam suam familiam splendore etiam literarum illustriorem facit, sed plus amo quia ipse tam cupidus est audiendi te fusius dicentem de Christi religione, & te hortatur, quod ego quoque efflagito, ut creberrimum semper longissimūq; sermonem semper de Deo eiusq; doctrina reliquo colloquio tuo annexas. Et soleo te antepondere omnibus atatis nostrae hominibus, cum de quavis re sermonem instituis, sed te tibi quidem praefero, quoties de Christo loqueris. Et aequum est, ut is qui tibi, seorsim praeceteris, summā doctrinam largitus est, abs te, praeceteris, vicissim dono suo, luce ingenij tui illustretur. Nec te credo, aliter iudicare, quàm ego ad te scribo: sed fortasse molestus tibi sum longo meo sermone. Atq; cum ipse cupidissimus sum longissimi sermonis literarum tuarum, prolixior esse volui, &c. Hala Tirolens. xxix. mensis Ianuarij. Anno 1552.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. Non ego scribere, sed tu facilimè cogitare potes, Ornatissime Ioan. Sturmi, quàm libenti animo ego Argentinā accessi, & quàm moerenti desiderio illic te non reperi. Libenter peragraui Germania magnam, & Italia aliquam partem: Sed nihil in tota hac peregrinatione, cogitatione mea aut incundiori, aut frequentiori exoptabam, quàm aliquādo videre Argentinā

quidem, sed potissimum in suo Nidrusiano, meum Stratum
 mium. Cogitabam ego, longo sermone, tuto, & solitum
 in tuum sinum infundere, quomodo, his superioribus
 temporibus, in hac aula Cesarea, singulae res gestae, vel
 excitati sermones, ficti iactati rumores fuerunt. A fuge
 enim Oenipontica, ad hodiernum diem, memoriam
 gulorum dierum continenti ordine conseruari. Rissus
 audiens me narrare, quanto metu, Villaci, secundo loco
 imò longè maiori, quàm Oeniponti 19. Maij, & unius
 si nos tacti, & singuli ferè disiecti, & ad fugam effusi
 mus: Quem terrorem reuera Pan aliquis, aut Nympha
 ex Alpibus in nos immiserunt, inanes autem, & rumores
 de Turcis, & suspiciones de Venetis nobis auer-
 lerunt. Hac & multa alia tibi narrauissem, & alia
 quoque plurima, quae alijs in locis, sed iisdem per-
 batis temporibus, gesta sunt, accepissem. Sed ista
 iacturam aliqua ratione, alias fortasse resarcire po-
 mus, illam verò ego non queo redimere, quam feci
 mei interueniendi tum temporis eruditissimae illi dis-
 tationi Nidrusianae, id quod ego ineptè credo & mole-
 sed cupide scio & familiariter fecissem, praesertim cum
 puto me potuisse incidere in illum diem, qui sermonis
 cum Grempio instituendo, assignatus est. Antonius
 Philippus, tam veri Nobiles, quàm Germani fratres
 presentissima sua humanitate, nonnihil leuauerunt
 um absentis tui desiderium: ostenderunt mihi secundum
 librum, atque profectò gratulatus sum morae, atque
 gotys Grempij, & in eo loco, opinor, video tuum com-
 um, certè multum probo tuum iudicium, quòd Gre-
 pium, ni fallor, reseruas ad fusissimam explicationem
 earum quinque rerum, de quibus potissimum, in

ni republica, grauissima deliberationes instituuntur. Si hac praesens audiuisssem, & ex ore utriusque vestrum, praesentibus auribus meis, summa cōsilia, & illustria exempla, non priscorum solum, sed potissimum nostrorū, imō istorum & principum & temporū excepiisssem, putasssem me non minus felicem esse, quā video illos praclaros viros fuisse, qui apud Platonem, & Ciceronem, huiusmodi sermonibus interueniunt. Credo te, mi Sturmi, & quantum audeo, te hortor comparare, & instituere totū hoc opus, non tam ad eruditissimas praeceptiones, quā ad ciuilem horum temporū & morum vsum. Omnia tibi suppeditant, purissima religio, rarissima tempora, partium meliorum studium, rerum experientia, principum notitia, vsus, iudicium, eloquentia, omnia profectō summa. Quid volo, tu vides, & quid potes, ego intelligo. Quantum debes verae religioni, causae meliori, patriae libertati, aliorum iniuria, tuo etiam stomacho, atq; omnium bonorum desiderio tribuere, meo consilio, non leuiter aestimabis. Vides quō euectus sum, mi Sturmi, & fortasse mirari vis, quo iudicio hac requiro in explicatione praeceptorum Rhetoricorum: eo ipso profectō iudicio, quo ipse vsus est, qui suum amicum rogauit, ut in se ornando, omnes historiae leges negligeret. Et eō rectius, in hac causa, me sentire puto, quā ille ipse intelligendi dicendiq; praeceptor, quōd is nonnihil se amare, ego ad summam amici laudem, ad praesentem maximum vsum, ad posteram & nunquam interituram admirationem omnia referre videor. Vereor, mi Sturmi, stultus tibi videri, ineptus atq; insolens, in toto hoc loco, si non quantum semper censura tua prudentia ego soleo tribuere, tantum nostra amicitiae, cūm ad te scribo, putarem abs te concedi. Sed

pergo ad alia. Est hic Spira una nobiscum clarissimus vir D. Marcus Anthonius Damula, Venetus legatus ad Caesarē, tui studiosissimus, & mei amantissimus, multiplici doctrinā, linguarum peritiā, & usu magnarum rerum, quibus, in insulis & reliqua Venetorū ditione, summa cum laude prudentia & abstinentia praefuit, mirifice excultus. Ego ab illo multa audio de Contareno, Bembo, & Sadoletto, & ille vicissim saepe à me perquirat de Sturmio. Aiebat mihi, se misisse ad te donum, cum esse proximè Argentina, & maximè indoluisse, quod tunc caruerit expectata consuetudine familiaritatis tuae. Rogauit me, ut aliquam diligentiam, in suo studio erga declarando, & te, nomine suo, officiosissimè salutando, adhiberem, & nisi hoc tempore in lecto infirmus decumberet, hunc meum mihi sanè pergratū laborem, suis ipse laboribus longè gratioribus leuauisset. Intelligat quaso proximis tuis ad me, aut si vis, ad illum literis, & me memorem, & te gratum existere. Accessione praeclara amicitiae, nullas opes praeclariores esse duco. Rogauit me, ut etiam ad se venirem, & mecum adducere Rhetoricum tuum Aristotelicum, ut illo dulci sermone acerbos doloris faculeos, quibus pungitur, veluti ablineremus. Atque cum ego libenter legam, & ille auscultabit auide, uterque profectò gratissimam tui memoriam usurpabimus. Vix quàm prolixus sum, mi Sturmio, quoties ad te scribo, quod facio, vel quia te plurimum amo, vel quia tecum loqui videor, vel quia te ad longissimè scribendum elicere coepio. Cum essem Argentina, putabam me veterem Spertam videre, exceptis vestris fortissimis mœnibus, & multum laudabam Laconicam illam & frugalitatem victu, & tristitiam in vultu, mores simplicitate rustici

potius horridos, quam ad versutia leuitatem compara-
tos: animos quidem magnos, sed eos quidem Laconico
more valde cunctantes. D. Legatum scias tui esse stu-
diosissimum, qui sic in Angliam de te scripsit, ut nec
melius nec aliter ego ipse exoptarem. Quando ad illum
scribis, scribe diligenter, nam inter omnes Anglos, ne-
minem reperi, qui, quod prudenter & erudite scriptum
est, aut aestimet grauiori iudicio, aut accipiat gratiori
animo. Toxites noster fuit nobis longè gratissimus, quem
olim eruditum virum ex literis, nunc optimum homi-
nem ex consuetudine & moribus facile esse iudico.
D. Legatus, credo nunc tibi rescribit, ex illis spero lite-
ris, plura intelliges. Saluta quaeso, Nobiles illos fratres,
Anthonium & Philippum Vert. Vale in Christo Iesu.
Spira. xx. Octob. An. 1552.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

FActum est hoc longum, & duorum annorum scri-
bendi interuallum, non voluntate mea, non obliuio-
ne tui, non neglectione officij, clarissime Io. Sturmi.
Nec sanè vlla defuit mihi vel scribendi materies, vel
mittendi facultas: sed rerum, non quidem publicarum
conuersiones & communia tempora, at priuatarum diffi-
cultates & propria negotia, impedimento mihi solummo-
dò fuere. Nuptias meas intelligo, de quibus ad te alla-
tum est: quas homo turbulentus, irritas facere summo-
perè contendebat. Sed sententiâ iuris, & equitate cause
mea hic homo fractus est, & omnia mea rite explicata,
& ex animi mei sententia constituta sunt. Itaque, quod
commissum

commissum est hac nimis longa scribendi intermissione,
 ne, literarum crebritate deinceps libenter reponam. Ecce
 tibi percommode, Ioannes hic Metellus, vir doctis-
 simus & tui studiosissimus instat & urget ut scribam ad
 te. Nam repetens Italiam, Argentoratum cogitat, tu
 solius salutandi & conueniendi gratiâ. In Angliam ve-
 nit, comes itineris, & socius consiliorum Anthonij Au-
 gustini, quem Papa Iulius. iiij. ad Reginam nostram su-
 periori anno nuncium legauit. Hi duo Anthon. August.
 & Ioan. Metellus interlocutores sunt in eo libro, quem
 Hieronymus Osorius Lusitanus, Ciceronianè, id est pru-
 denter & disertè conscripsit de gloria. Vt amplectaris
 Ioannem Metellum, tam eruditum virum tam studio-
 sum tui, & mei valde amantem, non opus est, ut te ro-
 gem. Scio enim quod humanitas tua efficiet, ut mihi
 Metellus literas, & longas, & gratiarum plenas scribat.
 Ex sermone Ioan. Metelli omnem rerum Anglicarum
 statum intelliges, ab eo qualis sit, Nobilissima D. mea,
 D. Elizabeta, quam ipse meâ operâ alloquutus est.
 Quantum illa præstat, græca, latina, italica, & galli-
 cæ linguâ, imò qua rerum cognitione, & quàm docto & in-
 telligente indicio prædita sit, ipse tibi fusè enarrabit, ut,
 vel Metello testè, plane cognoscas, nihil unquam à me
 affixum fuisse eius laudibus. Sed hæc & multa alia ab
 ipso Metello. Nunc pauca de me, meisq; rebus. Quan-
 tum debeo tibi mi Sturmi, mi optatissime Ioannes Stur-
 mi, pro illis literis quas Pagetto, in meam gratiam scrip-
 sisti, non presentes literæ declarare, non fortune mea co-
 pensare poterunt. Efficiam tamen, Deo volente, ut po-
 steritas intelligat, amicum fuisse & Sturmium valde
 gratum, & Aschamum non immemorem. Quæ mihi su-
 periores

periores reges Henricus & Eduardus concesserunt, ea non solum integra restituta, sed cōduplicata omnia sunt. Factus sum etiam regi & regina secretarius pro lingua latina. Quod munus, ut me Christus amet, non commutarem, si quavis mihi alia pro arbitratu meo viuendi optio proponeretur. Steph. Episcopus Vintoniensis summus Anglia Cancellarius, summa humanitate atq; favore me cōplexus est, ut paratior fuerit Pagettus nē in me cōmendando, an Vintoniensis in me tuendo atq; ornando, facile diiudicare non queam. Non defuerunt, qui cursum benevolentia illius in me conati sunt impedire, religionis causā, sed nihil profuerunt. Itaque plurimum debeo Vintoniensis humanitati, & libenter debeo: Neque ego solus, sed multi etiam alij experti sunt illius humanitatem. Cogitabam & id sēpe, agere cum eo de tuo preclaro opere Analytico. Scio enim ita fauere studijs literarum, ut plurimum pollicear mihi de illius largitate. Et si tu ita velis, ad mēque scripseris mentem tuam, rem libenter, et, uti spero, fœliciter tentabo. Nihil incommodi erit in hac re, mea certē opinione. Gratias ago tibi summas pro tuis ad Pagettum literis: in quibus tam gratum mihi fuit, tui de me iudicij testimonium, ut longē optatior mihi sit voluptas, quam capio ex tua benevolentia, quā esse possit vlla commoditas; qua proficitur ex Pagetti beneficio. Sed de his aliās & fusiūs. Reuerendissimus Cardinalis Polus valdē humanus est, & haud scio an quisquam Italus, eloquentia laude, cum eo comparari queat. Me utitur valdē familiariter. Hac æstate cum apud eum pranderem, incidens in sermonem de eruditis viris huius ætatis, honorificam tui mentionem fecit. Tum ego, de tuo Analytico opere,

opere, de Rhetor. Aristotelico, pro nostro amore, & me de te iudicio libenter & copiose: ille verò probauit valde institutum tuum, postquam ego loquutus sum de ratione hac & facultate Analytica, quæ non in conquisito litterarum ordine, sed naturali rerum compage cerneretur. Et palam & ingenuè affirmabat in te fuisse, non solum magnam doctrinam, & raram eloquentiam, sed moderationem etiam atque iudicium. Querebat porro à me, an quicquam ego unquam vidi de libris Ciceronis de republica. Aiebat se semel. 2000. aureorum consumpsisse, mittendo certo quodam homine in Poloniam, qui eos libros perquireret: quorum illic inuenditorum spem quidam ei fecerat. Ego statim narraui, quid tu ad me olim de illis libris: Et rogauit, ut ad te scriberem, ut sciremus, ecquid ne certi de illis libris. Valde sollicitus sum de quinque Rhetoricis libris, quos Verier fratres, uti scribis, secum in Italiam deportarunt. Eo sum securior, quò amantiore tui eos esse scio, valde tamen auidus sum sciendi, quid sit illis libris, & quò progressus es in reliquis: Et an mutares consilium introducendi me in eum sermonem, quod amanter potius quàm prudenter à te factum esse iudico. Sed nihil optatius mihi accidere potest, quàm nostri inter nos amoris, tam præclarum posteris etiam extare testimonium. Omnia præclara in primo & secundo libro, (eos tantum vidi) se te ipsum superas, quando digrederis, ut in illis insignibus locis, de vitæ breuitate, & temporis habenda ratione. Cumque ego tres dies permansi Argentina, valde credibile erit nos incidisse in varios sermones, de Aula Cesaris, de belli pacisque temporibus, de ratione studiorum, & non consumpsisse totum illud tempus, in subtilibus de

ipsa arte disputationibus. Et illa apud Platonem potissimum, & Ciceronem etiam τὰ πρῶτα superant, mea opinione, ipsa τὰ δεύτερα ἵππον. Sed ineptus ego qui hac ad te: aut omnia assignabis liberae nostrae amicitiae. De uxore quod cupis scire, vultu valde refert materteram suam D. R. Vualopi uxorem. Et habeo talem uxorem qualem Ioann. Sturmius Rogero Aschamo libenter optaret: nomen est Margareta, dies nuptiarum fuit primus Iunij mensis 1554. si quid vel in illo nomine, vel illo die leti ominis insit. Si aues scire, quidnam rerum ago in Aula, intelligas nunquam mihi magis optatum otium concessum fuisse in Academia, quam nunc est in regia. D. Elizabetha & ego unā legimus graecae orationes Aeschini & Demosthenis ~~seu separim~~. Illa praegit mihi & primo aspectu, tam scienter intelligit non solum proprietatem linguae, & oratoris sensum, sed totam causae contentionem, populi scita, consuetudinem, & mores illius urbis, ut summopere admirareris. Sed hac melius à Metello nostro, qui aiebat se pluris facere vidisse illam, quam vidisse Angliam. Siquis amicus tuus Optatissime Sturmi, quicquam negotij habuerit expediendum in Anglia, vel apud Regiam Maiestatem, vel apud D. Cancellarium, scribe tu ad me, & intelliget amicus tuus, quantum Aschamus Sturmio suo tribuendum esse indicat. Si unquam enim vel tibi gratum quicquam, vel tuis commodum ullum facere possum, si non dixeris, iusseris, mandaueris, ingratum te esse indicabo. Sed oblitus sum penè illius rei, de qua inprimis ad te scribere volui. Liber Cardinalis Poli de unitate ecclesiae, hoc anno impressus Argentina peruenit ad manus illius. Ille ipse ostendit mihi librum. Est hic

cum Cardinale quidam patricius Venetus D. Priulus electus Episcopus Brixie, valde doctus in omni genere literarum, & vir perhumanus, cuius frequentem mentionem faciunt in suis epistolis Bembus & Sadoletus. Hic perquisiuit à me, an non putarem prefationem Vergeri præfixam libro Poli à te fuisse scriptam. Aperit affirmabam, non solum illum stylum, longissime discrepare à tua scriptione, sed tale etiam factum, valde abhorrere à tuo animo & cogitatione. Nolui hoc te ignorare. Si non tertiana febre iam correptus essem, intervallum scribendi duorum annorum, harum literarum prolixitate compensarem. Sed huic breuitati ignosces. Metior enim tuam voluntatem, meis cogitationibus. Nam omnes literas, quas tu scribis, nimis breues esse puto. Saluta omnes nostrates, & integerrimum virum. D. Ch. Montium, cuius causâ, si aliquid possum in Anglia, sentiet me & amicum & diligentem. Est Argentina iuuenis quidam Anglus, Thomas Lakin, quem ego diu amavi, saluta quaeso & complectere mea causâ. Saluta D. Sleidanum, D. Erythraeum, & inprimis meum suauissimum Michaellem Toxitem, cuius longum silentium summam admirationem mihi attulit. Si deest materies scribendi, nihil prius cupio, quam scire ex illius literis cursum studiorum & scriptorum Ioannis Sturmij hoc superiore biennio. De Thalassio tuo in Angliam mittendo, vel toga Romana, vel Attico pallio, vel Dorica veste induto sæpè cogito, & libenter expecto. Postremo, ego te, & mea tuam uxorem salutat. Vale & rescribe. Grenouici. Septem. 14.

1555.

R O.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S.P. Quid hoc est mi Sturmī Michael Toxites, tam communis amicus, tam optatus Tabellarius, istinc huc sine tuis ad me? An Coccius, an Halesius, an quisquam Anglorum omnium, aut tui studiosior, aut tuarum literarum auidior quàm ego sum? Ast videor audire te contrà, hem mi Aschame? Tu mecum silentium scribendi expostules, qui nè aliquid quidem literarum hoc triennium ad me? Et tota hac mea tecum expostulandi ratio, non iracunda, non obiurgatoria, sed infidiosa prorsus, & à me, data operâ, subornata est. Verebar enim ne tu, quod iure quidem poteras, priores de taciturnitate, expostulandi partes occupares. Sed valeant ista, iam verè & apertè scribam mi Sturmī, non voluntate mea, non obliuione tui, non neglectione officij, factum est hoc tam longum scribendi intervallum. Non quia deerat mihi, vel scribendi materies, vel mittendi facultas, tam diu nostra conticuerunt literæ: Sed cum iustam causam à me audies, non iram tibi, & stomachū contra me, sed dolorem & mœstitiā pro me, quem scio amas, commouebo. Hos quatuor proximos superiores annos, ita continentibus febribus correptus sum, ut una vix me unquam reliquerit, quin etiam altera statim sit consequuta: Atque sic rationes salutis meæ omnes, istis nexis & iugatis febribus, sunt fractæ & conuulsa, ut iam corpus meum omne, febris illa hectica occupauerit: cui, medicorum filij, allenamentum aliquando, remedium solidum nunquam pollicentur. Iam,
qui

qui sunt veri amici, & inter eos certissimus amicus meus Ioan. Halesius, crebrò occurrunt mihi lugubre illud Thetidis ad filium apud Homerum carmen Il. 1. *ἡ γὰρ τοι αἰὼν μινυῖσθαι παρ, &c.* Sed quando refero me illum vera integræq; salutis præceptorem, qui affirmat tantum adyci homini interno, quantum adimitur externo, non mœroribus me dedo, sed noua noua quidem vitæ gaudia, ex hac valetudinis meæ infirmitate percipio. Ad de his rebus plus aliàs, capio enim hoc tempore, longum tecum instituere sermonem, cum reuera minimum opus ad id efficiendum in presenti mihi suppetat, sic me meumq; tempus omne, his ipsis diebus. serenissima Regina ad scribendum tot literas distrahit. Recentissima tua ad me litera, data sunt 15. Ianuarij. 1560. quarum literarum duo capita, alterum de negotio Scotico, alterum de Reginae connubio, me commouebant, ut eas ipsas Regina legendas darem. Illa, in utroque singularem tuam erga ipsam obseruantiam, & prudenter animaduertit, & amabiliter agnouit, atq; predicauit. De rebus tum temporis Scotticis, tuum valde probauit iudicium, & te, de tua pronè is & nostris etiam nunc deamat sollicitudine. Locum de connubio, ter (probe memini) perlegebat, suauiter quidem subinde arridens, sed pudicè admodum & verecundè conticescens. De illius connubio mi optatissime Sturmi, certè quicquam, nec ego quod scribam, nec quisquam alius, scio, apud nos quod statuat, habet. Non de nihilo, mi Sturmi, sed iudicio olim, in primis ego meis illis prolixis ad te literis, scripsi, illam in omni vitæ suæ ratione, Hippoliten non Phedram referre. Quem locum ipse tum, non ad corporis cultum, sed ad animi castitatem, omninò referebam: natura

enim sua, non cuiusquam consilio, à nuptijs tam aliena,
& abstinens existit. Cùm sciam aliquid certi, primo
quoq; tempore scribam ad te: interea, de rege Suecorum
non habeo ullam, quam tibi spem faciam. Cripio ut scri-
bas aliquando ad D. Cecillum, est enim & in religione
integerrimus, & in republica prudentissimus, & virius-
que sanè post Deum & principem columen firmissimum,
& etiam literarum & literatorum hominum amantis-
simus, & in utrâq; lingua ipse quoq; pereruditus. De re-
bus nostris, aures scio audire ex me: neq; ego habeo, quod
potius scribendum putem, quàm de ipsa Regina. Com-
plectar igitur breuiter, quàm magnas ipsa atq; præstan-
tes res, ex quo gubernacula rerum suscepit, & pruden-
tèr molita est, & feliciter perfecit. Primum officium su-
um Deo dicauit: nam religionem, quam miserè fœdatam
inuenit, præclare perpurgauit: in qua re perficienda e-
am adhibuit commodationem, ut ipsi Papistæ non ha-
beant dicere, secum duritèr actum fuisse. Hanc pacem
cum Deo constitutam, sequuta est pax cum omnibus
principibus: & tamen cum ipsa ad summam rerum ac-
cessu, regnum hoc, gemino implicatum bello, Scotico &
Gallico, inuenit. Deinde Guisianis mira spirantibus
contra nos, tam fortitèr & prudentèr restitit in Sco-
tia, ut iam inter utrunque regnum, & inter utramque
principem, tam secura pax, tam arcta amicitia, inter-
cedat, quàm inter duas, vel quietissimas vicinias, vel
concordissimas sorores queat intercedere. Postquam
religio primum, deinde respublica, tam optata tranquil-
litati fuerat restituta, animum appulit ad alia reg-
ni magis domestica ornamenta rite constituenda. Pe-
cuniam deprauatam vniuersam, & totam factam
G aneam,

aneam, argenteam & puram effecit : opus arduum regium, quod, non Eduardus, non Henricus ipse, vel agredi unquam ausus est. Armamentarium conqui-
tissimo apparatu sic instruxit, ut nullus Europaeus, sci-
princeps, par ostendere queat. Classem itidem ab omni
apparatu, siue rerum copiam, siue hominum facultatem
spectes, ita ornavit ac munivit, ut opes opulenti alicuius
regni in hanc unam rem erogari videri queant. He-
publica & totius regni sunt : ipsius magis propria, su-
studia, siue amores aspiciamus. Iniuria privata facit
obliviscens, iustitia communis severe colens est, scelus
gratiam nulli facit, impunitatis spem nemini reli-
quit, licentiam omnem omnibus praecidit. Hoc deni-
que Platonis praeceptum in omni actione sua, ante oc-
los suos semper proponit, ut Leges domina hominum
non homines domini legum, in toto Angliae regno ex-
tant. Praeterea, res & opes subiectorum, minime om-
nium principum appetit : suas, ad privatam omnem volun-
tatem, parce, & frugaliter, ad publicum quemque, suae
communis commoditatis usum, siue domestica magni-
centiae splendorem, regifice & largiter attribui iubet.
Iam vero quas ex se laudes habet, & quae sunt in ipsa
genij & doctrina ornamenta, in alijs literis ad te perscrip-
si, hoc nunc adijciam : non esse in Aula, in Academ-
is, non inter eos, qui, vel religioni, vel reipublicae pre-
sentant, apud nos quatuor nostrates, qui melius intelligunt
Gracae linguam, quam ipsa Regina. Cum legit Demos-
thenem vel Aeschinem, admirationem mihi ipsi
sepenumerò movet, cum video illam scienter intelligere
non dico, verborum potestatem, sententiarum stru-
cturam, proprietatem linguae, orationis ornamenta

totius sermonis numerosam ac concinnam comprehensionem, sed illa etiam qua maiora sunt, Oratoris sensum atque stomachum, totius cause contentionem, populi & scita & studia, urbis cuiusque mores, atque instituta, & qua sunt huius generis reliqua omnia. In alijs linguis, quid & quantum potest, omnes domestici, plurimi exteri, testes existunt. Adfui ego quodam die, cum uno tempore tribus Oratoribus, Imperatorio, Gallico, Suecico, triplici lingua, Italicâ uni, Gallicâ alteri, latinâ tertio facile non hesitantè, expedit è non perturbatè, ad varias res, tum illorum sermone, ut fit, iactatas, respondebat. Ut ipse videas quàm politè illa scribit, mitto ad te, his literis inclusam schedulam, in qua habes verbum, Quemadmodum, propriâ Regina manu conscriptum. An iucundum tibi sit spectaculum, & gratum munus, proximis literis tuis, significa. Et hæc de nostra nobilissima Regina, & mea seorsum munificentissima Domina, & Ioannis Sturmij etiam perstudiosa. Atque si contingerit unquam tibi, in Angliam venire, ex ipsius ore, credo, intelliges, Rogerum Aschamum, Ioannis Sturmij, apud tantam principem, memorem amicum fuisse. Hunc sermonem de hac præstantissima nostra Regina, tu credo, legis, ego certè scribo, cum summa utriusque nostrum voluptate. Si nuberet, laudi ampliori locum non relinqueret. Utinam tu, mi Sturmij, quam ex optimis & sapiendi & dicendi fontibus hausisti, siue vim ex Demosthene, siue eloquentiam ex Cicerone, ad hanc rem persuadendam adhiberes. Neque à te honestior causa suscipi, quàm hæc est, nec à me maior facultas optari, quàm in te est, altera vlla potest: ut ipsa designat quem vult, cupimus: ut alij quenquam ei designent,

nent, non cupimus: & nostratem potius quam ullum
 externum, omnes nos expectamus. Nolim te hac re
 scire, si fortasse tu aliquid aliquando de hac re cogitare
 velis: Nam si ad tot illa eius erga hoc regnum benefi-
 cia, quæ à me paulò antè commemorata sunt, hoc unum
 addat, nulla gens nobis beatior esse poterit. De alijs re-
 bus nostris, aliàs: nunc venio ad te, mi Sturmi. Gaude-
 bam cum intellexi ex tuis ante annum literis, ad Ioa-
 nem Halesium scriptis, Aristotelem tuum Rhetoricum
 esse absolutum: & mirificè mihi placuit illud, quod ad-
 didisti. In illis vos omnes, etiam Morisimus & Checum
 Cum intellexi ex sermone Toxita nostri, eos libros om-
 nes, Verteros fratres secum in Thuringiam deportasse,
 minimè quidem gaudebam. Cauere debent illi fratres
 ne non tam genere & doctrinâ nobiles, quàm hoc fac-
 tore nobilitati sint. Iniuriam faciunt tibi, ipsis litera-
 rum studijs, & multorum bonorum sollicita expectatio-
 ni, & nisi de me ipse scriberem, imprimis etiam mihi: quod
 licet non author, hortator tamen tibi fui, ut hos præcla-
 ros labores luce & immortalitate dignos, tenebris, &
 sordida aliqua cistula indignissimos susciperes. Si vero
 isti præstantes ingenij tui fructus, per horum inuentum
 sordes atq; auaritiâ putrescant ac intereant, ego ipse
 profectò experiar: sed reprimam me, nec grauius aliquando
 in eos dicam, priusquam de hoc illorum facto sententiam
 tuam intellexero. Itaq; si me amas, mi Sturmi, dum adhuc
 huc uiuo, (nam ut scripsi, hec mea mihi valde misce-
 tatur) ne permittas me fraudari suauissimo horum libri-
 rum fructu. Primum & alterum librum habui: sed pri-
 mum, quem legendum commodabam Gualtero Had-
 no supplicum librorum Magistro, negligentia fam-

lorum eius amisi. His libris sæpè perlectitandis meipse delectaui : his superioribus nundinis reliquos omnes expectabam. Effice quaeso ne diu frustretur hac nostra expectatio, quæ, cum tua tanta laude, cum studiosorum omnium tanta commoditate coniuncta est. Vehementè gaudeo, te, quod scribis ad Ioannem Halesum, scripsisse pro Philippo, contra Staphilum sychophantam. Ex scriptis illius, colligo eum esse non solum Gnatonem circumforaneum, sed Thrasonem etiam aliquem scilicet honorarium : nam quàm inepta sit eius & insolens arrogantia, satis apparet ex subscriptione suarum literarum ad Episcopum Eystatensem, ubi ait, Tuæ D. &c. Fredericus Staphilus Casaræ Maiestatis Consiliarius, id quod populus curat scilicet. Nec puto ego hanc esse Impressoris culpam, sed ipsius Staphili proiectam impudentiam : nam hoc idem ipse de se, in libello contra Philippum scribit. Liber ad Eystatensem Episcopum, superiori anno, ab eo scriptus est Germanicè, versus Latine opinor, per fratrem Carmelitæ : impressus Colonia, totus virulentus est. Rogo te, non per Sicelides Musas, sed per ipsas sacras literas, ut librum tuum contra Staphilum, in lucem exire primo quoque tempore permittas. Mirifica perfundebar lætitiâ, cum legi in literis tuis impressis, ad Coocum nostrum, te scripsisse, de controuersia cœnæ librum, ut ipse ais, minimè iracundum, tamen, ut tu speras, argumentosum. Facile fidem tibi adhibeo, mi Sturmi : non enim naturam tuam, ad quietem & pacem, non iracundiam, & contentionem esse propositam. Noui etiam doctrinam tuam, qua facile soles, & probare quod suscipis, & vincere ubi pugnas, & ubi vires tuas

exerendas iure esse censes. Gaudium mihi grandius
 non contigit hos multos annos, quam cum Toxites noster
 mihi narrauit, tua studia sacris literis mirifice esse ad-
 dicta. Causa religionis plurimum quidem amisit, discessu
 Philippi atque Bucerii. sed plus profecto recuperabit ac-
 cessu Ioan. Sturmi ad illius propugnationem. Praecor
 Deo patre, & Domino nostro Iesu Christo, ut eius spi-
 ritus accitu euoceris, è latibulis Parnassi & Heliconis
 ad latissima pascua montis Sionis, montis pinguis: in illi-
 us spiritus ductum, te totum ipse des. Et quanquam
 tibi libenter concederem, & hospitium Roma, & con-
 uersorium Athenis, ut ad utram uelis urbem, ve-
 luptatis causa, & veteris necessitudinis atque familiar-
 itatis recolendae gratia, aliquando diuertas, assiduam ta-
 men habitationem tuam, & tabernaculum non solum
 vitae, sed studiorum tuorum omnium, in ipsa Hierusalem
 ciuitate magna Dei, optarem perpetuo collocari. Et cre-
 do ego, multa orationis, & clariora lumina, & grandio-
 ra fulmina, posse abs te ostendi, in nostris illis, Dauid
 Esaia, Ioanne, & Paulo, quam in omnibus Pyndaris, Pla-
 tonibus, Demosthenibus, atque Ciceronibus unquam
 emicnere. Oro Deum, si fas sit hoc petere, ut eam
 huius vitae usuram concedat, aliquando ut videam ac-
 leos styli tui, uel tua sponte exertos, uel quouis alio
 excussos, contra fucos Pontificum, qui cellas calatiores
 nidos omnes ferè meliores in ipso Dei templo occupant.
 Vereor, mi Sturmi, ne plus te hac presenti mea prolix-
 itate offendam, quam omni illa mea superiore scribendi
 citurnitate, & expostulatione: quanquam si partiri
 hanc loquacem, in varias literas, dici non potest, quod
 multas ad te iam scripserim. Sed ignosces, uti spero,

precaturus sum, ut is, perinde ut nominis, ita doctrinae
 virtutisque tuae aliquam similitudinem referat. Huius
 ergo tuum tibi, licet non agnatione, non gente, sed ipsa
 nominatione, ac parentum voluntate coniunctum, quo
 modo fieri potest, tuae fidei trado, tuae tutelae commendo.
 ut si quid mihi humanitus accidat, tu eum eadem hu-
 manitate & benevolentia complectare, qua me Patrem
 eius, antea semper prosequi, consueuisti: *καὶ ἰσχυρῶς ἔτι ἰπ-
 ῑατικὸν ἀνυποψίας*, satis fuse cum fuis lachrymis: & minime
 dolenter, in prolixioribus illis meis literis, superiori A-
 prili, per Toxitem nostrum, ad te missis, ipse scripsi. So-
 licitus sum & auidus sciendi, an illa litera ad manus
 tuas peruenerint. Scripsi etiam ad te per Henricum
 Knolles, Oratorem serenissima nostra Regina ad Ger-
 mania principes: ab eo (est enim tui perstudiosus) com-
 modissime intelliges omnem rerum nostrarum in An-
 glia statum. Serenissima Regina est, & optime anima-
 ta, & ab omni re commodissime parata, ad frangendam
 vim illam & tyrannidem Guisianam: ad propugna-
 dum pro incolumitate impuberis regis, pro salute im-
 centis populi, sine omni, vel iniuria in illum Regem, vel
 detrimento in illud regnum, ullo modo intentando. Hoc
 (credo) die, milites nostri ingressi sunt in Normanniam
 quod tu prius ex ipso rumore, quam ex his nostris literis
 intelliges. Vtinam, mi Sturmi, tu scribere velles separa-
 tam historiam huius coniurationis Guisianae. Mater
 es praeclara est, digna tua doctrina, facultate, studio
 ga puram religionem, amore erga illam gentem, animo
 in ipsam causam, & stomacho etiam contra illos tam
 impie tyrannidis immanisq; crudelitatis authores. So-
 lissime legi, meminero semper praeclari illius loci, quo

in tractas de recta ratione scribenda historia, in qua-
dam tua Epistola ad Erasmum Episcopum vestrum Ar-
gentoratensem. Cum ad illam facultatem, quam inte-
esse, is locus arguit, respicio, ceteros facile contemno, &
ut tu tale munus aliquando suscipias, à Deo Optimo
& Maximo precibus & voto exposco. Hoc meum desi-
derium, multum leniuit sermo huc è Germania allatus,
tibi à Principibus Germania provinciam esse datam
persequendi stylo tuo τῷ πνευματικῷ Ἰωάννῳ Σλειδανί.
Hoc ita esse, ipse Regina nostra omni asseneratione af-
firmaui. An ita sit, quaeso, me certiore facias. De Rhe-
tore tuo Aristotelico, de libris, altero contra Staphi-
lum, altero de Cæna Domini, aueo scire : De reliquis
item studijs & rebus tuis. Halesius noster ruri est, ho-
diè ad illum scripsi. Coocus quoque ruri est. Cecilius,
studio, ingenio, prudentiâ, & constantiâ, primum illum
versum secundi lib. Iliad. Homeri, cum magna & eius
laude, & nostrorum utilitate, & exterorum, ut spero,
salute, præclare sustinet. Ipse, nunquam, Deo sint gra-
tia, in maiori gratia fui apud serenissimam Re-
ginam. Aliquid Græce aut Latine quoti-
diè mecum legit. Mea vxor tuam
& te salutatur. Vale. Londini
xx. mensis Octobris.

1562.

DISERTISSIMI VIR
 ROG. ASCHAMIANGLI, RE
 GIÆ MAIESTATI A LATI-
 nis Epistolis, Familiarium
 Epistolarum lib. II.

REVERENDISSIMO IN
 Christo patri, D. Eduardo Leo
 Archiep. Eboracensi.

Ep. I

VM satis apertum & ex-
 pressum iam antea, cum scrip-
 tura, tum coram sermone, au-
 dacia atq; temeritatis meae te-
 stimonium apud dignitatem
 tuam, sanctissime pater, reli-
 quissem: usq; eò tamen confi-
 dentiùs ad nouam quandam
 interpellationem grauissimu-
 tuis occupationibus inferendam adducebar, quod par-
 tim humaniss. D. tuae procuratione animatus, partim of-
 ficij mei ratione cõcitatus, ad id efficiendum impellebar.
 Petitiones autem atq; vite nostræ rationes omnes plen-
 & abunde satis in literis nostris græcè ad D. tuam
 scriptis exposuimus. Ostendimus enim nos, iam nunc
 Egypto relicta, & quamuis non eximijs illis & prima-
 rijs, haud pœnitendis tamen spolijs illius cõtentos, ad ex-
 optatissimam & desideratissimam illam patriam studijs
 nostris colendam, viam propediẽ acceleraturos. Et cum
 satis fœlix & propper nobis priùs aditus patifleret, ecce
 subito oppositis & obiectis immanissimis bestijs longin-

qui morbi grauitate, & inde summa rerum collecta angustia, sic undiq³ literarum mearum cursus impeditus erat atq³ retardatus, ut non solum omnis liberè progrediendi, & expeditū iter habendi facultas esset intercepta, sed vel tardiùs & pedetentim subsequendi spes etiā vniuersa esset erepta. Itaq³ si dominationis tuae bonitas, Musis nostris sic fessis & laborantibus inq³ confusissima rerum desperatione versantibus subuenerit, & ad studia illa literarum sacrosanctarū iampridem non sine diuino cōsilio (ut speramus) destinata alacriè renouauerit, labore & omni animi contentione ad literas paratiss. obseruantia & studio ad D. tuae necessitudines officiosissime me sibi adiunxerit. Quod sanè ego beneficium, quo studia nostra propè fracta & dissipata, retenta fuerint, & conseruata, in perpetua quadam eaq³ gratissima memoria sum defixurus. Et cūm nihil frequentius in quotidianis precibus & optatis habeam, quàm ut literarū studia ad aliquot annos quieto & tranquillo otio protendere atq³ perpetuare possim, tamen post vnum atq³ alterū annum literis diligenter impensum atque impartitum, meipsum denique ad amplitudinem tuam conferam. Si scire velis ad quas res & necessitudines, operā mea tua D. poterit uti, quae tantum abest ut praestet summa, cum vix audeat polliceri mediocria, tamen si D. tua aliquid immortalitati tradere, & insigne aliquod summae eruditionis tuae monumentum posteritati relinquere voluerit, ego hac in re, vel locis conferendis, relegendis, adnotandis, & si quis liber fuerit, quem tibi alijs negotijs prepedito & detento euoluere non licuerit, in pauca redigendo, aliquibus molestijs & laboribus, D. tuam possim liberare. Gracis etiam transferendis opellam meam

liben-

libentissimè impenderem & nauarem, cum huius rei
exigua sed ampla satis & eximia suppetit copia in Ba-
lio, Chrysostomo, Theophilacto, & in ceteris tam ex-
cellentis nota viris, qui quamuis satis eleganter,
scio an satis integrè & tutè Latine loquantur, cum
eorum hominum manus venerint, qui à iusta here-
suspicione liberi & immunes non fuerint. Diligenter
que videndum est, ne quid sanum polluerint, rectum
torserint, sincerum deleuerint, nouum obtruserint. Sed
etiam in omnes Pauli & ceteras epistolas canonicas
scholia, quæ nominantur Græcanica, ex probatissimis
& antiquissimis patribus selecta, Latinis auribus
hunc usque diem (quod sciam) inaudita, opus vetusta-
tis iuxta ac eruditionis plenum, in quo quis stylum
summo cum fructu suo & emolumento publice ex-
ercuerit. Hac & hijs confinia literarum officia non
prorsus (ut spero) ineptè D. tuæ effecta curarem. Tam
procaci & arroganti apud D. tuam loquendi licentia
mea ignoscet, spero, illa tua omnibus illustrissima & te-
statissima humanitas, &c.

Desunt pauca.

ORNATISS. PRÆSVLI, D. RO-
 berto Landaffen. Episcopo, Regiæ Maiestatis
 Senatus & Consilij, Eboraci habiti &
 instituti, præsidi summo &
 dignissimo.

Ep 1

CUm tot sustineas ac tanta negotia, Præsul amplif-
 sime præsesque dignissime, magnam ego & iniu-
 riam alijs, & tibi molestiam asportare videar, &

tantillum

tantillum temporis vel causis & negotijs aliorum detra-
ham, vel ad immensum illum tuarum quotidianarum
curarum cumulum ipse quid adyciam: videar etiam
improbè & iniquè nimis fecisse, cum cogitationes tuas
literis nostris interpellare auderem, qui sic omnibus na-
tura prudentieque præsidijs es munitus, ut cum homines
summam illam tuam in decernendo prudentiam, in ad-
ministrando iusticiam, in promouendo auctoritatem a-
nimaduertant: communi quodam consensu atque ser-
mone, te ad hoc munus gerendum quasi solum natum es-
se indicent. Eruditi tamen homines, qui rerum aestima-
tores sincerissimi semper putabantur, quoties consilia
moderationis & prudentiae plenissima considerent, & a-
nimum tuum tam eximiâ omnium literarum ubertate
abundantem sciant & agnoscant, collatis omnium homi-
num sufragijs, atq; una voce, te præsidem, qualem Iethro
in Exodo Mosi descripsit: præsulem, qualem Paulus ad
Timotheum expressit: omnes ad unum predicent. An
non te nos omnes meritò suspiciamus & admiremur,
cum Dei bonitate atque providentiâ (quæ omnium do-
norum dispensatrix est æquissima) Episcopus fias vigi-
lantissimus, Regiæ verò maiestatis iudicio prudentissi-
mo magistratus efficiaris summus? Quid est, si istud non
sit, Euge serue bone & fidelis, suprâ decem ciuitates te
constituam: & Ecce, inueni virum iuxta cor meum.
Cum tu sis ergo, amplissime Pater, non tam iudex iustis-
simus, quàm præsul & antistes literarum ornatissimus,
hinc Musæ nostræ animatiores redditæ, licet lugubres
& squallore obsitæ, ad pedes tamen D. tue deuolute
atque prostratæ, manus supplices, vultumque confusissi-
mum ad bonitatem tuam tendentes, omnium literarum
at-

atque Musarum nomine te orant atque supplicant,
 causam earum contra infestissimum omnis eruditionis
 hostem & aduersarium patrocinio tuo suscipias & com-
 plectare. Causam paucis expediam. Cum undecim
 integros annos sic sum literarum linguarumq; studio
 Academia Cantabrigiensi versatus, ut Aegypto re-
 ta, ad sacrosanctam illam promissionis terram studio
 stro colendam, iam iam viam affectare instituerim, pla-
 minus sexto ab hinc mense, quartana febris accessione
 in eam rerum angustiam sum adductus, & cursus li-
 rarum nostrarum sic est praeclusus, ut non solum omni
 expeditè progrediendi facultas literis nostris intercipe-
 retur, sed ad Academiam etiam reuertendi omnis mi-
 potestas propè adimiretur. Itaque, si Dominatio tua
 bus nostris sic fractis & imminutis, literarum nomine
 aliqua ex parte subuenire dignata fuerit, non solum
 studia nostra ope tua atq; munificentia retenta & con-
 seruata esse publice apud omnes doctos predicabimus,
 sed etiam in posterum, quoad usque vixero, omnia no-
 stra, studium, officium, operam, diligentiam, obseruanti-
 am D. tuae nutui paratissima, hoc tam eximio & ex-
 tato beneficio adiunxeris. Nec non Christum etiam
 Opt. Maximum (qui nec sinit poculum aquae frigidae
 suo nomine petenti, tributum, mercedem perdere) quo-
 tidianis precibus fatigabimus, ut quicquid in hoc tem-
 pore impartiueris, id uniuersum copiosissimo cum fauore
 re ipsemet tibi rependat, qui (quemadmodum ait Pau-
 lus) omne donum ipsi abundare potens est efficere. Patris
 coelestis sanctissima dominationis tuae curas atq; studia
 in omnem temporis longinquitatē promoneat & mode-
 retur. Vale.

REVERENDISSIMO IN
Christo patri, D. Ed. Ebor.

Ep 3

CUm proximo hoc anno, reuerendissime in Christo pater, officij mei ratio, quâ me tibi obstrinxisti, Londinum ut peterem D. tua visenda gratiâ persuasit, iter illud me in triplicem animi mœrorem & doloris acerbitatem coniecit. Nam tui videndi & alloquendi fructu (quem sperabam) carere per acerbum, illud tamen incommodum meum, quod me solum tangebatur, cum tanto salutis tue discrimine, quod plurimos, ut par erat, angebat, coniunctum esse longè acerbius: verum ad hæc duo incommoda, tertium accedere, nimirum eam viam, quam mihi ad maiorem gratiam tuam colligendam muniebam, eandem ipsam ad nonnullam animi tui offensusculam faciendam perducere, ad omnem sensum doloris longè mihi acerbissimum fuit. Putabam enim ego nunquam fore hos commentarios, quos ex Basilio, Gregorio, & magnam partem ex Chrysostomo quasi horto purissimo, & omni cicuta ac noxijs herbis vacuo, Oecumenius collegerat, plus veneni & presentiore pestem ad exitium comparandum, quam succi integri atque salubritatis ad salutem conseruandam posse continere. Hæc res me domum regressum in varias cogitationes & anxiferas animi curas atq; sollicitudines distraxit, & eò me grauius premebat, quò nullam eius partem vel intimis meis impartiebam, sed eam totam mihi ipsi animo meo inclusam tenebam. Et cum ista me diu anxietas torfisset, nec longo tempore ab ea cogitationem meam abducere potuissem, tandem

id

id in mentem meam venit, quod ex animo omnem
 mihi aegritudinem adimebat, & voluntatis tuae non
 lam factam mutationem, sed illustrem ac testatam ei
 dem significationem ostendebat. Nam hinc facile
 spexi graues & prudentes viros nonnunquam nutu
 obscuris signis imperitorum hominum & rerum in
 tium errores redarguere. Censebat enim prudentia
 eam cogitationem stulte à me esse susceptam, ut ante
 tam rebus grauibus vertendi munus attentarem, quod
 in alijs rebus vel momenti leuioris, vel periculi min
 vires ingenij mei periclitatus essem. Cum igitur Dom.
 si quid ego video, non tam vllum factum meum re
 henderit, quam quomodo quid à me sit faciendum ost
 derit, ad hoc graue consilium prudensque monitum
 um omnes protinus studiorum meorum rationes acco
 modabam. Statim enim in manus sumpsi Sophoc
 Philoctetem, quae tragœdia ad imitationem, quam
 potui, Seneca versa, & versibus eiusdem Iambicis
 que Choricis ferè omnibus (quibus vsus est Sophocle
 reddita, in tuo nomine diuulgata apparebit, nisi
 meo proposito Dom. tua sententia palàm aduersata
 erit. Quo facto officium meum & obseruantia, quam
 obligasti, tibi erit declarata: & propensissimus Dom.
 tua animus & voluntas, qua indies studia literarum
 sustentas, aliqua ex parte erit manifestata. Restat
 go ut rogem Dom. tuam, ut quemadmodum ego omni
 obseruantiam meam ad Dom. tuae nutum atque volu
 tatem detuli & seruavi, ita Dom. tua fauor atque
 bonitas nullo modo erga me diminuatur. Dom. Ie
 sus Christus Dom. tuam incolu
 mem conseruet.

MODERATO ET ERVDI-
to viro Ioan. Setono.

Ep 4

Moderatissime vir, mundum ex amicitia constare, & sese mutuâ quadam & concordî charitate cõplecti prudenter meo iudicio, & Poeta bonus, & Philosophus grauis Empedocles, Agrigentinus iudicabat. Quam sententiam diuinius ad nos delatam, & in nostras mentes infusam, vel rude illud & imperitum hominum vulgus, ipso rerum usu & pertractatione ritum, multis retrò abhinc seculis veram esse comperibat. Hinc est quòd nobis in nouum queng, annum inredientibus, & mundum veluti de integro renatum excipientibus, nihil prius, aut maiori cura efficiendum, aut alacriori studio elaborandum esse ducamus, quàm ut summum illud amicitia numen, quod omnem hanc rerum vniuersitatem tuetur & conseruat, mutuis ad vicem officijs conferendis, xeniolisque vtrò citroque missitandis, tanquam sacra facta libatione, auspiciatò nobis inprimisque placare contendamus. Idem censuit & sanctissimum illud vās Dei Paulus, quo, quum à Christo discesseris, nihil maius aut sublimius habes, cum dixerit, totius legis impletionem, mutuam quam & coniunctam esse dilectionem. Hy ergo qui distractis animis & voluntatibus, in dies singulos rixis & contentionibus student, praterquam quòd vniuersas DEI leges perfringunt atque violant, hanc ipsam etiam omnem præclaram rerum fabricam, quantum ille maxime possunt, conuellunt & labefactant. Itaque nos, quos idem virtutis & honestatis studium in vnum

H

do-

domicilium conclusit, quos arctior consuetudo coniun-
 git, quos civilior quaedam humanitatis nota tinxit, ha-
 eximiam alenda quotannis amicitiae consuetudinem,
 ipsis priscis seculis profectam, insigni quadam hominum
 humanitate semper cultam & firmatam, ad nostra
 nique tempora ductam & perpetuatam, in nobis omni
 humanitatis cultoribus cessare non permittamus. Quo-
 obrem, cum ego de munusculo, hoc tempore, ad
amicum praestantissimum mittendo, multum cogitarem
 nihil antiquius esse duxi, quam tale donum parare
 unde, nec de facultatula nostra, vel tantilla fac-
 esset diminutio, sed cummulata potius quadam quodam
 modo accederet accretio, & ex quo tu ipse etiam
vulgarem aliquam, sed solidam, non oculos ad ter-
foventem, sed animum multum diuque oblectari
perciperes reconderesque voluptatem. Nec velle
existimare quod istud eo animo aut consilio fecerim
 quod hoc modo cogitarem amicitiam nostram retinere,
 re, quae est firmissima, aut auctiorem maiorem
 facere, quae summa est & expletissima, & ad
 augendam nullus omnino locus appareat, cui aliquid
 possit accedere, sed partim ut mori atque tem-
seruirem, partim ut animi erga te mei significarem
quantum fieri potest, expressior & testatior redderetur.
 Et haec haecenus. Quantum ad libellum
 vel schedulam si manus, attinet, Oecumenius, quod
 quis ille fuerat, qui hos commentarios conge-
 quod Theophilactus, si quid ego iudico, consilium
 tendisse videtur: nempe, ut omnia ea quae apud
 Ioannem Chrysostomum vastum illud atque perenne
 Christiana Religionis flumen, fuse ac profuse

essent dilata, hic coarctaret, & in angustiore quan-
 tam expositionem, velut in vnum aliquem alveum re-
 exerciret. Neque e solius Chrysostomi hortulis hos ex-
 erpsit flores, sed plurima etiam deprompsit ex Cyril-
 lo, Gennadio, Theodorêto, Gregorio, Basilio, Seueriano,
 Phocio antiquioris nota viris, & eximia eruditione
 cum summa vita integritate coniuncta pradtis. Quo-
 rum monumenta in Epistolas D. Pauli aut magna ex
 parte iam temporis iniuria exciderunt, aut certe ad
 manus nostras, hominum incuria, nondum peruene-
 runt. Multum interim debemus Oecumenio, qui
 nctas has reliquias, veluti ex incendio quodam, &
 temporis edacis faucibus, eripuerit, ereptas Scriptu-
 ra mandauit, & nobis omnique posteritati transmit-
 tendas curauit. Verti etiam commentarios in Episto-
 las ad Titum, quos Reuerendissimo patri ad Domi-
 meo Ed. Eboracensi destinaui, modo illi tuo iudicio
 igni esse videantur, qui tanto prasuli offerantur. Ma-
 ra, D'E O volente, aggrediar, si ista non ita displi-
 ce intellexero: & tu ulterius progrediendi, si
 author mihi & impulsor, saltem approbator taci-
 esse velis: sin minus, facile pedem referam. In ip-
 sa Epistola versione, Erasmus per omnia sum se-
 cutus, nisi quod pro Rogo, verto ego Deprecor, au-
 ctorem habens summum illum M. T. C. qui ait nos
 deprecari cum non factum defendimus, sed delic-
 veniam postulamus, in quare vna tota hac ad Phi-
 monem versatur Epistola. Sin vero hoc, in re tam
 olimi, summique momenti audaciùs factum esse vi-
 ditur, culpam fassus, veniam pro meo DEPRE-
 COR, me a te facile deprecaturum non despero.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
Vale. Et Aschamum tuum, ut soles ama. Anno Domini
1542. Calend. Ianuar.

REVERENDISSIMO IN
Christo patri, D. Ed. Archie-
piscopo Eboracensi.

Ep 5

Cum & prateriti nostri officij, & singularis cu-
dam negligentiae crimine manifesto teneri
im merito videar, Reuerendissime pater,
hac superiore astate nullas ad D. tuam literas dedero
quamuis omnem pratermissi muneris accusationem
ista & idonea quadam purgatione redimere potuerim
magis tamen ingenui magisque pudentis ego esse ex-
marim, errati veniam agnoscendo impetrare, quam
berationem culpe occultando vendicare. Ut non scire
rem, in primis me persuaferat magnificus ille Regius
iestatis accessus, qui (id quod me minimè latuerat)
tuam in eas curas demiserat, tantisque occupationibus
detinuerat, ut vix tibi respirandi, nedum otiosa
relegendi facultas concederetur. Neque hoc tamen
mibi opposito impedimento destitit, quin tum quidem
berem, cuius rei, ut est integerrimus vir, ita locupletis
testis esse poterit D. Ioan. Redmannus, cui cau-
ras ad dominationem tuam perferendas committere
quem cum iam esset in itinere, & coeli grauiori
quartana febris metus, qua superiore anno miserè
gebatur, ad nos unà cum literis nostris reportabat.
ut cumq; iusta negligentiae nota mihi inuri possit,
tamen facere non potui, quin aliquid sublimitati
ferrem, quo cum meritorum acceptorum testificati-

um debiti nostri officij & obseruatia declarationem ti-
 bi significarem. Accipias ergo, ornatiss. Prasul, Prasul-
 em illum Titum, quem vel eo nomine multo tibi accep-
 iorem fore existimo, quod, ut olim Cretensis ecclesia
 summa moderanda apud Titum, ita nunc Eboracensis
 quam similitam curam apud D. T. excubare nomi-
 nus. Oecumenius, quisquis ille fuerat, qui hos commen-
 tarios congeffit. &c. Si quid eruditissime Prasul in hac
 versione, qua prima ingenij nostri periclitatio est, ani-
 maduertatur, quod vel negligentia oscitanter perpendi-
 mus, vel imperitia non plene assequuti sumus, in hac re,
 ut in ceteris omnibus, a D. T. moniti, erratum libenter
 agnoscemus. D. Iesu Christus sublimitatem tuam diu-
 issime seruet incolumem.

EIDEM.

Ep 6

QUO maiore semper studio laborabam, Reue-
 rendissime in Christo pater, ut vita mea ra-
 tiones summis beneficijs tuis non indignissima
 se viderentur, eo sane nunc acerbius grauiusque fer-
 deo, ullam in me animi Dominationis tue (quod
 tibi ita esse ex fratre tuo viro optimo retulit Thomas
 Myerius noster) aliquorum hominum sermone fac-
 te esse offensionem. At quamuis non ignorem, quam
 mihi vel accusari graue, de praua & peruersa opini-
 ne multo grauius, apud D. T. longe grauissimum: ta-
 men cum sciam has falso de me iactatas voces non pos-
 sic prudentiam tuam occupare, quin plus apud D.
 a quo & bono, quam ulli ullorum peruerso sermoni
 si reliquum sit, non credo equidem tam graua suspi-
 cionis

cionis vestigia, illorum hominum rumores in
 tuoreliquisse, quin ea omnia vel caussa mea innocen
 debeat, vel Dominationis tue bonitas velit facile
 abstergere. Si res postularret, vel si id D. T. compl
 tum iri existimarem, illi de me sparsorumori, iude
 rum hominum, qui in nostro Collegio sunt non
 singularium, sed etiam singulorum, de me testi
 monium opponerem: quod non sim opiniosus, vel nouitatus
 cuius studiosus, ipsa studiorum meorum rationes
 Aristotelis, Platonis, & Ciceronis lectione quoti
 na mea consuetudine solum occupata declarant. Quod
 quod etiam tantum semper abhorruit animus meus
 omnibus cum Anglicè tum Latine scriptis libri
 bus noua aliqua importaretur doctrina, ut ex
 Psalterio Davidis & nouo Testamento, eoque
 nullum de Christiana religione librum, idè quicquid
 métyan, ut verbis Platonis utar, nunquam usurpauit
 Quamobrem immensum in modum à D. tua com
 do, ut veteris tue de me existimationis, quam
 ullorum contra me delationis cursus inferior esse
 sit. Quod beneficium, si reliquis tuis cumulatifsimè
 iiciatur, Deo adiuvante, perficiam, ut nec mea
 T. obseruantia, in literas diligentia, nec in religio
 sinceritas unquam desideretur. Duas homilias D.
 Chrysost. è græco in latinum, operà Ioannis
 nostri, viri doctrine singularis, conuersat,
 & eius eruditionis & meae obser
 uantia testimonium D.

tua mitto, Dom.

Iesus, &c.

ORNATISSIMO PRÆSVLI
Landauensi, pro Col-
legio.

E 7

Optimè semper hij de Republica merentur, Or-
natissime Prasul, qui ut publica iuventutis a-
nimi atque mores fingerentur, nullum aliquem
privatum sumptum nimis magnum esse iudicant. Ex
his enim initijs atque fundamentis, & rempublicam
orere, & privatum sibi laudem excitari rectissime qui-
tem sentiunt. Cuius praeclari facti atque instituti lau-
dem cum dominatione tua, quod nos omnes intelligimus
et non parem, communem tamen ante aliquot annos
commeruit pia memoria vir D. Rogerus Luptonus, qui
scholam publicam, ubi literis & humanitate iuventus
excoleretur, apud Sedbarienses instituit, institutã præ-
diolo quodam ad ludimagistrum sustentandum donavit,
donatum nostrae fidei ac quasi gubernationi commisit ac
commendavit. Huic scholae nos nuper praefecimus hone-
stum, moderatum, & eruditum virum R. Hebil. Hic cū
esset nonnullam iniuriam de pradiolo isto per Blandum
quendam & Conperum, homines apud suos & opum &
amicorum copia potentes, sibi intentari, perfecit, ut nos
per litteras D. tuam rogaremus, ne qua vis aut iniu-
ria huic scholae imponatur, sed ita prudentia tua autho-
ritas horum hominum libidinem reprimat & coerceat,
ut hinc reliqui discant, quid sit in scholas & otia iuven-
tutis, quae sunt ipsa melioris Reipublicae fundamenta,
competum facere: id quod si feceris, nos, literas, & Rem-
publicam uno hoc beneficio tibi multum obligabis.

H 4

Vniuer-

Vniuersam causam fusius enarrabit is, qui has perfectas literas, cui ut fidem adhibeas, vehementer D. tuam rogamus. D. Iesus. D. T. diutissime seruet incolumem.

CVIDAM AMICO.

Ep

ISocratem tuum, colende vir, cuius usum eo usque mihi pateris, dum repetiturus fueris, tandem recipere in quo certe libro commodando, adeo me praeterquam & iustum audacem, facilitas ac diuina illa humanitas, ut alium etiam porro librum, nempe commentarios in Hermogenem, à fratre tuo, primum tamen cautio Cheirographi mei datâ, manuò itidem sumerem. Pro utroque libro gratias non magnas, sed ut ait ille, ingentes, hoc tibi egissem tempore, nisi satis mihi prius pertum comprahensumque fuisset, quam vehementer trita illa & populari gratiarum actione dicam an oratione sane dubito, animus tuus abhorreat. Verum quanta mihi ad referendas gratias est voluntas, ut ad easdem aliquando praestandas suppeteret facultas, nimum certe meum non beneficii immemorem aut gratum argueres, sed singulari erga te studio affectu persentisceres. Audio, verum sit nec ne incertum est. Reuerendiss. Cicestrensem ordinem illum Psalmi à D. Herefordiensi inchoatum, in manus sumptum & ad exitum perducturum. Gaudere si opella mea Cicestrensi ea in re usui esse possit, quem & propter summam eruditionem suspicio, & propter eximiam suae sanctimoniâ colo veneror. Libentissime scire vellem, an tu pagellas eas, quas pro D. Herefordiensi descripsi, & ad te per D. Deium misi, habeas nec

se fecit.

Sed quid pergo molestus esse, condones queso ei, qui ita
exigit res, dum tui studiosus (quod maxime velit) anni-
tatur, perquam tibi operosus (quod omnium nolit) repe-
riatur. Gracè tibi pro libris tuis gratias agere animus
 fuit. Quod nunc facere non potui, propter tabellionem
iam iter arripientem. Id quod alias tamen effectum da-
 bitur. Dominus Iesus, &c.

R. BRANDISBAEO, AMICO
 suo charissimo.

Ep 9

S. P. ornatissime Brandisbae, Tennandus noster hic
 apud nos fuit his proximis nundinis, à quo ego lu-
 bens admodum de te rebusque tuis quarebam, id
 quòd eo lubentius feci, quia de te ante hoc tempus hos
 duos integros annos nihil accepi. De Brandisbaeo incun-
 dissimus mihi sermo fuit, cuius semper in me vel puerum
 benevolentiam eximiam, & singulare experiebar. Com-
 mittere non potui (quamvis vix unam aut alteram ho-
 ram apud nos se manere posse dicebat, Ten.) quin aliquid
 ad te, non tam loci intercapedine à nobis seunctū, quàm
 quotidiana quadam tui recordatione animis nostris pro-
 pinquum, de rebus quæ hic aguntur, scriberem, iam usque
 & experientia vel ipse edoctus, quàm verum illud Cæ-
 lij sit ad Ciceronem: Nihil posse peregrinantibus esse
gratius, quàm vel minimarum rerum, quæ domi gerun-
tur, fieri certiores. Hoc ita esse, biennium hoc præteritū,
 cum ab amicis literas receperim, commonstrabat, quod
 tempus ferè mihi omne, à grauioribus studiis abripuit, &
 domi apud parentes in agro Eboracensi à musis omnibus
 feriatum detinuit vis quartanæ febris. Expostulare
 tecum

tecum grauitè, quod nunquam ad me scripseras, nisi ipse
 in eodem uitio essem. Sed consultius esse puto, ut utraque
 quicquid utrinque in hac parte peccatum sit, assiduitate
 scribendi redimamus. De Cantabrigia, si quid aues au-
 dire, en iam penè noua tibi videri potest, tam diuinis &
 immortalibus literarum praesidijs & ornamentis auxi-
 eam optimi principis nostri munificentia. Vix gignit
 Theologia, Smithus iuris prudentia, Checus linguae
 graecae, Vuakfeldus Hebraica, Blitus, qui sororem D.
 Chec. duxit, medicina, publici professores sunt institu-
 ti, salarium quadraginta librarum singuli quotannis
sunt accepturi, Aristoteles nunc & Plato, quod factum
 est etiam apud nos, hoc quinquennium, in sua lingua à
 pueris leguntur. Sophocles & Euripides sunt hic famili-
 ariores, quàm olim Plautus fuerat, cum tu hic eras. He-
 rodotus, Thucidides, Xenophon, magis in ore & mani-
 bus omnium teruntur, quàm cum Titus Liuius. Quod
 de Cicerone olim, nunc de Demosthene audires. Plures
 Isocrat. hic in manibus puerorum habentur, quàm tum
 Terentij. Nec Latinos interim aspernamur, sed opti-
 mos quosque & seculo illo aureo florentes, ardentissime
amplexamur. Hunc literarum ardorem & incendit
 & fouit Checi nostri labor & exemplum, qui publice
 gratis praelegit totum Homerum, totum Sophoclem, &
 ad bis, totum Euripidem, omnem fere Herodotum. Id
 quod fecisset in omnibus graecis poetis, Historiographis,
 Oratoribus, Philosophis, nisi pessimum fatum, tam fe-
 licem literarum progressum nobis inuidisset. Nam
 cum Checus ad tantam diligentiam, summum ad Gra-
 ecas literas perdiscendas praesidium, veram & antiquam
 pronuntiationem adiunxisset, ecce tibi Reuerendissi-

mus Vintoniensis, quorundam inuidorum hominum
 precibus victus, edicto quodam admodum senero
 promulgato, ne ea pronuntiandi ratione utatur, non so-
 lum pronuntiationem illam, quæ summum veluti litera-
 rum fomentum fuit, nobis tota fere Academia recla-
 mante, extorsit, sed omnem penè Græcæ linguæ perdis-
 cendæ ardorem, in animis nostris funditus extinxit. Pu-
 tas enim tu leue ad Græcas literas discendas impedi-
 mentum nobis esse obiectum, cum omnes hoc sciunt, om-
 nem rerum cognitionem, sensuum nostrorum officio ad
 animum deferri, cum (inquam) nos sumus aurium præ-
 sidio sic spoliati, & in eas angustias compulsi, & redacti,
 ut nisi oculos semper in literas defigamus, ne tenuem
 quidem literarum umbram percipere possimus, sic om-
 nes soni Græci nunc similes & iidem sunt, tam tenues
 vincti, & graciles, & sic vnius literæ iussu potestati sub-
 iecti, ut nihil iam in Græcis literis præter inanem quan-
 dam passerum pipitationem, & anguinum molestantem si-
 bilationem discernere queas. Hunc Græcæ linguæ inte-
 ritum penè & occasum eò acerbius ferimus, quod eum,
 omnibus literarum, prudentiæ, consilij, authoritatis præ-
 sidijs ornatissimus, absque hac vnare esset, literarum &
 Academia nostra patronus amplissimus nobis quodam-
 modo importauit. Sunt de hac re, inter Dominum Vintonensem & Checum, utrò citròque missæ epistolæ, in-
 star librorum quorundam. Nemo potest doctius tam
 Barbaram & à Barbaris ipsis inuectam pronuntiationem
 propugnare, quàm Dominus Vintonensis facit.
 Sed hoc tantum dicam: ille superiores, nos meliores par-
 tes tuemur. Non facile crederes, quātus sit in hac caus-
 sa Checus, & quantis literarum, rationū, authoritatū
 præ-

praesidijs tandem munivit, nisi forte ipse literas eius, quas de hac re scripsit, legeres. Vale. Salutant te Checus, Adadus, Setonus, Tongus, Langdallus, Billus. Literas longissimas optimas semper esse putavi, tales abs te expecto.

E 10 CVIDAM COGNATO.

DIV in animo habui ad te scripsisse, Ornatissime vir, vel quia tibi cognatione & sanguinis propinquitate coniunctissimus, vel quia magno amploque beneficiorum cumulo tibi saepe saepiusque obstrictissimus. Quod si non suscepto consilio, quod in animo iam deliberatum fixumque habui, aliquando meipsum liberare, partim in ipsam naturam, qua nos arctissimis coniunctissimisque propinquitatis vinculis coniungant, non leuiter peccarem: partim ipsi diuina iustitiae, omnis ingratitude: ultrici seuerissima, & vim iniuriamque facerem, & insigne etiam flagitium designarem. Gratias ago itaque aliquando, ut spero, relaturus non vulgares, sed quas possum summas & singulares pro amplissimis tuis beneficiis, cum primum apud te essem, mihi vix de facie tibi noto collocatis, tum per M. Foxum virique nostrum & amicum eximium, & affinitate propinquum, optata & insperata tempestate allatis. Nihil habeo, ornatissime vir, quod tibi pro tanto meritorum cumulo rependam, nisi gratum erga te animi mei studium & propepsissimam voluntatem, quae tibi gratam rem facere nunquam desistent, modo aliquid contigerit, in quo certam voluntatis meae significationem tibi ostenderem, & firmum benevolentiae testimonium relinquerem. Valeas in Christo. Cantab. e Collegio D. Ioan. Euangelistae. Festo. D. Marci.

CVIDAM AMICO.

Ei

ii

CVM magnitudinem cumulúmque beneficiorum
 tuorum, integerrime vir, iucunda subinde recor-
 datione repetam, & meam rursus inferēda gra-
 tia nimis angustam facultatem agnoscam, facile quidem
 perspicio, gratias me pro tātis meritis referre nullas pos-
 se, agere verò per exiguas, & tamen debere longè maxi-
 mas. His ita sese habentibus, non levis mihi est incussus
 timor, ne tu putes, harum rerum non solum commemora-
 tionem omnem mihi excidisse, sed uniuersam etiam ea-
 rundem vel cogitationem quidem perpetuò è memoria
 nostra effluxisse, cum tot praesertim dies mensēsq; pra-
 terierunt, ex quo aliquid à nobis literarum accepisti,
 quibus vel beneficam saltem nostram voluntatem, cum
 res non suppeteret, ostenderemus, quod propter bonef-
 tatis rationem factum esse oportuerat: vel quibus re-
 ceptarum à Lepero nostro pecuniarum mentionem fa-
 ceremus, quod propter utilitatis magnitudinem omis-
 sum esse non debuerat. Atque utrūque sanè diu ante hoc
tempus praestitissem, omnemque praeterea negligentia ma-
culam, si qua tibi tanta silentij diuturnitate visa esset
asperfa, eluissem. In hac ineunte aetate, patriam, paren-
 tesque nostros senio atateque prouectissimos, quos non prius
 hoc septennio videram, pietatis ardore inflammatus vi-
 sissem. Nactus itaque tam oportunum tabellarium, vi-
rum sanctum & honestum, tui semper studiosissimum,
 & eo etiam nomine, ut puto, tibi multo gratiorem,
 quod Baino, Redmannoque vnicè probaretur, iudica-
bam officij mei rationem postulare, ut, cum accepti
 bene-

beneficii recordationis certū aliquod testimonium ma-
ifestarem, tum grata voluntatis & ardentis erga te
studij mei non obscurum iudicium declararem: nam
in eas sunt adducta & compulsæ angustias Aschami
facultates, ut aliud nihil pro tanto officiorum cumulo
rependere queat, præter grati animi significationem.
 Dominus Christus te perpetuò tueatur & conseruet.

ORNATISSIMO VIRO D. D.

T. Collegij Diui Io. Euange-
 listæ Magistro.

42.

Fuit tempus, Ornatissime vir, cum multò oportu-
 nior ad te scribendi occasio mihi erat oblata, & a-
 nimus meus ab eodem non solum non abhorrebat,
 sed perquam ingenti id præstandi desiderio commotu-
 gliscebatur. Quo tempore attemperata admodum data
 præstitaque est duxeria, qua licuit non modo omnia ani-
 mi nostri cogitata, multò liberius quam ceteris, apud te
 deponere, verum singulare etiam enixumq; studium er-
 ga te nostrum, gratamque semper voluntatem multò
 credibilius, ostendere. Quod ipsum si nunc facerem, ve-
 rendum esset, ut ne non iuste potuerim, iustam, ut vide-
 retur, & apertam assentationis, & colanias, reprehensio-
 nem effugere. Cogitâram enim olim te certiolem fe-
 cisse, quanta omnium alacritate hunc magistratum,
 quem, in nos feliciter, & magna cum laude tua geris,
 omnes ad vnum huc vsque pertulerint, quam incundam
 omnem studiorum suorum, hos duos propè annos, quie-
 tem & tranquillitatem, non intestinis odijs fractam &
 diffi-

dissipatam, non grauius dicendi iuris litibus impedi-
 tam & retardatam, sed diuino quodam felicitatis cur-
 su prouectam, & confirmatam, prudentia tua, post De-
 um solum, omnes uno ore retulerint. Perspeximus enim
 te tanta animi moderatione & grauitate, singulis in
 rebus, vsum fuisse, & omnes animi tui curas & cogita-
 tiones ita dispensasse, ut eorum propè omnium mores vi-
 taque rationes, qui prudentia tua, fidei & consilijs sunt
 commissi, in eum habitum componeres, atque in eam re-
 rum omnium tam descriptam compositamque dotatam.
 digereres, ut ab omnibus in hoc certatim contendatur,
 quis ad literarum honestatisque dignitatem sustentan-
 dam, que duo in hoc Collegio maxime semper floruerūt,
 & indies magis magisque sub tuis auspicijs floreant, pa-
 ratissimus inueniatur. Id quod bona pars omnium faci-
 unt, partim temperata quadam aquabilitatis tua in ca-
 stigando seueritate adducti: partim verò facili & per-
 humana, iusta tamen, in adhortando comitate allekti &
 compulsi. Namque rigidorum & ferocium omnium per-
 uicaciam, tam prudenti & matura animaduersionis mo-
 deratione frangis & contundis, oppressos verò aliorum
 iniquitate, aut vllam vllò modo iniuriam perpeffos, tam
 eximio opis consilijque tui presidio allenas atque erigis,
 ut omnes quidem te singularem & diuinum quendam
 hominem in gerendo magistratū, & ad id vnum munus
 obeundū quasi natum sentiant, agnoscantque. Fuit tempus
 inquam, prudentissime vir, cum hanc de te non meā so-
 lum sed omniū sententiam & existimationē, enarrandi
 facultatē, nulla penitus adulationis suspicione coniunctā
 liberè habere licuisset: verum, non dubito, te pro tua
 prudentia in memoria tenere Xenophontis illud: Non

minius

minus esse sinceri pectoris, homines in publica aliquā dignitate & procuratione constitutos, si quid ab illis recte & cum laude gestum fuerit, probitatis suae certiores facere: quā si officium creditum sibi & impositum socordia neglexerint, redarguere. Confido itaque hanc meam sinceram simplicemque erga te voluntatem, non causam meam laesuram, quam apud te agere, graues rationes compulerunt. Sunt, ut nosti, apud nos in tuo Collegio, quadam *Βιοτήματα*, quae nos vocamus sodalitia, praemia, bene natis ingenijs, utiliter à maioribus nostris proposita & instituta. In locum ergo, quem nuper tenebat M. B. proximo hoc quadragesimali tempore alter est sufficiendus, quae in re si opem tuam sentiret Ioannes Tomsonus, huius Collegij alumnus, literis excultus, moribus honestis praeclitus. Aschamiam observatiam iam pridem tibi addictissimam, multò ad dictiorem constringeres. Quantum ad iuuenem spectat, praeter illos, quos morum probitate asciuit, & confiduo ad comparandam eruditionem studio, sibi adiunxit, alios patronos nullos, quos sciam, habet, qui eius causam apud te aut velint promouere, aut possint sustinere. Honestatis eius & eruditionis, quamvis per amplas satis testimonia proferre potuerim, mallet meum in hac re Ioan. Checi viri semper integri, & Barkeri iudicio fidem tribuas. Sunt & alij eiusdem muneris competitores, honesti iuvenes & eruditi, alter Domini Redmanni pupillus, alter nondum Bacchalaureatus dignitate insignitus, cui M. Truslaus amicos & fauores hac in re rursus prorsus parat. At verò, si tu mihi fauorabilem tuam & propensam voluntatem in hac mea petitione, qua maiorem aliam nunquam sperabo

ostenderis, me & voti honestissimi citra controuersiam
 compatem efficies, & tibi, in omnem sempiternitatem,
 beneficio maxime obligatissimum reddes. Cum domi fu-
 ris, rem plenius meliusque pernosces. Dominus Chris-
 tus Iesus te perpetuo conseruet & tueatur. E. Collegio
 no. 9. Martij. 1539.

CHARISSIMO SVO
 Cordinglæo.

Q Voties memoriâ repeto, charissime Cordinglæe,
 iucundissimam illam familiaritatem, qua mihi
 tecum arctissime intercessit, in diuina di-
 uina dæmonia & puris a hæresibus dicitur elui, sed ab omni
 orsus humanitatis officio discedere, si postquam tu a
 nobis discesseris, ullam necessitudinis nostra discessio-
 nem, mea scribendi negligentia patiar obrepere. Quan-
 ergo loci intervallo, longinquiorêque nos inter nos di-
 ressu seiuncti separatique fuerimus, tanto mea volun-
 te & sententia amicitiam nostram firmioribus officio-
 rum vinculis constrictam diuinctamque stabiliemus,
 quod nulla alia ratione commodius à nobis præstari
 poterit, quam, si literis ad inuicem sapius missitatis, de
 rebus in communi hominum usu sermonêque positis,
 utriusque alter alterum faciemus. Ad te ergo, ut
 tempore scriberem, & iusta inter nos nostra ami-
 tia iura iubeant, & necessitudinis meæ porro ratio-
 nes, ad tuam mihi opem petendam compellebant. Ope-
 rim tua, mi Cordinglæe, magnopere ei tō meōm indi-
 co, nec ego solus, sed Ioan. Tomsonus meus, iuuenis, ut
 sti, moribus literisque fœliciter instructus, qui hoc

anno apud nos *βιοτιούμετις* nos, siue sodalitijs, ut vocamus, competitor fuerit. Es ergo à me rogandus precibus quibus possum, maximis, operâ ut tua Dominus Hethæus herus tuus, ita hanc rem non grauetur apud magistrum nostrum agere, ut ipse Tom. fauore gratiâ, præsidioque suo hac in re adiuuare, & in omni æuum beare velit. Quicquid hac in re facies clarissime Cordinglee, mihi non solum factum esse putabo, sed tale tamque immensum beneficium à te cepisse fatebor, quale vix à quoquam alio sperare potuero. Nec dubito quin Dominus Hethæus, vel tuo rogatu adductus, vel literarum nomine, quas ille semper coluit auxilio commotus, libenter velit, & pro summâ eius authoritatē & gratiâ, qua plus eo apud magistrum nostrum valet, facile possit, huius rei tam exoptata desiderataque me compotem facere. Vt hac ad te scriberem, amor in te meus instigabat, & huius rei rationes meæ prouocabant, & Checi nostri, hominis summi, facerem, consilium satis me a sponte parato stimulos mouit. Hæc res maturam quandam celeritatem postulat, fac rescribas, non me senties elinguem. Multam tamen meo nomine Ioanni Douseo nuntiabis: Vale uéque in Christo. 1539.

CHARISSIMO SVO
Comberfordo.

CV M hic apud nos nuperrimè fueras, charissime Comberforde, varia multa q; in animo meo sata sunt cura, quas summa necessitate, bonum tamen constrictus, apud te deposuissē, absque quâ

dam fuisset, qui te semper aliquo sermone aut negotio
 detentum, mihi meisque rebus creptum abstulissent.
 Scis apud nos breui electionem fore, in qua iuvenes qua-
 tuor, omnes & eruditione eximiâ, & morum probitate
 insignes, sodalitium, quod vocant, Dom. Roff. ambiunt
 atque prensant. Verum cum omnibus, licet omnes sunt
 dignissimi, beneficium illud conferri non possit: te per il-
 lam equitatem tuam, quam omnes in te unice admirati
 sunt & suspiciebant, rogo obsecroque ut eius causam
suscipias, susceptamque tuearis, omnibus tamen prius
rationibus eruditionis, honestatis, inopie, diligenter
subductis apud te & computatis, qui illa commodita-
 te summoperè egere videatur. Egent omnes quidem,
 at verò, si paulisper animo & cogitatione te huc conuer-
 tas, facile conuincam, Ioannem Tomsonum non solum
 plus alijs indigere: sed cum alijs aliunde prospici abundè
 possit, si hic repulsam patiat, omnes illos labores, quos
 hic literarum studio diligenter collocauerat, cum sum-
 ma rerum suarum desperatione inane consumpsisse. Fis-
 cherus enim vir non inchoata, sed perfecta eruditio-
 nis fastigia adeptus, nempe & linguarum peritiâ & re-
rum cognitione excultus, magno fœlicique præterea
 sacra Scriptura progressu euectus, nusquam non gen-
 tium possit, si hic spes eius non penitus illum beauerit,
 vitam honestam, honestoque viro dignam facile com-
 parare: cum alijs, si aliam vitæ rationem sequi compel-
 lerentur, licet sunt varijs literarum ornamentis insig-
niti, adiuti, & instructi, ut nunc tamen dierum sunt,
 in infœusta tempora, vel peruicaces hominum mores, si
 absit scriptura cognitio, sic contempti spretique
 respicerentur, ut ad panem ostiatim petendum &

mendicandum prorsus adigerentur. Quid quod etiam
Fischerus, si quid ego video, voti sui compos reddi nullo
modo possit. Cum venio ad Burtonum, iuuenem melio-
 rem aut doctiorem incertum, vehementer pertimesco
 quid primum proferam, praesertim cum perspiciam
 causam nostram undique impeditam, tot obstructam
 tot obsessam difficultatibus, hinc summa semper gratia
 singularique apud omnes Redmanni authoritate: illius
 numerosa non infimorum fautorum caterua, dubius pla-
 ne animi, quid agam nescio, progrediarnè, an hic sistam
 gradum. Desistere tamen pietas non sinet, officium
tam honesto pupillo debitum non permittet, non feret.
 Contendam aliquo modo certe, nec deturbabor, con-
 tendam, inquam, cum ipso Redmanno, me tantum de-
 bere pupillo meo, propter vitae probitatem, omnis
 virtutis rationem, quantum neminem alium suo. Ne
 hunc in illum affectum impressit mihi spes commodi-
 tis ab illo percipiendae vlla, cum sit pauperrimus: non
 amicorum copia, & gratia, cum sit orphanus: sed
 pressa quadam virtutis imago, quam ego singulis diebus
 in eo magis magisque elucentem & exauctam, immensam
 quadam voluptate contemplor & intueor. Atque licet
 deatur causa Tomsoni, summa Redmanni gratia vehe-
 menter fracta & imminuta, illa ipsa tamen insignis Re-
 dmanni gratia, & singularis apud omnes fauor,
 vnicè recreat & consolatur, & spem mihi omnem prope
 extinctam suscitatur, abiectam renouat, praesertim
 cum magnopere confido, te pro tua prudentia, & aliis
 itidem bonos viros, velle apud se diligenter confide-
 re, Burtonum facillime posse, si hic pratereat,
 aliam domum absque magno negotio cooptari, qui Red-
 mannus

manum senserit sibi patronum, Setonum adiutorem,
 Praesidem causae suae susceptorem, Watsonum honesta-
 tis illius non rudem predicatorem, Kecwickum erudi-
 tionis testem atque laudatorem. Quid hi in Aula
 Pembrochiana non impetrabunt? Quid à Suuinbur-
 no, Clarensisque Socijs non exorabunt? Quid apud
 Michaelenses non obtinebunt, ut ceteros taceam, à
 quibus nihil unquam illis esset denegatum? Si vero
 Tomsonus hic repulsam & offensionem pateretur, si
 hic à nobis refutatus repudiaretur, cum tam exigua
 adesset illi amicorum copia, iuuenis ad literas & mo-
 destiam natus, Academia relicta, Musis valedictis,
expulsus, exterminatus, è memoria multorum deletus
& abrasus eijceretur. Tale quiddam, quod Deus pla-
 ne auarabat, anno praterito Christophoro Brownno vi-
 ro optimo contigisset, absque te inprimis fuisset, & a-
 lijs nonis iunioribus, ut ita loquar, Socijs, qui, veluti
 numine quodam afflati, praesentientes quanta quanti ho-
minis iactura immineret, è faucibus illorum constantiâ
fragulari eripimus. Et nunc, charissime Cumber: con-
 scientiam tuam & intimas cogitationes appello, utrum
 putas C. prius fuisset electus, illos velle alium locum
 B. licet honestissimo, id temporis tanta diligentia, &
 nimis alacritate conquisuisse, & dic bona quæso fide,
 credis syluam illam, non Satyris & Faunis, sed C.
 inspicatò consecratam & colendam, potuisse tam bre-
 uis temporis curriculo, tantum in B. fauorem excre-
 scere: sed nimis iocose in re seria. Hæc dico, optime Hen-
 rice, quod sentiendum est (ut addam quasi apologo mo-
 tale) illos qui tantos habeant sibi fautores, nunquam
 esse Sodalitio hîc Cantabrigia carere. Cum alius

amicis destitutus, quantumvis dignus, si oblatam occa-
sionem amitteret, tale beneficium nunquam esset conse-
quutus. Ne putes quæso, hanc leuem esse rationem
sed eam iterum iterumque cogitatione tua excussa
agitatam, quanta sit vide diligenter, & subinde tecum
cogita. Nunc ut ad te redeam, amantissime Cumbe-
forde, cum sepe numero varijs in rebus, varia officia,
grati animi tui in me studia, manifestis mihi indu-
declarata, apertissimisq; testimonijs confirmata expe-
tus sensi, nullo tamen alio beneficio me tibi firmitus
iunxisti, aut deuinctum etiamnum arctius tenes, quod
quod te authore, & Langdallo consuasore, Ioanne
Tomsonus, cum huc migrauerat, primum mea tute
& fidei sit commissus. Cuius profecto in literis & be-
nestatis studio profectus, ut mihi præ summa pecuni-
rum vi, amplissimaque mercede, cum summa ani-
voluptate habitus est semper & indicatus: ita tibi
puto, idem est non omnino ingratus, sed perquam
cundus & vehementer exoptatus. Quamobrem libe-
tius feci, ut eius causam honestissimâ prouisione
fendendam, & protegendam tibi offerrem: etenim
tam mirificè à te sit adiutus, cum ne de facie quidem
tibi fuerit notus, cumque nulla extiterit virtutis
literarum expressa certaue expectatio, non dubi-
est, quin idem, qui sic vitæ suæ rationes instituerit,
seipsum tam honeste erga omnes gesserit, ut omni-
uida de eo absit querela, absit omnis, vel Momo in-
conquestio, eximiam opem tuam & præsidium singu-
re sit experturus. Cum præterea sit non solum ap-
sed sic cum equalibus suis literis & eruditione æqu-
dus, ut potius videatur maioribus non indignè com-

andus, in magnam spem adducor, te velle in illum, cuius manifesta honestatis extant monumenta, eam ipsam benevolentiae rationem hoc tempore conferre & demonstrare, quam tu à me impetraſti, ut in illum ignotum, rudem, nec dum rusticitate Poclintonienſi immuniem declararem. Nec opes tuas, sed opem ad hanc em conficiendam postulo, opem dico tui solius: namque non paucos sibi Tomſonus honestà morum probitate aſciuit, quibus si tu adiunctus fueris, procul dubio, ut plane dicam, eligetur. Imò ut hoc addam amplius, charissime Cumberforde, si tu non obstiteris, quod non facies certo scio, si tu non alium contra eum adiueris, eligetur. Ille ergo fidei mei, consilio tuo, olim commissus, ad idem iterum consilium tuum, veluti ad portum salutarem, sese recepit: eam ego fidem ipsam, quam tibi obſtrinebam in illo recipiendo constanter hæcenus seruaui, curam salutis eius gessi, literis pro virili excultum adornauim, ut mores ingenuos, ab omni procacitate alienos, à furiosis opinionibus integros & illesos imbiberet, curauim, omnia quæ potui, præstauim. Itaque, in visceribus Christi obsecro te, ut Tomsonum, non tam meum quam tuum pupillum tuum adiuuesque, ut in illum opem, fidem, gratiam, misericordiam tuam conferas, ne omittas occasionem benefaciendi, ne præripiant alij quod in tuum debet te conferri. Si quid alij exigant, habes quod honeste respondeas, te nolle illum eicere, quem in hoc collegium recipiendum curaueras. Si Tomſonus esset tibi ulla sanguinis necessitudine coniunctus, si eos haberet amicos, à quibus insigne commodum expectandum, non leuis tum fortasse tibi oriri potuerat suspicio,

me hac omnia tecum malo egisse dolo: sed cum
tale mihi cum illo intercedat, ne dubitabis, puto,
hac omnia sincero pectore sint prolata. Sin vero
illam, quam in te Tomsonus positam & defixam
cē habet, quod omen auertat DEVS, falsam &
nem inuenerit, ad me statim conuertet, in hac im-
pens verba: O me, charissime Tutor, infelicem!
miserum! per hos ego hic retineri non possum,
ego semper salutis mea authores, quos insignes
tores mihi proposueram? Quid commervui? Quam
pam, quod crimen designavi? Qua vis, qua infel-
tas mea illos mihi eripuit, post tot sudatos in literis
bores, quos agrestis rusticitas mea, eximios potui
tire auxiliares? o illam tuam charitatem prodigi-
mis in me effusam & collatam, nunc frustra inani-
que susceptam! qui nullum amoris, nullum studij,
lum pietatis officium omittebas, quo me tibi deuoti-
simum redderes. - T E L O S .

Desunt cætera.

ORNATISSIMO VIRO

D. Ioan. Checo.

15
Quo maiorem voluptatem, semper præse-
 presentis tui prudentia, in domesticis
 motibus sapienter sedandis, literarum
 diligenter excitandis capiebam, ornatissime vir, ei-
 uius equidem & acerbius nunc fero, talia tempora
 tuum digressum esse consequuta, ut eas literas
 per necessarium scriberem, qua mærorem meum

pnumpotius, ex desiderio consiliorum tuorum, quibus
caruimus, quam ullam communem latitiam, ex fruc-
tueorundem, quibus non omnes vfi sumus, declara-
rent. Eo enim nunc perducimur, vt quid iam amplius
ex consensu illo bonorum, vt putabatur, ad literas ex-
colendas, ad turbulentas quorundam hominum intole-
rantias coercendas, licet multum semper caussa suscep-
ta honestate nixo, plurimum tamen prudentia tua mo-
deratione haftenus retento, sperandum sit, nescio. Ita
omnibus operibus à quibusdam elaboratum est, vt e-
go, per quem illi ipsi aliquid sunt, nihil iam in posterum
momenti, non ad ornandum meos, qui semper tui, si
qui alij, fuere, sed vix ad hanc tenuitatem meam tu-
endam, expectare queam. Nam nuper, vt rem tibi
omnem patefaciam, cum ego in discernendis lectoribus
nostris Grindallum meum, propter hominis indigenti-
am adiutare studiosissime cupissem, ad illiusque con-
sily effectum, non omnem rationem, sed eam solùm,
quam honestissimam maxime tibi probatum iri spera-
bam, adhibuissem, & tantummodo ad M.B.A. &
ceteros illius notae viros, nec id ante unum aut alte-
rum diem, quam res conficeretur, causam illam detu-
lissem, ecce tibi F. & B. tuus, consilio siue suo, siue H.
siue utroque perfidiosissimo, iunctis copijs cum S. & su-
is, M. P. & nos omnes de vetere nostra auctoritate
deiecere: & cum per nos idem (quod iam factum est)
perficere potuissent, ita tamen belle M. A. me & M.
(quod ille ipse fatetur) contempserunt, vt apertis voci-
bus iactarint, se citra nostram opem & posse, & velle,
quemcunque pro arbitrati suo designare. Quod fac-
tum, si aut probandum aut ferendum sit, prudentes illi
quidem

quidem & frugi homines, qui undique utilitati suae consulere possunt, stulti alij, qui ut honestam causam non desererent, & sese ludibrio, & suos discrimini extremo subiecerunt. Quos turbulentos homines, ut ego tum, pra' omni in desiderio meo explendo, & in Grindall meo tuendo, utilitate fortiter contempsi: ita etiam nunc me in eo consilio constitisse, sicque per omnia fecisse vehementer gaudeo atque glorior, ut si postea ex hac tempestate aliquod malum in communes Collegij nostrae rationes, quas hactenus sartas rectas sola consilij tui gubernatio seruauit, redundauerit, & quo turbine illud acciderit, tu, à quo non solum amari, sed in omnibus factis meis probari volui, planè intelligeres. Sed de leui causa nimis grauem offensionem me fortasse suscepisse dicis. Profectò, ut leue putetur, Praesidis nostraeque Senioriam auctoritatem spretam & circumscriptam fuisse, ut hoc condonem, meas spes omnes eo tempore, cum vel ad tuendum meos, vel ad ledendum maleuolos maxime valerent, inanes cecidisse, ubi nec beneuolentia mea ad leniendum, nec facultas ulli nocendi, ad reprimendum tantum illorum odium, aliquid momenti habuit, ut perpetuae obliuioni hoc de Grindallum meum, ita literis excultum, quod ego certò scio, ut cum à te ipso & Smitho discesseris, in Graecis literis nemini in hac Academia concedat, ita paupertate oppressum, ut nec alacritas ad studium, nec mediocritas ad victum illi suppetat, ita beneuolentia mihi coniunctum, ut eius commodum incommodumque, meum planè existat, à literis, quibus excelluerit, à studijs, quibus se totum dederit, à me, quicum coniunctissime vixerit, in perpetuum dinelli. Atque

ut breuiter dicam, ut offensiones omnes acerbæque vulnera, quibus, vel res nostra publica, vel ego affligimur, leuissime perferantur, tantam tamen hominum fraudem, perfidiam, calumniam, iactationem, & intolerantiam, quæ non iam restincta & sopita conquiescit, sed potius hoc improbo facto (quod in malis semper usu venit) quasi nouis viribus & alimentis hinc assumptis, in grauiorem aliquem aliquando casum inflammata exardescit, pati nullo modo possum. Nam profecto, ornatissime vir, omnium præteritarum rerum euentum, quantumuis calamitosum, communis concordie causâ obliuione delestem, nisi acerbius quiddam horum hominum consilium nimis perfidiosum, in nos & literas portendere, vehementer pertimescerem. Etenim ubi lucrum non leges, venter non litera, obscura perfidia, non aperta consilia, πολυεργισμὸν ἐν ἐμελευῖα, furores abiectorum & indignitas, non prudentum moderationes & authoritas dominatur, quid amplius vel ulli honestorum hominum consensio, vel aperto alicui patenti & simplici sperandum sit non intelligo. Et hac de publicare: nunc si vacet tibi, pauca de me. Ex profectioe tua nihil vnquam institui, ornatissime vir, cuius non te tacitum probatorem solum, sed quasi præsentem spectatorem esse volui, quod ut perficerem, multò quàm antea diligentius literis, violentis legibus custodiendis, quieti retinenda totum me ipsum tradidi. Quod consilium meum, quatenus in ceteris rebus omnibus, & in hac etiam nouissima re persequutus sum, M. & B. à quibus nunquam discrepabam, testificari possunt. Cuius etiam quieti consilij, quo maleuoli illi ad suam libidinem insignem,

ad

ad meum mœrorem ingentem, abusi sunt, maximum
honestissimum fructum percepissem, si non prudentia
tua gubernatione, his temporibus, caruissem. Quam
obrem, sic de Aschamo tuo perpetuò existima, ut
homine, qui omnes iniurias, odia, & contumelias
poneret, quam minimam benevolentia tua partem
mitteret: Tibi igitur me & omne hoc negotium tra-
do, ut pro arbitratus tuo modereris, quamvis nec
voluntas mea aliquid sit immutata, sed perfidiorum
hominum incredibilis perversitas hijs literis potius ex-
pressa, qui, cum me, nisi tu aliter vis, abs se, quem
firmissimum retinere potuerunt, abalienauerunt, &
veteri tamen mea in communi causa tuenda senten-
tia minimè depulère. Impera igitur mihi quicquid
vis, spero tamen effectum iri, ut tua salubri mu-
tatione, authoritas M. quam omnes sequi debemus
non amplius contemnatur, seniorum ratio habeatur
πολυπραγμοσύνη, insolens iactatio, eò, quò locus & ordo per-
stulat; coerceatur, ut aliquando præmia literarum,
honestatis, non in omnium officia sese ingerendo, in-
tercipiantur, sed in studia diligenter abdendo conser-
vantur. Nam nisi prudentiores observemus, leges
stras custodiamus, studia literarum excitemus, si
ma aliqua concordia inter nos consistere non po-
test. Cognosce igitur, prudentissime vir, ac de nobis
ac de rebus nostris quicquid vis, statue. Hæc de re
publico, nunc de me privato, D. meus Eboracensis (Ebor-
scis) moritur, quo fato fortunula nostra multum im-
minuta sunt. Sed ea res minimè omnium me angit. Tu
men de alio Domino cogito, & de eo, qui Lao successo-
rus, multum spero, quicumque is fuerit: nihil in vota

maius habeo, quàm ut optimus præsul Westmonasteriensis ei succedat. Tu si vis, trades me cuicunque vis: sed si tibi ipsi, nihil spe mea esset expletius. Si aliquid tale in posterum cogitas, fœlicem me vel leui aliqua significatione redde. Cum has obsignarem literas, ecce Madens & Billus ad me, de Grindalle ad te mittendo: quares propter arctam meam, cum eorum coniunctionem aliquid commouit, propter utilitatis tamen sue rationem immensa lætitiâ perfudit. Quem hominem de optima nota (ut Cicero noster loquitur) tibi commendo: quemq; diligentia & amore obseruantissimum, doctrinâ & studio tuo aptissimum, taciturnitate, fidelitate, & abstinentiâ honestissimum, ad quoduis opus tuum faciendum demississimum fore recipio, atque promitto. Quamobrem, si ad eam voluntatem, quam vel tu olim tua beneuolentia, vel nuper B. & M. commendatione contulisti, nouus cumulus hys literis meis accedat, non in illum, sed in me, totum illud beneficium collocatum esse putabo. D. Iesus, solem illum illustrissimum orientem, patris patriq; spem maximam, fidei tutelâ consilijque tui quadrigis commissum, ab omni occasione immunem sustentet & tuentur. Vale in Christo Iesu.

SCRIPTIT HANC PRO
Coupero. Ad Epif.
Lond.

SI quanta semper fuerit tua in me voluntas, ac studium, Ornatissime Præsul, tanta mihi hoc tempore animi saltem grati significandi facultas suppetet,

ret, me, etsi non ad gratias, quas debeo, maximè
referendas habilem, ad nonnullas certe, quas possim
tenuēs & perexiguas agendas promptum alacremque
persentisceres. Nam ut alia tua taceam beneficia,
lud equidem ego in summis pono, & grata incundaque
animi recordatione fruor, quod D. tua, nullis meritis
meis prouocata, sed singulari in me voluntate sua
sponte adducta, tam agrè grauātēque ferat me ē Dio-
cesi tua, relicto, quod illic habebam, Sacerdotio, nomi-
ne Thorington, exiturum. Quamuis enim, ut ingen-
dicam, & eximius Dominationis tuae fauor, multis gra-
uibus indicijs significatus, & summa etiam eorum, quae
vice tua functi sunt, beneuolentia, varijs testimonijs
confirmata, me potius illic quàm ullus illinc fructus per-
cipiendus detinuere, diutius tamen ut mea cum salute
ac commodo fieret, commodè commorari non potui.
Nam ipsa cœli grauitas, illaque terræ plaga suapte na-
tura, propter maris illam regionem alluentis vicinita-
tem, vliginosa tam grauem acerbūmq; mibi creauit
morbum, ut vix adhuc ex eius longinquitate integro
recreatus sum. Cum ergo & propter cœli conditionem
& corporis mei imbecillitatem illo beneficio care-
summiū beneficium putauerim: à tua D. vehementer
peto, ut Richardo Aluao, viro honesto, graui & literato,
Collegij nostri socio, omnibus omnium nostrorum salu-
fragijs ad id enectō, eiusdem, ut dicunt, presentatione
concedere dignetur. Idque si feceris, tanto me er-

Dominationi tuae deuinctum tenebis, ex quo
postea exire non licebit. Do. Iesus Do-
minationem tuam diutissime
seruet incolumem.

CVIDAM AMICO
Eboracenfi.

Humanitas tua facit, ornatissime vir, quam omnes tibi singularem tribuunt, ut ego omnis humanitatis oblitus, te, cui obscurus & ignotus sum, literis meis interpellem. Per necessaria tamen res mihi incumbit, ad quam expediendam, quia tu solus is es, qui tantum facultate potes, quantum vis, & tantum humanitate tua vis, quantum potes, in primis ad te scribendum esse duxi. In qua re opem tuam, non opes ullas expecto & requiro. Ex obitu Reuerendissimi patris & D. mei Eduardi Eboracen. dolorem cum plurimis communem, iacturam precipuam & prope singularem accepi. Hic ante triennium omnem meam observantiam, obedientiam & seruitutem sibi firmissima fide mea deuinctam, tenebat, stipendio annuo dato 40. solidorum. Quae pensio non exhibitionis (ut loquimur) sed mercedis nomine mihi quotannis ad festum Annuntiationis Mariae, & D. Michaelis soluta est. Cuius rei locupletissimus testis esse potest D. Langeriggus, qui tunc praesens fuerit, cum Reuerendissimus pater fidem meam sibi obligabat. Viginti solidos hoc proximo superiore festo Michaelis recepissem, quam pecunia summam, eo iustius me posse exigere videor, quod ceteri reuerendissimi patris famuli omnes ut intelligo, integra stipendia sua obtinuerint. Qua pecunia si carerem, eo grauius ferrem, si solus carerem. Et cum ea pecunia, nec ita magna sit, ut pensio eius hijs, qui reuerendiss. patris voluntatem exequuntur, gravis esse possit: nec ita exigua, quin
tenuis

tennes studiorum meorum rationes plurimum sit leua-
 tura: obsecro te, per humanitatem tuam, humanissimam
 vir, & per eam voluntatē tuam, qua literas & literatos
 omnes unice fouere diceris, ut tantum laboris, opis &
 gratiæ tuæ, huic petitioni meæ tribuas (quod sine magna
 molestia tua fiat,) quantum ad hanc exiguam pecuni-
 am obtinendam satis esse potest. Pecunia ne mihi solua-
 tur, an aliquot ex eius Græcis libris mihi concedantur,
 non magnoperè curo, præcipuè si illi in numero oratorum
 philosophorum, aut historicorum fuerint. Est liber Græ-
 cus, qui decem Rhetores nominatur, continet enim
 rationes Æchini, Lycurgi, Dinarchi, & aliorum, huius
 vehementer expeto, quia apud nos parabilis non est.
 Istum librum, si vel ad eum modum quem dixi, vel pecu-
 niam meam mihi comparare potueris, rem non gratissi-
 mam solum & perpetua recordatione mihi usurpan-
 dam, sed omni meæ obseruantia tibi compensandam fa-
 cies. Et hæc omnis mea petitio est, quam tibi signifi-
 candam hisce literis esse duxi. Ad quam adiuvandam
 literas ornatissimi Præsulis. D. Georgij Day. Cicesirensis
 Episcopi, facillimè parauissem, nisi in hac ego semper
 fuisset sententia, huiusmodi omnia intempestina lite-
 rarum subsidia, prudentibus viris, non tam molestum
 quam superuacanea existere. Quamobrem, me & cau-
 sam meam omnem in unius tui beneuolentiæ sinum de-
 pono, cui tantum tribues, quantum vis, tantum scio, quan-
 tum vis, quantum ipsa causa, literarum studia, tennes fortu-
 næ meæ, siue singula hæc petere, siue ea uniuersa exigere
 ullo modo videri possunt. Est & alia res, quam tibi par-
 ticipare volo. R. pater mihi ipse narrabat, se scripsisse
 uniuersum Pentateuchum Moysi, & quantum

am ex sermone eius elicere potuerim, in animo habere,
 ut liber ille excusus in vulgus appareret. Si hic liber
 opera tua, in lucem & conspectum hominum prodire po-
 test, ea res & tibi praeclaram laudem, & R. patris no-
 mini immortale decus, & Christiana religioni omni im-
 mensum quendam fructum & emolumentum aliquando
 est paritura, cum tam pauci sunt ex veteribus, qui eos
 libros fuse planèque explicare videntur. Si munus prae-
 standi in eos libros mihi imposueris, non onus, sed hono-
 rem eximium mihi attuleris. Quam operam libentiùs
 susciperem, ut auctori libri, nescio cuius Pasquilli, re-
 spondeam, qui praeter alias maculas grauiissimas nomini
 R. patris aspersas, tribuit ei, etiam in Dialogo quo-
 dam personam indoctiss. & barbariss. Quaestionista, cum
 ego tamen nouerim, illum omnis elegantiae & purae dic-
 tionis amatorem praecipuum, ad quam rem perpolien-
 dam, me non semel exhortatus est. Huiusmodi hominum
 obrectationes silentio prudentissimè obruerentur, si non
 immoderatè nimis procacitate linguae abuterentur. De
 commentarijs R. patris in lucem diuulgandis plurimi
 scilicet, idem, quod ego, sentiunt, facias tamen, prudentissime
 id, quod tibi hac in re consultissimum fuerit. Si de uni-
 uersa harum literarum ratione, cum primùm oportuni-
 tas tabellarij oblata tibi fuerit, quid sentias, tribus ver-
 bis significares, singulari humanitati tuae hoc esset tri-
 butum. Vale.

D. IOANNI SETONO.

Quid scribam, nunquam mihi deesse potest, quoties
 ad Setonum scribo: Quod sanè libenter semper
 K facio,

facio, nunquam tamen libentius quàm hoc tempore
 cum me & mea sponte currentem vehementer ad
 incitauit etiam Watsonus noster. Ecce Tho. Tho.
 tus tuus discipulus est, ad cuius rei effectum, mirum
 singuli, sed potissimum Thwatus & Madens,
 tua causa elaborarunt. Qua in re, quicquid ego
 abundantiam amoris erga te feci, & illud totum quicquid
 fuit, & iam pridem debeo tibi, & plus eo, si usus alius
 unquam tulerit. De Grindallo meo, de qua re mecum
 aliquid B. noster, stomachari tibi non possum, cui
 quid certo scio, tribuisses, si aliquid tibi rogatu meo
 posuisses. Amisi ego fidelissimum amicum, amisi
 legium doctissimum virum, cui parem, quod audere
 cere, cum à Watsono discesseris, non habemus. Et
 migravit, ut scis, in meliorem sedem Reuerendus
 mus pater, & D. meus D. Eboracensis: ex
 obitu animus meus dolorem cum plurimis communi
 fortune mea iacturam precipuam, & propè singu
 rem, exceperunt. Alius Dominus mihi quatenus
 est. Nemo omnium est, cui potius me & omnem
 seruantiam meam traderem, quàm ornatissimo
 toniensi tuo, qui cum sit omnium doctissimus, quicquid
 am docti sint, optimè nouit. Molestius esse ei
 pio, nec tam opes quàm opem eius requirere volu
 tome vsui illi aliqua ex parte esse posse. Si tu ita
 scribam ad eum, vel græcè vel latinè, vel utrumque
 ex alterutra lingua versum, vel ex meo cerebro pro
 tum. Sin tu non vis, non faciam. Quid mihi in hac
 ciendum est, tu optimè potes vel consulere, propter
 dentiam: vel monere, propter amicitiam: vel imper
 propter auctoritatem. Quas singulares facultates

ingenij, siue bonitatis tuae, ut in alijs rebus singulas saepe-
 numero periclitatus sum, ita in hoc graui flexu fortuna-
 rum mearum, non sine graui causa uniuersas vehemen-
 ter expecto. Si me amas ergo, quàm primum poteris,
 quid auctor mihi eris, literis tuis suauissimis mihi signi-
 fica. Te in quartanam incidisse grauitè fero, quòd con-
 siliū meum in ea re requiris, amantè accipio. Quod
 ritur vel usu, vel auditione cognoui, id tibi libentè de-
 ro, id quod ut plurimum profit tibi, vehementè ex-
 pecto. Rescribe quaso, nihil literarum tuarum sermone
 pulcius esse potest. Vale.

G. GRINDALLO SVO.

QUO arctiore beneuolentia vel pietatis potius
 necessitudine, nos inter nos aliquot hos annos
 coniuncti fuimus, eò & acerbius digressum tu-
 in quotidiana cogitatione usurpo, & molestius oculos
 eos in his hominibus intuentis defatigo, qui, in nos de-
 tendo, perfidia crimen subire, quàm in te tuendo, ami-
 cia nomen retinere maluerunt. Quam eorum, siue ma-
 uolentiam, siue contumeliam, siue iniuriam, utriusque
 nostri acerbissimum dolorem, ut communi concor-
 demus, ut literis & magno illi Checo remittamus,
 Christo Iesu hoc totum, quicquid sit, condonemus, no-
 tam tamè suauissimam uitae consuetudinem ita prodi-
 & distractam esse haud secus fero, quoties de ea co-
 (toties autem cogito quandocunque te in cubiculo
 o, in cibo, in ambulationibus, in studijs meis non vi-
) quàm hi homines faciunt, qui graue aliquod vulnus
 ei inflictum, & eminens, ab inimiciss. acceptum, cicat-

trice nulla nisi deformiss. obducendum identidem in
culo contemplari solent. Nec vulnus certè ulli vllam
mana societati grauius imponi potest, quàm ab eo ab
hi, quem in omni pietatis officio charissimum, morum
uitate coniunctissimum, obsequio pupillum, consilio ve
tutorem quendam semper habere licuerit. Qui ergo
mihi abstulerunt, mi G. non diuitias, sed ipsam vitam
animam exhaustisse videntur. Quorum operà elabo
rum est, ut necessario ad ea remedia compingamur,
ut sunt extrema in amicitia, ita vel rarum vel ob
rum semper consolationis leuamen afferre solent: &
partam amicitiam tueri, non veterem cumulo
& accessione augere possunt, literas dico, quarum
britate non solum vtriusque nostrum absentis de
rium deliniri, sed notitia nostra hactenus semper
tuis officijs culta, sanctissimè & confirmata vicin
contineri potest. Dum hac scribo, mi G. quantum
gor vel stomacho, propter hominum indignitatem
maeroris acerbitate, propter absentis tui desiderium
lius tu cogitatione, quàm ego scripturâ, colligere
ab eare igitur paululum abducere me ipsum volo
scias, quid hic rerum geratur. Conierus & ego
bicula nostra, & si vis in studia nostra in singula
abdimus, te optamus, incundissimum consuetudinis
fructum desideramus, &c.

Desunt reliqua.

EIDEM.

Salue & vale charissime Grindalle. Hoc ex
bentèr vtor, quoniam ferè nihil suppetit quod

exam. Potes per Pullenum nostrum bene & tutè scri-
 ere quicquid vis, & imprimis, ecquid ne placeat tibi
 la viuendi via, in quam, me inuito, te ipse dedisti. Vri-
 am te ipsum noscere voluisses, & quantum tibi mo-
 menti ad summam eruditionem infuderit Deus, agnos-
 cere sustinuisses. Hoc modo, vt nihil grauius dicam, &
 amicis tuis summum luctum, & maleuolis immensum
 iudicium attulisti. Post tuum à me digressum, quicum
 perpetuò vixissem, nimias amicitiarum propinquitates
 agiam. Sunt enim homini inepto & vix satis ad res per-
 tendas confirmato, qualis ego sum, mœroris & cu-
 rum plenissima. Sequar iam illud sapientis, Ama tan-
 quam osurus : sed aliquando cum otium fuerit, effun-
 dam in sinum tuum omnes animi mei cogitationes. Cum
 Aula Principis sis, nihil audeo scribere, quod secre-
 tum esse velim : vereor ne quidam homines nimis sint
 curiosi & curiositatis pleni. Quoties scribis ad me,
 mibe quas literas, & ad quem diem datas à me recipis.
 Ruddum nolui scribere, nunquā enim fiet meo sua-
 ut vilius gratia relinquo Academiam, nedum Rud-
 Scripsi longissimas literas ad D. Cant. si Magister no-
 nondum ob signauerit, vellem vt legeres, & de tota
 rum literarum ratione ad me scriberes. Non omninò
 do me acerbitati & luctui, canimus, sed tum tui maxi-
 pungit desiderium. Feci ego Rythmum quendam la-
 tum in modos illius cantilena My little pretie one,
 Natali E. P. Dialogum fecit Christopherus hoc
 tali, & in eo lepidissime Cant. utrumque mittam ad
 si adhuc delectaris huiusmodi nugis. De Corona ni-
 andio, quam misit Dormerg. tibi pro loco Pensio-
 ri tui. Recepi Chrysost. summi Checi nostri, cum

tua præfixa epistola, nihil legi avidius, Irlandus & uenus, diebus singulis festis cum Graco conferunt: enim ut cum eruditione pietatem imbibant, alia Platone & Cicerone toti sunt. Saluta queso mihi hericum illum herum tuum, apud quem queso de me simpliciter loquitor, nam nihil aequè peto, quàm ut nunquam dimittam gratiam illius viri. Est hoc stultè à me petum, Grindal. sed omnes meas stultitias libenter te efferam: facit hoc nostra amicitia, facit studium meum, quoraprior ad Checum perpetuò admirandum. Queso, mi G. elabora, ut placeas hero tuo: nihil Deo, mihi iam acceptius esse potest. Scribe queso sapientem Magistrum Cheke, illa res erit gratior hero tuo quam ullum aliud officium, nihil erit magis ex usu tuo. Tunc sum in Toxophilo meo, seposui Herodotum ad tempus. Si scripsissem Toxophilum latinè, videor potuisse melius critere illud munus ornare: meo nomini melius confissem, sed non hijs, qui eum librum libentissime legunt. Vides, ut præter expectationem abripior in longissimam confabulationem: sed nihil facio libentius quam tecum loquor. Tabe illarius non sinit me plus scribere. Scribe longissime 13. Febr.

ILLVSTRISSIMÆ D.
Elizabetæ.

AD te scribere, illustrissima Elizabeta, magis absterret dignitas tua, an inuitaret benevolentia tua, multum diuque dubitavi. At cum cogitarem, complexus sum, quanta me & absentem memoria, præsentem sæpe humanitate, prosequuta es, malui

& d. committere, ut importunitatis potius in scribendo accu-
 unt: tares, quàm taciturnitatis vllius ingrata, in scribendo,
 alia conuinceres: & facilius passus sum meum nimium re-
 bi h. rebendi officium, quàm meum ingratum culpari silen-
 ne sep. ium, cum certissimè sciam, literas meas amplitudini
 unqu. ua molestas esse non posse. Et cum mihi infinita suppe-
 me p. ant ad te scribendi argumenta, nihil tamen lubentius
 ter q. facio, quàm gratulor tibi, quòd tanta fortuna naturæ-
 ium n. ue ornamenta, tantis literarum præsijs indies magis
 m. Qu. c magis illustras: ex qua re maior ne tibi ipsi ad ve-
 eo, b. am gloriam facta sit accessio, an illustrior ingenij indu-
 sepim. trique tua in sermone omnium excitata commenda-
 uo q. io, dubium & incertum est. Et quamuis hoc institu-
 o. Te. um tuum, in iungenda præclara doctrina cum summa
 temp. dignitate tua, ex Platonis disciplina effluxisse certò no-
 te me. erim, tamen non dubito, quin plurimum tua sponte
 confu. & præstanti iudicio susceptum, multum ex præstan-
 de le. ssima foemina D. Champernownæ consilijs profectum,
 in la. omnihil etiam G. Grindalli mei optimis præceptis adiu-
 ius q. um & promotum esse verè affirmauerim. Legimus præ-
 scri. rea, & ante Platonis tempora, & in v. his historijs,
 & in fctis poëmaticis: optimum quémque semper princi-
 em, prudentem aliquem philosophum, sibi ad omne vi-
 e consilium adhibere solere. Sic Iouem Prometheo, &
 Agamemnonem Nestore vsum esse fingunt Poëta.
 ic Hieronem Simonidem, Periclem Anaxagoram,
 bi adiunxisse tradunt historici: ex quibus docemur,
 et b. ue præclaris factis præclarissimorum principum, si-
 ogita. prudentissimis consilijs prudentissimorum philoso-
 nori. porum, nihil antiquius esse debere, quàm ut summa
 alia. nestas cum summa doctrina semper coniungatur.

Atque hac non eò referuntur, vel litera mea te cunctantem euocauisse, sed festinantem potius incitantem, & in ipso extremo cursu existentem, veluti gratoplasu, excepisse videantur. In quo praeclarissimo laudis cursu, cum nemo sit, quicum aut maiore contentione certare debeas, aut à quo victoriam insigniorem reportare poteris, quàm à te ipsa: facias ergo, nobilissima Elizabetha, quod quotidie facis, ut te ipsam indies superes, & generis tui claritatem splendore etiam literarum illustriorem efficias. Quo facto, nec fortuna tua maius quam accedere, nec votis tuorum exoptatis contingere, nec praesenti hominum iudicio laudabilius proferri, nec posteritatis expectationi admirabilius relinqui potest. D. Iesus amplitudinem tuam noua indies virtutum & literarum accessione ampliore reddat.

ORNATISSIMO VIRO, D.
Gulielmo Pagetto, Regio
Secretario.

Quam omnium, qui sese literis dediderunt, commune perfugium bonitas tua sit, optime clarissimèque vir, communis omnium fere bonorum vox est & predicatio. Quae sanè res facit, ut nunc, nec magnitudinis negotiorum tuorum, quibus propter singularem prudentiam tuam prudentiss. princeps praefecit, ullam rationem ducam: nec tenuem ipsius conditionem, cui me mea fortuna subiecit, ullam memoria habeam: qui sic te à grauissimis grauissimorum horum temporum negotijs, quibus in singulas circumfusus es, ad hanc meam causam, licet non ma-

mè necessariam, non minimè tamen, nec tibi ad agendum honestam, nec mihi ad obtinendum exoptatam, abstrahere studeam. Huiusmodi res est. Græcæ linguæ professionem, quam proximo hoc triennio munificentissimus princeps noster publicè in schola Cantabrigiensi instituit, ambiunt duo iuvenes, & literarum ornamentis exculti, & summis summorum amicorum præfidijs adiuti. Ego, cum hos ope & gratiâ amicorum aquare nulla ex parte potuerim, non modò omnium spem, sed omnem etiam illius rei vel cogitationem abieci, donec rumor quidam apud nos in Academia precrebuerit, Regiam Majestatem statuere ei, qui in Græca lingua peritissimus esset, illud munus tribuendum fore. Quare auditâ, multi docti viri, de me, quàm verè nescio, optimè sanè sentientes, me non tam obtinendi spe, quàm illis morem gerendi voluntate incitârunt, ut Londinum irem, periclitaturus, nunquid Deus orphanorum & pauperum, qualis ego sum, adiutor, meam etiam causam promovere vellet, qui optimè semper potest, & incredibiliter sapissimè solet. Dum ego hîc in Aula inter obscuriores homines, obscurissimus verfer, nec eruditionem meam (qua ipsa per quàm exigua est) in contentionem cum illis duobus committere, omni amicorum ope destitutus, ausus fuerim, nec, si maximè auderem, ullam viam, qua illud facerem, scirem: ecce subito tu, legatione tua, ut omnium in ore est, prudentissimè confecta, domum reuenis, cum summa omnium optimatum & infimorum congratulatione, quod ego tum fortè præsens, ex lato hominum aspectu, qui in te omnis conuersus est, & ex perpetuo omnium de te sermone, & eo quidem laudum tuarum plenissimo, facilimè intellexi. Tum cepi
ego

ego multas cogitationes versare, ecquis ne tu quasi Deus, ^{deus paxatus} à Deo optimo maximo, non solum ad Reipublicæ salutem, sed etiam ad meæ causæ susceptionem mittereris. Nam vel tum sperabam, summam illam probitatem tuam, qua Regiam, maiestatem tibi summè beneuolam conciliasti, qua omnium hominum voluntates & studia ad te diligendum aggregasti, qua literas & earum cultores unice amplecteris, qua causas omnium prudentissimè conficis, ad meam etiam causam aliquid apportaturum. Quamobrem, ornatissime vir, si Regia Maiestas opera & gratia tua, hoc munus Græcæ linguae profitendæ (modo eruditio mea non ineptissima inueniatur) mihi concesserit (ut, quod res est, loquar) remuneratio à me nulla expectari potest, sed totum hoc beneficium illi feres, & ab eodem satis copiosum fructum reportabis, qui dicit, Quicquid feceritis uni ex minimis istis, mihi feceritis. Quod dictum ab huiusmodi authore profectum, nunquam inane aut irritum fore tuipe optimè nosti. Si quæ momenti nè ulla sint, quæ causam meam adiungere possunt, sunt quidem nonnulla, & ea non leuissima. Nam antequam Regia Maiestas lectionem suam in Academia instituerit, fui ego ascitus totius Academia suffragis, cum satis luculento stipendio, ad Græcam linguam publicè profitendam. Et ex eo tempore, Græcam linguam quotidie in Collegio D. Ioan. ubi ego socius sum, prelegi. Litera præterea quas Academia ad Regiam Maiestatem, siue ad quoscunq; alios honoratos viros, hos duodecim annos dedit, à me semper scriptæ sunt. Scripsi etiam librum ad Regiam Maiestatem, qui nunc sub prelo est, de re sagittaria, quàm apta sit Anglis, cum domi, tum

in bello, & quomodo certa quadam eiusdem ars tradi possit, ut plenissime ad perfectionem eius ab omnibus Anglis discatur. Hic libellus, ut spero, cum apparebit in lucem (quod fiet, Deo volente, ante Regis profectionem) nec obscurum amoris mei in patriam signum, nec mediocre meae eruditionis mediocre testimonium erit. Qualis sum, satis nouerunt D. Ciceſtren. Redmannus, & Ridlaus, sed optime Ioannes Checus si adesset, qui cum in studio Gracarum literarum hos aliquot annos coniunctus fuerim. Et haec sunt à me non ficta, ut nimis insolenter meipsum iactem atque venditem, sed absque omni arrogantia, à qua longissime abesse cupio, dicta, ut causam meam apud te, ornatissime vir, quantum possem, adiuem. Si egrè fers, quòd his literis meis tempora tua atque negotia impendantur, tibi ipsi hoc assignare debes, qui sic spectatissima quadam bonitate praestas, ut omnes, ad eam, à qua optima sperant, pronoces. Postremo, quicquid in hac re facies, non mihi solum, sed literis & Christo Iesu, qui me, ut scriberem ad te excitauit, facies: Quem in singulos dies precabor, ut te literis beneuolum, & Reipub. salutare perpetuo conseruet.

D. ESSEXIAE.

EX omnibus primarijs viris tu primus & princeps es, Nobilissime vir, cuius manibus hic liber imprimis gestari gestit: tibi enim uni, quàm ceteris ferè vniuersis, se plus debere agnoscit. Nam tu primus eras, cui se primum committere, & cuius praecipua ope in lucem conspectumque hominum apparere ausus est,

est, moderatissimam tuam prudentiam in eo cognoscendo, & paratissimam tuam voluntatem in eo exornando vehementer admiror & suspicio. Quid enim tu de eo dicebas, vel tūc, cū se amplissimo consilio Regio ostenderit, vel nuperrimē, cū Regia Maiestati sese verecundē admodum & timide obtulerit, perpetua vſurpabo memoriā. Videre enim vel iam videor, & quasi praesenti quodam obtutu intueri, quā diuina animi tui inductione, quanta vultus suauitate, quam eximia laudis predicatione, hunc librum extuleras commendauerasque. Diua semperque Augusta Catharina, cū ea fortē, quisnam liber is esset, interrogaret. Quamobrem cum hac singula singularem quandam bonitatem in te perspicuē declarant, vniuersa autem diuinam & heroicam naturam, natam ad rem & literariam & sagittariam promouendam, duo summa Angliae decora & ornamenta manifestissime testantur: summopere mihi elaborandum esse video, ut cū minimam partem huius summae tuae in me bonitatis, omni mea sedulitate consequi nequiuero, parata tamen voluntate & studio semper praesto sim, ad idum hominem perpetuō me praestandum, in quem hanc opem non indignissime consumptam esse iudicabis. Perge igitur, nobilissime vir, & literas etiam atque etiam exorna, ut illae te vicissim exornent, & contende hanc laudem ceteris omnibus praeipere, ex qua re verē nobilis, & germana semperque duratura gloria solet proficisci.

D. Iesus.

&c.

HONORATISSIMO VIRO THO.

Wriothelleio, Angliæ Cancellario Mag-
no, Academiæ Cantabrig. & litera-
rum Patrono Maximo.

NEc prius mihi quicquam faciendum putavi, nec
magis opportunum, honoratissime vir, quam,
ut in hoc omnium, & hominum & negotio-
rum ad te concursu, hunc libellum tibi ad legendum
offerrem. Iniquè enim comparatum est, si uniuersi ti-
bi libellos litibus, queremonijs & turba refertos porri-
gerent, & nullus pateret aditus illis hominibus, qui li-
bros otij & delectationis, tibi adferrent: cum nec pru-
dentissime cogitationes tue, sic quotidianis hominum
controuersis attrita, diutissime in negotijs consistere, ac
durare potuerunt, nisi aliquo aliquando otij fructu re-
creata, iucunditati sese dediderint. Contraria enim res
contrarias retinent, & complectuntur. Hoc enim omni
natura consilio, & artis imitatione cernitur. Sic diei
labores fouet noctis requies, sic somnus vigilas sequi-
tur: nec scamnum vllum, ad sedem firmum & stabile
est, quod contrarijs inter se pedibus, coherens ac ful-
tum consistat. Quamobrem, cum omnes ferè cogita-
tiones tue in cura & solitudine versentur, & tanta
tot hominum negotia, ab omni externa oblectatione ex-
cludant, offero tibi hunc libellum, otij mei in literis con-
sumpti signum, & aliquod non ingrati animi in patriam
testimonium: qui, si nihil attulerit ad te insigniter oble-
tandum, aliquid tamen mora & impedimenti esse po-
terit, ad te, à nimis intentis cogitationibus, auocandum.

At

At verò vix ausus fuisset tempora tua à rerum gravissimarum procuracione remorari, nisi me prius ad id faciendum commouisset consilium eruditissimi Praesulis D. Ciceſtrenſis, cui vnum ex istis libris obtuli, qui mihi animum addidit, affirmans fore hanc operam meam, tibi non ingratam, quia plus tu vnus, quàm vniuersalij, rei & literariae, & sagittariae tribuendum esse sentis. Itaque si hunc laborem meum non penitus dispicuisse tibi intelligam, aliquid posthac certè nauabo & perficiam, quod cùm fuerit minus literati hominis magis proprium, & mihi ad dandum tibi aptius, & tibi ad perlegendum acceptius esse poterit. D. Iesus, &c.

D. WINTONIENSI.

Librum meum Regio Consilio, tam communi omnium consensu probari, mirifica quadam letitiâ me perfudit, ornatissime Pater: singulari tamen predicatione à te tam laudato viro laudari, incredibili sanè infinitae voluptatis abundantia me totum delibutum reddidit. Nam cum tu in omni rerum gerendarum susceptione singulos consilio, in quavis autem rerum scribendarum institutione, vniuersos iudicio superas, tibi profectò vni quàm ceteris vniuersis, hoc institutum meum probari, longè pluris facio. In hoc libro scribendo, longissimè abesse, & discrepare ab vniuerso ferè Anglorum scriptorum numero studebam, non quòd aliquid Anglicè scriptum esse agrè feram, sed quòd plurimum homines indoctos & temerarios in hoc studendi genere elaborasse intelligam. Materiem autem inanem, aut eorum facultati imparem sequun-

tur, in qua re verba propria & perspicua fugiunt, translata & ad verum splendorem accommodata nesciunt: dein, omnis recte tractationis ignari & imperiti sunt. Nam Dialecticam, ad ratiocinationem, aut Rhetoricam, ad exornationem, ne summis quidem labris unquam gustauerunt, & sic in nostra lingua vernacula non domestici & proprii, sed peregrini & aduena esse student. Cum hoc nimis verum esse scio, Anglos ad Anglicè scribendum nudos & inanes facultatis, precipites autem & plenos temeritatis, tam inconsideratè irruere vehementer agrè fero: audaciores enim non peritiores in hanc rem ferè soli hos aliquot annos incubuere: quæ res & magnam confusionem in nostram linguam iniecit, & hoc regnum ineptissimis omnis generis libris opplenit. Sequutus sum ego rem, nec mihi propter usum imparem, nec cuiquam perniciosam & inutilem: ubi si tuo iudicio aliqua ex parte satisfeci, & voto meo plurimum, & optimorum certè expectationi aliquid me satisfacturum scio. Ad hunc verò librum scribendum plurimæ meæ rationes cohortatæ sunt, vel, ut aliquibus præclaris viris, qui me nimio sagittandi studio à grauioribus rebus distineri putabant, aliqua ex parte cognitum esset, non omne tempus meum τὴν τοῦ ζῆντος ἐκ τῆς τοῦ ζῆντος, ut Aristoph. verbo utar, sed ut præclara hæc res plurima occupatione usurpata, aliqua aliquando opera mea, si non ad summam perfectionem, ad mediocrem tamen conatum exornata, in lucem conspectumque hominum appareret: vel ut ego tenui & exigua viuendi conditione usus, longè infra communem studiosorum usum positus, & iam recenti hinc commigratione in meliorem lucem Reuerendissimi Patris & summi patroni

patroni mei Domini Ed. Eboracensis in magnam
 tudinem coniectus, vel hac saltem viâ insisterem, quæ
 me, si non aliquem vitæ splendorem & speciem (quæ
 non desidero) ad quietam tamen aliquam, & studiis
 homini necessariam viuendi facultatem (qua re vobis
 menter opus habeo) aliquando esset perductura. Et hoc
 meum consilium foelicior consequetur euentus, si pro
 amore, quo literas & earum cultores vnicè amplecti
 ris, aliquod testimonium iudicij tui de me (cùm occasio
 ad id tulerit) me meamque causam, apud Regiam Ma-
 iestatem adiuvet. A Regia autem maiestate nihil prius
 us aut maiore studio expecto, quàm ut studia mea, in
 Italia & transmarinis partibus, aliquot annos susten-
 tari possint. Hic scopus est, quem Toxophilus meus fo-
 rre elaborat: hunc si attigero, & rectissime & bonis-
 sissime collimasse putabo. In eò maiorem spem huius pe-
 titionis mea adducor, quò certius intelligo, Regiam
 Maiestatem solere præstantibus sagittarijs (cuius
 rei nec ego omnino imperitus sum) sed literarum pe-
 nitùs rudibus, præclaras & eas perpetuas viuendi con-
 ditiones tribuere. Ego igitur ad hanc rem conficien-
 dam, tantum de Dominatione tua mihi polliceor, quan-
 tum honestissima causa à summa authoritate, litera-
 rum studia ab unico earundem Patrono, alumnus Can-
 tabrigiæ ab eius dignissimo Cancellario expectare po-
 test. D. Iesus, &c.

D. WIGORNIENSI.

ET nos intelligimus, quantum tu, eruditissime præ-
 sul, literis & earum cultoribus faues, & sæpè etiam
 acco-

accepimus, quantum rei sagittaria. praeceteris primariis viris tribuendum esse sentis. Ego igitur, qui omnem vitam mea cursum literarum otio destinaui, nonnihil tamen tempora studiorum meorum sagittandi crebritate tanquam honestissima oblectatione temperaui, hunc librum tibi offero, qui tantum utrique rei tribuis, quantum utraque à prudentissimo praesule expectare potest. Quis si D. tua iudicio satisfaciet, & nunc minus laboro, quid vulgus hominum de eo existimauerit, & in posterum studebo, ut is fructus ex studiis meis in apertum proferatur, qui cum literarum magis proprius erit, & mihi ad scribendum aptior, & tibi ad legendum acceptior esse poterit.

ORNATISSIMO VIRO, D.

Antonio Denneio.

EXimiam bonitatem tuam, Eximie vir, in literas & literarum studiosos, cum antè saepe & priuato ex sermone Ioan. Checi, & communi omnium voce, tum nuperrimè, ex praclaris tui dictis & vultus suauitate, cum librum meum Regia Maiestati obtulerim, cognoui. Opem, gratiam, studium tuum saepe doctioribus contulisti, Optime vir: apud neminem tamen, qui vel maiori literarum cupiditate teneatur, vel tenaciore memoriâ hanc bonitatem tuam complectatur, unquam deposuisti. Perge igitur, clarissime vir, & etiam atque etiam tuere illum dignitatis locum, ad quem te euexit Christus Optimus Maximus, ut, quasi alter Iosephus constitutus, inopum, sed praecipue literarum, patrocinium susciperes. Auge illam tuam
L opini-

opinionem de me, quam tibi attulerit, vel nonnulla
 libro meo spes, vel illa familiaritas, quam cum Io. Chri-
 sto in omni arctissima studiorum voluntate coniunctione
 que aliquot annos habuerim, vel summa illa tua ben-
 tas, qua cunctos complecteris & tueris. Scripsi
 Toxophilum meum, non tam quod honestatem sag-
 gitationis & eius vsum scripto me illustrare instituerim
 quam potissimum, ut hac via insisterem, periculum sa-
 turus, num ea aliquando vitæ meæ rationes tenues
 modum, & infra communem studiosorum conditionem
 positas promouere potuerit: intellexi enim aliquot pri-
 tos sagittarios summa beneficia à Regia Maiestate ac-
 cepisse. Ea res me in magnam adduxit spem, in aliquo
 loco & numero, fore hanc operam & industriam me-
 am, qua ipsum sagittariorum numerum, aut peritiam
 aut copiosorem efficere elaborarem. Hanc spem meam
 sequutus est præclarus euentus: nam Regia Ma-
 iestas, ut audio ex summo patrono meo D. Paget,
 certam quandam annuam pecuniam mihi concessit.
 Nunc tu orandus es à me, optime vir, ut illam
 spem tuam in hac re conficienda mihi adferas, qua li-
 ras ipsas & earum studiosos ferè omnes tibi arctissime
 deuinctos retines. Deposueris hoc beneficium non apud
 insignem sagittarium, sed apud mediocrem cultorem
 literarum, qui hac bonitate, & Regiâ, & tuâ,
 non ad sumptum & speciem abutetur, sed
 per quem ea omnis ad literarum
 otia sustentanda conuerte-
 tur. D. Iesus.

&c.

IOANNI WHITNÆO.

Quoties de præclara aliqua indole cogito, quæ
 nata ad virtutem, comparata ad doctrinam
 sit, toties tui mihi in mentem venit, charissime
 Ioannes Whitnæ, qui in tanto Aula negotio, literarum
 otium sequeris, & in maximorum vitiorum illecebris,
 minime ab honestatis & germana virtutis viâ deflec-
 tis. Hoc spaciū certe & curriculum vera laudis exi-
 stit, in quo, tu superari ab alijs non potes, si te ipsum quoti-
 die vincere velis. Opus non habeo, ut te in hunc doc-
 trina virtutisq; cursum incitem, sed currentem potius
 imprimis collaudem. Si ad reliqua studia tua, has mortis
 imagines, hoc est, istius humana vicissitudinis, & isti-
 us Aulicæ vestrae inanitatis certissimum exitum adiun-
 gere velis, multum sanè & animum pietate, & ingeni-
 um optimo carmine, iuuabis. Grindallus difficiliora om-
 nia explicare potest: si non ita facit, pessimè facit. Acci-
 pe quaeso, charissime Whitnæ, hunc iuuenem G. Irlan-
 dum meum in eo loco, quo me accipere velis: si noueris
 eum, quemadmodum ego noui, dignum magna humani-
 tate tua esse diceres. Fac ut ex eius sermone, cum redit,
 veterem humanitatem tuam recognoscā. Aduentum
 tuum auidiſſimè expectamus. Saluta omnem illam nobi-
 lem familiam, potissimum ornatissimam sororem tuam.
 Vale, & me ama, ac rescribe.

CLARISSIMO IUVENI BAR-
 nabæ Fitzpatrike.

Quamquam intelligo, quo ardore ad literarum cog-
 nitionem incensus es, clarissime Barnaba, te tamen

etiam aliquid commouere meis literis institui, vel quia
tu ita rogasti, & ego ipse praesens coram me sic factu-
rum recepi. Et cum multa res sunt, quae te ad studium
doctrina commouere multum possunt, summa ingenij
indoles, tempestiua aetatis oportunitas, praecleara indus-
tria spes, locus iste quem praeter ceteris apud Regiam ma-
iestatem tenes, & praeceptorum tuorum excellens doc-
trina, cum hac quidem singula plurimum possint, ut
ea tamen uniuersa tantum debent te excitare, quan-
tum splendor ille ingenij, studij, virtutis, & literarum
qui in illustrissimo principe nostro Eduardo, te inde
inspectante, eminet & elucet. Maiorem industriam
perfectius exemplum, clariorem laudis spem, proponere
tibi ipsi non potes. Sat dixi, omnia dixi, quae vel
ad laudem, vel ego ad imitationem tibi constituere que-
am. Pollicitus es te rescripturum mihi, quod facies, ut
ut liberes fidem tuam, vel ut declares quam bene scri-
bis, & quam diligenter studes. Tabellarium aptiorem
quam qui has perfert literas, requirere non potes. Mihi
si exemplaria ad Regiam maiestatem, & reliquum
nobilissimum chorum. Faxit Christus ut Dux
Eduardus laude patrem, doctrinam praecipuos, annis
foelicitate praes Anglorum suorum superet. Et Chri-
stus te nouo indies virtutis, eruditionis, & nobilitatis
cumulo adaugeat.

ILLVSTRISSIMAE DO-
minae Elizabethae.

IN toto illo splendore dignitatis tuae, illustrissima Do-
mina, nihil habes illustrius, quam quod maxima be-

tua & fortuna & natura ornamenta, sic maiora indies
 literarum accessione efficere conaris. Et in hoc studio
 discendi, nihil studiosius discere debes, quàm quòd qua-
 cunque tibi sunt, vel generis nobilitate concessa, vel na-
 tura fortuneque premio commodata, aliena laude esse
 coniuncta, aut incerta possessione ad tempora occupata:
 que verò virtutis tue industriâ parita sint, studijque
 assiduitate comparata, ad utilitatem certissimum fruc-
 tum, ad veram gloriam maximum ornamentum sem-
 per allatura. Hæc laudis opinio inanis non est, neque hanc
 gloriæ partem præscindendam tibi unquam sentiet pru-
 dentissima fœmina M. A. sed ab alijs etiam atque eti-
 am tibi inferendam, & à te omni studio augendam per-
 petuò indicabit. Perge verò clarissima P. & qua ratione
 initium fecisti, extrema persequere, ut hæ virtutis in-
 dustriæque tue fruges, quæ nunc in spe & expectatione,
 supra etatem tuam, efflorescant, re aliquando supra ho-
 minum opinionem maturitatem assequantur. Cum his
 literis pennam tuam reparatam, per hunc tabellarium
 mihi bonestum iuuenem, & amicum meum. Deus le-
 sus, &c.

NOBILISSIMÆ FOEMINÆ,

Annæ, illustrissimi comitis Penbro-
 chienfis vxori.

Magna tua in Middletonum beneficia, & maior
 tua in me benevolentia, maximas meas postu-
 lant gratias, amplissima Do. Sed cum sic su-
 mus utrique & in ea conditione positi, ut tu aptior sis ad
 conferendum nova beneficia, quàm ego ad reponendum

etiam aliquid commouere meis literis institui, vel quia
 tu ita rogasti, & ego ipse praesens coram me sic factu-
 rum recepi. Et cum multa res sunt, quae te ad studium
 doctrinae commouere multum possunt, summa ingenij tu-
 indoles, tempestiua aetatis oportunitas, praecleara indi-
 tria spes, locus iste quem praeceteris apud Regiam ma-
 iestatem tenes, & praeceptorum tuorum excellens doc-
 trina, cum hac quidem singula plurimum possint, ve-
 ea tamen uniuersa tantum debent te excitare, quan-
 tum splendor ille ingenij, studij, virtutis, & literarum
 qui in illustrissimo principe nostro Eduardo, te inde
 inspectante, eminet & elucet. Maiorem industriam
 perfectius exemplum, clariorem laudis spem, proponere
 tibi ipsi non potes. Sat dixi, omnia dixi, quae vel te
 ad laudem, vel ego ad imitationem tibi constituere que-
 am. Pollicitus es te rescripturum mihi, quod facies, ut
 ut liberes fidem tuam, vel ut declares quam bene scri-
 bis, & quam diligenter studes. Tabellarium aptiorem
 quam qui has perfert literas, requirere non potes. Mihi
 si exemplaria ad Regiam maiestatem, & reliquum
 lum nobilissimum chorum. Faxit Christus ut D. Eduardus
 laude patrem, doctrinam praecipuos, annis & felicitate
 praece Anglorum suorum superet. Et Christus te nouo
 indies virtutis, eruditionis, & nobilitatis cumulo adaugeat.

ILLVSTRISSIMAE DO-
 minae Elizabethae.

IN toto illo splendore dignitatis tuae, illustrissima Do-
 mina, nihil habes illustrius, quam quod maxima be-

sua & fortuna & natura ornamenta, sic maiora indies
 literarum accessione efficere conaris. Et in hoc studio
 discendi, nihil studiosius discere debes, quàm quòd qua-
 cunque tibi sunt, vel generis nobilitate concessa, vel na-
 tura fortunæque premio commodata, aliena laude esse
 coniuncta, aut incerta possessione ad tempora occupata:
 quæ verò virtutis tuæ industriâ paria sint, studijque
 assiduitate comparata, ad utilitatem certissimum fruc-
 tum, ad veram gloriam maximum ornamentum sem-
 per allatura. Hæc laudis opinio inanis non est, neque hanc
 gloriæ partem præscindendam tibi unquam sentiet pru-
 dentissima fœmina M. A. sed ab alijs etiam atque eti-
 am tibi inferendam, & à te omni studio augendam per-
 petuò iudicabit. Perge verò clarissima P. & qua ratione
 initium fecisti, extrema persequere, ut hæ virtutis in-
 dustriæque tuæ fruges, quæ nunc in spe & expectatione,
 supra ætatem tuam, efflorescant, re aliquando supra ho-
 minum opinionem maturitatem assequantur. Cum his
 literis pennam tuam reparatam, per hunc tabellarium
 mihi bonestum iuuenem, & amicum meum. Deus Je-
 su, &c.

NOBILISSIMÆ FOEMINÆ,

Annæ, illustrissimi comitis Penbro-
 chienfis vxori.

Magna tua in Middletonum beneficia, & maior
 tua in me benevolentia, maximas meas postu-
 lant gratias, amplissima Do. Sed cum sic su-
 mus utrique & in ea conditione positi, ut tu aptior sis ad
 conferendum nona beneficia, quàm ego ad reponendum

veteres gratias, gaudeo tamen vehementer, hoc beneficii genus, à te hoc tempore postulandum esse, in quo facilitas tua in concedendo, quàm labor meus in rogando paratior expeditiorque erit. Rogo ut Pindarus tuus te utatur tam munifica adiutrice, quàm hactenus usus est. Et quanquam satis intelligo, quòd hic à te sic tractabitur, ut meam commendationem non desideret, & quòd omnia per se ipse à te consequi possit, peto tamen à te, & maiorem in modum, ac si mea res esset, ut tua ope & gratia sic apud serenissimam Reginam utatur, ut Pindarus sentiat, & ego intelligam, novam aliquam accessionem ad cumulum veteris tue in illum benevolentia his literis meis adiectam esse. Quamobrem, in hac curam omni studio tibi incumbendum est, ut nulla sint nec ingenij tui praesidia, nec doctoris tui praecepta, nec N. fratris tui exempla, nec clarissimi patris vestigia, quae non te ad industriam, ad doctrinam, ad laudem, ad nobilitatem incitent, & commoneant. Neque hoc scribo, in hanc sententiam, ut te cunctantem evocem, sed festinantem potius in hoc praeclaro cursu incitem, ut videar, non tam suscepisse munus monentis, quam officium declarasse gratulantis, quanquam litera me praecellarum illud imitantur carmen Ovidij:

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Vereor ne nimis longus sim, hoc solum reliquum est, ut te rogem, vel tribus verbis rescribere mihi per hunc iuvenem amicum meum, litera tua erunt in me, vel quantum in Latina lingua proficis, vel quantum me diligis, certissimum testimonium. Saluta quoque summum virum T. S. & Winslaum, opinor, nisi nomen

hi excidit, cum morum eius suauitas fixius inheret mihi, quam ut unquam euelli queat.

EIDEM.

TAndem Ciceronem tuum mitto nobilissima Domina, cuius libri studio, quod tantum delectaris, sapienter quidem facis: Cicero enim reliquos omnes in hoc libro seipsum superat. Sermo prudentior, prudentia disertior, requiri non potest: reliquam eius philosophiam splendor religionis Christi obscurat, veteres eius orationes noua fora nostra non recipiunt, libri officiorum nullam non partem humana vite complectuntur, germanum honestatis exemplum his libris exprimitur, ad cuius imitationem quisquis sese tradiderit, ab optima certe civilis vite consuetudine longissime abesse non potest. Neque hac scribo, ut hortantis munus suscepisse, sed gratulantis officium declarauisse videar: diligentissime enim studes, nec hortatione ulla eges, nec habeo quod tibi ad imitandum proponam, nisi te ipsum imitari velis, & tecum quotidie contendere. Qua reportata victoria (ut alio tempore ad te scripsi) nec ad fortune tue dignitatem illustrius, nec ad verae laudis perpetuitatem constantius, adicere quicquam potes. D. Iesus amplitudinem tuam nouo indies virtutis & literarum cumulo adaugeat.

ORNATISSIMO CVIDAM
viro, amico suo.

Is ipse iuuenis est, ornatissime vir, cuius causam ut apud Reginam ope & gratia tua adiunares, tanto-

perè efflagitabam. At cum ex suauitate sermonis tui colloquendo, & ex alacritate studij tui in Reginam aundo facile perspexi, quo ardore incensus es quemque tuendi ornandique literarum nomine, minùs mihi laborandum esse putavi, de noua aliqua istius nunc instituenda commendatione: hoc tantùm mihi spondendum, meq; recipiendum esse duxi, eam huius iuuenis & eorum probitatem, & studiorum optimorum aueritatem esse, ut tu illum & mea scriptione ad commendandum & tuo praesidio ad subleuandum dignum sis repertum. Si mea res esset, non tantoperè laborarem, cum unde fortuna mea sustentata sunt: istius autem angustia tanta, & nunc sunt, & antè fuerunt, ut nisi seruerisissima Regina unius beneficentiâ nixa, haëtenuc consistissent, omnis spes eruditionis, qua in hoc iuvene est, singularemque pollicetur fructum, in ipsa veluti herba repressa omnis exaruisset. Itaque si noua gratia ope tua, vetus in istum Regina beneficentia contineri potest, eisdem officijs, quibus hunc tibi obstrinxeris, me etiam tibi obligatum iudicabo. Et sic spes, vel huius iuuenis in mea commendatione, vel mea in tua gratia & auctoritate, vel nostrum omnium trium in amplissima Regina beneficentia, minimè falsa & inanis existet. Vale.

PRÆSVLI WINTONIENSI.

Quam illustri ope tua, & eximia gratia cum in Aula essem, complexus es, nec propter ingratitude tacitus præterire, nec propter rei magnitudinem unquam satis commemorare possum.

sum, ornamentissime Præsul. Hæc summa bonitas tua, me ad nouum poscendum beneficium, quàm ad veterem reponendam gratiam, multo paratiorem reddit. D. Norfol. hoc onus mihi imposuit, ut unum aliquem doctum probumque virum ad nepotem illius erudiendum appararem: is est, qui has perfert literas, mihi familiaritate intimus, propinquitate coniunctissimus, & ea eruditione præditus, quæ à Watsono melius commendari, quàm à me commemorari potest. Hoc tamen à me dici potest, paucos admodum in Academia esse, qui æmuli solidioris eruditionis parte instructiores existunt. Vnus ex eorum numero est, ornatissime Præsul, quos ego à literis & Academia diuelli ægerrimè ferebam. Sed ne, vel mei nominis honestati, vel illustrissimi D. expectationi deesse viderer, eum hominem parauì, quem ei muneri præfici, vehementer gaudeo: à mea tamen familiaritate, quam ei sdem cubiculi & animi parietibus, multos annos arctissimè conseruauimus, vllò modo abstrahi etiam atque etiam doleo. In cuius gratiam, ad te literas scribo, eruditissime Præsul, cum tu solus nobis ferè reliquus es, qui tua prudentia scis, auctoritate potes, voluntate soles, tantum literis literatisque viris tribuere, quantum tribuendum est: si hic aliquo iudicii tui testimonio D. Norfol. de meliore nota commendaretur, & meis literis, huius voto imprimis satisfactum esset. Quod ipsum ut facias, nequaquam rogo, nisi eum hoc beneficio tuo dignum Watsonus asfirmaverit. D. Iesus, Dominatio-

nem tuam diutissime conseruet incolu-

mem.

OR-

ORNATISSIMO VIRO

Ioan. Astlæo.

EX sermone G. Grindalli mei, Ornatissime Astlæe, facile intellexi, illam sententiam Platonis & Cicerone usurpatam verissimam esse, quod, Honesti facies si oculis cerneretur, admirabiles sui amore hominibus excitaret. Vix enim credibile est, quas facies ad te perpetuò diligendum, admonerit mihi eximia illa virtutis tuæ vis, quæ in sermone Grindalli & astlæi commemoratione tui, tanquam in speculo aliquo, mirificè elucebat. Hic ardor amoris tui, hijs excitatus inuitis, me admirabiliter inflammabat, & quasi hominem nimis pudentem, & in angulos obscuritatis sua bentèr sese abdentem, euocabat, ut hunc libellum, qui ipse libentissimè utor, studij & voluntatis meæ certum testimonium mitterem. Quod factum meum, non tam audacter sanè susceptum, ut me tibi venditem, quam amantèr certè institutum fuit, ut aliquam amicitiae tuæ partem, vel hoc pacto, mihi adiungerem. Hunc librum mitto, quia (ut audio) vehementer eo legendo delectaris. Consilium profectò hoc tuum est prudentissimum & ad omnem honestioris vitæ dignitatem, quam tu summa constantia laude sequeris, adipiscendam accommodatissimum: in hijs enim libris, non adumbratum aliquod honestatis simulachrum informatur, sed germana, & vera virtutis effigies exprimitur: ita cum ipsa lesa Christi religione coherens & implicata, ut si non aeterna salus hinc querenda sit, tamen omnis is vitæ nostræ cursus, quem ad eam destinamus, non hijs legendis impeditur.

peditor, sed paratior multò & facilior efficiatur. Qui
aliter sentit, audiat Christum loquentem. Qui non est
contra me, mecum est. Perge igitur, ornatissime Astlae,
& sic circumsonent aures tuae honestis praeceptionibus
libri huius, ut nunquam, cum vulgo aulicorum, ad per-
niciosas Aulae illecebras, quibus imperiti magis quàm
illis Sirenium cantibus capiuntur, adhaereas. Non hac
scribo, quasi ipsa in mentem tuam non sine mea hortatione
veniant, aut quasi vllum opus mea monitione habeas:
sed ut potiùs intelligas, id quod elegans Poëta elegantissimo
carmine expressit:

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Grindallum meum, quicum coniunctissimè hos aliquot
annos vixerim, à me (nescio quo fato) abreptum, à te
in tuam familiaritatem receptum esse, gaudeo vehementer,
eàque ut perpetua illi sit, etiam atque etiam opto:
tantum in illo diligendo, tibi nihil cedam, in qua sana
contentione, ego te, an tu me vincas, nihil moror. Sentiet
Grindallus tamen, in carendo possessione veteris familiaritatis
meae, & tam auspiciatò immigrando in tuam, praeclaram atque
utilem mutationem fecisse. Postea longior ero, si hac tibi non
dispicuisse cognouero. Vale.

ORNATISSIMO VIRO

D. G. Pagetto.

Quod tanto intervallo nec praesens ipse, nec absens
literis te interpellauerim, ornatiss. vir, nolim ut vel mei erga te officij debiti, vel tui in
me

me beneficij summi, obliuione factum esse existimares.
 Sed cum ego proximi huius superioris anni magnam
 partem graui tentatus morbo, Cantabrigia non fuero,
 & tu, pro tua summa prudentia, ad summa Reipubli-
 ca negotia cum Gallis pertractanda, communi totius
 Angliae & voce & voluntate selectus legabaris: hinc
 consequutum est, ut officium meum, non culpa mea
 prateritum, sed horum temporum varietate interrup-
 tum esse videatur. Nunc vero, cum in Angliam redi-
 ris, pacem patriae ad immensam singulorum congratu-
 lationem apportans, laudem tibi ipsi ad infinitam singu-
 lorum temporum memoriam excitans, committere non
 potui, quin literis saltem significarem, quanto studio
 & letitia hunc prosperum cursum, cum publica salutis
 per te parata, tum tanta laudis sermone omnium in te
 congesta, ipse prosequutus sum. Latitiam autem meam
 cum commoditate Reipublicae confusam & implicatam,
 cum tua gloria coherentem & permixtam, non possum
 sermone meo ostendere, sed volo eam opinioni tuae re-
 linquere, quam non ex mediocritate infimae conditi-
 nis meae, sed ex magnitudine bonitatis tuae, quam me ti-
 bi arctissime deuinxisti, aestimare debes. Si vaca-
 de me etiam aliquid audire, quem sponte tua tuendum
 ornandumque susceperis, frequens nuper senatus Aca-
 demiae nostrae, me in Ioan. Checi locum, Oratorem Aca-
 demiae designauit. Nec eò à me hic suscipitur sermo, ut
 me ipse ostentem, in quo omnia sunt perexigua: sed ut
 ostendā, hanc gaudij partem mihi eripi non posse: quod iu-
 diciū prudentia tua, de me ignoto susceptum, testimo-
 nium Academiae, cui notissimus sum, sic aliqua ex parte
 comprobauerit. Nihil enim mihi exoptabilius est, quam

id, quod tuam de me veterem existimationem vlla no-
ua accessione adaugere possit, qua vt perpetua mihi con-
seruetur, omnis mea in omni genere observantia tibi
perpetuò deservitura est. Vale.

ORNATISSIMO VIRO

Ioanni Astlæo.

TAndem, clarissime Astlæe, catalogum Epistolæ-
rum, ad claras fœminas ex Hieronymo & Au-
gustino tibi mitto : in quibus rebus inuestigan-
dis animaduerti, fœlicissimum illum, & doctissimum se-
culum fuisse, in quo plures fœmina, quàm nunc viri lite-
rarum laude floruerunt. Omni laude superiores sunt il-
lustrissima Regina nostra, & nobilissima Domina mea,
Domina Elizabeta, qua in hunc antiqui fœminei deco-
ris cursum, sese tradiderunt. Turpe est, si tu vir, ab istis
fœminis literarum studio superareris : & frater tuus
Richardus, nisi valdè properes, tantum breui anteibit
tibi doctrinâ, quantum tu illi etate. Est hic Irlandus,
qui has perfert literas, honestissimus iuuenis : quicquid
illi, aut feceris aut dixeris, mihi factum esse putabo. Ex-
pectamus, imò Deum oramus, vt omnis ἀνελोधρῶνεια, in
hoc Parlamento tollatur : quàm latè patet hoc Græ-
cum vocabulum, & quem impetum facit in uniuersas
vera religionis partes, explicare tibi potest Grin-
dallus noster. Veram doctrinam Christi, populus om-
nis libentissimè amplectitur : sola sacerdotum natio
contra veritatem repugnabit : hoc nouum non est, hi
Prophetas, hi Christum, hi Apostolos, hi reliquos
pios omnes semper perturbarunt. Sacerdotes expectant
litera-

literarum interitum, quia illi contemnuntur: quasi
 quam illis quicquam commercij cum literis fuit: im-
 qua spes literis illustrior proponi potest, quam cum
 norantia horum hominum iustissime castigatur? Sed
 diligens cautio adhibenda est, ne aliqui homines plus
 laborent in plectendis malis sacerdotibus, quam reliqui
 omnes in excitandis ad veram doctrinam bonis ingen-
 is. Si hac res bene ibit, reliqua omnia sunt in bono cursu
 & in optima expectatione. Hec ad te, quia vir Parla-
 mentarius es. Has mortis imagines tibi mitto: ad
 ram pietatem, ad praeclaram doctrinam, multa hinc ha-
 rere potes. Ruinam gloriae, carnis, mundi, libidinis, & om-
 nis inanitatis, tanquam in speculo, cernes. Libenter
 cum colloquor literis tuis, & propterea longior, quam
 expectabam, sum: & omnia sine ordine effutio, sed
 te, alias accuratius: rescribe quaeso. Saluta optimam
 foeminam coniugem tuam. Vale in Christo.

ILLVSTRISSIMÆ D.
 Elizabethæ.

Magnitudinem doloris tui, ex obitu Grindall
 nostri, ex magnitudine amoris & obseruantie
 illius erga te, facile aestimo, illustrissima Domina.
 Hunc dolorem, magis apud te renouando augere
 quam consolando lenire vereretur, nisi perspecta esset
 hi prudentia tua, sic consilijs prudentissimæ foeminae,
 Catherine Astlae munita, & optimis praeceptis optimi
 Grindalli mei sic olim instructa, ut facile intelligam
 lud remedium, quod dies & tempus stultorum mœroribus
 adferre soleat, in tua cogitatione, mente, & prudentia,
 reco-

reconditum esse, ut illud ad omnem acerbitatis sensum mitigandum facile depromere possis. Atque, si à me & hijs lugubribus literis meis consolationem expectas, qui non minimo meo dolore impeditus, minimum remedium, vel alijs, vel mihi ipsi præstare queam: nullus tamen certior fructus consolationis meo iudicio, vel magis ex dignitate tua, vel ex voluntate Grindalli tui, qui obiit diem suum, vel ex omnium nostrum expectatione esse potest, quam si maxima in te spes excellentis doctrina, Grindalli opera excitata, ad speratam maturitatem perducatur. Ad quam rem perficiendam, aptiorem præceptorem tibi, post Grindallum illum tuum, quam iste Grindallus est, sperare non potes: qui, ut nomine & cognatione, Grindallum tuum proximè attingit, ita literarum præstantiâ, morum cum suauitate tum gravitate propinquissimè accedit. Et hac de hijs. Ex arctissima coniunctione studij, voluntatis, benevolentia, amoris, & intima necessitudinis ac pietatis, qua mihi cum Grindallo meo multos annos intercessit, nullum fructum maiorem spectare unquam potui, quam quòd eius opera, tanta benevolentia tua mihi parta fuerit. Nec in optatis meis quicquam nunc magis quotidianum esse debet, quam ut tuus erga me vetus fauor, veteri Grindalli de me iudicio nitatur, non ad novum vel sermonem, vel opinionem alterius hominis referatur: nam cum Grindallum meum, summa cum mea acerbitate amiserim, Grindalli tamen de me iudicium, apud te amittere, nullo modo velim. Et ego laborabo, ut quantam spem collocaverim in bonitate tua, tantam etiam operam navem in omni diligentia mea, ut studium fides, & observantia mea univèrsa, ad tuam volun-

voluntatem, gratiam, honorem, dignitatem, perpetuo
ferantur. Et maximam felicitatem esse putabo, si illud
tempus mihi oblatum fuerit, cum mea opera amplitudinem
tui tui vsum esse possit. D. Iesus, &c. amplitudinem
am, virtute, doctrina, & honore, ampliorem indies faciat.
at. 22. Ianuarij. 1548.

D. WATSONO.

Cum mihi peropportunus oblatum esset tabella
us, amantissime Watsone, aliquid certe scribere
licet inane, sed idem deus impulit me amor, qui
te semper, & summo & propè singulari hactenus prosequutus
sum. Prouincia, quam tua causa subiit, in iniuncta
dura, & mirandum in modum grauis, nunc partim
quotidiano facilius, partim ipsa propensa voluntate, quod
nihil omnino, Watsono impellente, licet arduum in
mis & innumeris obstructum difficultatibus recedens
abnuicue, non dico tolerabilior, sed incunda propemodum
atque suavis redditur. De nouis quae hic aguntur
sic accipito. Buckmasterus iterum, alijs licet ambigiosis
fissime prensantibus, Vicecancellarius est, & designatus
& factus: absque illo esset, causa mea penitus conuulsa
cidisset, & spes illa, quam in multis amicis, potius quam
amantibus, positam & defixam habui, etiam deest. Proinde
Suppliciorum, aut inanis aut penitus nulla fuisset. Proinde
tores tuum audivissime expectant reditum: molestia
lorum precibus (ne dicam) odiosis, ad respondendum
celebribus nostris comitijs, protractus non adductus
impulsus & coactus, non allectus sum. Cantabrigia
adhuc vexata est peste, sed delitescit, nec ullibi capere
extat.

exerit suum. Fama est, nec omnino vana, Regem huc
hoc anno venturum. Promptuarium collegij Regij ite-
rum omnibus suis vasis & ornamentis spoliatum & ex-
cussum est. Exorabo fortassis Hodgessonum, ut ultima
hebdomada perlegat Dialecticen, si maiora fuerint ne-
gotia mea in comitijs, quam bene expedire possim. In
Christo valeas, viuas, rescribas, nihil incundius, redeas,
& diligas mutuo redamantem.

IOANNI CHECO.

Qua mœroris acerbitate afflixit me Grindalli
mei obitus, tu facile existimare potes, orna-
tissime vir: is tamen eius animus, in ipso ex-
tremo spiritu, tam ceteris curis expeditus, & in Deum
intentissimus, magnum mihi solatium attulit, ut testi-
monio talis animi, desiderium tanti amici, aliquantulum
lenari videatur coniunctio artissima amicitia, qua mi-
hi cum Grindallo intercessit, semper mihi periucunda fu-
it: nunquam tamen gratior extitit, nec comparatior ad
usum meum, quam ad illius oportunitatem, tanta be-
nevolentia illustrissima D. Elizabeta mihi collecta fue-
rit. Hac bonitas illustrissima D. Elizabeta, viuente
quidem Grindallo, maxima apparuit, sed post discessum
illius, ita nunc eminet, & effundit sese ex omni parte, ut
in hereditatem totius benevolentia Grindalli perue-
nisse, non possessionem veteris illius in me gratia ami-
sse videar: cogitat enim clarissima D. me in locum
Grindalli sufficere. Et quanquam hanc tantam gratiam
ante femina, dimittere non instituerim: non libenter
tamen in eam vitæ rationem, me ipse darem, nisi aliquo
M testimo-

testimonio voluntatis tuae & indicij de me, ad illud manus accederem. Neque hoc à te contendo, vel fauorem illius augendi gratiâ, qui cumulatissimus est: vel commendationis tuae aucupanda studio, quae mihi exploratissima existit: sed quod nescio, quomodo tantum te mihi largior, ut nihil magnum mihi magnopere persequendum, existimem, quod non tui consilij gubernatione & ductu suscipiendum putem. Quod ut tempore facerem, mea multum me voluntas, plurimum tamen tua humanitas, nonnihil etiam familiaris consuetudinis nostra vetustas commouebat. Quam graue tibi videri potest, alienae honestatis iudicium sustinere, facile intelligo: & quam mihi quoque optatum censeri debet, tanti viri testimonium adferre, certum ignoro: tu propterea facies quod tibi potissimum sciendum esse duxeris. Hys superioribus diebus cum illustrissima Domina, mentem suam mihi declarauit, ubi ego, non subdolan cauponariam tergiversando ad utilitatem meam exercebam, sed apertam meam voluntatem ad obseruantiam illius paratissimam ostendebam. Declarauit mihi quoque quantum Goldsmitho laborarent Regina & D. Admirabilis. Suasi ego ut illis morem gereret, commendabam Goldsmithum illi, & hortabar quantum potui, ut iudicio consilioque tuo vteretur, potissimum ad hanc rem: rogabamque, ut posthabito omni fauore in me, hoc antea curaret, ut illa spes singularis in illa doctrina Grindalli operâ excitata, ad maturitatem perduceretur: enim credi potest, ornatissime vir, ad quantam peritiam Latina Graecaeque lingua illa peruenire poterit, si eo, Grindallo duce, ceperit cursu, progressura est. Tam

huc peruenimus, ut illa, pro summa sua in me beneuolentia, solum me : ego pro fide mea in illam & debita obseruantia, optimum aliquem praeceptorem illi exoptauerim. De me nihil dicere possum : in hanc spem tamen adducor, ut quanquam in omnibus ferè rebus ineptus & nullus sim, in tradenda tamen Graeca Latinæque lingua, & in munere illo Secretario, aliquis certè esse possum. Cum Londinum venerit Domina Elizabeta, hanc rem actura est cum Regina & Domino Admirallo, nec abs te quicquam, credo, conficietur. Quantum ad me spectat, operam omnem meam, studium, rationem, vitam, & meipsum, prudētia tua trado, cuius consilij ductum sequi perpetuò laborabo. D. Iesus te diutissimè seruet incolumem. 12. Februarij. Anno. 1548.

CHARISSIMO CONIUNCTIS-
simoque amico, Gulielmo Irlando,
Collegio Diui Ioannis socio.

Litera tua, quas Petrus Perusinus mihi attulit, pergrata fuerunt. Libentissime vos visissem cum Ioanne Whitnao meo, in hijs proximis superioribus comitijs, si illustrissima mea Domina non impediuisset hoc meum consilium, vel quia Huntleus mortuus est nuper apud vos : vel quia libenter me nusquam dimittit. Cogito ad vos iterum ad festum Michaëlis, hoc est, ut perpetuò vobiscum maneam, si hoc cum bona Domina venia impetrari possit, quod certè vix spero : fauet enim mihi unice. Multi Aulici facti, veterem quietem magnoperè probant, sed hunc splendorem & speciem vitae Aulicæ, relinquere nolunt : polliceri de

me quicquā non possum, cogito tamen aliquid. Et utinā,
 mi charissime Irlande, unum aut alterum diem mecum
 hic Chestonia cōsumere velles, ut omnes intimas cogi-
 tationes meas in fidissimum sinum tuum infunderem.
 Summas gratias, sed eas indebitas, pro nescio qua mea
 in te beneficentia mihi agis, tuum gratissimum ani-
 mum, meum nullum beneficium agnosco. Si literas
 illas duas intelligis, quas à Domino Marchione Nor-
 thamp. & D. Francisco Brianopro ferina in tuam &
 Rauei mei gratiam impetrabam, gaudeo si Grim-
 dus noster eas tradidit tibi, & id libenter scire cupio.
 Quomodo traduco vitam meam, vellem ut vel ipse pra-
 sens cognosceres, vel ex aliorum sermone disceres: quan-
 quam, si sciam hoc te cupere, fusè in alijs literis tibi per-
 scribam. Saluta grauissimum virum, & mihi amicissi-
 mum D. Madaum, cui quantum debeo non excidit mi-
 hi, sed quotidiana inhaeret memoria, ad quem (Deo vo-
 lente) scribam breui. Saluta nobilissimum Staffordum,
 cui id opto quod ille sibi, hoc est, summam eruditionem
 cum summa virtute coniunctam. Fui nupèr in Aula cum
 Regia Maiestate, vidi in cubiculo D. Somer. multos no-
 biles viros, quibus in Aula multum D. Staffordus usus
 est, sermonem de rebus leuissimis audiri, o hos miseri
 cogitabam, & felicissimū Dominū Staffordum nostrū
 qui nunc cum Cicerone Cantabrigia, de rebus grauissi-
 mis & viro digno sanè dignissimis colloquitur. Saluta
 Magistrum nostrum, magistros Crosleum, Lang-
 Faudingum, Faucetum, Brownum, Bullocum Elandum
 Hut. Leuerum, Pilkintonum utrumque, Tomsonum
 meum, quem constituo seniore pro me, Patrickum
 Pindarum meum, Tailerum, Letum, Thextonum, Sa-

tum, Squierum, Wilsonum utrūque, si maior apud vos sit, Lakinum meum, cui tantum virtutis & eruditionis exopto, quanta fuit mea semper de illo spes & existimatio. Et hoc dico etiam Calibutto meo, quem video, (nescio quomodo,) à me alienatum esse, quod nunquam ad me scribit. Audio aliquid, & cupio multa esse falsa, iniuriam factam cuiquam probare non possum, nisi à Christi sententia discrepare vellem: utinam affuissem, opinor hos motus aut sustulissem, aut sedassem. De optimo Staffordo, optimè sanè indico, & interim de Hutchinsono meo pessimè cogitare non possum: est enim, si quid ego video magno ingenio, singulari eruditione, & paucissimis cedit, honestis moribus, iudicio in religionem sincero, est fidus, & Papisimum ex animo odit: quo immerita iniuria quemuis impellere possit, tu facile intelligis. Ingenium, eruditio hominis, nulla nec recepta nec sperata commoditas me hac loqui cogit. At natura feruidiore est. Quis sapiens hoc vitium non facile ferret, quod tot compensant virtutes? Quantum gaudium Papistis nostris hac turba attulit, facile video, & video etiam quas illi faces huic incendio admouerunt. Maior iniuria doctrina Christi puriori allata est, quàm ulli homini, si D. Staffordus omnia remitteret, maiorem laudem hinc reportaret, quàm ex Bononiensi illa expugnatione retulerit: quod non dubito illum facturum, cum noui animum eius ut excelsum & magnum, ut par est, ita ad gloriam Christi adaugendam, quiduis cuius concedentem. Et spero iam omnia inter illos constituta & integra esse: si scirem aliquid residere, quo minus animi illorum coniungantur, ego ipse aduolare periculum facturum, an quos habeo mihi coniunctissimos vinculo

pietatis, quod neuter opinor detractaret, copulare po-
 tuerim nec nē. Naua tu interim, mi Irland, & effice,
 quod me putares effecturum, si apud vos essem. Verba
 Huttoni ut acerbissima, ita sine vlla causa Hiltonia in
 me coniecta facile tuli: nec sic tamen dimittebam am-
 rem hominis, sed conciliabam in arctissimam necessi-
 dinem. Spero idem euenturum clarissimo Staffordo no-
 stro, quem scio multo prudentiorem, quam ego fuerim, ad
 id perficiendum esse. Saluta officiosissime venerandam il-
 lam foeminam Magistram Cheke, D. Blith, & ux-
 rem eius. Saluta opt. virum Ioannem Barnes, uxorem
 eius, cum tota familia, neque putet me abiicisse curam
 illius. Saluta Dickinsonum, & Gulielmum Cocum. Ra-
 uenum meum ex industria non salutabam, quia ha-
 teras, perinde ut tibi, illi scribo. Catharina R. lectissima
 & honestissima puella fuit mecum: eram eo die in Aula
 Regia, cum illa Chelsonam venit, sin minus, adduxissen
 ad Dominam illustrissimam. Si Wittamiam inueris, sa-
 luta omnes officiosissime. Serua cubiculum meum, &
 exiguam illam supellectilem diligenter & nitide, ut fa-
 cis. Scribe longissime & fusissime, litera facile tradi pos-
 sunt. Aegrè diuellor à colloquio tuo. Vale in Christo le-
 su. Chestonia. 8. Iulij.

CVIDAM ORNATIS-
 simo Amico.

VT me ipse, cum omni mea voluntate, studio, opti-
 ra, & fide, tibi adiungerem, semper laboravi.
 Clarissime vir, quod semper ego feci. Denique te-
 tem habeo, nō magna fortuna beneficia per te aucupari.

sed maxima virtutis ornamenta in te admirans. Hac una res me sapissime commouebat, ut si non re obtinerem, voto saltem expeterem, eam mihi rationem vite aliquando oblatam iri, per quam, fructum consuetudinis & usus tui, propinquiore aliqua suauitate delibarem. Hanc meam cogitationem animo meo semper usurpata, & sermone meo tibi verecundè saepe significatam, veluti nouo auspicio, hijs nouissimis diebus excitauit in me, siuè DEI, siuè mea, siuè amicorum nostrorum voluntas & consilium, ut experirer, ut illi sperabant feliciter, ut ego putabam, audacter, ut utrique iudicabimus, satis honestè possit nè fieri, ut amor in te meus, propter virtutem tuam iam maximus, per noua vincula propinquitatis & affinitatis etiam maior existeret. A. B. neptem tuam intelligo clarissime vir, quam mihi dari cum voluntate tua si vehementer exoptem, quanquam audax factum vel mea opinione videri potest, nullum scelus tamen, vel tuo iudicio existimari debet: & ut iam speratam optarem literis meis propinquitatem, nulla in me dignitas, sed summa in te humanitas prouocat, ut si peccatum in hac re vllum sit, error, potius ex magna beneuolentia, quam culpa ex honesta postulatione censerì debeat. Cum in me intueor, nulla natura fortunæ praesidia agnosco, quibus in spem tanti beneficij consequendi excitari queam: cum Deum cogito, & eius in me, omnium hominū indignissimum, precipuam curā & singularem prouisionem considero, desperare non debeo: sed in hanc dubitationem adducor, posse fieri, ut Deus ad reliqua sua beneficia in me collocata, hoc etiam adiungere velit: & propterea, ad hanc rem Patrono apud te uti, præter Deum, & humanitatem tuam non institui,

nisi me ipsum admittere vis, quē spondeo tibi ad omne
 voluntatem & usum tuum, operā, studio, re, fide, & ob
 servantia fore paratissimum. Si opes requiruntur, pro
 dentissime vir, multa explorata via cum Dei benigni
 tate sese offerunt ad has non difficilimē consequenda
 qua via multo expeditiores extabunt, si huius consilii
 cursus, tua voluntate, foelix & explicatus futurus est.
 Animum meum in illam à Deo excitatum, verbi Dei
 gubernatio semper moderabitur. Si de intima mea be
 neuolentia dubites, refer animum ad eos pupillos, quibus
 plurimum usus sum, & quibuscum intra eosdem par
 etes semper victitārim. Nec levis ardor, sed certae
 nimiratio, amicorum utriusque nostrum consilijs gu
 bernata, hūc me impulit, ut plus deligerem illam, quam
 tua (si fieri potest) voluntate, quam diligerem cum
 vlla (ut saepe solet) iuuenili leuitate. Non praestita
 forma, sed laudata vestra familia, nec illecebra volup
 tatis, sed explorata rationes honestatis, in hoc me con
 silium deduxerunt: ad cuius consilij effectum, ut per
 venirem, non alium aditum mihi dari optarem, quam
 quem Deus Optimus Maximus tibi patefacere digni
 bitur. Quicquid ille author tibi erit in hac re, foeliciter
 perfice: sin autem, non desperamus quin ille, & bene
 rem, & reliqua omnia, ad eum exitum, qui illius vo
 luntati optimus esse videbitur, perducturus est. Christi
 dignitatem tuam virtutis & honoris cumulo indies au
 gbeat. Si quis Nobilis vir, ad generale Consilium,
 quo percrebescit sermo legatus fuerit, libentissimè
 illi in co itinere seruirem, cui fortasse opera
 mea idonea esse poterit, Vale
 in Christo.

IO ANNI CHECO.

Quas ego maximas habeo gratias, Deo semper ago, agamque dum vivam, quod eius precipua in me benignitate factum sit, ut vita mea magnam partem in studio literarum, Cantabrigie in amplissimo Collegio collocarem, & id potissimum, ubi te & summum amicum, & doctissimum præceptorem haberem. Nam, quacunque ego consequutus sum præsidia, siue fortuna ad usum vitæ mediocria, siue doctrina ad cultum ingenij perexigua, ea quidem universa, ex abundantia amoris tui in me singularis, & ex his literarum fontibus, quos tu nobis magno multos annos ingenio, præcepto, exemplo, consilio feliciter constantèrque aperuisti, profluxerunt. Et quò iucundior mihi semper extitit frequentissima illa, dies noctesq; mihi usurpata cogitatio, de suavissima vitæ consuetudine, qua tecum in Academia usus sum, de illis sermonibus quos nos inter nos separatim, in tuo sedentes cubiculo habuimus, quibus per sæpè, & tuum in me singulare studium declarasti, & meam in te certissimam spem excitasti: de universa denique superioris humanitatis tuæ ratione, qua semper, & in Academia, & in Aula, in omnes partes vitæ meæ abundantissimè se effudit, tantò sanè acerbior mihi tam sollicitudo iniecta est, quòd in hoc recenti naufragio, quod ego nuper *Aulicâ* vi & iniuriâ iactatus, fortunâ magis quàm culpâ calamitosum feci, tantopere certi homines laborarent, ut in meo maxime alieno difficilique tempore, tuæ etiam de me benevolentie cursum impedirent. Sed in hoc concursu gravissimarum
inuis-

iniuriarum, hoc me potissimum leuat, quod nullo modo
 mihi tam molestum esse potuit, me apud te, aperto odio
 & conquisito mendacio accusari, quam incundum certe
 fuit, tacito tui de me iudicii testimonio defendi: id quod
 ex sermone tuo, quem mecum, cum proxime in Aula fa-
 erim, habebas, facile intellexi. Neque ego profectio
 quam potui, nec in posterum adduci potero, ut plura
 moris in vlla noua maleuolorum calumnia, quam robo-
 ris in veteri tua beneuolentia defigam. Et hoc in loco
 videtur mihi aptum tempus dari, exponendi de tota illa
 ratione Aulicae vitae meae, & eius relinquenda consilia
 quod libenter quidem nunc facerem, nisi quod illa res po-
 terit oportunius, cum tibi visum fuerit, praesenti expli-
 cari sermone, quam nunc in breues literas includi.
 Quamquam mihi in mea causa, de me dicendi, nullam
 fidem adhiberi volo, nisi grauissimorum hominum gra-
 uissimum testimonium, meam innocentiam, in omnibus
 meis dictis factisque, defenderit. Vnum R. S. grauis &
 integra vita virum, iustissima de causa, omnibus iniu-
 stis vocibus leuium (ut leuissime dicam) hominum, ob-
 iicere possum. Sed illum mei & consilij participem, &
 fortuna socium non adfero. Cumberfordus vero & Wil-
 kinsonus viri tibi de meliori nota multos annos cogniti,
 in hac re, nec falsum fingere, nec verum reticere vo-
 lunt: itaque si vel hijs testibus non sunt inde omnes illae
 deriuata iniuria, quibus Aulica me tempestas obruit,
 unde fructum potius officij delibare, quam offensionis
 metum haurire debuissim, facile tum patior quidem, &
 tuam quoque mihi occludi beneuolentiam, ex qua & com-
 modiores omnes superioris vitae meae rationes diman-
 runt, & praecleara etiamnum, ad multas insequentese-
 portantur.

opportunitates efflorescit spes. Sin aliter, & me acerbè iniurijs, absq; vlla culpa mea, iniurijs non illustrissima D. mea, sed Oeconomi illius oppugnatum esse comperies, hoc impetrem abs te, quod sponte dabis, ne te sic aufeant vel hominum litera, vel temporum iniuria, quin vetus humanitas tua veterem Aschamum agnoscat & teneatur. Et hoc eò vehementiùs contendo, quia nunquam pluris feci me abs te diligi, quam probari: id quod ut perpetuò teneam, omni studio, diligentia & obseruantia laborabo. Nunc verò, in hac deposita & iacente conditione mea, nihil magis me ad aliquam spem excitare potest, quam si post Regiam Maiestatem, & illustrissimam D. meam, cuius gratiam inuitissime dimitterem, voluntas, fides, & opera mea, quæ nonnunquam nonnihil tibi probata est, in aliquo loco & numero apud te esse possit. Studium hoc meum certè non reprehendes, cum illud non ab vlla alia re potius quàm ab inductione quadam & applicatione propensi, hos multos annos, in te animi, proficiatur. Reliqua quæ scribenda mihi fuissent ad te, vel de vita mea interea in Academia commodè constituenda, vel in transmarinis studijs duos annos sustentanda, (ad quæ perficienda, nonnihil polliceor mihi de tua ope & gratia) vel alijs literis breui, vel coram sermone oportuniùs explicabo. Elandus noster commendauit tibi iuuenem quendam ex nostro Collegio Henricum Wrightum, qui, si quid ego iudico, tanta ingenij, industria, constantia spe, in rectissimum studiorum cursum ingressus est, hoc est, tam fœliciter Aristotelem & Platonem cum Cicerone coniungit, ut, si qua ratione cepit, progrediatur, dignus sanè erit, quem tu, & tui similibi, hoc est, hi, qui à Deo studijs fouendis

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
 fouendis praeferuntur, fauore & opibus complectantur.
 Christus Iesus te diutissime seruet incolumem. Lau-
 rij 28. 1550.

ORNATISSIMO VIRO
 D. Cicello.

Sl scires, ornatissime Cicelle, quomodo in hoc alio
 tempore tuo percrebuerunt, & frequentissimo
 nium sermone, & publica etiam Reipublica
 cum innocentia tua singula testimonia, tum de
 tua communia vota, plus sanè sincera voluptatis ex
 omnium in te studiis, quam mœroris ex illis temporibus
 & fortuna acerbitatibus haurire deberes: contige-
 nim tibi soli quod nemini alteri, ut cum tempora
 tibi maxime difficilia, nunquam hominum in te
 fuerint expeditiora. Et cum hoc consecutus es, in-
 etiam fortuna, non tantum foelicitati tuae, quantum
 tuti tua tribuimus, ex qua, plus verae laudis, quam
 illa rara salutis contigerit: nam dici non potest, quomodo
 precise, uniuersa Reipublica singula voces, quibus
 Dei semper ferè se permiscet, tribuerunt tibi, qualem
 partitam illam laudem, quā Pericli tribuit Thucydides
 ἡρώϊ τε δ' ἰσότη ἐρμηνεύσας τὰ γινόμενα, φιλόπολις εἶναι, ἢ ἄλλου
 ἀρείων. Ex qua moderata prudentia tua, & singulari
 stinencia, quò maior vel laus tibi, vel utilitas immen-
 ris alijs profecta est, tantò mea quidem fortuna infeli-
 cior est, ut cum nemo alius quàm ego, vel certior
 dicio, tuam semper dignitatem, vel maiori gratulatione
 tuam nuper salutem prosequutus est, solus tamen
 laesus sim, à quo ceteri sunt mirificè adiuti. Et, quomodo

quàm omnia in me inferiora semper fuerunt, quàm quæ
 nunquam debuerint promereri ullam partem singularis
 tue benevolentia: nunquam tamen credere possum, ut
 tu, qui alijs spectatam opem attuleris, mihi soli inspera-
 ram iniuriam faceres. Sed quemadmodum nec tum
 quidem, illis verbis mihi allatis, ullam fidem adiunxi:
 sic nunc tantum mihi largior de tua prudentia & equi-
 tate, ut cum causa mea iudicem neminem recussem, te
 tamen ante omnes expeterem: & nisi, te iudice, supera-
 ro, perpetuam, & tuam, & omnium bonorum offensio-
 nem, libenter sustineo. Res longior est, quàm ut litera-
 rum breuitate terminari possit: opportunius, si modo ti-
 bi est otium, & si vis, coram sermone rem tibi explica-
 ro. Precor Deum, ut perpetua tibi illa, & virtutis, &
 fortuna accessiones fiant, quæ tua Dignitati, & Reipub-
 lica expectationi, & meis optatis respondeant. E Col-
 legio D. Ioannis. 15. Februarij. 1550.

ORNATISSIMO VIRO

Ioanni Checo.

Quàm quotidiana cogitatione magnitudinem be-
 neficiorum tuorum complector, non literis osten-
 dere, sed opinioni tue relinquere possum, Ornatissime
 vir: scribendum tamen mihi hoc tempore ad te esse
 putabam, vel quia vetus noster communis, & certissi-
 mus amicus T. F. rectâ ad te proficisceretur, vel ut
 significarem, licet ne minimam partem meritorum tuo-
 rum reipsa tibi reponere queam, quo modo tamen tu
 mihi aliquid à me referri vis, in eo præstando me sum-
 moperè laboraturum: nempe, ut qua ratione literarum
 funda-

fundamenta, te authore, in hoc Collegio nostro
 sunt, eadem me (quantum possum) adiutore, reliqua
 perficiatur exaedicatio. Et hunc cursum doctrinae
 riam expedire tu semper indicabas: primum, ut singulis
 sic in singulis, natura duce, elaborarent, ut uniuersae
 literarum societas, in hac societate nostra contineretur:
 deinde, ut Christi omnis doctrina, imprimis ex
 Scripturarum fontibus libata, vel ceriè ex his, quae
 proximè attingunt fontes, hauita semper sit: uolens
 dumq; summa cautione esse, ne quid ex illuue illa se
 naq; Pelagiana, ad haec inficienda studia deriuetur.
 rum vix credere vis, Prudentissime vir, quantum
 arescit hic vigor ille germanae doctrinae, qui vel hoc
 no praeterito maximè effloruerat, & quomodo re
 est illa alacritas, quae in multis tuis summa spe ex
 est. Nunc, minùs miror dictum illud tuum saepius
 inculcatum in Aula, Cantabrigienses tu tota à se stantem
 ego tùm eò referebam, quasi ad me excitandum, non
 veritatem ipsam à te esse propositam. Sed hanc re
 & Collegij nostri statum uniuersum, F. noster (qui
 nor) fuscè tibi explicare potest: hoc tamen dicere po
 sum, nisi res nostra per te constituta, & tuo consilio
 auctoritate conquiescant, spem tuam de nobis nostris
 que Collegio expleri non posse. Non dùm obtinui cu
 culum tuum: quo iure, cubiculo potius fraudari, quam
 stipendio meo debeo, non video: praesertim, cum acci
 situs sum iussu D. Protectoris. Pecunia amissa, cur
 multis modis potest: cubiculum autem, commodum pro
 fertim, si in illius possessionem deuenit, qui ossa sua
 T. F. solebat loqui, & tabernaculum vitae suae, in hoc
 Collegio defixerit, parari iterum nunquam potest.

area, me Fauceto conferri non equissimè fero, presertim, cum tu ipse scis, qualem aduersarium, & olim Tailero, & nuper Billo sese intendebat. Tu nunquam probabas eorum leuitatem, qui audaciam inimicorum, & obedientiam amicorum, sic compensare volunt. Vale in Christo ornatissime Chece.

CHARISSIMO SVO
Railtono.

HVnc iuuenem, sine meis ad te literis, Londinum proficisci nolui, Charissime Railtone : nam ex amicis meis vniuersis, ne vnum in Aula (cum plurimi mihi sunt) habeo, ad quem, vel maiori studio, vel iustiori de causa, scribere debeam, quam ad te : versatur enim, semperque versabitur ob oculos meos, & magnum beneficium tuum in me adiuvando, & maior benevolentia tua in me tam amicè suscipiendo. Nec mirari debes, si existimem magnitudinem beneficii tui superatam esse oportunitate benevolentia tua : nam beneficium à quouis accipere, & popolare & quotidianum quiddam est, uti autem benevolentia, opera, consilio, gratia, & authoritate talis viri, qualis tu es, rara certè propeq; diuina foelicitatis est. Et hic fructus benevolentia tuae, qui singularis mihi fuit ad usum meum, eò gratior ad animi iucunditatem, & eò paratior ad memoriae diuturnitatem existit, quod abs te profectus sit, qui virtutis opinione, non mercedis ullius expectatione adductus, voluptatem potius ex officio capiendam, quàm utilitatem ex beneficio foenerandam esse indicas. Cuius institui

instituti laudem, in alijs tuendis, tuere tu perpetuo: perpetuâque desige in memoria, præstantem illam Ciceronis sententiam, qui putat, Nullum nec opum, nec gratia, nec dignitatis fructum, vel uberiores ad usum, ampliores ad laudem, posse existere, quàm is est, qui aliorum transfertur & collocatur commoditatem. Neque hoc, quasi nouum beneficium aucupans scribo, sed ut intelligas, quanti viri iudicio, huius facti tui institutum comprobetur. Vides, Ornatissime Railtone, ut in tuis literis meis, certa beneuolentia tua ratio, compensata est: nam, cùm par in referenda gratia tibi non potui, studium tamen & voluntatem non deesse mihi, his literis, ut declararem, laboravi. Quod consilium meum, si non displicuisse tibi, vel uno verbo significare literarum crebritate te posthàc sum defatigaturus. Vale in Christo.

NOBILISSIMO VIRO

D. Mountjoio.

C*Um proximè Cantabrigia Dominus Ioannes Redmannus esset, Nobilissime vir, & tum mecum coràm sermone, & nuper literis vehementer agebat, ut me totum, & omnes vita mea rationes, te, vel in Aula tibi ut seruirem, vel domi ut filium tuum instituerem, honesta sanè conditione deferrem. De qua re, cùm diu iam dudumq; cogitarem, & viderè ipsum, qui aliquot annos otio me literarum dedidisset ab Aula negotio, & rerum tumultu nonnihil abhorreret, & libertatis suauitate, qua iam diu fruebar, à seruiendo me libenter velle abstinere, nec ad filium tuum institu-*

tuendum

uendum, quantum vel prudentia tua à me expectat,
 vel aliorum beneuolentia de me predicat, vel talis mune-
 ris susceptio postulat, tantum à me posse exhiberi: tamen,
 & tanti viri hortatu, multum commouebam, & litera-
 rum Mountioia familia nomine atque celebritate
 plurimum alliciebar. Reuerà enim censebam, me non
 otio in negotium, non à literis in Aulam, non à
 libertatis fructu & suauitate, ad grauem seruiendi u-
 sum ac molestiam, sed ad illud Musarum domicili-
 um ac familiam vocari, cui præter unam in Italia,
 Medicæam, in omni seculorum, & vetustatis me-
 moria, parem aut similem non inuenies. In quare, eò
 maior præ ceteris omnibus laus tua est, quò plurimi
 familiam suam, & literarum studiis fundatam, & eru-
 ditionis splendore illustratam esse voluerunt, ut pater
 tuus: sed perpauci sunt, qui huiusmodi literarum quasi
 hereditatem sibi relictam vel multis vigilijs grauibsq;
 studiis suis retentam & conseruatam coluerunt, vel ma-
 ior accessionis cumulo amplificatam adauxerunt, quod
 tibi, cum non multis alijs, commune est. Verum, qui e-
 andem tam sanctè & integrè conseruatam, tam omni-
 bus modis auctam & cumulatam, liberis, & sic omni po-
 tuitati propagare studuerunt, nulli ferè post natos ho-
 mines fuerunt, & dubium, an deinceps posthac futuri
 sint, quos tu tam gloriosè landis socios & consortes me-
 ritò potes habere. Hæc res, clarissime vir, omne meum
 studium, & vitæ rationes, ad tuam voluntati obsequen-
 dam adduxisset, nisi Reuerendissimus Pater D. Eboracensis,
 biennio abhinc, omnem meam fidem & obseruan-
 dam maximis suis beneficijs, sibi deuinctam obstrinx-
 it. Quamobrem, si vlla alia res sit, in qua tenuitas

N

nostra

nostra vsui tibi esse possit, nec lubentiore animo, nec paratiore studio quenquam id effecturum inuenies. Per litteras ergò te rogo, quas tu sic quotidie ornas, Ornatissimè vir, ut illam voluntatem, quam de me aliorum predicatione concepisti, eam perpetuò integram, tua bonitate mihi conseruatam esse velis. D. Iesus, &c.

ORNATISSIMO VIRO D.
Ioanni Redmanno.

Litteræ tuæ, ornatissime vir, quas mihi abs te nuper G. Hodgesonius attulit, mirifica me quadam voluptate affecerunt: nam, præterquam quòd temporis illius, cum nos inter nos quotidiana familiaritas coniunctissimi essemus, perincundam mihi memoriam renouabant, singularem præterea illam beneuolentiam tuam voluntatem, qua me à puero unice semper es complexus, nec vlla vel temporis iniquitate mutatam, vel locorum intervallo diminutam, sed retentam animo tuo, & amantissime conseruatam esse, graue in primis & tantum testimonium dabant. Quod beneuolentia tua contra me studium dimittere, eò grauius & acerbius sepe esse duxi: quo idem literarum & virtutis nomen susceptum, & iudicio potius ac voluntate, quam vlla necessitate profectum esse perpetuò intellexi. Et profectum cum in proximum hoc triennium me cogitatione reflexa in quo aliqua (ut aliqui putabant) voluntatum nostrorum separatio, nulla animorum nostrorum (ut scimus) distractio fuerat, & cum in causas singulas quamobrem homines ita cogitarent, diligenter intus eas omnes opinione, quam re ipsa, maiores esse videlicet

Nam, quamvis (quod summum & solum fuit) in socio-
rum nostrorum electionibus, à te, & tua voluntate dis-
crepabam, ego tamen, vel iūm quidem, in eandem te-
cum rem, eodem animo, licet dispari studio, incumbē-
bam: uterque enim pupillos suos iuvandi studio commo-
tus, ad eundem consiliorum effectum contendebamus.
Quare, si aliqua huius rei culpā ego teneri videor, tu ip-
se (pro nostro amore & prudenti facilitate tua, liberè lo-
quar) omnino ab ea liberari, & longissime abesse non po-
tes: nisi fortasse te, pro tuis omni contentione laborasse,
me omnem meorum curam, tutelam, ac fidem abie-
cisse, equum esse videatur. Cum ego potius censeo, eò
me maiori studio debuisse illam tui mihi oblatam pu-
pillos meos iuvandi occasionem & facultatem urgere,
quò tu quotidie ad ornandum tuos longè maiorem, ego
verò ad tuendum meos, hanc unquam post id temporis
consimilem nancisci potuerim. Atque, quod ad I. G. at-
tinet, quantum tu à me, in ea causa ut facerem, vel Can-
tabrigia, vel cum essem apud te Londini rogabas, tan-
tum omni opera, diligentia, atque fide navavi & perfe-
ci: nam, non ut maiorem ad victum affluentiam inde
caperet, sed ut aptiorem ad studium oportunitatem ibi
haberet, te velle illum in nostrum Collegium coopta-
ri, ipse tu mihi dicebas. Quam rem, ut in primis po-
tavi, curavi: ita, in eorum sententia nunquam fui,
sed ab ea longissime abesse cupio, qui putant, quod pro
nullo facias, pro nihilo esse habendum, nisi contra alte-
rum inopem & honestum te intendas gravem aduer-
sarium. Inuitus sanè facio, optime Redmanne, ut
illam, vel horum temporum memoriam renouem, vel
cicatricem dolorum meorum acerbitate obductam
refricem:

refricem: eò tamen lubentiùs hoc apud te facio, quoniam
 si te noui, si tu hys turbis affuisses, & minùs ego ab ali
 tua moderatione laesus fuisset, & ea vulnera qua
 cipiebam, maturo prudentis ingenij tui remedio, faci
 ùs multò curassem. Nam, ut domesticas iniurias pre
 teream, & grauissimas repulsarum acerbitates, quib
 bus hac me penè tempora conficiebant, (ut leuissimè
 verbis in tanta re utar) hoc tamen minimè ferendum
 est, eò usque prorumpere hominum alios ledendi libidi
 nem, ut non satis esse ducerent, domesticam meam in
 nuitatem ad desperationem usque affligere, nisi omnem
 de me, apud multos præclaros viros positam aestima
 tionem pracidere conarentur. In quam rem ita secul
 lo nonnulli, tantisque opibus incumbabant, ut nullo
 unquam cuiquam homini, mei temporis, loci, & con
 ditionis, facta sit iniuria, vel acerbior ad calamitatem
 vel grauior ad existimationem, quàm hac facta fu
 rit mihi. Verùm, (quod ex animo Optime Redemptor
 loquor) si quemadmodum omnem illata mihi iniuria
 recordationem, iam diù, non solum mitigauit dies, sed
 totam obliuione contriuit, ita mutatas aliorum volun
 tates redemisset dies, & violatam existimationem,
 integrum mihi restituisset, haud unquam, vel eius me
 moriam refricuissem, vel tam gementes cogitationes
 meas apud te, hoc tempore, deposuissem. Vehementer
 tamen letor, hanc ad te scribendi mihi oblatam
 occasionem, libentèrque facio, ut hac apud te effusa
 dam, quoniam amorem tuum erga me, plus & velocius
 tatis & virium habere spero, & moderationem tuam
 vel in grauissimis iniurijs, placabiliorem esse scio, quàm
 ut (cum in toto hoc negotio, nulla mea certè praecipua
 causa sit)

culpa fuerat) vlla grauis & singularis offensio, in animo tuo resideat. Quamobrem, te rogo (Optime vir) per vetustatem amoris nostri, per pias omnes & intimas necessitudines, quæ mihi tecum vnquam intercessere, ut veteris potius tua de me, non meo merito, sed beneuolentiâ tua concepta opinionis, quàm vlliùs, non culpa mea, sed aliorum maleuolentia recens excogitata offensionis, cursum liberio rem & expeditio rem esse velis: quam rem à te pariter, & ab eximio viro, quem mihi semper ad colendam, & obseruandum proposui, D.N. exoratum esse cupio. Sed de his rebus, si tu ita voles, coràm oportuniùs, nos inter nos communicabimus. Nunc venio ad literas tuas: quibus tu me in Aulam, ut Domino Mounticio seruirem, & filium eius literis instituerem, non pessima conditione accersis. Atque ut breuiter ad singula respondeam, non tantum mihi placuisset, ad longè amplius viuendi munus vocari, quantum nunc lator, me à te ad hoc etiam, si multò esset tenuius, requiri. Verùm mihi, & omnes meipsius, & vite meæ rationes consideranti, & eas difficultates in quas huius muneris susceptio conijceret, prospicienti, non tot ad alliciendum inuitationes propositæ, quot ad absterrendum auocationes obiectæ esse videntur. Nam vite genus commutare, & te ipsum, quasi quodammodo retexere, ut opus magnum arduumque est: ita, ab omni vel periculi metu, vel doloris sensu vacuum esse non potest. Quamobrem, cùm ego me hos aliquot annos in literarum studia, si non maximo cùm fructu, non minima tamen cum voluptate abdiderim: & nunc à tam placido portu, in eas fluctuum procellas me ipsum abducerem, nec à magna doloris acerbitate,

propter veteris otij mei & tranquillitatis recordationem, nec à summo periculi metu & discrimine, propter insolentem quandam tantarum rerum imperitiam deesse diu potuerim. Præterea, cum in tanta quiete, & hac (ut ita dicam) viuendi planitie, nondum adolescentia mea gressus, vel mediocriter confirmatos habuerim, quomodo quæso in tam præcipiti Aula lubrico, ab ipsa graui & periculosa prolapsione constiterim? Itaque, si uè otij mei fructu, quo carerem, delectatus: si uè grauioris alicuius casus metu, in quem inciderem, anxius: ab Aula hoc certè tempore, & ea conditione nonnihil abhorreo. D. Mountioius, quamuis à literis, ut opinor, alienus non sit, optimo patris exemplo nonnihil incitatus, ad alias tamen res vereor magis procliuus ne sit, adolescentie feruore, & Aula quasi accipio & tendiculis prolectatus. Nec me fugit, quam se solent omnes Aulici ad pollicendum largi & prole ad præstandum tamen tenaces & restricti. Quid quod nec animi aut ingenij ornamenta, quæ in me sunt per exigua, ita ullo iudicio æstimant, quemadmodum corporis vires ac præsidia, quæ in me sunt prorsus nulla, tempus desiderant. Quod mones, ut hanc conditionem, ad quam D. Mountioius me inuitat, aliquot mensibus experirer, & si arrideret, amplecterer: si uero non, ad Collegium redirem, quod interim mihi saluissimum esset: amanter quidem facis, illud tamen consilium hoc mihi sequendum esse duco: nam si ita facerem, vel in meritis in suscipiendo, quod præstare non potuerim, vel perfidia in deferendo, (ut fama esset) cui me dixerim, vel leuitatis, & inconstantis viuendi rationis, quam sic indies commutarem: insignem quandam

notam, grauēque reprehensionem apud illos, quibus
 hoc consilium non satis esset explicatum, sustinerem.
 Ad docendum pueros Grammaticam, quam primori-
 bus labijs vix satis ad vsum meum degustari, non per-
 fectē plenēque, ut alios cumulatē instituerem, edidici:
 nec re ipsa habilis aut accommodatus existo, & ab eo
 munere, quodam animi mei iudicio, vehementer ab-
 horreo. Stipendium, quamuis exiguum, non contemno:
 namque ipse iam diū satis vsu obdurui, ad quantum-
 vis tenuem & iacentem fortunam excipiendam: &
 animus meus (nec hoc dictum arroganter putari ve-
 lum) nunquam nimis vehementi cupiditate exarsit,
 aut ferebatur, ad precipuam aliquam & affluentem
 fortunam concupiscendam. Quamobrem, cum aditus
 homini mea etatis, & loci, ad Aulam vix satis
 patet iutus, & domum eo consilio regressus non ad-
 modum dabitur honestus, & ego ipse ad tale munus
 nullo modo habilis sum aut aptus, & hac mea medio-
 cri fortunā facile sum contentus, D. Mountioium
 quo animo laturum spero, si voluntati eius hac in parte
 satisfacere non queo. Verū, ut hac omnia mihi es-
 sent solutissima, alia re, istis omnibus longē maiori, ab
 huius muneris susceptione excluderem: Reuerendissi-
 mo enim Eboracensi, omne meum studium, iam pridem,
 obseruantiam, & officij rationes deferrebam: quo Presu-
 mptum, nec ad res meas adaugendas magis munificum, nec
 quicquam otium literarium amplexar magis opportunum
 nunquam querendum mihi esse duxco: cui literas, quas
 ad eum scribo, ut tu tradas, opt. vir, vehementer es
 mihi rogandus. Quod eò impensius à te efflagito, quo ma-
 ius timeo, nè de ea voluntate, quam in me sponte sua

propensissimam contulit, aliorum iniqua peruersitas, hoc
temporum iniquitate, non nihil detraxerit : nam, ne
vllus est tam longinquus locus, quo ea non peruasit,
Cui enim sunt πόδες, ut ait in *Antigone* Sophocles
nec vllum pectus tam sanctum atque integrum, quo
ea non attentauit. Nec eò ista dico, quasi conscius
mihi sim, aliquid à me commissum esse & designatum,
animus eius à me vllò modo sit abalienatus : nam,
Setonius & Watsonus studiorum & vitæ meæ rati-
onis, si requirantur, testimonium dederint honestum
non amplius egote rogabo in meam gratiam, ut ab
tuo verbum exeat vnum. Hoc tamen te non celat
Proximo anno, ut tu scis, verti commentarios Græci
epistolam ad Titum, quos, quasi obseruantia mea sig-
nificationem, Reuerendissimo Eboracensi offerenda
se duxi. Cum ad ades eius accesserim, nec in conspe-
tum eius (quem tum in lecto grauitas valetudinis
tinuerat) venerim, librum ei tradendum G. Le-
fratri eius cōmittebam. Tradidit, perlegit : in illo, quod
eum offenderat, inuenit : librum remisit non sine
nere, ut locum excuterem : locus hic fuit : *Μὴ γὰρ
νόος διὸν, αὐτὸν, φησὶν, εἰδέναι τοῦτο μόνον τὸν τῆς γὰρ
πόδας, ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ διωκτοῦς καὶ γὰρ ὁμοιωθεὶς τῷ
νοεῖν.* Domum reuersus, Chrysostomū, ex quo hos com-
mentarios Oecumenius magnā partē excerpserat, in
locum inde mutuatum esse facile intellexi. Græci
Chrysostomus non erat ad manum : queso excute
locum. Et puto ego multa, nascente Ecclesia, ne-
cessitate quadam fuisse permissa, quæ cum ea adoleuerat
& quasi etate grandior facta fuerit, prudentum
gistratum consilijs sint rescissa. Et hoc totum

est, quod te celare nolui. Quam ergò vel Reuerendissimo patri de me suspicionem, vel tibi de toto negotio cogitationem hac res mouere potest, planè non video: hoc scio, me tantum de vlla re quæ non esset integra aut orthodoxa, tum cum eum librum verti, cogitasse, quantum quid in Vtopia ageretur, eodem tempore cogitavi. Quamobrem, ut fidei & obseruantie meæ (quam omnem iampridem ad eum detuli, & ad eius solius usum atque voluntatem hætenus conseruari) aliqua ratio constet: utque sciat, quàm graui animo ferrem, gratiam eius mihi collectam, cuiusvis rei spe, vel hominis fauore, effundere & dimittere, à te per omnia sanctioris nostræ necessitudinis vincula quæso, ut, si aliquid de eius animo, erga me, extra meam manifestam culpam detrabatur, id tui de me iudicii testimonio in integrum mihi restituatur. Tantum enim apud eum opinionis tuæ testimonium habiturum est, ut non dubitem, quin nouus quidem ac singularis gratiæ cumulus, ad priorem eius voluntatem, vel leui tua commendatione, mihi accessurus sit: id quod si feceris, nec mihi, vitæque meæ rationibus, gratius & commodius: nec tibi, veterique mori, & perpetuæ consuetudini tuæ propius & coniunctius quicquam excogitare potes. Cum hoc facies (vides quantum mihi de tua bonitate polliceor) etiam adhuc aliud mihi rogandus es ut facias: nempe, ut cum Galfrido Leo, vel qui familiæ Reuerendissimi Patris procuratori præsit agas, ut eam pecuniam, quam mihi Reuerendissimus Pater quotannis, ad studia literarum sustentanda suppeditat, per te mihi mittat. Summa est quadraginta Solidos: viginti enim ad festum Michaelis præteritum debeban-

debebantur, & tantum hoc tempore recepturus sum:
 ita enim pecuniam soluendam esse constituit ipse D. E-
 boracensis. At verò, si hoc annuum stipendium, in ali-
 quam Prabendam, quam vocant, vel infimi pretij & a-
 stimationis (licet maximum quiddam ad retinendum
 una cum Collegio mea lectio Græca mihi permittat) o-
 pera tua, & eius munificentia commutaretur, nec tibi
 ad faciendum mea causa maius, nec illi ad tribuendum
 tua petitione facilius, nec mihi, quod vel à te requiram,
 vel ab eo sperem, optabilius possit inueniri. Et hac hac-
 tenus. Nunc verò, ornatissime vir, si tu me interroga-
 res (utinam tam tibi non esset molestum, quam mihi
 est periucundum, tecum literis colloqui) quam mihi vi-
 uendi rationem, & studiorum meorum exitum proposu-
 erim, ad quem potissimum omnes cura & cogitationes
 meae sunt euigilaturae: ingenue responderem, Verbi
 Dei cognitionem, Platonis, Aristotelis, Ciceronisq; le-
 ctione, quasi ministrâ & ancillâ comitatam, & eum si-
 nem mihi esse propositum, ad quem reliquum vitae meae
 cursum, Dei voluntate, intendam atque dirigam. Ve-
 rùm, si optio mihi daretur, & facultas à Domino Ebr-
 racensi concederetur, & fortunarum nostrarum tenui-
 tas pateretur, nihil prius optarem, quam ut aliquem
 praclarum virum, qui à Regia Maiestate ad exteras
 nationes legaretur, aliquot annos comitarer. Nam, ut
 confido, me posse in huiusmodi munere non ineptissimè
 versari, siue *αὐτὸς τὸ συμπολιτοῦν*: siue cum res exigeret, ut
 literae domum mitterentur, cum vir ille magnitudine
 negotiorum distraheretur, ad illum laborem aliqua ex
 parte minuendum: ita planè existimo, talem viuendi
 ad tempus rationem, priori meo proposito, nequaquam
 aduersari.

aduersari. Tu fortassis hanc cogitationem vanam, & inanem esse, & quasi quoddam adolescentia mea somnium iudicabis: sed, ut ut est, cum hoc consilium meum cum labore & periculo coniunctum sit, quæ dua res, vitiorum omnium exterminatrices esse solent: cumque nihil longius unquam in optatis meis habui, nisi vehementer tibi displiceat, vehementer te rogo, ut huius voti, cum oportunitas id efficiendi tibi dabitur, me (quodpotes) compotem facias. Audiui, quod post rescini, ultimo anno operam meam ad librum quem R. M. obtulisti transcribendum pergratam esse potuisse. Doleo profecto, non tam eam mihi occasionem tibi gratum faciendi ita male cecidisse, quam te cogitare aliquod meum officium tibi esse ad requirendum commodam, quod idem ad præstandum tibi, non sit mihi periucundum. Quamobrem, si vis ut intelligam me à te amari, cum aliquod opus tuum quod non nimis longum erit, operam meam postulabit, tantum, quantum cupis, de me tibi pollicere: nam, si quanta est in me id faciendi voluntas, tanta idem efficiendi in me esset facultas, haud profecto quenquam, qui illud munus vel alacrius susciperet, vel ornatiùs expoliret, inuenires. Nec est quod libentiùs facerem, quam ut aliquot dies apud te ponerem, quæ res non tantum tibi usus & oportunitatis ad vllam commoditatem, quantum mihi fructus & incunditatis ad veteris consuetudinis nostræ renouationem apportaret. Vides quàm molesta epistolâ literas tuas compensavi: si scirem tibi illam non nimis displicere, sæpius ad te scriberem. Gratissimum mihi faceres, si de hijs rebus tribus verbis, vel per Christophersonum nostrum, vel per quemcunque vis, scriberes:

scriberes: nam nihil mihi literarum tuarum sermone
iucundius. Vale.

IOANNI CHECO.

S. P. in Christo Iesu, ornatissime Chece, Proxima
hebdomada ad te per Wilsonū, aut Ioannem Chri-
stopher sonum scripsissem, si non eodem tempore ad
D. Eboracensem, D. Mountioium, & Ioannem Red-
mannum, qui ad me prius, ut Domino Mountioio ser-
uirem, scripserat, literas dedissem. Nosti me aliquan-
do tecum, de itinere communicasse, quod Londinum
ante Pascha facerem: quod facere nullo modo possum,
absque eo libro, quem è Græco Chrysostomo conuertend-
um in manus sumpsi. Te ergo rogo, per amicitiam no-
stram, ut librum Græcum quàm celerrimè remittas,
vel per Christopher sonum, vel per alium, qui breui sit
reversurus. Hac scribit ad te, ornatissime Chece, Af-
schamus tuus, lachrymis & gemitibus confectissimus,
qui paulò antequàm has literas scripsi, patrem meum,
virum prudentissimum, è terris ad Christum commi-
grasse, longè certior quàm infirmitas mea cupit, factum
sum. Et cum hoc solum ad maximum dolorem acerbis-
simum esset, huic tamen accedit alter longè granissimus
cumulus: nam charissimæ matris meæ salutem (quan-
tum ad hanc vitam pertinet) omnes amici mei in despe-
ratissimis habent. ô durum fatum: quod primum fra-
trem mihi talem abstulit, qualem non familia nostra,
sed vix unquam Anglia tulit: & nunc simul ambobus
parentes meos, ne non satis calamitate & undis lachry-
marum obruar. Quàm hoc acerbum sit, tu ipse intelli-

gis, mihi praesertim homini, ut scis, animo etiam in le-
 nioribus rebus, valde fracto & humili. Quid gravius,
 quid tristius, quam utroque parente simul orbari? ô me
 infelicem, qui tuo nunc sermone & colloquio, solatio
 mihi desideratissimo prius. Utinam adesses, mi Chece,
 ut lachrymas meas apud te effunderem, ut gemitus &
 suspiria mea, in prudentissimo & suavissimo consilio tuo
 deponerem. Verum ita non conficior dolore, ut mei ipsi-
 us qui sum, & Dei bonitatis erga illos quanta fuerat, &
 ad quam decursam & exactam aetatem eos perduxer-
 at, obliuiscar: novi enim hanc esse viam uniuersae car-
 nis: novi etiam (quod me unice consolatur) huius vi-
 tae exitum melioris vitae ingressionem esse, & hac spes
 mea posita est in sinu meo. Meministi (ut opinor) mi
 Chece, me literas à patre meo paulo ante Christi natalē
 diem (& eas, Heu extremas excepi) accepisse, qui-
 bus me monuit pater, & quasi quodam benedictionis sa-
 cramento me obstrinxit, ut (quàm mox relictā Canta-
 brigia) ad aliquod honeste viuendi genus me confer-
 rem: nos enim irritare in nos contentionibus nostris
 gravissimam iram & offensam Dei. Quantum hac res
 me tum commouebat, tibi, ni fallor, impartiebar. Ea
 nunc in animo meo ita renouata est, & nocte dieque
 mihi ita in perpetuis cogitationibus meis versatur, ut
 nullum dictum Esaie, Ioannis vel Pauli, vel fixius mi-
 hi possit inhaerescere, vel maius pondus auctoritatis a-
 pud me habere. An aliquid monitione patris, ad se-
 quendum gravius? *παλεὶς πατριάρχης αἰεὶ σὺν* cecinit pruden-
 tissi. Grego. Naz. An aliquid ultima patris volun-
 tate, & extremo testamento, ad religiosissimè conser-
 uandum sanctius? nam has ego extremas literas, hanc
 eius

cuius extremam vocem excipiebam. An hoc mihi leniter imperabat? An non eo tempore, quo anima eius in brevi tempore ad Christum euolutura, de Christo, & quae ad Christum pertinebant, philosophata est? Cum ego ergo tanto paterna monitionis sacramento obstrictus sum, nihil prius habeo, ornatissime Chece, quam te in visceribus Iesu Christi rogem, ut quemadmodum tu semper (cuius ego rei locupletissimus testis sum) quo primum vlla familiaritas inter nos intercessit, sum ad omnes res honestas persequendas, non ad vana vel minimas contentiones suscitandas, ducem praebisti: ita alijs omnibus, vel hijs qui in te iniquissimis fuerint animis, ad tranquillitatem inter nos omnes constitutuendam, te authorem principem praebeas. Nam quemadmodum illud erat ad aequitatis tuae laudem praeclarissimum: ita hoc erit & ad prudentiae tuae commendationem, & omnium nostrorum utilitatem perpetuum & immortale monumentum. Et quamvis Ethnicique dam honestum bellum inhonesta paci praeférant, (hic neq. id Ciceroni placeat) tamen vereor ut possint, nobis Christianis, nobis inquam, quos idem literarum virtutis, & honestatis studium, in unum domicilium conclusit, quos arctior quaedam necessitudo coniungit, quos tanta literarum, & Dei voluntatis cognitio struxit, satis esse iusta causa, ut sic nonnunquam ex candescere, sic semper in diuersa studia distrabi, modo liceat. Et hic puto singulis nobis usurpandum illud psalmi versum, Nec declines, Domine, cor meum in verba malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis. Si pax nobis & animorum coniunctio in integrum restituta fuerit, tum satis me reliquisse Cantabrigiam

brigiam, iuxta patris monitionem, hoc est, è tanta dis-
 sentionis confusione liberatum esse putabo: sin minus,
 quod omen obruat Deus, suauissima familiaritati tuæ
 totum me dedam, & omnibus reipsa placere, nemini vel
 verbo displicere conabor: si neque hoc benè successerit,
 ab Academia, quam primum potuero, discedam. Has
 literas sic miseras, ut vides, & fere flentes, & ab omni
 sensu præterquam doloris vacuas, ingemiscens admo-
 dum cogitatio mea, vix inter lachrymas meas mihi ex-
 pressit. Nihil sermone literarum tuarum ad solatium,
 & doloris leuationem potest esse exoptatius. Saluta
 quaeso officiosissime Henricum Cumberfordum nostrum.
 Iesus Christus, &c.

GEORGIO DAIO CICESTRENSIS
 Ecclesiæ Præsuli dignissimo.

CUm tu hijs proximis diebus, ornatissime Præsul,
 Cantabrigiam venisses, & congratulatione om-
 nium, consalutatione plurimorum, quibus tecum
 necessitudo vlla aut notitia intercessit, exceptus fuisses,
 vix dici potest, quanto nos & consalutandi desiderio, &
 animi nostri ac voluntatis erga D. tuam declarandi
 studio exarsimus. Quod eo libentius fecimus, quoniam
 multum diuque pertinuimus, ne aliqua animi tui
 facta esset offensa illorum temporum iniquitate, qui-
 bus nos tum, siue consilio, propter imperitiam, siue in-
 dicio, propter atatem, temere nosmetipsos dedebamus.
 Fuit tamen quod me semper vnicè consolabatur, cum
 ego nunquam existimarem, tantum adolescentia mea
 temeritatem ad offendendum, quantum prudētia tue mo-
 derationem,

derationem, & beneuolentia erga me vetustatem, ad ignoscendum valere potuisse. Neq; profecto nunc committerem, Optime Praesul, ut horum temporum recordatione, cicatricem imprudenti facto meo iampridem obductam refricarem, nisi totam hanc culpam adolescentia mea feruori esse tributam, omnemque eius memoriam sempiterna quadam obliuione deletam, ac penitus extinctam esse putarem. Itaque cum hanc meam cogitationem tibi hoc tempore significare studerem, & quod munusculum de more tibi esset offerendum circumspicerem, ego Isocratis mei sententiam libenter sequutus, non ex his rebus, quarum tu abundares copia, ego laborarem inopia, mihi aliquid selegi, sed tale quiddam, quod cum esset mihi ad tribuendum aptissimum, & tibi etiam ad recipiendum non omnino iniucundum. Hunc ergo Psalmum iam fere ante annum, cum Turca Hungaria immineret, ad studiosorum nostrorum rationem, in modos senarios illigatum, eo quo soles vultu accipias, quo nihil mihi gratius aut optabilius possit euenire. Deus D. tuam diutissime seruet incolumem.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO
 Patri, ac Domino, D. Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo, literarum
 Patrono Maximo.

NEc tibi nouum literas ab obscuris & ignotis hominibus accipere, nec homini mei loci insolenti & inauditum esse potest, ad tantum virum libenter velle scribere, ornatissime Praesul: nam dum

in te tantum emineat bonitatis & eluceat, ad quem-
 nis provocandum, & nobis, qui nosmet ipsi literarum stu-
 dijs dederimus, tot monumenta suppetant ad excitan-
 dum, dum alter rerum inopiâ urgeatur, alter studio sese
 venditandi cfferatur, singuli singulis, & una aliqua
 certe causa, ferè omnes, vel necessario compulsi, vel
 sponte sua adducti, ad id faciendum fuerint, literas
 profectò nec tibi accipiendi occasio, nec nobis scriben-
 di oportunitas unquam deesse potest. Nouum ergò
 non tibi usu recipiendi, sed nouum fortasse more scri-
 bendi, nouus homo à te postulo, eruditissime Prasul,
 quod veteri tamen, non nouo aliqua modo ut accipias,
 omnem veterem humanitatem tuam vehementer ro-
 go. Rogo autem, non opes tuas, aut quicquid illius
 generis sit, sed opem tantum tuam, & aliquam gratie
 & auctoritatis tue partem, qua & tibi erit ad tribu-
 endum facilis atque prompta, & eadem mihi ad capi-
 endum optata admodum erit & incunda. Verum, si
 quis sim, & quid petam, scire aues, is sum profectò, quem
 fortuna tenuem & obscurum, sedes Cantabrigiensem,
 institutum vitæ perpetuum literarum cultorem, natura
 imbecillum, valetudo melancholicum redâit. Sed quor-
 sum hac pertinent? dicis: ut scias, cum Dei in primis
 promissio, amicorum aliquid cura, non nihil mea me vo-
 luntas, omnem ut aetatem meam in literarum studio con-
 tererem, commouisset, atque in ipsam studiorum vi-
 am, non infeliciter ingressus fuisssem: eccè tibi partim
 otiosum hoc literarum studium, & vitæ institutum
 quod sequor: partim situs loci, & cœli intemperies, in
 qua viuo: partim imbecillitas natura, & febris quar-
 tana vis, qua non paucos menses grauissimè iacēbar,

O

ita

ita omnes salutis meae, & salubrioris sanitatis rationes
 vel urgent hac singula, vel opprimunt vniuersa, ut
 cursum, quem in literarum studio conficere institueram
 nec constanter ad laudem, nec diligenter ad usum,
 tenere potuero. Itaque, cum nec mea me fortuna suadet
 hoc solum, sedis mutatione vertere: nec mea volun-
 tas, & animi inductio gestiant vitæ institutum reli-
 quere: nec curatio vlla possit naturæ imbecillitatem cor-
 rigere: nec tempus adhuc valuit amissas vires re-
 tuere: vel colluiem illam faciemque melancholiae
 reliquias quartanae febris eicere: & cum me contra
 optimo remedio victusque ratione excludunt, partem
 constitutiones humanae, in quas impetum facere non
 esse duco: partim superstitiosae aliquot hominum
 scientiae, quarum nullam ducere rationem iniquum
 se scio: cum inquam, fortunarum angustia, loci inter-
 peries, studiorum rationes, naturæ imbecillitas, mel-
 cholia vis, lex dura, hominum siue imperitia, siue su-
 stitio, graui impetu in salutem corporis facto, im-
 sum in modum cursum studiorum meorum impedi-
 rogo Dominationem tuam per hanc Academiae
 quam incolō: per vitæ studiorumque rationem, quam
 quor: per naturæ valetudinisque imbecillitatem, quam
 uiter implicatus premor: ut ego, auctoritate tua non
 plius tenear, ea traditione, qua certus ciborum delectatio
 certis temporibus precipitur. Quam meam petitionem
 nec cura carnis ad concupiscentiam finxit: nec licentia
 vlla ad insolentiam subornauit: sed salutis meae
 tantum, ad expeditiorem studiorum meorum progredi-
 sum excogitauit: Cuius si compos fuero, vulgi, nec in
 fensam, nec in sermonem efferendo sed tacite,

deratè, quietè, abstinenter cum gratiarum actione usur-
 abo. Qui nemini, nisi desperato morbo laboranti,
 hanc libertatem concedunt, perinde faciunt, ac hij ho-
 mines solent, qui nunquam ades suas, nisi vetusta-
 te ruinosas, & iamiam collapsuras reparant. Frangi
 patres familias aliter faciunt, aliter periti medici, qui
 non serò medicinam parant, at principijs semper obstare
 solent. Itaque, qui nunquam nisi desperata salute, hu-
 manum diuini beneficij vsum hominibus impatiunt, & im-
 periti sunt, quid prudens in omnibus Rebus publicis pro-
 visio facit, & nimis insolenter abutentes sunt diuini-
 us nobis dato bono, quo tempore vsus eius aut nullus,
 aut exiguus esse potest, cum tamen huiusmodi bonum,
 commune non est, quia externum est, nisi ex ea parte
 tantum, quatenus vsus aliquis eius consequatur. Cibo
 ergo non ad desperatos morbos inutiliter abuti, sed ad
 salutem vitæ nostræ retinendam accommodare debe-
 mus, iubente ipso Paulo, ubi ait, διο παρὰ χαλῶ ὑμᾶς
 ἀναλαβὴν τοῦ σώματος, τὸ τοῦ σώματος τὴν ὑμῶν σωματικὴν ὑπάρχιν.
 Sed banc causam urgere, nec loci oportunitas, nec epi-
 stola mouet, nec temporum tuorum ratio, nec rei vlla ob-
 scuritas requirit, eruditissime Prasul: vnum hoc tamen
 tacitus praterire nullo modo possum, quod Herodotus, in
 Euterpe, de sacerdotibus Aegyptijs memoria prodidit.
 Hi homines (cum ab illis, tanquam ab ipsis fontibus,
 omnes artes, omniaque disciplinarum genera pro-
 fluxerunt, quod Homerus, Pythagoras, & Plato,
 tres viri omnis doctrinae & ingenij principes, eo no-
 mine Aegypto peragrata intellexerunt) in studio li-
 terarum semper versati, & in natura virtutisque con-
 templatione omnem, & mentis cogitationem, & ætatis
 O 2 cursum

cursum conterentes, ab omni piscium esu, religione qu-
 dam obstricti, perpetuò abstinebant, ob hanc causam
 lam, sine omni controuersia: ne ignea vis ingenij, atque
 praestantia, vllò frigido succo, quem esus piscium
 generaret, extingueretur. Et hìc inique compara-
 tum est, ornatissime Praesul, vt cum tot superstitionum
 genera ab Aegyptijs (quod facile probari po-
 test) primum ad Gracos, deinde ad Romanos re-
 dundarunt, post in nostra tempora, per sentinam
 lam Papisticam deriuata sunt, vnum istud praeclarum
 sapientissimorum virorum consilium ac remedium,
 doctrinam amplificandam susceptum, sic esset, vel
 indoctis propter imperitiam, vel ab imbecillis propter
 superstitionem, cum magno magnorum ingeniorum
 incommodo, nobis interceptum. Itaque, cum ne-
 melius quàm Dominatio tua intelligat, vnde haec
 suetudo orta sit, à quibus alta atque fota sit, per quam
 ad nos deducta sit, & per quos potissimum ad nos per-
 tineat: & cum omnis sit esus piscium, vernis tem-
 poribus ineptus, vliginosis locis inutilis, studiorum
 strorum rationibus insalubris, valetudini melanc-
 lica pestiferus, & stomacho meo semper odiosus,
 corte per literas ipsas, quibus omnia tribuere so-
 ornatissime Praesul, vt quemadmodum ego, in per-
 sionem huius libertatis irruere nunquam instituerem
 ita per tuam auctoritatem, liceat mihi quietè, in
 immigrare: quam si integram recuperare, & in
 sedem ac domicilium collocare non permittis, at-
 tem vel pedem ponere, & in ea, si non domum ad-
 bitationem, certè diuersorium aliquod ad commo-
 tionem, condonare mihi velis. Numum quo redimam

istud mihi, nullum habeo, prater unicum illum exiguum, quem concredidit mihi cœlestis ille paterfamilias, quem profecto integrum, ut aliqua veteris libertatis possessio redhibeatur, vel è Græcis Latine vertendo, vel publice in Academia, vel priuatim in hoc Collegio, siue Græcum, siue Latinum pro tenui mea facultate prelegendo, ad arbitrium nutumque Dominationis tue erogabo. De hac re aliquid à te, vel hac lata conditione, in summa ista gratia & auctoritate tua, me impetraturum spero, cum ego certus sum, quod quantum apud alios magna pecunia vis extorquendo possit exprimere, tantum apud Dominationem tuam ipsum literarum nomen exornando soleat obtinere: & ipse etiam scis, huiusmodi libertatem æquius literarum studiis, ad salutem suam retinendam dari, quàm ullam licentiam, in nescio quos homines, ad libidinem suam explendam conferri debere. Rem omnem cognoscis, cui tantum tribues quantum vis, tantum scio vides, quantum honesta petitio ab æquissima auctoritate sperare, & literarum cultor, ab earundem vero constitit, & summopatrono expectare debet. Et quia longo sermone literarum mearum iampridem scio me, nimis insolenter, humanitate tua abusum esse, & omnes verecundia fines transysse, libet profecto nunc ipsius Ciceronis consilio uti, & bene nauiterque impudentem esse. Si cupias igitur scire, quàm floreat Academia, quis fructus literarum apud nos sit, meam sententiam sic paucis explicabo. Ad sacrarum literarum cognitionem viam affectant plurimi, ad eam tamen diuersi homines diuersa voluntatum studiorumque ratione delectati, alium atque alium aditum sibi

patefaciunt. Quidam, & hi sanè multi, insano tam
 iudicio, immensum quantum Pigro tribuunt, & in
 controuersia de Peccato originali, ac Prædestinatione
 DEI, eius vestigijs insistentes, præcipites in errorem
 ferri malunt, quam cum Diuo Augustino rectam
 am persequi, qui, & ingenij, eruditionisque præstant
 superiore, & industria, oportunitatèque id plenissimè
 illustrandi maiore, reliquos omnes, qui ætate aut
 gressi aut subsequuti sunt, superauit. Alij, ad
 tidianam VERBI DEI lectionem, Augustini
 inprimis sententiam, & eam quam possunt ma-
 ximam linguarum cognitionem, quasi subsidio com-
 rant. Lingue passim ab ijs discuntur, qui cum discen-
 di, tum intelligendi magistri optimi habiti sunt :
 nec ratio propter infantiam nimium obmutesceret,
 oratio propter imprudentiam loquaciter inolescere
 at. Ad hanc rem Platonem & Aristotelem
 quorum fontibus inter Græcos, loquens illa prudens
 optimè hauriri potest) adhibemus : ad quos, è Latini-
 rum turba, solum ferè Ciceronem adiungimus. He-
 dotus, Thucidides, & Xenophon, tria temporum,
 ritatis, & Græcæ eloquentiæ lumina, magnum stu-
 dorem cæteris studijs nostris apportant. Homerus,
 Sophocles, & Euripides, elegantis omnis doctæ
 poeseos, hic fons, illi duo flumina, affluentius
 ad cæterorum studiorum nostrorum irrigationem
 dundant, quàm his proximis superioribus annis Teren-
 tius ac Virgilius. Et in hanc optimam studendi
 potissimum Ioannis Chæci vel ope ac præsidio adiutus
 consilio & exemplo excitati, plurimi sese dediderunt
 cuius à nobis digressum, per quem in tam facili

paratumque cursum produci fuerimus, eò facilius ferimus, quo certius cognoscimus, hanc nostram incommoditatem cum vniuersa Reipublica commodo ac salute coniunctam & implicatam esse. Hinc tamen facile quam vera illa Platonis sententia sit, intelligi potest, nempe, Plurimum Reipub. interesse, ut unus aliquis existat semper præstans excellensque vir, ad cuius virtutis imitationem, ceteri voluntate, industria, studio, & spe erecti, totos sese effingant & accommodent. Istius studiorum nostrorum rationibus, hoc modo satis in præclaro cursu expeditis, duo inferuntur grauissima impedimenta: alterum, quod nescio, quo fato, vel potius quorum facto effectum sit, ut pauci admodum maiores natu viri, in Academia commorentur, quorum exemplo, studia literarum excitari, auctoritate mores adolescentium fingi atque formari rectissime potuissent: alterum, quod illi fere omnes, qui huc Cantabrigiam confluunt, pueri sunt, diuitumque filij, & hijs etiam qui nunquam inducunt animum suum, ut abundanti aliqua perfectaq; eruditione perpoliantur: sed ut ad alia Reipub. munera obeunda, leui aliqua & inchoata cognitione paratiores efficiantur. Et hic singularis quadam iniuria bifariam Academia intentata est: vel, quia hoc modo omnis expleta absolutæque doctrina spes, longè ante messem, in ipsa quasi herbescenti viriditate, praciditur: vel, quia omnis pauperum inopumque expectatio, quorum ætates omnes in literarum studio conteruntur, ab hijs fucis eorum sedes occupantibus exclusa illiusque præripitur. Ingenium enim, doctrina, inopia, iudicium, nil quicquam domi valent, ubi gratia, fauor, Magnatum litera, & alia per similes

extraordinaria illegitimaque rationes vim foris ad-
runt. Hinc quoque illud accedit incommodum, quod
quidam prudentes viri nimis agrè ferunt, partem
quam Regia pecunia in Collegiorum socios impartiri
quasi illi non maximè indigeant, aut quasi vlla spes per-
fecta eruditionis in ullis alijs residere potest, quam
hijs, qui in perpetuo literarum studio, perpetuum
sua tabernaculum collocarunt. De hac re longiore
sermonem habere potuerim, quàm epistola modum
stulat: at hac breuiter attingere volui, ut studia
stra, nec cum progrediuntur, gaudio tuo ad congratulationem:
nec cum impediuntur, consilio tuo ad consolationem,
carere ullo modo possint: quoniam tamen
qui literis progredientibus plurimum gaudere solent
propter singularem tuam erga illas voluntatem: & e-
dem laborantibus unice mederi potes, propter famam
tuam auctoritatem. Vale literarum decus
ornamentum.

ORNATISSIMO VIRO

D. Poneto.

S. P. Ornatissime Ponete. Literas scripsi ad re-
uerendissimum Patrem Cantuariensem, quas si
ope tua & gratia, qua plurimum apud illum
les, adiuturus sis, & mihi rem gratissimam, & ciuita-
citia nostra dignissimam facies. Opem eius, non
ullas peto, & eam etiam, qua non foris molestiam
fert: non enim ut literas scribat, non ut quicquam
quoquam meo nomine impetret, requiro: sed quatenus
in eius potestate sita est, quaeque illi ad tribuendum
expedit.

expedita, & mihi ad accipiendum necessaria, & tibi ad inuandum ope tua admodum honesta erit. Peto ut eius auctoritate, non amplius illaqueer ea traditione, qua certus ciborum delectus certis temporibus interdicitur: hac una res omnes vita, studiorumque meorum rationes, vehementer impedit. Vt hoc à Reuerendissimo Patre postulare, commouebat loci situs, qui frigidus & vliginosus est: vita institutum, quod otiosum est: natura corporis, qua imbecilla est: valetudo, qua melancholica est: propter reliquias quartana febris, à quibus dum integrè liberari nequeo: & stomachus etiam meus, qui à nulla re perinde ac ab esu piscium semper abhorruit. Non abs re, hoc iam petere videor, dum adhuc in aliquo consistant statu vires corporis mei, & antequàm morbo nimium inclinentur: nam, nunquam frugi visi sunt mihi illi patresfamilias, qui nequaquam ades suas nisi ruinosas & collapsuras reparare solent: qui sic faciunt, rem nunquam faciunt. Hanc rem apud Reuerendissimum patrem non vrgeo, vel quia non opus est, vel quia id te facturum, si res ita tulerit, spero. Quamobrem, si ope tua, & illius auctoritate, hoc mihi concedatur, nec tibi ad faciendum mea causa maius, nec illi ad tribuendum tua petitione facilius, nec mihi certè hoc tempore, quod vel à te requiram, vel ab eo expectem optabilius accidere potest. Certiorem me queso facias literis tuis, quid Reuerendissimus Pater de petitione & literis meis sentiat: nihil gratius facies: nihil enim sermone literarum tuarum incundius esse potest: literis tuis me tibi deuincies ut sapissimè scribam ad te, modo hoc non molestum tibi fuerit. Gregorium Nyssenum Graecum, si habes, doctissime Ponete, ad
tempus

tempus mutuo libentissime sumerem : sin tu non habes, rogo te per vetustatem amicitia nostra, ut illum à Reverendissimo Patre ad aliquot menses mihi impetres : quod si facies, quam gratam rem facies, proximis literis meis declarabo. Vale in Christo ornatissime Ponere.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO Patri ac Domino, Domino Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi.

Literas meas, ad eum modum, quem mihi retulit Iacobus Binghamus, à te fuisse acceptas, ornatissime me Presul, singularis cuiusdam humanitatis tue illustre fuit & expressum signum : meam autem de ciborum delectu petitionem, tam prudenti facilitate à te esse concessam, eximia bonitatis tue in tuenda studiosorum salutis incolumitate sincerissimum est testimonium : sed tenuitatem fortunarum mearum, tanto tuo sumptu, in ea, pro Regio sigillo, solutione esse allentam, perpetuum apud me semper diuina libertatis tue repositum erit monumentum. Cum ergo pro singulari tua in literis meis accipiendis humanitate, pro eximia tua in concedenda petitione mea bonitate, pro ampla tua in rerum mearum angustia leuanda libertate, gratias quas agerem tibi, vulgares tantum habeam & tritas, quas referrem tibi, aut nullas aut perexiguas, & tamen pro tanto beneficio debeam tibi longè maximas : Video sanè eam tantum mihi remunerandi tibi rationem reliquam esse, qua tamen ipsa, (uti spero) & meæ facultati erit ad persiciendum aptissima, & Domi-

nationi

nationis tue voluntati ad accipiendum gratissima, nimirum, ut literarum studium assidue persequar diligentia, singulare hoc beneficium tuum perpetua usurpem memoria, facultate ista à te mihi concessa, considerata semper persuar prudentia. De sigillo licentie meae, quod nec ipse scripserim, nec ad Dominationem tuam accesserim, causa fuit, quia in eis locis ex eo tempore semper commoratus es, quò nullus certus tabelarius proficiscebatur, cui vel rectè litera mea, vel tuò sigillum illud committi potuerat. Nunc rogandus es, per humanitatem tuam, ut illud per Ponetum nostrum Domino Tailero Praefecto nostri Collegij concedatur. Breuiter & indiligenter nunc scribo, ornatissime Praesul, quia valetudo mea hos duos ferè menses, ardentissima febre afflicta, accuratiores scribere non permittit. Postea Deo volente, diligentius. Iesus Christus, &c.

CLARISSIMO VIRO

D. Thomæ Smitho, pro
Academia.

SItu is es, clarissime Smithe, in quem Academia hac Cantabrigiensis, uniuersas vires suas, uniuersa pietatis iura exercuerit, si tibi uni omnia doctrinae suae genera, omnia Reipublicae suae ornamenta libentissime contulerit, si fructum gloriae suae in te uno iactauerit, si spem salutis suae in te potissimum reposerit: age ergò, & mente ac cogitatione tua complectere, quid tu vicissim illi debes, quid illa, quid litera, quid Respublica, quid DEVS ipse pro tantis pietatis officijs,

officijs, quibus sic dignitas tua efflorescit, iustissime requirit. Academia nihil debet tibi, imò omnia sua in te transfudit: & propterea, abs te non simpliciter petit beneficium, sed merito repetit officium: nec unam aliquam causam tibi proponit, sed sua omnia, & seipsam tibi committit: nec sua necesse habet aperire tibi consilia, quorum recessus & diuerticula nosti uniuersa. Age igitur quod scis, & velis quod potes, & perfice quod debes, sic Literis, Academiae, Republicae, & Religioni: sic Christo & principi rem debitam & expectatam efficies. IESVS te diutissime seruet incolumem.

ORNATISSIMO VIRO

D. Ioanni Checo, pro Academia.

EX uniuerso illo numero clarissimorum virorum, clarissime Chece, qui ex hac Academia in Republicam unquam prodiērunt, tu unus es, quem semper Academia, prae uniuersis alijs, & praesentem complexa est, & absentem admirata est. Quam tu vicissim, plus quam uniuersi alij, & praesens ornaueras, & absens iuuas. Praesens enim ea praecepta doctrina, ad omnem institutionem tradidisti & ea exempla ingenij, ad omnem imitationem proposuisti, quae, cum omnes sequuti sunt ad summam utilitatem, nemo assequutus est, ad summam perfectionem. Nemo profecto inter nos omnes est, vel tam ignarus qui nesciat, vel tam inuidiosus qui neget, hos felicissimos studiorum nostrorum fontes, quos multi magna industria, studio, & spe attingerunt, ex tui unius ingenij laude, praesidio, exemplo, & consilio

consilio effluxisse. Et istis humanitatis tue, ingenij, & doctrina monumentis consecrata est perpetua recordatione memoria tua, in omnium nostrorum animis. Absens autem maiorem opem, certiusque praesidium, ad dignitatem Academiae perpetuo tuendam aggregasti, quam aut reliqui amici cogitare, aut nos ipsi expectare unquam potuissemus: nam, dum REX institutus praecipto tuo, sic praestitit eruditioni, consilio tuo, quid reliqui aut velint, aut debeant tribuere Academia nostra, non ignoramus. Hanc spem nostram, & hanc disciplinam ex Platone tuo, ad pessimum regem Dionysium exhausimus: fructum tamen & usum eius nuper, ope tua, in optimo Principe nostro Ednardo experti sumus. Itaque, cum tot mutua officia, tam pia propinquitates & vincula, inter te & Academiam intercedunt, ut repetendo memoriam ab ipsis infantie tuae incunabulis ad hanc dignitatis laudem, in qua nunc versaris, nullum in te reperiri possit vel naturae beneficium, vel industriae fructus, vel ingenij laus, vel fortuna praesidium, vel dignitatis ornamentum, cuius non sit Academia nostra vel adiutrix ad usum tuum, vel particeps ad gloriam suam: non dubitamus, quin Academia, hunc fructum ornamentorum suorum in te collatorum, abs te sperare, & repetere possit, ut nulla posthac facultas dignitatis tuae esse queat, quae non in Academia dignitate conservanda, omnes vires suas exercere velit. Non unam, sed causas nostras universas, tibi commendamus, in quibus tantum te elaboraturum speramus, quantum vel tu nobis tribuere, vel nos à te expectare

debemus. Dominus I E-

SVS, &c.

DISER-

DISERTISSIMI VIRI
 ROG. ASCHAMI ANGLI, RE-
 GIÆ MAIESTATI A LATI-
 nis Epistolis, Familiarium
 Epistolarum lib. III.

CONIVNCTISSIMO AMICO
 Eduardo Raueno suo.

. P. in Christo Iesu, charis-
 sime Eduarde Rauene. Quan-
 quàm Ioan. Deus noster in-
 star multarum literarum esse
 potest, tamē cum sciam quàm
 chara tibi nostra litera sunt,
 nolui committere, ut tam ido-
 neus nuncius sine meis ad te
 literis Cantabrigiam proficisceretur. Suauitates itine-
 ris mei, quod alioqui iucundissimum erit, nonnulla acer-
 bitate, illa, quam feci Cantabrigia, iactura permiscuit.
 Nec tantum vexat me fortune inuidia, quantum etiam
 nunc pungit amici quidem, sed non eo modo, quo ego so-
 leo, & tu facis, mi Rauene, amantis nimis supina incur-
 ria: saluta tamen Baruicum, & Baruicum meum, quem
 amo ex animo, & quem puto nonnihil commoueri, hac
 mearum rerum angustia, in his potissimum meis tempo-
 ribus, &c. Nisi Baruicus scripserit ad me saepius, ve-
 rebor eius à me alienum esse animum. Vtor bono &
 valde bono domino, & opt. Domina: proxima Veneri,
 Deo volente, Tamesin conscensuri sumus. Literas
 vestras ad me perferendas curabit Step. Halefius, qui
 duxit

duxit sororem Morysini: domus eius Londini in eo foro est, quod Stokes vocitatur. Guliel. meus Irlandus nouit ubi habitat. Scribetis sepissimè, longissimè, quod ego etiam facturus sum. Saluta diligenter M. Bucerum patrem & praeceptorem meum colendissimum. Dic illi me fideliter egisse caussam Ioannis Sleidani cum Domino Morysino, quem facile video plurimum fauere Sleidano, & illius scribendi instituto: sed Bruno ille nescio quomodo, multas dubitationes multis bonis viris iniecit. Audiuius Casarem in animo habere restituere in pristinam dignitatem Ducem Saxonie. Cum aliquid certi, etiam in itinere, ad manus meas peruenerit, id accurate ad Dominum Bucerum scribam. Vale charissime. Saluta uniuersum catum nostrum, Ioannem Barnes, & c. optimam matrem, tuam, & lectissimam sororem. Ex adibus Gul. Elandi. Londini. 17. Septemb.

E I D E M.

S. P. in Christo Iesu, chariss. Rauene. Hoc vicesimo primo Septemb. in festo D. Matthei, hora undecima antemeridiana è portu Belini soluimus. Heri salutabam domi sua summum amicum meum Ioannem Checum: Londini enim nunc valetudini seruit. A meridie ferè nos duo inter nos soli varijs sermonibus tempus traduximus usque ad horam nonam. Multas res ad Religionem, ad Aulam, ad Rempublicam, ad Academiam pertinentes tractauimus. Statum & disciplinam Collegij Dini Ioannis mirificè approbanit, cuius, crede mihi, est studiosissimus. In eo sermone omnes nostros Pilkintonos, Leneros, Wilsonos, Elandos, & c. singulos

singulos nominatim commendavi: omnibus prodesse, ne-
mini omnium nocere studui. Te unice, mi Eduarde, hoc
est, suauitatem morum, ingenium, prudentiam, diligen-
tiam, iudicium tuum, quo amicos soleo modo, commen-
davi, & quodammodo eius fidei tradidi. Causam tuam
cum Lucasio illo vniuersam explicari, & statim rece-
pit se facile te expediturum ab eo negotio. Audacter i-
gitur, nomine meo, adeas hominem, & causam tuam
explica, &c. Ab Augusta, Patanium & Venetias ex-
peditissima ratio est mittendi & literas & quasuis alia
res. Scribam, Deo volente, sepius, quod spero vos etiam
facturos. Grauesenda. 21. Septembris.

E I D E M.

S. P. in Christo Iesu, suauissime Ed. Rauen.
Patrie mea recordatio mihi charissima quidem
est, sed tua consuetudinis omni humanitate, be-
neuolentia, & officio pleniss. nescio quomodo mihi cha-
rior existit. Ab hoc iucundissimo itinere meo duas aut
tres horas facile paterer me abesse, & in cubiculum
meum domi Cantabrigia includi, ut in sinum tuum, pra-
sentibus charissimis meis Pilkintonis, Leneris, Elandi,
Wilsonis, Beis, &c. Washintono, & Wrighto, omnes su-
auitates itineris mei infunderem. 21. Septembris per-
uenimus Grauesendam, fauente quidē Neptuno, sub ira-
ta iride. 22. lasso & breui equo, sed longo itinere, & vi-
luta, Cantuariam peruenimus: ea nocte lautissime ac-
cepit nos humanus & prudens vir Ioannes Halestun.
Ego tantum descendo ab equo meo, & statim confere
me in amplissimam Christi ecclesiam, perscrutor omnia
vetera

vetera monumenta, epitaphia Henrici 4. & Eduardi
 nobilissimi Principis filij Ed. 3. locum ubi occisus fuit
 Beckettus, & omnes ferè abditos recessus, &c. deinde
 bibliopôlas adeo, tum officinas aurificum: post intucor si-
 tum, muros urbis: interea inter deambulandum, dili-
 genter aduerto mores, & uniuersum habitum populi:
 constitui enim, charissime Ed. quocunq; inero, cuiusuis
 ciuitatis inuisere, quantum facere possum, templa, mo-
 nasteria, & in his vetustissima monumēta, bibliothecas,
 bibliopôlas, aurifices, fora, muros, castella, portus. Et hæ-
 res nunc non breuibus literis, sed longo sermone reser-
 nanda sunt, &c. 23. visimus reuerendissimum Cantua.
 deduxit ille nos ferè vsque Douerum. Castellum illic in
 altissimo & præruptissimo promontorio situm est, quod ab
 vsque Gallia, ab vsque Flandria prospici facili-
 test. Videtur imperiosè quidem, non uniuerso mari so-
 lum, sed ipsi Gallie quoque minari. Cùm sumus in me-
 dio freto, ipsa tellus Anglie sublimior est, Gallie
 multo humilior. Castellum Doueri refertissimum est
 monumentis longissima vetustatis. 24. traiecimus fre-
 tum, reliquo comitatu nostro grauissimè laborante
 ex mari, cum Dom. Morysina parum, ego solus cum
 quodam nobili iuvene Thymlyeo Lincolnensi, nihil
 acerbi passi sumus. 24. & 25. Caleti refecimus nos:
 ego statim circum eo omnem circuitum oppidi, aduerto
 situm, vires, portus: viso Riscbank, & Newnambridge,
 duo fortissima munimenta, & eminè video, Arde,
 Ginnet, Hammes, & omnem situm sic illius regionis,
 ut nunquam è memoria mea excidere possit. 26. & si
 tu nunc vis, suauissime Eduarde, comitari me in Flan-
 diam vsque Antuerpiam, inspice chartam meam
 P Gallie,

Gallia, & perpetui mei comites eritis. Primum Gra-
 ueling venimus, quod oppidum initium est Flandriae, se-
 paratum ab Anglico solo: solum fluuius, distat à Caleis.
 9. miliaria: ea nocte mansimus in Dunkirck, piscatorum
 quidem oppido, sed quod magnificis aedificijs conferri po-
 test ferè cum ulla urbe in Anglia: 27. Newportum
 venimus, quod non cedit Dunkircke, oportunitate portus
 excellit. 28. Brugis amplissimam urbem venimus tan-
 dem, sed decem miliaria tam lutosam viam, Sili vocatur, ut
 superet siluestrem Cantiam. Si in hac urbe liceret
 mihi diutius morari, mi Rauene, molestus esse tibi longi
 sermone, longè superat Londinum. 29. Calsum venimus,
 obscurum locum, de quo nihil scribam, quia tam male-
 lic accepti sumus: nam in ocreis pernoctabam, &c. 30.
 Antuerpiam venimus, Dij boni, non Brabantiae,
 sed totius mundi ditissimum imperium. Splendida mag-
 nificaque structura sic eminet, ut eo modo superet reli-
 quas omnes urbes quas ego vidi, quemadmodum Aedificium
 Ioannis theatriali more ornata, post natalem seipsam su-
 perat. Et hic nunc sumus sani quidem & lati, Deo su-
 gratia. Antuerpia non recepit edictum Cas. de immu-
 tatione religionis. In tota ferè Flandria, tam pinguis
 crassus Papismus est, ne dicam puerilis, ut si is in Anglia
 qui ei maxime fauere videtur, hic adesset, facile respu-
 ret. Giphinius meus ostendit mihi indicem nouorum li-
 brorum, & illic Sturmius de Periodis, & Sturmius
 in Rhetoricam Aristotelis: libros non vidi, & quan-
 tum desiderabam, tu conicere potes. Audio uxorem
 Bucerii in Anglia esse, puto illam habere literas ad me
 à Sturmio, recipe, serua, mitte si potes, sed reseruato ex-
 emplo. Scribam Reuerendissimo Patri meo D. Bucerio

cum ad manus meas aliquid pervenerit, quod interuenit illum scire. Saluta eum officiosissime, & charissimum meum Pemberum, qui quotidie versatur in memoria mea: Barnicum, Ioannem Scarlet, familiam Barnes, omnes nostrates: cum omnes dico, neminem excipio: sed de omnibus nominatim quanquam non scribo, cogito indies, semperque cogitabo. Scribe quas literas recipis à me, & quo die, & à quo loco. Vale in Christo, Antuerpia in Brabantia, primo Octobris.

EIDEM.

S. P. in Christo Iesu, charissime Eduar. Si scirem Tho. Leuerum meum apud vos esse, literas ad eum scriberem: scribam enim ad vos, quoties ullus mihi oblatus fuerit tabellarius: sed nullam expectate: singula turbatè in literas meas inferciam. Antuerpia non literis, sed longo sermone describenda est, tot res dignissima occurrunt in eo oppido, quas fusissime ad ignem problematarium depromerem. Hoc primum accipite. Edictum Caesaris de religione in inferiori Germania, iussu ipsius Caesaris, irritum factum est. 3. Oct. Antuerpia profecti sumus Macliniam, urbem quæ Londino vix comparari potest, Nordouicum longè superat: & hoc in loco mecum mirabar, quomodo tantus numerus hominum, qui habitant frequentissimi in Brugis, Antuerpia, Gaudano, Maclinia, & Bruxella, ali posset: hæc quinque urbes, altera ab altera ad duodecimum lapidem sitæ sunt. Si quinque Londina in tantas angustias collocarentur in Anglia, exhaustirent statim regnū nostrū. Et pecudes & pecora rara hîc cernuntur,

si Flandriam, Brabantiam, Leodiam, & Geldriam circumspiceres. Sed mirari desino, nam ad panem ferè nihil adhibent præter olera & herbas. Brabantia quidem & potissimum Leodia, Geldria, bonitate soli, & largæ fertilitate frugum, longè latèq; patenti, non quemuis comitatum Angliæ, sed ipsum agrum Cantabrigiæ æquant & superant. Magna vis olerum, diligenti cultura crescit in omnibus locis: nunquam famem sentiunt hic homines, non deficiantur frugibus. Macliniam venimus, in suburbano monasterium amplissimum est, non otiosarum, sed nauarum Nonnarum: mille & sexcentæ sunt in loco liniis vestibis faciendis victum queritantes: nubunt & exeunt cum volunt. 4. Octob. quod mihi iucundissimum fuit, vidi Maclinia in adibus Caesaris, nobilem illum Lantgranium Hessiæ, quem Hispani multo tractant. Singulis diebus, hora octaua antemeridiana, Lantgranus distribuit pauperibus. 40. Stiners. i. 6. s. 8. d. tunc opportunè illum contemplantus sum. Sed auocatus scribendo, cum vix vnius diei iter explicio: cum scribo, videor inter vos versari o amicissimi, propterea scribam libenter, & frequenter, & fusè: nullum diem itineris mei prætermittam. Itaque, in proximis literis à 4. Octobris, reliquum iter meum persequar Coloniam usque, ubi hæc scribo, ubi Billicus est, quem vidi, & audiui Iustum Velsum legentem Ethicæ Aristotelis Græcè. Sed D. Morys. auocat à scribendo: nam nauis parata in Rheno expectat nos, qua ituri sumus Moguntiam. Vos omnes literis meis libenter saluto, quotidiana memoria iucundissimè colo, & vestris precibus me commendo. Nihil dùm mihi in toto itinere cerbum fuit, nunquam defatigatus, omnia compa-

ta sunt ad summam iucunditatem. Scribite. Vale-
te in Christo Iesu, Saluta reuerendissimum Patrem D.
Bucerum, Pemberum, ornatiss. Haddonum. Colonia.
12. Octob.

VENERANDO PATRI, ET
Præceptori, D. Martino
Bucero.

S. P. in Christo Iesu, venerande pater D. Bu-
cere. Non obliuione tui factum est, quod non-
dum literas à me acceperis, neque excidit mihi
quod dixeras abeunti. Præsentes prolixè polliceri scri-
bere, absentes verò statim, & suam fidem, & amicorum
curam abicere. Non sic fit, mi Bucere: nam ex quo pri-
mum Augustam venerim, otium mihi non exiguum sed
nullum est: tabellarius nullus datus est, nisi communis
ille, cui aliquid committere nec possum, nec audeo: &
has inanes literas tibi scribere, omninò inane esset, nisi
significationem adferrent memoris & grati animi, Si
grauiores ad te scriberem, pertimescone obiter per lec-
tionem releuarentur. Excutiuntur hîc tabellarij, &
quicquid à quoquam scriptum est, illi periculo commissum
est, ut aut intereat, aut aperiatur, aut intercipiatur. Sed
abutor hoc exiguo meo otio antelucano. Christi gloria,
hic Augusta, supra quam credi possit, efflorescit, fructus
in lucem uberrimos effundit. Ecclesijs Protestantium ni-
hil frequentius, nihil ardentius: ministri sunt diligentis-
simi: Popestantium contrà, nihil infrequentius, nihil frigi-
dus. Consiliū generale Tridenti resumetur primo Maij.
Bulla Papalis missa est ad Cæs. Maiestatem. Reginal-

dus Polus Card. praerit (ut per crebescit fama) illi Con-
 silio. Res Africana in magno motu sunt: nam quan-
 quam oppidum; quod Africa dicitur, fortiter expugna-
 tum sit hoc anno ab Andrea Dorea, tamen post eius di-
 gressum cum omnia illic essent pacata, ecce tibi praefectus
 oppidi Africa eiectus per Doream, subito reuertitur, &
 praeter expectationem omnium occupat insulam Iarbe,
 & interfecit illius regem, amicum Caesari. Hic praefec-
 tus crudelis Turca, & infestus prado atque pirata est,
 nec dubito quin Caesar feliciter fracturus sit hanc inso-
 lentiam Turcicam. Maius tamen periculum imminet
 Hungaria, quam Turca breui (ut hic frequentissimus
 rumor est) adoriatur. Casarea maiestas resistet illi in
 Hungaria, ingentibus copiis ex Hispania, Italia & Ger-
 mania collectis. Apparatus est in summa diligentia, &
 profectio nostra in maiori expectatione: breui mouebi-
 mus ab hac urbe Ratisbonam, hinc recta per Danubium
 Hungariam petaturi, nisi forsitan (quod quidam dicunt)
 per Saxoniam & Polonia hoc iter sumus facturi. Mag-
 deburgenses ceperunt Georgium Ducem Meclebur-
 gensis hijs recentissimis diebus. Eduardus Raenus
 meus (quem iuuenem unice tibi commendo) ostendet ti-
 bi literas, ex quibus elicere potes statum illarum rerum.
 Clemens Alexandrinus imprimitur nuper Florentiae ele-
 gantissime, λόγος περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκδόσεως. Lib. 1. περὶ τῆς
 Lib. 3. περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκδόσεως. Lib. 8. Paulus Iovius Italus scripsit hi-
 storiam horum temporum. 2. tomos ingentes ad hunc an-
 num. Est apud nos hic dominus Christopherus Montianus
 tui studiosissimus: auctor sum illi in dies singulos, ut di-
 ligenter ad te perscribat omnem rationem horum
 temporum: habet ille maiorem oportunitatem, & mul-

lares est ferè, quæ non pervenit ad eius manus. Spero me brevi, longiores literas ad te daturum: si dabitur facultas, non deerit mea voluntas, &c. Rogandus es, & maiorem in modum, optime Præceptor, ut aliquam curam mei, filij tui absentis suscipias. Meministi, quomodò olim, cum primùm in Angliam veneris, & Lambethi vixeris, ego ad te accessi, tum quidem ignotus tibi declaravi, quàm malè tractarer, non à D. mea E. sed à nonnullis illarum adium. Rogabam te tum, ut tuis literis me reponeres in gratiam D. meæ, quæ nulla mea culpâ (teste deo loquar) sed iniqua aliorum opera, nonnihil à me abalienata fuit. Ante digressum meum ex Anglia, adiui illustrissimam Dominam, humanissimè me accepit, & multò humanius me obiurgavit, quòd sic vellem eam relinquere, nec unquam laborarem per ullum hominem, ut redirem in illius gratiam. Rogo te, optime vir, per omnem amicitiam nostram, ut literis tuis ad illustrissimam Dominam scriptis significes, quantum laboravi, ut hoc tu faceres, quod etiam opinor fecisses, nisi valetudo tum te impediisset. Munus sum, mi Bucere, optima conscientia rectè factorum & dictorum in illa Aula: & nisi pudor me renocaret, exponerem tibi, quàm præclaras res à me clarissima Domina acceperit: hoc beneficium tuum in me absentem collocatum, erit mihi & meis longè gratissimum. Tu nosti, quòd hoc beneficium olim Lambethi abs te petebam, quæso intelligam & ipse Augusta, quàm iuxta idem beneficium à te nunc repeto. Studium tu dicitur ipsius Christi, & eius imagini conformium maxime proprium est. Si fortunatior aura fauoris illustrissima D. mea huc usque perflauerit, eam tibi magna ex parte

acceptam referam: intelligam per literas tuas, quantum mihi in hac re tribues. Sermone literarum tuarum nihil mihi expectatius. Saluta ornatissimum Haddonum nostrum: commendo tibi omnes Ioannenses: & me, quod facis ama. Vale in Christo Iesu. Augusta Vin. e Ca. nobio D. Georgij, postridiè E. m. p. a. t. i. a. c.

ROG. ASCH. D. IO.
anni Checo.

S. P. in Christo Iesu. Clarissime vir, libenter crebro, prolixè scriberem ad te, & nunc etiam post abitionem nostram ex Anglia, singulorum iter dierum ob oculos tibi proponerè, nisi te, legendis nostris, cum multarum leuium rerum spectatorem, tum mearum inanum cogitationum indicem constituere pertimescerem. Si scirem te non solum grauium rerum monumenta expectare, sed horum etiam quotidianorum morum commemoratione aliquando delectari, prolixius saepe escriptum potuerim. Sed quomodocunque scribam, credo, contentus esse vis, & volo ego quoque, ut & iudicium in me potius, & diuini iudicii in meis literis desideres, quam aut voluntatem, aut negligentiam meam reprabendas. Expecta igitur in omnibus meis literis, non delectum rerum ordine incedentium, sed tumultum earundem promiscuè sese ingerentium. Quamquam hoc modo, hoc tempore minus te abutar, quia res nec magna nec multa sese offerunt, quas te scire multum tua interesse existimem: & tamen nulla res sunt minima, maxima, mediocres, siue ad religionem, siue ad rem & publicam, & priuatam pertinentes, quae ad manus meae perveniunt.

peruenire possunt, quas non cupide, & diligentèr aduerto. Monasteria, templa, bibliothecas, vetustos & libros & numos (quibus ego domum reuersus antiquissimis & elegantissimis te donabo) urbium mores, disciplinam, & situs, structuras, muros, vires, portus, & omnes circumcincta terrarum aquarum oportunitates sic perlustro, ut harum rerum commemorationem, ubi meas cogitationes liberè deponere audebo, vix sermo multorum dierum potuerit exhaustire. Parcè ergo, non largè, ad te nunc scribo, dum tu significes, vitram scribendi rationem me sequi malueris. Germania, ut omnes vocant, inferior, ut multi sentiunt, inferorum, ut ego planè perspicio, (nobili concursu mercatorum excepto) omnibus modis infima & depositissima est, in quam turpissima Romana facis, & sordium illuies inundans, iam stagnare videatur. Antuerpiæ vidi commentarios in Timæum Platonis, sed latini hominis. Louanij fuimus, sed non diutius quàm prandij apparatus postulabat: audiui tamen integram horam in Trilingui Collegio insignem, ut illi putant, virum Theodorum Laudium profitentem Tyrannum Sophoclis: sequutus est in omni nostram pronuntiationem. Si hic cum Carro nostro, aut Louanium cum Cantabrigia conferretur, planè friget. Colonia audiui Iustum Velsium Argentinensem olim, nunc metu factum Herodianum, exordientem Græcè Ethica Aristò. probare, non admirari potui. Audiui eodem die D. Alexandrum Blancartum Carmelitam prælegendem Acta Apostolorum, insignis est Papiستا. Vertit 9. Epistolam primi libri Cypriani pro oblatione in gratiam defunctorum. Doctior & peior habetur ipso Euerardo Billico, qui illic publicè profitetur Genesim, sed eo die non legebat.

legebat. Ego adiui monasterium Billici, tantum vidi
 hominem: fingebam mihi allatum esse, illum habere
 certos libros D. Barnardi nondum impressos. Hoc feci,
 ut aliquaratione prouocem hominem, ad priuatum col-
 loquium, ut perspicerem, ecquid haberet ingenij: sed
 distentus negotijs, ut seruus aiebat, tunc temporis va-
 cuus esse non potuit, ego reiectus in aliud tempus, reieci
 ipse quoque superbum Papistam. Multas bibliothecas
 perlustravi, non vidi tamen unum insignem librum.
 Spira est, ut ferunt, insignis bibliotheca, referta priscis,
 latinis, græcis, & hebraicis libris. Qui præfuit, absuit:
 sin vero non, omnia perlustrassem. Gausburgi (hoc op-
 pidum abest. 9. miliaria Germanica ab Augusta)
 adiui ades Iudeorum, ubi multi habitant: libros vetu-
 stos hebraicos permultos eleganter scriptos habent: e-
 mere unum non potui, tamen experiebar. Vidi quoque
 vetustos numos elegantissimos, emi duos Neronem &
 Augustum. Vidi quoque vetustum Hebraicum nu-
 mum aureum, elegantem, elegantissimis literis He-
 braicis: emissem, si in pretio fuisset ullus modus. Hac
 urbs Augusta habet instructissimam bibliothecam &
 plurimos Græcos priscos & Hebraicos. Qui præsumt,
 seposuerunt ad numerum 60. optimorum librorum, ne
 Caesar, aut Cesariani illis auferant. Habent integrum
 Chrysost. græcum, & alios insignes. Honestus vir pro-
 misit mihi se curaturum, ut ipse viderem. Religio Cbri-
 sti haud aliter floret Augusta, præsentē Cesare, quam
 tua pronuntiatio floruit Cantabrigie furente Winton.
 Gaudent omnes nostri, & ego quoque congratulor: sed
 vereor ipse, ne Caesar, dum præsens cum dolo facilis est
 in causa religionis, absens facilius, sine suspitione,
 frangat

frangat omnes vires politicas, ut lapsu politia, corruat etiam religio. Sed est in cœlis, qui angelis suis mandabit, nosse reliquum Psalmi, &c. Hamburgus, Brema, & potissimum Magdeburgus animo, calamo, & gladio religionem defendunt. Vidi confessionem Magdeburgensem. Argumentum libri hoc est: Si superior magistratus vim exercet in subditos contra ius aut naturale aut diuinum, licet tum inferiori magistratui resistere. Urbem Magdeburg. & mentem laudo, hanc tamen ipse non probo: nam hinc graues motus facile exorirentur. Hunc librum vix hic parabilem dono tibi mitto: & multas alias tractationes intermisticas & adiaphoricas etiam ad te mitterem, nisi sperassem Giphkinum hac omnia tibi curauisse. Wittenberga cum Melanethone, & Lipsia cum Camerario reprehenduntur hic à multis bonis viris, quod doctrinam intermisticam & adiaphoricam admittunt. Ioannes Camerarius oratione habita Lipsia, proximo superiori anno, perfudit animos multorum hoc tempore in religione. Cum aliquid certi siue ad religionem, siue ad Rempubl. spectans, ad manus meas peruenerit, fusc tibi perscribam omnia: nunc quidem, in nostro primo aduentu, nec multa, nec magna, nec mira habeo quae scribam. Mirum verò mihi, in hoc toto itinere, nullum tale visum est quàm quomodo D. legatus noster impensarum magnitudinem ferre queat: nam his recentissimis diebus, immensum quantum, & rerum singularum crescunt precia, & Anglica ubique iacet pecunia. Dimensum regium noui, expensum diurnum perspexi: prouisio diligens, moderatio cauta adhibetur: si tamen superant expensa, in hoc multiplici concursu sumptuum undiq; nec opinatò

opinatio confluentium, ut facile vel immensam pecuniam
 vim exhaustire & absorbere possint. Itaque, nisi ab hac
 huic rei provideatur, pertimescendum est, ne brevi ne-
 cessario exarescat eius liberalitas, foris tandem occlu-
 sa, non sine aliqua Reip. reprehensione, quæ domi sem-
 per fuit referata cum maxima sua laude. Neque ista
 amoris in illo solo hærebit, pertinet etiam ad eos, qui
 propter parem prudentiam & eruditionem, similia prin-
 cipum negotia deinceps sunt obituri: hoc tu facile iudi-
 cio æstimare potes, & oportunè etiam in loco consilio in-
 nuare vis. Georgius Wheelæus non ignotus tibi hic pro-
 pè habitat, rerum & suarum dives, & Germanicarum
 peritus, Anglorum omnium in hac regione negotijs
 commodis, tam commodus, ut eo commodè carere non
 possint: cupit esse servus Regiæ Maiest. nec lucri com-
 pendium ex Anglia quarit, sed commendationis testi-
 monium ex patria poscit. Hanc eius postulationem, ma-
 iori voluntate quàm necessitate institutam, D. Hob-
 bæus, non, sedulo illi curabit impetratam: iustissima ta-
 men rationes sunt, quamobrem optarem, ut hoc benefi-
 cium ille tibi, non alteri deberet. Pridiè illius diei, qui
 Londino D. Legatus profectus est, eum sermonem in
 cubiculo tuo Londini mecum, de vera religione, & recta
 studiorum ratione institui, qui nunquam mihi exci-
 dere potest. Vehementè gaudebam tam familiarem
 tibi esse Demosthenem: cuius & Æschinis inter se
 contrarias orationes, si tu Latinè ver-
 teres, rem tuo loco, studio, ingenio, iudicio, facultate
 aptissimam susciperes: Demosth. & Cicer. Græcæ &
 Latine lingua, ad præclaram imitationem, maximam
 lucem adferres: etiam pronuntiatio tua, ne diutius de-
 liteſcat

livescat in Anglia: si mitteres ad me exemplaria efficerem, ut breui in conspectu hominum prodiret: nec dubito, quin opera etiam Ioannis Sturmij uti possim, ad eam illustrandam. Si de me quoque aliquid audire vis: profectio hac vehementer placet, & in tota hac profectio-
ne, nihil magis placet, quam consuetudo hac quotidiana, qua cum Domino meo suauissime utor: cuius sunt sermones & eo sale humanitatis sparsi, & hijs prudentia uotis tam insignes, ac si disputatio aliqua acciderit, contentiones tam argute cum viribus etiam & nervis, quibus accedit multiplex rerum scientia, memoriaque vis, ut ego non a studijs diuelli, sed in studijs iam demum vivere videar. Id quod multo veriùs breui dicemus, cum post digressum D. Hobbei, plusculum otij nacti, optimos quosque Græcæ linguae scriptores, nos inter nos iunctis studijs conferemus. Utor Domino ea humanitate & liberalitate, quam tu mihi sæpè predicare soles: nondum e-
gri re aliqua, quin multo prior & expeditior ratio fuerit illius in dando beneuolentia, quam mea in rogando uerecundia. Et quanquam hoc facit indicio, sponte, & genio suo, commouet tamen multum & tua commendatio mei. Quod igitur tua causa factum est, intelligat quaso, aliqua significatione memoria, id tibi quocunque gratum esse. Cum Dominus meus videat me vehementer delectari secundo versu secundi operis Homeri, facile pollicetur me non solum Italiam aditurum, sed eas etiam regiones, quas videndi illum ardorem tu ipse mihi incendiisti, cum Euterpen, & Polymniam Herodoti enarrasti, ut is nullo neque laboris, neque periculi metu restingui possit. Ad promptum studium & voluntatem adfero corpus, non id robustum quidem, sed laboris, frigoris, caloris

loris satis patiens, quemuis potum & cibum cum salu-
etiam ferens. Si ad has oportunitates, ope tua, ad opes al-
liquas comparandas abuti potuero, fructum huius itin-
ris tu ipse aliquem perciperes: nam præter diligentem
priscorum monumentorum conquisitionem, adferrent
ad te, certo quidem meo sermone, præsentem consuetu-
dinem, mores, & faciem eorum locorum, quorum ad-
miratione tu semper tenebaris. In Anglia fauent mihi
Nobiles multi, & nosti illud Hesiodi, *his quæque quæque*
&c. Non annuum quicquam, sed præsentem pecuniolam
ad hoc iter posco. Illustrissima Domina mea, non dubi-
to, multum tribuet huic petitioni meæ. D. Suffolciensis,
hoc proximo superiori anno, prolixè & largè mihi polli-
cita est, cum aliquot menses D. Carolum Græcis literis
institui, & ad pulchram manum formari: eius libera-
tatem, ad hoc tempus, & hunc usum reseruauit. Cla-
rissimus etiam Dux Suffolciensis, cum mihi fauet, &
elegantiam scribendi, qua ille præstat, mihi quoque de-
bet, hanc postulationem meam apud matrem adiuna-
bit. Largior mihi multum de utroque Marchione. Sed
taceant petaces literæ, quibus pudor iampridem silen-
tium iniecisset, nisi eundi cupiditas, erubescendi vere-
cundiam, & illis, & mihi absterfisset. Sed spem mihi,
& tua antiqua in me beneuolentia, & mea petendi non
inhonestæ ratio auget. Prolixior sum quàm in principio
constitui. Si scire possim, te has literas unâ cum con-
fessione Magdeburgensi recepisse, paratiùs & alijs que-
quæ temporibus ad te scribam. Vale, ornatissime vir,
& me (ut facis) ama. Anno Domini. 1550. Nouem-
bris. 11.

R. A. CLARISSIMÆ DO-
minæ Ioannæ Graiæ.

IN hac longinqua peregrinatione mea, clarissima Domina, emensus sum grandia locorum spacia, vrbes amplissimas perspexi, mores hominum multorum vidi, instituta, leges, religionem, disciplinam diuersorum populorum, quàm maxima potuerim diligentia aduertere: nihil tamen in tanta rerum varietate, tam iustam mihi admirationem adfert, quam quòd hac proxima superiori ætate offenderim te, tam nobilem virginem, absente optimo præceptore, in aula Nobilissimi patris, quo tempore reliqui & reliquæ venationi & iucunditatibus sese dent, offenderim inquam, ὡς ζῶν ἡ θεία: diuinam virginem, diuinum diuini Platonis Phædonem Græcè sedulo perlegentem: hac parte fœlicior es iudicanda, quàm quòd πατρίδ' ἐκ πατρίδ' ex regibus reginisque genus tuum deducis. Perge porro, ornatissima Virgo, patriæ decus, parentibus fœlicitatem, tibi gloriam, præceptori laudem, notis tuis congratulationem, omnibus exteris summam admirationem adferre. O Elmarum meum fœlicissimum, cui talis contigit discipula, & te multò fœliciores, quæ eum præceptorem nata es! utriq; certè & tibi quæ discis, & illi qui docet, & gratulor & gaudeo. Hac verba Ioannis Sturmij sunt, ad me, de meo munere docēdi illustrissimā meam D. Elizabetham, sed ad vos duos veriùs traduci possunt: vobis duobus hanc fœlicitatē integram cedo, cū ego acerbā offensioē, sine omni causa, hinc exhauserim, unde suauis laboris mei fructū optimo iure expectare debuerim.

Sed

Sed intempestivè refrico asperitatem doloris mei, qui non prudentia mea, certè ipso tempore, callum sibi obducere potuisset. Hoc tantum dico: D. E. accusare non possum, quia usus sum semper optima Domina, M. A. quidem: sed si unquam in Elmarum meum incidero, in eius sinum abundè meos omnes dolores effunderius sum. Duas res à te peto mi Elmare, (credo enim has meas legere) ut tuo suasu & hortatione, D. Graia, ad me quamprimum poterit, Gracas literas scribat: hoc illa recepit se mihi facturam. Scripsi etiam nuper Ioanni Sturmio, quòd hoc ipsum ea mihi pollicita sit: fac litera tua & illius aduolent ad nos. Via longinquae est. Ioan. Halesius commodissime curabit, ut me perferantur, Si Gracè etiam scribat ad ipsum Ioannem Sturmium, nec te, nec illam poeniteret illius suscepti laboris. Alterum est, quod peto, mi Elmare, ut cures quomodo nos inter nos, perpetuam hanc vitam vna traducamus. Quàm libere, quàm suauiter, quàm philosophicè tum demum viueremus? Quid impediret quominus nos, exoptatissime Elmare, frueremur omnibus illis bonis, quae Cicero nunc in ipsa extrema conclusione tertij Libri De Finibus, huiusmodi viuendi rationi tribuit? Nihil in utraq; lingua, nihil in omni temporum memoria, aut illa superiori, aut hac praesenti esset, ex quo non aliquid ad suauitatē vitæ nostrae exciperemus. De nouis, quae hic sunt, clarissima Domina, nescio quid scribam: inanes litera essent, quae inania adferrent: quod de suis temporibus conqueritur etiam ipse Cicero paulò grauior res nulla ad vos referri potest, quae non in via per lectionem releuaretur. Præterea omnia haec loca, & omnes hos sermones, occupant motus, strepitus, & rumor

rumores bellici, qui plarique, ut sunt aut cum dolo excogitati, aut sine authore disseminati, sic cum inani aut nulla delectatione ad vos perscriberentur: nec tua multum interesse puto scire. Generale Concilium primo Maij, Tridenti incepturum: Reginaldum Polum Cardinalem Anglum (ut ferunt) praesidem illius consilij futurum: praeterea, qui tumultus fuerunt hoc anno in Africa: quis apparatus belli fiat aduersus Turcam: & quomodo expeditio Caesaris in Hungariam in maxima expectatione sit, cuius belli si non miles, certe comes ipse, Deo volente, futurus sum. Quid attinet scribere de obsessis Magdeburgensibus, & quomodo huius ceperunt D. Meceleburgensem: & de uniuerso illo motu, qui omnibus modis, hys temporibus, miseram affligit Saxoniam? Hac fuisse explicare, quae coarctini in has angustias, nec otium, nec tutum est. Inreditu meo, qui non longinquus est, uti spero, integrum mihi erit, coram de integro haec eadem retexere, & singula horum temporum fila longius oportunè, praesente sermone, producere. Liberalitas tua, nobilissima Ioanna Graia, praesenti mihi perquam erat grata, sed ea ipsa mihi absenti longè extitit gratissima. Parentibus tuis nobilissimis, longam felicitatem: tibi, quotidianam tui ipsius in literis, in virtute, victoriam: sorori D. Catharinae, ut tui similima euadat: & tantum Elmaro meo, quantum Aschamo suo, ex animo quidem exopto. Et nisi vereretur, gravare tantam Dominam, pondere leuium mearum salutationum, rogarem te salutares meo nomine Elizabetam Astleam, quam quoniam fratris sui Ioannis, summi amici mei, in omni morum & suauitate, & integritate similem esse credo, libenter diligo.

Q

diligo. Saluta quaeso propinquam meam Mariam Latam
& uxorem meam Alisiam, cuius dictū sapius memora-
quā felicius sequor. Saluta etiam nobilissimum iuue-
nem Garretum, & Iacobum Haddonum. Vale clarissi-
ma Domina in Christo. Augusta. 18. Ianu. 1551.

ILLVSTRISSIMO, POTEN-
tissimoque Regi N. Pro D.
Legato.

Explicare non possum, illustrissime Rex, quanta
hoc tempore, in morore versor, quod, cum re-
liquis Legatis integrum sit, & praesens suum of-
ficiū, & suorum Principum ergā tuam Maiestatem
studium declarare, ego solus tot difficultatibus exclusus
edium mearum commutatione subita, intempestiva, &
inexpectata: inde febris accessione, tūm via & per
satis longinqua, & nunc cœli asperitate valde incom-
moda, his (inquam) tot difficultatibus exclusus, in-
tius prateriti officij rationem per literas excuso, quod
se libentius sermone coram praestitissim. Hunc me-
rorem egre deponerem, & has difficultates grauius fer-
rem, nisi mihi explorata, penitusque perspecta esset sin-
gularis tua Maiestatis natura, quae sic est & infusa
humanitate imbuta, & multiplici doctrinā ornata
ut, & velit propter summam bonitatem, & possit pro-
pter maximam prudentiam, haud aliter officium, si re-
ta voluntate instituat, ac si feliciter perficiatur, aspi-
mare. Studium & Principis & patriae mea, erga te
praesens verbis non amplificauissim: & tamen, cum tu
celsitudo, quotidie aliquid, virtutis cumulo adijcias

quo modo potest Princeps meus non aliqua noua bene-
 uolentie accessione, nouaque indies admiratione, & te &
 tua suspicere? Admirari volo: arctius copulare non
 queo, vos duos, principes, qui tot vinculis similima vita
 rationis, vniuersis naturæ, fortune, virtutis ornamentis,
 suauitate eorundem morum, varietate multiplicis doc-
 trina, uno eodémq; amore germana virtutis, sic coniunc-
 ti estis. Sic inter reliquos principes omnes elucetis, ut
 cum solummodo uterque utriusque queat inuidere,
 propter summam laudem: non posset alter alterum non
 amare, propter diuinam & consimilimam virtutem.
 Quoties cogito de hac similitudine vestrorum morum,
 studiorum, voluntatum, doctrinæ, & virtutis, toties
 equidem exopto, ut quam opinionem virtutis utrius-
 que vestri vniuersi ferè homines concipiunt, hanc vos
 duo, in propinqua aliquando & mutua vita consuetudi-
 ne, tanquam in verissimo aliquo speculo cerneretis.
 Cum enim, &c. Longior fortasse, & molestior sum,
 quam par est: sed ista commemoratio partis illius dulcis
 sermonis, quem tecum ipse presens paulò fusior in-
 stituissém, tam mihi suauiter obrepit, ut non tam nunc
 veniam præteriti officij, quam longius prouecti sermonis
 bis literis meis impetrare debeam: quam veniam, si
 amplitudo tua mihi tribuerit hoc tempore, aliàs spe-
 ro, & id quoque breuè, cum valetudinis ratio id tu-
 lerit, & ex istis me expediero molestijs, quicquid
 nunc absens præterij, non mea voluntate, sed certo-
 rum hominum iniuriâ, id presens, aut debito suppl-
 ere officio, aut iusta purgare excusatione, apud Ma-
 iestatem tuam laborabo. Deus largiatur tibi, maxi-
 me Princeps, ut non tam hostes in prælio, quam te ipsum,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
in omni prudentia, doctrina, veraque virtutis laude
dies magis magisque superes.

ROG. ASCH. D. IOANNI
Checo.

S. P. in Christo Iesu. Dubito, an superior
mea litera per Franciscum tabellarium ad
missa, ad manus tuas venerint. Responsum, clar-
rissime vir, non exspecto: nam video te grauioribus
bus distineri, quàm ut tot literas Domini Legati, singulis
hebdomadis summo beneuolentia studio ad te mis-
sas, vel tribus verbis compensare possis: quanquàm
est vlla tam prasens amicitiae suauitas, quam absens
vel defensa salus gratis officijs, vel culta memoria
bris literis: & contrà, nihil acerbius illo hominum ge-
nere, de quibus Cicero, cùm prouinciã procuraret, gra-
uiter conqueritur, qui absenti illi, aut silentio ingrati,
reprehensione iniurijs extitissent. Nos obscuro & ho-
miles, hac parte foeliciores sumus, quia nec dolemus
si pratereamur silentio: nec timemus, ne ledamur
uidia: quos nec inuicem sensus multum mouere, ne
admixtas aculei acriter pungere solent. Cupio equidem
te creberrimas prolixasque literas scribere: non fac-
& certo consilio, & iusta de causa: nam res grauissimae
que hic geruntur, literis Domini Legati, aut priuati
te, aut publicis ad regium Consilium perscribuntur.
ego easdem res scriberem, & officium mihi commisi-
proderem, & laborem cùm mihi inanem, tùm tibi in-
lestum sumerem: sin alias res leniores, quotidianas
plateis iactatas, cum mendacio excogitatas, sine autem
dissent

disseminatas adferrem, tua dignitatis, prudentia, iudicii
 rationem habere non viderer. Præterea, otium mihi
 minimum suppetit, ut si maxime voluntate id cupe-
 rem, minime tamen facultate præstarem. Nam D. Le-
 gatus, cum otium à publicis negotiis datum est, in per-
 agranda Græca lingua, quotidianis & maximis itine-
 ribus utitur, in nullo diuersorio quiescit, ad nullum di-
 uerticulum deflectit, & iam incipit percurrere, prope-
 diem spero peruolaturus, ut nihil egisset se existimet,
 si reliquos Anglos in hoc cursu superet, nisi ad vos
 etiam aspiret Olympiacos, quod facturum est, etiamsi
 caueatis. Ad hunc modum ego tempus traduco: aut stu-
 deo, aut cum Domino lego, aut transcribo literas, quas
 Dominus ipse scribit in Angliam: rarissime proficiscor
 in urbem, sed omnem meam voluptatem ex domestico
 meo officio quero. In omni officij genere, quod Domino
 meo præstare possum, (nam quod non possum, exigere, uti
 spero, non vult,) uniuersam meam operam, diligentiam,
 obseruantiam, cum summa voluntate, fide, con-
 stantia exhibebo. Et quanquam hoc postulat ratio &
 honestatis meæ, & bonitatis illius, te tamen, Ornatissi-
 me vir, veluti præsentem spectatorem factorum meo-
 rum omnium, ob oculos quotidie propono, ut nihil absens
 committam, quod tibi præsentem non probarem. Et quem-
 admodum tua unius opera huc missus sum, sic mea in
 memoria semper inhærebit illa Ciceronis sententia, Gra-
 uiores esse sponsionem alienæ honestatis, quàm alieni
 aris. Neque quicquam mihi in hac longinqua absen-
 tia mea, frequentius obuersatur, quàm ut assidue la-
 borem, ut antiquæ tuæ in me beneuolentiæ aliquis in-
 dies nouus cumulus accedat, &c. In Græca lingua di-
 ligens

ligens sum, in Italica aliquis, in Latina nullus: nam
 usum habeo illius legenda infrequentem, loquenda in-
 solentiorē, scribenda rarissimum. Ad aliquot men-
 ses libenter viserem Italiam. Quod scripsi ad te supe-
 rioribus literis, aliqua utilitas huius itineris mei ad te
 præcipue perueniret. Nam si me liberum, & integrum,
 non ad varias res distractum, ad notationem tempo-
 rum, locorum, rerum, & hominum apponerem, nulla
 esset Reipublica motus, religionis status, literarum pro-
 gressus, morum & disciplina gradus, vicissitudines, ex-
 pectationes, aperta consilia, secreta studia, qua ullo mo-
 do expiscari potuerim, quin tibi ea omnia per scriberem.
 Si ope tua, opes mihi ad hanc rem suppeterent, hoc bene-
 ficium, & hoc tempore gratum, & in hac absentia mihi
 & meis gratissimum haberetur: hæc postulatio mea,
 cum uno verbo tuo coniuncta, facile, quod volo, asse-
 queretur. Non sum tam durus mihi, ut non sentiam, quid
 & ipse possim, quid etiam aliqui non possunt, quibus ex-
 mie Prabende, ut nominantur, passim tributa sunt. Pre-
 fectura, ut tu scis, bibliotheca Regia mihi conceditur: si
 hanc iacturam alia non compenset commoditas, possunt
 ego meam deplorare ætatem, non possunt alij suam excu-
 sare ætatem, nisi alter alterum circumuenire in nullo vi-
 tio ponendum sit. Multis nominibus amo Bartholo-
 meum Trabernum, & facilius patiar tam honesti viri
 causa, mihi præcludi bibliothecam, modò aditus mihi
 pateat, ad aliquam similem conditionem. Si tu, optime
 vir, indigeres vlla opella mea, opinor nosti, quo animo,
 quo studio, in id totus incumberem: sentiam & ipse
 quam foeliciter trado & commendo meum negotium tibi:
 alium, qui benevolentia plus velit, aut facultate op-

potius possit, hoc mihi perficere, nullum habeo. Clemens Alexandrinus imprimitur Florentia, *μετ' ἱδανίας* *ἀπὸς ἀντιστοχῶς*. Lib. I. *περὶ ἀγωγῆς*. Lib. *ἀπὸς ἐργασιῶν*. Impressus est Romæ Theod. *ἀπὸς ἀποστολῶν*, & Venetijs nup̄r Dionis Chrysost. orationes Gra. 80. tractat insignia loca communia, *ἀπὸς βασιλείας, πλεονεξίας, ἀπὸς νόμου, ἀπὸς ἰθυσ, ἀπὸς πτωχῶν, & ἀπὸς ἀμεινίας*, hanc olim vertit Camerarius, & alia similia, ad usum civilem accommodata: hunc librum, & reliquos mitterem libenter ad te, si commode hinc in Angliam deferri possint. Ioan. Iacobus Fuccarus, insignis mercator huius urbis, curavit sibi ex Italia, ex Gallia, & Germania, transcribi elegantissimè, magnum numerum optimorum Græcorum librorum. Bibliothecam nondum vidi: si videro, diligenter notabo, si quid venerande antiquitatis illic existat. Musculus, superiori anno dedicavit Ecclesiasticam historiam Regia maiestati: adhuc non intelligit, an liber traditus sit. Si tu, Cicellus, & Cocus, virtutis atq; literarū causas in loco tueamini, opinioni omnium respondebitis. Si in extremis literis tuis ad Dominum Legatum significes, quod has meas receperis, gratum faceres: sed longè gratissimum, si antiquam benevolentiam tuam, ex optatissimis mihi semper literis tuis, agnoscere possim. Vale clarissime vir. Augusta. 14. Ianuarij. 1551.

ORNATISSIMO VIRO

D. G. Cecillo.

Magna cum voluptate, vir ornatissime: cognovi ex literis tuis ad D. Mor. quanta animi propensione eniteris, ut me tibi beneficio tuo

in perpetuum diuicias. Spes quam proponis, est mihi
modum certa: & res, quam expecto, erit valde grata
sed omnino, tua voluntas est longè iucundissima, qua
expedita est ad bene de me merendum, ut omnem in me
præcurrat, vel gratias agendi facultatem. Itaque, cum
gratia, quas tibi referrem, sunt penitus nulla: & quas
tibi haberem, sunt etiam perexigua: ego superaturo
& destitutus oratione, referam me ad eam, qua
mihi reliqua est compensandi rationem. Subsequar
voluntate, studio, & perpetua mea obseruantia: cum
propositi mei duos luculentos obsides mitto ad te
insignes Casares, qui ut se tibi presentes sistere
ego veritus nec hunc aureum deum, nec illum aureum
diabolum, utrumque in literas inclusituas. Aureum
minus erit tibi gratus: nam, quid pessimo prin-
cipi, cum optimo viro? Sed quia materies est purissima
opus præstantissimum, fortasse iuuabit te intueri illam
tyrannidem & immanitatem, qua etiam nunc appare
in ipso vultu, & in ipsis faucibus, quomodo in Suetonio
etiam scite describitur. Aureus numus est valde in-
signis, & ita insignis, ut ex hac mea facultatula
nil habeam, quod tibi, tanto viro, tanto meo patri
preciosius offerre possim. Superiore mense fui apud Do-
Diego di Mendoza, virum literarum amanti-
mum & omnis antiquitatis peritissimum: ostendit mi-
hi magnam numorum vim, dedit aliquot, rogat et
quos haberem? eduxi hunc aureum, quem præsentem ha-
bui: inspecto numo, respexit ad me: intelligis inquit, quid
numum habes? Augusti Caesaris, inquam ego: recte
ait ille: at ex omni temporum & vetustatis memoria
nullus numus insignior isto ad hominū manus peruenit.

Legis, inquit in Tito Livio, de templo Iani bis clauso, uniuersa pace constituta : primum regnante Numa : post, imperante Augusto : quo anno Christus nasci voluit. S. P. Q. R. : imperitus providentia Dei, referrebat hanc uniuersam pacem ad providentiam Augusti, & facto S. C. salutabat eum ET DIVVM ET PATREM, feriens hunc numum cum templo Iani clauso, & hoc verbo PROVIDENTIA. Interrogabat me unde haberem? respondebam, in oppidulo, secundum Rhenum sito: credibile, inquit: nam paulo post, Drusus & Tiberius, illa loca circumcircà bello infestabant. Obtuli ei numum dono, quoniam videbam illum eo delectari, sed noluit accipere, addens, dignum esse, cum in Angliam redirem, quem Regia maiestati offerrem. Sed nimis sum, in re tam leui, praesertim ad talem virum, & memor tuae humanitatis, imprudens oblitus sum auctoritatis & occupationum, quibus distingeris. Recipies unà cum hijs literis, chartam Mirandula, cum maxima parte Longobardiae, & longissimo volumine Padi Fluvij, credo te antea habere: sed quid impedit duobus locis eandem affigere? Nisi explorata mihi esset tua humanitas, & singularis in me benevolentia, nec res tam leues, nec literas tam inanes, ad te mittere ausus fuisset. Vale, ornatissime vir. Bruxellis Iulij. 7. Anno. 1553.

ROG. ASCH. D. 10-
anni Checo.

IS mihi nuntius longè gratissimus fuit, Ornatissime vir, quo te, in Regium senatum cooptari ad nos allatum

tum fuit. Sed quia hac dignitas, doctrina, prudentia, & integritati tuae, omnium hominum voluntate, consensu, & voce, tanto antea debebatur, non eam tibi uni, imo non tantum tibi eam gratulor, quantum hijs, quibus, meo iudicio, maior prudentia laus in te eligendo, quam tibi felicitatis pars in conscendendo ad hunc dignitatis locum accessura est. Gratulor itaque uniuerso nomini Britannico: primum verò, & quidem precipue, optimo nostro Principi, quod cuius te pueritia usa est excellentissimo Praeceptore, eiusdem iam adolescens virilis, & grandaeva deinceps aetas, in longissimos annos eundem te, prudentissimum & fidelissimum habitura sit Consiliarium, quorum alterum tuae praestanti eruditioni: alterum insigni probitati & spectatae prudentiae: utrumque Regis & Regni nostri summae felicitati: totum verò hoc quicquid est immortalis Dei benignitati, qua te, Principem, & uniuersam Angliam, uno hoc beneficio beare voluit, libenter attribuimus. Plurimum enim gratulor nostrae rei & publicae & literariae, & Christianae, quarum trium rerum salus iam tibi semper chara extitit, ut singularis nunc singulorum hominum tranquillitas, exoptatum studiorum otium, & purioris religionis quies, in tua iam plurimum unius auctoritate, in excellenti doctrina, in ardenti erga Deum studio, sunt deinceps conquietura. Gratulor multum quidem Cantabrigiae, qua te genuit: sed unice Collegio Diui Iohannis, quod te docuit: quia altera te habuit optatissimum alumnus, alterum florentissimum discipulum, utrumque nunc te videt utriusque optimū potentemque patronum. Sorsim verò, ultimo in loco gratularet ipse mihi, nisi hominis sui nimium amantis hoc esse videretur, gratulor tamen,

tamen, & impensè gratulor, sed ea ratione, ut aliàs ma-
lam opera aliqua mea & observantia, cor ipsum ostende-
re: quàm nunc verbis indicare studium & benevolentia-
m. Hanc meam letitiam adauget, hominum, in his re-
gionibus, & nostrorum & exterorum letans certansq;
de hac tua dignitate cōgratulatio: separatim verò ser-
mone Thoma Hobbei, quos mecum creberrimos usur-
pat de tua probitate, & sua in te singulari observantia:
hic iuuenis praeclarè ostendit, ex cuius artificis prodierit
officina: frater eius D. Philippus, vir prudentissimus,
vitur eo, & vitur solo ad omnes res pertractandas in
hac Caesarea Aula: in qua perfunctione, tam oportune,
diligenter, consideratè, & tacite se gerit, ut illorū sexui-
um, qua tu in eo puero Cantabrigia iecisti, non nascens
iam aliqua spes se proferat, sed florens, eaq; insignis ma-
turitas, in eo nunc adolescente factò sic emineat, ut rec-
tè quidem meo iudicio ipse faceres, si effeceres, ut is in-
telligat, te non solum illū in hoc cursu libenter cum vo-
luptate spectare, sed ipsum tam praeclarè currentem, cū
aliquo etiam applausu incitare. Quia nullus stimulus ad
virtutē aptior adhibetur, quàm laudati viri, lata collan-
datio: hunc ergo totū tuum, tibi adiungito, & saltē ali-
qua salutatione, in aliorum literis, ad maiorem spē exci-
tato. In sinu meo, nonnunquā conqueritur, se plurimas li-
teras ad se scripsisse, se tamen scire non posse, an ad tuas
peruenerint manus. Nos verò vetulos, obscuros, effætos,
& tacentes, ne exprobrare contemnere potes: istos autem
insigniores adolescētes, natos ad lucē, crescentes ad lau-
dē, & surgentes ad praeclaram fortunam, praterire non
debes: quamquā nec me quidem prateris, cuius menti-
onem in literis tuis ad D. Morysinum tam memoriter,

& amantèr facis. Minus sapè iam ad te do literas, & vereor scribere præsertim ad tantum virum, & in aut nulla, aut leui: propterea metuo, ne ista litera nimia, aut intempestiua sint, cum tibi nec molestus nec ineptus videri ullo modo velim. Superiore mense, scripsi ad te, per famulum. D. Chamberl. si illa tibi tradita fuerunt, propter duos vetustos alterum C. Casaris, alterum P. Clodij, quos in ea cludebam literas. Litera quas proximè ad me delata tradita mihi fuerunt superiori anno Argentina: gratissima quidem illa, sed non adeò, quemadmodum ceteræ esse solent, iucunda: iudicabam enim ipsas valde amantes, sed opinabar tum quidem eas nonnihil esse pungentes: quarum aculei mihi aliquandiù inhaeserunt. Quod ipsum credo mihi accidit, quia nihil abs te profecto lego cuius non singula pondero verba, singulasque appendo sententias, ut ipsum animi tui intimum eruam ipsum: & quò pluris te facio, eò magis semper sum sollicitus, quid de me, in vlla re existimes. Sed scrupulus quem inanis iniecit metus, certum excussit iudicium nec volui committere, ut opinioni meae leuiter suspectam beneuolentia tua mihi perspectatissima plurimum modo tribuerem. Et hunc metum, mihi concedes amanti: & hanc libertatem, tue assignabis humanitati: quæ facit, ut liberè proloquar, etiam ea, quæ inani cogito. Si scire cupis, quidnam hic rerum ago, intellige me nunc describere certas illas causas, quàmobrem Parmensis Salernitanus, Brandonburgensis, & Scythicus Casarem deseruerunt: deinde continentem singulorum dierum memoriam colligo, quid in Aula Casaris contigit, ab Oenopontica fuga, usque ad Metensis obsidionem.

derelictionem: quibus temporibus, magna amicitia-
rum, diffidorum, pradationum, bellorum confusiones,
mutabiles fortuna varietates, & grauissima rerum
conuerſiones extiterunt: quas miseras omnes, a xæſia, do-
lu, perfidia, libido, auaritia, ambitio, tyrannis, & di-
uina, exacta libertate, violato iure, ſadata religione,
contempto ipſo Deo, permiscuerunt. In hijs rebus, veri-
tatem ſequor, ornatum non quero: ſcribo enim Angli-
cè, & mihi ſoli, ac meis ſocijs problematarijs: & prop-
terea, non luci, ſed nocti, vt harum rerum dulci ſermo-
ne & recordatione proximas has hyemales noctes nos
inter nos fallamus. Fuit tempus, ornatiffime Cbece,
cum talem materiam etiam Latine mediocriter perpo-
ſire potuiſſem: ſed ſuccus ille purioris dictionis, quem
ego hauſi ex hijs fontibus, quos tu profluentèr quidèmi
mihi, ſed ſœliciffimè alijs multis aperuiſti, totus nunc
exaruit: & ſtylus, quem excellentis ingenij doctrinaq;
tue cos mihi etiam nonnihil exacuerat, nunc omnis eſt
reſuſus, ad duram hanc meam & deſperatam etiam ex
melioribus ſtudijs, meliorem fortunam: at fortunam
non deplorare meam, ſed tibi gratulari tuam inſtitui.
Domi hoc, coram, præſente ſermone, oportuniùs faciam.
Noſtrum reditum in dies ſingulos appropinquare ſpera-
mus, quem vt accelereſ, etiam atque etiam rogo: id
quod facio commotus rerum, non domesticarum ſtulto
deſiderio, nec exterarum inconstante ſaſtidio cum mag-
nam capio & voluptatem, ex conſuetudine prudentiſſi-
mi viri: & utilitatem, ab experientia grauiffimarum
rerum: præter uſuram rectæ conſcientiæ, in perſungen-
do illo munere, fideliter & conſtante, quod tu mihi im-
poſuiſti. Ioannes Sturmius nupèr ſcripſit ad me, petijtq;
vt

ut ex meis literis ipse intelligeres, illum tui esse & studiosum & percupidum: sed quo plus ille me amat, & melius de me existimat, eo timidius sumo, & parcius facio quod ipse rogat: itaque reycio te ad iudicium dierum optimorum virorum, Christophori Montij, & Iohannis Halesij, qui laudem doctrinae maximam, sed humanitatis, prudentia, usus, consilij, iudicij, & religionis, longe maiorem Sturnio tribuunt. Cōpendium fortuna sua, credo, non querit: sed suauitatem benevolentiae tuae maxime opere appetit: cum is sit, qui praeclare possit in summis versari numis. Attamen vehementer ipse dolerem, si laudem praestantis illius operis, & utriusque linguae aut Gallus, aut Polonus optimo nostro principi emerget. Aureum numum Antonini Pij hijs literis inclusum ad te mitto: felix illud seculum, propter auri puritatem, & artificij praestantiam, sed longe felicius propter optimum Principem. Hijs priscis monumentis delector, non solum quia fidem vetustissimae memoriae faciunt: sed quia ad ipsius aeternitatis naturam proxime accedunt: soli enim numi (isti praesertim aurei) nulla temporis longinquitate vitari possunt, cum caetera rei vniuersa tempore consumuntur. Vale ornatissime vir, & me ut soles, ama: quia nullum beneficium maius aut gratius mihi, ipsa tua benevolentia, unquam indicabo. Bruxellis. 7. Iulij. 1553.

ROGERVS ASCHAMVS

Huberto suo.

S. P. Multos magno dolore, & me non mediocriter affecit, subita illa Metensis obsidionis derelictio, doctissime

doctissime Huberte : qua impedimento fuit quominus Heidelbergam accesserim , ubi singularem voluptatem ex suavi consuetudine , & erudito sermone , tuo , videlicet , Micylli , & Cesneri percepissem : de recta namque Græcæ pronuntiandi ratione , quomodo inter nos constitutum fuit , commodè & fusè disputassemus . Magnum fructum scio ex vestra eruditione , & palmam ipsam , credo , ex meliori causa doctum reportassem . De Huberto meo , hoc est , de summa bonitate tua , & multiplici doctrina , & de illa instituta nostra disputatione , sæpè multumque cogito , & ita cogito , ut id literis , aliqua ex parte puerum tentem inchoare , quod opportuno sermone , coram , plene prestare potuissem . Ex hac tamen una re , & mutua scribendi ratione , duplicem capiemus commoditatē : nam initam nostram amicitiam , literarum crebritate stabiliemus : & institutam nostram disputationem , magnam voluptate persequemur : persequemur autem eo modo , ut modum literarum nunquam excedamus : propterea , singulis literis nostris , singulā quamq; Græcam litteram expediamus : & sic nostræ literæ , nunquam nimis longæ , & materies scribendi semper valde copiosa nobis proposita erit . Auspicemur igitur fauentibus Musis , & agnoscite causam : nam vos tres , quos habeo aduersarios , libenter in hac causâ patior esse iudices . Prodeat ergo utraq; pronuntiatio , vestra & nostra , pugnent inter se . Quibus telis ? Rationibus ? Facile accipio . Doctrina ? Id a vobis doctissimis expecto . Testibus ? Et ego quoque laudo . Rationes scio nullas habetis , nisi quas subornauit multiplex vestra doctrina . Sed testes quos ? Executiendi enim sunt . Testem habetis primum , usum : quia omnes pronuntiant ut vos , exceptis nobis Anglis . Deinde ,
pro-

producit ipsam Graciam, quæ hodie retinet vestram
 pronuntiationem, cuius authoritas, longè anteponenda
 est istis diuisis toto orbe Britannis. Si usum intelligitis
 prisca illius ætatis consuetudinem, cum vixit & scripsit
 Aristoteles, qui adhuc in libris doctorum hominum con-
 servatur & viget, usum & ego recipio. Sin usum vol-
 tis hunc vulgarem, imperitum, & quotidianum, à pri-
 co illo doctissimo usu longè alienissimum, tot mutationi-
 bus corruptum, tot erroribus implicatum, & temporis
 longinquitate exesum, ego verò non admitto. Vsu, nisi
 doctrina & ratione nitatur, præceptis in errores semper
 ruunt: & hinc fit, quòd nulla unquam fuerit vel Respub-
 lica tam rectè gubernata, vel Lex tam sanctè posita,
 quin vnius consuetudinis vitio, sit tandem enersa atque
 labefactata. Taceo, quos errores, solus vsus in ipsa ve-
 rissima Christi religione producit, fouet, & tanquam su-
 porcellum suum, in foetido sinu amplectitur, & mordaci
 etiamnum defendit. Vis corrigere, vis emendare al-
 quid, quod vitiatum sit? Solus vsus repugnat, & sese op-
 ponit, clamitans, Consuetudo, Consuetudo: à qua vi-
 gus, & imperiti homines, agerrimè diuelli possunt. Ve-
 ergo duces scientiæ videritis, an tantum vsui, omnis er-
 roris auctori, & propugnatori, in hac causa tribuendum
 sit: præsertim, cum nulla res extet, quæ quotidianis mu-
 tationibus magis obnoxia sit, quàm verborum sonus &
 pronuntiatio. Præterea, cum Græca lingua diu iam re-
 cesserit ex usu vulgari, & sermone hominum, & sepe
 omnino abdiderit in doctorum libros, taceat ergo & se-
 cessat vsus vester ex hoc iudicio, & prodeant libri, qui
 nec Iouis ira, nec ignis, nec ætas omnis potuit corrumpere.
 Libri, inquam, antiquioris illius fidei, quanquam

nullius libri vocem & testimonium reijcio, quem vos
 res, dignum & idoneum testem indicabitis. Ast libri,
 dicitis, non loquuntur, non possunt exprimere sonum lite-
 rarum. Scio, tacebunt omnes libri & litera, & erubef-
 cent, de vestra corrupta & vitiata pronuntiatione loqui:
 de nostra, copiosa & luculenta dicent testimonia. Sin-
 ulli libri de vestra quicquam loquuntur, producite, nul-
 lum reijcio: & ego vicissim libros doctissimos, summa
 authoritatis, pro mea in medium adferam, & id iam
 statim, cum ad disceptationem accessero. Alter te-
 stis vester, est ipsa Gracia. Rectè. Gracia scilicet, qua
 iam nescit loqui, novit rectè pronuntiare? Gracia, quæ
 iam diu amisit suum imperium, gloriam, ingenium, doc-
 trinam, imò nomen suum, & linguam, retinet tamen (se
 Djs placet) ipsam veram pronuntiationem? Gracia, tot
 viribus eversis, & ipsa suis pulsa sedibus, & tot Bar-
 barorum cedens inuasionibus, pronuntiationem tamen
 puram, inuiolatam, & nulla mutatione iactatam hac-
 tenus conseruauit? Alij profectò testes melioris fati,
 & fortuna, quàm isti miseri Graci, vobis quarendi
 sunt: nam non solum cum vobis tribus, sed cum Gra-
 cis ipsis, qui nunc viuunt, libentè pugno: cum Græca
 lingua, nunc dierum, non magis sit propria Græcorum
 hominum, quàm lingua Latina Italorum: nisi hoc
 fortasse dicturi sunt, se aliter quidem, sed meliùs pro-
 nuntiare, quàm veteres illi doctissimi graci consueue-
 runt, & tunc pugnabo cum hijs, qui ad inueteratum
 aliorum errorem, singularem etiam suam adijcient im-
 pudentiam. Quisque ergò, in hac caussa, contendere
 vult, praesidio scientia, non errore consuetudinis, se se mu-
 niat, doctorum monumentis, ubi tota iam habitat Græca
 lingua,

lingua, non Græcia olim, nunc Barbaria regionibus, unde omnis exulat doctrina, & ipsa etiam lingua, hanc disputationem contineat. Et hac de vniuerso genere pronunciationis: nunc brevissime de una litera, ut rationem literarum, non libelli magnitudinem nobis proposuisse videamur. De *α*. non contendimus, nisi, cum coaleverit in diphthongum *αι*. sed eum locum reijciemus ad nostram de vocalibus disputationem. *β* ergo prodeat. Hic longe discrepamus. Sed audiamus quomodo vos, & quomodo nos efferimus, & penes vos tres iudicium esto, ut rectius pronuntiant. Hoc verbum *κβιverno* vos sic efferitis, Chiuerno, in qua una dictione, tres errores admittitis, in *κ*, in *υ*, in *β*. Latini hoc verbum suum fecerunt, nec solum vim in significatione, sed etiam veritatem in pronuntiatione retinent, solum mutantes primam literam tenuem *κ*, in suam mediam *υ*, id quod Græci veteres sapissime fecerunt. Itaque, nos efferimus *κβιverno*, cum Latina lingua gubernò: sed de *κ* & *υ* solum. Nunc testes idoneos proferamus, an cum vobis dicendum sit *Verno*, an cum nobis *Berno*. Producite testes vestros. Conticescunt omnes, excepto mendaci usu, quem comites sui, error & ignorantia, obtorto collo, & impudenti facie in hunc locum pronehant. Audite nostros testes, quos vos scio non reijcietis: Primus est, doctissimus Eustathius, qui sic explicat illud Homeri locum, *ἐκ βιρποῖς*. &c. *βν* inquit est ipsissima vox ouilis: iam, utrum vlla ovis effert *V* ut vos, an *Be* ut nos, indertis, Angli scio omnes oves, & Germani, & Itali, pro nobis faciunt, sed fortasse Græci oves olim non *babebant* sed *vilabant*, &c. *Αστ*, qualis hac, dicenda disciplina est, quæ petitur ab omnibus? Certe rubor

non perfundimur discere ab omnibus, cum in simili causa, ille, cui similem nemo potest nominare, non erubuerit à cane literam perdiscere. Et discere ab omnibus, est discere ab ipsa natura, quæ constans semper, & sui simillima existit, nec varietatibus & mutationibus obnoxia est, ut usus vester, & fluctuans consuetudo. Sed alterum testem proferamus. Ecce Marcus Cicero, qui Græcè loquendo, ipsis Græcis gloriam (ut ille ait) eripuit, in epistola illa, satis vobis nota, de obscænis verbis, dicit, cum audit *Bini* putidum Græcum verbum, sonat idem quod *Vini* Latinam. Sin *Bi* sonuisset Ciceroni *Vi*, quemadmodum nunc sonat vobis, mentionem *Vini*, non *Bini* proculdubio fecisset: itaque, aut tunc Cicero *Bi*, non rectè, aut vos, nunc male pronunciatis. Tertium testem expectatis? non leuem, sed in omni causa gravissimum authorem, D. Aurelium Augustinum produci-mus, qui planius (si quid planius dici potest) quàm aut Eustathius, aut Cicero, hanc rem deciderit. In libris de doctrina Christiana (caput non occurrit, quia liber non est ad manum) dicit, cum audit nominari herba *Bêta*, videtur illi nominari secunda litera Græca, quomodo nos nunc efferimus: sin verò pronuntiasset Augustinus, quemadmodum vos, *Vita*, id est, anima, non *Be-t* herba, auribus eius circumsonuisset. Quartum vultis testem? Nisi Epistola modum mihi proposuissem, & quintum, & decimum etiam produxissem. Verum sequemur illum, qui in graviore causa dicit: In ore duorum aut trium, &c. Et cui Eustathius, Cicero, & Augustinus non satisfaciunt, illi ego satisfacere non laborabo. Itaque, aut me falsa retulisse, aut istos tres non rectè scripsisse, aut nos veram & germanam, & prop-

tere à Germanis hominibus aptissimam pronuntiationem
asseruisse ingenuè fateamini. De pronuntiatione re-
quarum literarum, reliquis literis nostris deinceps e-
dine, Deo volente, persequemur. Saluta doctissimos vi-
ros, Micillum, & Cesnerum, quorum literas, & tua
de pronuntiatione avidè expecto. Saluta etiam litera-
tis clarissimam illam fœminam Olympiam, qua
la, pro sua singulari eruditione, & summo iudicio,
patrocinium nostra pronuntiationis suscepit, de re-
bis reliquis minùs laborabo. Vale optime & doctissime
me Huberte, & me quod facis, ama. Bruxellis. 6. Ma-
tij. 1553.

D. HIERONYMO FROBE-
nio nobili Basiliensi Ty-
pographo.

S. P. in Christo Iesu. Eruditum te, ex tuis scriptis
Hieronyme Frobeni, humanum atque bonum
aliorum sermonibus esse intellexi: & eo facili-
us patiebar me adduci rogatu doctissimi viri, & vni-
usque nostrum valdè amantis Hieronymi Wolfii,
inprimis tibi significarem literis meis illos D. Erasmi
Antibarbarorum libros diù desideratos, & olim Ro-
mae Richardo Paceo surreptos, adhuc in Angliam
servari. Liber ad me proximo superiore anno alle-
rebatur, & eo utebar Cantabrigia aliquot mensibus
integri nè libri sunt, an *λεπτομερῆς* n, planè ignoro:
cum illo, in cuius manus deuenerunt, ut in lucem
parerent, quod ille facile mihi concedebat. Atque
mihi, ab incunte aetate, perspecta sit illa multorum
fictio

feriorum & benevolentia coniunctio, qua vestra Fro-
 beniana familia, cum Erasmo intercessit, hanc rem ti-
 bi communicare, consilium fuit: ut, si tu ita vis, mea
 opera utaris ad id, quod tibi de hac re, tuoque iudicio
 consultissimum esse videatur. Itaque expecto literas
 tuas: sequor Aulam Casuris: si miseris literas tu-
 as Argentinam, ad Ioannem Sturmium, ubicun-
 que fuero, curabit ille ut ad me commodè perferan-
 tur. Vidi ego Græcam bibliothecam Iacobi Fuggeri, &
 habeo indicem scriptorum librorum: multi libri sunt,
 nondum in lucem diuulgati: quanto maior laus esset hu-
 ius viri, si tot præclaris authoribus, non ciuitatem, ut
 potens Consul, sed mundum & vitam, ut aliquis Deus,
 daret, quam compingens eos in perpetuas tenebras, non
 redderet, sed *Βιβλίους* meritò quidem haberi? Utinam
 hic vir, ad hanc & priuatam gloriam, & communem
 utilitatem excitari possit. E Britannia decedens, &
 nobilem Basileam visere, & fortem Heluetiorum gen-
 tem peragrarè sperabam: sed vereor, ut mea negotia,
 his temporibus, hoc me patiantur facere: Religionis
 vera cursum, literarum cultum & progressum, populi
 mores, & locorum illorum oportunitates auide perspex-
 issem: nunc reliquum est, ut quem fructum ipse
 nasens ex contemplatione harum rerum percepissem,
 eundem ex tuis ad me longis gratissimisque literis ex-
 pectem. Si ulla officij ratio, à me, aut in hac Aula, aut
 in Anglia, tibi proficisci possit, quantum eniti nauarè-
 que possum, libenter præstabo: & si cæteris rebus minùs
 quoque amore certè gratique animi significatione, & lite-
 rarum etiam crebritate tibi respondebo. Vale in Christo
 Iesu. Augusta. 10. Iunij.

FRANCISCO ALANO.

T Res sunt res, F. Alane, quæ in rebus humanis, plurimum possunt, ferèque dominantur: forma, pecunia, & honor. Forma, præcipuus voluptatis sensus: pecunia, maximus commoditatis usus: honor, summus dignitatis locus meritò tribuitur. His enim tribus rebus, tres olim Deos, vel imperita vetustas propter usum, vel olim docta pœsis, propter prudentiam ingeniose affinxit. Nam voluptati, ipsam venerem: diuitijs, Plutum: dignitati, summum Iouem præesse voluerunt. Postea, eisdem rebus ipsæ philosophorum schola, optimum bonum, & omnium semper sapientum sententia, maximam vim assignarunt. Itaque, cum ego probe cognoscote, F. Alane, egregium esse formarum spectatorem: cum te cupio esse ditissimum, cum, te iudico ad dignitatem esse natum, volui tibi hunc librum offerre: in quo uno, tu, quem unice amo, his vniuersis tribus rebus foelicissime potiëris: formas enim hic, non has fastidiosas & quotidianas, sed lectas & lautas illas, & Cæsaris Maiestate dignas, & liberè sine impedimento, & sine periculo & suspitione contemplaberis. Hic virginum & matronarum vultus Venere ipsa venustiores, non matres minaces, non mariti truces, non infensivulæ non parietes, non sere ab oculis tuis excludent. Diuitias hic porro, non ipsius Cræsi miserè collectas gazas sed illius vniuersi & urbis & orbis imperij cumulatissime congestos thesauros accipies: adeo ut, quicquid vel bonorum frugalitas collegerat in pace, vel potentum vis corraserat in bello, vel tyrannorum

do extorserat in omni tempore, hinc tibi quietè, tutò,
& certo iure possidere liceat. Honor verò & dignitas,
quomodo maior tibi proponi potest, siue ad imitationem,
siue ad admirationem, quam Cesarum & Augusto-
rum? Atque ut planè videas, mi Alane, me in hijs
tribus rebus cogitare tibi non fucum, sed fidem facere,
non inania verba, sed vera ornamenta dare, ecce tibi hæ
forme huiusmodi sunt, ut nullis vnquam inescare illece-
bris, sed veris semper delectare voluptatibus soleant:
non natura fallaces, non tempore mutabiles, non soli, non
febricula obnoxie existunt: sed ingenuæ, constantes,
integre, & sanæ semper manent. Hæ verò diuitiæ,
nec me, qui illas do, exhaurient: nec te, qui eas recipis,
corrumpent: quas, ut ego cedo sine dispendio: sic tu
numc & possidebis sine labore, & seruabis sine metu, sed
otiris sine inuidia. Ad honorem verò & dignitatem,
que proposita tibi est in hoc libro, otiosus absque turba, &
tutus sine periculo aditurus est: ut eam per beatam dig-
nitatem, quam Cicero in initio de Oratore summo perè
laudat, sed nunquam consequutus est, is tibi liber of-
ferre videatur. Ad hæ tres superiores commodita-
tes summas, accedunt duæ alie, doctrina, & amicitia:
altera huius libri: altera inter nos hæc arctissima no-
stra. Et quæ doctrina pars maior, quam à maximis Im-
peratoribus gestarum rerum erudita historia? quæ,
cum ad civilem disciplinam tota referatur: tibi, qui
totum civili vitæ tradidisti, non incunda solum ad
legendum, sed optata etiam ad usum futura est. De
amicitia nostra parcè, & paucis dicam: ne, dum te li-
benter & meritò laudem, me ipsum obiter & imprudèter,
reprehendendum exhibeam: nam quorum voluntates,

studia, & in aliqua etiam re, ipsa consentiunt vota, nihil
ferè nec laude, nec vitio dignum inter eos separatum ef-
se potest. Beneuolentia verò mihi, omnium in hac An-
la, grata: certorum hominum etiam iucunda: sed tan-
sanè inprimis optata mihi contingit: cuius humanita-
tem tantam esse erga me, sæpè expertus sum, ut nemo se
de quo vel mihi, vel meis, plus polliceri queam. Et cum
multa vincula studij & amoris, nos inter nos coniu-
gunt, nullum puto, aut re ipsa firmitus, aut utrique no-
strum optatius esse, eo favore & gratia, qua optimus &
humanissimus Prasul, utrūque nostrum, sibi tot me-
ritis arctissime deuinxit & obligauit. Itaque, si forma,
sine malis illecebris: si diuitia, sine curis: si dignitas, si-
ne periculis: si doctrina, cum maximo usu: si amicitia,
cum pari studio, tibi probanda fuerit: hoc meum (spero)
consilium, tibi offerendi hunc librum, minimè reprehen-
des. Deus optimus maximus, & te diutissime incolumem
seruet, & utrūque nostrum, utriusque voti quamprimum
compotem faciat. Vale.

D. FRANCISCO
Duareno.

Salue plurimum doctissime, humanissime, amabi-
lissime Francisce Duarene. Hanc te ignoti homi-
nis nouam affandi rationem, ratio & meriti tui,
& officij mei, merito postulare videtur. Doctrina-
nim tua quàm sit eximia, frequenter ex libris tuis ab-
itis cognoui: humanitatē verò erga omnes, atq; singula-
rem in me seorsim amorem, ex sermone ornatissimi viri
Thomæ M. tui studiosissimi, & mei etiam amantis, sæpi-
quidem

quidem, magnaq; semper mea cum voluptate intellexi. Te igitur, de hac tua singulari doctrina, humanitate, & benevolentia, mi optatissime Francisce Duarenè, & imperitus ego si non suspicerem, & inhumanus si non colerem, & peringratus si non redamarem, iure videri debeam. Sed doctrina tua deinceps, ut statuo, memoriam, & tecum sæpè crebris mittendis literis, & mecum quotidie tuis perlegendis libris, incundam atque fructuosam usurpabo. Humanitatem verò tuam, mutuo ego libenter subsequar studio, atquè grata voluntate: semper laborabo, ut cum tui instituti consuetudinem tantoperè laudem, tui etiam exempli imitationem à me alienam esse non putem. In amore autem, quantus tu cunquè fueris, tibi non concedam, ut tu me plus diligas, quam ego te amem: nam, quamvis ipse tibi partes in amando sumpseris priores, ego tamen vendicabo iustiores, cum tu opinione, ego iudicio ad hunc amorem accessi. Tu enim unius epistola satis inculta lectione, uniusquè hominis, amici admodum quidem, amanti nimium fortasse sermone, te ad hominem ignotum atquè obscurum diligendum tradidisti: ego non ex literis privatim scriptis, sed ex libris publicè editis, nequè ex unius amici erga te studio, sed ex uniuersa doctorum hominum nationis de te iudicio, ad te amandum me ipse dedi, adeò ut amor meus certus, tuus cecus esse videatur. Cæcum tamen tuum amorem & nunc esse libenter fero, & in posterum sic permanere admodum cupio, nè si oculos recipiat, me deserat, aliòque auolare velit. Verum, ut ingenuè fateor, & Ioannis Sturmij factò, & Thomæ M. sermoni plurimum atquè libenter debeo, quorum operà effectum est, ut tu de me non vulgaritè existimes.

Nullius

Nullius enim rei quæstum maioris facio, quàm doctorum hominum amicitia: præsertim, cum ea aut virtutis opinionone, aut literarum ergò tota suscipi, non præsentis adulationis aucupio, non sordida lucrispe, villo modo institui videatur. Amaui diu, vidi nunquam Ioannem Sturmium: sed cum eum Platonis, Aristotelis, & Ciceronis doctrina ita excultum esse perspicerem, ut pauci admodum in hijs nostris, ne temporibus quidem longè antè superioribus, mea certè opinione, cum eo conferri possent, illius amore non calere solum, sed exardescere cepi. Eadem ratio, easdem faces mihi admonet, quibus incendor, ut te persimili modo amem: quem meum erga te animum, mi optatissime Francisce Duarene, si tibi gratum esse, ex literis tuis intelligam, certè vel cum nostro Thoma M. contendam, ut in omni mutua benevolentia ratione atque officiorum genere, licet me commendandi facultate vincat, gratificandi tamen voluntati, nunquam superaturus sit. Et tamen, cum gratiores homine, aut tibi, ut sæpè ex eius sermone intelligo: aut mihi, ut indies ex eius humanitate sentio: aut cuius, ut quotidie ex consentiente hominum de illo voce excipio: contendere in villo humanitatis certamine non queo. Et quantum amandus est de hac humanitate, tantum certè congratulandum est ei, quòd ad illius tam gratam naturam, tam digna accesserit fortuna: cum ei, ad benignè faciendum omnibus, non voluntas solum parata atque proposita, sed facultas etiam, & opportuna & ampla tribuatur. Ast ego, non rectè quidem, qui fortuna & communi felicitati tribuo, quæ virtutis premia, & prudentia munera & sunt, & existimari debent. Et quia hac clarissimi viri recordatio, mentē scio utriusq; nostri

& meam in scribendo, & tuam in legendo, magna suavi-
 tate perfundit, non sedes solum, ad quas pervenit, sed gra-
 dus ipsos, per quos ascendit, breuiter designabo. Cum sum-
 marum iure hereditario, illustrissima principi nostra
 Maria veniret. (ut in exordio, cuiusq; principis apud nos
 de more fu) lustratio ratioq; habita est externorum ho-
 minum, quorum tantus huc confluxerat numerus, ut
 his passim urbs Londini redundaret, Thomæ M. imposi-
 tum fuit hoc munus decernendi, quinam ciuitate & pa-
 tria nostra donandi, & qui ad suos amandandi essent.
 Hoc tempore fui, sæpè una cū M. cū ille frequenter at-
 que suauiter arridēs, ad me, Aschame inquit, multi Galli
 hodie multum debent Duareno nostro: nihil enim prius
 mihi existit in hoc munere obeundo, quàm beneuolenti-
 am, quam Duareno absenti debeo, hominibus Gallicis
 representare, ut vel hoc modo, summi amici iucundissi-
 mam memoriam suauiter usurparem. In hoc munere,
 tam moderatè, cum summa fide: & tam circumspectè,
 cum maxima diligentia se gessit, ut hæc parua initia,
 maiora statim consequuta sint: nam paulò post, propter
 iuris insignem & suam singularem prudentiam, coop-
 tatus est in numerum & desid. par qui unà cum sum-
 mo Angliæ Cancellario, maximas hominum con-
 trouersias cognoscunt & decidunt. Vbi illius, & do-
 ctrina præstantia, & rerum usus, & ingenij mode-
 ratio, primo tempore, tam perspecta probataque fuit
 prudentissimo præsuli D. Stephano Win. summo An-
 gliæ Cancellario, ut non solum in communi illo in-
 dicio, sed in suo etiam priuato domicilio, ad res
 maximas, & maturè explicandas, & fœliciter ex-
 pediendas, eius solius ferè opera vti consueuerit.
 Propter

Propter hoc munus, ab eo tam fideliter gestum, & prudentè moderatèq; perfunctum, tanta iam de eo excitata est, cùm Optima Principis nostræ existimatio, tum prudentissimi Consilij iudicium, tum vniuersi Populi expectatio, ut ex hijs gradibus, in quibus sua virtus & doctrina, aliorumq; iudicium atq; prudentia eum collocauit, creberrimus iam sermo sit, illum breuè, ad aliam deinceps atque aliam dignitatis sedem, cum maxima omnium voluntate atque congratulatione aspiraturum. Imò, ego in hac presenti iam sum spe, ut antequàm ista ad te perueniant literæ, ad maiora Reipub. munera peruenturus sit M. noster, adeò ut noua amici dignitas, nouam mihi ad te scribendi oportunitatem, & commodè, & breuè oblatura sit. Sed ecce, dulcis hac amici memoria, ita me mei immemorem facit, ut nec tui rationem habere, nec epistola modum tenere, tibi videri possim: & te quidem ita de hoc meo facto existimare credam, nisi longitudo tuarum literarum hanc nimis inuerecundam meam scribendi prolixitatem excusauerit. Vale.

D. GVL. PETREES, REGIÆ
Maiestatis Secretario primario:
De Osorio.

Preclara res est, vel nobilibus nasci parentibus, vel vetustis inseri familijs, Clarissime vir: qui veri, unà cum istis bonis, rerum abundantiam, & præstantem animi indolem secum attulerit, ut non nature solum exornetur muneribus, sed fortuna etiam communiatur præsidijs, habet hic quidem ad excelsum dignitatis locum, insignem sibi patefactum aditum. Sed, cum ha
commodi-

commoditates omnes, ad maiorum plerúmque referantur, vel laudem, si erant probi: vel laborem, si erant diuites: faciunt illi certè multò prudentiùs, qui non istis alienis solum nituntur gradibus, sed doctrina crescere ad laudem, & virtute surgere ad gloriam, ac suis pedibus, non suorum vestigijs, ad dignitatis fastigium pervenire elaborant. Hanc verò rectissimam vera nobilitatis viam, cum tu, Clarissime vir, ducibus quidem virtute ac doctrinâ, comitibus etiam naturâ ac fortunâ, & prudenter ingressus, & feliciter sequutus sis, hunc librum tibi, De Nobilitate Ciuili Christiana, offerendum esse duxi. Authorem huius operis, tibi propter materiem, valde gratum: & propter tractationem, periuncundum fore existimari: ea enim scribit, quæ tu facis: & eo modo scribit, quo tu excellis: ut idem utriusq; vestrum consilium, illius in scribendo hoc opere, tuum, in instituenda vita fuisse videatur. Nam hic liber, non cogitationes solum, & mentis tuæ consilia, sed actiones etiam, & vite instituta adeoq; te ipsum tibi, tanquam aliquod illustre speculum, ostendet & demonstrabit. Videbis etiam quam commodum semper omni populo fuerit, ut vel principis sese subijciant imperio, vel ut prudentum tradant se gubernationi atque consilio: quam contra non formidinem solum & periculum, sed vastitatem etiam & exitium, vulgi furores, & Catilinarum libidines, omnibus & Regnis & Rebus publicis minitantur, prudenter, fusè, partitè, & disertè narrat. Plebis enim amentiam, & eorum mores atq; consuetudinem, qui magis noti sunt propter scelera, quàm Nobiles propter virtutem: quique patria suâ, faciem sæpè libertatis ostendant, sed faces semper furorum, ac licentiam scelerum intentant,

intentant, stylo suo acriter pungit, & exagitat. Preterea Rerumpublicarum, & crebras confusiones propter iniustitiam: & subitas conuersiones, propter impietatem: & letas ac longas felicitates, propter humani diuinique iuris conseruationem: infinitasque alias permemorabiles res, in quibus prudentia tua consilia, cogitationes, & cura quotidiana excubant, & exercentur, in hoc opere persequitur: ut hic liber tibi non iucundus solum ad legendum, sed optatus etiam ad usum (spero) futurus sit. In tractanda vero hac tam preclara materia, eam eloquentiae facultatem & vim adhibet, qua nemo (mea certe opinione) post illa Augusti Caesaris tempora, aut puriore, aut praestantiori usus est. Est enim in verbis deligendis tam peritus, in sententijs concinnandis tam politus, ita proprietate castus, ita perspicuitate illustris, ita aptus & ueracundus in translatis, ita frequens & felix in contrarijs, suavis ubique sine fastidio, gravis semper sine molestia: sic fluens ut nunquam redundet, sic sonans ut nunquam perstrepit, sic plenus ut nunquam turgescat: sic omnibus perfectus numeris, ut nec addi ei aliquid, nec demi quicquam, mea opinione, possit. Imò, tam praestans artifex est, ut nec Italia in Sadoletto, nec Gallia in Longolio, nec Germania in Ioanne Sturmio plus, quam nunc Hispania in Osorio gloriari possit. Quod eloquentiae flumen, eò salubrius existit, quia illud totum non ad inanes & aniles rerum leuitates, ac vagantes hominum opiniones redundat & excurrit: sed uniuersum, ad veram Christi gloriam praedicandam, & certissimam animi immortalitatem propugnandam emanat & placide fluit. Et hac authoris eloquentiae consilij

vera laus, quanquam per singulos libros, aequabiliter
 fusa sit, in extremo tamen, quem contra Nichola-
 um Machiavelum Florentinum, seorsim scripsit, po-
 tissimum enitet & elucet: Machiavelus enim mag-
 no semper ingenio, sed non sano saepe consilio, Christi
 Optimi Maximi religionem, & improbe eleuare, &
 impie etiam irridere, multis bonis viris visus est. Hic
 igitur Osorius tibi, propter libri istius materiem gratus:
 propter eloquentiam, iucundus: propter institutum etiā,
 valde pius videbitur: qui sese, ipsare, grauem philoso-
 phum: tractatione, disertum oratorem: religionis stu-
 dio, verum christianum esse omnino declarat. Et hoc
 porro nomine, optatus tibi ac percharus esse debet, quia
 non tam monumenta ingenij sui, quam ornamenta vir-
 tutis tue: nec tam laudem illius eloquentiae, quam
 commendationem tuae prudentiae, continere & declara-
 re videatur. Et haec de te, & Osorio. De me verò ni-
 hil aliud, nisi quod, dum mea vniuersa spes, tua vnus
 bonitate mihi sese & humaniter offerente, & sua-
 miter pollicente nitatur, iussi hunc librum, ut sese in
 conspectum tuum nunquam intruderet, sed aliquan-
 do offerret, ut esset apud te non flagitator importunus,
 sed pro me meisque rebus postulator pudens atque ve-
 recundus. Si verò nunc, prudentissime vir, vel prop-
 ter Dom. Wintoninensis, Dom. Pagetti, & D. Ce-
 cilli de me iudicium: vel propter aliquod mediocris
 meae facultatis specimen, quod ex literis meis, vel
 priuatim ad te, & publice, pro Regia Maiestate,
 scriptis, iam potes capere, ita de me existimas, ut non
 omnino ineptus videri possim, qui hoc munus literas scri-
 bendi subeam, me ad tuam voluntatem, nutum,
 usum,

usum, & omnem etiam oportunitatem libenter reserua-
 bo. Sin verò aliter sentias, in locum nonnulli beneficij de-
 putarem, si illud mihi significare velis, ne nimis diu hic,
 & spem aliam, & tempus teram, & ipse mihi alieno eri-
 grauior, meisque diurno sumptu molestior indies sum:
 nam viginti libris, non Aulicam sed Londinensem vi-
 tam, quomodò integrum annum, sustinere queam, cum
 hijs proximi quinque superiores menses, mihi parceret
 strictèque viuenti, quadraginta libras exhauserim? I-
 taque, quemadmodum omninò statui, perpetuam tuam
 me beneuolentia memoriam, perpetuo meo studio, officio,
 & obseruantia colere atq; conseruare: sic, non nihil
 tiam vereor, ne usum beneficentiae tuae, hic diu expec-
 tare non queam. Sed hac cura minùs me sollicitat
 perturbat, cum cogito, te eum esse, cui ego, fortunae
 meae, non tam traditi sumus necessario, quam à te libe-
 ter suscepti & beneuolè: cuius bonitati, omnium consen-
 su & voce, tantum tribuendum est, ut minimè ego in-
 bitem, quin, quarum rerum spe, ad Aulicam vitam
 vocasti, harum maturo fructu alacriorem me ad
 officium facturum sis: ut quantam nunc voluptatem,
 hac tua peroptata mihi beneuolentia capio, tantam bre-
 uì commoditatem, ex aliquo tuo grato beneficio, percip-
 turus sim. Quam meam spem, in te hoc modo reposi-
 tam expedies, pro mea verò voluntate, cum
 qua mora volueris: pro mea autem ne-
 cessitate, cum qua maturitate potu-
 eris: pro tua denique prudentia
 & bonitate, cum qua oportu-
 nitate commodissimè esse
 duxeris. Vale.

DOCTORI COLO, CVM

offerret illi Aristæam de Set-
tanta Due interpreti.

Tantum ego, & communi omnium voci de tua
eruditione, & frequenti Morysini sermoni, de-
tua humanitate semper tribui, doctissime hu-
manissimæque Cole, ut imperitus ipse si te non cole-
rem, & inhumanus si non amarem, meritiò videri possim.
Hunc igitur libellum, mei in te studij, & si vis, sique id
aliquid esset, iudicij etiam testem, tibi libenter offero.
Hic author, quia & tempore priscus, & lingua Græcus,
& vsu rarus, & institutus pius, & consilio prudens exis-
tit, gratus tibi & acceptus, atque etiam propter ipsam
linguam, in quam nunc foelicissime versus est, incundus,
spero, futurus sit. Hoc itaque munus, pro mea quidem
in te voluntate sanè pusillum, re ipsa tamen aliquid, si
recto animo acceperis, te mihi per gratam rem fecisse
existimabo. Vale.

D. WINTONIENSI.

Obitus Eduardi optimi nostri Principis, vitalis
quidem illi, luctuosus verò mihi, & meis rebus
perquam calamitosus extitit, optime Præsul: ita-
que cum mens mea mœroribus cōfecta, & fortuna meæ
paup'ris, inopia, & solitudine valdè implicita impedita quo-
quid esset, non latus ego, sed totus gemens, literas illas me-
as superiores, Anglicè scriptas, minimè lautas, sed om-
nino lugubres, tibi offerebam. At verò, cum eas ipsas
S
literas

literas sermone barbaras, scriptione incultas, prolixitate molestas importunèque petaces, tanta humanitate non solum ipse legeris, sed alijs etiam ostenderis: committere certè nolui, quin & mentem & manum excitarem, ut has novas letiori loquentes voce, & laetioribus indutas veste, atque gratiori institutas ratione, amplexu tui offerrem. Intellexi enim & ex aliorum sermone, & ex tuo, non solum vultu, sed voce excepi, quam presentiretines memoria mea postulata: & quam parata animi propensione eniteris, ut me tibi, beneficio in perpetuum deuincias: à quo nexu tantum abest, ne me expedire velim, ut in ea ipsa vincula arctius me induere, omni labore, fide, officio, & obseruatione mea, perpetuo laboraturus sim. Et quanquam spes, quam ipse proponis, est admodum certa: & res, quam ego ab te expecto, erit valde grata: voluntas tamen illa tua qua me tuendum suscipis, est omnium longè incunctissima: & tua voluntas ita expedita est, & sic quasi euolat, ad bene de me merendum, ut non solum eam villo meo officio consequendi spem, sed omnem etiam agendi gratias præcurrat facultatem. Et cum gratia, quas tibi merito tuo referrem, sunt penitus inle: & quas tibi iam habeo maximas, sunt illa etiam meo iudicio non satis dignæ: ego itaque superatus, & derelictus destitutusque oratione, subsequar te cum grata vicissim voluntate, parato officio, & perpetua seruantia, & sic conferam me ad eam, qua sola reliqua est, compensandi rationem. Non est enim horum temporum, clarissime Praesul, non consuetudo horum hominum, non tui loci & dignitatis, sic desistere ad usum hominis mei ordinis: imò, non est

mitatis, sed diuina cuiusdam natura, tam esse paratum,
 sic esse propositum ad benefaciendum omnibus, atque id
 etiam hijs, qui nullo suo officio, nec antea promereri,
 nec postea compensare tantam tuam beneuolentiam
 queant, & hoc est quod antea dixi, mihi proponi qui-
 dem certam spem, & expectari etiam gratam rem,
 sed tuam mihi beneuolentiam, longè omnium esse incun-
 dissimam: qua tua beneuolentia, nullum ne tuum bene-
 ficium quidem, mihi gratius esse poterit. Et tamen, ut
 ingenue dicam, non tantum gratulor mihi, illam ipsam
 tuam beneuolentiam: quantum tibi gratulor, eam
 tam preclaram benefaciendi naturam: imò, non tibi
 tantum talem tuam naturam, quantum uniuersa An-
 glia suam felicitatem, cuius rem, & publicam in Cu-
 ria, & literariam in Academia, multis iam iactatam
 modis, varijsque diu affluatam miserijs, consilio nunc
 tuo iuuare, eruditione promouere, tantoperè conaris.
 Quorum rerum salus, tibi tam semper chara extitit,
 ut iam spes tandem affulserit singularem nunc singulo-
 rum hominum tranquillitatem, exoptatum studiorum
 otium, totiusque Republica quietem, in tua iam pluri-
 mum unius autoritate, in excellenti doctrina, in ar-
 denti erga Rempublicam studio, deinceps conquietura.
 Et cum prudentissima nostra Princeps maximam haru-
 rum curam, tue unius aequitati, doctrinae, & modera-
 tioni credidit atque commendauit, nonnihil & ipse letor,
 sola illa mea postulata illiusmodi esse, ut siue otium stu-
 dii in Academia, siue negotium scribendi in Au-
 gusta, siue laborem peregrinandi in aliena regione, tua
 gratia & fauore sortitus fuero, omnes uitae meae ra-
 tiones, hijs rebus omninò inseruire necesse sit, quibus tua

prudentia praest & moderatur. Nam si otium in Aca-
 demia, ex sententia mihi concessum fuerit, quod inpro-
 mis opto: omne illud dico otium, non languidum ad in-
 tiam, sed quietum ad alacritatem, eò incumbet & excu-
 babit, ut lingua & litera, nonnihil ad meum fructum
 plus ad aliorum usum, potissimum verò ad tuam lan-
 dem, quarum tu iam antistes es, colantur & efflores-
 cant. Sin peregrè profectus fuero, ut vel mea excolam
 studia, vel Reip. inseruiam commodo, bone Deus! quam
 frequentes & prolixas literas, & singulis aptas perso-
 nis, & accommodatas rebus, & distinctas locis, &
 partitas temporibus, atque omnia quidem fideliter,
 cautè, & consideratè ad te perscriberem? Vsum etiam
 nonnullum ad hanc functionem adferre possum: nam
 istius proximi superioris, & Mauritanii motus, & bel-
 li Gallici temporibus interfui: in quibus magna amicitia-
 rum, dissidiorum, prae-dationum, bellorum confusione,
 mutabiles fortuna varietates, & grauissima rerum
 conuersiones extiterunt: ubi praesens oculis meis per-
 spexi quantum aeternitas, dolus, perfidia, libido, ambitio,
 diuina, has miseras res humanas permiscet & contur-
 bant. Fui tempus, eruditissime Praesul, cum talem ma-
 teriam, etiam scriptione perpolire mediocriter potuis-
 sem: sed succus ille purioris dictionis, quem ego hauri
 ex optimis utriusque linguae fontibus, totus iam ex-
 ruit, & stylus, quem mihi spes sita in Eduardo Prince-
 pe, nonnihil exacuerat, nunc vehementer est retusus
 ad duram hanc meam, & absque te fuisset, plane de-
 speratam inopiam & solitudinem. At verò si aui-
 fauoris & gratiae tuae, mihi (quomodo spero) aspirauerit,
 ita me excitabo ad nouam spem, & comparabo

ad tuum sensum & voluntatem, ut te nunquam poeniteat, hoc in me contulisse beneficium. Tertium meum postulatum fuit, ut ad literas Regiae Maiestatis Latine conscribendas poner, quod mihi officium Eduardus Rex benignè assignavit. Ad hoc munus, quamquam non ingenium, nec artem, fidem tamen & diligentiam, atque nonnullum cum mentis tum manus usum, in simili perfunctione, adferre possum: quae tres res, ductu prudentia tua gubernata, si non laudem mereri, reprehensionem certe vitare queunt. Itaque, siue in Academia, siue in Aula, siue peregrè viam, ego & omnes vitae meae rationes, in tua voluntate, gratia, & auctoritate conquiescemus. Et has tres meas petitiones, his etiam literis repetere statui, ne non te rerum mearum, sed me meipsius immemorem esse ostenderem. Hoc ab humanitate tua summopere impetrare cupio, ut sciam Academiae ne, Aula, an peregrinationi me destinare velis, ut ad illud vitae institutum me interea comparem: hos enim mihi nimis graues sumptus veniant ut diù possim sustinere. Pensionem, quam mihi liberaliter concessit Henricus. 8. & benignè confirmavit Eduardus. 6, nullo modo dubito, quin confirmatam etiam sit nobilissima nostra Regina: itaque literas, quae Patentes vocant, mihi scribi curavi, ut gratia & auctoritate tua, manu & sigillo Regiae Maiestatis deprehsarentur. Dominus noster Iesus Christus, te, Republica, Literaria, & Christiana aequissimum Iudicem, optimum Patronum, & doctissimum Praesulem diutissime seruet incolumem. Octobris. 8.

An. Dom. 1553.

S 3

EIDEM

EIDEM, CVM OFFERRET
illi Apollinarium.

EST hic libellus, ornatissime Praesul, re, tractatione, lingua, insignis: Psalmos enim Davidis, elegantissimi carmine, eoque Græco, complectitur: resque lingua, altera vite, altera studio tuo aptissime conueniunt. Et quam carmine etiam delectaris, scio, cuius condendi usu, & suauitate, illam superiorum temporum, & castigare insolentiam, & lenire acerbiter frequentem consueuisti. Hinc certam facio coniecturam, similium hominum simile esse studium, consilium par, & eundem fere sensum. Te, optime Praesul, intelligo, & Socratem Atheniensem: uterque enim potenti calumnia, simili causa, ingrata iussu patrie, in custodiam datus est: uterque vestrum in tanta, & hominum iniuria, & temporum tristitia, & indignitate loci, aequalis fortitudo, constantia par, idemque etiam relaxanda mentis propositum fuit consilium: uterque enim illigando, in carmen, tale (ut Plato narrat), fabellas Aesopi, tu grandiores, sollicitam carceris solitudinem, soliti estis mitigare. Reliqua omnia paria, dispar fuit sola fortuna: vitam enim illi ingrata abstulit patria, tibi penitus restituit gratiosissima Regina. Carmen igitur, quod in deposita iacentique fortunâ fuit gratum, in re recta iam atque florenti erit periucundum: tale praesertim carmen, quod rem optimam, optima expressam lingua continet. Nonnus in faciliori versatus materia, versus, mea opinione, magis impedito magis obscuro usus est: itaque, hunc libellum tibi offerre

ut esset studij atque observantia mea aliquis testis, & pro me meisque etiam rebus apud prudentiam tuam, licet non flagitator importunus, postulator tamen non satis fortasse verecundus. De fortunulis meis constituendis, minùs iam laboro, cum tu me tuendum tibi suscepti: vereor tamen nonnihil, ne perpetuam potiùs benevolentia tua memoriam colere, quàm fructum beneficentia tua diù expectare queam. Tenuitas enim mea, me iam iam Londino abiget, & officium compellat nunc, brevi etiam Cantabrigiam coget, ne exigua, non mea, sed temporis transgressio facile mihi eripiat, quod multi anni, longaque studia, & vix & diù collegerant. Et quanquam non dubito, quin ego tua auctoritatis praesidio munitus, tuaque prudentie ductu gubernatus possim, licet non ingenio & facultate, fide tamen, diligentia, & acuturnitate, munus illud scribendi literas Latine sustinere, ad eum tamen locum sollicitus accedo, cum sic in Aulam Principis ex Schola Biantis prodiero, ut non solummodo mea, sed nonnihil etiam alieni, mecum apparaturus sim. Sed hac me cura minùs perturbat, quoties cogito: cuius mea & spes bonitate nititur, & rex auctoritate constituetur. Deus, &c.

D. G: PETREES REGIO
Secretario.

EX sermone D. Cecilli cognovi, & ex nostro inter nos mutuo colloquio perspexi, Ornatissime vir, quàm parata voluntatis inclinatione propendes, ut me tibi, tuo beneficio, in perpetuum deuincias: à benevolentia nexu, tantum abest, ut me expedire
S 4 velim:

velim: ut in illa ipsa vincula, me arctius induere omni
 diligentia, fide, officio, & obseruantia mea perpetua,
 perpetuo laboraturus sim. Laborabo enim sedulo, me se-
 totum ad tuum sensum & voluntatem comparare, ut
 nihil exoptem prius, quam ut omnes vita mea rationes,
 in tuo vnius fauore, gratia, & authoritate conquiescere
 queant. Ad munus verò illud literas Latine conscri-
 bendi, quanquam non ingenium & artem, fidem tamen
 & diligentiam, & taciturnitatem, atq; nonnullum cum
 mentis, tum manus in scribendo vsum, mecum ex A-
 cademia in Aulam apportabo. Magnam eloquentie
 vim non consequutus, sed ne sequutus quidem unquam
 sum: hoc enim in scribendo consilium, tantum mihi
 propono, ut proprietatem in verbis, ut perspicuitatem
 in sententijs, semper tuear & conseruem: ut appose
 ad singulas personas, ut accommodatè ad quamque rem,
 ut partitè & distinctè cogitata mentis, siue mea, siue
 alterius explicare queam. Istæ facultates, per se qui-
 dem tenues & exigue, prudentia tamen tua præfata
 adiuta, & consilij tui ductu gubernata, si non laudem
 mereri, reprehensionem certe vitare (spero) poterunt.
 Si tuo satisfecero iudicio, de reliquis meis rebus mi-
 nus laborabo: inprimis verò sollicitus sum de aliquo
 loco commodo, ubi res mihi impositas & commenda-
 tas, & oportunè curare, & tuto conseruare queam.
 Ad hanc commoditatem mihi obtinendam, siue inter
 Aula parietes, siue in alicuius Nobilis familia, dum res
 mea melius constituta fuerint, quodammodo mihi pu-
 liceor gratiam tuam & authoritatem: omne enim
 tium, quod mihi reliquum erit, ab officij mei persun-
 ctione, libentissime ponere in perlegendo vniuersam vni-

que lingua historiam, & eò libentiùs id facerem, si is me-
 u labor, alteri, qui eodẽ gaudet studio, vsui esse possit. Spe-
 ro, prudētissime vir, nō te propterea à minùs benè de me ex-
 istimare, quòd illas, quas vocant, Præbendas non admodũ
 mihi expetam: satis multi sunt, nimisque multi, qui ista
 extraordinaria cuiusvis utilitatis aucupia, nimis auide
 consecretantur. Istorum hominum consilium, non ego im-
 pedire, nec multũ reprehendere statui, eorundem
 tamen nec consuetudinem sequi, nec numerum in Au-
 la augere, unquam in animo habui. Nequẽ tamen sic
 durus & iniquus mihi ipse sum, ut commoditates me-
 as aut negligam, aut alijs tradere velim: sed vehemen-
 ter latatus sum, cũ superiore die, in cubiculo tuo,
 pensionem illam Petri Vanni, & dimidiam præsentem
 mihi beneuolè promiseris, & reliquam etiam integram
 breui mihi, præclara spe, spondideris. Sed hanc rem, &
 reliquas omnes fortunas meas tua prudentia constitu-
 endas relinquo: ego verò paratus sum, ut iureiurando
 de more, fidem meam & obseruantiam astringam. Do-
 minus Iesus prudentiam tuam diutissime seruet incolu-
 memo.

D. PAGETTO.

Mira mihi silendi necessitas imposita fuit in utra-
 que tua fortuna, honoratissime D. cũ nec in
 spoliata, dolorem meum ostendere, sine offensio-
 ne: nec in recuperata, gratulatione uti, sine adulandi
 suspitione, potuerim. Gratulandi tandem vicit volun-
 tas, literasque Bruxellis tibi scripsi: quas cum anti-
 qui officij monitu, nonique gaudij impetu parauissem:

eas tamen, pudoris suasu, apud me retinui & suppressi:
 ne, non rationem officij, sed ostentationem studij: non be-
 neuolentiam tuam, sed usum meum: non rectam oportu-
 nitatem, sed presens tempus sequi tibi viderer. Sed,
 cum istis proximis supericribus diebus, vetera tua in
 me collocata beneficia, non solum mihi retenta & con-
 seruata, sed per te etiam, adaucta & conduplicata esse
 voluisti: atq; id, eo modo, ut multo gratior esset beneuo-
 lentia tua, propter humanitatem: quam beneficium tuum
 propter commoditatē: nolui committere, ut licet à com-
 pensandi facultate sim reuera inops, à gratificandi etiam
 studio & significatione habear itidem alienus: gratissi-
 mus igitur tibi, & nunc capio videri, & perpetuo volu-
 esse. Sed cum gratias tibi possim referre quidem nullas,
 agere verò per exiguas: & quas tibi nunc habeo maxi-
 mas, & ille beneficijs tuis impares sint & indigna: hanc
 officij partem, amicissimis meis, Sturmio & Nannio im-
 ponam: qui, uti spero, non minus ostendent se tibi le-
 tos & gratos; in explicata mea fortuna & constituta,
 quam ante à erant solliciti pro me, ac fortassè tibi molesti,
 in eadem impedita atque dubia. Scribendum mihi qui-
 dem est necessario, illis viris: ac scribam nunc libenter,
 non solum propter officium illis debitum, sed propter ma-
 teriam abs te mihi datam. Illis duobus multum sanè de-
 beo: quorum, ad te scribendi pro me studium, quia sunt
 amicissimi: & iudicium, quia sunt prudentissimi, pluri-
 mi quidem facio: de te vcrò, non ad te, sed ad illos scri-
 bam. Et quanquam soleo libenter predicare, te natum
 esse, fatali quadam providentiâ, qui solus velis, solusque
 soleas rebus meis adesse: tamē, cum nunc tua & D. Cam-
 cellarij in me iuvando, coniuncta sint studia, ego posthac
 vestram

vestras non separabo laudes : quorum duorum pruden-
 tia, humanitate, & moderatione, non mea solum, sed reli-
 quorum ferè omnium, & hominum & rerum salus con-
 stituitur. Hoc tempore, hunc librum de Gloria tibi offer-
 re volui : munus tibi valde consentaneum : si enim Glo-
 ria nihil aliud est, quàm incorrupta rectè iudicantiũ vox,
 & consentiens bonorum hominum laus, de excellenti a-
 licuius virtute, & insigni probitate, non alia res offertur
 à me in hoc libro, quàm omnes homines certatim defe-
 rant ad te suo sermone atque iudicio. In uniuerso tamen
 choro laudum tuarum, ingenij, doctrinae, usus, industria,
 consilij, prudentiae, moderationis, abstinētia, morumq; sua-
 vitatis facilima, nulla virtus tua aliũs emicat, quàm ea,
 quae, cùm hominis maximè propria sit, humanitas appel-
 latur. Hac virtus, nomen quidem ab homine, sed offici-
 um quidem à Deo sortita est, cuius bonitatem potissi-
 mùm referre videatur. Et cùm te semper perspexi, cùm
 natura propendēre, tùm voluntate comparatum esse,
 ad benignè faciendum uniuersis : hanc laudem in te non
 humanitatis, sed diuinæ cuiusdam naturæ semper esse
 indicaui. Cùm tanta igitur in tua & natura voluntas,
 & autoritate facultas, & in istis etiam temporibus,
 materies benefaciendi tibi proposita sit : perge, Honora-
 tissime vir, quod semper fecisti, perpetuò facere : hoc est,
 beneficijs iuuare quàm plurimos, & bene promereri de
 uniuersis. Et cùm in hoc laudis cursu, neminem ha-
 bes, quicum maiore contentione certare debes, aut
 gloriosiore cum victoria superare potes, quàm te ipsum,
 age porro, hanc laudis palmam alijs praeceptam, te ipsum
 etiam vincendo ampliorem reddere. Sed quorsum ego
 haec ? qui non hortantis personam inducere, sed gratifi-
 cantis

*cantis partes suscipere volui : nec monentis consilium,
sed collaudantis officium. sequi institui : quanquam mihi
semper placuit , dulcissimum illud suauissimi Poëta car-
men :*

*Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.*

*Attamen hoc modo ad te scribere ausus non fuissim,
nisi quantum debeam tua bonitati , tantum etiam faue-
am honori tuo & laudi. Et hac de te, paucis ac parce.
De Otorio verò authore huius libri , sic planè existimo,
neminem extitisse , post illa M. T. Ciceronis fœliciora
tempora, qui puriore & prudentiore oratione, aut maiore
eloquentia quicquam scripsit, quàm hic hanc Gloria ma-
teriem ornauit & perpoliuit : est enim in verbis deli-
gendis tam prudens , & in sententijs concinnandis tam
peritus, ita aptus & verecundus in translatis, ita frequens
& fœlix in contrarijs, ita proprietate castus, ita perspi-
cuitate illustris, suavis ubiq; sine fastidio, gravis semper
sine molestia: sic fluens vt nunquam redundet, sic sonans
vt nunquam perstrepit, sic plenus, vt nunquã turgescat:
sic omnibus modis perfectus, vt nec addi aliquid, nec de-
mi quicquam ei, mea quidem sententiã possit. Nec video
iam, cur plus aut Italia in Bembo, & Sadoletto : aut Gal-
lia, in Longolio, & Perionio : aut Germania, in Erasmo,
& Ioanne Sturmio: quàm Lusitania nunc in vno Otorio
gloriaripossit. Si hanc meam opinionem, inter legendum,
iudicio etiam tuo, comprobaueris, vehementer gaudebo.
Leges enim, credo, & libenter leges hunc Otorij librum,
qui non magis monumenta ipsius ingenij atque doctrine,
quàm ornamenta virtutis & vitæ tuæ : nec tam laudem
eloquentia illius , quàm commendationem tuæ pruden-*

ta, continet & declarat. Vale Honoratissime D. & me,
ut facis, ama atque tuere. Londini. 14. Novembris.
1553.

CLARISSIMÆ FOEMI-
næ. D. Clarke.

Insignis iste in te, Clarissima fœmina, & virtutis a-
mor, & literarum cultus, cum tanto ingenio & indu-
stria coniunctus, laudem quidem, per se magnam: ma-
iorem, quia fœmina es: maximam, quia in Aula vivis,
commeretur: alie enim solent esse, cum huius sexus oc-
cupationes, præter literas, tum huius loci delicia, præter
virtutes. Hanc duplicem laudem tuam, auget etiam ge-
minum illud exemplum, quod tibi, & proposuisti pruden-
ter, & sequuta es fideliter: quorum alterum, hac Aula,
alterum tua familia elargita est. Illustrissimam intelligo
nostram Reginam Mariam, & nobilem illum animum
tuum, Thomam Morum, quo viro uno uniuersa An-
glia exteris Gentibus nobilior est habita. Ab hac Prin-
cipe nostra, industriam ad virtutem: ab illo auro tuo, in-
genium ad doctrinam: ab utroque, utriusque facultatis
laudem summam consequuta es. Cum tu igitur hijs,
quos memoravi, ducibus, hunc præclarum virtutis & li-
terarum cursum, tam auspiciato ingressa es, ut insignem
utriusque victoriam, virtutis, fœmina viris, doctrina,
Antica Academicis, videaris præripere: ego certè
summa tui admiratione commotus, hijs literis tibi, non
hortator capeffendi noui laboris, sed applausor perfru-
enda iam parta laudis, esse volui. Sed nimis fortasse
hec fidentèr ago tam ignotus, at libentèr sanè ad te
tam

tam Nobilem : & hoc etiam nomine, valde confidenter,
 cum indicarem ab hoc comitatu tot diuinarum in te vir-
 tutum, humanitatem abesse non posse. Et hoc consilium
 meum scribendi ad te, non illud totum ab admiratione
 tui profectum, sed à mea voluntate nonnihil, & à ratio-
 ne etiam officij mei plurimum susceptum est : is enim
 ego sum, quem ante aliquot annos, mater tua Marga-
 reta Ropera, femina & illo tã opatre, & te tali filia dig-
 nissima, ex Academia Cantabrigiensi accersuit ad se, ad
 ades D. Aegidij Alingtoni necessarij vestri : roganti-
 que ut te, reliquosque suos liberos, Græca Latinæque
 lingua instituerem : sed tum ego nullis conditionibus ab
 Academia diuelli me patiebar. Hanc matris tuæ tum
 postulati memoriam mihi periucundam, libenter nunc
 apud te renouo, & eiusdem si non perfectionem, cona-
 tum tamen aliquem iam in Aula tibi offerrem, nisi
 ipsa sic & præstares per te doctrina, & abundares eti-
 am opere, cum opus est, duorum doctissimorum virorum
 Coli, & Christopheroni, ut mea opera non indigeas : su-
 hijs perpetuò presentibus uti non poteris, me aliquando
 voles, & quoties voles, abutêris. Et hoc scribo ad te, non
 propter facultatem ullam, quæ in me omnis perexigua
 est : sed propter voluntatem, quæ in me maxima est : &
 propter oportunitatem, quæ mihi iam peroptata data est.
 Amplissimi enim Præsulis D. Steph. Wint. volun-
 tate, gratia, & authoritate accersitus sum ex Aca-
 demia, ut illustrissima nostra Regina seruiam in Au-
 la, & seruiam in eo loco, ubi eadem ipsa mihi sequenda
 est viuendi ratio, propter officiũ, quæ à me suscepta fuit
 in Academia propter studium : munus enim literarum
 pro Regina Latine scribendi mihi impositum est : quam

provinciam, si non ingenio, & facultate, cum aliqua laude: fide tamen, & diligentia, sine magna reprehensione, spero sustinebo. Sed dum meam tibi & gratulandi occasionem, & gratificandi voluntatem atq; oportunitatem significem, vereor ne importunitate etiam scribendi, tibi nimius & molestus fiam. Sed admiratione quadã, & amore etiam virtutis tua, longius prouectus sum quã institui: Te enim, tam insigne, cum tui sexus, tum huius Aula ornamentum, & imperitus, si non sufficerẽ, & inhumanus, si non colerẽ, videri meritò potui. Et propterea, ego hoc nobile institutũ tuum, veram laudem ex virtutis studio, & literarum cultu adipiscendi, si non ipse opera iuuare, gratulatione tamen prosequi, & applausu incitare volui: sin vero ad id, quod tua sponte, & indole, ad altissimas cogitationes, erecta facis: quod exemplo principis & parentis suscipis: quod consilio doctissimorum virorum instituis: mea etiam aut manu aliquando uti velis, ad tuum usum, voluntatem, & sensum, libenter me comparabo. Vale Ornatissima fœmina. Janu. 15. 1554.

ORNATISSIMO PRÆSVLI, D.

Steph. Episcopo Wintoniensi, Magno Angliæ Cancellario.

Scribo, sæpè quidem, & libenter semper ad te, amplissime Præsul, timide tamen & valde sollicitè hoc facio: ne literæ meæ, si aliquid negotij adferant, permolestæ: sin nihil contineant, non necessaria, in hoc multiplici negotiorum publicorum concursu, esse videan-

videantur. Tibi enim, cum tot sustineas ac tanta negotia solus, si quantulumcunque scribam, nimis: sin nulla de re, ineptus facile videri possum. Sed quia nimis sepe importunus esse, quam nimis valde ingratus haberi maluerim: hoc tempore certe, nullam rationem potius tuorum negotiorum habuisse, quam nullam memoriam tantorum in me beneficiorum retinuisse, videri volui: scribo tamen hoc tempore nonnihil confidentius, quam soleo: quia non negotiorum tuorum turbam augere, sed dulcem tantum tuorum in me beneficiorum memoriam repetere statui. Proximis meis superioribus literis, Anglicè scriptis, hoc sum conatus efficere: at veritum ego, ne turbarum unda, quibus in singulas pene horas obrueris, illas literas absorpserint, idem officium iam resumere volui, sed nunc paucis ac parce: & re potius, quam ratione, exigua quidem illa, sed ad id, quod volo, exquisita & perapposita. Superioribus meis literis, me, hoc est, mea omnia, officia, studia, fidem, & observantiam, ad tuum sensum, voluntatem, & nutum, arctissimo quasi nexu alligavi: hijs literis, promissi mei, veluti arrham aliquam representare volui: hunc aureum numum intelligo, quem animo quidem grato, omine verò faustissimo, tibi offero. Altera parte insculpta est, optima post hominum memoria fœmina, HELENA AVGVSTA: altera parte, dulcissima fœlicissima principis, & fœlicissimorum temporū vox, SECVRITAS REIPVBLICÆ. ô fœminam orbis imperio dignam: cui nihil tam fuit cordi, nihil tam altè infederatum, quàm SECVRITAS REIPVBLICÆ. Hac est illa Helena, quæ maximam gloriam ex inuestigatione Crucis, maiorem ex sedatione calamitatum

Crucis, quibus Christianum nomen, nimis tam saue & crudeliter exercebatur, reportavit. Accipe igitur, doctissime Praesul, & grato animo & fausto omine, hunc munus, non tam illorum temporum insigne monumentum, quam tuarum rerum, tuorumque & studiorum, & consiliorum in Republica praesens atque expressum indicium. Hoc monumentum mihi propter materiam, quae, personam, tempus, & id tropum, diu fuit gratum, curiam etiam, cum propter locum ubi inuentum est, tum propter amicum, a quo datum est: & nunc quoque incedendum mihi, & peropportunitatem propter te, ad quem missum est. Neque hoc munus, credo, quia exiguum est, spernaberis: sed illius divini potius Poetae iudicium, & amplecteris propter humanitatem, & probabis propter doctrinam, qui in omni benevolentia ratione, toties laudat & incalcat divi poetae. Superiori anno, Treuerim veni, incidi in Secretarium reuerendissimi Electoris, quicum mihi antea, Augusta, in Aula Caesaris, multum usus, & intima familiaritas fuit, multa ab eo tum percontatus sum de Treueri, celebri olim Academia, & nunc ruinosa urbe, quam cognoveram D. Hieronymi testimonio, qui eo se studendi gratia receperat, nobilitatem esse: multa etiam de Helena & Constantino Magno, quorum in ea urbe, & corpora condi, & vestigia apparere, & monumenta multa & culta & conservata esse intellexi. Cum singula meis, non auribus solum, sed oculis etiam exposuisset, ecce, hunc nunc aureum promit, mihi que dat, quem illius urbis, illorum principum, eius erga me studij, atque benevolentiae gratum munus esse voluit: quare, si gratius mihi quicquam suppeteret, tibi, cui gratissimus esse debeo,

T

obla.

oblaturus essem. Cum viderem hunc numum esse fana-
na, & Regina, & illius, qua non solum Crucem Christi-
anis in lucem reuexit, sed securitatem etiam Reipub-
licae restituit, illustrissima nostra Regina M. cum breui-
ma epistola offerre in animo habui: quia eadem utrius-
que patria, consimilis imperis dignitas, par in vita san-
timonia, & equalis in Republica constituenda volun-
tas fuit. At hoc consilium, cum verebar, ne videretur
esse hominis non satis prudentis, sed nimis sese ingre-
tis, libenter mutavi: & te mihi proposui, cui, pro
idem studium, eandem in Rempublicam voluntatem
aptissimum munus esse indicaui: ut in hoc numulo
alterius laudem admiraris, tuam interim recognosca-
quam naturam, doctrinam, bonitatem, & humanitatem, omnium
bonorum iudicio consequutus es. Sed harum rerum
cita apud te potius meditatione, quam aperta mea pro-
catione, te frui malo. At nimis ego, ad tantum virum
in re praesertim nulla. D. Gulielmus Petreus, te
breui, uti ait, conuenturus est, de me, in Aulicorum
ficio constituendo: sed quia illa res, non magis iam
est, quam tua, cuius unius gratiam & auctoritatem, ex
literario, ad negotia Aulica accersitus sum, spero,
dem & tua voluntatis, & meae utilitatis rationem
bitum iri, hoc est, tuam bonitatem, nisi perfectam re,
busque meis rite constitutis, nunquam de me bene
rendo conquieturam. Hac spe confidentius ad Aulam
accedo, ubi si mens, aut manus mea, rebus tuis inferre
possit, me, meaque omnia ad tuam voluntatem, seu
& nutum comparabo. Dominus Iesus amplitudinem
am diutissime seruet incolumem. Londini. Calendis
nuarij Anno Domini. 1554.

D. SECRETARIO B. CVM

offerret illi libellum, qui contine-
bat sententias ex Cicerone
& Poëtis priscis
collectas.

Omnatissime vir, cum libris multum delecteris,
cumq; multos, nec in itinere commodè circum-
ferre, nec in Aula per negotia legere possis :
hunc unum, instar multorum, libenter tibi mitto. In
eum enim libellum hunc, quicquid prudentis eloquen-
tiæ ex ipso Cicerone colligi: quicquid suavis & sana vo-
luptatis, ex optimis Poëtis decerpi potuerat, erudito de-
lectu, & exquisito ordine illigatur. Itaque, si grato a-
nimo, hunc libellum, mei in te cultus & observantia te-
stem accipias : efficies, ut aliquid aliquando maius, quod
tantum alieni ingenij, sed laborem meæ etiam indus-
trie referat, tibi confidenter offeram : è memoria enim
me excidere non potest, quod prudentia tua de huius-
modi instituto semel mecum egit. Qui meus labor,
quia magna ex parte cum magna laude experien-
tiæ, moderationis, & fidei tuæ singularis, in illustrissi-
mum Principem nostram coniunctus esset, levis mihi
& perincundus foret. Sed de hac re, opportunius co-
ram & sermone. Deus te Principi fidelissi-
mum consiliarium, mihi optimum
Patronum, diutissime ser-
uet incolumem. Lon-
dini. 28. Augusti.

1554.

T

SCRIP-

SCRIPSIT HANC PRO CAP.
tuiis & vinctis in porta Luddensi, in
aduentum Philippi Regis.

INter tot hodie in hac vrbe praclara spectacula, quae oculos tuos oblectant: inter tot latas congratulationes, quae aures tuas demulcent: ecce vocem & gemitum pauperum, quae animum tuum, ut speramus etiam commouebunt: vocem quidem laetitia, gemitum verò miseria. Libenter enim letamur omnes propter optatissimum aduentum in hoc regnum tuae Maiestatis: necessario autem nos seorsim congemiscimus, & miseram sortem nostra infelicitatis: miseri enim sumus, & in ipsam (ut vides) inclusi miseriam. Sed quae fortunâ, non scelere miseri, & aliorum magis iniuriâ, quam nostra culpâ calamitosi sumus, confidenter ad tuae maiestatis clementiam accedimus quidem minime, quia non possumus: sed voce & gemitu, & scripto, quod hoc tempore, & hoc in loco solum facere volumus, diuinam tuam & inuocamus clementiam, & imploramus opem & bonitatem. Hic locus, prudentissimi princeps, non sceleratorum carcer, sed miserorum custodia & est, & nominatur: & in hanc custodiam, nos non tradimur ab alijs, sed ipsi cōfugimus: & huc cōfugimus non metu supplicij, sed spe melioris fortuna: fortuna enim sola nos in hanc miseriam detrusit. Nam cines sumus Londinenses, qui vitam antè & satis affluentem inter nostros, & valde (ut speramus) probatam inter cinos, traduximus: sed nunc, quod saepe accidit mercatorum sorti & fortuna, vel crebrâ pecunia nostra de-

natione, vel varijs Gallorum in mari latrocinijs, vel tē-
 pestatum iactationibus atque naufragijs, vel creditorum
 valde gravibus vsuris, vel debitorum nimis levi perfidiā
 & dolis, in eam miseriam collapsi sumus, eoque tam gra-
 vi aere alieno obstringimur, ut nisi ab eodem aere, divina
 tua ope & bonitate leuemur atque liberemur, in hijs duris
 vinculis atque fœdis carceribus vitam miserrimè sumus
 consumpturi. Et quod nostra neq; libidine neq; insolē-
 tia, hoc as alienum contraximus, sed aut maris tempe-
 stae, aut hostium vi, aut debitorum fraude, in has re-
 rum angustias devenimus, testes non magis idoneos
 referre possumus, quam ipsos creditores nostros: qui
 cum probè intellgant nos, non studio faciendae iniuriae,
 sed communi quadam mercatorum sorte atque infortu-
 nis, in hunc locum confugisse, memores humana condi-
 tionis atque vicissitudinis, ita faciles, itaque bonos sese
 praebeant, ut cum nos, qui triginti numero hic su-
 mus, decem millia librarum, & eo plus, eis debemus:
 quibus millibus contenti, quod reliquum est, condonaturi
 sumus. Per tuam igitur, optime Princeps, diuinam bonita-
 tem: per hunc tuum, & in hoc regnum, & in hanc vr-
 bem felicissimum ingressum, per spem non tuam unius,
 sed uniusse Angliae optatissima tuae sobolis, Maiesta-
 tem tuam rogamus, ut hanc nostram tam deploratam,
 atque depositam fortunam, amplissima tua munificen-
 tia benigne consolari, atque in integrum erigere velis.
 Deus Optimus Maximus ita convertat mentem Ma-
 iestatis tuae, ad eam commiserationem nostra miseriae,
 cum Davide verè cantare, primum Deo, proxime
 nobis possumus, propter vocem & gemitum pauperū, nunc
 erga nos, dicit Dominus. Spem itaque voti nostri con-

sequendi eandem nobis promittimus quam in hoc fauore
die, abs te felicissimo Principe, expectare debemus. De
us Maiestati tua, annorum & librorum longissimum
numerum, in hac Britannia florentissimum regnum, in
ipso orbe vniuersum imperium benigne & cito conser-
uat, feliciter & perpetuo conseruet. E custodia & vi-
culis. 18. August. 1554.

R. A. RADCLIFFO SVO.

S. P. Amantissime Radcliffe. Rodolphus noster
(communis enim iam factus viriisque est:) in
hoc totus hoc toto tempore fuit, ut tue volumi-
narem gereret, & expectationi etiam satisfaceret. Li-
terarum omnium, iustam formam, aptam coniunctio-
nem, & rectum ordinem valde perite nouit: & ut
atque potestatem cuiusque litera, in quoquo loco, perfectam
cognosceret, eum quotidie exercui: in quare, eos pro-
gressus fecit, ut non spes in eo atque conatus, sed maturitas
iam atque perfectio spectanda sit, si ad hanc facultatem
iam comparatam, quotidianus scribendi usus, & scholae
manus exercitatio accedat. Cum enim Rodolphum
noster natura sit valde aptus, & institutione etiam
peritus, ut usu quoque fiat admodum perfectus
uterque, credo, nostrum vehementer exoptat: ad quod
rem plenè absoluendam, nec tuo voto, nec Rodolphum
commodo mea opera unquam deerit. Ceperi diligere Ro-
dolphum tua causa, & nunc suo merito illum valde
est enim in hoc puero ea indoles, pudor, & morum
tas, ut per se quidem plurimi faciendus sit: itaque
tibi talem filium, & illi talem patrem ex animo gratum

Salutem fusiùs coràm, domi tua quod fiet, ut spero, circi-
 ter Festum palmarum, nisi meum hoc priuatum consili-
 um impediunt publica negotia. Vale amicorum certissi-
 mi. Saluta lectissimam coniugem, & suauissimum me-
 um puerum Hieremiam, & fratrem meum charissimum
 Iohannem H. unà cum reliquo cœtu tuo: imprimis vero
 integerrimum virum D. hypodidasculum.

DVOBVS ORNATISSIMIS
 iuuenibus, fratribus, amicis suis.

V Triūsq; vestrum (ornatissimi iuuenes) singula-
 re in me studium, coràm in Italia, ex multis gra-
 tis officijs: & postea in Flandria, ex suauissimis
 vestris literis, cum summa mea semper voluptate ex-
 perius sum: ut antea, vestro amore calere, nunc planè
 exardescere meritò videri possim. Hanc mihi cum ve-
 stra familia institutam necessitudinem, eò pluris facio,
 quia ea, non ab utilitatis spe vlla profecta, sed ab ipso so-
 labumanitatis fonte tota derivata sit: quam, sic à vobis
 humaniter susceptam, & nostra deinceps inter nos mu-
 tua voluntate, utrinque & sanctè cultam, & constan-
 ter conseruatam, ego semper in posterum, omni amo-
 ris officijque cumulo, indies magis atque magis augere
 & amplificare laborabo. De vobis, vestrisque, & nunc
 in Italia presentibus studijs, & postea in Anglia futu-
 ris vite rationibus, frequentes sermones cum patre ve-
 stro, mihi admodum incundi, illi (ut video) non ingra-
 ti, & vobis (ut spero) aliquando commodi, domi apud
 sepius, ut sit, instituuntur. Et cum ego, reuera
 semper sum vestrae virtutis fautor, & etiam cupio

aliquādo esse vestra dignitatis adiutor, ecce quā oportune, interea temporis, factus sum vestra laudis testis atque applausor. Literas, quas Petrus Vannes in vultu usque vestrum laudem, amantē sanē & fusē scripsit, reuerendissimum Wint. ego ipse, de patris vestri consilio, illi tradidi: illas ipsas mihi recitauit, eo vultu, & gestu, ut sensus illius erga vos animi, atque adeo indicis, multis sese modis ostenderet. Multa ille ex me de vobis: multa de vestris studiis, de aetate, forma, statura, de permanfione in Italia, de reditu in patriam: multa de vestro praeceptore D. Turnbullo diligenter perquisiuit: ad quae singula, ego sic respondi, quomodo beneuolentia inter nos & vestra, & paterna, & mea, quomodo iudicium meum de vobis, quomodo expectatio vestra de me, quomodo ipsa res atque veritas postulauit. Demum nostrum sermonem, illustri de vobis conclusu indicij sui testimonio, dicens: Felicissimorum parentum felicissimi existunt liberi.

Videtis (ornatissimi iuuenes) quā graue expectationem sustinetis, non laudis, quam adepti estis: sed dignitatis, ad quam recta viā contenditis. Ad hanc dignitatem, vos doctrinam & virtutē: parentes, opem & spem: ego, officium & cōmendationem: reuerendissimum Winton. gratiam & auctoritatem simul coniungemus, &

PETRO NANNIO PRO

D. Pagetto.

S. P. simul mihi traditi fuerunt libri tui, humilissimo Petre Nanni, & ego proficiscebatur Legatus Orator in Brabantiam ad Casarem Mantua.

am: qua nostra subitâ profectione factum est, quò mi-
 nus ego tui, libros eos, ea, qua cupiebam, oportunitate, ijs
 quibus destinati sunt, tradere ipse atque commendare
 potuerim. Hoc tamen negotium dedi, offerendi libros tu-
 os, alteri ex primarijs secretarijs: qui, ad id præstan-
 dum, cum esset non solum facultate valde idoneus, sed
 voluntate etiam admodum paratus, subita tamen & re-
 pentinâ infirmitate, ita fuit ab omni officio obeundo ex-
 clusus, ut libros tuos non redditos, sed ad reditum meum
 reservatos, ipse ad Aulam reuersus offenderem. Quos
 ego primo quoque tempore, ita commodè itaq; & ex ar-
 bitrio meo, & ex sententia tua, ijs quibus cupiebas, tra-
 didi atque commendavi, ut non solum eos læto vultu &
 libenti animo, sed cum magna tua laude, tuaque doctri-
 na predicatione acciperent atque perlegerent. Itaque
 ex hijs laboribus tuis fructum, & laudis in presenti mag-
 num, & utilitatis in posterum aliquem, uti spero, percep-
 turus es. Orationem tuam, qua horum superiorum proxi-
 morum temporum apud nos turbas atque tumultus ex-
 plicas, diligenter perlegi: consilium tuum valde laudo,
 & studium etiam erga hoc regnum vehementer probo.
 Tractatio ipsa pererudita: sed materies omnis, non ea
 sile ad te comportata est, quam res ipsa postulat. Itaque,
 ne hoc tuum laudabile institutum careret ea laude, qua
 prima est cuiusvis historia, calamum ipse sumam, & cer-
 tu quibusdam in locis, ut res feret: addam aliquid &
 immutabo, si tu ita vis: aut si tu non aliter sis per literas
 mihi significaturus. Quòd te non accerserem, cum proxi-
 me essem in Brabantia, non tui oblivione id feci, sed tem-
 poris angustia, & rerum, quibus distinebar, magnitudi-
 ne impediabar: postridie enim illius diei, quo Bruxellas
 vovi,

veni, & salue & vale Cafari dixi, perendie in Angli-
am: nam sic me totum occupabant, cum istic essem, ne-
gotia publica, ut nec priuata meorum, nec mea, neque me
curandi facultas, vel leuissima, mihi tum temporis ce-
cessa fuerit. Sin aliter, nihil mihi certe prius fuisset, nisi
optatus tua doctrina & humanitatis plena consuetu-
ne atque familiaritate, de qua sepe & crebris literis R.
Brandisbaui: Multum & frequenti sermone R. Ascha-
mus libenter prolixèq; mecum egit. Itaque, mi Nanni,
tibi de me, meòq; in te studio atq; adeò indicio polliceri po-
tes, ut quicquid vel tibi gratum, vel tuis rebus commo-
dum facere queam, id quando voles, paratissime semper
præstiturus sim. Vale ex Regia, Westm. 10. Feb. 1555.

IOANNI ET DOMINICO VA-
chanis, fratribus, & Mabellæ Vachanæ illo-
rum sorori lectissimæ Virgini. &c.

O Primorum parentum, felicissimi saluete liberi.
Non obliuione vestri, non neglectione officij mei
factum est, quòd ad literas vestras, multis nomi-
nibus mihi perincundas, nihil hætenus responderim.
Scribendi materies ampla, mittendi facultas oportuna, &
quotidiana mihi oblata fuit: ego solus, hijs commoditati-
bus defui: non quia alienior a vobis, sed quia offensus
nonnihil omnibus Musis, hijs superioribus mensibus, mi-
hi ipse esse videbar: sed iam denuò repositus in gratiam
cum literis, arrepto calamo, præteriti silentij mei, si non
culpam omnem excusare, saltem veniam aliquã a vobis
impetrare cogitabam. Culpam silentij fateor magnam,
iudicij verò sinistri mei de vobis, de quo me sic accusatu,
penitus

pueris agnoscon nullam : omnes enim mihi Musa in per-
 petuum irascantur, si aliter unquam existimaui de vo-
 bis, quam de rarissimis non solum nostra atatis, sed
 longe superioris memoria, virtutis & literarum exem-
 plis. Mirabar equidem, & non iniuriâ mirabar, vos
 pueros in hac etate, te virginem in hoc sexu, intra do-
 mesticos parietes, sub quotidiana matris indulgentia, in
 presenti hac urbana licentia & luxu, aspirare potuisse
 ad eam literarum præstantiam, quam sequuti multi, as-
 sequuti sunt admodum pauci, & id quidem, facti iam
 viri, in ipsis *Academijs*, sub durissima disciplina, ubi,
 ad literarum impedimentum nihil, ad incrementum
 omnia comparata esse videantur. Fallimini igitur, si pu-
 tatis meam admirationem, ad ullam dubitationem de
 vestra facultate, & non ad summam commendationem
 vestri ingenij, doctrinae & educationis omnino referri
 debere: has enim tres res, ingenij vestri vim, doctrinae
 rationem, & educationis consilium, supra modum ad-
 mirabar. Laus ingenij tota, quoniam eo sic utimini ad
 virtutem, solummodo vestra est: doctrina, cum præ-
 ceptore communis: educationis, ad parentes referen-
 da. Namque, in vestro ingenio raram indolem, para-
 tissimam voluntatem, & constantem industriam semper
 perspexi. In præceptore, cum facultatem, cum diligenti-
 am, cum fidem probavi. In parentibus, & prudentiam, &
 bonitatem summo perè commendaui: prudentiam, prop-
 ter consilium, quod de vobis sic educandis sapientissimi
 susceperunt: bonitatem, propter sumptus, quos maximos
 in vobis ita instituendis sustinuerunt, in illis inesse præ-
 cipuam animaduerti. Et his rationibus adductus ego,
 in initio literarum mearum, vos rectè optimorum
 parentum

parentum felicissimos nominabam liberos : quam felicitatem, & vobis, & vestris parentibus ex animo congratulor : vobis, propter summum usum : parentibus, propter maximam letitiam, quam illi, ex vestra eruditione & studiis, vos, ex illorum bonitate atque consiliis capietis. Itaque, quod ad me attinet, ex perpetuo, quomodo haecenus semper fui, & libens spectator vestri cursus, assiduus hortator vestrae industriae, & praecipuum commendator atque admirator vestrae virtutis : non etiam, pro meo de vobis iudicio, ero quoque certus expectator illius honoris, quem talis cursus, tanta industria, tam praecleara virtus iure commereri videantur. Ex hoc enim cursu tam prudenter instituto, ex hac industria tam constantè collocata, ex hac virtute tam feliciter iam comparata, nihil certè ego, nisi rarum, nisi amplum expectare queo : id quod ut contingat, utque brevi etiam contingat, ille (absque dubio) qui omnis est & fons prudentiae, & author industriae, & largitor felicitatis, effecturus est : qui vos vestraque studia indies promoveat, & optimarum vestrorum parentum, de vobis spem multo lato & longo gaudio perimpleteat. Deus &c.

PRO D. IOAN. BVRNO,
ad A. filium.

S. P. Accepta mihi fuerunt literae tuae, Antoni fili, fuissent quoque pergratae, si illa gratia tua, quae pro vestitu agis, paulo maturius ad nos venissent : venerunt enim tardiores, quam nostra de ea re expectatio, aut tui erga nos officij ratio postulabat. Silentium hoc tuum, aliquam sollicitudinem mihi, magnum moerorem matri apportavit : quomodo ageres, quid faceres, v-

hiesses, omnino ignoravimus. cogitabamus ambo, & id
 quidem anxie, potuisse fieri, ut tu, vel morbo correptus,
 vel ab Academia, & studiis absens, vel (quod nos ma-
 gis commovebat) negligens tua erga nos observantia, vel
 obliuiscens nostra in te benevolentia, nihil ad nos tanto
 tempore scriberes: ita ut tu culpam, vel officij negligen-
 tiam a te prateriti, vel pietatis erga nos parentes ingrati
 violata effugere non potueris. Sed bono animo sis, Anto-
 ni fili, hanc enim culpam facillime redimes, facileque, &
 quando & quamprimum volueris, in gratiam mecum
 redieris: si in tuis ad me literis posthac scribendis cro-
 nitatem, mittendis oportunitatem, sedulo studueris
 adhibere. De matre, credo, minus sollicitus es: hanc
 enim in te offensionem, ante illa deposuit, quam susce-
 pit: & tu propterea artem tenes matrem tractandi
 potius arbitratus: hic doctior es, quam vellem, aut quam
 par est: si negligentiam amas in discendo, permitto ti-
 bi, ut negligentior sis, quam soles in hac discendi arte.
 Sed iam a delicto, quod commiseris, in neglectione offi-
 cij, ad certa quadam errata, quae admiseris, in scriptione
 literarum accedo. Errores quidem sunt, non delicta, &
 errores etiam leues: sed quia leues, eo etiam nomine,
 graviore animadversione sunt castigandi: hos enim er-
 rores, non ignoratio, sed negligentia peperit. Atque in lite-
 rarum studiis ignoratio saepe, negligentia nunquam excu-
 sari potest. Fateri ignoratorem, laudem, in loco, habet mo-
 destia. Prae se ferre negligentiam, omnem virtuti aditum,
 omnem doctrinae viam obstruit, & sibi ipsi nullum veniam,
 nullam excusationi locum relinquit. Sed hos etiam er-
 rores tibi condono libenter, Antoni fili, sub pare tamen
 conditione, quam tibi ego ante in notatione neglecti of-
 ficij

ficij tui perscripsi. Et quia te unice amo, & perpetuo
 mare volo: errores autem omnes, omnemq; negligentiam
 ex animo semper odi: statui, non te virga, sed errores
 tuos veru quamprimū verberandos atq; ingulandos esse.
 Remitto igitur tibi, primum, omnes tuas & culpas & er-
 rores, deinde ipsas literas tuas, tui accusatrices, ut illas
 ipse ex animi tui sententia castiges. In extremis literis
 tuis, quod scribis, te cum novis vestibus novum induere
 studendi studium, tam mihi gratum optatumque fuit, ut
 omnes superiores & culpas tuas, & literarū tuarum er-
 rores, penitus ex animo meo eripuerit. Isti huc tene Ami-
 ni fili: hac enim via, & ferè sola hac via, summas com-
 moditates tibi, maximas nobis parentibus tuis laetitias
 cumulabis. Prater ea, si in hoc studiorum cursu constanter
 progrediaris, potest fieri, ut tu aliquādo, non solum illi A-
 cademia decori, sed patriæ tuæ ornamēto esse possis: ad
 quā rem perficiendā, si tu voluntatē & constantiam in
 studijs adhibueris, nos parentes tui opē & opes nostras, fi-
 fiduāsq; ad DEV M preces, cū istis tuis conatibus, libe-
 renter cōiungemus. Vides, quā longas literas in hoc con-
 cursu publicorū negotiorū ad te scripsi: videre etiam tu
 debes, ut ego videā, & ut alij intelligāt, has literas, ab-
 sente parente, ad memorē et obedientem filiū pervenisse.
 DEV S te, ut annis, sic pietate, virtute, & doctrina
 adaugeat. Ex Regia, ad D. Iacob. 22. Septēbris. 1557.

HANC SCRIPSIT PRO F.K.
 cuidam amico extero.

S. P. Ornatissime vir, & amice charissime. Litera tua,
 Francofordia, Calendis Octobris data, pergrata

mibi multis nominibus fuerunt : ex hijs enim libenter intellexi, meas literas, & oportunè à te receptas, & tibi valde quoque acceptas fuisse. Oblectauit me, mirum in modum tam expressa declaratio, tot tuorum officiorum, singularis studij in me, beneuolentie in meos, humanitatis in omnes Anglos, congratulationis de fortuna, & priuata mea, & publica, cum Regni, tum principis nostra illustrissima : ut taceam de gaudio, quod immensum concipis, de pura Christi religione, non solum auspicio reuirescente, sed felicissimè iam florente, per omnes & Angliæ partes, & Anglorum animos : cuius rei certa passim & explorata iudicia, magis ac magis indies ostendunt sese atq; proferunt. Hanc tuam beneuolentie, humanitatis, gratulationis, ac pietatis rationem omnem, nos vicissim, memore semper animo, mutuo in omni re studio, & omni quo possimus officio, libenter subsequemur : nam, licet se de hoc tãto amore tuo valde animi, istud tamen tibi non concedam, ut quia tu, ac tui, & imprimis ornatissimus filius tuus, in isto humanitatis certamine, oportunitate, & tempore ipso fueritis priores, propterea, voluntate, memoria, & gratificandi studio, sitis futuri quoque superiores : quem animi nostri sensum, non nunc scripturâ, sed iam pridem re declarauissemus, si nostra facultas, voluntati nostræ par esse potuisset. Interea, dum oportunitas tibi ac tuis gratificandi mihi dabitur, cuius querendæ nullam non viam ipse persequar, grata colam memoriâ, frequenti usurpabo sermone, & illustrissima nostra Principi, captâ ad eam rem iustâ occasione, omnes tuas gratas humanitates, eximia in nos & nostros officia, pia erga Deum, & religionem instituta, plenè fusèque declarabo. De statu religionis
apud

apud nos audiendi, cum intelligam te percupidum esse, in nulla certe re, cura omnes serenissima nostra Principis magis excubant, quam ut per hoc Anglia regnum, repurgatis primum in cultu religionis omnibus fœdis erroribus, emendatis deinde in usu vite temporum & morum vitijs, purum illud unicum Euangelij tandem semen in animos nostrorum hominũ perspergatur, unde salutares Christiana vite fructus, certè & solide efflorescant. De vicinis nostris Scotis, quoniam tu tam libenter commemoras, non inuitus ipse quoq; aliquid de illis scribam: id quod, licet ad audiendum, non ita tibi futurum est iucundum, ad te tamen, de presente istic motu, certiorum faciendum admodum erit appositum. Galli, consilia sua, multos iam annos, vires omnes, hoc tempore huc conferunt, ut religionis in Scotia nunc nascentis occasus, legum omnium ac prisca libertatis interitus, & vniuersa demũ Reipublica vastitas, agatur feraturq; in eorum. Speramus tamen Deum, qui exurgere consuevit ad gemitum pauperum, (ut ipse disertè promittit) & dissipatorum istorum impia consilia, & fracturũ omnes eorundem crudeles cruentosq; conatus. Et hac spes eò certius nobis affulget, quo iam est exploratius, omnium hominum iudicio, vniuersam pacem, per hanc presentem Christiani nominis vniuersitatem, ubiq; gentium, optatissimè, felicissimèq; fore iam constitutam, absq; hac turbulenta natione Gallicà esset. Par itaq; est, ut communes omnium bonorum preces, contra tam apertos Christiani nominis inimicos fundantur: & credibile sanè est, Deum, presentem opem suam, contra tam insolentem eminentemq; hominum audaciam, promptè oportuneque exerciturum. Intelligo me nimis longè esse prouectum: sed abundantia

amori

amoris mei erga te facit, ut non illibenter sim prolixus, vel saltem hoc nomine, ut tuas longissimas eliciam literas: quare, nihil mihi gratius esse potest. Precor tibi omnia & leta & foelicia, ex animi tui sententia, & tuo iidem humanissimo filio, meoque optimo amico, quem ut officiosissime salutes, meo nomine, volo. Vale. Ex Regia, Londini. 28. Decembris. 1559.

VALENTINO ERYTHRAEO
Lindauienti.

EA ingenij, doctrina, iudicijque praestantia mihi semper in Ioanne Sturmio elucere visa est, doctissime Erythrae, ut non cum nostra aetatis hominibus conferri, sed in eorum numero potius reponi debeat, quos Deus in utraque urbe, utriusque linguae principes & preceptores, ad omnis posteritatis & summum usum, & maximam admirationem excitavit. Et quantum consentiens eruditorum vox huic excellenti viro tribuit, quod pro summa ingenij sui luce, differendi dicendique doctrinam foelicissime partiendo tradiderit, tantum uniuersa literarum schola, & tibi quoque (mi Erythrae) debent, qui praclaro studio, industria, ingenio, & iudicio, Oratoriarum partitionum perfectissimos quatuordecim confeceris. Atque, cum ipse casu, his superioribus diebus, in huius laboris tui & mentionem & laudem, apud honestissimum iuuenem Matthaeum Negeleum inciderim: & is statim mihi singularem eruditionem tuam, morum, & humanitatis tua maximam suauitatem declarauerit: vix credibile esse potest, quas subito facies ad te perpetuo diligendum admonerit mihi,

V

eximia

eximia illa probitatis tue vis, quæ in Negelini sermone, incundissimæque commemoratione tui, tanquam in speculo aliquo, mirificè elucebat. Hic verò labor tuus, sic omnium iudicio comprobatus est, ut nihil potius optemus, quam ut eundem laborem, in Rhetorica Aristotelis ad Theodecten, Ioannis Sturmij præstanti ingenio explicata susciperes. Matthæus Negelinus ostendit mihi, quàm industrius artifex sis in coniungendis Oratorum exemplis, cum Rhetorum præceptis: nihil est, quod maiorem aut lucem literis, aut commoditatem studijs adfert. Hoc docet unus ille locus apud Ciceronem in partitionibus Oratoris, de conuersa oratione atque mutata, tam illustri exemplorum appositione à Ioanne Sturmio explicatus, ut has tres paginas integras aliorum commentarijs faciliè anteponerem. Utinam sibi amputarent reliquos labores: & in congerendis exemplis, ubi nimis parci & restricti sunt, diligenti aduersione, delectu, & iudicio adhibito, quantum prolixi & largi esse velint. Luculentè explicat præceptum, qui aptum adiungit exemplum: tu hortatione mea non eges ut hoc facias, nisi fortassè consilium suauissimi Poëta sequeris, dicentis.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Quòd tam audacitèr ad te scribo, non multum curo, si prudentiam in me desideres, quoniam solius benevolentia ratio hoc tempore mihi ominò proposita fuit. Et hoc amicitia constituenda initium, quod nulla lucri sordida suspicio, sed eruditionis atque humanitatis commendatio sola excitauit, aut tacitus silentio improbabis, aut mutuum tuum in amore respondendi studium.

*litteris tuis libenter declarabis. Vale in Christo Iesu.
Mense Aprilis. Anno Dom. 1559.*

MAGISTRO, SOCIIS, ET
scholaribus Collegij Diui Io-
annis Cantabrigiæ.

Quantum celeberrimo isti Collegio, celeberrimi viri, & inclyta vestra consociationi debeo, suavi ipse indies recolo memoriâ, frequentique apud omnes meo sæpè cōmemoro sermone: & quò libentius me, meaque omnia vobis debeo, eò plus deinceps me velle quòque debere, ingenue præ me fero. Nam ut antea, non voluntate solum & studio, sed officio atq; merito, isti nostro Collegio, ego (si quisquam alius) eram, atq; sum, semperq; sum futurus addictissimus: ita nunc vobis, vestro seorsim beneficio, communi iure, privato nexu, mancipatus esse capio. Cipro enim ego ille olim alumnus vester, vester iam fieri villicus, & fundum vestrum Bromehallensem, propè hic à Regia Windesoria situm, pro annuaria de more pensione, & pro consueto inde vobis percipiendo fructu, mihi meisque, ad certos annos conductum, de vobis habere. Hac mea omnis petitio, prudentissimi viri, non perinde ad utilitatem rei, quàm ut ad commoditatem loci à me instituta est, nam quo opportunius & melius istic habitetur, ipse meis non parcam sumptibus, cum ades illa, iam, ut nunc sunt, siue villicorū incuriâ neglecta, siue temporum vetustate exesa, malè materiata, & valdè ruinosa existunt. De conditionibus non ambigemus: accipiam enim qua offerentur. Si quid ultra etiam requiritis, vel

ad publicum augendum ararium, vel ad communem & mihi olim dulcissimum vestrum ornandum conuictum, nec ad commodandum vniuersis, nec ad gratificandum singulis, vllum meum, pro vestro arbitratu pratermittetur officium. Ad hanc porròrem urgendam, non extraordinariam aliquam gratiam, non ascitam cuiusquam auctoritatem, (qua res mihi non ita difficilis fuisset) sed vestram solummodò, beneuolentiam libenter adhibeo: vobis enim, non alijs, debere hoc beneficium volo, Si qua in re ipse, aut Collegij seruire dignitati, aut cuiusquam vestrum vel utilitati consulere, vel ornameto prospicere queam, non vestras morari expectationes, sed omnes persequi oportunitates, studiose & diligenter laborabo. Deus, &c.

Ianuarij. 18.

1563.

DISER.

DISERTISSIMI VIRI
 ROG. ASCHAMI ANGLI, COM-
 MENDATITIARVM, PETITORIA-
 RVM, ET SIMILIVM EIVS GENERIS
 EPISTOLARVM, PRINCIPVM, ACADE-
 miz, Supplicumque nomine, ad alios
 Principes & Magnates con-
 scriptarum LIBER
 VNVS.

HONORATISSIMO PRINCIPI,
 Eduardo Duci Somersetensi, Regiæ Maiesta-
 tis Governatori, & totius imperij eius Pro-
 rectori &c. Literarum Patrono Maximo, Rog.
 Aschamus.

Pro Collegio D. Ioannis.

*OS homines in hac humili
 conditione positi, ad te in altis-
 sima Reipublicæ sede colloca-
 tum non scriberemus, nisi no-
 stra causa magna, nisi tua boni-
 tas maxima existeret, honora-
 tissime Dux. Et cum Deus in
 te congeffit singularem grati-
 am suam, cum tu à Deo exci-*

*atus in hoc totus sis, ut, aut publicam salutem alas, aut
 patriam ab hostibus defendas, aut veram religionem re-
 stituas: habes tamen aliud quiddam à Deo, cuius utili-
 tas erga Rempublicam æquat singulas virtutes tuas, cu-
 ius laus in te superat uniuersas commendationes tuas, hoc*

est, quod causas inopum respicis, quod gemitum pauperum exaudis. Hæc non prudentia humana, sed benedictio diuina, & rarissimorum temporum rarissima cerè felicitas existit. Agnosce hanc veram laudem tuam, & perpetuo tuere prudentissime Domine: hæc una laus superat uniuersam reliquam fortunam tuam. Hæc opinio certa de te nos commoti, causam nostram tibi adferimus. Si scire cupis, quinam homines sumus? Respondemus, uniuersus cætus studentium Collegij D. Ioannis Euangeliste Catabrigie. Si unde orti? Ex omnibus Angliæ partibus in hoc Collegium promiscuè confluimus. Quorsum? Ut studeamus. In quem potissimum finem? Primum, ut Euangelium Domini populo Dei dispergamus. dein, ut humanam doctrinam, hoc est, papismum, cum omni hypocrisi, superstitione, & idololatria, quantum nos possumus, tollamus. Quæ leges continent vos? Ad laborem difficillime, ad fructum studiorum valde comparate. Quam operam & opem Reipublicæ confertis? Primum, alimur optima ingenia, optimis disciplinis & moribus: deinde, ex nostro cætu proficiscuntur, qui reliqua fere singula Collegia explent & ornant: demum, in vineam Domini mittimus plurimos operarios: in reliquam Rempublicam aptos & instructos viros. Quem numerum sustinetis? hac re superamus singula in hoc regno Collegia. Quibus prædijs & fructibus hoc effecitis? Et hic quidem superamus nos à singulis fere Collegijs. Quæ certa pecunia vobis penditur? Ad victum, singulis hebdomadis, hi tres denarios, illi septem, qui maximè capiunt duodecim. Ad sustentum, discipuli nihil, socij Marcam unam: ad reliquam vitam sustentandam, ad supellectilem uniuersam, ad libros emendos alteram Marcam accipiunt. Sed

nant boni viri? Hic vixerunt. At patres? Nunc dierum
 non possunt. Quae reliqua spes vobis est? Vt ad te venia-
 mus supplices nobilissime Dux. Quid petaturi? Partim,
 ut equum, & quod nostrum est, postulemus: partim, ut
 pietatem tuam exitemus. Quod equum & vestrum est
 postulare licet. Nunc sane licet, & foelicia haec tempora,
 in quibus licet: & te foelicissimum, per quem licet. Fin-
 gent adulatores quicquid velint, foelicissime agitur cum
 Republica, cum suum cuique postulare libere licet: qua fo-
 licitate, ad laudem tuam maxima, ad Reipublicae salutem
 utilissima, ut Anglia diu per te fruatur, comune omnium
 Anglorum votum est. Sed quam petitionem instituitis? Peti-
 mus reipsa iustum, nobis certe utile, sed Reipublica utilis-
 simum, & nomine tuo valde gloriosum. Ausculta beneuo-
 li quae dicimus, & da benigne quae petimus. Diua Mar-
 garetæ, proavia Eduardi Regis nostri, hoc collegium fun-
 dauit, optimis legibus ad doctrinam, commodissimis præ-
 diis ad usum munivit. Ex eo tempore tria acerbissima tem-
 pora hoc Collegium afflictarunt: primum, certi quidam ho-
 mines regii ministri, qui diuitias Regis in acervis pecuni-
 arum ponunt, (cum beneuolentia populi, salus Reipublica,
 certa religio, & optima doctrina, optimi Regis certissima
 diuitia extant,) hoc beneficiū Diuæ Margaretae magnā
 partem nobis abstulerunt: quadringentæ enim minae an-
 nuæ ex nostris prædiolis concisæ & amputatae sunt. Mul-
 ti annis post Ioannis Fischerus Episcopus Rosensis,
 falsam doctrinam nimis perversè defendit, optimas
 terras in hoc Collegio, suis ornamentis & suis diui-
 tiis denudauit. Hoc vir nutu suo rexit hoc Collegium:
 propterea, in manu eius posita sunt clarissima orna-
 menta quae D. Margareta huic Collegio elargita est.

Singula recensere nolumus, uniuersa uno verbo complexi sumus. Libri etiam eius uniuersi nostri erant. Cum libros eius dicimus, magnum Thesaurum dicimus. The-saurus sanè ille dignus erat, qui incidisset in bonos & peritos homines. Quid multis? Eius peruersa doctrina, & illam vita, & nos summis diuitijs nostris priuauit. Hi duobus modis, in magnam penuriam Collegium nostrum redactum excipit tertia calamitas, qua diu nos pressa, miram angustiam compegit, & in extremam conditionem hoc tempore non nos solùm, sed reliquos omnes studiosos detrusit. Quae illa est? Durissima caritas omnium rerum vendibilium. Augetur pretium omnium, pecunia nostra non augetur. Quomodo olim duodecim denarijs, nunc non licet viuere viginti. Vnde haec miseria? Deo? Verba meliora. Deus nunquam magis benedixit terram. A singulis hominibus? Facile credimus: quia singuli homines singulariter peccant. Vbi culpa? In multis magna, in certis hominibus maxima. Et quia hac oratione nostra deuenimus, & tu is es à Deo constitutus, qui istis rebus & potes & debes mederi, aperte maximam Reipub. ruinam ostendemus. Nullus est tam impituitus rerum Vestiarus, Lanius, vel Sutor, qui non dubitet expilare publicam utilitatem. In singula quaque, & singuli peritissimi sunt, ad augendum commune rerum pretium, hoc est, ad tollendam omnem humanam societatem, & ad permiscendam summa miseria totam Reipub. Culpa igitur residet omnis in his quotidianis artibus? Aliqua certe, sed ea minima, quia non tam voluntate, & malo animo commoti, quam extrema necessitate, & aliorum scelere coacti, hoc faciunt. Quia autem thores sunt tanta miseriae? Dicemus, & Domino

it, ac demonstrante dicemus. Sunt illi qui domum ad
 domum coniungunt, qui rapinas pauperum congerunt,
 qui fructum eorū rarissime comedunt. Hæc dicit Domi-
 nus per Esaiam Prophetam: nos apertius loquemur. Sūt
 illi, qui hodie passim, in Anglia, pradia Monasteriorum,
 grauissimis annuis redditib. auxerunt. Hinc omnium re-
 rum exauctum pretium: hi homines expilant totā Rem-
 pub. Villici & coloni vniuersi, laborant, parcunt, corra-
 dunt, ut istis satisfaciant: hinc singuli coguntur singulis
 imponere, & vniuersa Respub. grauissime premitur. Hinc
 tot familia dissipata, tot domus collapsæ, tot communes
 mensæ aut iam nulla, aut in angulos & latebras cōclusæ.
 Hinc, quod omnium miserrimum est, nobile illud decus
 & robur Angliæ nomen (inquā) Romannorum Anglorū
 fractum & collisum est. Et hæc etiam miseria maximè
 redundat ad authores eiusdem. Quotusquisque enim est
 mercatorum Lōdiniensium, (hi homines hanc miseriam
 mirifice concitarunt,) qui non angustius, tenuius & pres-
 sius hijs temporibus viuit, quàm cū passi sunt alios ho-
 mines viuere? Nam vita, quæ nunc viuitur à plurimis,
 non vita, sed miseria est. Tum, omnes res parabiles et ve-
 nales erant: pretium rerum moderatū erat. Nunc, plu-
 rimi in hanc vnā curam incumbunt, quomodo ad sati-
 andos paucos mercatores pecuniam, quam non habent,
 quoquo modo corradant. Quomodo hæc res fregit Rei-
 pub. vires, quomodo stomachum omnem & facultatem
 ad bellum sustinendum abstulit, quomodo noua furti, &
 inauditas intollerantias inuexit, nimis longum esset per-
 censere. Hoc omnes experiuntur, infinitam omnium mi-
 seriam esse. Bubones illi Babylonici, qui lucem oderunt
 Euāgelicam, totam hanc calamitatem assignant relucēti
 veræ

vera doctrina. Sed hac vox horum hominum noua non est: ad hunc modum sub Lege, cōtra Propheias: & sub Gratia, nascente iā Ecclesia, cōtra Apostolos, vociferati sunt. Quanto sanius insanus ille apud Sophocleē Ajax, qui dona & spolia inimicorum damna esse ducebat? Hac spolia Aegypti, (Scriptura verbis utimur,) & hac bona Monasteriorum, quemadmodum olim domini illorū: sic illa nunc, culpā certorum hominum, Remps. vehementer perturbant: hac nimis longa, sed profectō nimis vera. Vides ergō, prudentissime Dux, quomodo tota Respub. conuellitur, & in miserrimas angustias compingitur, & quibus modis, & quorum hominum improbitate hoc fit. Quae calamitas, eō certē calamitosior existit, quod illi viri eam minimē sentiunt, qui tanto malo remedium potissimum adferre possunt. Abiecti homines, & humi repentes, acerbissimum sensum huius mali tolerant, qui nullam opem sibi adferre valent, & auxilium ab alijs vix implorare audent. Sed sedet in cælo, qui non obliuiscitur pauperum, & cuius palpebra interrogant filios hominum, Tandem exurget D. propter gemitum pauperum: nec dubitamus quin iam surrexit in te, amplissime Dux, ut per te coerceat nimis effluentem horum temporum priuatam cupiditatem. Agnosce quem locum tueris, circumspice oculos pauperum in te suspicientes, & suspice tu in Deum, qui vultu suo iudicat & iudicem & populum. Et hoc à te petimus, nos quidem literis nostris, sed vniuersa Respub. votis publicis, quanquam in nullam partem Reipubl. maiori impetu inuasit hoc malum, quā in rem literariam. Reliqui homines ita liberi sunt, ut possint querere sibi vitam: studiosi non querunt, sed quæstam recipiunt

ant quæ si augetur, hoc fit non operâ illorum, sed bonitate aliorum. Postremò, debet pecunia nostra aut maior esse, quod cupimus: aut caritas (quæ quanta nunc sit, omnes ferè intelligunt) rerum minor esse, quod per te fore speramus: aut fructus studiorum minimus erit, quod maximè omnium metuimus. Alios relinquimus: de nobis & nostro Collegio iam loquimur. Hæc tanta caritas rerum, & hæc nulla charitas hominum intra hos paucos annos expulit ex hoc uno Collegio, plura optima ingenia, quàm nunc sunt perfectè docti viri in tota Academia, nec solùm expellit presentes, sed auferit unâ etiam vniuersam absentium spem. Quale nostrum Collegium sit, quæ studia sequimur, quantum opem & religioni & Reipub. adferre possumus, Ioannes Chæcus, & Gulielmus Cecellius, olim duo alumni huius Collegij, nunc duo clarissima lumina totius Reipub. tibi explicare possunt, qui nec tibi falsum dicere audent, nec in causâ honesta verum reticere debent.

Petimus tantam, quantum tu dare vis. Sumus centum septuaginta & plures, qui hoc petimus, qui participes vnius tui beneficij esse cupimus. Cupimus, ut clarissimum hoc Collegium, conditum ad illustrandam doctrinam Iesu Christi, quod instruit optimis disciplinis optima ingenia, quod sustinet minimis prædijs plurima corpora: Cupimus & hoc communibus precibus proiecti ante bonitatem tuam, ut aliqua pars spoliolum Babylonis sustentare possit, in hoc Collegio tantum numerum ingeniorum, quæ gloriam Christi postea illustrabunt. Intelligimus multos priuatos viros, ex benignitate Regum magnas diuitias consequutos esse. Optime factum, hoc

COMMENDATITIARVM, &c.

hoc modo, excitabuntur reliqui ut Reipu. seruiant. Verum, si utilitatem, qua proficiscitur ex plurimis ingenij optime institutis, cum unius hominis opera comparare velis, facile cernes, quantum nos honeste petere, & quantum tu iuste tribuere, non nobis, sed Reipu. potius debes.

Græci Romaniq; principes nobilissimi, qui belli aut pacis laude floruerunt, trophæa, statuas, pyramides, & arcus triumphales sibi erexerunt: monumentum profecto, nec illustrius ad laudem, nec stabilius ad omnem perpetuitatem erigere tibi ipse potes, quam si insigne aliquod testimonium animi tui erga virtutē, & doctrinam Iesu Christi, in hoc Collegio constitues. Hæc pyramis altitudine sua superabit omnes illas Memphicas, imo penetrabit in conspectu Iesu Christi, qui hoc opere tuo multum delectabitur. Agè igitur, clarissime Princeps: fove & complectere spem nostram, quæ in te tanta sita est, quanta tua bonitas est. & tantum nos abs te expectamus, quantum ab optimo Principe sperare debemus. Dominus Iesus sublimitatem tuam &c.

EIDEM.

Pro Academia.

IN maximis illis curis, quas tu quotidie in Reip. procuratione suscipis, honoratissime Princeps, speramus te quoq; aliquam partem temporis tui, & huic cogitationi impartiri, quomodo literarum dignitas, sub te dignissimo Reipub. protectore conseruetur. Nam, cum omnes consiliorum tuorum rationes, in hijs tribus reb. versentur, ut Dei purus cultus, Principis vera obedientia, Populi salus & quies & restituantur & conseruentur: & cum prudenter intelligis quantum adiumenti ad has res constituenda

*audas doctrina cōferat, facile quidem perspicimus, quo
 loco, & quo numero literæ apud te sunt. Literæ tamē,
 et dignitatem suam non solum iudicio tuo commendatā:
 sed authoritate etiam tua confirmatam retineant, vehe-
 menter hoc tempore laborant: laborant enim, ut in hoc
 consilio Parlamentario earum ratio habeatur, ut illa im-
 munitates & priuilegia, quæ longissimis ab usq; tempo-
 ribus ad nostra tempora deducta sunt, & singulorum An-
 glorum Regum & voluntate & authoritate comproba-
 ta sunt, in hoc etiam nouo Parlamento, nouā authorita-
 tem & dignitatem obtineant. Ex quo nouo Regis, Par-
 lamenti, & tuo beneficio, nouam quandā alacritatem ad
 vetera sua studia persequenda Academia nostra susci-
 piet, unde nouus certē & singularis fructus, ad magnam
 Reipub. salutem exoriturus est. Non dubitamus igitur,
 quin quantum commodi, literæ quotidie Reipub. adfe-
 runt, tantum adiumenti Respub. vicissim literis per
 tuam authoritatem in hoc Parlamento sit allatura. D.
 Iesus. &c.*

**EXCELLENTISSIMO, ILLVSTRIS-
 simoque Principi, Eduardo sexto, Angliæ, Fran-
 ciæ, & Hybernici Regi, Fidei defensori, Eccle-
 siæ, Anglicanæ Hyberniciæque post Chri-
 stum supremo capiti, Domino nostro
 clementissimo.**

Pro Academia.

*Populo pacem dare summa laus summorum Regum
 semper fuit, illustrissime Rex, pax autem nulli
 Reip.*

Reip parti confirmari potius debet, quàm illi, unde paci
 germana artes, & vera doctrina ad alios transfundi so-
 let: si hi fontes exaruerint, vel aliqua iniecta turba oc-
 cludantur, quomodo vlla quietis spes reliqua Reipub. ali
 excitari que possit, non videmus. Petimus igitur, à te, no-
 bilissime Rex, ut quibus legibus, ad quietem studiorum
 nostrorum quietissimè hactenus, beneficio maiorum tuo-
 rum, vti sumus, iisdem deinceps nos communiti, in ve-
 teri tranquillitate nostra, authoritate & iussu tuo, con-
 quiescamus. Nouum beneficium non petimus, sed ve-
 tus nè nobis auferatur, requirimus: quod à vetustissi-
 mis maioribus tuis traditum accepimus, & longissimi
 temporibus quietè usurpatum possedimus. Quomodo
 vero quies Academiae tuae ab inquietis Oppidanis no-
 stris perturbata est, Maiestati tuae literis referre, ni-
 mis longum esset: hanc rem propterea commisimus i-
 stis grauissimis viris Academia nostra, qui omni tibi,
 si ita visum fuerit, fusissimè explicare possunt, quibus et
 Maiestas tua fidem habeat, vehementer omnes roga-
 mus. Et speramus quidem, te tantum literarum causam
 tribuere velle, quantum vel antiqua maiorum tuorum
 exempla, vel proxima nobilissimi patris tui vestigia,
 vel eruditissima doctorum tuorum praecepta, vel summa
 ingenij tui & animi bonitatis ornamenta, literis tribuere
 te commouere velint. Nos vicissim omnibus studijs no-
 stris laborabimus, ut purissima semper doctrina cum op-
 timis literis coniuncta, ex Academia tua Cantabrigi-
 ensi deriuata, in reliquas Regni tui partes affluenter
 redundet. Dominus Iesus Maiestatem tuam imperio
 maiorem, doctrina & virtute maximam indies semper
 efficiat.

EIDEM

EIDEM PRINCIPI
nobilissimo.

Pro Academia.

MOs fuit maiorum tuorum, maxime Rex, suscep-
tis à Christo regni gubernaculis, inprimis in
hanc curam incumbere, ut habitis descrip-
tisque solennibus comitijs Parliamentarijs, primum
vera Religionis, dein Reipub. salutis ratio haberetur:
ad quas duas res constituendas, cum animad-
vertissent literarum cognitionem maximum conferre
alimentum, nihil prius faciendum sibi ducebant,
quam Academias regni sui priuilegijs & immunita-
tibus sic munire, ut spes ingeniorum excitata benefi-
cijs illorum, ad omne disciplina genus alliceretur.
Nunc autem, si nos longo sermone apud te urgere-
mus, exemplum hoc maiorum tuorum, ad nostra
priuilegia de integro confirmanda, committeremus
certe, ut tu merito existimares, nos aut stultè ig-
norare, qualis tu nunc es: aut improbè dubitare, qua-
lis erga nos perpetuò futurus sis. Da igitur, optime
Princeps, tantum huic maiorum tuorum exemplo,
quantum vera religio, salus regni tui, voluntas animi
& bonitatis tua tribuendum esse postulet. Christus

Opt. Max præstet, ut annis, imperio,
doctrinâ, virtute, fœlicitate,

votum & spem Anglo-
rum tuorum
superes.

EIDEM

EIDEM ILLVSTRISSIMO
Principi, D. Eduardo sexto, Domi-
no nostro clementissimo.

Pro Academia.

PRinceps prudentissimus Henricus octavius pat-
ruus, illustrissime Rex, maximam & sibi laudem
ad sempiternam nominis memoriam: & huic A-
cademiae spem, ad singularem doctrinae cultum exci-
uit: cuius diuino beneficio factum est, ut omnium lin-
guarum & optimarum scientiarum optimi professores,
amplissimis ab eo donati premijs, in hac Academia con-
stituerentur. Inter hac patris tui immortalia monu-
menta, munus profitendi iuris civilis nunc vacuum est,
cuius scientiae praeclaram doctrinam, tanto ingenio, er-
ditiōe, & assiduitate, frequentissimo hominum concu-
su, Gualterus Haddonus hoc triennium apud nos tradi-
dit, ut nihil prius uniuersimodum una voce à Maiestate tua
contendamus, quàm ut hoc docendi munus huic doctissi-
mo viro conferatur. Et talem virum Maiestati tuae
commendamus, cuius unius ingenio, & illustri doctrinae,
uniuersa hac Academia commendatior existit. Hinc
omnium nostrum, de hoc viro testimonio, & consentien-
ti Academiae voci, quantum Maiestas tua tributa
est, facile intelligimus: & quanto praestat amplissima
doctrina magnis quidem diuitijs, tanto erit tua, in pre-
ficiendo eruditissimo Doctore, quàm patris in constitu-
enda utilissima Lectione maior & illustrior gloria. Do-
minus Iesus, &c.

HONO.

HONORATISSIMO SENATVI,
Regio Consilio, Dominis Consiliarijs
prudentissimis.

Pro Academia.

CV M singuli vos, maxima beneficia, in hanc A-
cademiam seorsim sepè collocavistis, honoratissi-
mi Domini: uniuersi unum, & id quidem vobis
adtribuendum per exiguum, Academia verò nostra ad
impetrandum summè necessariū facile concedetis. Scho-
la iuris civilis, nunc apud nos conticescit, quæ, cum hos
diqnot præteritos annos, doctissima Gualteri Haddoni
voce, ad illius immensam laudem, ad Academia sum-
mam utilitatē, circumsonuit, lubentes quidem hoc tem-
pore facimus, ut cuius diuino ingenio, & singulari doc-
trinā, uniuersa hac Academia mirificè illustrata est,
is ipse etiam, publicā Academia voce, vicissim ad hoc
munus commendaretur. Quanquam non Haddoni
causam, sed literarum cūm presentem salutem, tūm
posteram spem agimus. Tantum enim abest, ut perti-
mescamus, ne plus studij erga priuatum virum, quā
officij erga Rempub. hac consentiens Academia vox de-
clarauisse videatur, ut multò magis nobis verendum
sit, ne vobis, quos Deus, ad tuendam doctrinam, in hanc
celsum sedem euexit, videamur indigni vel eruditione
tanti viri, vel beneficentia tanti Principis, si nostro si-
lentio committeretur, ut inferioris nota homines irre-
pendo in possessionem premiorum doctrina, illustrem
hanc illustrissimi Regis in Academiam liberalitatem
X obscu-

obscurarent. Itaque commendando talem virum, cum nos & nostrum debitum officium sequuti fuerimus, & vestram iustam offensionem effugerimus, non dubitamus quin si hoc eruditionis premium, huic eruditissimo viro conferatis, hoc unum vestrum beneficium, & plurimos Haddonos ex hac Academia procreabit, & reliqua excellentia ingenia, simili premiorum spe, ad similem doctrina laudem excitabit. D. Iesus, &c. 1550.
I. Martij.

INCLYTO DVCI SOMERSETTENSIS.

Pro Academia.

INueni virum secundum cor meum: Vox est aeterni patris, & clarissimum elogium in Dauidem, honoratissime Dux. Sed unde tanta tanti viri laus? Pax, salus, iustitia; timor Dei, & vera Religio: mentis altitudo, & diuina ad frangendos hostes prudentia, hac singula Deo placuerunt: hac uniuersa Dauidem Deo commendauerunt. Familia Iesse magno timore erga Deum, non maximo honore apud populum efflorescebat: & ex paruis inijs magna providentia Dei Dauidem non maximum virum, in summum locum uehebat. Et nos, cum singularem gratiam, & precipuum Dei fauorem erga familiam Semuriam animauerimus: cum te, & omne aetatis tuae praeterita spacium, ab ipsis incunabilis tuis in hunc diem deducimus, videmus certe, & hos aliquot annos vidimus, te (nobilissime Dux) non virga Mercurij, sed nouo Samuelis

rati, & digito Dei, è reliquo numero hominum selectum
 esse, cui vni quatuor res, in hoc mundo maxime à Deo
 commendarentur: Pax & salus Reipublica, cura la-
 birque belli, purioris Religionis sollicitudo, Dini Eduardi
 Regis virginis sacrosancta custodia tibi vni imponitur.
 Attende quid nos dicimus, intellige quantum tu susti-
 nes: & agnosce, quantum in his omnibus Deo debes.
 Pax per te tanta, tantæque viuendi suauitas Angliæ
 nunc constituta est, ut quæ vox populi de te sit, quan-
 tum fauor singulorum existat, quomodo PATREM
 PATRIÆ vniuersi certatim te appellant, animo
 te suauiter concipere, quàm nos literis nostris
 ostendere maluerimus. In bello Deus Gedeonis gladi-
 um tibi commisit: victoriam dat, non communem cum
 quotidianis mundi principibus, sed qualem Iosua à re-
 gibus Madan, & Asur: qualem Iudas à magno An-
 ticocho & Nicanore olim reportarunt. In Religione e-
 usdem Gedeonis spiritum, ad demoliendam aram Ba-
 al, in te Deus excitauit, cuius abhominations vniuer-
 sa ut radicitus euellas, vniuersi nos obsecramus. In sa-
 crosancta custodia Iosie nostri, tam diuinam suscipis
 curam, ut hic Rex virgo, primus enim nostræ memo-
 riæ regum merito esse dicatur, qui ab omni non labe so-
 lum, sed suspitione etiam fornicationis cum meretrice
 Babylonica purus & integer virgo existat. Itaque cum
 te vnum Deus constituit domi pacis authorem, militia
 patriæ propugnatorem. Religionis fortissimum vindi-
 cem, sacrosancta regia Maiestatis sanctissimum tutorem,
 vox profecto Dei & vox populi de te est, Inueni virum
 secundum cor meum. Et cum hæc dignitas tua ornata
 his quatuor rebus maximis amplissima existat, ut nullus

COMMENDATITIARVM, &c.

locus eius augenda reliquus esse videatur, ecce Deus, quia illum & providentiā eius in his omnibus sancto timore agnoscis, suspicis, & veneraris: nouo cumulo honoris, noua accessione laudis te etiā atq; etiā augere instituit. En literæ & studia literarū vniuersa Academia Cantab: sese offerunt tibi: quintum locum laudis apud te occupare student, tua voluntati, opi, consilio, gratia, & authoritati sese tradunt & commendant: te Duce[m] & Protectorem, te summum earum Cancellarium, una mente & voluntate, una voce & ore agnoscunt. Vt literarum dignitatem in tuam fidem recipias, pax publica rogat, laus bellica postulat, vera Religio obsecrat, & regia Maiestas exemplo suo imperat: quoniam hæ quatuor res, licet maxima sint, sine literarum tamen praesidijs decus & splendorem sustineri ceritè non possunt. Iam laus maior nec à te expectari, nec à nobis excogitari vlla potest: iam hoc solum reliquum est, ut una & consentiens efferatur vox Dei, Regis, Reipublicæ, Religionis, & literarum, inuenimus virum secundum cor nostrum. Scripsimus nuper ad te de literarū dignitate in hoc Parlamento conservanda: nunc tua res tota est, incumbere igitur eò, quod te in hac re Religionis & Reipub. salus, quod te Regiæ Maiestatis & tua voluntas prouocat. Si beneficium queris, audi, prudentissime vir: libere, verè, & obligatā tibi fide nostra loquimur. In nullum hominem, in nullam rem beneuolentiam tuam unquam contulisti, quod diuturniore in memoria retinere, & omni posteritati opportunius beneficij recordationem transmittere potest, quàm literæ facere solent. Quid te facere cupimus, & antea nos scripsimus, & tu optimè nosti: hoc tantum addimus

addimus, & in alta mente tua condere cupimus, ut non tantū laborare velis, quomodo hi, qui nunc doctrinā florent, premijs afficiantur: quantum quomodo spes parentum, qui liberos suos solent mittere ad studia literarum, quomodo spes iuuenum & ingeniorum ad nouam alacritatem, excitari possint. Maximam rem paucis verbis complexi sumus. Si hac una res benè ibit, expeditissimum cursum optimorum studiorū Respub. expectare potest: qua res, cum vniuersis summo emolumento, tibi vni profectō maximo ornamento erit. Veremur ne simus molesti amplitudini tue: Deum igitur rogamus omnes, ut, qua prouidentia Deus te ad hunc multiplicem honorem hos multos annos reseruauit, eādē etiam prouidentia te perpetuum pacis authorem, fortissimum Reipub. vindicem, sincerā Religionis repurgatorem, Regia Maiestatis fidissimum tutorem, & Academia Cantabrigiensis summum Cancellarium diutissimē seruet incolumem.

SERENISSIMÆ REGINÆ

nostræ DIVÆ Catarinæ, virtutis, nobilitatis & literarum illustrissimæ Principi.

Pro Academia.

SI magnam commoditatem ex beneficijs tuis in nos collatis, si maiorem voluptatem ex literis tuis proximo superiori anno ad nos scriptis percepimus, clarissima Princeps: maximam profectō culpam committeremus, si vel tanti beneficij in adinuando,

vel eximia voluntatis tue in scribendo, memoriam un-
 quam abiceremus. Et quanquam beneficia tua ita gra-
 ta fuerint nobis, ut absque hijs salus Academia nostra
 contineri non queat: magnitudo tamen eorum omnium
 ita superata est suauitate literarum tuarum, ut illis
 beneficijs, quibus nunc utimur, quàm illis literis qua-
 olim recepimus, carere maluissimus. Beneficium e-
 nim à quouis accipere, popolare quiddam & quodia-
 num est: uti autem tanta Principis tantâ beneuolen-
 tiâ, ut nihil est ad usum uberius, ita profectò, nec ad
 animi incunditatem suauius, nec ad memoria diu-
 turnitatem stabilius quicquam exoptari potest. Inua-
 igitur nos semper, optima Princeps, & scribe ad nos
 sapius, eruditissima Regina: hoc nomen eruditionis ne-
 spernas prudentissima foemina: est enim laus industriae
 & ingenij tui maior omnibus ornamentis fortuna tua.
 At fortune quid? Hic certè loci nihil habet, cum in
 omnia tua soli Christo accepta referas. Vehementer
 sanè omnes admiramur foelicitatem tuam, foelicitissima
 Princeps, quæ plura discis in tanto negotio dignitatis
 tue, quàm plurimi apud nos in tanto otio quietis nostræ:
 & hoc facis etiam in ea celsitatis amplitudine, ubi re-
 liquæ foeminae literas despicere velint: & in ea etiam
 etate, quando doctrinam antea perceptam ex animo
 abicere solent. Et hanc doctrine laudem sic unuer-
 sam possides, ut eam ceteris omnibus præreptam, soli ta-
 men Dina Elizabeta communicatam esse, cum ma-
 gna mutuae societatis suauitate, libenti animo feras. Vi-
 des ergo nobilissima Regina, quæ spe, & quare commo-
 ad te accedimus, opem tuam imploraturi. Nam, ut opem
 feras nobis auctoritate & iussa tuo, in hoc Parlamento
 vehementer

vehementer petimus : qua autem ratione hoc facias, gratissimus vir, & magna eruditione ac modestiâ praeditus Ioannes Madem Vicecancellarius noster, tibi (si talibet) coram fasè declaraturus est, cui ut fidem habeas etiam atque etiam omnes rogamus. D. Iesus amplitudinem tuam honore, felicitate, doctrinâ, & virtute ampliore indies faciat.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO
patri ac Domino, Domino Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo, totius Angliæ
Primate, & patrono nostro
singulari.

Pro Academia.

Quantas quotidie curas laboresq; exhauris, reuerendissime Pater, in repurgandis facibus illis, quæ per sentinam Papisticam in ecclesiam Anglicanam deriuata influxerunt, uniuersi nos cum summa & laude tua, & congratulatione nostra accepimus. Et cum tibi sedulo inprimis incumbenti ad hanc puram tradendam constituendamque doctrinam, hac nostra Academia, singularem opem, paratissimum studium, instructissimos semper viros præstiterit : vicissim illa te postulat & expectat, ut mutua ope authoritatæque tua, eius dignitas atque salus conseruetur. Salus autem eius hoc tempore grauitè tentata iactatâque est noua audaciâ veterum vexatorum quietis nostre Oppidanorum Cantabrigiensium: privilegia enim nostra, quibus omnis Academia salus continetur, au-

COMMENDATITIARVM, &c.

uthoritate Regum, consensu Parliamentorum, longinquitate temporum munitissima, de tradendis in publicū carcerem sceleratis hominibus eripere nobis ceperunt. Huius facti, & horum hominum importunam indignitatem & vim, qui has perferunt literas, latè explicare possunt. Nos satis mirari non possumus, unde hanc spem, & haec noua cōsilia susceperūt Oppidani nostri: nescimus quorsum hac insolentia his Reipub: temporibus eruptura sit. Hoc omnes scimus, *Academia* nostram, quomodo nunc est, per se satis depositam & inclinatham esse, quò veniendi paucissimis spes, & hīc diū manendi paucioribus auctoritas est. Itaque, si *Academia* extrinsecus & foris, nō umbram quidem veteris dignitatis & loci tueri queat, intus autem & domi vincula nerviq; salutis eius concidantur, quid Regnum, Quid Religio, quid Regia Maiestas ab hac *Academia* sperare amplius possit, non videmus. Et profectò, literarum studijs, nulla insignis penicies importari potest, quæ non veram etiam religionem eodem motu, in eundem occasum & interitum trahat. Quamobrem, in hanc spem ducimur, nullam noctem & tenebras literarum studijs offundi posse, in his potissimum temporibus, quæ ad splendorem veræ germanæque Religionis mirificè illucescunt. Et cum hæc duæ res sic inter se coherent impliciteque sunt, ut si hæc fluat, illa consistere non possit: non dubitamus, quin, quam curam in verâ doctrina illustranda suscepisti, eandem ipsam *Academia* nostra dignitate constituenda collocaturus sis. Nos autem perpetuò laborabimus, ut nostra in studijs diligentia, in moribus modestia, in Religione sinceritas, hoc beneficio tuo nos non indignos sit demonstratúra. Dom. Iesus, &c.

EIDE

E I D E M.

Pro Collegio.

AD decimum Calendas Octob. reuerendissime in Christo Pater, iuuenis iste, quem ad te misimus, nomine Iosephus, natione Gallus, officio seruus D. Rob. Staffordij, importuna quadam & imperita audacia, funiculum illum, quo Pixis super altaris in nostro Collegio ligata est, clam nocte concidit. Hanc rem imprimis Dominationi tuae significandam esse duximus. Qua ratione, quibus vestigijs, hac res à nobis inuestigata est, Thomas Lenerus, qui has perfert literas, vir eruditus admodum & grauis Collegij nostri socius, tibi explicabit. Qua mente autem, & quo consilio, hoc factum ab eo institutum fuit, ab illo ipso intelliges: rem ipsam tractauimus, minimo motu, nullo tumultu: veremur tamen, ne certi quidam homines, qui occasum interitumque superstitionis admodum stomachantur, & relucens (hoc tempore) Euangelio tenebras quouis modo offundere conantur, hoc eius facto ad imminuendam dignitatem huius Collegij abuti velint. Ipse iuuenis eruditus certe est, & quiete honesteque hactenus se gessit apud nos. Et quanquam D. Staffordius, qui literarum studio mirifice sese dedit, istius iuuenis operam carere dolet: prudenter tamen, quid tu vel de facto indices, vel de poena statuas, prudentiae tuae committit. Nos omnes orabimus Deum, ut Pauli spiritu, quod hactenus fecisti, hanc rem, & reliquas purae Religionis à te susceptas institutasque rationes modereris. Christus Iesus D. &c. Ad octauum Calendas Octob. 1547.

E I D E M.

EIDEM.

Pro Academia.

A Liquid à te suppliciter petere, cum tu omnia nobis lubenter tribuis, (doctissime Praesul) non inane & superuacaneum negotium, sed grata voluntatis debitum potius officium esse ducimus. Rogamus igitur te, ut in hoc Senatu vestro, privilegia nostra confirmentur. Quantum Reipub. interest, ut doctrina ratio haberetur, omnes ferè intelligunt: quantum verò pura Religionis interest, tu unus plus uniuersis alijs animaduertis: scis enim tu, quod annis ab hinc quingentis, aut plus eò, cognitio literarum, Regum vitio, à quibus ali debuerat, e conspectu hominum sese abducere, & in tenebras relabi cepit. In quibus temporibus sic caligine obductis, sic ignorantia inuolutis, aper ille singularis de sylua, supra modum depopulatus est vineam Iesu Christi, non proculcans solum Reges terra, & imperium sibi collocans mundi: sed ita inuasit erupitq; in sanctam sedem & templum cōscientia, ut nulli fere nunc sint mores hominum, nulla institutio vite, nullus ceremoniarum ritus, nullum Ecclesiae sacramentum, nullum Christi vestigium, quod non sit eius aut fulmine prostratum, aut habitu foedatum: quod non sit (ut mitius, sed significantius cum Diuo Paulo loquamur,) prudentia humana excruciat, fedissime corruptum & constupratum. Hec nos disciplinarum & ignoratio vocem Domini nobis abstulit, & humana doctrina imperium, in illam libidinem euexit, ut pro vero cultu Dei, recto diuinissimarum re-

ram usu, integra & pura vite consuetudine, hypocrisis, idololatria, & adulteriū cernicibus hominum astutissime imponeretur. Hanc inscientia pestem libentius commemoramus, quod nunc in magnam spem ducimur constituenda de integro dignitatis literarum, in hijs praesertim temporibus, cum omnia ad veram Religionem illustrandam, à qua praeclara doctrina abesse certè non potest, mirifice comparata sunt. Et cum prudentia tua ad verbum Dei restituendum, diuinitus sit & nunc excitata, & diu reseruata: non dubitamus, quin omnem operam & auctoritatem tuam, ad salutem etiam literarum continendam collaturus sis: commotus aliquid certè vel hac ratione, quod nulla hoc tempore literis vel insperata clades, vel expectata commoditas accidere potest, cuius tu non aut author, ad magnam commendationem: aut particeps, ad aliquam reprehensionem voce ac sermone omnium iactatus eris. D. Iesu, &c.

CLARISSIMO VIRO COMITI Vuaruicensi.

Pro Academia.

Cum intelligimus, nobilissime Domine, te esse & salutis Patriae strenuū defensorem, & vera Religionis fortem propugnatorē, ut non maiore soleas incutere terrorem hostibus regni, quam inimicis Iesu Christi & verbi Dei, in eam cogitationem adducimur vniuersi nos, qui Cantabrigiensem Academiam incolimus: ut credamus, te literarum etiā dignitati multum tribuere

COMMENDATITIARVM, &c.

tribuere velle. Nec dubitamus quin eam laudem, quam maximam tibi in propugnanda & Repub. & Religione consequutus es, maiorem indies, suscepta quoque literarum defensione, accumulare velis. Atque, si splendor laudis bellica, si studium Religionis pura, si patrocinium doctrinae, (tria maxima ornamenta maximorum semper Principum,) in uno Vuaruicensi conspirauerint, quid amplius ad veram gloriam, in hac vita usura, accidere tibi potest, profectò non videmus. Et animum tuum mirificè inflammari literarum amore, vel hinc certè perspicimus: quòd tantam curam suscipis tibi in educandis omnibus filiis tuis, potissimum verò, in nobilissimi patris nobilissimo filio tuo Domino de Lysle: nec apud te prius quicquā est, quàm, ut claritas generis, & fortuna dignitas, splendore literarū indies illustraretur. Academia nostra petit à te, (nobilissime Vir) ut ope & gratia tua, privilegia & immunitates eius in hoc primo Senatu Parlamentario Eduardi regis nostri, (quemadmodum mos semper fuit) confirmentur. Rationem petitionis nostrae vniuersam declarabit tibi fusissime, qui has perfert literas, grauissimus vir D. Vicecancellarius noster. Expectamus igitur te tantum laboraturum in hac re, quantum ad veram laudem tuam, ad dignitatem Academiae, ad certam nostram de te opinionem pertinebit. Faxit Deus, ut te Christus fortem Religionis suae propugnatorem: Princeps, strenuū regni sui defensorem: Academia nostra, summum literarum patronum diuissime sentiat. D. Iesus, &c.

AMPLISSIMO DOMINO GVL-
liel. Marchioni Northamptonensi, Comi-
ti Essexiæ, Baroni de Kendal, Domi-
no Par, magno literarum
Patrono.

Pro Academia.

Cum in te tanto viro, tanta humanitas, consilium,
& authoritas cernitur, (amplissime Domine,) ut
maior in quavis iusta causa, vel suscipienda volū-
tas, vel agenda prudentia, vel perficienda facultas, quàm
in te sit, requiri non possit: mirifico sanè Academia no-
stra studio excitata est scribendi ad te, hoc postulans: ut
literarū dignitas, dignissimo tuo patrocinio, in hoc proxi-
mo Senatu Parlamentario, ad priuilegia sua confirmā-
da vi possit. Rationem causæ huius tuenda uniuersam,
sive tibi explicaturus est, qui has perfert literas, gra-
uissimus vir D. Ioannes Madew Vicecancellarius
noster. Quæ causa ut defendatur, non tã nostrâ interest,
qui scribimus: quam vestrâ, qui à Deo ad veram Re-
ligionem conseruandã, ad salutem Reipub. procurandam
constituti estis: quàm aliorū omnium, qui ex literis ullū
fructum percipere queant. Nos enim qui ista scribimus,
tantum adiumenti ex studijs nostris cepimus, quantum
ad mediocrem vitam in Repub. sustentandam, quomo-
docunque fors tulerit, sufficere possit. At cum Acade-
mia singularem opem suam, ad opes certè aliquas, & vi-
te commoditates nobis constituendas contulerit, ma-
nifesta officij præteriti culpa teneremur, si non signi-
ficaremus

COMMENDATITIARVM, &c.

ficaremus vobis (nam & hoc tantum possumus) quomodo salus & dignitas eius conservari potest. Vos autem, non dubitamus, quin sic cogitetis: quod quò maior à Deo vobis authoritas conceditur, eò maior cura ab eodem imponitur, & eò maior pena à vobis etiam repetitur, si vestra culpa, splendor literarum ullis tenebris obscuraretur: obscurabitur certè, si non ea lux bonitatis & authoritatis vestra hijs temporibus refulserit, quæ & literis veterem honorem: & ingenijs novam spem, allatura est. Credi enim vix potest, quàm pauci sunt, qui literarum magno ardore inflammantur. In hoc Parlamento, (nisi valdè fallimur,) veram Religionem restituetis. Diuinum profectò consilium, & nos unà Deum rogamus omnes, ut nè vestigium quidem Papiistica facis in vlla parte Religionis, quacunque illa fuerit, amplius resideat. Sed ignorantia quid? Tolletur ex omni populo. Quorum industriâ? Doctorum. At ubi sunt? In Academijs. Quòd nulli illic sunt, falsum est: quòd pauci illic sunt, nèque hoc verum est: si angustias Academiarum respiciamus, quàm plurimi illic sunt: & quot requiruntur ad ignorantiam ex Anglia relegandam, polliceri quidem nos non audemus. At plures quotidie illuc confluent. Qua spe? Honore artium? Nullus ferè est. Expectatione premiorum? Sed illa & rara sunt, & exigua sunt. Nomine & honestate literarum? Quo loco nunc iacent literæ, vel ignari omnium literarum facile animadvertunt. Et qui posthac docti erunt? Pauperes? At hîc non diù manent propter inopiam. Sed diuitum filij? At hijs minùs, vel propter alterius vitæ expectationem, vel literarum hijs temporibus obscuram conditionem. Sed parentes,

ut filij sui instituantur literis, semper curabunt. Ast
 hijs spe lucri magis, quæ iam sublata est, quàm doctri-
 na cupiditate, quæ in illis nulla est, hoc fecerunt. Ast
 boni viri inopiam studiosorum leuabunt. Hoc olim fa-
 ctum est: sed nunc prioris seculi fœlicitatem potius
 admirari, quàm hac spe studiosorum vitam alere &
 sustentare possumus. Quorsum tot scholæ in Anglia,
 si ad Academiæ pauci sese conferunt? Imo aut pau-
 ca sunt, aut relictæ & contemptæ sunt: & parentes
 hodiè cuius rei potius, quàm literis liberos suos ad-
 dicunt. Sed Respublica huic rei remedium adferet.
 Digna certè res, in qua totum occupetur Parlamen-
 tum: Nisi enim hac semina doctrinæ, teneris a-
 nimis tempestiuè sparsa fuerint, quanam in Repub.
 vel exoriatur spes, vel adolescat virtus, vel efflo-
 rescat pura Religio, & vera fœlicitas, prudentia tua
 intelligit. Multa ad hunc modum verissimè dici pos-
 sunt, delabenti iam, & admodum proclini ad occa-
 sum literarum dignitate, nobilissime Marchio: qua-
 res, quantum in se veri habet, tantum adiumenti
 à te requirit ad maturum illi adferendum remedium.
 Hoc dabis Religioni & Reipub. hoc dabis multorum
 parentum sollicitæ spei, multorum ingeniorum præcla-
 ra indoli: dabis hoc etiam salutis posterorum tem-
 porum, in quibus nullus doctrinæ fructus exoriri po-
 test, cuius sementis superioribus temporibus facta
 non fuerit. Dabis hijs omnibus quantum vis, vis
 certe tantum, quantum literis, hoc est, summis &
 vere Religionis præsijs, & florentis Reipub: ornamen-
 tis dari debere, prudentia tua indicabit. D. Iesus,
 &c.

NOBI-

NOBILITATIS, VIRTUTIS,
& literarum ornamentis clarissi-
mo Comiti Arundelio.

Pro Academia.

Laus florentis Reipub. amplior esse non potest, am-
plissime Comes, quàm ubi nobilitas fortuna sua de-
Etrinam sociam, sapientiam moderatricem adiun-
git. Hinc prudenter fingunt Poëta Nestorem Agamen-
noni, Polyidum Minôi, Promethum Ioui præsto semper
fuisse. Hinc etiam vera tradit historia, Simonidem Pau-
sanias, Anaxagoram Pericli, Polybium aut Laliū Sci-
pioni, in omni vita rerumq; ratione assiduū comitem fu-
isse. Hæc laus illustrandi claritatem generis, splende-
re doctrina, & societate virtutis, ficta Poetarum mi-
numentis, expressa clarissimorum virorum exemplis,
tradita Platonis ad Dionysium præceptis, neglecta tan-
dem multis seculis, relegata ex omnibus ferè regionibus,
nuper in Italia, excitata Medicum familijs, & nunc
postremo in Anglia, in Arundelio nomine sic omnem se-
dem suam & tabernaculum posuit, ut tuo merito, & om-
nium iudicio, nec inter nobiles doctior, nec inter doctos
nobilior quam tu es, quisquam reperiri queat. Itaque,
cùm litera nobilitati tuæ tanto ornamento sunt, æquum
sanè est, ut tua vicissim nobilitas literis magno præ-
sidio esse velit. Hæc de te opinione prouocata Aca-
demia, ad te imprimis scribere instituit, postulans ut o-
pe, consilio, gratia, & authoritate tua, immunitates ac
priuilegia eius in hijs primis Regis Eduardi solennibus

Comitijs

EPIST. LIBER VNVS.

321

Comitijs (quod fieri semper solitum est) confirmentur. Hec causa non ad nostram utilitatem suscepta, sed ad singularem potius usum vera Religionis, Reipub. salutis, & omniū parentem: alacritatis bonorum ingeniorum, cura etiam posterorum temporum instituta nobis fuit. Et quanto tu magis scis, quàm reliqui homines, quod hac vera sint, tanto libentiùs scribimus ad te, atque rogamus, ut dignitas literarum, à te dignissimo earum patrono, in hoc Parlamento conseruetur. Nos DEVM obsecramus, ut te Religionis, Reipublica, & Doctrina tantum praesidium & ornamentum diutissimè seruet incolumen.

DOMINO MARCHIONI
Northamptonensi.

Pro Collegio.

Quāto tu vnus vniuersae Academia nostra, & praesentem alacritatem, & posteram spem alis, clarissime Domine, singuli ferè nos cum summa & utilitate sentimus, & congratulatione agnoscimus. Nam, quomodo & ope tua utimur, & opibus tuis fruimur ad omnes nostras, siue publicas causas in Aula promouendas, siue priuatas tenuitates in Academia sustentandas, nemo omnium nostrorum est, vel tam ignarus, qui nescit: vel tam ingratus, qui non summe predicat. Et his proximis superioribus diebus, sic per Tho: Leuerum & inopiam plurimorum subleuabas, & omnium excitabas, ut hac noua alacritas studijs te reddita, novos literarum fructus in his etiam difficillimis

COMMENDATITIARVM, &c.

ficillimis temporibus, ad immensam Religionis Reipublicaeque utilitatem procreatura sit. Sed hac singularis & Academiae commoditas, & laudis tuae commendatio diuturna esse non potest, si literarum fontes, è quibus Academia deducta sunt, sic, (ut fit) passim, in Anglia exaruerint. Ruinam intelligimus & interitum publicarum Scholarum, in quibus nisi radices iuventutis recte cultae fuerint, nihil in Academijs adolescet, quod in vineam Domini, aut in administrationem Reipub. postea assumi possit. Et quam gravis uniuersa hac Scholarum calamitas est, nos facile experimur in una Sedburrensi schola, ex qua multa praeciosa ingenia ad hoc Collegium multos iam annos prodierunt. Cuius Scholae recuperanda, nisi spes noua aliqua nobis affulserit, quomodo huius Collegij veterem splendorem & laudem contineamus, planè nescimus. Ad te ergo, nobilissime Domine, nos conuertimus: quoniam neminem cognoscimus, qui maiori aut auctoritate possit, aut studio velit, tam honestam causam suscipere. Rem totam, venerabilis vir Gulielmus Billus Praefectus Collegij nostri, & Tho: Leuerius tibi explicabunt. Age igitur, clarissime Domine, fove & cōplectere spem nostram, quae in te tanta est, quanta tua bonitas est: ex qua, tantum in hac literaria causa expectamus, quantum ipsa litera ex optimo eorum patrono sperare possunt. D. Iesus, &c. 1550. Martii. 25.

ORNATISSIMO PRAE-
suli Winton.

Pro Academia.

IN quam sollicito absentis tui desiderio, uniuersa ista Academia hisce iacuit temporibus, non tam

plicatè nostra scriptione ostendi, quàm verè & expressè
 tua opinione comprehendendi potest, ornatissime Prasul. Et
 quamuis in hac communi omnium de reditu tuo congra-
 tulatione, vetera potius erga nos beneficia tua grato ani-
 mo repetere, quàm noua vlla negotia tam subito tibi im-
 ponere debeamus: tamen, ut nunc sumus ad tres res
 non tam naturâ sua difficiles, quàm ipso tempore impli-
 catas, consilium, opem, & gratiam tuam vehementer
 requirimus. Quemadmodum Collegiorum nostrorum
 omnium pradia, cum annuis suis fructibus, per regios
 Procuratores censentur, & in certos libellos relata sunt,
 obscurum Dominationi tuae esse non potest: rumore ta-
 men ad nos perfertur, nouos etiam alios Procuratores, ad
 vniuersa Collegia ubiuis in agro Cantabrigiensi sita per
 Regiam Maiestatem amandari, qui ne potestatem su-
 am in Academiam etiam exerceant vehementer perti-
 mescimus: quoniam, ut auditione accepimus, neque nos
 quidem nominatim excipimur. Quae certè res, nos om-
 nes in varias & perturbatas coniecit cogitationes.
 Quamuis enim certus & explicatissimus nobis sit per-
 petuus ille Regiae Maiestatis fauor, & immortale
 literarum dignitatis tuenda studium, manûque etiam
 tenemus serenissimae Reginae literas, quibus hoc ipsum
 præcisè & exploratè nobis significatum sit: nonnihil ta-
 men veremur, nè certorum hominum nimis proiecta im-
 portunitas, aliquid nobis importet turbae & negotij. Quo-
 rum hominum audacia, nisi prudenti consilio, & antho-
 ritate precipua, repressa coerceatur, quid amplius lite-
 rarum sperandum sit, nemo dubitare potest. Itaque, cum
 hac una causa finibus suis, non dignitatem solùm li-
 erarum, sed vitam earundem & spem contineat, qua
 X 2 sedulitas

sedulitas adhibenda, & quæ authoritas interponenda sit, tu pro tua summa prudentia, etiam atque etiam perspicis. Aliam porrò causam Dominationi tuæ adferimus, quæ licet non exitium studijs, permolestum tamen negotium omnibus studiosis perlatura est, nisi aliquod certum remedium & matura cautio adhibeatur. Est homo apud nos obscurus & egens, nomine M. moribus oppidanus turbulentissimus, vitæ instituto aut carceris semper aut vrsi custos, nunc tamen (ut fit,) vectura regni piscis præficitur. Hic homo, in hoc positus loco, equos pro sua libidine, istius vectura nomine, cunctis absque delectu adimit: & paucis ab hinc diebus, cum currus eius aliquot iam horas in itinere fuisset, nouo more, nullo exemplo, si in multorum seculorum memoriam respicere velis, equum Præfecti Collegij D. Petri in ipsa platea abducit, nulla minima pactione facta, cum equi Domini, quæ tamen antè fieri debet: ut taceamus privilegia nostra, quibus tantum est, nè quid in nos iuris habeant huiusmodi homines. Istius siue hominis intolerantiam, siue rei indignitatem, & reliqua ea vniuersa, quæ tam insolenti oportunitati adiuncta esse solent, facile prudentia tua ob oculos tibi proponere potest. Vides etiam quò hæc audacia fluat, & quid turba ex hac re struatur omnibus eis, qui equum aliquem sibi hic alere volunt, nisi istius hominis tam effluens improbitas aliquo supplicio coerceatur. Est & alter homo naturæ seu perquam litigiosus, qui M. Edouardum Bucknam virum quietum Collegijque tui socium, Londinonius eius experiundum de peculij debitis coram summo Angliæ Cancellario arcessit. In qua causa, si authoritas tua tantum effecerit, ut nec innocenti viro iniuria illa

ne, nec privilegij nostris vis ulla imposita sit, & tranquillitatem magnam nostris studiis comparari, & spem omnem malis negotij facessendi præcidi existimabimus. Has res grauissimas causas leuiter attigimus, singulas autem fuisse persequi non potuimus. Quamobrem, vehementer Dominationem tuam rogamus, ut huic nuntio nostro G. Sh. prudenti & graui viro, fidem adhibeas, qui singula longissime explicabit, quæ ad has causas pertinebunt. D. Iesus, &c.

E I D E M.

Pro Academia.

Quam securè hætenus hos aliquot annos in tua solius authoritatis præsidio Academia nostra conquieuerit, ornatissime Prasul, & nos vniuersim intelligimus, & singuli ferè experti sumus. Vere tamen, ut amplius possimus eum cursum, quem tranquillum diù tenuimus, nisi recens orta ab Oppidanis nostris, & nimis imminens nostra quieti tempestas, ætæ consilij tui gubernatione deuitetur. Chartam no- tam antiquissimam de iuramento, à duobus Aldermannis & alijs oppidanis ad pacem conseruandam existendo, abrogare conantur. Iusiurandum Aldermanni præiudicant: ratione (ut illi opinantur) arguta, & aliqua nos arbitramur) inani & nulla, ut Dominatio tua fallimur) iudicabit, insolenti admodum & inepta. Sunt enim se iureiurando ad pacem semel obligatos, deinceps obstringi non debere. Omnem nostram præceptionem hic nuntius, qui illis rebus interfuit, su-

*ssimè narrare potest. Nihil non cōfusione miscere con-
tur. Quæ hominū nimis effluens audacia, nisi auctoritate
aliqua primaria coerceatur, ad magnam quietis & stu-
diorum nostrorum calamitatem redundabit. Hanc cau-
sam, & reliquas Academia nostra rationes uniuersas,
(more nostro) prudentissimo tutissimoque consilio tu
tradimus & commendamus. D. Iesus, &c.*

EIDEM.

Pro Academia.

Antiquum tuum perpetuūq; studiū in tuenda
hoc tempore, Academia nostra, noua quadam
voluptate nos omnes perfundit, ornatissime Prae-
sul. Nam, quamuis semper ante hac usitatum quo-
tidianūque tibi fuit, omnem opem gratiāq; tuam
augenda literarum dignitate consumere: nuper tamē
his proximis superioribus mensibus, cū vehementer
pertimesceremus omnes, nè sempiterna nox Academia
nostra offunderetur: Ecce, veluti noua quadam & su-
uissima lux prudentia tua, attemperate nobis reddita
quæ literas in maiorem splendorem excitauit, quā
sperare his temporibus potuerimus. Et quanquam
absentis tui desiderio vehementer laboraret Academia
nostra, suspensa admodum & sollicita, undē opem, aut
consilium, aut petere audacter, aut expectare fidei
possit: hac tamen spes nobis omnibus iniecta fuit, quā
te Capite prudentissimo nostro tandem nobis reddita
aut nullum, aut non magnum malum, nos membra
essemus perpeßuri. Quod ita verum esse iam experiri

ut oraculum illud antiquum Apollinis Pythij non
Argina ciuitati editum, sed Cantabrigiensi Aca-
demia in hoc tempus conseruatum fuisse putemus :

καὶ καρδίας περιλάλο, καὶ ἐν δὲ τὸ σῶμα στασις.

Laboramus vehementer, eruditissime Præsul, qui-
bus verbis abundantiam amoris tui, & magnitudi-
nem pietatis erga nostram Academiam, complecti
vel cogitando possimus. Quæ singularis bonitas tua, nec
amicis sollicitando, nec precibus rogando, nec literis sua-
dendo euocata est : sed tota ex voluntate animique tui
effusione sua sponte effusa, ad laudis tuæ immensum
conculum, ad utilitatis nostræ uberrimum fructum
perpetuò redundabit. Gratias, quas maximas tibi ha-
bemus, & letitias, quas summas per te exhausimus, non
sermone nostro exprimendas, sed opinione tua meti-
tè relinquimus : semper sperantes, Academiæ nostræ
præsidia, ad suam stabilitatem, nec ornamenta, ad ul-
timum dignitatem, unquam defutura, quandiu te talem
Cancellarium & patronum singularem est habitura. Plu-
rimum etiam debemus vniuersis Consiliarijs regis qui-
bus scorsum per literas, gratias egissemus, nisi te & libe-
re uelle, & opportunè posse hoc ipsum nostro nomine
curare putauissemus : potissimum tamen magno Angliæ
Cancellario, cuius paratissimum semper nobis præsidium,
tuum absentis tui deliniuit desiderium, ut eodem
tempore eundem virum, Angliæ & Academiæ haberet
Cancellarium. Quò minus solidè gaudeamus, ornatissi-
me Præsul, hoc commune nostrum gaudium, commu-
nè quadam difficultas & sollicitudo nos vehementer
impedit : admiratio enim nos magna tenet, quid sit,

quod electio sociorum Collegijs nostris hoc tempore ad-
matur: vix dici potest, quàm exigua spes, quàm nulla
alacritas iuuenibus relictâ sit. Comitâ nostrâ splendida
olim & celebria, abiecta nunc, & mirandum in modum
infrequentia sunt. Si fontes literarum clausi fuerint,
fructus studiorum exarescere necesse est. Sed quid hæc
nos apud te, cuius prudentia abstrusas intimasque hu-
ius difficultatis latebras longius penetrat, quàm nos ul-
lis literis ostendere possimus. Itaque, cupimus tantum
in hac causa fieri, quantum tua prudentia faciendum es-
se iudicat. Et semper laborabimus, ut nostrâ in studi-
diligentia, in moribus modestia, in Religione sinceritas,
nos tanto beneficio non indignos semper sit demonstrat-
ra. D. Iesus.

E I D E M.

Pro Academia.

Procuratores regij, ornatissime Præsul, qui pecuniâ
contribuenda præficiuntur, etiam nostrâ Colle-
gia in hanc solutionem illigare conantur: quâ
tamen vacua ab huiusmodi solutionibus Academia
solet esse, nemo melius intelligit, quàm Dominatio
tua, cuius ope & gratia ad omnem immunitatem no-
stram obtinendam semper utebamur. Quantum autem
literis occasus immineat & interitus, si nostrâ tenuitate
hæc solutio imponeretur, penitus prudentia tua per-
spicit, & certius videt, quàm nos possumus literis ex-
plicare. Videt etiam prudentia tua infinitas alias diffi-
cultates coherentes & implicatas cum hac solutione,
ab ea, ope & consilio tuo, expediamur. Petitiõ nostrâ

eadem est, quæ semper fuit: ut literarum cursus liber & solutus, & nullis impedimentis retardatus, eò progrediatur, quò ut perueniat, omnes prudentia tua cogitationes cum magna sedulitate hætenus elaborârunt. Hac caussa nostra non noua est, sed nouis temporibus renouata est, quæ ut nullum nobis nouum onus importet, omnem veterem tuam in nos pietatem & studium imploramus. D. Iesus, &c.

MAGNO ANGLIÆ
Cancellario.

I Nuiti facimus, honoratissime Domine, ut tibi tantam regni molem soli ferè sustinenti, vllum nouum onus imponamus. Veteres tamen vexatores quietis nostræ Oppidani Cantabrigiæ, eò nos compellunt, ut hoc tempore, tempora tua paululum morari cogamur. Cogimur autem iniusta illorum operâ, & eò iniustiori, quò illi ad magis iustam Reipubl. partem complectendam à nobis hætenus excitati nunquam fuerint, nempe ut pacem regiam inuolatam nos inter nos conseruaremus. Res hac est. Chartam habemus ab Henrici. 3. vsque temporibus deductam, perpetua deinceps Regum authoritate firmatam, & longo seculorum serie in annuo vsu apud nos positam, ut singulis annis Vicecancellarius & Praefectus urbis ad dictum diem & locum coirent, quò insinrandum à certis Scholaësticis & Oppidanis ad pacem quietemque publicam tuendam exigerent. Ex Oppidanis duo Aldermanni, & ex singulis parochijs duo alij requiruntur. Hoc anno nec
Alder-

COMMENDATITIARVM, &c.

Aldermanus ullus, & vix etiam ex grege populi quisquam alius, perduci potuerat, ut hoc faceret, cum illud tamen, ut facerent, Vicecancellarius sæpè Regis nomine postulabat. Quod nomen Regis, ne publica authoritas contemnatur, in omnibus iuramentis veluti sacramentum quoddam interponi putamus. Vniuersam rem in longam verborum disceptationem productam, breuibus complecti literis non possumus: fidem propterea ut huic nuntio nostro graui viro adhibeam, etiam atque etiam rogamus. Vnum tamen hoc verbum ut animo figas, vel potius memoriae tuae renoces, vehementer cupimus. Fuit tempus, cum Oppidan nostri, metu Scholasticorum, se probe in officio continerent: nunc autem, cum nos sic sumus, & eò status Academia deuēnit, ut nullus metus à nobis imminet, nulla nocturna grassatio illorum ferociam comprimat: eò iam sese efferunt, ut quod antea non sperare hoc iam palam audere, & cuncta pro libidine miscere non vereantur. Nos contra nihil praesidij in domesticis fortunis ponimus, sed nos totos equitatis tutela, hoc est, tuae prudentiae iampridem tradidimus. Quod sanè consilium nostrum in hanc spem nos perduxit, ut nunquam possit esse tam proiecta Oppidanorum audacia, quae auctoritate tua non reprimatur: nec Academia salus tam iacens & deposita, quae opè tua non facile erigatur. Faxit Deus Opt. Max.

ut te summum Principi Consiliarium, patriae Cancellarium, literis Patronum diutissime conseruet.

HONO.

HONORATISSIMO VIRO D.

Th. Wriothesleio, Angliæ Cancellario
magno, Academiae Cantab. & li-
terarum patrono maximo.

Pro Academia.

EX literis quas nuper ad Academiam, Regia Ma-
iestatis Consiliarij dederunt, intelligimus, clarissi-
me vir, quantum Oppidani nostri, conatu quo-
dam nouo, sed antiquo suo more & instituto, laboraue-
runt, ut omnis illorum sumptus in rem militarem faci-
endus Academiae aequè ac illis imponeretur. Quae causa
illorum constare minimè potest, cum ea omnis duplici
fundamento nititur, quorum alterum verum non est,
alterum admodum imbecillum est. Nam, quod de con-
suetudine adferunt, quantum nos ex his, qui multa pro-
uecti aetate, multos annos in Academia permanserunt,
elicere quimus: vel quantùm ex omni superiorum tempo-
rum memoria, & monumentorum nostrorùm omnium an-
tiquitate colligere possumus, nihil tale vnquam in usu a-
pud nos positum fuit. Ex illo verò decreto, quo Academi-
am, ad eum, cum Oppidanis, sumptum partiendū teneri
contendunt, facilius conycere possumus, quanto studio
veteres illi vexatores quietis nostrae, ad Academiam
perturbandam incumbunt, quàm quid Academia &
Musæ ad belli vires sustentandas conferre vllò mo-
do debeant. Quod profectò decretum, si pro ea re vn-
quam quicquam facere potuisset, certè Oppidani nostri,
homines ad suam rem tam attenti excubatores, in
Aca-

COMMENDATITIARVM, &c.

Academiam tam intenti semper aduersarij, in tanta temporum opportunitate, in tam iusta (ut ipsi ferunt,) causa, (cum & iniustissimam quamq. attentare audeant) tam diuturno silentio obrutam delitescere minime permisissent. Quamobrem Academia, cum omni literarum ratione, ad te unum conuersa (cui uni quam uniuersis alijs se chariorem intelligit,) partim tibi ut alumno suo, cum auctoritate imperat: partim, ut patrono summo, demissè & humiliter supplicat: ut eius decus atque dignitas omnis, ab omni bellicarum rerum motu immunis, & calumniatorum strepitu secunda, in tui unius gratia, ope, & auctoritate conquiescere possit. Oppidani nostri, qui se tam graues aduersarios ad conuellendam Academiam intendunt, duplici errore hoc faciunt, quorum alter ingrata impudentia est, alter mira cuiusdam imperitia est. Ingrati enim sunt, quod eos ledere conantur, quorum vita communione, omnis illorum vita continetur. Nam opibus nostris, ut uiuant, ope nostra, ut benè uiuant, facilimè efficitur. Imperiti autem sunt, quod dum abducere nos à studio literarum, & rei bellicae ratione irretiri cupiunt, quantum iniuriam uniuersae Reipubl. moliantur, non satis intelligunt. Et enim, si viderent quod Dominatio tua cum paucis alijs videt, quanta ad puram Religionem retinendam, ad veram obedientiam Principi & magistratibus exhibendam, ad omnem denique humanae vitae societatem, à ferino ritu & ignorance separandam, in se litera momenta haberent, nequaquam nos ulla belli curatione à studijs literarum distraherent: sine quibus, nec quando bellum iuste suscipiatur, nec quando pax, ritè constituitur, ullo modo cognoscipotes. Itaque cum Princeps
noster

noſter grauiffimus, hoc Reipub. ſua munus Academia
imponit, vt omnis cognitionis & doctrinarum genera,
ab ea, tanquam è fonte quodam, profluant, qua poſtea
in reliquas regni ſui partes diſfuſa, ſinceram Religio-
nem, omnium officiorum ordinem & deſcriptionem, vir-
tutis morumque probitatem progignant & conſeruent:
precamur à te, prudentiſſime vir, vt ope ac conſilio tuo,
Academia noſtra non diſtrahatur ad alias quaſuis Rei-
publ. partes, ſed totam ſeſe ad eam grauiffimam Rei-
publ. prouinciã exornandam tradat & accommodet,
quam Princeps non ſine magno conſilio imponit, & ab
ea ſemper non ſine magna expectatione requirit exigít-
que. Quo beneficio tuo, non ſolùm Academiam, nos
omnes & ipſas literas: ſed Religionem, rectam vitæ
inſtitutionem, & reliquam vniuerſam Reipub. ſalutem,
qua literis aut alitur aut continetur, completêris. Chri-
ſtus Ieſus Dominationem tuam diutiffimè ſeruet inco-
lumem. Cantabr. E. Senatu noſtro.

EIDEM.

Pro Academia.

E Sacra Scriptura diſcimus, honoratiſſime Domi-
ne, tùm demum populo ſuo Deum Opt. Max.
vnicè fauère, cum non pueros, ſed viros pruden-
tes ad rerum publicarum gubernationem diuinitùs de-
ſignaffe videtur. Splendor autem & decus prudentis vi-
ri nulla alia in re eminentius elucet, quàm cum tota
mente in hanc incumbit curam, vt illa hominum ſocie-
tas, cuius rectionem ſuſceperit, ſumma cum felicitàte
tran-

tranquillam vitam traducat : id quod semper evenire solet, ubi hominum cum mens doctrina exulta, tum reliqua omnis vita publica pacis praesidio communita fuerit. Doctrina homines, ut homines sint, & ut germanum humanitatis nomen retineant, sola faciunt. Praesidium pacis sic homines inter se deuincit, ut absque ea esset, omnis hominum humanitas in immanitatem belluarum breui prolaberetur. Quantum verò prudentia tua diuina, ad hac duo Reipub. vincula conseruanda elaborauerit, iucunda nos profectò memoriâ tenemus, & in literarum monumentis in infinitam posteritatem transmittens. Nam si ab ipso primo ortu crescentis dignitatis tuae, beneficia tua in Academiam nostram commemorando perueniremus ad hanc celsam sedem, in qua nunc collocatus es, sentiemus, nunquam tibi aditum patefactum esse ad sublimiorem dignitatem, quin iisdem ipsis gradibus tuis litera nixa & insistentes, ad maiorem semper splendorem & amplitudinem, unâ tecum excitatae aspirauerint. Et, ut verè fateamur, agnoscimus bonitatem tuam sic se effudisse, ad complectendum omnes partes dignitatis literarum, ut ipsae litera ignorent, quid ampliùs à te ad earum conseruationem petere queant, nisi hoc tantum, ut quod semper fecisti, hoc perpetuò facias, ut dum literarum petitiones à tuis meritis vincantur, minimè formident, ne aliorum imperita crudelitati subijciantur. Age igitur, clarissime Vir, & perpetuò age, ut litera in hunc locum, ubi nunc sunt, tua potissimum opera euecta, tua itidem auctoritate in eodem, cum dignitate sua, & consueto otio, acquiescere queant : quo otio, quo minus more nostro frui liceat, tentatum est per hominem apud nos valde

turbu-

turbulentum, nomine *Maxwellum*. Res primo aspectu
 gravis esse non videtur, verum si attentè consideretur,
 praterquam quòd est contra omnem antegressa memoria
 consuetudinem, sine omni exemplo, contra ius & fas, pro-
 fectioni si prouisio huic rei adhibeatur, infinitam pertur-
 bationem postera vita nostra inuectura est. Hic *M.* ad
 vecturam regij piscis, cui praficitur, equos solet, per
 auctoritatem scripti cuiusdam, à certis hominibus a-
 demptos ad hanc vecturam traducere: & nuper, siue
 imperitus, quantum facere debet: siue improbitate
 concitatus, ad quicquid ei libet: equum Praefecti Col-
 legij Petri, cui uni propter temperatum & compo-
 situm incessum, ad salutem suam recuperandam, (quæ
 valde hoc anno imminuta est) certis temporibus consue-
 nit, in ipsa platea, ubi multi alij fuerunt equi inuito ser-
 uo eius, nulla antè pactione cum equi domino facta, abdis-
 cit: nec id quidem ad vecturam piscis, (nam currus e-
 ius iam aliquot horas in itinere progressus fuerat:) sed
 ad seruum eius vehendum, qui longè post currum inse-
 quitus est. Nec huius equi, nec huius Praefecti caus-
 sam agimus, prudentissime Domine: agitur causa om-
 nium eorum, qui equos in posterum hic habituri sunt.
 Prospicimus iam, nisi hic homo auctoritate tua repri-
 matur, quò hac importunitas paulatim serpendo euasura
 sit. Sentit etiam prudentia tua, quàm insolentèr ad vex-
 andū ceteros solet sese iactare hoc genus hominum, si im-
 perita illorum libido nulla prudenti moderatione coer-
 ceretur. Cautum enim est nobis antiquissimo Sena-
 tusconsulto, ab vsque *Eduar. I.* nobis confirmato, nè
 vlla tali in re vexaremur. Quòd priuilegium nostrum,
 tot seculis, in tam intenta aduersus Academiam,
 Oppi-

*Oppidanorum audacia, in tanta improborum hominum
licentia, inuiolatum hactenus & integrum nobis fuit.
Rogamus igitur te, per prudentiam tuam, ne subijci-
mur istiusmodi hominum intolerantia contra privile-
gia nostra: sed ita in eum animaduertatur, ut omni-
tū quieti tū turbulenti homines intelligant, quid a
Dominatione tua expectare debeant: & quod, te Can-
cellario, nec bonis praesidium, ad suorum leuacionem
deesse: nec malis spes ulla, ad aliorum vexationem,
relinqui possit. Rogamus etiam Dominationem tuam,
ut huic nuntio nostro viro integro & prudenti fidem
adhibeas, qui tibi has & alias res fusius possit expon-
re. Christus Iesus Dominationem tuam ad publicam
& literariam rem tuendam perpetuò seruet incol-
mem.*

D. R. RICHE MAGNO
Angliæ Cancellario.

QUam primū cognouimus te in hanc celsissimam
Reipubl. sedem euectum esse, prudentissime Do-
mine, in qua tu sedens habes in te coniectos omnium ho-
minum oculos, in qua tu quamuis Iudex sedens, iudicia
tamen aliorum sustinebis & colloquia etiam plurimo-
rum hominum subibis: Ecce Academia Cantab. tibi
hanc nouam dignitatem gratulatura, ut debet: & ve-
terem opem suam ex hac sede, quam tu nunc possides,
imploratura, ut solet: offert sese tibi inter reliquam ho-
minum turbam qui salutem suam ex equitate tua pe-
stulant, & expectant. Petit verò ut privilegia eius in
hoc primo Regis nostri Parlamento confirmentur, sine
quibus

quibus, nec spes literis, nec alacritas ingenijs, nec vlla Academia salus contineri potest. Quid Academia sit, quam Reipub. partem complectitur, quos & quot viros quotidie emittit, & in vineam Domini, & in administrationem Reipublicae, quantam spem optimorum ingeniorum sustinet, & quantam curam salutis etiam posterorum temporum in se recipit, prudentiae tua obscurum esse non potest. Hac utilitas ab Academia sapissimè percepta, & in vniuersas vera Religionis reliquaque Reipublicae partes latissimè diffusa, excitauit omnes Reges, omnia Parlamenta, omnes Angliae Cancellarios, in magnam curam procuranda salutis Academiae nostrae. Hinc fauor ille, quo nostra aetate mirifice Academiam hanc complexi sunt omnes, qui te in hoc officio antegressi sunt: quos cum tu aequas in omni ratione potestatis & prudentiae, superari certè te ab illis in vlla parte voluntatis erga literas, non solum obscurata laudis tuae certissimum indicium: sed praeterita etiam alicuius partis officij tui, quod Deo, Principi, & Reipub. debes, clarum esset testimonium. Liberè, sed verè loquimur, nec magis ad utilitatem nostram comparandam, quàm ad laudem tuam immensam excitandam. Utilitatem enim quam nos ex studijs non quaesiuimus, magnam partem iam percipimus, aliorum causa, qui nihil didicerunt, Religionis, Reipub. causa, quibus duabus rebus doctrina plurimum confert: ipsius etiam prudentiae tuae causa, cui Deus & Princeps curam huius rei tuenda imposuit, potissimum hoc tempore agitur. Age igitur, clarissime Vir, & tantum tribue literis nostris, quantum Respublica, Religio, & prudentia tua literarum studijs tribuendum esse iudicet.

Nos D. nostrum Iesum Christum orabimus, ut te nouum Anglia Cancellariū, nouum, vera Religionis adiutorem, & nouum etiam Academia nostra patronum diutissime seruet incolumem.

D. G. PAGETTO REGIÆ
Familia Censori dignissimo.

Pro Academia.

SI Oppidani nostri, prudentissime vir, vel iurisperandi, quo se obstrinxerint: vel Academia tranquilla lenitatis, qua nunc vsi fuerint: vel horum Reipub. nostra temporum, vel tue dignitatis, & reliquorum Regia Maiestatis Consiliariorum ullam rationem habuissent: aut nullas hoc tempore, aut cerie alias luras ad te scripsissemus. Sed cum tempus nunquam fuit, quando oppidani nostri vsi sint mitiori Academia, cum nullus metus à nobis immineat illis, nulla nocturna grassatio, nulla iuuenum ferocia eos interturbet, & cum hac nostra lenitate non contineantur, sed hinc potius sumpta occasione, in quamuis audacia libidinem sese effundant: cogimur, profecto cogimur, cum nihil proficiamus in domestica ope iam aliquot annos posuimus, Academia salutem prudentiæ tuæ tradere & commendare, utpote in cuius unius authoritate & consilio acquiescere cogitamus. Hys proximis superioribus Nundinis nostris, Procuratores nostri multorum bonorum virorum vocibus & querelis excitati, certa quadam nocte peragrârunt suburbana loca, & reliquos Nundinarios

recessus atque latebras, in quas abdere sese solet magna nefariorum hominum eluies, qui hoc semper tempore in has confluunt Nundinas: & magna turba deprehensa, in hijs etiam facinoribus, quæ honestè nominari non possunt, ad Maiorem (qui vocatur) Oppidi Procuratores veniunt, clauem communis carceris petunt. Maior autem, non à audaciâ, absque omni more: nullo exemplo, contra omnia privilegia: quibus conseruandis ille ipse singulari iureiurando astrictus est, clauem denegat: quæ causa commotus, non intelligimus nisi agrè ferat hanc perditam malorum intolerantiam legibus coercere. Procuratores nostri hoc exclusi carcere, ad Castellum (utroque enim loco arbitratus nostro uti per privilegia licet,) sese conferunt: ubi in carcerem datis nefarijs illis quos adduxissent, ecce tibi post unam aut alteram horam, Maioris filius maiori certè insolentia, quàm scelerata, agitatus, hos omnes è Castello abducit, & ad prisca scelera, cum noua spe, cum nouis animis, fractis legibus, contemptis magistratibus, derisis bonis illis viris, quorum querela comprehensi sunt, liberrimè reuertitur. Importunam huius facti indignitatem diser-
u verbis urgere nec possumus, nec volumus, prouidentissime vir: hoc tamen planè & simpliciter dicimus: Si hac iuuenilis licentia, si tanta improborum immunitas contra salutem Reipub. contra tot Regum privilegia, tot Parliamentorum consilia, in hac nostra ciuitate, sub hac tua auctoritate, in hijs Reipub. tem-
poribus, cum domestica omnia quietissima esse debent, ut regi sine animaduersione, aut defendi ad nouam libertatem potest: quò finet audacia, quò prorumpet vis, quid audebunt mali, quid non audebunt improbi, aut quid

in posterũ sperabũt boni & quieti, non videmus. Agnosce igitur causam nostram, clarissime vir, & autoritate tua perface, ut hi homines sentiant, quid sit leges violare, ius iniurijs perfringere, impunitatem alere, potestatem non vereri. Ex quo factotuo uniuersi homines intelligent, per te effectum esse, ut posthac nec malis spes ulla, ad alios vexandos relinqui; nec bonis praesidium, ad sese defendendos, deesse possit. Hanc rem fusius, & alia etiã Academia causas tibi explicaremus, nisi hi graues viri, qui has perferunt literas, id coram sermone opportunius facerent, quibus ut fidem adiungas, rogamus. D. Iesus, &c.

EIDEM.

Pro Academia.

C*Um studium tuum, & in hac Academia nostra complectenda, & in omni Reipub. parte procuranda maius sit, prudentissime vir, quã ut vel hoc augere possimus, vel istud imminuere debeamus: non commitemus, ut vel maxima negotia nostra, in hoc minimo otio tuo, longo literarũ sermone implicemus. Adferimus igitur tibi, non veterum beneficiorũ tuorũ recordationem, sed nouorum potiũs nouam quandam postulationem: postulamus enim, ut in hoc Senatu Parlamentario, immunitates & priuilegia nostra, quae vincula sunt & nerui literarum, noua Regia auctoritate, & nouo Reipub. consensu possint communitari. Qui mos tuendi dignitatem Academiae, cum longiquitate temporum, in Parlamentorum omnium primis*

Comitijs

Comitijs, ab omnibus Anglia Regibus sanctissime cultam constantèrque seruatus est, fieri certè non potest, ut litera hoc tempore sub Eduardo Principe, & Pagetto patrono, nouam aliquam, & inusitatam repulsam patientur. Age igitur, clarissime vir, ac si iudicio tuo litera sunt, Dei amplissimum munus, Regum optimorum clarissima insignia, florentis Reip. certissima praesidia, age, ut ex ope consilioque tuo, magna Academia spes, maior Reipub. fructus, maxima tibi ipsilana excitari possit. D. Iesus, &c.

EIDEM.

Pro Academia.

Quantam diligentiam, ad Academia nostra dignitatem tuendam, hijs superioribus diebus contuleris, & quam omnis penè literarum saluti tui unius consilio cõtineatur, omnes nos intelligimus, clarissime vir: dolemus tamen eam hoc tempore necessitatem nobis obuenisse, ut noua tibi potiùs negotia imponere, quam debitas gratias referre, paratiores esse videamur. Academia enim nostra omnis, frequentissimo Senatu, consentiente voce, se, decus, ac salutem suam uniuersam sic tibi commisit, ut quicquid prudentia in omnibus causis nostris, cum consilio Ioannis Chetani, Th. Smithi, Guilielmi May, Th. Wendy, G. Cicelli faciendum esse iudicauerit, hoc totum ratum, firmum & conclusum habeamus. Ut hoc negotium à nobis tibi datum suscipias, non nos tantopere ad usum nostrum postulamus, quantum uniuersa Respub. & omnis vera

Religio efflagitare videntur. Quæ duæ res, sine literarum præsidys, non decus suum cum summa laude tueri, sed vix mediocrem conditionem sine maxima reprehensione sustinere poterint. Cur Oppidani nostri nostris postulatis resisterent, non videmus: nisi veteri efferantur insolentia, ut literarum commoda, sua ducant semper incommoda: id quod maiori ne malitia faciant, an imperitia, incertum est: cum hoc certissimum existit, ex nostra Academia salute, sic omnem Oppidanorum salutem pendere, ut opibus nostris, facilius & fortunatè: ope nostra, piè & Christianè vivere perpetuò possint. Præterea, cum omnia nostra postulata, à nobis sic instituta sunt, ut vel libido improborum coërceatur, vel æquabilitas moderatorum contineatur, vel vera Religio populo Dei propagetur, & nulla nostra singularis commoditas conquiratur: certè, ut lenissime loquamur, vel ingrati in Republicam, vel impij in Religionem illi homines sunt, qui rem tam utiliter susceptam, & piè institutam impedire velint. Perfice igitur, clarissime Vir, quantum tua prudentia perficiendum esse iudicabit, in cuius vniùs auctoritate, salus Academiae nostræ hoc tempore conquiescit. Quo nomine etiam atque etiam tibi laborandum est, ut sub te literarum dignissimo patrono, ea dignitas literis restitatur, & ea spes & alacritas literarum studijs proponatur, ex qua tua præcipua laus, certissima Reipub. ornamenta, maxima Religionis præsidia foeliciter efflorescant. D.

Iesus, &c.

EIDEM

EIDEM.

Pro Academia.

CVM te virtus tua, & singulare ingenium magnis
 literarum praesidijs ornatum in summo digni-
 tatis gradu collocauerit, ornatissime Vir, nihil
 profecto est vel in spe nostra maius, vel in sermone no-
 stro frequentius, quàm quod tu perpetuò vis, vniuersam
 hanc praeclarae fortunae tuae dignitatē, vicissim ad virtu-
 tem & literarum studium conuertere. Et cum nos omnes
 intelligimus, quanto fauore, ope, & gratiā, singulos quosq;
 complecteris, qui literarū nomine à te quicquā petunt:
 nullo modo sanè diffiteri possumus, quin nos vniuersos,
 cum vniuersa literarum causa, ad te confugientes:
 consilio & auctoritate tua adiuuare velis. Atque,
 cum nullum beneficium vel amplius ad splendorem exis-
 tat, vel latius ad Reipub. utilitatem emanet, quàm id
 quod in vniuersos transfundatur: nihil profecto in omnes
 homines magis vniuersè pertinet, quàm quod nobilem
 hanc literarum sedē stabilire queat: qua vel propterea
 à prudentibus viris Vniuersitas nominata est, quod vni-
 uersa fere humana vita salus, ut religio in Deum, obe-
 dientia in Principem, ordo & descriptio officiorum, pro-
 bitas & integritas morum, ex hoc loco, veluti puro
 quodam literarum fonte, optimè percipi, & abundè
 hauriri solet. Causa, quam ut tuearis expetimus, hu-
 iusmodi est. Sentimus nos teneri eo Senatusconsulto, quo
 cetera vbiuis locorum in Anglia tenentur Collegia.
 Atque ut certò scimus, quod optimè & consideratissimè

literarum studijs propagandis consultum prospectumque fuerit : ita vehementer petimus, nè causa literarum illis hominibus tradatur, qui melius cognoscunt, quid pecunia solet facere, quàm quo in loco doctrina debet esse: sed ab hys, ut tota transigatur, qui ex utriusque rei natura, utranque rem probe aestimare norunt. Nihil aliud in hac causa petimus: quàm quod tu ipse literis tribuendum esse indicaueris. Literæ enim nullo modo fluctuare possunt, si in prudentissima consilij tui gubernatione conquiescunt. Nam minimè existimauimus, quòd tantum possit ullius hominis libido aut potestas, ad prædiolanostre diminuenda, quantum tua gratia valet apud Regiam Maiestatem, & authoritas ad studia literarum augenda. Quicquid ergo ad rationes Academiae nostræ constituendas allatum fuerit, id primum Regia munificentia acceptum feremus: dein, totum illud, quicquid sit, à tuo consilio profectum esse dicemus. Quo beneficio tuo, nèque nobis, ad usum: neque posteritati nostræ, ad memoriam: nèque tibi ipsi, ad veram laudem, maius aliud esse potest.

D. WENDÆO.

Pro Academia.

Q*uoties tuam olim in consilijs nostris domesticis prudentiam, & singularem nunc in negotijs nostris aulicis diligentiam consideramus, clarissime Vir, toties optimi viri & maximi patroni Academiae nostræ Guli. Butti memoriam, acerbam animis nostris, sed debitam eius in nos beneficij renouamus. Sed cum tu*

semper immigrasti in possessionem non solum ordinis & loci illius, ad tuam dignitatem: sed voluntatis etiam & studij illius, erga nostram Academiam: existimamus in te Buttum reuiuiscere. Qua cogitatione, non modo desiderium tanti viri melius toleramus, sed vehementer & tibi, propter aequalem dignitatem: & nobis, propter parem commoditatem: gratulamur. Indue totum Buttum ergo, clarissime Wendae, hoc est totum animum, studium, voluntatem eius erga literas, locum gratiam, & dignitatem eius apud Regem cape sce. Clarior vir ad imitationem proponi, maior dignitas ad laudem requiri profecto non potest. Neque hac scribimus, ut munus videamur suscipere monendi, sed declarare potius officium tibi gratulandi, imitantes praclarum illud praclarissimi Poeta carmen.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo Laudat, & hortatu comprobata sua.

Academia vicissim pollicetur tibi, eundem animum, eandem voluntatem, qua semper Buttum unice complexa est: & hac sane charitate, nec a te expectari, nec ab illa dari gratius quicquam potest. D. le-
su, &c.

CLARISSIMO VIRO DOMINO Antonio Dennaëo, Equiti aurato,
Regis Consiliario dignissimo.

Pro Academia.

Illustrior ne sit in te, (clarissime vir,) prudentia,
consilium, gratia, & auctoritas tua, an voluntas, studium,

dium, suauissimi mores, & humanitas tua, anceps san-
 questio inter omnes esse solet. Sed cum hac omnia sunt
 vel fortune ornamenta, vel natura beneficia, vel indus-
 tria & laboris tui fructus, ex hijs certe commoditati-
 bus quamuis magna, non maxima tamen laus tua efflo-
 rescit. Omnium voce & consensu percrebrescit alia tui
 commendatio, quam tibi, non auspicio fortuna, sed ductu
 Spiritus sancti, in restituenda vera Religione, in procu-
 randa Reip. salute, in tuenda literarum dignitate com-
 paraſti. Ha tres res studia tua sunt, quorum laus in ser-
 monem omnium temporum peruolitabit, fructus in com-
 moditatem plurimorum hominum redundabit, exemplum
 ad imitationem optimorum in Repu. virorum longissime
 perdurabit. Et cum Religio, doctrina, Resp. omnes
 curas tuas sic occupant, ut extra has tres res, nullum
 tempus consumas: hoc tempore tamen opus habemus, non
 ut a te contendamus, sed ut in memoriam redigamus,
 atque rogemus te, ut opera tua in hijs proximis Regni
 Comitibus, Academia nostra privilegia, noua auctoritate
 Regis, nouo consensu Parlamenti stabiliantur.
 Causſa (ut tu prudenter vides Prudentissime Dennee,) non
 agitur eorum studiosorum, qui nunc Cantabrigiae
 mœnibus includuntur: agitur salus absentium, qui aut
 ignari, propter inscientiam: aut exclusi, propter aetatem:
 nec agnoscere quod utile est, nec petere quod equum est,
 possunt. Agitur spes eorum patrum, qui huc ad studia
 literarum liberos suos mittere solent: agitur salus etiam
 posterorum: aguntur ornamenta florentis Reip. aguntur
 praesidia verae doctrinae. Causſam hanc urgere
 sanè possumus, sed apud te profectò nolumus: unam
 tamen rem in altissima mente tua condere cupimus.

nec in tua solum, sed in eorum omnium, qui hoc tempore
 Republica gubernatores à Deo constituti sunt: Illi hu-
 iusmodi est, nè ea ratio, quæ ignorantiam malorum sa-
 cerdotum iustissime puniat, optimorum etiam ingenio-
 rum spem à studijs literarum unà auferat. Hoc reme-
 dium non malos ad sanitatem adduceret, sed bonos, ad
 desperationem adigeret. Sed tu hæc melius prudentiâ
 tuâ complecti, quam nos scripturâ nostrâ explicare pos-
 sumus. Quò igitur te ducit cura Religionis, salus Reipub.
 & utilitas Doctrina, studio, ope, gratia, & authoritate
 tua incumbere. D. Iesus, &c.

E I D E M.

Pro Academia.

Cum nemo te sit (ornatissime vir) vel maiori apud
 Regem gratiâ & authoritate, vel paratiori er-
 ga literas studio ac voluntate, in certam spem
 ducimur, ipsas literas, quas tantum diligis, à Rege, apud
 quem tantum potes, te præsertim patrono, quicquid im-
 petraturas. Scis, quòd fortuna & facultates nostræ uni-
 uersæ, Regiæ potestati sese tradiderint. Prudentes vi-
 ri, qui prudentiam Regiæ Maiestatis mirifico ardore ad
 fouendas literas incensam intelligunt, non hinc metum
 ullum literis imminere, sed perpetuam quandam se-
 curitatem eisdem comparari, & ipsi planè prospici-
 unt, & cunctis palàm promittunt. Plerique tamen ho-
 mines, (quia homines sunt,) & hoc rerum motu vehe-
 menter tanguntur, & magno perculsi metu verentur,
 nè quidam dulcedine prædiorum nostrorum illecti, plus
 suis

suis rebus studeant, quàm, quid literis fiat, laborent. Aditum omnem istis hominibus irrependi in pradia nostra præcludi vehementer optamus. Quod fiet, si non permittantur literarum negotijs sese immiscere : sed tota hæc res illis committatur viris, qui quantum doctrina in omni Repub. valeat, ad societatem hominum, ordine, moderatione, & humanitate deuinciendam, prudenter intelligunt. Nam si hæc parua prædiola nostra, quæ reuera nervi sunt studiorum, ullo modo præciderentur, quàm præsens literarum interitus consequeretur, tu ipse, prudentissime Dennaë, planè vides. Scis enim literarum initia à parentibus imperitis ortum habere: hi liberos suos literarum scholis committunt, non præstantia doctrinæ excitati, sed spe vitæ fortunata consequenda allecli. Si præmia tollas, concidit parentum spes : & sic ingressione, omnis via literis obstructa est. Quamobrem, nisi certa literarum præmia, infirmam parentum spem concitauerint, omni fructu, qui ex doctrina percipi solet, Respub. carebit. In hoc rerum metu, quo plerique circumfusi sunt, maturum remedium cum magna celeritate expectamus. Eò enim res redit, ut vir ulli ad Academiam veniendi spem, & admodum pauci diutius in Academia manendi alacritatem habeant. A te petimus igitur, ornatissime Vir, ut gratia & ope tua eueniat, primùm, nè nos cum nostris fortunis, quibus suis hominibus committamur : deinde, ut aliqua etiam in hijs rebus conficiendis celeritas adhibeatur. Quo factò, parentum vota meliore spe allicies, adolescentium ingenia alacritate acues, ornamenta literarum, quasi de integro, excitabis, & perpetuam tibi ipsi laudem in omnium memoriam comparabis. Deus, &c.

EIDEM.

EIDEM.

Pro Collegio.

Tuam in Deum pietatem eximiam, singulare in
 bonas literas studium, egregiam & planè sum-
 mam in egenos quósque subleuando charitatem,
 atq. amorem abundantissimum, ut sæpè antehac (am-
 plissime Vir) auditione quidem accepimus, ita nunc re
 experti, eorum omnium testes constantes sumus, rati
 nihil tam magnificè dici posse, istis in rebus, id quin
 tua virtus multis partibus superet. Nam quod scho-
 lam nostram Sedbariensem iam nutantem, imò dilap-
 sam, & planè desperatam, vigilantia & industria
 tua assidua tam mirabili modo recuperaueris, non mo-
 do superiorem fundorum venditionem impediendo, ve-
 rum etiam diligentissimè praeuendo, nè in simile
 posthac periculum deueniat: in ea re egregiè osten-
 disti tum quantopere pietati faueres, tum cuiusmodi
 sis doctrinae patronus, tum qualem te habeant adiuto-
 rem, & quam insignem defensorem, omnes tenuioris
 fortuna & pauperculi homines. Hac cum ita sint, &
 re multò maiora, quàm ut vlla par oratio reperiri pos-
 sit, certè uno ore omnes confitemur, beneficium nos
 magnum de te accepisse, & pro hoc summo maximò-
 que officio tuo in nos, gratias sanè maximas animo
 gratissimo libentè habemus. Nec solum dignitatis
 tuae obligatissimos reddidisti, quos tanto munere auxe-
 ris: sed patriam illam communem, inopem & longin-
 quam, de qua nunc optimè meritus es, quæ fructum
 huius

huius rei cumulatissimè sentiet, preces ad Deum faciet perpetuò fundere: imò ne dum natos pueros, qui ex ista schola emittentur, & per te optimam educationem assequuturi sunt, immortalì hoc beneficio in perpetuum obligabis, tuæ Dominationi semper fore deuinctissimos. Dominum Iesum precamur, ut (quemadmodum feliciter iam diu cœperis) omnia pia studia, & bonas causas grauitè promoueat, sic progrediare indies in consimilibus adiutandis: ita fiet, ut toti Reip. corpori sis ornamento non vulgari, pijs solatio summo, Academijs patrocinio maximo, Collegio nostro adiumento incredibili, tibi ipsi commendationi singulari. *Canta. E Collegio nostro D. Ioannis. Anno. 1549. Martij. 9.*

REVERENDO IN CHRISTO
Patri ac Domino, D. Thomæ Westmo-
nasteriensi, summo Academiae no-
stræ & literarum patrono.

Pro Academia.

Indigentia petendi pudorem abicit, & sapientia honestas petitiones non repudiat: cum igitur talibus animi ornamentis Dominatio tua abundet, ut propter magnitudinem sapientiae tuae & eruditionis, in summo loco & dignitate collocatus sis, arbitramur neque auctoritati tuae facultatem, neque sapientiae tuae studium deesse, ut Academia inopi & miserae opem & presidium afferas. Nam de qua Dominatio tua florente gloriari potest, quasi patria ad procreandum, & parente ad educandum: de eadem afflicta & egente Dominationem

tam laborare par est, quasi digna qua adiungetur, & ido-
 nea qua exornetur. Tres sunt res, quas Vicecancellarius
 noster, Academia nomine Dominationi tuae commenda-
 bit: Caussam privilegiorum, et exequiarum Regis Hen-
 rici. 7. pecunias, & Franciscanorum adium comparatio-
 nem: in quibus rebus promouendis, Dominationem tu-
 am obsecramus, ut Academiam respicias, & illius
 salutem in his rebus positam & constitutam putes: qui-
 bus si deficiatur, non crescere litera & florere, sed
 ne consistere quidem aut permanere possunt. Prini-
 legia ab Oppidanis oppugnantur, decem mina pro exe-
 quijs nobis detrahuntur, in Franciscanorum adibus
 comparandis magno labore paruas progressiones feci-
 mus: privilegijs nostris salus Academia, & tran-
 quillitas literarum continetur. Pecunia illa nervi
 sunt & quasi firmamenta nostra Reipubli. Francisca-
 norum ades non modo decus atque ornamentum Aca-
 demiae, sed opportunitates magnas ad Comitiae & omnia
 Academiae negotia conficienda habent. Hac cum Do-
 minatio tua plane cognita & perspecta habeat, speramus
 te neque tranquillitatem nostram Oppidanorum libidini
 concessurum, nec non effecturum, ut pecuniam illam an-
 tiquam, ad Academiae inopiam recreandam, retinea-
 mus, & ades Franciscanorum ad dignitatem & utilita-
 tem Academiae obtineamus. Indignum est enim prini-
 legia nostra, à sapientissimis Regibus perpetuo concessa,
 illorum imperitiæ permittere, qui nos euertere conan-
 tur: quibus euersis, ne illi quidem incolumes esse pos-
 sunt. Inutile est pecuniam nostram auerti, qua so-
 la omnes Academiae sumptus sustinemus: & aduer-
 sus omnes iniurias nos defendimus. Infructuosum est
 omnes

COMMENDATITIARVM, &c.

omnes facultates nostras, omnes opes, omnes copias in unam rem, Academia honestam atque utilem, consumptas esse, & eodem semper reuolui nihilque proficere. Quod si (quemadmodum speramus te facturum,) Dominatio tua hæc tempora Academia, quanta sunt consideret, & ad eam defendendam atque ad augendam animum conuerterit, & aduersus Oppidanorum impetum, authoritate ad pecunias retinendas, consilio & sententiâ ad ades illas consequendas, fauore & gratiâ iuuare velit, speramus paucis diebus res nostras afflictas ac desperatas, ad florentem iterum & illustrem statum reducendas esse. Quod ut fiat, magnoperè à Dominatione tua precamur. Dominus Iesus Dominationem tuam diu nobis seruet incolumem, Cantabrigia. E Senatu nostro, Decimo nono Ianuarij.

EIDEM.

Pro Academia.

CUm Regij Consilij authoritas, de nouo militum delectu habendo, ad nos perueniret, eiusque rei procuratio summis & optimis viris traderetur, ut toto hoc comitatu Cantabrigiensi conquirerentur, quia nulla nos exceptione excluderemur, eius mandati ius ad nos etiam putabant peruenire, institueruntq; et reliquorum, sic nostrorum hominum delectum habere: quod cum nos animaduerneremus, & superioribus temporibus, simili in causa, Regia Maiestati Consilio essemus liberati, putauimus nostris rebus accom-

accommodatum fore, si qua immunitate eramus exclu-
 s. andem illis ostenderemus, quam quidem per humani-
 accipiebant, libenterq; se aiebant hoc nostra libertati
 condonare velle, si vestra etiam authoritatis testimoniū
 accederet. Quare, pro singulari tua beneuolentia erga
 nos, magnopere à te contendimus, vt exigui laborē tem-
 poris, in voluntate tua erga nos declaranda, impartias, &
 ut eadem nobis conditio remaneat, qua semper ante hoc
 tempus, & superioribus annis Regij Consilij decreto vsi
 sumus. D. Iesus amplitudinem tuam diutissime seruet
 incolumem. Cantab. E Senatu nostro. 19. August.

COLENDISSIMO VIRO N.
 Collegij Diui Ioannis Euangelistæ
 Magistro.

Pro Collegio.

Audiuimus literas tuas colendissime Vir, datas (vt
 putamus) 24. Nouemb. Audiuimus quidem,
 & id semel, sed tanta cum animi nostri acerbi-
 tate, quantum nec tu opinione tua concipere, nec nos li-
 teris nostris exprimere possumus. Quatuor Seniores
 profecti sunt ad Magistrum Crosseum petaturi has lite-
 ras, vel ad vnā horā: quod cum denegatum est, vel
 saltem, vt relegerent, petierunt: neque hoc sanè cou-
 cessum est. Veremur tamen, nè hæc litera tua hijs homi-
 nibus sapè & liberè, perlegantur, qui non multum no-
 bis, & minime tibi fauent. Hoc modo impediti sumus,
 quominus plenè tibi scribamus: satis tamen superque
 satis habemus, quod scribamus, & malumus gra-
 tias

tias tibi agere pro hoc studio tuo, quo Collegium induci
 iuuas, (quod debemus, & quod etiam facimus,) quam
 acerbitates animorum nostrorum ostendere. Quietissi-
 mus, tranquilli, leti, abditi in optima studia nostra, De-
 um testem inuocamus, antequam tua litera nos conie-
 cerint, in nullum certè tumultum, sed in maximum
 profectò moerorem. Nullum factum nostrum com-
 ruit tam acerbis literas tuas. Fandinus, piè, Chri-
 stianè, tranquillè, quietè erudiuit iuuentutem nostram
 in aurora, ubi sanè nos omnes, quotquot adfuimus, sum-
 mo gaudio perfusi sumus, postquam semel gustauerimus
 quid sit Deum in spiritu & veritate colere: & exopta-
 mus ut hoc semper nobis fiat: tantum abest, ut eum
 factum ullo modo damnemus. Sunt qui obedientiam
 magistratuum nobis obijciunt, fuerunt etiam qui dixe-
 runt, non es amicus Casari. Utinam non eodem modo
 ab utrisque hoc dictum fuisset. Utinam corda & nostra
 & illorum (inuiti his verbis utimur) ita reuelata esset,
 ut quem animum erga Principem nostrum, & eum le-
 ges, utrique nos gerimus, palàm patefieret. Rogamus
 Hutchinsonus, & Thomas Leuerus, duo viri & docti
 & graues, & piy, disputabant an Missa sit Cœna Do-
 minica. Sacramentum eucharistia reuerendissimè
 laudabant, ne verbum apud nos de hac re, quidam
 nescimus quid, nec quos, in oppido loquuntur de hac
 re: & propterea, nè videamur sic disputationes
 stras in angulos compingere, ut lucem & conspectum
 hominum ferre non possint, communi consilio, communi
 nobis studiis, communibus precibus apud DEVM
 nos inter nos constituimus, hanc ipsam propositionem
 in publicas scholas adducere: quod iam fecimus, & docemus

doceamur quid pro Missa, quæ sic possidet conscientias
 hominum, dici potest. Rem (DEO volente & adiu-
 uante) sic tractabimus, ut nec vera Religio iacturam,
 nec hoc Collegium scandalum, nisi à certis hominibus,
 qui neutri fauent, patiatur. Hoc faciemus non nisi eru-
 ditione, quam non agnoscimus: non etate, non gradibus:
 sed nisi spiritu eius, qui potest omnem imbecillitatē cor-
 roborare. DEVS veritatem suam miris modis pro-
 mit mundo, & propterea, est admirabilis in omnibus
 factis suis. Obedientiam magistratum nos summo-
 pere amplectemur, & credimus quòd illi probabunt fac-
 tum nostrum, si nos conscientias hominum primum
 amamus & colimus, ut illi postea opportunius optimas
 leges serant. In solo inculto nihil seri potest. Hoc
 magnum est, licet paucis verbis compræhensum est.
 Et, si ulli operarij tempestiuitatem urgere debent,
 Academia certe debet, & in Academia, nulli ante
 nos. Quietè, Christianè hoc instituimus, & in Domi-
 ni progrediemur, & in eo, fulmina Papiſtarum omni-
 um contemnimus. Tu absens es, nec particeps eris no-
 stri stultitiæ: libentè (nisi tu aliter vis) declarabimus,
 quantum tu à nobis discrepas. Sed interim, hoc nos omnes
 vehementer perturbauit, quòd de te iactauit in pran-
 dia M. B. nempe te non multum curare, si nostra cau-
 sa ponas hunc magistratum, quem geris apud nos, cum
 summa nostra voluptate & voluntate. Quinam nos
 amamus? Aut quinam illi sunt? Quæ studia, quis
 factus utrorumque? In quibus residet laus & doctrina
 huius Collegij? Per quos instituitur iuuentus? Qui so-
 lus hoc facere? Qui volunt? Qui possunt? Qui faci-
 lius Vite modestiam & honestatem circumspice? Quid

si vnus aut alter ex nobis nimis princeps & vehemens est, hoc omnibus imputas? Audi quid dicimus. Habes tu hic chorum talium virorum, qui si dissipatus fuerit, talem vix iterum in hoc colliges. Sunt certè, qui non maximam alacritatem habent hic manendi, interim tamen sic tibi (propter Dominum) parebunt, ut cum abierint, tum senties, quales viros & certos amicos in hoc Collegio olim habueris. Dominus te (colendiss. Vir) diutissime seruet incolumem, & nos precabimur Deum, ut quod in nobis incœpit, hoc sua potētia perficiat, quod erit, speramus, & Deo gratum, & Ecclesia Dei utile, & huic Collegio commodum & honestum.

D. IOANNI CHECO REGIÆ
Maieſtati à priuato cubiculo.

Pro Collegio.

EX vniuersis ornamentis tuis (clarissime vir) quæ aut tributa à naturâ, aut cōparata industriâ, aut fortunâ donata sunt, nullum sanè existit vel illustrius ad laudem, vel maius ad admirationem, humanitate & beneuolentiâ tuâ. Reliquas omnes virtutes tuas vel cum quibusuis hominibus communes, vel pares cum multis, vel mediocres cum plerisque possides: in ista autem humanitatis laude paucissimos pares, nullos te superiores habes. Quæ quidem humanitatis tua laus, quanto magis cetera ornamenta tua splendore & dignitate antecedit, tantò sanè diligentius elaborandum est, ut hac virtutis gloria, amplitudini tuae maior dignitas indies accedat. Quanta sit autem huius

virtutis vis, ad conciliandos hominum animos, & alter-
nam nominis gloriam comparandam, tua prudentia
(clarissime Vir,) facilius cogitare, quàm nostra lite-
re declarare possunt. Nos verò Collegij Ioannis socij,
& discipuli uniuersi, quia maximos semper beneuolen-
tia tua percepimus fructus, & nunc planè videmus quā-
tum tibi cura sit de nobis, quantum Collegij nostri cau-
sam tanto cum studio, apud Dominum Protectorem
promoneas, cogimur profectò (nisi ingratissimi haberi
velimus) hoc, quodcunque est, testimonium volunta-
ti nostræ ad te mittere. Et quanquàm graue est pete-
re quicquam graue ab eo, de quo quisquam benemeriti-
tum se putet, ne id quod petit exigere magis quàm ro-
gere videatur: tamen quia tua in nos & clarissima &
maxima extiterunt beneficia, estque animi ingenui cui
multum debeas, eidem plurimum velle debere, petimus
ate, vt, quos cœpisti labores cum eximia laude tua, in
Collegio nostro, virtute, literis & opibus adaugendo, eos-
dem ad maximam tui nominis dignitatem, & Reipub.
nostræ amplissimum fructum, ad exitum & finem perdu-
cas. Dominus Iesus te omni splendore augeat, & nobis
dulcissime incolumem seruet.

D. A. MARCHIONI BRAND.

Seniori in Prussia.

Pro Gul. Watsono.

Illustrissime & excellentissime Princeps, Domine
honoratissime, Pro summis Excellentia tua in me
iam sæpè collocatis beneficijs, & gratias, quas ha-

beo maximas, in praesentia libenti animo ago, & omnia
 mea deinceps in posterum officia, paratissima voluntate
 Amplitudini tuae offero & addico. Ista bonitas Ampli-
 tudinis tuae, antea sic mihi cognita & experta, facit, ut
 non solum libenter, sed etiam audacter iam petam à ve-
 stra Excellentia, quod Amplitudini vestrae ad conceden-
 dum valde facile, mihi verò meisque rebus ad accipien-
 dum, ita necessarium erit, ut novus cumulus ad veni-
 ra beneficia in me saepe collocata accessisse videatur. Pe-
 to igitur summopere à vestra Amplitudine, ut libera
 mihi vestra facultas concedatur edificandi quatuor na-
 ves in urbe vestra Regiomontana: utque ad eam rem
 perficiendam, integrum mihi sit, vestro bono favore atque
 gratia, eò adducere fabros & architectos Anglos qui pe-
 riti sunt construendarum navium ad morem & usum
 Anglicanum: utque mihi liceat praeterea in illa vestra
 ditione materiem ad id aptam, iusto pretio emere, & op-
 ram etiam subditorum vestrorum, qui gnari sunt illius
 artis, communi mercede conducere. Si hoc beneficium
 mihi, meoque nomine, meis procuratoribus vestra am-
 plitudo concedat, quicquid erit in Anglia, quod vestra
 Excellentia aut voluptati aut usui esse possit, quod mea
 diligentia perquiri, aut meis fortunis comparari queat,
 tantum in ea re navabo & perficiam, quantum (ut ipe-
 ro) me & memorem talis accepti beneficii, & paratissi-
 mum deinceps ad omne genus reliqui officii vestrae Ex-
 cellentiae prestandi ostendet & declarabit. Respon-
 sionem fauoris & gratiae vestrae Amplitudinis plenam
 cupide expecto. Deus longissimam vitam, & felicissi-
 mum rerum successum vestrae Amplitudini concedat.
 Lond. 6. Aprilis.

DOMIN

DOMINO ALBERTO MAR-
chioni Brand. Seniori in
Prussia.

Pro Gul. Watfsono.

Illustrissime & excellentissime Princeps, honoratiss-
ime Domine. Literas Excellentia vestra, undeci-
mo Iunij, Montiregij datas accepi: Ex quibus li-
teris duplicē cœpi voluptatem: primum, quod ex his li-
teris intellexi, meas, 6. Aprilis, Londini datas, ad manus
vestra Excellentia peruenisse: deinde, vestram Excel-
lentiam petitionem meam de quatuor nauibus istic adi-
ficandis, clementer, benignēque mihi concessisse. Eo ani-
mo accipio hoc beneficium, ut summopere mihi laboran-
dum esse putem, ut quemadmodum ego nunc expertus
sum vestram Excellentiam munificentissimum esse
Principem: sic vestra Excellentia aliquando sentiat
me esse virum & gratum, & tanti beneficij non imme-
morem. Quod, ut verbis nunc libenter ostendo: sic re-
quā, breui (Deo volente) idem declarabo. Conditio-
nes omnes, quas vestra Excellentia scribit mihi esse
sequendas in edificandis hijs quatuor nauibus, & ac-
cipio libenti animo, & præstabo certissima fide: ita, ut
nec cuiquam priuato viro, nec ipsi Reipub. occasio-
nem daturus sim, iustè in hac re de me conquerendi.
De incōmodo ullo, vel periculo minimo expectando, vel
Regi Dania, vel ullis vicinis vestris, ex adificatione
harum nauium, non est, ut vestra Excellentia quicquā
timeat. Nullus enim non leuis rumor, sed ne minima

quidem suspicio ullius motus contra quenquam in hoc regno Anglia, existit. In qua re fidē mihi velim vestra Excellentia habeat, in ceteris verò meis rebus omnibus, summo studio rogo, ut procuratori meo eandem fidem vestra Excellentia tribuere dignetur, ac si ego præsens isthuc essem. Deus, &c.

REGIÆ MAIESTATI.

Pro paupere Burgundo.

Clementissime Princeps. Serviui hic in Anglia multos annos. duobus Casaræ Maiestatis Oratoribus, D. Eustatio Chappio, & D. Franc. Dilpho: uterque in patriam reuersus, intestatò moritur: quo fit, ut ad me, ex longa seruitute nihil, præter senectutē & inopiam, perueniret. Itaque, nisi solamen senectuti, & subsidium inopia mea tua diuina bonitas attulerit, spes mihi reliqua nulla omnino est. Natus sum in Burgundia: consumpsi & mea omnia, & me ipsum in Anglia. Respice ergo (clementissime Princeps) me, non naturā solum, sed fide atque voluntate, obedientissimum subditum tuum. Deus mihi spem, & bonitatem tua mihi animum auget, ut ego tuus subditus, ad te Principem meum confugiam: non ex iure & merito meo, sed ex gratia & beneficentiā tua, quicquid facies, factururus es. Exiguū quiddam mihi, hac oppresso miseriā, magnum solamen adferet: propterea, quantum ego nūc & fidelis subditus ab optimo Principe suo expectare queat, tantum mihi inopi seni, ex tuā clementiā precor. 15. Iul.

D. AN

D. *ANDRÆE BYLDE*, SERENISSIMI Regis Daniæ Consiliario.

Pro D. Cancell : In gratiam Tho. Banisteri.

Illustris & magnifice vir. Serenissimus Rex noster, serenissimæque Regina scripserunt ambo nuper ad illustrem Principem Regem Daniæ in fauorem Th. B. cinis Londinensis : id quod vterque fecit & libenter & studiosè, cum propter equitatem causæ, tum propter probitatem viri. Ipse quoque, eadem de causâ eundem virum, vestra prudentia libenti animo & magno studio commendo. Itaque, si T. B. vestro consilio, vestraq; ope atque gratia, apud serenissimum Regem D. ad explicandam suam causam (meo rogatu) uti possit, libenter ego vicissim, quicquid aut grati vestra amplitudini, aut commodi cuiquam (vestro nomine) facere queam, præstiturus sum. 2. Apr. 1555.

Pro T. Banistero.

*AD SENATVM GA-
dauensem.*

Magnifici viri. Et gratias vobis pro vestro fauore, & laudem etiam pro vestra equitate, libenter tribuo, quam in cognoscenda explicandæque causâ C. B. mercatoris Angli adhibuistis. Ea est huius viri perspecta probitas, ut ego ipse illius causâ valde liben-

libentèrque velim. Itaque cùm intelligerem eius aduersarios tam importunos & turbulentos esse, ut in prudentissimi Senatus vestri iudicio & equitate acquiescere non possint, quin à vestra sententia tam ritè acta & iussu lata, ad auctoritatem Regis Polonia prouocent, scribendum vobis esse duximus, & à vobis petendum id, quod me etiam tacente, libentèr facietis, ut cum illius causa, & vestra sententia in idem discrimen adducta sunt, utrique patrocinari iam velitis : quod factum vestrum & vobis laudabile, huic vero optatum, & mihi valde gratum futurum est : quemadmodum facile sentietis, quando idonea aliqua opportunitas aut gratificandi vobis, aut commodandi vestris, mihi oblata fuerit. Valete. 22. Martij.

Pro D. Cancell. in gratiam G.B.

REGIÆ MAIESTATI.

S*Erenissime Rex, & Princeps clementissime. Cum libertatem marito meo, & meum maritum mihi restituissti, te vitam denuò utrique dedisse, ambo libentèr prædicamus. Et cùm mortales omnes, suos propterea venerantur parentes, quia dulcissimum lucis aspectum ab eis acceperunt, in loco certè parentum, ut tuam Maiestatem habeamus, arctissimo vinculo non necessitatis nostræ, sed paternæ bonitatis tuæ, in perpetuum diuincti & obligati sumus : quanquam hoc etiam nomine, plus tibi quàm parenti suo debeat maritus, quia vitam ipsam, quam parentis offensa abstulerat, tuam reddidisti bonitas & indulgentia. Et quia hac vita quam tu solus dedisti,*

dedisti, sine victu, vitalis esse non queat: certè, cum hoc quod maius est, atq; adeò maximum munus accepimus, de minori quidem beneficio si dubitaremus, nimis sordida nimisque maligna de tua Regia munificentia, nostra esset cogitatio. Postulata nostra non sunt magna, nec maiora quàm in prasentia retinemus. Non plus requiramus, quàm nunc habemus, habendi autem alium modum solummodo postulamus. Modus autem huiusmodi est. Ego, propter mariti offensam remotà fui, & id quidem iure huius regni, ab omnibus prædijs & bonis meis hereditarijs: Regina tamen, pro sua diuina clementia, quanquàm ius prædiorum amisissem, fructum tamen eorundem integrum mihi benignè elargita est, & liberaliter concessit. Postulo igitur suppliciter, ut quemadmodum fructum meorum per Regina clementiam retineam, sic ius etiam eorundem per tuam regiam bonitatem recuperem. Et hoc quidem necessario postulo. Nam, dum hunc fructum sine iure veteri capio, vitam sine fide aliqua inter homines dego. Nemo mihi nec mutuum dare, nec vendere quicquam, nec mecum commercium ullum exercere libenter vult, in hac mea mearum rerum incerta possessione. Itaque, ut nos, qui quasi nouæ vitæ usuram à tua clementia capimus, veteris etiam vitæ nostræ libertatem, ut per tuam bonitatem recuperemus, supplices prostratique postulamus: id quod, ut per literas patentes magni sigilli huius Regni consignatas firmum ratumque habeatur, suppliciter etiam rogamus. 22. Febr.

Pro Domina E.T.

RE-

REGIÆ MAIESTATI.

Serenissime Rex, Domine clementissime. Henricus octavus clarissima memoria Princeps, pro meo servitio, fide, & observantiâ, illi præstitâ, annuum stipendium quadraginta Marcarum mihi, quandiu viverem, & benigne concessit, & liberaliter largitus est: hac pecunia integrè mihi plenèque persoluta est, per Thesaurariû regîæ camera, usq; ad quintû annum regni illustrissimi Regis nostri Eduardi sexti: ex quo tempore, nihil mihi ex ea summa solutum est. Præterea, hoc proximo superiori anno, tot milites, talemque apparatus militarem, contra W. curani, ut illa solû expeditio ducentas mihi libras exhauserit, quemadmodum ex certa expensarum mearum ratione palàm perspicuèque constare possit. Postea, ex iussu, & mandato Regine Maiestatis mihi iniunctum fuit, ut certos homines rebellionis W. conscios atque participes in agro Cantiano perquirerem: in quo negotio fidelitè & diligenter obundo, grandem sanè sumptum sustinebam. Itaque suppliciter peto, ab æquissima vestra Maiestate, primum ut concessio illa & donatio quadraginta librarum, quàm diù vivam, mihi rata & confirmata maneat: utque illa pecunia, qua mihi ex hac concessione debita est, integrè & plenè persolvatur: deinde, ut sumptuum illorum, quas, illis, W. temporibus libentè feci, ea habeatur ratio, quæ vestra Maiestatis aequitati iusta atque debita videri possit: Postremo, suppliciter peto, ut literas vestras, quæ, & concessionem veteris mei stipendij confirment, & pecunia mihi debita præsen-

rem solutionem mandent, ad D. Marchionem Wintonia
sumum Anglia Thesaurarium, vestra Maiestas dig-
netur scribere. Et ego me paratissimum semper, ad omne
seruendi munus comparabo, quodcūq; mihi, quibusuis
temporibus, domi militiae Maiestas vestra mihi im-
ponere voluerit. Deus sacram Maiestatem vestram,
quatiſſimis liberis, longissimis annis, maximis imperijs,
& omnibus felicitatibus, perpetuò beare dignetur. 14.
Decemb. 1554.

Pro D. Io. Guld.

REGIAE MAIESTATI.

Illuſtriſſime Princeps, Domine clementiſſime. Di-
uina Maiestatis tua natura, ad omnem benignita-
tem & misericordiam proposita, me multis miserijs
depressam & iacentem excitauit, & in magnam spem
erexit, ut mihi misera & afflicta mulieri, opem ferre
dignari velis. Pro me verò separatim nihil, sed pro
charissimo meo coniuge Ed. R. Equite, misericordiam
tuam imploro, is enim longo iam tempore, & in carce-
rem inclusus, non solum fortunis & facultatibus ex-
haustus, sed graui etiam infirmitate penè consumptus
est. Ego igitur, supplex proiecta ad genna Maiestatis
tuae, rogo obſacròq; ut tua solita clementia, maritum me-
um, solita ſua libertati restituere velit. Et huius bene-
ficij, ego precibus apud Deum, maritus obseruantia erga
tuam Maiestatem, uterq; obedientia erga te clementis-
ſimum nostrū Principem, nec immemores, nec indignos,
nos esse declarabimus. Deus sacrosanctam Maiesta-
tem

tem tuam, longissimis annis, & amplissimis imperij
maiores indies faciat. 23. Nouemb. 1554.

Pro uxore Ed. Ro. Equit.

REGIÆ MAIESTATI.

Illustrissime Rex, Domine clementissime. Eni-
nuper à Reginea Maiest. eos fundos, pro quibus,
mihi soluenda sunt arario vestro libra mille, septin-
genta, octoginta, decem & octo: quatuordecim soli-
di, & duo denarij. Maiestas sua, fidei meae & ob-
servantiae in illam habita ratione, presentem pecuni-
am non exegit, sed eius solutionem ita benigne rei-
cit, ut dimidia pars solueretur ad hoc proximum Pa-
risi. festum: pars altera ad festum iam proximum S.
Michaelis, & Annunt. D. Virginis. Si hac pecu-
nia (munificentissime Princeps) exigatur à me, ad hoc
constitutos dies, non solum rustica mea pradia, sed
bona etiam domestica mihi diuendenda sunt. Mul-
ti mihi esse testes possunt, quam graues sumptus, do-
mi militiaeque, vita & aulica & bellica mihi his supe-
rioribus annis imposuit: quo effectum est, ut grandis
pecuniae debitor, non solum vestra Maiest. sed mul-
tis etiam alijs viris in presenti fiam. Itaque, si credu-
res mei, paulo duriores sese praberent huic meae pre-
senti fortune, & deserere hanc Regiam, cum infamia,
& querere aliam vitam, cum miseria, omnino coactum
essem. Rogo igitur munificentissimam vestram Mai-
statem, ut hanc pecuniam arario vestro debitam, aut
integram mihi condonet, aut eam partem remittat,
qui

qua vestra diuina clementia & bonitati, idonea, ut remittatur, visa fuerit. Hoc tua Maiestati, ad concedendum, paruum quiddam est: mihi verò, atque mea fortuna, ita magnum & necessarium, ut absque eo, nec diutius inservire in hac Aula, sine aliquo dedecore: nec aliam vitam sequi, sine magno meo mœrore, deinceps potero. Itaque suppliciter peto à vestra Maiestate, ut literas vestras ad hanc rem requisitas, de remissione huius debiti, ad D. Marchionem Wintonia, summum Angliae Thesaurarium dignetur scribere. Et ego me pauperrimum semper ad omne seruiendi munus comparabo, quodcunque mihi, quibusvis temporibus, domi militaeque Maiestas tua demandabit. Deus Opt. Max. sacram Maiestatem tuam optatissimis liberis, longissimis annis, &c. 20. Nouemb. 1554.

Pro D. Th. Hol.

REGIÆ MAIESTATI.

Augustissime Rex, Domine clementissime. Diu multumque, ego iam laboravi apud Maiest. tuam, pro coninge meo D. A. D. Reliqui fratres tua bonitate atque gratia, coningum labore atque opera, in libertatem restituti sunt. Tuae Maiestati, hanc laudem, & sororibus meis, hanc foelicitatem vehementer gratulor: meam tamen, meiq; mariti miseram sortem non satis deplorare queo. Ex meis laboribus sola ego hunc capi fructum, ut mihi nunc laborandum sit, non quomodo maritum in libertatem, sed meipsam ab infamia vindicare possim. Non enim illum plus deliquisse, nec de
minus

minus illi concessisse, sed me minus pro illo laborasse, vulgo credibile erit. Age ergo, (clementissime Princeps,) & perfice, ut maritus meus id tuo recipiat beneficio, quod suo amisit delicto. Quo uno beneficio, & alium a miseria, & me ab infamia, & utrumque a summa solitudine & cura, diuina clementia tua misericorditer liberabit. Quam bonitatem, is, qui omnis bonitatis fons est & author, abunde, largiterque compensabit. Deus tuam Maiestatem conseruet & tueatur.
8. Nouemb. 1554.

Pro Domina E.T.

REGIÆ MAIESTATI.

Augustissime Rex, clementissime Domine. Gall. St. maritus meus abest in Gallia: & abest, non propter delicti conscientiam, nec propter periculi metum: sed quia eo are alieno premebatur, ut vitam apud externos cum miseria, quam domi apud suos cum infamia traducere maluerit: sperat enim in hac sua absentia, parcè ac duritè viuendo, se posse ab hoc are facilius liberari. Vitam traducit, non nouis rebus implicitam, sed quieti & literis totam deditam. Et cum Rex Gallorum ampla conditione largoque stipendio ei proposito, in militiam vocaret, adduci nullo modo potuit, ut arma contra Cesaream Maiestatem ferret. Quam venià non petitâ, hinc discesserit, ego pro illo, non facili excusationem, sed offensa deprecationem, ad tuam clementissimam Maiestatem adfero. Suppliciter igitur peto à tua diuina clementia, ut per authoritatē Maiestatis

literis patentibus declaratam, ad aliquot annos abesse possit. Quo toto tempore, eam vita rationem sequutus est, quam obedientissimus subditus suo Principi, & fidelissimus seruus suo Domino probare præstareque debeat. Deus Opt. Max. Maiestatem tuam diutissime seruet incolumem.

Pro Domina Dor. St.

REGIÆ MAIESTATI.

Potentissime Rex, clementissime Domine. Sum ego unus, ex ea hominum amentium colluue, qui proximo superiore anno, furores T. W. sequuti sumus. Et quanquam hoc flagitium, imperitiâ potius quam voluntate, & aliorum consilio, non meo studio aduifrim: iusta tamen pana, hanc iniustam meam temeritatem iure quidem sequuta est. Nam in carceres & vincula coniectus, multum me metus presentis mortis, plus infamia reliquæ sequentis vitæ, potissimum vexauit ipsa conscientia sceleris mei noctes diēsque cruciabat. Sed prudentissimi Iudices, non priuatam sanguinem, sed communem salutem querentes, nostra non contenti panâ, quam commoti penitentiâ, à mortis metu me cum multis alijs liberârunt: hac tamen condicione mihi proposita, ut centum libras regio fisco persoluerem. Postquam ex huius tempestatis fluctibus DEI OPT. MAX. & Regina clementissima immensa misericordiâ emerferam, ita me gessi, ut optimus vir D. Ioannes B. unus ex primarijs Secretarijs Maiestatis tuæ, me in suum famulatum coopta-

ret : qui eam de meâ fide, officio, & obedientiâ concepit opinionem, ut curaret me ascisci in eum numerum, qui Maiestati tuæ inservirent : ubi (Deo volente) sic me comparabo, ut non solum præteritam culpam sedulo officio corrigere, sed veteris flagitij memoriam, non obedientiâ abolere, ante omnia elaboraturus sum. Id quod, quò melius præstare queam, supplex proiecitur ad gēna clementiæ tuæ, summopere rogo, ut Maiestas tua contenta viginti libris, quæ iam soluta sum fisco tuo, mihi egentissimo famulo tuo, quod reliquum est debiti condonare velit. Hoc tuæ Maiestati ad concedendum exiguum quiddam est, mihi verò ad accipiendum tam amplum atque gratum, ut absque eo, nec tibi inservire, nec mihi vivere in posterum queam. Si verò bonitas tua, benignè mecum hoc modo actura est, eam vitam in Regia tua solum sequar, quam obedientissimus subditus suo Principi, & fidelissimus servus suo Domino probare præstareque semper debeat. Deum, &c.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQUE Principi N.

Serenissime, potentissime, clementissime princeps. Intelligit vestra Maiestas, quomodo, ante aliquot annos, nos mercatores Angli, Gul. Canister Gul. Smith, & ego cum alijs nostris socijs, in Westphalia Insula, à certis Scotis, miserè fuimus spoliati. Intelligit etiam vestra Maiestas, hoc Scotorum factò, non solum nostras fortunas valde miserè esse spoliatas : verum etiam multò magis vestra Maiestatis auctoritatem, præ-

rectionis ius, & iurisdictiones in ea Insula, nimis inso-
 lenter & audacter esse violatas. Nimis enim graue no-
 tum, & non tolerabile vestra Maiestati fuit, ut, cum nos
 omnia debita vectigalia, omnia iusta portoria, vestris
 officarijs, plene persoluissimus, statim vestra & vio-
 lata iurisdictione, & spreta protectione, & contempta
 Maiestate, tanta vi & iniuria opprimeremur. Has no-
 bras querelas, nimis veras esse, nemo melius intelligit,
 quam vestra Maiestas. Qui, pro sua regia innata bo-
 nitate, pro nostra iusta causa, in nostram gratiam, su-
 periori anno, ad serenissimam Scotorum Reginam scri-
 bere dignatus est. Quid verò sua Serenitas responderit,
 quid quidem non intelligimus: hoc planè nos ac ceriò sci-
 mus, post Deum in terris, aliam non esse Maiestatem,
 cuius auxilium, in hac nostra calamitate nos confu-
 gere possimus, praterquam ad vestram regiam protec-
 tionem, & benignissimam bonitatem. Itaque respice no-
 stram miseriam clementissime Princeps, & tuere tuum
 potentissime Rex: fieri enim non potest, non potest
 imprudentissime Princeps, ut in hac causa, nostra pre-
 catur fortuna, quin tua una violetur etiam Maie-
 tas. Et propterea, nos in spe lata & erecta sumus,
 minus Scotorum audaciam in auferendo, quam ve-
 stram Maiestatem in restituendo nostras fortunas
 se valere. Atque ut finem faciamus, si hac no-
 stra praesens calamitas, aequitate vestra & matura
 lenetur, ceriò scimus, Deum (iustum omnium Iu-
 stem) pro hac nobis exhibita iniustitia, iustum aliquan-
 tum premium, cumulatè vestra Maiestati elargitu-
 rum: & nos assidue precabimur Deum, ut sacram ve-
 stram Maiestatem optatissimis liberis, longissimis
 B b 2 annis,

COMMENDATITIARVM, &c.
annis, maximis imperijs, & omnibus faustis felicitatibus, perpetuò beâre dignetur.

Pro quibusdam mercatoribus Ang.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI
 D.Hiero.P.V.Duci, & magnificis
 D.inclyti S.V.amicis nostris
 charissimis.

Illustrissime Princeps, magnifici Domini, amici
 charissimi. Cùm singularis vestra humanitas, ac bene-
 neuolentia studium, in gentem Anglicam, prae-
 pue verò in omnem eius Nobilitatem, perspectum ha-
 iam, & acceptum semper valde nobis fuerit, magis
 gratum tamen atque oportunum visum non est, quam
 cùm nobilissimum Arundelia Comitem, pro vestra
 honore, pro illius dignitate, cùm amicè & laudè, tam
 splendide ac magnifice, in vestra nuper urbe, acceptum
 Hec grata vestra officia, in tantum virum declarata
 qui nobis, & ordine eodem, & intimâ amicitia, &
 cunctis arctissima propinquitatis vinculis coniuncti-
 mus est, in nos ipsos studiosè à vobis ac certatim
 ferri, planè existimamus. Vobis igitur, pro hac vestra
 humanitate, magnas nos gratias & libenter habemus
 & studiosè agimus, & cumulatè etiam sumus relati-
 ri, cùm vsus, aut vestrarum rerum, aut vestrorum
 hominum (quod nonnunquam apud nos accidit) com-
 modam ullam nobis, in vlla humanitatis parte, vobis
 respondendi opportunitatem attulerit. At verò, quod officii
 incundior nobis hac est vestrae humanitatis reco-

is, eò quidem acerbius nobis accidit, quòd, (non ita
 pridem) Danielus Foscarinus, homo Venetus, eundem
 nobilissimum Comitem, alio quidem modo, & magis alie-
 no animo tractare Patavij, quàm vestra magnificentia
 Venetijs accepistis, attentaverit. Tolerabile quidem fo-
 ret, si Foscarinus, & sua, & communis, & Veneta hu-
 manitatis oblitus fuisset, modò eius hoc factò, nomen
 & dignitas tanti viri non violaretur. Sed facinus il-
 lud nobis iam visum est & novum in illa regione, &
 graue ipso factò, ut tantus vir in re non leui, sed nullius
 quidem momenti, primum inhumanitè, tum iniuste
 vexaretur, qui sic domi & dignitate, & fortunis,
 & opibus floret, ut totius Anglicana Nobilitatis &
 idem, ad eius dignitatem, & fortunas ad eius usum,
 in suo arbitratu & voluntate paratissimas habeat.
 Atque in Italia quidem non incognitum, & Venetijs
 notissimum haud obscurum esse potuit, quòd Arunde-
 ne Comes, sui ordinis in Anglia, non solum genere
 & nobilitate principem locum obtineat: sed quòd ea
 prudentia atque authoritate etiam polleat, ut hijs il-
 lustribus ornamentis, & multis antè superioribus An-
 glie Principibus, & nunc huic nobilissima Regina, &
 ceteris huius regni statibus, cum summo eius honore
 & charissimus existat. Et hoc porrò nomine etiam,
 & iniquior habenda est hac Foscarini inhumana in-
 solentia, quòd sæpè experti sunt multi Itali, plurimi
 Veneti, & testes item sunt omnes Angli in omni no-
 bilitate Anglicana multis iam annis, neminem exti-
 tis, qui propensiore voluntate, aut plura, aut maio-
 ra officia, omnibus apud nos Italis, & praesertim Ve-
 natis detulit, quàm hic nobilissimus vir, omni, non ob-

latâ solùm, sed quasitâ etiam occasione libentèr semper detulerat. Sed quod ad hanc rem pertinet, licet nobilissimus Arundelia Comes, hunc Foscarini, & contumelia conatum, & iniuriæ impetum, vel pro sua modestiâ tacitus præterire, vel pro suâ prudentiâ facile contemnere voluerit: nos tamen, qui cum illo plurima paris loci & ordinis officia, ac omnes mutui studij & benivolentiæ necessitudines libentèr parimur atque communicamus, hanc sanè eius dignitati atque existimationi aspersam istic iniuriam, huc etiam in nos, & nobilitatis Anglicanæ commune nomen transfusam esse iudicamus. Itaque, non dubitamus, quin satis iam exploratum habeatis, quàm solliciti nos omnes sumus, ut vestra auctoritate, Foscarinus intelligat, cui viro, quam iniuriam obtulerit, & planè etiam vos intelligitis, quid nos deinceps cogitare possimus, si de hac iniuria, & pro merito Foscarini, & pro dignitate nobilissimi Comitissæ, non honorificè à vobis statuatur. Ex quo vestro factò, orbis ipse iudicabit, inclytum vestrum Senatum, communis æquitatis, veteris Venetæ humanitatis, honoris, & omnis externæ nobilitatis, iustam rationem habuisse. Quod vestræ æquitatis studium, & nostræ expectationi plene satisfaciens, & commodam nobis paræ æquitatis & humanitatis ratione, cùm opportunitas tulerit, respondendum vobis occasionem dabit. Deus vestræ Excellentie, inclyto illi Senatui, omnem felicitatem concedat. Lothario, Ex Regia serenissima nostra Principis. 2. Novemb. 1556.

Pro D. Lomleio & alijs Angliæ nobilibus.

SER

SERENISSIMÆ PRINCIPI

D. Elizabethæ A. F. & H.

Reginæ.

Serenissima Princeps, Domina nostra clementissima. Ad vestra Maiestatis genua prostrati, nos, Gul. & Georg. Winteri fratres, vestra Serenitatis & obedientissimi subditi, & addictissimi famuli, in difficillimo rerum nostrarum statu, misericordie vestra opem, & Maiestatis vestra presidium, humiliter imploramus. Casus & causa nostra hæc est. Nos Anno D. 1565. Mense Septembri, nauem nostram, quæ MARIA FORTVNA nominata fuit, factore, gubernatore, nautis, & mercibus Anglicis instructam, negotiatum expedinimus ad illas Æthiopie partes, quæ inter Cabo Verde, & Rio de Cesto, sunt interiectæ. Cùmque istic nostri factores perhumaniter ab incolis accepti, commercia sua amicè & quietè obtinissent, & comparatis (quas expetebant) mercibus, nauemque comportatis, cum omnia iam ad reditum spectarent, ecce, duæ bellicæ naues cum duabus triremibus, ex Armada serenissimi Regis Portugallie, nauem nostram negotiatoriam, non procul ab ipso Rio de Cesto, more plusquam hostili inuadunt. Nauem enim cum omnibus vectoribus, ad numerum viginti unius personarum, cum omnibus bonis, ad valorem septies mille sexcentarum librarum sterling, & plus eo, in profundo demergunt. Nostri factores nihil commiserunt, nihil tentarunt, cur ab amicis, tantam hostilitatem: à Christianis, tantam crudelitatem: & præsertim Angli à Lusitanis,

Lusitanis, tam immanem inhumanitatem expectarent. Populus enim is, quicum nostri factores sunt negotii, Regi Portugallia, nec obedientiâ subiectus, nec veltigali obligatus, nec ulla societate magis coniunctus, quàm cuius alteri Principi existit. Itaque, cum hoc Lusitanorum non ferenda vis, prorsus tendat, non magis ad utriusque nostrum priuatam quidem, sed extremam miseram, quàm ad communem Anglici nominis summam contumeliam, humillimè supplicamus vestra Maiestati, ut illam opem, & illud præsidium nobis in hac nostra calamitate concedere dignetur, quod ipsa æquit, quod omnes leges, cum huius regni propria, tum omnium gentium communes, nobis in hoc casu concedi volunt & præscribunt. Et nos DEVM OPT. MAX. vestram Maiestatem in omni florenti felicitate, in longissimos annos conseruet, orabimus. 10. Aprilis 1567.

Pro Gul. & Georg. Winteris fratribus.

*SERENISSIMÆ PRINCIPI
D. Elizabethæ A.F. & H.
Reginæ.*

*S*erenissima Princeps, Domina nostra clementissima. Nos N. Mercatores ciuitatis Londini, cum alijs aliarum urbium maritimarum mercatoribus, hoc superiori anno, factores nostros cum octo nanibus, more nostro iam per multos annos solent in Hispaniam, negotiandi gratiâ, misimus. Et circiter viceßimum diem proximi superioris mensis

umbris, omni sua mercaturâ amicè & perhumanitè
transacta cum gente Hispanica, & rebus iam cunctis
ad reditum paratis, in Portu Gibeltarra in anchoris
stantes, secundum expectarent ventum, ecce, nauis
Gallica Rhotomag: eundem ingressa portum, in con-
tumeliam Anglica gentis, militibus hostili more in
armis effusis in transtra nauis, cum insolenti insigni-
um iactatione, & gladiatorum vibratione, nostrorum
animos mirum in modum incitant. Et licet vniuersi
hanc contumeliam agrè tulerint: una tamen nauis,
plus reliquis, ad frangendam & coercendam hanc
iniuriam irritata, Gallicam aggreditur nauem: & a-
liquot utrîque occisis, subito tanta vis tormentorum,
ex oppido, in omnes nostras naues, explosa est, ut
sublatis anchoris, in tutiorem propè istinc locum, se
omnes recipere coacti fuerint. Die perendino, adest
Don Aluarus Praefectus maris cum quinque trire-
mibus regis: qui adoriens nostros, & aliquot emissis
globis, nemine nostrorum repugnante, sed pacatè
quietèque omnibus cedentibus illi, vipotè summo re-
gio Magistratui, in naues nostras inuadit: merca-
tores in carcerem, nauta ad remum, omnes in vincula
compinguntur. Naues, eiectis Anglis, nouis & oc-
cipantur Dominis, & armantur militibus. Commea-
tus, omnis aut exeditur, aut dissipatur: merces mi-
serè distrahuntur: spoliantur & suis naues arma-
mentis, & homines suis bonis, etiam his, quae ad
quotidianam corporis necessitatem protegendam com-
parantur. Mercatores inscijs huius facti, & tùm tem-
poris absentes in oppido, rerum suarum quietè satagen-
tes, in fœdos tamen carceres, inter fures coniiciuntur:

nec

nec ratio cuiusquam hominis, nec discrimen ullius facti habetur. Vna nanis quicquid factum est, admisit: in omnes tamen promiscuè sanctum est. Non in facta certorum hominum, sed in cogitata (pro suo arbitratu) singulorum, animaduersum est. Cum tamen, sine ratione, contra ius: siue exemplo, cōtra morem gentium existat, ut factum & cogitatum, in eandem, non solum culpam, sed eandem etiam poenam pertraheretur. He privatae omnes iniuria, etiam publica contumelia, supra modum augentur: namque, non solum in contemptum Anglici nominis, insignia huius regni sunt hostili more deiecta, & è nauibus nostris abrepta, atque de ima puppe ipsorum nanis suspensa, quasi omnia iam essent ad triumphum comparata: verum etiam, (quod indignissimum omnium fuit,) insignia vestra Maiestatis propria, insolentiā non toleranda sunt dilacerata. In tota hac nostra nostrarumque rerum calamitate, hoc unum nos solatur, quod pro certo & sepe iam comperto habemus, serenissimum Regem Hispaniarum, pro ingenita sua bonitate, pro diuina eius inaequitatem inclinatione, & pro perpetuo etiam illius omnes semper Anglos amore, non grauātē concessurum, ut tota hac nostra causa, iuris potius committatur equitati, quam cuiusquam hominis permittatur libidini. Est enim ratio, qua facile duci possit, ut ita faciat: nam in recenti adhuc memoria, regnante Eduardo 6. & postea Regina Maria fratre sororēque vestra Maiestatis, clarissima memoria Principibus, cum acre iam ardēret bellum inter Hispanos & Gallos, cumque hoc regnum, amicum esset utrique genti, semel atque iterum accidit, ut Galli Hispanos, & Hispani

Gallos, intra Anglia fines, vi & spoliationibus, alter alterum vexarent, Et qua equitate, quaque commodatione, utrique tum in Anglia accepti tractati- que fuerunt, neutri adhuc genti e memoria potest ex- cidere. Propterea, nos supplices prouoluti ad genna vestra Maiestatis, clementissima Princeps, humil- limè petimus, ut vestra dignetur Serenitas, literas su- as in nostram gratiam ad potentissimum Hispania Re- gem scribere, ab eoque rogare, ut, pro tot utrobique inter Hispanos Anglosque sanctioris necessitudinis vin- culis, vetustissimisque confederationibus, concedere velit, ut nostra causa, fauorabiliter & benignè, ab eius Maiestate accepta, illius iussu, ab hominum cupiditate, ad iudicum sententiam, & iuris equitatem, maturè pos- sit transferri.

Pro quibusdam Lond. mercatoribus.

SERENISSIMO REGI
Hispaniarum.

Certi nostrimercatores, qui annuas negotiatio- nes exercent in Hispania, grauiter apud nos con- quæsti sunt, suos factores, superiori mense No- uembri, in porta Gibelterra, durius acceptos fuisse, quam Angli in Hispania antè solent accipi, aut ipsa equitatis ratio postulare videtur. Regamus itaque vestram Serenitatem, ut nostrorum subditorum caus- sa, benignè & cum fauore à Iudicibus & Iuriscon- sultis istis vestris cognoscatur, & pro ratione e- quitatis explicetur. Exemplum supplicis illorum
libelli

libelli nobis exhibiti, hijs literis nostris adiungi iussimus, unde, explicatior ratio totius huius negotij plane apparebit. Et, si qui nostri, vel stomacho in hostium insolentiam, vel ignorance vestrarum legum nonnihil deliquerint: speramus tamen, innocentium numerum, certorum culpam minimè luiturum. Quod ad causam nostrorum attinet, nos confidimus, sic prorsus actum iri cum illis, prout vetus mutua inter nostra regna necessitudinis mos: prout ipsius causse equitas queat postulare. Cum res vestrorum subditorum, parem sub nostro imperio, vel equitatis, vel humanitati, vel commoderationis rationem requirent, quantum momenti in vestra Serenitatis, vel literis, vel rogatu apud nos erit, libenter & studiosè ostendemus.

Pro R. M.

*CLARISSIMO VIRO D. GON-
salno Perisio, serenissimi Regis Catho-
lici Secretario primario, & Consi-
liario intimo, Amico meo
charissimo.*

Pro D. G. Cecilio.

*C**Larissime vir. Frequens tua memoria mei, & testificatio tui singularis in me studij, qua sæpe quidem, & per amicè semper repetita est in illis literis, quas ipse scribis ad serenissimum Regis Catholici assiduum hinc Oratorem, admodum grata mihi existi.*

sit. Hanc tuam nostra inter nos notitia fouenda vo-
 luntatem, & ipse vicissim alere, & deinceps etiam au-
 gere studebo. Quod facturum sum, & iuste & liben-
 ter: iuste quidem, quod id planè iure tibi reddo, quod
 merito tuo tibi ipse debeo: animum nimirum & volun-
 tatem in te amando mutua: libentè verò, quod nul-
 lius rei fructu plus delector, quàm eo, qui ex cultu a-
 micitiæ rectè instituta percipitur. Te igitur talem &
 tantum virum, ipse quidem ingratus si non redamarem,
 & inhumanus si non colerem, merito censendus essem.
 Et cum tu ita vis, volo ego etiam porro, ut deinceps
 inter nos, non solum grata benevolentia aperta indi-
 cia, sed mutua amicitia explorata officia, prout utrobi-
 que feret opportunitas, crebra commeent, & ingenuè
 intercedant. Et vide quantum ipse primum mihi lar-
 gior de tuo in me amore: qui cum fuerim hactenus in
 benevolentia studio ostendendo posterior, nunc in ami-
 citia deposcendo officio factus sum prior. Rogo enim,
 ut mea causa, sis amicus huic amico meo: qui has per-
 fert, quique Oratoris assidui munere, pro nobilissima
 nostra Principe, apud serenissimum Regem Catholi-
 cum functurus est. Facturus es & amantè, si meo
 rogatu hoc facis: & rectè, si eius merito hoc tribuis.
 Est enim ipse tui per se, non solum meo sermone, sed
 sua etiam sponte, per studiosus: ut taceam prudentia,
 gravitatis, eruditionis, & commodationis in omni
 re iustam commendationem: adeò ut planè existimem
 illum, ad omnia illa, quæ nunc sunt inter nostros Prin-
 cipes arctissima confœderationis, intelligentia, & ami-
 citiæ vincula, indies magis ac magis firmanda, fore per-
 idoneum. E regione, ipse pro mea vicissim parte, sin-
 cere

cerè & sanctè polliceor, si quid fuerit in mea potestate, quod esse queat vel gratum tibi, vel commodum tuis: te illud sic à me impetraturum, ut facile intelligas, me non velle pati, ut in vlla officiosa humanitatis ac beneuolentia parte, ipse me aliquando sis superaturus. Foelicissimè valeas. Ex Regia Principis nostra Grenouici. 20. Febr. 1565.

D. COSS. ET SENATORIBUS
ciuitatis Strals-
nienfis.

M*Agnifici Domini, Spectabiles, Amici charissimi. Et nos accepimus, & vobis valde perspectum esse intelligimus, qua fraude, & quanta iniuria, Martinus S. ciuis ac mercator urbis vestre, altero superiori anno tractauit istic apud vos Georgium N. factorem fidelis nostri & dilecti subditi Ioan. G. ciuis ac mercatoris Sanduicensis. Vbiuis gentium, & benè cum bonis, & humaniter cum amicis semper agi oportet. At verò inter quos Religionis summa consensio, amicitia firma ratio, & opportuna negotiationis multa mutua & commoda commercia intercedunt, si istic vlla vel conuentorum iusta pacta, vel hospitalitatis tuta iura, vel equitatis communia subsidia desiderarentur, periniquè quidem esset comparatum: in quibus tamen omnibus duritèr secum, hoc tempore, in vestra ciuitate actum esse, culpa verò Martini S. sed in vestro quidem permissu, fidelis noster subditus grauiter apud nos conqueritur. Martinus enim ille S. ut nobis allatum est, pactiorem ritè initam, & rectè firmatam deserit:*

deserit : certas merces pro certa nauis emptione, in manu nostri subditi per ipsum depositas, effracta sera, conuulsis claustris, priuata vi, & intempesta nocte abducit. Is tamen nihilominus, ut nos audimus, suorum gratia istic potens communis aequitatis remedium tollit, & duplicis iuris cursum impedit. Hac quidem agendi ratio multò granior est, quàm ut vel subditus noster pro suis fortunis iam ferre, vel nos pro nostro officio diù pati possimus : & longè iniquior etiam, quàm ut vos, quorum urbem, & humanitatis, & aequitatis, & iusti commercij exercendi prisca quidè & precipua laude florere, sæpè nos accepimus, tolerari debeat. Rem igitur facietis, rationi & aequitati valde consentaneam, urbis vestrae nomini atque dignitati prorsus congruentem, & nostrae de iustitia apud vos recto cultu, & iuris expedito cursu expectationi planè respondentem, si nostro dilecto subdito, sine litis molestia, sine mora tadio, sine grauiori temporis & pecuniae dispendio, ius suum sibi, mature, rectè, & integrè restitui curaueritis. Et gratum praterèa nobis officium prestabitis, quod vestris nos vicissim, cum opportunitas feret, libenter reponemus, si ex vestro facta, & nostri subditi sermone intelligamus, eam vos nostrarum literarum, nostrique rogatus, rationem habuisse, quam ipsa vos in hac subditi nostri causa expedienda habituros plane expectamus. Fœlicitèr valeatis. Westm.

12. Maij.

1567.

Pro R.M.

ILLV.

*ILLVSTRISSIMO P. D. B. DVCI
Stetnienfi, Po. Cas. Vandalorum, &c. Prin-
cipi Rugiæ, Comiti in Gutzgaw,
Conf. & Amico nostro
charissimo.*

*I*lluſtriſſime P. Conf. & amice chariſſime. Commode
& peropportunè accidit hoc tempore, ut, cùm nos diu
iam ſtudium & propenſam voluntatem ſcribendi ad ve-
ſtram Excellentiam habuerimus, id iam ut neceſſari-
faciamus, certi noſtri dilecti ſubditi negotium perneceſ-
ſarium, nos in præſenti commoueat. Nos non latet, ſed
diu nobis exploratum fuit, quinam ſenſus rectæ Reli-
gionis, quantus amor bonarum literarum, quàm acce-
luſtitia ſtudium, in veſtræ Excellentie animo reſidet. I-
taque, in periurâ cauſſa fidelis ac dilecti noſtri ſubditi
Ioannis G. ciuis & mercatoris Sanduiceniſis, ſi humani-
tatis officium, ſi æquitatis ſubſidium, à veſtra Excellen-
tia poſtulemus, non dubitamus, quin veſtra Excellen-
tia, & ſuo iudicio, bonitati cauſſæ, & grata voluntate,
noſtræ commendationi, libenter ſit aſſenſura. Qua cauſ-
ſa ſit, curabit is qui has noſtras perfert, ut veſtra Ex-
cellentia, plenè quidè, ſed verè & certo certior fiat. Eſt
quidam Martinus S. veſter quidè ſubditus, & ci-
uis Stralſoniensis: is fraude non ferenda, & iniuria
non tolerabili, (ut nobis allatum eſt,) aduerſus Georgi-
um N. factorem Ioannis G. dilecti ſubditi noſtri nimis
audacter & insolenter uſus eſt. Eſt præterea (ut acci-
pimus) ille Martinus S. homo & ſua naturâ valde lit-
giſus, & ſuorum iſtic gratiâ & amicitia admodum po-
tent.

Horum ope, & istis opibus munitus, nostrum hominem istuc peregrinum, ignotum ferè omnibus, imparatum ab amicis, rudem vestra iurisdictionis, in tanta solidine & inopiâ subsidij, pro suo arbitrato, quavis & publicâ inuidiâ, & priuatâ iniuriâ, facile premendum esse sperat. His incommodis omnibus ut vestra Excellentia, sua bonitate, prudentia, & auctoritate occurrat, & magistratû Stralsoniensem nostro subdito ius quamprimum expedire, ut iubeat, eò paucioribus verbis rogabimus, quò fidetiùs speramus, & certius expectamus, vestram Excellentiam sic hanc fraudem, vim, & potentiam coercituram, ut nostro fideli subdito pro debita sui iuris ratione, cum iusta damnorum & expensarum compensatione, primo quoq; tempore sit in vlla vrbe satisfaciendum. Et quàm necessario nunc scribimus de aliorum iniuriâ, tam libenter deinceps (uti spes est,) denuò scribemus de vestra equitate: ut nos, non magis iam propensa ad commodi officij postulationem, quàm semper parata, ad grati animi, & mutua cum benevolentia erigamus, tum equitatis erga vestros, declarationem, esse videamur. 12. Maij. 1567.

Pro R. M.

GEDANENSIBVS.

Magnifici Domini, Viri spectabiles, Amici dilecti. Graues ad nos querela delatae sunt, de facto certorum hominum Gedanensium: qui hac superiori aestate, nauem fidelis & dilecti nostri subditi R. N. ciuis & mercatoris Hullensis, negotiatum
Cc profi-

proficiscentem ad ea loca, quibuscum nobis & bona pax,
 & firma intercedit amicitia, ac redeuntem nuper ab illa
 profectioe, hostiliter inuadentes, vi Gedanū adducunt:
 ubi, eiectionis mercatoribus ac nautis, & ad extremā mi-
 seriam compulsis, ipsam nauem tanquam Piraticam, &
 omnia bona, veluti prædam, occupant atq; detinent. Atq;
 ut nos ferre non possumus, ut fideles nostri subditi tanta
 premantur iniuriâ, ita eam de vestrà etiam prudentiâ
 & equitate existimationem habemus, ut non solum sta-
 tuamus, insciētibus vobis, hoc à vestris fuisse admissum:
 sed planè expectamus, ut primo quoq; tempore, ea iusti-
 tiæ ratio, in hac causa, à vobis habenda sit, ut nec vestri
 impune hoc perpetrasse, nec nostri frustrâ apud nos con-
 queri videantur. Itaque, rem facietis & nostra expec-
 tationi, & vestræ equitati valde consentaneam, si fide-
 lis noster subditus R. N. nauem suam cum bonis vni-
 uersis, hac literarum nostrarum commendatione, & ve-
 stra auctoritate recuperet. Et nos parem equitatis ra-
 tionem, in vestrorum negotiis, cum usus & occasio tula-
 rit, libenter ostendemus. Fœliciter valeatis.

Pro R. M.

D. SIGISMUNDO AVGVST.
 Regi Pol. &c.

Aliquot iam sunt anni, tempore parentum utrius-
 que nostrum, clarissimæ memoriæ Principū, cum
 Thomas Martinus Anglus, Nicolaum B. &
 Barnard. T. ciues Gedanenses, nomine grandis pecunie
 sibi debita, Gedani, apud Scabinos, in ius vocauerit. Sen-
 tentia

sentia, pro aequitate causa, lata est secundum nostratem. Gedanenses tamen, domestica sua, & potentia & opportunitate freti, ad superiores istic magistratus, Consules & Senatum Gedanensem, prouocant. Res denuò secundum Tho. Martinum dijudicata est. Aduersarij geminam sententia domi superati, alienum ab omni aequitatis ratione, frustranda iustitia consilium ineunt. Et causam, & hominem in Poloniam vsque protrahunt, ad iudices istic, qui nominantur Terrestris: non bonitate causa fisci, nec de iniuriâ sibi, à suis, domi imposita conuesturi: sed hoc solum consilio, ut homo alienigena, in regione tam dissita, legibus & moribus prorsus illi incognitis, vel longo litis tractu, vel longinqui itineris molestia, vel intolerabili sumptus magnitudine, tandem defatigatus, à persequendo suo iure omninò desisteret. Cum tertia iam sententia, secundum nostratem, istic quoque lata esset, Gedanenses illi, ut nullum sibi iniuria faciendae locum reliquum facerent, ad regem ipsum Poloniae prouocant, parentem vestrum clarissima memoria Principem. Sed iustitia apud iustissimum Principem tantum valuit, ut non solum pro nostro sententiam ipse tulerit, sed mandatum quoque suum, ad magistratus Gedanenses perscripsit, ut ipsi executionem iustitia, pro tot latis sententijs, in hac causa, quam primum expediri curarent. Cursus tamen iustitia, tot morarum diuerticulis impeditus Gedani fuit, ut T. M. prius è vita sua discesserit, quam ad ius suum peruenire potuerit. Gul. Martinus, Thoma filius, paruulus quidem cum pater moriebatur, famulus nunc noster fidelis & per dilectus, hac paterna debita, iure & hereditario & testamentario repetit. Huic famulo nostro, suppliciter

citer sepe opem imploranti nostram, in causa tam iusta, & in re tam manifesta deesse non possumus. Nam, quia tota res exploratior nobis esset, negotium dedimus certis nostris Iurisconsultis, ut illi, causa huius rationem (ab initio) omnem, litis progressum uniuersum, & sententiarum singularum unumquemque exitum, considerata deliberatione cognoscerent: qui rem tam explicatam & apertam ad nos deferunt, ut planè constet nobis, causam & iustam & necessariam, nostrum famulum habere omnem iustam sequendi viam, qua ius suum consequi & obtinere queat. Nos itaque admodum rogamus vestram Serenitatem, ut dignetur suis literis atque iussu mandare magistratibus Gedanensibus, ut hac causa famuli nostri, omni legitimo processu apud eos tam manifesto euicta, sic mature expediatur, ut debita pecunia integri illi persolnatur. Atque si aequitatis cursus, antea nobilissimi patris vestri iustissima sententia ritè terminata, nunc similiter, vestra auctoritate, ad iustum exitum perducatur, curabimus nos vicissim, ut à vestris iidem subditis, in nostris ditionibus, cum par occasio ferat, iniuria omnis atque molestia similiter prohibeatur.

Pro Gul. Martin.

MAGISTRATIBVS.

Gedanensibus.

Magnifici Domini, Amici charissimi. Intellegimus causam debite pecunie, antè aliquot annos inter Th. M. Anglum, & N. B. ac B. T. ciuites vestros, in illa vestra urbe fuisse disceptatam. Et cum

ea ipsa causa, & apud vos, & in regno itidem Polonia,
 omnibus & legum processibus rite explicata, & aduer-
 sariarum appellationibus (quoad fieri potuit) impedita,
 & cunctis semper indicum sententijs, secundum nostra-
 tem fuerit dijudicata, executioni tamen iuris, tot repa-
 gula sunt obiecta, & frustranda iustitia tot sunt quæsitæ
 mora, ut Th. Martinus, è vita prius excesserit, quàm ad
 ius suum peruenire potuerit. Gul. Mart. Tho: filius,
 paruulus quidè ium, cum pater moriebatur, hæc ipsa
 paterna debita, iure nunc & hereditario & testamen-
 tariorepetit. Cumque hic Gul. fidelis noster famulus,
 sæpe nostram gratiam atque opem, ad consequendum ius
 suum, suppliciter implorauerit, nos, ut de causa equita-
 te quid certum & exploratum esset, cognosceremus, cer-
 tis nostris Iurisconsultis mandatum dedimus, ut litis
 progressionem omnem, & sententiarum exitum unum-
 quemque, accurate excuterent: qui rem sic ad nos de-
 ferunt, ut nos equitate rei magis, quàm hominis mise-
 ricordia commota, scribendum ad vos esse duceremus,
 & à vobis petendum, ut, quod leges vestrae iusserunt,
 quod iudices omnes, cum vestrates, tum Poloni consen-
 tientibus sententijs statuerunt, id vos iam huic nostro
 famulo, integrè expediri, plenèque confici quamprimùm
 curetis. Nos enim vel equitatis ipsius nomine, in causa
 iam iusta, in re tam aperta, in iniuria tam eminenti:
 famulo nostro deesse non possumus. Malumus tamen,
 ut hoc modo nostro rogatu atque literis, quàm ullis alijs
 iuris remedijs, indemnitati nostri famuli prospicere-
 tur. Si igitur vos equitatis ipsius respectu, & nostro eti-
 am hortatu, ius suum, famulo nostro representari effi-
 cietis, rationem vos, & iustitia rectam, & nostri quo-

gratam, habuisse iudicabimus. Quod vestrum officium, nos etiam grata memoria retinebimus. Bene valete.

R. M. Pro Gul. Martin.

EISDEM.

Magnifici Domini, illustres, spectabiles, Amici charissimi. Varij nostri subditi, probi, & explorata fidei viri, graviter conqueruntur, quod merces illa quas istic Gedani de more comparant, & in Angliam apportant, ut Linum, Canabis, Pix, & id genus alia, cum arida tum fluida merces, iam veteri vestrarum mercium nec bonitati, nec mensura quidem respondeant. Quae res non solum detrimentosa nostrorum fortunis, sed perincommoda nostra classi, propter fallacem atque inhabilem hoc modo omnem funestrem apparatus, & nimis etiam periculosa, eadem ipsa de causa, omnibus nostris existit, qui vitam suam navigationi, & venti marisque discrimini, addixerunt. Hanc, non vestrae inclyta urbis communem culpam, sed certum vestrorum vel negligentem incuriam, vel dedita opera admissam fraudem, nostri nobis plane esse assueverant: & nominatim eorum hominum, qui mercium examinatores, & fabri vasarii apud vos designantur. Atque, licet (uti plane iudicamus) inscientibus vobis & iniitis etiam, haec iniuriosa impostura & excogitata & exercita sint, ipsa tamen aequitas postulat, & vestra item erit prudentia, diligenter inprimis videre, ne hac nova paucorum hominum fraus, ad priuatum structa questum, communi vestrae urbis nomini & dignitati, qui

qua priscâ & præcipuâ insti commercij laude multis
 iam seculis floruit, grauiorem aliquâ notam inurat. Sed
 quia persuasum habemus, vos prudenter & opportunè,
 naturum remedium huic malo adhibituros, volumus
 ut hac, qua scribimus, non grauitèr exposculan-
 da, sed amicè commonefaciendi nomine, à vobis accipi-
 untur. Atque quo melius statuatis, de nostrorum de-
 trimento, & vestrorum iniuria, mandauimus, ut omnes
 la damnoſa fraudes, de quibus nostri conqueruntur, in
 separato seorsum scripto, communi ciuitatis nostræ
 Londini sigillo consignato, fusiùs & explicatiùs per-
 scribantur. Praterèa, pergratum est nobis intelligere,
 ex sermone Th. Alani dilecti famuli nostri, nostrique
 mercatoris, quòd superiori anno, factores eius, in pa-
 randis istic istincque transportandis multis rebus, no-
 stro iussu, nostraque pecunia, ad nostra classis vsum com-
 paratis, præcipuam quandam vestram, in nostram qui-
 dam gratiam, & beneuolentiam & humanitatem sunt
 experti. Quam gratificandi nobis rationem, si similem
 hoc anno, eisdem famuli nostri factoribus, persimile no-
 strum negotium iam obeuntibus, pari beneuolentie stu-
 dio declaraueritis, officium nobis ut ipsa re pergratum,
 & mutuo vicissim officio, in omni commoda opportunita-
 te à nobis compensandum facietis. Fœlicitèr valeatis.

R. M. Pro Th. A.

REGI SVECIE.

Negotiũ dedimus dilecto nostro famulo atq; merca-
 tori Th. Alano, ut, ad vsũ classis nostræ, certas res

Cc 4

necessa-

necessarias, malos, funes, asseres, picem, & alia eius generis, nostra pecunia Gedani hoc tempore comparet. Rogamus itaque vestram Serenitatem, si naues Tb. Alani bonis nostris onustæ, in vestra Serenitatis vel classem inciderint, vel portum appulerint, ut vestra bona gratia, atq; mandato, à vestris subditis, benignè cum humanitate accepta, & liberè sine impedimento dimittantur, tutò per vestra freta, atque iurisdictiones, ire, redire, que possint. Et nos vicissim curabimus, ut vestri iidem, vestra Serenitatis negotia procurantes, cum opus nostra gratia, aut presidio habuerint, per simili humanitate à nostris, sub nostro imperio, nostra quoque & voluntate & inssu accipiantur. Deus, &c. 20. Martis.

SERENISSIMO D. SE-
Bast. Regi N.

E. Thomas Pope, ut ad nos allatum est, & Ioannes Kyrrie, viri Angli, fideles nostri subditi, cum naue nuncupata, *LE MARGARETA DE MYNHEADE*, instructa nautis, & onusta mercibus, profectionem hac superiori astate, ex Anglia versus insulam Tarsero instituunt: ut, cum vestra Serenitatis istic subditis amicè, de more negotiarentur. Inter traiciendum, (uti aiunt,) ultimo die proximi superioris Iunij, Ludonicus de Almeda vestra Serenitatis subditus, cum duabus armatis nanibus hanc nostrorum solitariam & negotiatoriam nauem, more hostili, nullà à nostris prebità causâ, aggreditur: nauem capit, nautas & vectores omnes, tanquàm captivos, in insulam Tarsero abducit, ubi nec iustitia nec humanitas

casis habita ratione, male & misere accipiuntur. Nam
 nostri, per idoneos istic Prades, ad omnia, qua illis obijci
 potuerant, offerentes se plenè responsuros, non solùm ab
 omni iuris patrocínio duritè reijciuntur, sed per eun-
 dem Ludonicum de Almeda, in ipsa insula Tarsero, bo-
 nis suis omnibus inhumanitè spoliantur. Quae bona,
 ad valorem bis mille, quadringentorum, octoginta, octo
 ducatorum, & plus eo accedunt. Quae quidè bona, par-
 ticulatim, in scripto quodam testimoniali, cum hijs lite-
 ris coniuncto, explicantur: quod scriptum, communitas
 oppidi nostri Brigewateri pro his nostris subditis vestrae
 Serenitati exhibet. Ludonicus de Almeda non conten-
 tus hoc facto, etiam porrò nostros mercatores melio-
 ris nota, in varias naues Portugallenses dispersos, in vr-
 bem Vlyssiponam abducit: ubi sistuntur coram D. Ma-
 nueli de Almeda, vestrae istic Serenitatis supremo iu-
 sticiario. Et audita causa, nostri liberantur quidè cri-
 mine, unà cum ipsa naue: sed bona illis ablata minimè
 restituta sunt. Nostri, hoc modo, misere vexati, & ad
 inopiam redacti, nostram opem implorant: quam illis,
 in re tam iusta, denegare non possumus. Petimus itaque
 per fraternum amorem, & mutuam nostram confede-
 rationem, vestra ut dignetur Serenitas, eam curam hu-
 ius causae ita suscipere, ut per hos nostros subditos intel-
 ligere possimus, bona eorum eis primo quoque tempore
 esse restituta. Et hanc aequitatis rationem, nostris subitis,
 in eorum tam iustâ causâ, vestrâ gratiâ, authoritate, &
 iussu declaratam, nos similiter in vestrorum negotijs, cum
 par casus feret, studiosè subsequemur.

Pro R. M.
 REGI.

REGI. N. PRO REG. MA.

E. Præter illas multorum nostrorum mercatorum
 varias causas, de quibus, per certum nostrum nun-
 tium, Ioan. Foxal, nuper ad vestram Serenitatem
 scripsimus, iusta quidem nobis hoc tempore oblata causa
 est, ut hunc etiam fidelem & dilectum nostrum subdi-
 tum Rodolphum Clayton, eiusque causam, vestra Se-
 renitati commendaremus. Nobis quidem cognitum, &
 istic satis exploratum est, in quas angustias, altero supe-
 riori anno, is, cum naue ac fortunis suis, sub vestro impe-
 rio incidit. Postulabatur gemini criminis, cum se utrius-
 que culpa vacare, planè comprobauerit. Primum, quod
 vectigali non soluto, stationem vestram Oresundianam se
 transuectus: dein, quod hostem vestrum, certorum com-
 modorum subsidio inuerit. De vectigali, cheirographum ip-
 sius, qui portorio vestro istic præst, pro cautione sua, ha-
 bet: cum vis & iniuria, & inhumanitas, qua Sueci illum
 miserè exagitarunt, ipsum ab altera noxa planè eximant.
 Res enim ratione nulla nitebatur, ut is, fallèdo vestros,
 & fauendo Suecis, dubij commodi incerta spe, in apertam,
 cum rerum omnium iacturam, tum vitæ discrimen, se su-
 asque fortunas conijceret. Cum hoc ita esse, primùm vestri
 Consiliarij, dein vestra Serenitas planè cognouerit, primo
 quoque tempore, iusto iudicio, & summa equitate, volun-
 tate, bona gratia, & expresso mandato vestra Serenita-
 tis, & subditus noster à custodia liberatur, & merces e-
 ius omnes illi restituuntur: sic, ut cum is domum in An-
 gliam redierit, fusè & prolixè cum vestra Serenitate
 summam gratiam & bonitatem, tum vestrorum Con-
 siliariorum

Mariorum in cognoscendo prudentiam, in statuendo æ-
 quitatem, in expediendo se suumq; illud negotium, mag-
 nam humanitatem passim predicauerit. Et hac ipse de
 sua & libertate, & mercium restitutione. At verò cum
 nauis eius, ab omni apparatu & victualium & arma-
 mentorum bene instructa & munita, vestra Serenita-
 tis nomine, auctoritate, & mandato, ad seruiendum in
 bello vestro, cum reliqua vestra classe adhibita sit: in
 vestro seruitio perijt illa nauis, vt ad nos allatum
 est: propterea Rodolphus Clayton suppliciter à nobis no-
 stram commendationem, & nos libenter à vestra Se-
 renitate parem vestram & gratiam & æquitatem ex-
 petimus, pro iusta & plena huius nauis satisfactione,
 quam ante vestra Serenitas sua sponte, recto iudicio, &
 innata sua bonitate, in illo homine laborando, & bona
 eius illi reddendo, summa vestra cum laude, palam om-
 nibus innotescere voluerat. Causam hanc, tam aperte
 æquitatis plenam, apud vestram Serenitatem æquissi-
 mam Principem, paucis attingere, non acrius urgere, æ-
 quum esse censemus. Qua in re, paratam potius nostram
 commendandi voluntatem ostendi, quam magnā vllam
 postulandi necessitatem requiri, vestra Serenitatis boni-
 tas facile iudicabit. Deus, &c. I. Iunij. 1567.

GEDANENSIBVS.

Pro R.M.

Magnifici, spectabiles, amici per dilecti. Accepi-
 mus literas vestras 30. Iulij, Gedani datas:
 qua vestra litera, si quantam obseruantiam
 erga

erga nos, ipsa prae se ferunt, tantam equitatem erga nostros, vos ipsi representaretis, multo acceptiores nobis fuissent: sed speciosa verba, factis iniuriis, nec belle respondent, nec recte satisfaciunt. Cum hac dicitis, alia facitis: rebus, non verbis nos fidem adiungimus. Scribendo, nihil proficimus: agendo, aliquid tentabimus. Quod ratio non impetrat, ius obtinebit. Sed, cum serenissimi Regis vestri, iustissimi Principis, charissimi fratris nostri, eam quam par est, rationem habemus, quid ille de hoc negotio statuerit, prius explorare volumus. Quanquam nos malumus, atque adeo optamus, ut vos, vestra potius sponte, quam alterius iussu, recte faceretis. Id quod si adhuc faciatis, & nobis satis, & vobis utiliter facietis, Bene valeatis. Primo Nouemb. 1567.

AMPLISSIMO ET CLARISSIMO.
mo. Dom. D. E. Bilde, Daniae magno Admirallo, amico charissimo.

Amplissime & clarissime Domine. R. C. famulus meus, è Dania nuper reuersus in Angliam, se sua quam istic est perpeffus duriori fortuna, inprimis bonitate, ope, & gratia leuatum fuisse, libenter frequenterque suo sermone commemorat. Et quanquam sponte tua, & innata quadam omnes iuuandi voluntate hoc feceris, tamen, postquam meum famulum illum esse conueris, in meam quoque gratiam, uti ille refert, multo libentius & studiosius opem & bonitatem tuam in illo concere liberando, & suas res ei restituendo, ostendisti. Idem iam in Daniam reuertitur, cum literis serenissima vestrae Principis, ad serenissimum Regem Daniae, pro satisfaci-

tionem nauis suae, quae Regis vestri nomine & iussu, ad
seruiendum illi una cum reliqua sua classe, adhibita est:
quo seruitio, nauis, (vti ad nos allatum est) periit. I-
aque, primum, (vti par est) gratias libenter ago, pro il-
lo tuo superiori & mihi pergrato officio, & meo famulo
modum opportuno & optato subsidio: dein, impensè
rogo, vt, quod tua sponte, tam benignè antè in iuuando
famulo meo susceperis, hoc iam, meo rogatu, ad fœlicem
exitum perducere digneris. Ac vicissim ipse diligenter
curabo, vt tui, quorum res hoc postulabit, tuo etiam ro-
gatu, parem humanitatem in Anglia, pari fauoris mei
subsidio, aliquando experiantur. Fœlicissimè valeat Am-
plius tua.

Pro R. Clayton.

SERENISSIMO PRINCIPI
D. H. Regi. N.

MUltæ iam graues querelæ ad nos sunt delatæ: &
crebra etiam literæ ad vestram Serenitatem
sunt scriptæ de ea pecunia, quam certi mercato-
res Londinenses, viri spectatæ probitatis, fideles nostri
subditi, vestrâ causâ, & vestro etiam nomine, atque id
vestra Serenitatis vsum, ante aliquot iam annos, D.
N. G. vestro apud nos Oratori, in tempore eius perne-
cessario, mutuam libenter dederunt. Hæc pecunia com-
modatio, contestata syngraphis, communita sigillis, mul-
tis etiam testibus, cum nostratibus, tum exteris, præser-
tim apud Belgas, passim in vulgus innotescit. Nos planè
persuasum habemus, hanc causam aut non rectè, aut
non

non omnino apud vestram serenitatem esse declarationem aliter enim res tam iusta & explicata, tam diu, tot temporum difficultatibus, & morarum diuerticulis intricata apud iustissimum Principem non fuisset. Si qui verò sunt, qui hoc negotium istuc impediunt, illi certè & vim nostris, & infamiam sibi, & iniuriam etiam vestrae Serenitatis nomini atque honori, nimis audacter imponunt. Nec solum equitatis palam egrediuntur fines, sed extra omnem etiam humanitatis modum, nimis insolenter prodeunt: ratio enim vult, postulat equitas, & humanitas, etiam meretur nostrorum mercatorum, ut illi commodum, non detrimentum: gratiam, non iniuriam: ab hac eorum tam officiosa pecunia commodatione, tum quidem vestris non solum hominibus, verum etiam rebus per necessaria, tandem quidem recipiant. Rogamus igitur vestram Serenitatem, ut huius causae eam curam suscipiat, ut post hoc, huius negotij nomine, nec nostrorum tam iustis querelis, nec nostris tot crebris literis, nec orbis tam divulgatis sermonibus, locus amplius relinquatur. Sic enim, & ipsi equitati, & vestro honori, & nostra expectationi, & bonorum etiam de vestra bonitate communi voci atque iudicio, Serenitas vestra optimè quidem consulat, & plenè satisfaciat. Hoc modo etiam, nostri mercatores, se cum suis fortunis, ad omnia grata officia vestra Serenitati praestanda, quavis deinceps oblata opportunitate, paratissimos semper ostendent. De-

us, &c.

Pro R.M.

ILLVSTRISSIMO ET NOBILIS-
simo Domino Comiti N.

Illustissime & nobilissime Domine. Quantâ obser-
 uantiâ, amita mea D. Clareneux sancta memoria
 femina, vestram Excellentiam: & quâ beneuolentiâ
 illam Excellenta vicissim vestra prosequuta est, in Hi-
 spania multi, in Anglia plurimi, probè cognoscunt. Hac
 mutua vestra, eâque spectata multis, cum illius obser-
 uantiâ tam grata aliquando officia, tum vestra benigni-
 tatis tam propensa semper studia, spem mihi nunc certa
 faciunt, (id quod sententia quôq; ac iudicio hîc omnium,
 qui utrumq; vestrum norunt, mihi plane confirmatur,)
 vestram Excellentiam libenter velle, aliquam partem il-
 lius propinquioris beneuolentiâ, mihi etiam eius propin-
 quo, proximôq; heredi, tanquam hereditariam impartî-
 re. Et sic sunt res meae, ut tempore iâ meo per necessario,
 & in causa per se iustissima, opus planè habeam tui non
 solum ope fauoris, gratiâ, atq; bonitatis, sed praesidio etiam
 aequitatis atq; authoritatis, ad frangendam iniuriâ, quam
 N. Kempius homo Anglus, amita defuncta ingratus, mi-
 hi superstiti iniquus, contra omnes & communis aequita-
 tis, & domesticae amicitiae leges intentare conatur. Vni-
 versam causam & singulas illius circumstantias, in has
 literas (nè sim molestus) includere nolui: eas omnes,
 articulatim in certa capita, in separato scripto cum his
 literis coniuncto, fusiùs explicatas distribui: unde, op-
 portuniùs & plenius rationem omnem & statum illius
 negotij, vestra prudentia intelliget. Ius meum, iuris sub-
 sequo persequi, non cogito: quia id omne praesidio vestra
 boni-

bonitatis assequi planè spero, atque adeo expecto: nèque ego solum mihi hoc spondeo, sed omnes in Anglia, quibus equitas, bonitas, & vera nobilitas vestra excellentie explorata unquam fuit, certò mihi assueverant atque pollicentur. Deus vestra excellentia omnem florentem felicitatem concedat.

Pro Georgio White.

REGI. D.

D. Alb. K. LL. Doctor, vestra serenitatis Orator, literas vestras, 26. Ianuarij Hafnia datas, in initio huius mensis Aprilis nobis tradidit. Rumores illi, de immutata nostra voluntate, veri quidem non sunt: sermo tamen istuc perlatum, de frequentibus nostrorum mercatorum querelis, inanis verò non fuit. Tot enim, tamque graves iniuria, his proximis superioribus potissimum annis, sub vestro imperio, nostris spectate probitatis mercatoribus factæ sunt: quarum iniuriarum remedium nullum hæcenus, nec nostrorum istic supplicationibus, nec nostris hinc crebrò missis literis, obtineri potuerat, ut tandem nos ipsæ tot iustis nostrorum querelis maturè consulendum esse duxerimus. In qua cogitatione nostris quàm primum prospiciendi, multum nostra versabantur consilia, eo ipso tempore, quo D. K. ad nos peruenit. Iniuriæ & damna, quæ nostri pertulerunt, vestra Serenitatis Oratori, nostro mandato, & fuisse explicata, & probè plenèq; cognita sunt. Vt hæc nostrorum causæ, in longiores moras, & sumptu intolerabiles, & ipso tædion non ferendas, ampliùs reijciantur, (quo-

modo nimium iam diu factum est) non vult ratio, non
 est aequitas. Si igitur (quomodo vestro Oratori decla-
 ramus,) ante quartum abhinc mensem, his nostris mer-
 catoribus ita recte & integre satisfactum fuerit, ut, nec
 nostris amplius iuste conquerendi, nec nobis, vel scriben-
 di alias literas, vel capiendi alia consilia, necessitas fueris
 imposita, rem faciet vestra Serenitas & ipsi aequitati, &
 vestrae expectationi, & bonorum iudicio, & vestro item
 honori, admodum consentaneam. Ad has iustas nostrorum
 querelas, adiungemus nostram necessariam expostulatio-
 nem de iniuria, non subditorum nostrorum propria, sed
 utriusque nostrum communi: in qua, certorum vestro-
 rum audacia, facto nimis proiecta, exemplo valde inso-
 litis extat. Quisquis enim ille fuit, qui author erat
 illarum vestrarum literarum, quae 13. superioris Octo-
 bris sunt datae, dum nimium studet causae non satis bonae:
 utrumquam quod non debitam vestri honoris rationem ha-
 bet, apertam quidem, & ipsi veritati vim, & nobis iniu-
 riam offert. Urgendo enim certum caput priscae foederis,
 verbis germanis ablatis, alienis ingestis, genuinum sen-
 tum misere miscet, & falso detorquet. Istiusmodi homi-
 nes, qui has foederum sanctiones tam audacter & pro-
 pudam prudentes violant, quam sincere miserorum sup-
 plicationes cognoscant, dubium esse potest. Est illa nam-
 que insignis audacia domi, quae sic eminet foras. Et quid
 iniuria priuatis struant, qui sic cum Principibus
 iam data opera agunt? De horum hominum facto,
 quid sentiendum sit, omnes vident: quid statuendum
 vero, vestra Serenitati relinquimus. Itaque, quemad-
 modum nos expectamus, ut primo quoque tempore, nostris
 redditis, bona sua recte & integre restituantur: ita

Da

non

COMMENDATITIARVM, &c.

non dubitamus, quin cura fuerit imprimis adhibita à vestra Serenitate, nè presenti impunitate, malorū deinceps crescat audacia. Hæc enim, hoc tempore tam opportunè geminata ratio, & æquum faciendi malis, ad vestre Serenitatis imprimis & æquitatis & honoris summam prædicationem: ad alendam foelicitè inter nos ac nostros mutuam amicitiam: denique, ad sanctè sincerèque conservandam omnem priscam & auitam confederationem, maximopere pertinebit. Deus, & c. 22. Aprilis.

Pro R. M.

IN GRATIAM CLARISSIMI D. N.

Pro R. M.

CUm nulla laus in Principe illustrius emineat, quàm bonitas, benignèque quàm plurimis faciendi proposita voluntas, qua una, Christum virtute Principes unicè referunt, & propinquissimè ad eum accedunt: cùmque bonitas humana quidem omnis & peropportuna, at illa sola divina & admirabilis existat, qua respicit afflitos, & calamitosos erigit: cumque ex omni miseriarum conditione, nulla sit, vel deslenda magis, vel iuuanda prius, quàm eorum hominum, qui Christi sequendi causâ mundi relinquunt commoda universa: Quapropter, nos capta misericordia clarissimi viri N. quem domi impia crudelitas è patrimonio expulsi, & è patrio solo eiècit, non alio quidem nomine, quàm quia puriorem doctrinam Christi, Maiestatem Prin-

sui, libertatem patria, paucorum libidini, impiè
indignè subijci, non sustinuerit: & propter alias iustas
causas nos plurimum commouentes, de gratia nostra
speciali, ac ex certa scientia, & mero motu nostris, de-
cessimus & concessimus, ac per presentes pronobis, here-
ditariis, & successoribus nostris, damus & concedimus,
illusterrimo N. annuam pensionem quater mille co-
mutorum Gallicorum, habendam & percipiendam
ex redditu N. de THESAURO nostro, per manus
Receptoris generalis curie nostra Wardorum & Libe-
rationum, ad quatuor anni tempora, incipiendo ad festum
S. Michaëlis Archangeli proximè præteritum, Qua
eodem annua pensione, prædictum N. frui & gaudere
voluimus, donec pacatis hijs durioribus temporibus, in Gal-
lia integrum illi atque tutum esse possit, domi apud suos,
Deo, Principi, & Patria, securè inservire, vel quouis alio
modo contingat illi, in patrimonium suum, & pristinum
statum quiete & ex animi sui sententia, reponi. In cuius
testimonium, &c.

ILLVSTRISSIMO DO-
mino N.

Clarissime Domine. Cum probè intelligo ex fre-
quenti bonorum hominum sermone, qua equita-
te semper vestra Excellentia cognoscit omnes
causas: & quanta humanitate sæpè allenat multos
multos Anglos: planè confido, me, in meâ & iustis-
simâ causâ, & miserrimâ fortunâ, præsens & præsidi-
um in vestrâ equitate, & solamen in vestra humanita-
te reperturum. Superiori æstate, nauem, de more, missi
Da 2 negotiatum

*negotiatum in Hispaniam: tempestatis vi & salis iac-
 tatione compulsa, ad oram Castri appellit: per magistrat-
 us ac ciues de Bilbo & Castro capitur pro pradaroria:
 excutitur: Praefectus, cum aliquot nautis, rapitur in cu-
 stodiam: diripiuntur bona: auferuntur armamenta:
 & facta in ipsos magistratus istic scruera inquisitione,
 cum nullius malefici conuinci potuerant, liberi ad na-
 uem iterum dimittuntur. Cum nihil agere poterant ista
 aequitatis via, ecce suboriuntur certi testes, qui affir-
 mant, hanc meam nauem, anno. 1563. mense Ianua-
 rio, non procul ab Ulyssippona piraticam exercuisse, &
 se ipsos, ab hac mea naue, tum temporis istic spoliatos
 fuisse: cum contra, exploratissimum sit, hanc ipsam
 nauem, eo ipso tempore, & sex menses ante & post,
 sine omnibus & armamentis & apparatu, in Anglia,
 in nauali de Portesmouth, sua reficienda gratia iacu-
 isse. Et quod hoc verissimum sit, publicum instrumen-
 tum, sigillis multorum hominum oppido de Portesmouth
 consignatum, in praesentia ostendendum vestra Excel-
 lentia habeo. Itaque, supplex venio ad vestra Excel-
 lentiae bonitatem, tam propositam suam naturam ad benig-
 ne faciendum omnibus calamitosiis hominibus, summe-
 perè rogans, ut dignetur, literis suis, hanc instam
 causam meam, Magistratibus de Bilbo & Castro
 commendare: nimirum, ut nauis mea cum Praefec-
 to, nautis, & bonis vniuersis, liberè & integrè dimit-
 tatur, una cum huiusmodi damnorum compensatione,
 quam aequitas & iustitia requirit. Hoc factum vestra
 bonitatis ut commodum & optatum mihi, sic praece-
 abile apud omnes bonos, & Deo ipsi, uti spero, gratum
 officium est futurum. Deus vestra Excellentia con-*

longam & letam felicitatem concedat. 27. Ian-

Pro H. Fallofeld.

PRO R. M. IN GRATIAM
Gul. G.

&c. Vniuersis ac singulis Regibus, Principi-
bus, ecclesiasticis & secularibus, Archiep. E-
pisco. Ducibus, March. Comitibus, Baronibus,
Mililibus, Præuinciarum, Terrarum, Ciuitatum, Op-
idum, Villarum, & quorumuis aliorum locorum Præ-
sulis, Gubernatoribus, Rectoribus, & locum eorum
habentibus: nec non Admiraldis maris, portuum, pas-
sum, & pontium Custodibus: & alijs vniuersis, ac sin-
gulis hominibus, cuiuscunque loci, status, gradus, ordi-
nis, ac conditionis existant, ad quos hæc nostra præsentis
litteræ peruenitura sint, salutem, & sincera dilectionis ef-
fectum. Serenissimi, Illustrissimi, Excellentissimi, Reli-
giosi, Reuerendi, Illustres, Magnifici, Generosi, Spec-
tabiles, Egregij, Fratres, Consanguinei, Amici, ac nobis
carè dilecti. Cùm in hac domestica tranquillitate, &
communi pace, quam Dei benignitate, nos hoc tempore,
cum omnibus vicinis circumcincta Principibus firmissi-
mè habemus, Gul. G. nobilis Anglus, fidelis noster &
dilectus famulus, otij quasi domestici pertasus, exter-
num adire militiam instituat, potissimum verò ubicunq;
erit, terrâ maximè, contra Turcam, communem
Christiani nominis hostem, res gerenda sit: Nos, hanc
laudabilem voluntatem, & nobile institutum,

non solum valde probamus, sed ex mera gratia, & singulari favore nostro, multis iustis de causis eundem proficiscentem, precipua nostra commendatione prosequendum esse duximus. Est enim nobili domo oriundus, & nobis ipsis quidem, clarissima Hauardina Northfolciensis familia ratione propinquus, quo nomine nobis etiam seorsim valde charus existit. Præterea, ab ipsa natura ad bellum factus, à paruulis militari & disciplina & usu apprimè institutus: atque multis varijs bellis, sub nobilissima memoria patre, fratre nostro atque sorore, serenissimis Angliæ Regibus, & sub nostro item imperio, operam semper fidelissimi subditi, industriam strenui militis, & prudentiam sæpè terra marique solertis Capitanei, ad Reipublica commodum, ad suam non vulgarem laudem & commendationem declarauit. Itaque nos admodum cupientes, ut hac eius profectio, quaqua uersus eundo redeundoque, non solum illi tuta & expedita ubique pateat, sed illustris etiam & honorifica, apud omnes existat, libenter ac studiosè Serenitates, Excellentias, Humanitates vestras omnes hortamur: ut illum, unà cum suis familiaribus, cum ad loca quacunque vestra ditionis peruenerint, humanitè accipiatis, benignèque tractetis: Sit, ut is cum suis comitibus, equis, armis, clitelis, rebus, ac bonis uniuersis, per vestra regna, dominia, ditiones, prouincias, ac iurisdictiones, non solum tuto sine offensione, & liberè sine impedimento, sed benignè etiam cum omni humanitate, adire, transire, morari atque redire semper queat. Quam vestram humanitatem, nos vicissim, cum similis usus ullorum vestrorum, qui vobis sunt charissimi, par nostrum studium requirat, libenti &

memori

animo compensabimus. In cuius rei testimoni-
 has nostras patentes literas fieri fecimus propriaque
 manu subscript. ac proprio nostro sigillo impress.
 Communi. Datum in Regia nostra Londini,
 primo Februarij. 1565. regnorum vero nostrorum. 8.

D. FR. C. P. R. &c.

Illustrissime P. Cons. & amice charissime. Intelligi-
 mus ex sermone fidelis famuli nostri H. K. quam
 precipuam grati animi propensione, vestra Excel-
 lentia, & nos & statum nostrum prosequitur: intelli-
 gitur item, quam intenta cogitatione, & sollicita cura,
 puram Christi Religionem tuendam, vestra indi-
 ge eeteris Principibus incumbit Excellentia. Viri-
 que huius vestri & grati erga nos studij, & pii erga
 Deum officij, multa quidem & ea valde illustria testi-
 monia in literis quoque vestris 10, Decembris Heidel-
 bergie ad nos datis, insigniter sunt contestata. Quae
 vestra tam laudata voluntas, à nobis ingentes
 mercedis, apud omnes bonos precipuam laudem, iure pro-
 meretur. Cum verò iam ex literis vestris exploratum
 sit, vestram Excellentiam haecenus, grauissimis
 causis abstinuisse à communibus scriptis foederibus,
 cum hijs, qui & sanguine, & patria, & eadem Re-
 ligione vobis essent iuncti: & iudicauisse semper, liberas
 animaeque coactas consociationes (praesertim in nego-
 cio Religionis) plus fidei & virium habituras, quam si
 littera & literis potius, quam animis consignata, foede-
 ratio iniretur: nos certè, hoc ipsum vestrum confi-
 demus, & animi iudicium, valde comprobamus: & ra-

tione superiorum temporum ritè subducta, planè perspicimus, quòd, *VBI MUTVVS AMOR, ET STVDIORVM CONSENSVS, ANIMOS PRINCIPVM NON IVNGIT, ISTIC OMNIA CONFOEDERATIONVM VINCVLA, LITERARVM NOTIS QVOMODOCVNQVE IL-
 LIGATA, INFOELICES PLERVNQVE EXITVS SORTIUNTVR.* Quamquam pro nostra parte, nostra quidem hac mens est, nos imprimis nobiscum constituere, nullam omnino, cum ullo Principe aut natione, confederationem sancire velle, ad quam prius ineundam, benè considerata animi inductione, & perlibentè non adducimur: inquam semel postquam verbo & scripto consenserimus, eandem deinceps etiam, cum nostro explorato incommodo, sanctè & inuiolabitè tuebimur, & id quidem ad respectum solum nostri honoris: cuius post officium *DEO* debitum, maiorem rationem ducimus, quam ullius rei, qua nobis vel vsui, vel cordi ullo modo esse queat. Causa mittendi legatos ad vestram Excellentiam & alios confessionis *Aug.* Principes, haec fuit: ut exploraremus, an vlla huiusmodi confederatio, inter vos sancita esset, qualem esse, communiter omnium opinio confirmavit. Sin verò fuisset, habebamus in animo, illam consociationem, favore, consilio, ope etiam nostra promouere: cum planè constet vobis omnibus, nos ex eo tempore, quo ad rerum gubernacula accessimus, nihil omisisse, quod spectaret, vel ad restorationem doctrinae Christi, in hoc regno nostro, è cuius finibus paulò antè fuit eiecta: vel ad eandem

in circumcircà vicinis regionibus fundandam & propa-
 gandam, licet ad interturbandum omne illud animi no-
 stri propositum, multa undique obiecta nobis essent im-
 pedimenta. Et cum intelligimus, hanc esse omnium ve-
 strum consentientem opinionem, nimirum securitatem
 Religionis, melius stabiliri, & firmitus niti coniunc-
 tione animorum, quàm scriptione fœderum, sic, ut mu-
 tua subsidia opportunè suppeditarentur, pro rerum &
 temporum ratione, & non compingerentur in argutas
 illas scripti angustias: quibus, summa sæpè rerum in
 moras reiecta, in extremum plerumque discrimen conij-
 citur. Nos sanè hæc vestra consilia ita probamus, ut
 nihil ardentius in optatis habeamus, quàm ut animi om-
 nium Principum, qui EVANGELIVM profi-
 tentur, eò amoris sensu perpetuò imbuantur, ut unus-
 quisque pro RELIGIONIS defensione alterius
 causam, suam esse ducat. Et quando aduersarij, initia
 vel consiliorum, vel armorum suspicione, in professo-
 res EVANGELII vim sint intentaturi, ut tum
 illud factum, licet loco valde seiunctum, periculo ta-
 men propinquum sibi quisque esse iudicet. Nam in
 causa Religionis, pro explorato haberi debet, aduer-
 sarium, ubi vim semel struxerit, ante non conquiesce-
 re, quàm vi vicissim frangatur. vis enim progredien-
 do, vi vires colligit. Quod nos, usu & discrimine re-
 rum edocti, verum esse experimur. Quanquàm, cum
 vis virium humanarum omnes nervos suos intenderit,
 ecce, manus Dei tum potissimum paratissima est, ad sub-
 lenandum suos, & id quidem maximè, cum spes humani
 auxilij omnis sublata esse videatur. Propterea, nos me-
 mores tam explorata consuetudinis benignitatis diuinæ
 erga

COMMENDATITIARVM, &c.

erga nos, gratos nos exhibeamus pro tantis beneficijs, neque unquam vereamur doctrinam illius asserere, contra omnes Satana & mundi quoscunq; satellites. Hac ad vestras literas, vestraq; cōsilia, de ratione fœderū scripto comprehensorum, prudenter instituta: ad vestram verò tantam cū humanitatem erga nostros, tūm benevolentiam & studium erga nos, non verbis nunc & literarum sermone, sed mutuo semper amore, & omni deinceps gratificandi & vobis & vestris captata opportunitate, libenter & studiosè respondebimus. Deus, &c.
26. Martij.

Pro R. M.

CLARISSIMÆ D. CECILIAE,
S. G. V. P. C. N.
Charissima.

Pro. R. M.

CLarissima P. Cons. charissima. Quò planius apparet, quàm propensa sit, & ad omnem observantiam erga nos parata vestra voluntas, eò gravius ferimus eorum iniurias, quib; iam hoc anno interceptis nostris literis, effecerunt, ut declaratio nostrae vicissim mutuae benevolentiae, non dum, perinde ut volumus, ad vestram Excellentiam pervenerit. Et si hominū improbitas, in literis excutiendis constitisset, tolerabilior quidē fuisset: sed cū irrueret etiam ad auferendum certa quedam munera, quae nos, ad ornatum vestri, ad memoriam nostri, unā misimus, immanitas & barbaries planè habenda est. Omnes verò vestros amores, mutua

et par est, & libenter amamus: constantiam autem propositi vestri, in Angliam ad nos perueniendi, & nos ipse valde amplectimur: & quod ad illā rem promouendam spectat, ad serenissimum fratrem vestrum diligentē conscripsimus. Vos ergo, non vestras expectamus literas: cum in Anglia eritis, sedulo curabimus, ut omnibus vestro & respondeatur voto, & satisfiat voluntati: nec permittemus, ut obseruantia vestra, quā beneuolentia nostra expeditior existat. Et in hac mutua voluntatum nostrarum coniunctione, eosdem etiam animorum sensus inesse experimur. Nam, quantum capimus voluptatis, ex vestra erga nos beneuolentia, tantum sanē haurimus doloris, ex vestro nunc mœrore, quem, indignus obitus dignissimi viri, & vobis quidem charissimi nuper attulit. At, si quā sumus nos propense ad respondendum, in omni mutuo amore, tam essemus itidem fœlices in consolando, in hoc vestro luctu, facile efficeremus, ut omnis vestri mœroris aculeus, vel omnino sublatus, vel magnam partem delinitus esset. Sed, cum inter reliquas vestras virtutes, prudentiam sic eminere intelligimus, ut illa omnibus vestris non intersit solum, sed præsit etiam consilijs, non dubitamus, quin eam doloris medicinam, quam ipsa dies, paulo post necessario sit allatura. Auditio- ne accepimus, multas & magnas fuisse illustrissimi Bel- zensis Palatini virtutes: sed fratrem eius patruelem, illusterrimum D. Ioannem Comitem in Theuczem, Capitaneum Rohatinsensem, (de quo, quid sentimus, ut scribamus, rogamur) hic in Anglia vidimus, cuius in mente & moribus, præstans quadam dignitas elucebat. Hunc itaq; charum vobis fore existimamus, & per se, & propter illius etiā respectū, qui olim fuit charissimus. Sed de
his

his & alijs multis, fusius, cum opportunior, & temporis
& loci commoditas nobis dabitur. Interim, omnes floren-
tes felicitates, ad animi vestri sententiam, vestra Ex-
cellentia à D E O exoptamus. 25. Februarij.

ILLVSTRISSIMO DOMINO,

I. Comiti in T. C. R. amico nobis
plurimum dilecto.

Illustrissime, Charissime. Leo Curio fidelis vester ser-
uator, & G. N. dilectus noster subditus, vestras lite-
ras, cum vestro grato munere, 10. Ianuarij H. datas
nobis tradidit. Pro munere quidem, & gratias magnas
nunc habemus, & easdem, re quidem, cum opportunitas
feret, planè sumus relatura. Litera verò vestra maio-
rem voluptatem nē, an dolorem attulerint, dubium qui-
dem est. Pergratum enim nobis fuit intelligere, quàm
officioso obsequio, & constanti observantia atque studio,
vestra nos colit Excellentia. Non minùs luctuosum no-
bis fuit audire, de dura illa vestra in Dania tractatione,
deq; tristi obitu illustrissimi P. B. qui tempore & inspera-
tissimo sibi, & alienissimo suis, ex hac vita, indigno qui-
dem modo sublatus est. In hoc tam arumoso casu, hoc
plurimum nos interim recreavit, quòd intelligimus ve-
stram Excellentiam, illi cognatione propinquam, virtute
parem, fortunis nunc etiam atque dignitate factam
esse equalem: ut iam non magis opportuna consolandi,
quàm gratulandi tibi, occasio mihi hoc tempore oblata
sit. Scripsimus ad Principem Ceciliam: verùm in hoc
eius presenti luctus sensu, & in hoc recenti sponsi deside-
rio, novarum nuptiarum, disertis verbis, mentionem fa-
cere,

ere, & ratione, hoc tempore, & pro re ipsa alienum fuisset. Huiusmodi consilium non literis nunc committere, sed cum in Anglia ipsa fuerit, presenti sermoni conseruare longè opportunius esset. De nobis verò, ita existimare, nos in respondendo omnibus gratis vestris officijs, quibuscunque modis commodè poterimus, cum omni auctori nostri propensione, paratos semper fore. Bene valeat vestra Excellentia. 25. Februarij.

Pro. R. M.

REGI N.

E. &c. Potentissimo & inuictissimo P. magno Sophi. Persarum, Med. Parth. Hirc. Carm. Mar. populorum cis & ultra Tigrim fluuium, & omnium intra mare Casp. & Pers. sinum, nationum atq; gentium imperatori, salutem, & rerum prosperarum felicissimum incrementum. Summi Dei benignitate factum est, ut quas gentes, non solum immensa terrarum spatia, & insuperabiles marium vastitates, sed ipsi etiam cælorum cardines longissimè disiunxerunt, ipsæ tamen literarum & mentis certa cogitata, & humanitatis grata officia, & intelligentia mutua multa commoda, facile inter se & opportunè possint communicare. Itaque, cum per dilectus & fidelis noster famulus A. Ienkinson, qui has literas nostras perfert, cum bona venia, fauore, & gratia nostra, hoc Anglia nostra regnum excedere: & in Persiam usque vestrasque alias ditiones (Dei benignitate) penetrare constituerit: hoc illius institutum per laudabile quidem, grato nostro fauore persequi, & promouere studuimus: id quod eò nos libentiùs facimus, quoniam hoc
eius

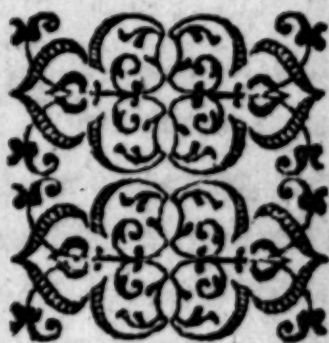
eius propositū, ex honesto studio commercij constituendi potissimum, cum vestris subditis, alijsq; peregrinis hominibus, ad vestra regna confluentibus, omnino exortū sit. Propterea, nobis & scribendum ad vestram Maiestatem, ab eaq; petēdum esse duximus, ut nostro rogatu dignetur concedere huic famulo nostro A. I. literas publicae fidei & salui conductus, quarum auctoritate, atq; praesidio, licitum liberūmq; sit illi, unā cum suis familiaribus, servis, sarcinis, mercibus, & bonis uniuersis, per vestra regna, dominia, ditiones, atq; prouincias, liberè et sine impedimēto proficisci, ire, transire, redire, abire, & istic morari, quandiu placuerit, & inde recedere, quandocunq; illi libitum fuerit. Si hac sancta hospitalitatis iura, & dulcia communis humanitatis officia, inter nos, regna nostra, nostrósq; subditos, libenter constitui, sincere coli, & constantè conseruari queant, speramus nos Deum Opt. Max. effecturum, ut ab hijs paruis initijs, grandiora rerum momenta, nobis ad magna ornamenta atque decus, nostris ad summa commoda atq; vsus, aliquando sint oriutura. Sic quidē, ut non mare, non terra, non cælum ad nos longissimè separandos, quā diuina ratio, communis humanitas, & mutua beneuolētia, ad nos firmissimè coniungendos, plus virium habuisse videatur. Deus salutem omnem & fœlicem in terris, & perpetuam in cælis, vestra concedat Maiestati. Data in Anglia, in celebri nostra urbe Londino 25. die mensis Aprilis. Anno mundi 5523. Domini ac D E I nostri Iesu Christi 1561. regnorum verò nostrorum tertio.

Pro R. M.

FINIS.

IOANNIS
STVRMII,
HIERONYMI
OSORII, ALIO-
RVMQVE EPISTOLÆ,
Ad Rogerum Aschamum

*aliosque nobiles Anglos
missæ, ab E.G.colle-
ctæ, & nunc pri-
mum editæ.*

1589.

IOANNIS STVRMII, HIE-
 RONYMI OSORII, ALIORVM-
 QVE EPISTOLAE, AD ROGE-
 rum Aschamum aliosque no-
 biles Anglos missæ.

IOANNES STVRMIVS
 Rogero Aschamo.

*.P. Literarum Aschame:
 quas uxori Bucerì ad te de-
 di: exemplum, quod curâram
 mihi describi, ad te mitto:
 quò videas, epistolam tuam
 non loquacem, sed eloquen-
 tem fuisse. Planè enim mihi
 persuasit, omnes in te esse eas
 virtutes: quarum indicia in*

*la praelara elucet: humanitatem, veritatem, iudici-
 um, doctrinam, amorem etiam erga me tuum: nisi quòd
 munus tribuis mihi: in quo patiar amorem tacum esse,
 ne si oculos aperiat, à me decedat, & transferatur in
 alium. Cupio enim abs te omninò amari: & volo utrius-
 que epistolam testem inter nos extare perpetuè inter nos
 caritatis. Itaque utrâque diuulgabo hisce proximis
 viris. Sed quàm malè accidit, quòd D. Morisinus le-
 gatus Regius ad nos non deflexerit, propter coniunctio-
 nem nostram, propter necessitudinem religionis, quæ est
 inter ciuitati cum regno Angliæ: plus enim religionis*

E e

con-

consociatio in hominibus valere debet : quàm quoduis aliud fœdus. Declarassemus certè non facultates, neque opes nostras, sed beneuolentiam, & studium, & obseruantiam, & reuerentiã, quam præstare debemus. Sed tu promittis mihi in literis tuis, de tuo aduentu, in quo fallere non debes expectationem nostram: tùm ut quàm creberrimè scribas, vide: nam etiã id polliceris: Libellum de periodis misi D. Elisabethæ, sed desiderat patronũ & cõmendatorẽ suum, id quod ei de te persuaferam. Verumtamen gratũ fuisse munus audio D. Elisabethæ: fortassis quia tu mihi aliquando tribuisti aliquid in tuis ad eã sermonibus: Regis non memini in præfatione ut nunc loquuntur: eius Ma. locũ designavi in Aristotelicis meis dialogis: in quibus stilũ meũ quotidie acuo, ut si quid possit contra Barbariem in his ostendat, quantulũ sit quod in ea conficienda possit: tùm etiã in celebrandis amicis, ad quos mihi tuus amor iucundissimus hospes, imò familiaris nunc & domesticus accessit. Vale mi Rogere Ascham: valere etiã D. Morisinum legatum opto: & Deũ Christumq; oro, ut valeat: omnesq; vos incolumes & prosperos conseruet. Argentorati. XVIIII. Nouemb. 1550.

IOANNES STURMIUS
Rogero Aschamo.

S. Scribo hæc in Bibliotheca D. Montij: fui etiã tota die occupatissimus, itaq; ignosces. Gratũ mihi est magni à te fieri, & meas te literas expetere: quorum alterum præstare non possum, ut sim magnus: alterum iam facio: scribo enim, verũ paucis, nam pluribus non vacat. Gratiam tibi habeo quòd literas ad Montium

communi

communes esse volueris: & me sanè delectârunt, cum
 tuis ipsis, de quibus scribis: tum etiam tuâ prudentiâ
 iudicio. Cogito tuis omnibus epistolis, uno aliquo
 scripto publicè respondere, ut non me pigrum esse putes.
 Dialogos Aristotelicos conficiam hoc anno: gratum mi-
 hi est, quòd huc usque peruenerim. D. legatum pro me
 usq; verbis saluta. Vale. Argentorati XVI. Mar-
 ti. Anno Domi. 1551.

IOANNES STURMIVS

Rogero Aschamo.

Et ex his quas ad me antea miseris: & ex multis
 literis quas ad Montium communes post dedisti:
 bene intelligo, me abs te amari, atque etiam amari con-
 stanter: nulla offensione silentij mei. Ego verò ad amicos
 scribo, non solum ob quotidianos labores atque
 molestias, sed etiam propter summum istud Christia-
 na reipub. tempus. Quis enim quicquam scribat, ut
 hoc non cogitet? ut non gemat? ut non conqueratur?
 Presertim ad amicum: sed vides quanto id fiat cum pe-
 riculo. Nihil tutum habemus prater cogitationes, pre-
 cationes, vota: quæ si gemitum aut voculam edant,
 suspiciosum est, & obiectum calumnijs facinus: nullus
 turpis est, qui tibi tuiq; similibus viris, ac mihi non
 inimicus. Et locus iste vester, totus mihi ex oculis atq;
 auribus videtur esse coadificatus. Verū tamen nulla inin-
 iuriata nobis adferri poterit, ut à veritate religionis de-
 cernamus. Tibi tamē gratiam habeo quod scribas: et amo
 quod me amas: & diligo quòd ita scribas ut scribis.
 Tu hic nihil audimus: omnes gentes aut muta sunt,

ant sunt in otio. Quid autem magis agitatum & exercitum quàm Magdenburg m: & tamen de hoc etiam nihil certi: etiam parmenses hominum opiniones obmutuerunt. Constitui in libris Bucer, quos ad Edwardum regem scripsit, prefari, eiusque vitam conscribere: in qua confectioe nihil mihi molestius erit, quàm vitare πολυαγία quoties opus esse videbitur. Verumtamen ita libertatem amittam, ut à servitute tamen me vindicem: tu quod potes: in hoc labore, me tuo iudicio, opéque iuuabis. Salutat te Toxites meus: qui ita te amat propter me, ut tuus esse velit etiam solus, qui meus totus solummodo est. Vale. Argentorati XV. mens: Iunij. Anno Dom. 1551.

IOANNES STVRMIUS
Rogerio Aschamo.

S.P. Cùm has ad te scribere incepissem, commodum mihi Bucer Diaconus Ioannis Checi, & Nicholai Carri de Ducer morte epistolas attulit. Adiuncta etiam his sunt multorum epigrammata: placet mihi pietas vestrae gentis: placet doctrina & orationis genus: & tametsi tu mihi tuis literis magnum desiderium eius libri excitabas, tamen vicit voluptas desiderium, ut nunc magis gaudeam me legisse, quàm antea videre desiderabam. Ergo ego in vita Bucer describenda, non solum autoritate, testimoniisque horum iuuabor: verumetiam exemplo, imitatione, inuitamento. Gaudeo etiam mihi occasionem datam: ut utriusque in meo scripto meminisse possim. Animus virtutes ferè easdem video, & doctrinam utriusque excellere.

excellenter. De principe Suffolchia duce antea ex
 auctore audieram: sed quid in me tantum? grata mihi ta-
 men eius benivolentia est: & ego de ipsa idoneis locis
 honorificè, quo ad potero, de filio etiam, de quo in qua-
 dam tu ad me epistola. Fui author Toxite, ut ad le-
 gatum & ad te suas commentariunculas mitteret:
 quia in re si quid erroris est, id mihi ascribes. Vale.
 Argentorati. VI. mensis .... Anno Domini.
 1551.

IOANNES STURMIUS

Ro: o Aschamo.

S. P. Officium quod tibi scribendis literis declara-
 re debebam: id tibi in operis cuiusdam confectio-
 ne honorificentiore præstabo. Hos duos versus vo-
 luit in hoc tempore pro data fide & pro excusatione
 esse, dum persolvam quod de' eo. Gaudeo tibi placere
 rhetoricum meum A istotelem, non quod aliquid esse
 meum, sed quod gratum mihi sit tuum iudicium: verum-
 en & quod contextum est, retexam ubi non place-
 re: & pergam etiam si absolutum doctrinæ opus non
 sum, tamen labore & operâ & magnitudine plenum
 summare, D. Halesius & ego librum secundum ti-
 tulum descriptum mittemus. Sed ecce Aschame, qui
 in hac vicinia mihi promisit libros Ciceronis de re-
 publica. Sexies misi ad eum: si adferantur, me quid potcrit
 esse beatius? Senatoriam præ me gravitatem feram: ex
 antiqua disciplina si obtinebo. Sed ut nunc homines sunt,
 id me metuo, nè sit nihil: sed si verum sit, mittam etiam
 ut mecum sapias Romanam curiam, & forum, &
 rostra:

rostra: verum particulatim ut, si sapientiâ te superare non possum: tempore antecedam. Quam vereor ne si nihil? veruntamen in epistola quam ad me scripsit: attingit loca quedam & eorum argumenta; quæ non potui esse de nihilo. Non putavi me tam prolixum fore: dabo veniam, præsertim cum nihil habeam novi: id quod proprium esse debet epistolarum ut inanes esse non videntur. Vale. Argentorati XXX. mens. Ianuarij Anno Domi. 1552.

RICHARDVS BRANDISBÆVS
Rogerio Aschamo.

S. P. Nescis, eruditissime Aschame, quanto mihi dolori fuit, te bis summo cum desiderio mei Lonan excurrisse, & semper frustra: sed in ultima frustratione, id saltem læti, quod Nannium conuenere non fratrem meum, hoc est, fere alterum, sed prorsum meipsum. Gaudeoque te tuæque omnia ita illi placuisse, qualia à me describi solent. Ille mihi dixit, virtutes, quas in scriptis tuis deprehendit, etiam in vultu & moribus deprehendisse: Est enim ille, ut optimus cunctis iector indolis, ita phisiognomus haudquaquam imperitus. Dicit non potest, quanto opere laudaret in te tuasque scriptas civilitatem, modestiam, humanitatem, & charitatem inenarrabiles, & tantam sanitatem in sententijs, tantam elegantiam in verbis, tantam moderationem in numeris, tantam concinnitatem in rebus contexendis, tantam lucem in omnibus, nihil non in te exquisitum: sed tantum nihil affectatum, vires insignes sine immanitate, moderatam summam sine ignavia, brevitatem cum splendore culeretur.

lentia, rursus prolixitatem sine luxuria, rotundum
 quiddam & crispum, sed sine eterna micatione, qua se-
 cundum Plinij laborat: Florentiam sine muliebribus fu-
 ra castigatam & enucleatam dictionem, sed sine anxie-
 tate scrupulosa, qua Ciceroniani nostro auro sese ema-
 nant, & quasi compedibus reninciunt. Hac ipsius de te
 verba, atque ista formula concepta fuere: quæ quia
 matissima erant, & summo iudicio profecta, meis scrip-
 tis inserui: quare nobrem vereor, ne plus in Nannio pos-
 sideas, quam ego hæcenus possedi: non tamen inuideo:
 Candida Musarum fores, & erga Aschamum corpo-
 re & animo candidissimum, quicquid in Nannio, quic-
 quid in omnibus, quicquid in meipso possideo, patere &
 promptum & obuium esse debet. Ego in proximo tu-
 mulu Gallico res meas Mechliniam conuexi, ibique
 æstatem manebo: domicilium meum tibi indicabit
 spes in S. Georgio: ibi te expecto, & si maturè me de-
 aduentu certiolem feceris, Nannium euocabo, tui
 videndi cupidissimum: Ego ad quinque dies Mechliniæ
 morabor, defixus ibi tui expectatione, neque pedem inte-
 foras elaturus, nè denuo nobis oboriat istius absen-
 tiala mitas. Clarissimos D. Oratores inclitissimi regis
 tui officiosè à te meo nomine salutat velim. Vale.
 Mechlinia XI. die Iunij. Anno Domini. 1553.

IOANNES CHRISTOPHORSONVS
 Rogero Aschamo.

Mibi Antuerpià Louanium reuerso, Aschame
 ornatissime, significatum est, te eò mei solum &
 Ee 4 Bran-

Brandisbæi nostri visendi causâ venisse, diligentèrque
 & valde amicè de utrôque nostrum à Petro Nannio
 percontatum esse. Quod quidem humanitatis officium
 uti vehementer equidem amplector. (Habuit enim
 permagnam sanè tua erga nos beneuolentia significatio-
 nem) ita ceriè doleo plurimum, me eo tempore abfuisse,
 quo utrôque nostrum, de rebus utriusque utrô citrôq;
 tam opportunè colloqui potuisset. Nam est quidem vi-
 ris doctrinæ liberalis & honestarum disciplinarum stu-
 diosis quoddam quasi penitus insuum desiderium, si
 modò vlla inter eos intercedat necessitudo, ut hic de
 illius, ille contrâ de huius studiis certior fieri magna-
 perè cupiat. Quod profectò in me ita iam exardescere
 sentio, ut nihil magis mihi in optatis sit, quàm ut plenè
 cognoscam, quid Musa Aschami nostri moliantur:
 fileant ne (quod Cicero scripsit de Varrone) an celeb-
 potius ea, quæ in hac legatione regia commentata sunt:
 quarum indolem ita soleo admirari, ut nihil planè fuerit,
 quod me ad politioris literaturæ studium magis incita-
 uerit: quarû in oratione gravitas ea fuit, ut animos au-
 dientium non ad prudentiam solùm erudire, verùm eti-
 am ita permouere potuerit, uti quò vellet, facile impelle-
 ret: quæ etiam in scribendo tam elegantes esse solent, ut
 suauitas nè sermonis, qui tam concinnè & artificinè
 cōstruētus fuit, an prudentia in sententijs, quæ tam cre-
 bre erant in oratione posita, me magis oblectauerit,
 plenè nesciam. Sed spero me breuè, deo iuuante, ite-
 cum coràm colloquendo istam meam, qua tantopere
 flagro, cupiditatē omninò expleturû. Interea tēporis mi-
 to ad te quatuor libros Philonis, quos modò Antuerpiæ
 imprimendos curavi: in quibus de græco in latinū cōuer-
 tendū

audis si tuo iudicio, quod propter acumen tanti aestima-
re soleo, uti licuisset, tum certe non dubito, quin multo
perfectiores politioresque in manus hominum venissent:
quos quidem non tam perficiendi spe (quod Marcus
Tullius de suo oratore scriptum reliquit) quam expe-
riendi voluntate edidi. Verum mihi persuasum habeo
te, & alios tui similes, hoc est, qui propter singularem
doctrinam, in hoc genere excellunt plurimum, non mo-
do meam probaturos diligentiam, verum etiam si quid
non ita disertè conuersum sit, me de eo perhumanitè ad-
monituros, ut, amoris causâ, me docuisse potius, quam
in scitiam reprehendisse videamini. Atque te, Roge-
re doctissime, etiam atque etiam rogo, ut cum hi li-
bri mea orga te benevolentia declaranda gratia ad
te missi sint, eos grato atque beneuolo animo accipias,
tuque qui, & propter eximiam in omni genere doctri-
ne præstantiam, cum primis possis, & propter vete-
rem nostram necessitudinem, libenter velis, iudicium
de illis liberè facias, mihi que verè & ex animo quid
sentias, per literas significes, uti licet non in his, qui
iam editi sunt, in alijs tamen libris, quos habeo
in manibus, tuum consilium mihi adiuven-
to esse possit. Vale. Louanij: IX.

calendas Maij. 1553.

IOANNES STURMIVS

Rogero Aschamo.

S. P. Simul mihi nunciatum est, nuncium discede-
re, & hæc scripsi: quare dolet mihi non me posse
esse loquacem. Amo te ob amorem tuum erga me,

¶

& studiorum morumq; ut mihi videtur, similitudinem: nisi quod tu me sis in scribendo crebrior, in iudicando prudentior, & experientior usu, tractandoque res nostri seculi. Sed tamen voluntas est par: non enim tibi concedam, ut tu me plus ames, quam ego te diligam. Mittam tibi breui non solum alterum dialogum Aristotelicum, verum etiam tertium. Sed in hoc tertio sermone, Grempius noster nos fefellit: non enim adfuit noua legatione impeditus: quare si de repub. & legibus non ita disputabitur, ut res postulant: malo id mihi ascribi, quam in Grempio non retineri: totum sermonem de elocutione, & dicendi generibus tibi tribuam, quo nihil vidi in hoc genere acutius. Atque utinam ita stylus meus, ut tuum ingenium: nam est aliquando hebetior: itaque ubi confecero, mittam tibi, ut acuas et emendes. De Metensibus gratum mihi fuit audire, sed ingratum tantos sumptus frustra fieri: tanta lue tot taliumque hominum, non tot per decennium ante Troiam, quot illic vna hyeme. Nisi imperij principes eripiant eam urbem, & Lotharingiam, habituri sumus nos vicinam nimis potentem. D. Morisium doleo ante reuocatum esse, quam eum ego donarim aliquo munere nostra bibliotheca & styli. Mei Rhetorici sermones, omnes continebunt meos & amicos, & patronos: sed tamen aliqua seorsim aliquibus: modo pariam, quod nimis diu parturio: spero tamen partum non fore monstruosum. Cum ad D. Checum scribes, rogo ut ex literis tuis intelligat, me eius esse & studiosum & percipidum. Scripsi ei nuper breuissimas: sed metuo has & nuper missas inanes fuisse & nimis longas: Nam cum non habeo quod scribam, puto nimium esse quantulumcunque scribo: praesertim

ad talem virum, & in re nulla. Si vis scire quantum te amem, pete aliquid à me, quod in mea sit potestate. Magnum esse oportet, & charius quàm Achilli Briseis fuit, quod tibi negare possem: neque quicquam tam laboriosum, quod tua causâ non cupiam sumere, suscipere, recipere, & quoad queam, efficere. De Germanicis rebus nihil habeo quod scribam, tanta est confusio amicitiarum, bellorum, pradationum. Hac subito scripsi, sed ita ut malim tibi animum meum & cor ipsum ostendere, quàm verbis indicare amorem, quorum utrumque quoniam videre non potes: experire quocuiusmodi sit cum voles, & quoties voles. Vale. Arguntorati IX. mens. Maij. 1553.

IOANNES STURMIUS

Rogero Aschamo.

S. P. Montius noster serò me de Abeli discessu monuit. Itaque hoc tempore tibi tres meos Aristotelicos dialogos nō possum emendatos mittere. Descriptos habeo, verum non fido puero scriba: Mittam primo quoque tempore, quoniam in presenti fieri non potest, atque haud scio, an potero ad omnes epistola tue partes respondere: quare capita ego præcipua deligam. Placet mihi petitionis tue principium verecundum profectò, & liberale, atque urbanum: ut faciam quod facio, hoc est, ut eloquentia lumen splendore ingenij, industria, & doctrina mea, sic enim scribis, illustrem. Modestus est viri & liberalis, pro se nihil, sed pro omnibus aliquid magni petere, quod in alterius sit potestate: sed hac tria in mea potestate non sunt, sed
suar

sunt in me prima illa duo exigua, doctrina nulla: ergo iocari te magis & me excitare ad industriam potius arbitror, quàm rectè iudicare, aut planè errare beneuolentiâ & charitate, ut parentes in formâ liberorum. Licet enim mihi etiam tuo argumento uti, nè solus sis modestus. De Bembi epistolis, & de historiâ eius rectè iudicas, id quod sinui tuo sit commissum, eius epistola scripta mihi magis quàm à nō missa esse videntur. Indicia sunt hominis ociosi, & imitatoris speciem magis erum, quàm res ipsas consuetantis. Casarem nullo ferè in loco expressit: Herodotum minus: In principio Urbini ducem verbis magis Ciceronis, quàm animi dolore & sententijs luget. Cicero veriùs Hortensium, & ornatu decentiore. Lege rursus Brutum, & compara utrunque. Vide quantum te amem, qui hæc audeam ad te, sed tu me prouocasti. Galli eodem modo admirantur Budeum, de quo quid sentias, ex tuo de Bembo iudicio possum aestimare. Sed profectò viri doctrinarum studio magni, & eiusmodi, ut nobis, & authoritate, & exemplo, plurimum profuerint: verùm desino laudare, nè de tua fide dubitare videar. Quin tu historiâ scribis Aschame? qui tam belle historiâ leges nosti: non adulator, verè dico, officij tui esse, historiâ scribere. Quamnam inquis? earum rerum, quas in Germania legisti, audisti, vidisti. Simulata Maurity ad Oenopontum aduentatio: Caesaris necessaria fuga: pax consecuta: & ea nunc inclinata: & postremum cruentum istud bellum, & Maurity mortis, si verum est quod dicitur, annon hæc magna et te digna? aut tu istud facito, quod potes præ ceteris, aut desine à me rogare, quod mihi est difficile & arduum. De dialogis meis respondi: mittam propediem descriptos & emendatos:

D. Checo honorem tantum obtigisse lator, semel ei scripsi breui, sed vereor nè fuerint importuna litera, atque idcirco nimis prolixa: D. Cecillo mihi planè iam non vacat scribere propter subitam huius profectiōem: cum dialogis mittam: interea tu meis literis viam sterne, ut mollis ad eum perueniant: & si potes animum in me quamprimum tuis literis confirma: nam pudet me ad tales viros: vereor enim nè ipse mihi videar aliquid tribuere, si scribam ad tales? ad tantos? præsertim non utus. Sed quid hoc est? tu ad me nihil de regis valetudine. Deum immortalem, quàm omnes boni & literis negotiatorum, & rumoribus hominū, de eius morte, non enim ausim grauiori verbo uti, fuimus perculsi? heri tantū litera de eius salute allata fuerunt, data octauo huius mensis. Inchoauerā Eglogā: audierant Nympha crudeli funere Daphnim: nō Daphnim nominabā: & alius versus fuit, & aliud cognomentum, hunc posui ut videres quem statuerim imitari. Nunc & hanc famam falsam repetam: & contra istam postremam obducam, & argumentum extabit iucundius mihi ad scribendum: non enim is sum pastor, ut canere possim, & alijs ad legendū, ut nè utroque sim molestus: satis enim molesta res est versus malus: mors est, vox adiuncta deterior. Vale, & me ama, non excuso breuitatem, non enim putavi me tam prolixum esse posse. Vale, salue, atque vale. Argentorati XXII. mens. Iulij. Anno Domi. 1553.

IOANNES STURMIVS.

Rogero Aschamo.

S.P. Scripsi de te ad D. Pagettum: & ut libenter & vere scripsi, ita molestum fuit, quod ad hoc usq; tempus

pus doctor Montius Tabellarium nullum habuit. Scribo ad eum, te ignorante, ut vides, & certe puto id recte factum esse: tamen si tu quidem potes laudari, & pluribus & amplissimis verbis, verè scribo: Amote & colo ob eas quas in te intelligo esse virtutes. Non possum tibi iam respondere ad capita tuarum literarum, nam Montius noster cupit has vesperi habere literas, ut suis adiungat, & ego iam sum occupatissimus. Scribo D. Pagetto quò faciat, ut intelligas & ex eo, non ex me quid scripserim: non possum tamen aliter facere quin tibi meum amorem indicem, & tibi earum literarum exemplum mittam, siue istic sis Bruxellis, siue in Angliâ. Si ignoranter feci, ignosces, qui nostram consuetudinem scholasticam non ignoras. Vale. Argētorati XVI I. Septem. 1553. uxor mea te salutat, & quoniā tu me amas, ipsa te diligit.

IOANNES STURMIUS
Domino Pagetto.

S. P. Luctuosissima quidem nobis ad audiendum fuit, & adhuc ad recordandum acerbissima est, regis mors, qui in tanta fuit expectatione clementia, prudentia, doctrina, religionis, ut non vester solum, verum etiam noster, & omnium rex hominum fore videretur. Sed de hoc aliàs: nunc de quo capi scribere. In hoc nostro & luctu & marore, tamen recreat nos non mediocriter, te pristina dignitati & honoribus restitutum esse. Et iam mihi gratulandi occasionem datam esse: cum dolendi ante eā, non consolandi potuerim habere. Quamquā non tam tibi gratulandum sit, quā Angliæ vniuersa: quā bonis omnibus. Fuerunt mihi semper gratissima

Rogeri

Rogeri Aschami, tamen nulla gratiores litera, quam
in quibus de tua bonitate scripsit, qua nulli nisi sibi ipsa
conuenit. Scripsit in quadam epistola, ubi de tuis laudi-
bus scripsit, te ad iuuandum omnes homines natum esse.
Credo, si iam scriberet, scriberet te solum eius causâ
esse natum. Et quanquam non dubito, quin ei ultro
adfuturus sis: tamen ego, mea sponte, etiam eius causâ,
ad te scribere statui. Et ut videas me nullam mihi vel-
le apud te nouam gratiam colligere, in hac tua restitu-
ta dignitate, qui in spoliata scribere non potui, de me
nihil scribam, neque petam aliquid pro me deinceps:
sed pro Aschamo meo, de eoque scribam, nihil aliud in
hac epistola cogitans, quam illius studia, literas, otium,
quietem. Fortassis autem opus non habet commenda-
tione mea, tamen me sollicitum reddunt rerum pub. con-
uersiones, qua absq. periculis & iniurijs esse non possunt.
Ego Aschamum amo, prapostere quidem tamen hoc or-
dine meorum consiliorum amo: primum quia me ab eo
amari sentio, ex suis ad me studiosissimè scriptis literis:
deinde ob similitudinem studiorum, ut non solum idem a-
ud authores intelligere, verum idem velle videamur:
tum propter doctrinam, qua nisi maxima esset, non pos-
set ita ad me scribere, ut scribit. Postrema causa est,
quam tu maximè facies, ego propter adulandi suspicio-
nem primam ponere non potui: regni vestri utilitas,
quam non solum ad commoditatem, verum etiam ad
dignitatem refero. Nam ita charus est multis nostris
principibus & ciuitatibus propter humanitatem, elegan-
tiam, doctrinam, suauitatem, quas virtutes ex se ha-
bet: deinde propter amicorum commendationes, quas
tuis virtus merita est, ita, inquam, gratus & charus
est.

est, ut dignus videatur, qui in perpetuis sit legationibus: sed ita doctus, ita studiosus, ita idoneus ad literas nostras, ut optandum sit, eum perpetuò esse in scholis doctorum hominum. Et quoniam ad utrumque per aequè idoneus est: rogo te, ut quem locum antè habuit duobus regibus, eundem hac Regina retineat: quoniam idem Aschamus est, qui fuit excellenti doctrina, ingenio miti, mansueto, tranquillo, omnium amans: nulli inimicus. Vide quanta scribam sollicitudine, non cupio solum tum manere eum, qui fuit: & per te manere, & commendari Serenissima Regina: verum etiam ut intelligat, meam commendationem sibi apud te profuisse. Cupio enim ei imprudenti & non cogitanti adesse, ut eo post me amet magis. Nosti enim illud Isocratis consilium, quod Demonico dedit, illud mihi bono erit, si Aschamus intellexerit, suam salutem mihi cura ad te in hac dignitate fuisse. Scriberem plura, nisi antea scripisssem de solo Aschamo me scribere: & non velle rogare, ut cogites me tua dignitatis studiosissimum esse, & vestri regni salutem, quietem, amplitudinem: magnopere expetere. Vale. Argentorati. XVI. Septemb. Anno Domi. 1553.

IOANNES STVRMIUS

D. Pagetto.

S. P. Ex amicorum literis, & sermonibus certorum hominum intellexi, Rogerum Aschamum, pristinum sui muneris locum, quem duobus regibus habuit, hac Regina per te tenuisse. Atque id Aschamum fateri: meas literas sibi in eo profuisse. Si gratias agere satis esset: scriberem iam ad te in eam sententiam prelixissime:

lissimè: sed scio te nèque id requirere, & me non posse
 satis, quam mihi illud officium tuum, vel potius bene-
 ficium placeat, explicare. Itaque ego gratiam habitu-
 sum: dùm tu mihi aut nunciabis aut scribes: quid
 me tua vestraque tuorum causâ facere velis. Nihil re-
 cuso, quod me posse sperem honestè perficere: hoc ita
 scribo, ut meam fidem tibi obligem. Incredibile enim est:
 quam ego diligam & amem Aschamum; motus eius &
 literis, & prudentiâ, & doctrinâ, quorum utrumque ex
 literis intelligo: quæ mihi semper extiterunt suauissima.
 Sed quò magis hunc amo, eò obseruantiam tibi maiore à
 me deberi sentio: propterea quòd eum, quem ego omni
 benevolentia amplector, conseruasti. Vale. Argentorati.
 XXIIII. mens. Iunij.

IOANNES STURMIVS DO-
 mino Anthonio Cooko.

S. P. De mea erga te, tuamque dignitatem voluntate
 & studio: tametsi ex Toxite nostro intelliges: ap-
 tius & copiosius quam ego queam per scribere: ta-
 men istud in istis ponam literis, nullum esse nèque patro-
 rum, nèque amicorum meorum, quos habeo multos, cui
 tantum debeam: propter multas & magnas significatio-
 nes liberalitatis: quantum uni D. Anthonio Cooko, &
 propterea omni illius stirpi atque genti. Causam quam ob re-
 venit: oro nè negligas, posteaquam quæ sit, ex Regina
 intellexeris, ope tua adinua. Obfuit Romano imperio:
 non omnia Sibille fuisse emptæ volumina: sed tamen il-
 lud ausim asserere: si res habeatur tacita, non solum ter-
 ræ allaturam esse, sed effecturâ quod proficetur, aut ego
 omni destitutus sum coniecturâ iudicio: periculû est

in re parua: spes rei fructuosissima ac gloriosissima. Metu regnorum extimescende sunt, nos certè ea metuimus. Gaspari Gamuty negotium tibi commendo, hominis optimi, fortissimi atque constantissimi exulis: etiam quod me consolatur: Omnes illius & Bruti & Cassij, omnes inquam intermortui: solus ipse adhuc sperat liberos suos lares. Hac de causa: vestram tuam causam voluit: oro ut in re parua adsis amico magno. Vale. Argentorati.

PETRVS NANNIVS
Rogerio Aschamo.

Ad miratio tua eruditionis mihi amorem peperit, non amor eruditionis admirationem: quapropter, optime & disertissime Aschame, non erro in tuis dotibus aestimandis, ad quas iudicium, non amorem adhibeo: & soleo in perpendendis & amicorum & inimicorum virtutibus, satis incorruptus censor esse: sed hoc interest, quòd dotes amicorum applausu & gratulatione, inimicorum dolore, non inuidià prosequor. Doleo enim id mihi meis deesse, quod inimicis superest. Epistolam ad Pagettum scripsi, suspensò certè animo, quum sensus illius non calleam, & quàm parte teneri possit, in tantis mutationibus rerum, non ad liquidum intelligam. Vsum sum diuinatione, utinàm felici, certè admodum sedula: non ausus fui petere, ut tuam fortunam tueretur, nè oleret, illi me à te ad hoc instigatum fuisse. Adiunxi multos, & inter multos te, ut quod dicerem, verisimilius esset, & minimè subornatum videretur. Tu iudicabis, mutabisque ut voles: si te aut Brandisbani in consilio habuisssem, melius ad illius affectus, & ad

rem presentem moderatus fuisset dictionem, nunc id per absentiam vestram obtingere non licuit, etiamsi mihi eius consilium permisisses. Valdè desidero tuum aduentum, cum quo liberiùs loquor, quàm scribo: Literas tuas remitto, sed ea lege, ut, subductis ijs, quæ oculis multorum non velis exponi, mihi reddas. Ego enim eruditorem literas, quales tuæ sunt, quæ optimè lucem ferre possunt, libenter amicis ostendo. Vale. Lonanij XV. cal. Septemb. 1553.

HIERONOMVS OSORIVS

Rogero Aschamo.

S. P. Non possum satis explicare; quàm variè me affecerint literæ tuæ: quod enim erant scriptæ ab homine egregia virtutis & eruditionis laudibus ornatissimo, & magna illius in me amoris indicia continebant, fuere mihi longè gratissima: in quo verò significabant, te molestissimo morbo confluctari, maximum mihi dolorem attulerunt. Si igitur me amas, da operam, ut me hac egritudine leues. Tamdiu enim ero de valetudine tuâ sollicitus, quamdiu nō fuero factus certior, per literas tuas, te pristinam sanitatem recuperasse. Interim verò Christum Iesum, qui est verus medicus, precabor, ut tibi integram salutem cum verorum bonorum amplificatione restituat. Exemplū literarū quas olim ad Cardinalem Polum misisti, admodū libenter & cum magna admiratione legi: libenter quidē, quia ex illo quāti me faueres penitus intellexi: cum admiratione verò, partim quia nihil in eo genere uberius, nihil aptius, nihil magis luminibus illustratū fieri poterat: partim autē quod tam illustre scribēdi genus ad me ornādū cōtuleris.

E f 2

Quò

Quò enim minùs eas laudes agnosco, eò magis admiratus sum, quid tibi venerit in mentem, illud nescio quid, quod adolescens elucubratus fueram, tam magnificè laudare. Quamuis autè mei in te amoris magnitudo facit, ut nulla in re tecum pugnare velim, tantàq; sit in te prudentia, ut illis qui à te in iudicio literarū dissentiant, re-meritatis infamia metuenda sit, erat tamen pudoris mei, cum opinio, quā de me habeo, valdè ab opinione tua discrepet, sententia tua repugnare, & testimoniū, quod mihi eruditionis & eloquentiæ das, oratione mea refellere. Sed contineo me, ne quicquam de amore in me tuo diminuam: cum enim vix quicquam sit, quod magis optem, quàm ut me valdè diligas, & intelligam eam, quā de me habes opinionem, te mihi coniunxisse, facillime patior te in isto errore versari. Tantum igitur abest, ut aliquid contradicam, ut etiam mihi summopere laborandum existimè, quò ea tua magis magisq; confirmetur opinio, ut tandem pro ratione illius amor etiam, quo me amplecteris, augeatur: in quo autem principis vestra ingenium & eruditionem extulisti, animum mihi addidisti, ut eam, quod iam antea facere cogitabam, libentiùs per literas salutarem, & quàm essem studio illius incensus, multis verbis ostenderem. Nec enim dubito, cum illa & naturā & studio summam humanitatis & clementiæ laudem assequuta sit, quin literas meas benigne & clementer excipiat. De orationibus autem aduersarij Eschinis atq; Demosthenis, quas per me in latinum sermonem conuersas videre desideras, partim quia non tantum mihi sumo, ut id præstare posse confidam, partim quia multis oneribus oppressus sum, non audeo quicquam polliceri. Nostri de iustitiâ libri in nostri Antho-

Augustini manus peruenierunt: spero itaque ut, illius
 opera, breui in lucem prodeant. Sunt alia quadam à me
 diligenter elaborata, quæ cupio similiter edere. Emanuel
 Darango consanguineus meus officio suo egregie functus
 est. Nec enim solum mihi literas tuas diligentissime red-
 didit, sed etiam, quantum me amares, ostendit, & mor-
 bum, in quo versabar, cum magno sensu doloris expo-
 suit. Hac sunt, quæ ex me scire te velle demonstras. De
 meo in te amore atq; singulari studio quid dicam? crede
 mihi me nemini concessurum, qui te amet ardentius, vel
 obseruet, cum poterit, diligentius. Omnia igitur quæ tibi
 ab homine tui amantissimo & studiosissimo expectanda
 atque postulanda videbuntur, à me velim expectes: ni-
 hil enim erit tantum quod ego non tuâ causâ libenter &
 studiosè suscipiam. Vale. Olissiponæ. Idibus Decemb.
 Anno Dom. 1561.

IOANNES STURMIVS

Rogerio Aschamo.

S. P. Non possum tibi in hoc tempore respondere: ad
 gratissimas tuas literas: hoc solum: Ego Sturmij
 Aschami, propater esse volo, & ille mihi profilius,
 non futurus est, sed est. Mittam ei imaginem meam: ut
 simoriar, antequam me videat: post me aliquid mei vi-
 deat. Causa me cogit, ob quam istuc Domi. Albertus
 venit: literas hasce tuas in hoc tempore deferere: quæ
 verò ea sit, ex ipso cognosces. Oro te per amicitiam no-
 stram, per hæc tempora, per communia pericula: moue
 sacrum istuc, & promoue, & permoue, nè Sisyphi simus in
 hisce quotidianis consilijs auxiliorum: sine quibus perijt

Ff 3

Gallia,

Gallia, Anglia, Germania: non sentit, qui istud non sapit. Homo à quo istuc mittitur, optari non possit melior neque magis idoneus. Gratias ago Vienhouio: qui occasionem dederit: quàm vellem horam tecum esse: vel ob hanc solam causam. Legatos vestros nondum conueni: heri inuitârunt ad prandium, sed planè non vacabat: conueniam hodiè, scripsi hac benè manè, horâ tertiâ. Tales enim habemus nuncios de rebus Gallicis, ut quiescere me et somnum capere omninò non sinant. Speramus falsa, aut non esse eiusmodi, quæ nunciantur de Rotomago, de Durassio, & de vestris, atque etiam de Andelotto: si vera sint, elaborandum est, ut malos euentus bonis rationibus resarciamus, inter quas nulla est commodior, quàm ista quæ nobis diuinitus oblata est. Vigila queso, & prius non quiescas, quàm eò perueniamus, ubi conquiescendum est. Adeste consilio vos Albani patres: video enim non unum Eneam, neque unam nauem, sed multas mortales profugos, nisi vestra Alba, atram istam tempestatem depellat. Vale mi Aschame. Francofurti XII I. mens. Nouemb. Anno Domi. 1563.

OPTIMO VIRO, HOMINIQUE
Doctiss. Rogero Aschamo Amico suo,
Michael Toxites.

S. P. D. Gratum tibi esse studium meum, Rogere Aschame, erga te, gentemque tuam, & literarum studiosos, non solum ex literis tuis ad Ioannem Sturmium, & Montiumque datis intellexi, verum etiam ex munere mihi à te misso clarissimè perspexi. Quæ ex re non va-
luptatem

aptatem modò summam percepi, sed animum etiam
 sumpsi, ad cetera quoque publicanda, qua promisi. Tri-
 buo enim iudicio tuo tantum, quantum ei tribuendum
 est, qui in linguarum, artiumque optimarum cognitio-
 ne, in philosophia praeceptis, in sacrarum literarum my-
 sterijs, non tam discendo, quàm etiam agendo, exercen-
 doque, magna cum laude est versatus. Neque enim e-
 rudita solum sunt epistola tua, ac suaves, sed pia etiam
 & Christiana: unde apparet; te & spectasse verum stu-
 diorum finem, & assecutum eum esse: ut cum erudi-
 tione, virtutem, ac pietatem coniungeres. Quoties i-
 gitur lego tuas, toties & te admiror, & Regina tua,
 que te preceptore usa est, totique Anglia gratulor,
 cui aliquando tantum utilitatis adferes, quantum ad-
 ferre & vir optimus, & homo doctissimus potest. Sed
 nunc de me pauca. Ego tibi, Aschame ornatissime,
 commentarium meum miseram non aliam ob causam,
 quàm quòd benevolentia tua, & humanitate frui cupie-
 bam: quibus non minus, quàm Sturmius, ut de se ip-
 se, & tu de ipso scripsisti, in amicitia contentus esse
 soleo. Verùm tu ad amorem, benevolentiamque er-
 gam me tuam munus etiam addidisti: quod ego à regi-
 bus ac principibus, cum datur, accipiendum: ab a-
 micis nec sperandum, nec petendum esse iudico. Cum
 igitur expectationem meam viceris, nec verba solum
 pro verbis, sed aurum potiùs remiseris, gratias ti-
 bi immortales ago, meque daturum esse operans
 polliceor, ut me tibi ex animo favere intelligas.
 Quòd reliquum in Quintianam citiùs ad te non
 misi, fortuna sine Dei potius consilium in causa
 fuit. Nam cum vix dimidium impressum esset,

alter compositorum (ut ita appellem) agrotare cepit: alter ob amici agrotantis vacationem abire est coactus, ut diu cessare ab operis typographus etiam coactus fuerit. Nunc tamen mitto, rogoque, ut librum quem Reginae tuae unà mitto, ad eam perferri cures. Nam quia feci eius mentionem honorificam, cupio meum de eius virtute atque pietate cum eruditione coniuncta animum, ab illa cognosci. Miseram ad Sturmium, cum adhuc in Helvetijs essem, hunc librum, ut eum in Angliam unà cum alijs mitteret: sed nescio quocasu ille inter suos libros eum reliquerit: quem ego cum in ordinem libros nuper redegissem, fortuito inveni. In fine Quintianae apologiam addidi: quoniam sunt etiam apud nos, Aschame, qui tametsi quidquid in literis assequuti sunt, id totum à Sturmio habent, tamen & eius lectiones negligunt: & hoc meum institutum reprehendunt. Malitiosum est genus hominum: quanquam enim dissimulent fraudem, tamen latere non potest. Sturmium non audiunt, quid ita? quia sibi belle videntur docti, & quoniam nonnullis quoque docendum est: corradunt undique annotata Sturmij, curant describi, inde postea sesqui pedatibus verbis ambitiosè declamant, & omnia sibi vendicant, pudetque Sturmij ullam facere mentionem. Illud ego corniculus deplumare meo instituto statui. Magnos labores impendo, dum studeo omnia proferre, & ea proferre quam emendatissime: non pauca addo, muto, adimo, & omnibus modis lectori satisfacere cogito. Si id fit, agam domino gratias: sin minus, tamen aliqui, ut spero, voluntate mea contenti erunt, Idem enim ego metui, quod tu: nè corrupta ab aliquo Sturmij

annotata

quotata ederentur: id quod iam futurum erat aliquo loco, nisi praeuenissem. Extorqueri hac à Sturmio difficilimè aut nunquam potuissent, nunc nunquam possunt, cum accinctus tam immenso operi. Ego ut tibi gratificer, si ullo modo fieri possit, ex Aristotele eius Rhetorico, quantum est confectum, mittam: & subinde mittam, quæ ab eo conficiuntur. Curabo itaque ab aliquo describi: sed velim tibi serues, nec pluribus commarices, antequam absoluatur. Diuisit eum in libros nouem, primus est perfectus, sed non dum emendatus à Sturmio. Hac in re, me tibi gratum esse facturum spero. Demostenem statuit à principio legere, quemadmodum Ciceronem: qua in lectione dabo operam, ut ipse annotet, artificium & edat. Vale (mi Aschame) & me ama: & si quid est quod me exequi velis, manda. Id enim tibi concessum esse volo. Argentorati 10. Cal. Sept. 1551. raptim inter multa negotia.

ORNATISSIMO VIRO, DOM.

Rogero Aschamo, Anglo, Ioannes Sleidanus.

S.P. Ad meas decembri mense scriptas, accepi responsum tuum, datum XXVI. Ian. Calendis Febru. Quod sum ad te scripsi, quibus quidem ex literis intelligere potuisti, quid ad postremam sessionem hic à nobis actum sit. Tertia die Febru. cum altero saxonico legato Venetias adiui, per Patavium & Viennam, & Veronam huc redij ad XVI. huius. Venetijs nihil erat rei noua, & alioqui sunt magni silentarij. Turca fertur ab eis petisse transitum suis copijs, per ipsorum fines: an impetauerit,

rit, planè ignoro. Vidimus armamentariū, quo nihil esse potest instructum magis: parant novas triremes, aliāq, nauigia, & his rebus omnibus destinata sunt, ut quidam nobis confirmabāt, mille sexcenta opera. Tentatū ibi fuit nuper nescio quid, & ex suspitione comprehensos esse aliquot, mihi tū quidam arcanè dicebat: hic autem fertur senatus scribam esse comprehensum, sed affirmare nihil possum. Ut suis rebus diligenter inuigilent, causam habent, & haud scio, an ipsorum interitus, atque ruina initium ab ipsismet aliquando futurum sit: nam in illis æstuarijs fluctuum, affectus etiam suos habent æstus. Hic planè nihil agitur: superiori quidem sessione decretum fuerat, debere Theologos interea de matrimonio differere, sed planè cessatur, idque in gratiam nostrorum, ut quidem præ se ferunt, quos adesse velint: equidem optarim Petrum Martyrem posse huc etiam traduci, & Calvinum, & Epinum, ut unā cum Philippo dogmatis facerent & confessionē & explicationē. Pridiē quā huc redirem, audiebam in itinere concilium iri prorogatum, propter bellorum tumultus: hic etiam ita mussatur, etsi alij negant. Quod si pacem cum Gallo faciet Iulius, non assentiente Carolo, tū certè crediderim dissipationem esse futuram concilij. Cardinalis Turnonius Roma dicitur magna cum letitia fuisse exceptus, & diligenter agere de pace. De Turca non eadē est fama: parare dicitur ingentes exercitus & terrā & mari: sunt qui dicunt esse tenuissima valetudine ex Phthisi, eiusq, filium natum maiorem consociasse arma cum Persis. Gallia regis edictum in Lutheranos, ut habet titulus, divulgatū septembri mense vidisse vos puto: Patavi sum illud adeptus exensum. Habet Iulius per Italia partē illā suā ditionis, &

etiam in locis inquisitores acerrimos. Monachi qui-
 duo nuper abducti sunt Romā captivi, Ravēnas unus,
 Ariminēsis alter, qui de cœlibatu sacerdotū, & cana do-
 mini liberius quadā dixissent. Venetijs mihi iā recēs scri-
 bitur, Monachū quendā captivū, ordinis Augustiniani,
 Romā remissū à Iulio Venetias, impetrata venia, palām
 in concione, doctrinam, quā antea professus fuerat, mirifi-
 cis modis abiurasse, ac detestatū esse, legato quodā ponti-
 ficio, & quatuor presentibus Episcopis, ita quidem ut po-
 tui etiam offenderetur: fuit hoc X I I I I. huius. Poste-
 quam Iulius intellexit, cuiusmodi nostra sunt postulata,
 & que doctrina confessio per Wirtemberg: exhibita, pa-
 rum opinor afficitur. Hic etiam rumor est, legato hic suo
 valde iratum esse, quod, tali, ut vocant, salvo conductu
 nobis cauerit, quodq; sessionis prorogationem indulserit.
 Non eadem omnes spectant in his actionibus: quanquā
 in hoc uno mirabilem esse puto consensum, ut videlicet
 dogma istud omne pessūdetur, et aboleatur in perpetuū.
 Tiennensis hic mortuus est, ad sextū huius, et aliquot post
 diebus domū relatus. Treuirensis ob incōmodā valetudi-
 nem domum repetit. Qui cum ipso huc venit monachus
 quidā pelargus, in cōcione habita huius mensis die V I I.
 per occasionem eius loci, qui est de zizania subcrecente
 in tritico, multa dixerat de hæreticis, quocunque modo
 tollendis, ita tamen ut triticum non lederetur. Alij
 quidam hoc etiam addidisse ipsum ferebant, non esse
 nobis publicam servandam fidem: qua quidem re
 cognita, Saxonicus legatus alter, qui hic remanse-
 rat, ad Cesaris hic legatos questus est. Accersitus
 Monachus ut rationem redderet sui dicti, negavit hoc
 paterius: de hæreticis verò loquantum se dicebat in
 genere,

genere, & illum scriptura locum sic interpretatum esse,
 de Augustini sententia: fatebatur etiam, quod si alie-
 rum illud dixisset, in penam se capitis incurrisse, propter
 violatum concilij decretum. Septima huius publici fue-
 runt hic ignes excitati ab Hispanis & Italis ob electio-
 nem, X X I. verò propter coronationem Iulij, & postridie
 missa peracta solennis eandem ob causam, & centū, opi-
 nor, annorum indulgentie, ut vocant, ijs, qui interessent,
 attributa. An non pulchrè resipiscimus? An nos antea-
 torum penitet? ô ludibrium! De Domi. Redmanno qua-
 scribis, magna cum voluptate legi, quibusdam etiam hic
 recitavi, & sanè exemplū est, quod omnium permovere
 possit animos: verum accidit hodie de quo, post Esaiam,
 Christus etiam loquitur, ut pleriq; sapientia titulo tur-
 gidi, nō videant videntes, ac audientes nō audiant. Theo-
 logorū Parisiensium articulos doctrina, superioribus an-
 nis editos, nuper autem renouatos, pro concione rex iussit
 diebus quibusq; festis, ad populum recitari & explicari:
 vidisse vos illos puto. Quam sunt astuta & insidiosa ho-
 minum concilia: de Mauricij ad vos aduentu, non idem
 est sermo. Lusitani filius hoc mense fertur uxore duxisse
 Caesaris alterā filiam; de reditu filij rumor etiam est. Em-
 Venetijs historiam Bembi de rep. Veneta: nūm ea sit vo-
 bis antehac visa, nescio. Paulus etiam Iouius tomū pri-
 mum sui temporis historiarum edidit. Quod de me on-
 gotio nihil adhuc certi cognoscā, valde miror, imprimis
 verò D. R. silentium. Oro plurimū, ut D. legatus ne ces-
 set interpellare ac sollicitare. Nam progrediente regis a-
 tate, facilius deberet esse eius rei confessio, quam ipsius
 rectè potest intelligere. Te quoq; rogo, ut quantum om-
 ninò potes, tam præclarum & utile institutū promoveas.

Prinſquàm domo diſcederem, quod fuit initio Nouem-
bris, copioſè ſcripſeram, ad D. Checum: ad ea nihil eſſe
renunciatum, quĩ fiat, ne ſcio: multũq; me fallit expe-
ctatio. D. legato velim eſſe quàm commendatiſſimus. Va-
le. Tridenti, ultima Febru. M.D.L.I.

DOCTISS. VIRO, ROGERO A-
ſchamo, Cantabrigienſi, amico obſervan-
do, Hubertus Leodius.

S. Quòd ad aliquot episto-las tuas eruditae, sanè & io-
ſcundas, hætenus non reſponderim, Doctiſſime Acha-
ne, nè putes quaſo negligentia tui aut negotij, pro quo
ſcripta erant factum. Abſit enim hoc à me procul, ut
tantum amicum negligam, vel Reip. literariae ſigna
deſeram, mutatiſue armis transfuga, in tua caſtra
conſugiam. Turbulenta tempora & vertigo capitis, qua
ludum laboro, non tulerunt me hiſce rebus vacare, qua
meditatione egent. Prætereà expectabam Olympia ad-
venſum aduentum, qua certiora & nimirum, in iſis literis ab-
ſente ætate nutrita, doctiora ſcribere potuiſſet, quàm à
me queas expectare. Sed pròh dolor, ea in oppido Swinfur-
th una cum marito, longo iam tempore graui obſidione
tincta detinetur. Quapropter nè te diutius literis noſtris
frustrari querare, exorauì Ciſnerum, ut noſtro, hoc eſt
ſuo, Mycilli, ac meo nomine reſcribendi officium ſuſcipe-
ret: quod ille nō grauati fecit, putog, ab eo tibi ſaltem in
parte ſatiſfactum iri. Quòd ſi etiam à me ultra quid
ſentiam, requiris, neque in hoc tibi deeſſe volo: ſcito igi-
tur inuiſtum me in acie perſtare, nec velle ſacramento
abſolui, ſed, ut quemadmodum tu, à Cnla quoque incipiam,
admit-

admitterem forsan hanc literā non sonare ut τ nostrum
factum consonans, si vicissim confiterere, hoc non esse
perpetuū: neq, enim ut malim dicere βαλσαμὸς & βάλσαμ
per β, ita βαδίζω & βάλω & βάλω, badizo, et baino, et ballo
dicerem, sed potius per quasi τ mihi sonuerint, consulens
aurium iudicio: insuper βίος, id est vita, per τ quā per
β: malo etiam βήτα, id est beta, ut Iuuenalis, dicam
quā vita, & alphabētū quā alphanitum. Sed ut cer-
tum habeas exemplum & authorem, scribit Eustathius
græcos quosdam βάλιππος pro βάλιππος, & alios βαλὶν αἰ-
τὴ παλάνη & loqui & scribere propter vicinitatem &
consonantiam β cum ε, & cum π: Ecquid faciunt Bana-
ri, ut ex barbaris aliquid præsidij assumam? nōne dicunt
pro barbara Warwara? & sic de alijs B. habentia, W. ger-
manicum pro b. usurpantes. Sed de β satis: nunc venia-
mus ad τ non persuades sanè mihi eam literam sonare
ut duplex τ: neque usquam dicit Eustathius eam esse
soni, etiamsi dicat esse imitationem vocis ouis, non pro-
pterea sequitur, eam literam ad amissim sonare vocem o-
uillam: Quod ut verum esse scias, & tuo te ingulem
authore, ponam ipsissima Eustathij verba in τῷ ἰσθμῷ
ψ: βλὸν τὸ μοῖσιν αἰσῶν ἐστὶν, ὁ τῶν κλειψῶν ἦχος μιμητικὸς καὶ τῶν
παλαιῶν, ὥστε φασὶ καὶ καὶ ἐπὶ τῆς ψῆφου καὶ μιμνήσκει καὶ αὐτῶν, ἐπὶ
αὐτοῖς φασὶ ὁμοίως μιμητικὸς καὶ βὰ ὁμοίως βὰ μιμνήσκει φασὶ τῶν
νῆς. Κεραῖνος, ὁ δὴλοῖσθις ὥστε φασὶ τῶν βὰ βὰ λέγων βαδίζει: hac
eadem, scribit & Suidas. Audis esse imitationem non
expressionem vocis. Aliud autem est imitari, aliud ex-
primere, aut adsequi vocem: quemadmodum, quod paco
tua dixerim, tu imitaris in scribendo Ciceronem, non ex-
primis aut adsequeris. Præterea audis Atticos βὰ non
βὰ vocem ouis esse μιμητικόν, quod magis ouinam v^ocem

representaret, siquidem voluissent ipsissimam vocem o-
 nis representare aut exprimere. Veluti etiam dicunt
 ὄνιον ceterū ὄνιον vocem onis esse dictionem, nihil ut o-
 nis sonantem etiam si sciam interpositione ὄνιον fieri, &
 quid sonat latinis. Balatus simile ad onis vocem, &
 tamen Balare dicitur onis, sic latrare canis, sic gru-
 rare porcus, & huiusmodi: sic & etiam βῆ non verè
 exprimere vocem, sed tamen esse vocem onis improprie
 dixeris, & non βῆ, propterea sonare, sed βῆ n longo.
 lam adfertum puto, ὄνιον suam genuinam vocem, &
 longum, vel ὄνιον sonare græcis, neq; veteres aliter hac li-
 tera usus puto, nisi ut caractere ab ὄνιον vel ὄνιον differet,
 non sono, & signum foret, longum esse ὄνιον vel ὄνιον quod
 est indifferens, leniterque mihi sonuisse, pari modo vi-
 detur, dicendum de ὄνιον & ὄνιον caractere quidem
 sono vix quicquam differre. Latini scribunt h. Itali
 non exprimunt, nisi usque adeo exiliter ut aspirare non
 prehendas: sic græci etiam aspirationem notant. Eo-
 les prorsus reijciunt, plerique ὄνιον non admittunt, nè vide-
 antur sibilare, alij ὄνιον per α malunt exprimere, nè vide-
 antur imitari onis, usque adeo delicatas habuerunt
 aures. Diphthongum α non tuo sed nostro more, son-
 arunt, quod ex tuo Cic. non potes negare in dictia-
 ne bini, ubi binei illi dicendum fuisset pro βῆνι. Quod
 si consulas aures, deprehendis longè dulcius sonare
 per α & hinc fit quod non immerito à Saxonibus &
 Helvetijs rideantur Sueni hianti ore hanc diphthongum
 proferentes, in MEVM, TVVM, SVVM. Qua-
 propter (mi Aschame) nè sonueris mihi βῆνι sed potius
 βῆνι vel βῆνι per ὄνιον, neque cum ὄνιον pronuncias,
 videaris os plenum pultibus habere, vel auriga esse.
 Quod

Quòd si obijcias mihi *Dores*, admittam apud indoctam
 & rudem plebem olim fuisse moris, ut apud Theocri-
 tum, *οι συγκαταίης*, mulieres quadam irridentur ab homi-
 ne aulico & erudito non ferente eas *Doricè* garrire,
 hoc est nimium latiori ore loquentes, in his versibus,
Γαύσσιδι' α' δ'ύσσσι αίνυτα κατ'ήλοισσι προχόνες εὐκχαριστῶντι πλατυ-
ασδοισσι ἀπαλλα. Docti autem & civiliores non multū cu-
 rârunt *ω an o* proferrent, ut qui *ω & ις* diphthongum in
ο μικρον & *ω* mutabant, prout exigebat necessitas, ut apud
 eundem in hoc versu *μήμεν λαβείσσιθι τὰς ἀμπελὰς εἰληθ' ἀβα,*
 ubi *Doricè ἀμπελὰς* dicendum fuit, & *ἀμπελὰς* communi-
 tēr, *οο* mutant in *δ*. Iones solvunt diphthongos, alij aliter,
 ut appareat, gracos non magnoperè curasse pronunciandi
 modum, quem tu tantopere exigis in lucem reuocare.
 Habuit unaquaq; natio suum idiotismum. Sed dic qua-
 so mihi, quam è quinque illorum linguis tuum servasse
 modum, & quomodo probabis. Quòd enim per caracte-
 res id argumento asserere conaris, opinionem probas non
 scientiam, & quo tempore ita loquebantur, certè doctissi-
 mum Ciceronis seculum tibi aduersatur, quem tamen
 gracissimè locutum, etiam admiratione gracorum, non
 ignoras, ut tu ipse in dictione bini intellexisti. Praterè
 scis quàm inuiti *Dores* & *Eoles* in secundis & tertijs
 personis & infinitis *ι* diphthongum exprimant, quin po-
 tius expungunt: dicunt *τύπω, τύπας, τύπῃ* & *Eoles* *τύπῃ,*
τύπῃ, τύπῃ in infinitivo, item dicunt *Dores* *κῆνος αἰνὶ τῷ*
ἐκαινος: ἐς αἰνὶ τῷ εἰς. Deberetis etiam atque imprimis doct-
 re, veteres cum proferrent vestro, ut vultis, more, me-
 liùs, suaviùs, & doctiùs locutos fuisse, & rectiùs fecisse,
 quàm posterius seculum tenaciùsque retinendum, que
 mater *Enandri*, & *Osci* atq; *Volsci* loquebantur, quàm
 que

qua mater Euandri, & Osci atque Volsci loquebantur, quam qua aurea Ciceronis atas garruit. Haberm ad- huc plurima scribenda, de reliquis diphthōgis & literis, quibus ostenderem, vos innouatores literarum, ad mille quingentos annos obseruatum pronunciandi modum vel- le iam confundere, & ad Phenices & Cadmum reuoca- re, vehementerq; errare: sed nec caput meum admittit, immo & amanuensi uti compellit, & te aliàs ob amissum iuuenem Regem, nimirum tristem & calamitosum, no- lo vehementius conturbare. Quare (mi Aschame, boni consule, & clarissimum Dominum Morysinum meo no- mine plurimum saluta, atque vale. Heidelbergâ nono die Augusti Anno 1553.

CLARISSIMO VIRO, DOM. RO-
gero Aschamo Anglo, & amico suo obser-
uando, Nicolaus Cifnerus.

A Ccepimus ab Huberto nostro binas literas tuas, eodem tempore pridie Idus Maij: qua nos par- tim delectârunt, partim perturbârunt. Nam prout nobis vehementer est memoria nostri tua, quam tanta cum beneuolentia & amore in nos declaras, ut plus etiam mihi presertim: quam res & veritas ipsa concedit, largiari. Itaque nisi nobis omnino de te persua- sum esset: te propter humanitatem tuam & studiorum coniunctionem non permissurum; unquam ut ex anima effluamus tuo, valde, te rogaremus, ut quam voluntatem literis significasti, perpetuò conseruare velles. Sed quia nobis de tua constantia nullum est dubium, nos etiam speram dabimus, ut ceptam nuper inter nos notitiam

G g

bono

bono literarum, & mutuis officiis indies magis atque
 magis confirmemus. Quod verò non suspicari modo,
 sed ut certò statuere vidèris, nos à tuo iudicio, de rec-
 ta Gracè pronunciandi ratione dissidère, id graue no-
 bis molestumque est. Nam tametsi D. Hubertus a-
 micus noster summus nobis significauit, te nobiscum de
 recta lingua graca pronunciatione conferre voluisse,
 tamen quia eam nobis facultatem, tuus nec opinatus,
 & improuisus à nobis discessus eripuit, non credo te cog-
 noscere potuisse, quid nobis in illa causa probètur. At,
 credo, in eam de nobis opinionem, ex sermone clarissi-
 mi viri D. Huberti venisti, qui cum eadem nos secum
 uti pronunciatione dixisset, quod nostram tueri, vestram
 infirmare conatus est: eodem tu etiam in loco nos po-
 nendos esse iudicasti. Et quanquam nos plurimum D.
 Huberto tribuimus, nec dubitemus, quin, pro eruditione
 sua singulari, exquisitas ad id, quod sibi defendendum
 sumpsit, rationes habeat: tamen quæ tibi cum illo suscep-
 ta est controuersia, eam in nos deriuari nolumus. Nec si
 in vsu conuenimus, idcirco eum quoq; pari ratione com-
 probamus. Et si enim non ita sumus affecti, ut à quibus
 opinione dissentimus, ab ijs voluntate disiungamur: tamè
 officio boni viri fungi volumus: opiniones nostra ad ve-
 ritatem sunt reuocanda, quam prudenter euertere, &
 falsitatem stabilire velle, siue id ex animo, siue gratie
 causa fiat, longè ab ingenuo homine alienum esse debet.
 Quare ut & facilius tibi sit nobiscum agendi ratio, &
 certius de nostrâ sententiâ iudicium: non alienum esse
 videtur, in vniuerso genere perscribere: quid nos de
 recta gracè pronunciandi ratione sentiamus. Quod
 mallem à Domino Micyllo susceptum esse, qui, quæ
 volumus,

volumus, rectius, apertius, & elegantius explicare posset. Sed quia id ille onus mihi imposuit, cuius nec voluntatem negligere, nec auctoritatem aspernari licet: peto à te, ut hanc imprudentia, & temeritatis culpam illi potius, quam mihi tribuendam putes. Cum igitur consideramus, nos nec in vocalibus, nec in diphthongis, nec in consonantibus etiam, quæ cognationem inter se quandam habent, ullam fere adhibere in efferendo soni distinctionem, facile damus depravatam & vitiosam esse apud nos pronunciandi consuetudinem. Nam quid illa varietas inter i, n, v, ei, oi, si nulla soni sit in ijs dissimilitudo? Iam qui commodè in Theocriti versibus, quod & Micyllus sæpè nos admonuit, πινυλαι & τανυλαι exprimi possint, nisi au & eu non af & ef, sed, ut latine Taurus & Eurus sonaremus. Quare & Erasmus rectè in libello de pronuntiatione iudicasse censeamus, & eorum institutum probamus, qui morem corruptum ratione pura emendare conantur. Quid igitur est, dices, quod non eorum numerum augetis, qui id incumbunt, ut depravatam pronuntiationem restituant & corrigant? Primum, quia apud nos in Germania, in omni genere literarum principes non immutaverunt, sed in communi vulgarique usu permanent: unde, quod periculum est, ut, nè, si ad rectam rationem aspirare velimus: in contrariam partem his turpioribus seculis peccemus, præsertim cum non omnium certa nobis ratio constet. Nam nondum nobis exploratum est: quomodo veteres ei & oi diphthongos, θ & φ consonantes pronunciarent. Hæ quoniam omnibus ætatibus diuersas opiniones, varias contentiones, multos errores, de germana cuiusque lingua

nunciatione fuisse reperio, ut multum vitij in nostro more esse fatear, ita haud scio, an cum veterum ratione, nimis expressus ille *ει, διαβόρως* ambarum vocalium vim suam retinentium sonus congruat. Neque enim tam obtusas aures Athenienses habuisse existimo, ut non animadvertere discrimen inter *λιμός* & *λοιμός* potuissent, si tam crassa fuisset & aperta soni differentia. Itaque ut nos in tanta quasi lingua & oris peregrinitate, illam rotundam et volubilem graecorum pronunciationem consequamur, summam nobis diligentiam, assiduo usu, limato iudicio, naturam idoneam opus esse iudico. Nam quod horridior est vox nostra, spiritus asperior, sonus vastior, est difficilius ad lenem illam, pressam, & equabilem vocis moderationem, quam olim in Graecia usi sunt, accedere possumus. Quocirca timemus, ne in hac impuritate & insolentia a vitio in vitium, ab errore in errorem, incidamus. Quod scimus cuidam nostratium accidisse: qui, ut commune vitium in suppressione alterius vocalis in diphthongis effugeret, dum vastius utramque diducit, omnibus se deridendum prabet. Quid igitur? satine hoc est, ut non delinquere videamur? errorem nos quidem, Rogere, fatemur: sed quia authores nobis & duces desunt, qui pristinam & incorruptam pronunciationem apud nos reuocent, tollere eum non possumus. Neque enim tantum nobis eruditionis & auctoritatis sumimus, quicquam ut nos noua hac in re praestare posse existimemus. Velim igitur tu apud illos, (quorum doctrina, existimatio, & auctoritas altiori in loco posita est:) efficias, eam ut in scholas docendo inducant: nos quoque operam dabimus, ne nostro officio defuisse videamur. Quod si vobis in An-

glia benè hac pronuntiationis emendatio successerit, erit
id nobis tam gratum, quam quod gratissimum. Benè
vale. Heidelbergæ, 15. Calen. Augusti. 1553.

DOCTISS. ET HVMANISSI-
mo viro D. Rogero Aschamo, cha-
riss. amico suo, Richardus
Brandisbæus.

EX summa spe tue presentie in summam despera-
tionem incidi eruditiss. & humaniss. Achame,
quod eo tristius erat, quo vicinior adiunctior-
que rebus optatis esse mihi pulchrè videbar. Cum enim
audissem Bruxellis eloquentissimum nostrum oratorem
D. Richardum Morisynum Antuerpiam appulisse,
statim decreui, primo quoque tempore te illumque
invisere. Veni igitur, abruptis omnibus remoris, An-
tuerpiam, fessusque ab itinere, eam noctem interquie-
si. Postridiè, fuit ille dies Saturni, te Dominumque
oratore à meridie requiro: renunciatur illum cum
Sarcinis Bruxellas abisse, & ubi eo in loco aliquot
dieculas commoratus esset, Louanium petiturum. Hic
mihi ingentem intercapedinem temporis pollicitus
sum: tamen nè ego morâ spem tui conueniendi, illi-
que salutandi corrumperem, die Lune Louanium
repeto, ut domi mea pro mea tenuitate, & erga il-
lum officiosam reuerentiam, & erga te consuetam hu-
manitatem, benevolentiamque exhiberem. Hic dum
stare sum, occurrit mihi ad primum lapidem à
Louanio Georgius Gilpinus Secretarius unâ cum no-

*stro Damosello : statim sermo de vobis : aiunt collectis
 Sarcinulis vos Louanij non substituisse. Quod mihi pri-
 mo ut propemodum incredibile , ita , re cognita , post-
 modum tristissime accidit. Venio domum : statim ille
 maestissima , sed tamen humanissima tua litera meis
 oculis offeruntur , quae quanquam cum vulnere , dul-
 ci tamen libet verbatim ex memoriâ repetere . Li-
 benter (charissime Brandisbae) tuas ades vidi , sed
 multo libentius teipsum vidissem . Memoriam mul-
 torum annorum , & rerum in Anglia gestarum sua-
 ui sermone tecum repetere constitui : de te & tuis
 rebus tibi impartiri volui . Hae tui absentia vehemen-
 ter me dolore afficit : scribe ad me , saltem te recepisse
 has meas , sequemur Casarem . His verbis lectis
 optime & animo meo charissime Aschame , non est de-
 corum , si me dicam lachrymis inmaduisse , id libenter
 confiteri , me maestissimo aspectu , immotisque oculis
 literis tuis inhaesisse : sed redibis , spero , & redibis bre-
 ui , & utriusque tristitiam mutuo colloquio consolabi-
 mur . Quod si te diuturnior tenebit absentia , queso
 communices mihi , per literas , de rebus meis quod cer-
 tum habes . Ego ob insinceritatem quorundam ex me-
 is , ne dicam perfidiam , mortuo fratre , multarum re-
 rum mearum satago . Clarissimum & eruditissimum
 D. Oratorem officiosissime ex me saluta , in cuius
 obsequium & ministerium offero & deuoueo quicquid
 possum . Quicquid scribes , si miseris Bruxellam , ad
 ades D. oratoris Anglici Chamberleni , eius amicitia &
 humanitate multum utor , optimâ fide ad me perfere-
 tur . Quod serius scripsi , nihil in causa est , nisi quod Ca-
 seris aduentus hic expectabatur , in cuius comitatu te
 haesurum*

basurum non dubitabam. Malebam præsens cum præsente quàm per literas agere : bene vale Doctissime & charissime Aschame. Sexto Idus Februarias.

ROGERO ASCHAMO,
Rich. Brandisbæus.

S. P. Optime & eruditissime Aschame, optimi regis mortem ex animo doleo. Nimum illud nunc Virgilij de Marcello in nostros dolores congruit : ostendent terris hunc tantum fata, nec ultrà esse sinent : & obnixè te rogo quid vides, & quid futurum speres nobis perscribe, ut Pomponius Atticus tibi elegantia ingenij, morumque & animi synceritate similimus, ad Ciceronem suum scribere solebat : sed ut tu benè Atticus, ita ad Brandisbæum minimè Ciceronem scribes, neque minus scribes, quòd parùm dignus videar tuis tam expolitis & enucleatis literis. Cupio nunc quàm prolixas literas. Si quid autem ad me scribes, optimè celabitur. Literas tuas Mechliniam mittas quaeso ad Tabernam

diui Georgij, reddentur optima fide. Benè vale optime &

amiciss. Aschame,

Mechlinia, die

XVIII.

Iulij.

1553.

Gg 4

DOC.

DOCTRINA AC VIRTUTIBVS

clarissimo viro, Rogero Aschamo, Serenissima ac potentissima Angliæ Regina Secretario, Dom. & patrono suo obseruantia summa colendo: Iohannes Spithonius Monasteriensis.

S. P. Dicit à me vix potest, Aschame doctissime, quantam me voluptate affecerint tua ad me data litera, nimirum è quibus maximum non modò officij, verum etiam voluntatis, erga me tua fructum perceperim. Itaque cum gratias tibi ago maximas, uti debeo, tum ut ista in me animi tui inductione perpetuò manere velis, etiam atq; etiam oro. Quod ad Patricium hunc attinet, quem tuis mihi literis commendauisti, vellem sanè meo ipsum inuandi studio euentum respondere potuisse. Quid & quantum, tuam ob commendationem, pro ipso fecerim, apud eos, qui regis huius sunt quasi tui cetera iniquata, ab ipso dici potius, quam à me commemorari volo. Quantum verò hoc tempore diligentia mea obtineri potuerit, id potius exponam, cum tu ipse tuis hoc ipsum literis à me fieri cupias. Rex, lectis Serenissima Regina Elisabetha, & Regina Scotia literis, per Cancellarium respondit, Anglorum suis in portibus spoliatorum causam se tempore ac loco magis opportuno nequaquam neglecturum, cumque fore existimet, ut breui, de grauioribus quibusdam negotijs cum Scotis tractationem sit initurus, huius quoque causæ, iam binis Serenissima Regina literis sibi commenda-

curam clementer suscepturum, idque hunc Patri-
 um, caterosque spoliatos re ipsa intellecturos, si mo-
 vel ipsi, vel eorum causa procurator quispiam eodem
 tempore interpellet. Hac causa est, cur neque ad Se-
 nissima Regina Angliæ, neque ad Regina Scotiæ li-
 tras, rex hoc tempore quicquam respondeat. Legi ipse
 Regina quidem Elisabetha pro spoliatorum cau-
 per sanè clementer scriptas, alteras verò alterius ad-
 versus Anglos querimoniarum plenas. Queritur enim, et
 de queritur Regina, suos ab Anglis antea non semel
 tantum, sed aliquoties in regis huius stationibus miserè
 se spoliatos, navium verò aut bonorum direptorum hac-
 nus nihil etiam obnixè sollicitantes recuperare potuis-
 ; Anglos neq, ita gravem iniuriam passos, neq, ita fre-
 quenter, restitutionem petere: cum prius ipsos direpta
 reddere conveniat, quàm à Scotis restitutionem postu-
 re. Idipsum si Regina Angliæ ignoret, de eo Maiesta-
 tem eius admonendam esse. Hac & eius generis alia,
 quantum memini, in Scotiæ Regina literis contineban-
 tur, quæ Patricij ac aliorum causam non parùm videntur
 manare, quemadmodum & illud, quod officarij, qui re-
 Islandicis, nomine regis, eo tempore præfuerunt, pro-
 certo affirmant, portorium quod dari solet, non esse perso-
 natum, nec cautionem de soluendo postulantibus datam,
 ipsam Comitum ab Arundel, Doctorem Petrum Se-
 retarium, ac ceteros consiliarios non ignorare, cum huic
 cause audienda præfuerunt. Quæ res si ad veros calcu-
 lus venocetur, verendum est, nè ipsa spoliatorum causa plus
 sit obfutura, quàm profutura. Tamen si enim regis huius
 Islandia iurisdictio à Scotis graviter sic violata, ta-
 men cum vestrates portorio non soluto, domum abierint,
 quæri

quari fortasse poterit, utrum hic rex defensionem ipsis debeat, nisi velit eam pro sua erga ipsos clementia suscipere: quod equidem facturum confido, tempore magis opportuno, cum id ita per Cancellarium suum promiserit. Habes (mi Aschame) quid in hac causa tota actum sit, in quo commemorando ideò fui prolixior, ut intelligeres, in ea apud hosce homines promouenda, quiduis potius, quàm aut voluntatem, aut inuandi studium mihi defuisse. Quo me animo erga omnes tuos mihi abs te commendandos semper esse futurum, tibi velim persuadeas. Serenissima Regina & Domino Secretario Cecilio, ubi dabitur occasio, me quæso commendes: huic etiam verbis meis gratias agas, pro multis & magnis ipsius in me tum officiis, tum beneficiis, quæ ipsa memoria perpetuâ retinebo, pro incolumitate ipsius, Deum assidue precaturus. Benè vale Aschame doctissime, & mutuam amicitiam nostram mutuis literis, quotiescunque erit occasio, fove atque confirma. Hafnia 25. Decemb. Anno 1561.

ROGERO ASCHAMO SERENISS. Britannorum Reginae secretario, Petrus Ramus.

Cum salutem nobis tuo nomine dixisset nobilis quidam Britannus, qui in aulâ nostri regis fortè nobis occurrisset, rogavi quisnam in Britannia nostri tam studiosus esset, ut etiam trans Oceanum Lutetiam usque hoc animi beneuoli signum perlatum curasset: tumque de tua virtute atque eruditio-

ne multa incunde ac libenter accepi, quæ me desiderio
 se incenderunt, ut prima quaque occasione salutis
 gratiam referendam putarem, iuberemque hominem
 nostri cupidum & amantem pro mutuo amore valere
 plurimum, ac reciperem, si quid in otio musa nostræ
 tuâ causâ possent, nullum à nobis tibi benevolentia stu-
 dium vel officium defuturum. En verò cum è comi-
 tatus Thomæ Smithi, serenissimæ Reginæ, apud regem
 nostrum, præstantissimi legati, Matthæus Seynus ad
 vos reuertetur, tempus arripui amoris erga te mei
 declarandi, id est, tui interpellandi: sic enim te a-
 mari, à nobis colique tibi persuadeas velim, si abs te
 liberaliter & ingenuè petam, quod te non grauare præ-
 staturum confido. Primum igitur est, ut Matthæus
 hic vester (tamen si & morum suauitas in homine, &
 literatura gratia per sese tibi gratissima sit futura)
 nostro tamen nomine tibi sit ita commendatus, ut qui
 de meliore nota commendari solent. Alterum est de
 libro Archimedis *de iis quæ sunt in circulo*, quem audiui pe-
 nes quendam eruditum vestra aula medicum esse: si
 facultas vlla sit describendi, habeo rariora quadam
 in hoc genere & Pappi & Apollonii, & Sereni, quæ
 per libenter vicissim, cum eo communicabo. Itaque
 si beneficium hoc in mathematicis rebus, qui-
 bus me dedere incipi, abs te impetra-
 uero, magno, animi tui fructu
 cumulatum me sentiam.

Vale Lutetia, Ca-
 lendis Mar-

tij. 6.

1564.

NO-

quæri fortasse poterit, utrum hic rex defensionem ipsi debeat, nisi velit eam pro sua erga ipsos clementia suscipere: quod equidem facturum confido, tempore magis opportuno, cum id ita per Cancellarium suum promiserit. Habes (mi Aschame) quid in hac causa tota actum sit, in quo commemorando ideò fui prolixior, ut intelligeres, in ea apud hosce homines promouenda, quidvis potius, quàm aut voluntatem, aut inuandi studium mihi defuisse. Quo me animo erga omnes tuos mihi abs te commendandos semper esse futurum, tibi velim persuadeas. Serenissima Regina & Domino Secretario Cecilio, ubi dabitur occasio, me quæso commendes; huic etiam verbis meis gratias agas, pro multis & magnis ipsius in me tum officiis, tum beneficiis, quæ ipsa memoria perpetuâ retinebo, pro incolumitate ipsius, Deum assidue precaturus. Benè vale Aschame doctissime, & mutuam amicitiam nostram mutuis literis, quotiescunque erit occasio, fove atque confirma. Hafnia 25. Decemb. Anno 1561.

ROGERO ASCHAMO SERENISS. Britannorum Reginae secretario, Petrus Ramus.

Cum salutem nobis tuo nomine dixisset nobilis quidam Britannus, qui in aulâ nostri regis fortè nobis occurrisset, rogavi quisnam in Britannia nostri tam studiosus esset, ut etiam trans Oceanum Lutetiam usque hoc animi beneuoli signum perlatum curasset: tumque de tua virtute atque eruditio-

ne multa incunde ac libenter accepi, quæ me desiderio
 sic incenderunt, ut prima quaque occasione salutis
 gratiam referendam putarem, iuberemque hominem
 nostri cupidum & amantem pro mutuo amore valere
 plurimum, ac reciperem, si quid in otio musa nostra
 tuâ causâ possent, nullum à nobis tibi benevolentia stu-
 dium vel officium defuturum. En verò cum è comi-
 tibus Thomæ Smithi, serenissimæ Regina, apud regem
 nostrum, præstantissimi legati, Matthæus Seynus ad
 vos reuerteretur, tempus arripui amoris erga te mei
 declarandi, id est, tui interpellandi: sic enim te a-
 mari, à nobis colique tibi persuadeas velim, si abs te
 liberaliter & ingenuè petam, quod te non gravatè præ-
 staturum confido. Primum igitur est, ut Matthæus
 hic vester (tamen si & morum suauitas in homine, &
 literatura gratia per sese tibi gratissima sit futura)
 nostro tamen nomine tibi sit ita commendatus, ut qui
 de meliore nota commendari solent. Alterum est de
 libro Archimedis *ἡ ἀποκρίσις*, quem audiui pe-
 nes quendam eruditum vestra aula medicum esse: si
 facultas vlla sit describendi, habeo rariora quadam
 in hoc genere & Pappi & Apollonij, & Sereni, quæ
 perlubenter vicissim, cum eo communicabo. Itaque
 si beneficium hoc in mathematicis rebus, qui-
 bus me dedere incipi, abs te impetra-
 uero, magno, animi tui fructu
 cumulatum me sentiam.

Vale Lutetia, Ca-
 lendis Mar-

ty. 6.

1564.

NO-

NOBILISSIMO ET CLARISSIMO viro, Domino Antonio Cooko, Anglo & Domino suo obseruando, Ioannes Sturmius.

SI meus conspectus, vir clarissime, tibi incundus esset, si adessem istic, non dubito quin Alexandri Citolini, qui has reddidit, tibi multò gratissimus aduentus sit. Cum aequè mihi atque germanus frater gratus sit atque acceptus; & maiores ipse, quàm ego, in literis nostris, communibus progressus, ut mihi videtur, fecerit. Auaunt illam, quam omnes à me multis iam annis expectant, tenet perfectè, & septem dierum sermonibus septem explicatam sermone suo patrio divulgauit: quemadmodum ex ipsius volumine quod adfert, pro tuâ prudentiâ, & eximiâ doctrinâ intelliges. Non dubito, quin tibi gratissimum futurum sit, hanc cognoscere. Mihi magnoperè dolet: usque adeò me spoliatum esse fortunis meis à D. Royana: ut hunc virum meâ pecuniâ non potuerim apud me retinere: quod communicata inter nos opera atque industria hoc opus perficeremus. Quaeso effice, ut Regina hîc rebus mortalium non desit: & sua liberalitate adsit viro optimo, doctissimo, sanè magno in literis homini. Mitto tibi exemplum epistolæ meæ ad Reginam, ut videas quomodo queas *ὑπερβῆν*. Utinam vestro viatico, & stipendio retineatis, per biennium: ad perficiendum id, cuius summa laus peruentura esset ad Reginam, & eos, qui Regine autores fuisse viderentur. In exilium proficisci cogitur propter Papiſtarum crudelitatem, ex amantissima

timo & fructuosissimo pradio: uxore & liberis caret,
 caret patria et usu amicorum: & hæc ita fert patienter,
 illius patientia mihi misericordiam moucat. Ade-
 ro viro optimo, & homini literatissimo, si huic apud ge-
 nerum & apud Reginam aderis, ut sedem suis musis
 adipiscatur. Habet alteram à me sibi commissum ne-
 tium, quod ad vos pertinet, & ex ipso intelliges.
 Erit ego nullam aliam viam video perueniendi quo
 propositum est, si est propositum, quam hanc: magis
 fructuosam, & gloriosam, & tutam. Quod vos sta-
 tetis, Deum precor ut fœlix faustumque sit vobis,
 puloque vestro. Domina Royana perfidia, me pau-
 tem & egenum fecit. Coactus sum intercessionem
 vestrorum principum implorare, qui scripserunt om-
 nes, etiam præfecti militares: imploro etiam Regina
 Regisque auctoritatem: ius meum iure persequar vel
 mihi, vel: detrimentum enim egestatem mihi attu-
 lit, & periculum fidei meæ: quam ego pro crudelissi-
 ma muliere obligavi creditoribus. Si Regina Anglia
 pauiter pro me scriberet; plurimum mihi prodesset:
 gratissimum faceret principibus nostris. Admira-
 tus aliquam spem ostendit principibus, sed nostri gen-
 tem & populum. Redeo ad Citolinum: obsecro te, si mi-
 hi gratum facere cupis, huic gratificeris. Ex hoc
 cognosces, & de hisce rebus omnibus: &
 de Germania, atque imperio. Vale
 vir clarissime, & patrone
 obseruande. Argen-
 torati Calen-
 dis Octo-
 bris.

NO.

NOBILISSIMO, ET CLARISSIMO viro, Domino Gulielmo Cæcilio, Equiti, à Consilijs secretis Sereniss. Reginae Angliæ, Domino suo ob-
servando, Ioannes Sturm-
mius.

SI unquam, vir clarissime, iucundum tibi fuit, ad-
esse viris bonis, innocentibus, eruditis: certè a-
deris Alexandro Citolino, qui hos reddidit: vi-
ro optimo, integerrimo, literatissimo. Ex illius sep-
tem dierum sermonibus: intelliges qualem & quan-
tam rationem animo complexus sit: scripto explicarit:
& eò progressus sit: ut ad arcem & caput facultatis
admirabilis pervenire breui queat: si Serenissima Re-
gina suam benignam manum, & felicem dexteram
porrigat. Quenam ista ratio sit, ex socero etiam intelli-
ges: cui scripsi copiosius, reueritus nè tibi homini occu-
patissimo, & viro grauissimo molestus essem, si scribe-
rem prolixius. Quaso te atque oro adsis exuli isti Chri-
sto: adsis etiam literarum studijs: atque ipsis literatis
hominibus: qui huiusmodi rationem omnes vel exopta-
runt, vel inuestigârunt. Commisi ei quadam, quæ ad vos
maximopere pertinere mihi videntur: in quibus ei fi-
dem haberi cupio: homini scilicet humanissimo, viro fi-
delissimo, exuli innocentissimo: pudicissima uxoris ca-
stissimo marito: charissimorum liberorum, cupidissimo
parenti: denique quantum huic benefeceritis: id totum
Christo vos facturos. Vale vir clarissime. Argentorati
Calendis Octob. 1565.

SERENISSIMÆ ET POTEN-
tissimæ Dominae, Elizabethæ, An-
glia, Franciæ, & Hybernia Re-
gina: Ioan. Stur-
mius.

Serenissima Regina, & Domina clementissima, A-
lexandrum Citolinum: ita paucis diebus amare
capi: ut dicere non possim: patrem nē maiore be-
nevolentia, si videret, queam colere. Hanc siue a-
moris & studij: siue pietatis & charitatis flammam,
excitauerunt multa indicia incredibilis virtutis: &
confirmavit magna significatio excellentis iudicij, &
singularis doctrine. Sed in hac doctrinā una inest ra-
tio: in qua ipse annos iam triginta & amplius versor:
nam ille mihi videtur perfectē consecutus esse. Quid
præclarius esse potest: quā in arcem sapientiæ
viā & ratione conscendere? in qua quicquid in
universa natura est: totum illud sit locis notatum, ge-
neribus partitum, formis distinctum: idque plenum
que congestum rebus & sententijs, earumque ver-
ba atque formulis. Vsq̃ue adeo ut quicquid cogitanti in
mentem venire possit: illius queat ad locum decurrere:
vno aspectu intueri quacunque de eo vel cogitatione
comprehendi, vel scripto notari, vel oratione exprimi de-
beat: Vsq̃ue adeo ab vno solo initio mens hominis per
mem rerum naturam ad vnum quoddam extremum
peragando & perlustrando potest decurrere. Hanc
doctrinam Citolinus tenet, & eam septem dierum
sermo-

sermonibus ostendit dilucidè : quemadmodum Maiestas vestra cognoscat ex ijs quæ sermone suo patrio conscripsit. Congestione rerum adhuc opus habet : & deportatione ad locos singulos, quo compleantur : quæ in re auxilio opus habet, non solum operarum, sed locupletis & liberalis dextra : quam si Maiestas vestra viro optimo & homini doctissimo porrexerit : habebunt non solum studiosi literarum, verum etiam viri doctrinis artium liberalium eruditi : quo utantur : cum ad suas studiorum rationes, tum ad publicas omnium commoditates : in primis verò ad decus & celebrationem vestra Maiestatis, & illius dextra : quæ sumptus atque impensam largita erit. Sed hæc cuiusmodi sint, Maiestas vestra, & ex Alexandri volumine Italico : & ipsius autoris atque inuentoris oratione cognoscat. Commisi etiam ei aliquid, quod ad Maiestatis vestra laudem atque decus pertinere videtur : in quo eandem ipsi fidem haberi cupio, quàm mihi si coram adessem. In utraque re oro Maiestatem vestram, ut Alexandrum clementer atque benigne audiat. Sed natura est præditus verecunda : nihil audet, nisi ex vultu & oculis, aures avidas intelligat : non efficere solet, quod vult, & quod potest. Ubi verò placere se possit sentit : ita disertus est : ut mihi videatur eloquentis viri facere officium.

Deum patrem & Dominum nostrum Iesum oro : ut Maiestatem vestram, sanam, saluam, incolumem, felicem, & prosperam conseruet. Argentorati Calendii Octobris Anno M. D. L X V.

Serenissimæ Maiestatis vestre,
Perpetuus famulus.

SERE

NOBILISSIMO ET CLARIS-

simo viro D. Antonio Cooko, Ioan-
nes Sturmius.

Scribo hac valde maestus : literis Citolini nostri
commotus : in quibus scribit, nullam à me positam
fuisse *ὑποχρεωσιν*, nominis, loci, temporis. Oro te pro
bonitate excusa me atque defende apud Reginam
generum. Certè factum est errore scribæ mei, cui plu-
rimas eo die dedi & describendas, & signandas literas.
Quicquid hæc litera promittunt de Citolino, totum illud
præstabo. Noui virum, minimè circumforaneum.
Obsecro nè quid eum pati patiaris, vel propter me, vel
propter bonitatem tuam. Exulat ob religionem : à pa-
tri, ab uxore, à liberis : homo domi non obscurus, neq;
pauper : paucorum verborum homo est : minimè malus ;
sed literatus. Exhilara me queso literis tuis : exhila-
ris autem si intellexero, neque Reginam mihi offen-
dente : & Citolini salutem vobis curæ esse. Vale vir
clarissime. Argentorati 3. Decemb. Anno 1565.

PRUDENTIA ET ERUDITIONE

claro D. Aschamo, amico suo vt antiquis-

simo, ita colendissimo Christo-

phorus Montius.

Epè mihi in memoriam redire solet iucundissima il-
la cohabitatio & consuetudo, quâ in edibus D. Mo-
ntii, tum temporis Oratoris apud Carolum V. sanctis-
simi regis Eduardi VI. conuiximus Aschame chariss.

Hb

nec

nec eam à me abstulit, vel auferet, vel temporum longinquitas, vel locorum distantia. Memini te valde delectari solitum tostis castaneis, quando ijs vescor, memoriam & desiderium tui mihi reuocant. Si eadem delectatio eius fructus, & idem calor stomachi est, certa indicia sunt constantis valetudinis & roboris: ego faciliores cibos modò expeto. Halesij lapsum omnes hìc dolemus, & speramus eum propediem commiseratione et clementiâ Sereniss. Regina libertatem & integritatem recuperaturum. Nam voluntas & propositum distinguunt maleficia. Vxoris & liberorum Sexeni causam apud bonos viros agere non grauêris. Nihil enim christiano viro magis dignum, quàm succurrere egentibus. Duplex beneficium est opitulari viduae, & orphanis. Præclarissimi viri mors D. Massoni perpetuo luctu me affligit: paucissimos modò in aula patronos superstites habeo, in quorum ordine vetustissimi sunt D. Wottonus, D. Guilielmus Petreius, quibus vt officiosissimè me commendes, rogo: similiter vt Reuerendissimo episcopo Londinensi: D. Anthonio Cooko, & Domi. Henrico Knolles animi mei erga eos studium & obseruantiam perpetuam annuncies, amantèr rogo. Vale Argentinâ nono calendas Ianuarij Anno 1566.

*DOMINO ROGERO ASCHAMO,
Ioannes Sturmius.*

S. P. Christophorus Montius mihi superioribus diebus dixit: Londinensem Episcopum grauiter agrotare, & periculum mortis esse. Doleo profectò, cum ipsius viri causa: tùm etiam propter publicum detrimentum

tanti viri : atq; etiam meorum pupillorum nomine, quos
 tibi (mi Aschame) commendavi : & qui tibi cura sunt,
 et ex illius literis intellexeram. Si igitur vivit adhuc &
 bene valet : lator & suo, & omnium, & pupillorum meo-
 rum gratia : quam diuinitus concessam agnosco. Sin
 dem suum obiit : oro te tamen ut curam pupillorum
 meorum non deponas, & pergas peragere quod reli-
 quum est, & mihi significes, quid effectum sit, & quid
 tibi sit reliquum. Ego certe totum illud as Senenia-
 num in me recepi : sed tamen in eo persolvendo, spero
 tibi adiutores fore Deos : hoc est viros bonos, quos li-
 ter nominarem : si non viderer aut adulari illis velle,
 et eos voto meo obstringere officio humanitatis. Do-
 nico Cooko, D. Halesio, ceterisque patronis litera-
 rum, & meis : verbis meis veneranter, oro, salutem
 cito. Non scribis an vivat, & ecquid vivat Sturmius
 Schamus. Sed neq; de alijs rebus scribis : scribe aliquid
 tui : id est tui, ut nē ipse scribam tibi : tibi, inquam,
 et alijs : desidiosus homo es. Si miraris, cur in amici
 Seneni causa : me coniecerim, in dispendiū mearū rerum.
 Sed Condianum as alienum vetus persolutum est : &
 illud hoc bello : adieci duodecim millia florenorum :
 et accepi mutuū à negotiatoribus, qui plus fidei ha-
 bent, fidei meae, quā rei domesticæ. Istud fatum me-
 um est, hac ætate de nexa mea, alienis cruciatibus cru-
 ciari. Seneni vidua omnem spem in tuo patrociniō & fi-
 despositam habet : ego in tuo & bonorum virorum : ob-
 ro adeste vos pauperibus et egenis pupillis : sed si com-
 modo vestro queat fieri : nisi enim absq; hoc foret malo
 fieri, commodo : sed incōmodo persolui quod debe-
 re. Vale, mi optatissime Aschame, & saluta meis verbis

omnes eos quos tu saluos esse vis & optas. Argentorati Calend. Maij. 1568.

Christophorus Montius hæc in fine huius epistolæ carmina Attexuit.

Frigida qui gelidæ præbet modó pocula lymphæ,
Ex minimis vni, qui mea verba colit:
Haud mercede sua frustrabitur ille profectò,
Sed fert officij, præmia digna sui.

DOMINO ROGERO ASCHAMO
Ioannes Sturmius.

IN epistola quadam ad Doctorem Montium scripta: legi non prius scripturum te ad me: quàm pecuniam queas mittere: quid dico pecuniam? eleemosynam inquam Seueni heredibus: uxori vidua, & liberis multis. Lator horum nomine, & tibi gratiam habeo: de hoc tuo studio, & bonitate hac tua. Ego me obstrinxi omnibus creditoribus: sperans tuâ prudentiâ, & benignitate solui & liberari, hoc nexu posse. Nullum etiam mihi dubium est: de cæteris heroibus vestris D. Cooko, D. Halesio, & cæteris: qui Seuenum patrem nouerunt. Sed etiam si nō statim corrogari poterit quod petimus: tamen oro te, ne desinas ad me scribere: hoc est intermissam multorum annorum scriptionem reuoces: & nos inter nos mutuis literis salutemus, & consolemur. Esset mihi tamen quàm gratissimum, posse me aliquando liberari hac creditorum importunitate. De rebus nonis nihil possum scribere, quia nos pol antiquum obtinemus, & expectamus, donec proximus ardeat paries. Ego meis in

dicto sententiam meam : de imitatione oratoria : ne-
scio an tibi placitura sit cum leges : Si placebit : mittam
tibi quæ dictata sunt, ut tuum iudicium præcognoscam.
Bene vale mi Aschame. Argentorati. 26. Iulij 1568.

ROGERO ASCHAMO

Ioan. Sturmius.

MI Aschame, quid profilius meus, Sturmius tu-
us, viuet ne? atque ecquid viuit? & quanam
de illo spes literarum: nunquid patri similis? nam
et pro patri similis sit: precari non ausim, nec volo: vo-
lo enim esse meliorem. Utinam eos annos haberet, ut
Citolinum nostrum queat intelligere: qui hasce reddi-
dit: & quem tibi etiam atque etiam commendo maxi-
moperè. Cognosces ex hoc uno viro, ea omnia, quæ à me
scire potuisses, si istic fuisssem: sed longe plura atque ma-
iora. Aperiet se tibi: oro & obsecro ad sis ei consilio tuo,
ut ne quid peccet in mores, & ordines hominum. Nosti
nostra ingenia, qui Musas colimus liberas: utile nobis
est à vobis aulicis erudiri. Non iocor: si vllum unquam
tempus fuit: causa vlla: vir vllus: in quo tuam mihi
benevolentiam voluisti declarare: oro te declara huic
viro, & hoc tempore: et in hoc negotio: illius, meo, & rei-
publicæ vestra, aliorum omnium. Peterem ista pluribus
tibi, si de tua voluntate dubitarem: sed planè non dubi-
ta. Itaque concludam epistolam. Vale mi D. Aschame,
una cum uxore, profilio, totaque familia, & ami-
cis, bonisque viris omnibus. Argen-
torati Calendis Octob.

1568.

Hb 3

NO-

NOBILI ET CLARISSIMO VI-
ro, Domino Ioanni Haleſio, Ioan-
nes Sturmius.

Clarissime vir, Alexandrum Citolinum qui ha-
reddidit: ita tuo patrocínio commendo: ut virum
optimum, & hominem literatissimum: & in ca-
ratione perfectum, in qua ſcis me annos verſatum eſſe
quàm plurimos. Regina rem præclaram fecerit: ſibi
minem exulem, & virum innocentem ſuo patrocínio tu-
eatur, & ſtipendio adſit: quò id quod ſeptem ſermonibus
delineauit: id totum coadiſicare & omni ſupelleſtile
conſummare poſſit. Ego nihil malim, quàm mecum per
biennium eſſe. Efficeremus aliquid, quod etiam poſteris
profuturum eſſet: non ſolum ad doctrinam perfectio-
rem, ſed etiam faciliorem. Ex ipſo cognosces rem om-
nem: oro te ad ſis tuâ ſolitâ et antiquâ bonitate. De me-
is rebus: & de iniuriâ Gallorum aduerſus me, ex ipſo
intelliges. Crudeliſſimè iam triennium exerceor: miſero-
ret te Sturmij: ſi ſenſus illius ſentires. Ego triennium
iam quero in Gallia: & nullum poſſum gratum homi-
nem inuenire: nouem millia coronatorum cogor, huius
mulieris nomine, exoluere, ſolum quia interpoſui fidem
meam, nulla ſpe lucri: nè teruncij quidem; nullum etiam
teruncium vidi: ex hac tanta ſumma, quam per ſuum
procuratorem accepit à negotiatoribus. Sed quid ego
tibi homini humaniſſimo dolorem moueo: queſores
Citolinum: & te illius ſtudijs atque inuentis reſpi-
ce. Vale vir clariſſime, Argentorati
Calend. Octob.

DOMINO ROGERO ASCHA-
mo Ioannes Sturmius.

Mitto tibi exemplum epistola nostra ad D. Antonium Cookum: velim te nouisse hominem, pro cuius nos uxore & liberis scribimus. Fuit mihi carissima familiaritate annos triginta coniunctissimus. Adesses igitur etiā tu, inquis, qui alios adesse velis: certē adfui et adsum: mediocri subsidio, non recusō tantum da-
re, quantum quibus, imo dedi: & sciunt multi, etiam ma-
gistratus noster scit. Oro te sis nobis tu noster procura-
tor, protutor: & consilium cape cum D. Halesio,
cui importunus esse non audeo: in hac suā molestiā, cu-
ius partem ego libenter ferrem, si mihi eam posset impo-
nere. Sed noui constantiam viri. Sermones meos Aristoteli-
cos recognosco: post nonum, imo bis nonum annum.
Placent multae quaedam requiro in opem sex. In his, spe-
loquar vobiscum post meam vitam: quae finem mina-
tur sexagenario: neq; pontem extimesco: & velim me
defuncti vitæ oneribus. More sinus quia mortuus, valde
me delectat: loquens in hisce sermonibus: sed ecce cau-
sam amici reliqueram. Oro te recrea me tuis literis:
cum me dico: intelligo uxorem hominis amicissimi, libe-
ros charissimos: cineres intelligo de mortui viri, boni, do-
cti, multorum virorum magistri: qui adhuc viuunt: quibus
gratissimum vestrum futurum est beneficiū. Vale mi A-
schame, de profilio meo nihil scribere audeo: metuo ne
quis acciderit, quod meis accidit liberis, sed aeterna fru-
entur felicitate. Salue vale, ualue salue, vale mi A-
schame. Argentorati 16. Decemb. 1568.

Hb 4

A-

AMICO SVO SUMMO ROGERO
Aschamo, Thomas Smithus, peruetu-
stus Amicus.

M Irificè mihi rem gratam fecisti, mi Aschame,
quòd hanc figuram astronomicam ad me mise-
ris. Laudo quidem certè illum quicumque fue-
rit, qui hanc descripserit diligentia sua. Et aueo cum illo
familiaritatem inire. Scis enim quanti aestimo docto-
rum omnium familiaritatem & amicitiam. Non est
profectò nouum, ut qui in eadem disciplinâ, philosophen-
tur, & amici inter se vel hac ratione sint: Vt qui ali-
quando in eodem campo militarint, aut in eodem carce-
re fuerint conclusi. Tu quidem author eris familiarita-
tis nostræ, cuius si utriusuis nostrum penituerit, & susti-
nebis culpam. Ingenue mihi videtur scripsisse, & doctè,
neque secundum vulgarem morem illiteratorum homi-
num, qui se & opinione doctrinæ suæ, ad quæstum, abu-
tuntur. Quorum nec amicitiam requiro, & familiarita-
tem auersor. Remisi, ut requiris, διάγραμμα & figuram
quam misisti, & de eadem etiam, ut posita est, iudicium
meum. Quia verò non videtur is, qui eam tibi dedit se-
quutus nouas tabulas Rheinoldi, sed Alphonsinas potius:
De eadem horâ & die figuram erexi, secundum Ephe-
merides Ioannis Stadij. διάγραμμα videtur paululum dif-
ferre, iudicium non ita multura. Et si quæ diuersitas fue-
rit, aut in die aut in indicis, potes dicere illud antiquum
diuerbium. Cum Aruspex aruspicem viderit, mirum
est, si non rideat: quid queris? sic sumus prognostici om-
nes, non in rebus modo astronomicis, sed & in deliberan-
da.

do. Quot homines tot sententia. Ita hoc mihi, illud alteri videtur fortius ac potius, ut ferè quot sint capita, tot etiam diuersi sensus appareant. Libellus meus, quem requiris, iam pridem absolutus est, & Waldinum transcribendus mittitur, nè vnà & primum exemplum, & totum inuentum pereat. Haddoni epistola sunt inuenta, sed non omnes, de meis ad illum adhuc incertius. Tu vale, & meo quæso nomine coniugem tuam, & illum tuum Astronomum, quem absens & ignorans amo, meo nomine saluta. Ex adibus meis Montis aula XX. Decemb. ut astronomi supputant. 1568.

IOANNES METELLVS

Rogero Aschamo.

S. P. Arnoldus Bircomannus vir optimus, tuique valde studiosus, mihi retulit, te nondum mei memoriam ex animo posuisse: licet iam tot annis, neuter alterum, literarum colloquio lacecessit. Hoc tu, crede, mutuo facis. Amo enim præclaras virtutes tuas supra modum, easque dum vixero, colam. Quo fit, ut sæpe de te quæsierim: cum multi tamen testarentur, te, Regia excessisse, atque studiorum tuorum causâ, priuatam vitam agere. Nam & hoc Ioan. Dius vester affirmavit. Gaudeo igitur, te non degere, ut narrabant, in obscuris locis, sed eodem in statu, quo, apud Mariam Reginam permanfisse. Sic enim accidet, ut ad te frequentius ego scribam: id quod ego sanè cupio, ni tamen tibi molestum futurum sit, quod ipse minime omnium nolim. De rebus meis nihil est quod moneam: versor enim, in trium rerum perdifficili negotio: in quo me, dum ab his tran-

tranquillior transigenda vitæ ratio pendeat, durare oportet. Itaque segnius hanc ob causam tracto studia : sed spero, tandem me extricatum iri huiusmodi retibus. Tu, si quid præ manibus habes præclari, significabis. Non enim vereor, quin totus sis in opere aliquo præclaro, vires studiosissimus, & eruditissimus. Osorius noster huc edendos misit suos de celesti iustitia libros. Vellem eum moderatius cum hostibus, quos sibi deligit, agere: ac potius in Philosophicis argumentis, quam Theologicis, quæ sanè sunt inuidiosa, versari. Quod ego ad te scribo, ut mitius feras, cum ipse ames, ac summam eloquentiam. Sed ita naturâ comparatum est, ut quisque naum habeat. Huc allatum est, crudelissimam pestem in vos scire, quod ego doleo: Francofordiæ etiam grassatur. Carolus Gallorum Rex, à senatu Parisiensi, tutelâ dicitur emancipatus: fortassis, quo denuò, constituta subuertantur: pacem tamen observaturus, edictumque fore firmum fertur. Tanta est omnium rerum ubique mutatio, ut nihil iam humanâ prudentiâ, sed solâ divinâ providentiâ regi, vel inuitis Philosophis, fatendum esse videatur. Quare orandus est Deus, ut nostri tandem misertus, omnia ipse componat atque restituat. Vale. VI. Idus Septemb.

HIERONIMVS OSORIVS EPISCOPUS Syluensis, Rogero Aschamo Anglo.

S. P. Thomas Vuilsonus, vir ornatissimus, Regina vestra legatus salutem mihi nomine tuo nuncianit, quod mihi fuit gratissimum: idemque dixit, te eo tempore, quo istinc digressus est, febris impeditum fuisse, quo mi-

us ad me scriberes, quod mihi grauem molestiam attu-
lit. Neq; tam ob eam rationem, quod literarum tuarum
fructu carui, quàm propter morbum ipsum, qui te tenuit,
nè ad me scriberes. Quare si me amas, fac quam primum
poteris, ut me hac curâ & solitudine liberet, & certio-
rem facias te pristinam valetudinem recepisse. De meis
rebus nihil aliud est, quod scribam, nisi me benè quidem
valere, sed negotijs molestissimis implicari. Nam veni
coactus in hanc urbem, eo animo, ut cum primum nego-
tia, ut arbitrabar, facilia expedirem, continuo me in dia-
cesim meam reciperem. At postquàm huc me contuli,
sic oppressus negotijs fui, ut cupiam auolare, nè, dùm alie-
na curo, mea deferam, & ob id, in expiabili flagitio me ip-
sum contaminem. Itaque cogito præcisè anchoris vela
facere, & eò, unde profectus sum, cursum rursus insti-
tuere. Non deerit tamen, qui mihi in Algarbiensem
provinciam literas tuas, si ad me scripseris, statim mit-
tat. Wilsonus tibi librum dabit, quo Gualteri Haddoni
laudes persequor, ut possum. Gratissimum mihi feceris,
si librum diligenter euolueris. Olyssopona VI. Calen.
Nouemb.

CLARISSIMO VIRO DOM. ROGE-
ro Aschamo Ioannes Sturmius.

MI Aschame: amabo te, ama me: & ignosce: quòd
toto hoc biennio vel nihil vel exiguum admodum
ad te scripserim. Ita me Royana Domina multos iā men-
ses: imò annum & amplius are suo exercet alieno: ut
ominò mea litera & Musa: non solum sileant, sed
lugeant etiā. De hoc meo angore: cognosces ex
Ga-

Gamatio, qui has reddidit: item de ceteris meis rebus omnibus: ego tecum sum: cum hic erit tecum. Oro te adsis ei apud eos ad quos misi: ut gratus sit atque acceptus. Sic enim illi recepi. Summam spem positam habeo in D. Cooko & D. Halesio: si tu excitator accesseris, non dubito quin facturi sitis: quò Gamatius noster receptum bonum habeat: ad Reginam, D. Robertum Dudleyum, & D. Cecillum. Iesus Christus vos omnes defendat atque amplificet. Vale. Argentorati.

CLARISSIMO VIRO DOM.

*Antonio Cooko, Ioannes
Sturmius.*

EGo patrem meum mihi restitutum putavi: cum audiremus te esse restitutum valetudini: valetudini dico? imo vita. Diem enim te tuum obisse, & auditum & scriptum fuit: idque credebat doctor noster Montius. Nisi blandiri me putares: mitterem tibi Epitaphium: quod tunc cum lachrymis conficiebam: nunc cum letitia recordor. Gaudeo igitur nobis: & regno Angliæ gratulor: quid enim dicam, me tibi letari? qui non potes hanc vitam cum deteriore commutare: propter religionem & sanctitatem tuam. Sed de hoc verborum est satis: tametsi non satis sit gaudij atque letitia. Venio ad causam amici Gasparis Gamatij. Is mihi illum architectum comparauerat: quem ad legatos vestros Cammersum miserat. Dedit abeunti quadraginta quinque coronatos: ego fideiussi & spondendi, iam repetit, & meo quidem iudicio merito. Causa quid fuerit non dubito quin ex Guiljelmo Restorno, quem mihi commenda-

bai

has proficiscentem in Burgondiam, cognoueris. Si pax
non coisset: attulisset vobis quadam ^{inopina} nō negligen-
da. Quanquam puto eum obisse: nondum enim reuer-
sus est: & uxor Gamatio est molesta: qua Barre in fi-
nibus Lothornigicis habitat. Oro ut cum genero tuo D.
Cecillo agas: quo Gasparus habeat suum, & ego spon-
sione liberer. Quanquam ea tua & virtus & doctrina &
sapientia est: & ea erga me tua studia ac merita: ut si
prestandum mihi damnum sit, existimaturus sim, nequo
ignoraturus plura me tibi debere: qui meus patronus es:
& ego tuus beneficiarius: multis & magnis acceptis be-
nificijs: nullo adhuc compensato beneficio: nè quidem
officio ullo: nisi studij, benevolentia, obseruantia, pietatis.
Vale. Argentorati trigesima Ianuarij.

CLARISSIMO VIRO, DOM.

Rogero Aschamo, Serenissimæ Regi-
næ Angliæ Secretario Stephe-
nus Cirlerus.

S. Credo te memoriā tenere, cum post bellum Mau-
ritianum hac iter faceres cum quodam legato An-
glico, atq; à meo principe pia memoria, Friderico secun-
do, comite Palatino Rheni electore in arcem ad pran-
dium vocatus fuisses, me te per adificia visu digna dux-
isse, Officiūque amici prestitisse: Id enim humanitas
morum, & polita doctrina merebatur. Ab eo tempore,
nomen Rogeri Aschami semper mihi charum fuit. Quia
verò Immanuel noster, ad vos proficiscitur, quem tibi no-
tum esse scio: Volui has, tanquā testes, mei erga te amo-
ris, illi committere, ex quo præsentem rerum nostrarum
statum

statum intelliges. Cui in reditu aliquid literarum ad nos dabis. Valde enim tuis scriptis mira puritate & ornatu conditis delector. Beabis me, si scriptore Anglicopro, prudenti, polito & facundo, meam bibliothecā locupletabis. Erit id pignus nunquam intermoritura amicitia. Bene vale. 16. Februa. Anno. 1568. Hedelberga.

SERENISSIMA ELIZABETHA Anglię & Regina Ioanni Sturmio.

A*Mice per dilecte, de præstanti tua doctrina, puriorisq; religionis studio, ex libris tuis intelligimus. De tuo item multiplici rerum usu, atq; prudentiâ, ex sermone multorum accepimus: accepimus etiam, id quod libenter quidem accepimus, magna te, & observantiâ nos, & benevolentia nostros, iam diu esse prosequutum. Te igitur de hac tua eruditione, religionis cultu, rerum usu, observantiâ erga nos, & benevolentia erga nostros, amore, iudicio, & bona nostra gratia prosequimur. Quod nostrum erga te studium, non sermone aut benevolentia ostendere, sed re, atque beneficio representare cogitamus. De quo nostro animo, Christop. Montius, presenti suo sermone, sed nostris verbis, plura & fusius, tecum communicaturus est. Viam ergo studiorum, atque etiam consiliorum, quam es feliciter ingressus, constanter persequere: & nos te in cursu tuo, non solum benevolè incitare, sed benignè etiam deinceps promouere, magis magisque studebimus. Bene valeas &c.*

IOAN.

IOANNES STURMIUS

Dom. Anthonio Cooko.

S. P. Vir clarissime, & patrone observande. Propè aberrat ut ipse istuc venerim, nisi cum Niuernēsi, hoc est Possano legato Gallico Condiano: cras necessarijs de causis redeundum esset Argentinam: sic enim flagitant hæc tempora. D. Albertum tibi commendo cum ipsius causâ, & propter eius virtutes, tum propter causam communē, quæ certè laborat, & quidem periculosissimè. Commendo tibi causam, sed etiam virum à quo ad vos est missus, quò nullum possitis inuenire magis idoneū ad hanc rationem, quæ profectò pernecessaria est. Utinam istud vestrum negotium succedat, ita ut in Scotia. Præclara fama illius facti, & perpetua: sed hæc et immortalis et planè diuina, verum perfecta & consummata gloria, si quod volumus, assequamur. Sed vides inopiā pecuniarum, auxiliorum, et quæ nunc nunciantur, Rotomagū expugnatum, desiderari ex vestris mille, qui ad Rotomagum occubuerunt: Durassianam copiam Aquitanorum, cesam esse à Monlucono: Andelottū non posse peruenire ad castra Cōdiana. Speramus falsa, metuimus tamē: nō dubito quin vos certiora habetis quàm nos. Ut ut sit, et ut ut sese res habeant, imò quò peiore loco sunt, eò magis elaborandū est, & resistendum: idq; primo quoq; tempore & celerrimè: & confirmandus Condianus nè animo deficiat, id quod vos quotidianis vestris consilijs, atque auxilijs facere poteritis. Spero atq; cōfido, ita te adfuturū D. Alberto, ut mihi gratias acturus sit, propter tuā prudentiam, consilium, operam, & opem, apud Reginam & Cecillum generum:

de

de negotio illo, de quo nihil verè superiori mense opinor Martio, aliquid scripsi D. Cecillo: tua litera effecerunt, ut probari prius velim rem, quàm plus confirmare. Hac tempora Gallicana faciunt, ut de nostro dissidio, quod à Marbachio concitatum est: nihil possim scribere, tamen consenesco propter fastidium & iniuriam: propè ubique esse malim quàm ibi, ubi annos permultos fui libenter. Redeo ad causam Alberti, oro & obsecro, ut tibi cura sit. Vale vir ornatissime & nobilissime, & patrone observande. Francofurti XIII. Nouembris.

IOANNES STVRMIVS

Ioanni Halesio.

CVius rei causa D. Albertus istuc venit: tamen si sciam eam tibi cura fore: tamen ita mihi cura est, ut hanc curam deponere possem: neque commendem tibi, & alijs istic heroibus. Valdè consternati sumus nuncijs Gallicanis: solùm consolatur quòd ab inimicis veniunt: atque idcirco falsos speramus. Is qui misit D. Albertum, aliquid plus habet laudis, quàm illa antiqua fuit: bonus miles, bonus colonus: rptimus vir est, fortissimus dux est: debetis optimè & amplissimè sperare de illius fide, industriâ, usu, scientia. Causam non opus est ut commendem verbis pluribus. Gallia absque vestro auxilio, nullum videtur habere subsidium, ni Deus adsit. Sed aderit Deus Gallia: aderit etiam vobis, quoniam vos vobis non defuturi estis: salutem autem vestram negligetis, si Gallia salutem negligatis, quæ absque vobis salua esse non poterit. Nos tertio certè perimus proximi: & tamen quotidie deliberamus: nunquam quicquam facimus:

facimus : perdit nos otium, voluptas, discordia, fastus.
 Quo nostra ignavia maior est, eò præclarior vestra est
 gloria, qua Scotico bello fundamenta iecit : hoc Condi-
 tio egregias habitura est atque magnificas superstructio-
 nes. Redeo ad rem : Albertum Theologum optimum,
 Comitem virum fortissimum, causam ipsam necessario
 isto tempore pernecessariam : ita tibi commendo, ut ve-
 stram, ut communem, ut uniuersorum, ut omnium &
 singulorum, ut tuam nostramque, ut amicorum
 nostrorum, ut patriæ, ut dei, & Iesu Chri-
 sti. Vale vir clarissime. Franco-
 furti XIII. No-
 vembriis.

DISERTISSIMI VIRI
ROGERI ASCHAMI,
POEMATA.

AD POTENTISSIMUM PRIN-
cipem Henricum octauum, Angliæ, Fran-
ciæ, & Hiberniæ Regem.

Singula priscorum virtus fuit inclyta Regum,
Illustris singlis singula lausq, fuit.
Imperij quoddam decus exornauit Atridem,
Extulit Æacidem forma manusq, trucem.
Hostes prudenter cautus prauertit Ulysses:
Consilium fluxit Nestoris ore graue.
Sunt qui diuitias iactant, ut Cræsus opum vim,
Fortunâ Caesar nixus ubiq, suâ.
Æthiopes nullum Regem signare volebant,
Insigni qui non corpore clarus erat.
Hac, Henrice, tibi natura insenerat vni,
In te vim cunctam fuderat illa suam.
Imperio digna est maiestas, allinit ora
Digna Venus regno, formaq, digna Deo,
Consilio superas maturo quosq, Lycurgos,
Hostes perfrêgit aurea virga tuos.
Si Regem monstret præstantia corporis, unum,
Æthiopes altrum non maluere ducem.
Fortuna nullus locus hic, fors exulat omnis,
Hic clauum virtus inclyta sola tenet.
Post Christum in terris, numen non sanctius vllum,
Dignatum humanum est visere triste genus.
Auspicijs huius fusa est Babylonica pestis,

Que

Quae tua vastârat, Anglia, regna diu.
 Pontificis fracta est Romani dira potestas:
 Pulsâ perfidiâ, perditæ Papaperis.
 Perditæ Papaperis, tua vincla repellimus omnes,
 Exhorret nomen Anglia tota tuum.
 Huius & auspicijs Christi sunt reddita sacra
 Biblia, quæ tenebris delitnuere diu.
 Hinc rectumq; fidesq; patent, hinc munera quæuis,
 Quid Rex, quid Christus, singula quidq; sient.
 Nunc fileant prisca, Mauortia facta, Tyranni,
 Alcides, Bacchus, cætera turba Ducum.
 Alcides Iouis est, seruit, tua dextera Christo,
 Auspice sunt Christo cuncta peracta tibi.
 His, tantum præstant nostri stratagemata regis,
 Quantum tu præstas, optime Christe, Ioui.
 Imperiumq; tuum Christus, tibi singula Christus,
 In gladio Christus, Christus in ore sedet.
 Ergo diu viuas decus & tutela Britanni
 Nominis, ô Princeps, præsidiumque soli.
 Viuas & Catharina diu, tu diua virago,
 Et videat Pylii secula uterque senis.
 Vuat & Eduardus Princeps spes altera regni,
 Henrici patris pignora summa sui.
 Hæc nos, hæc Henrice tibi, gens tota precatur,
 Hoc studium populi suscipe quæso tui.

IN ANNIVERSARIUM NA-
 talem diem Eduardi Principis.

Ut gliscit mens mea,   Promere noua cantica,
 Sumere noua gaudia,   Latis carminibus?
 I i 2   2 Phi-

- 2 *Philyris mea tempora,
Citharis mea pectora,
Sint lepidis omnia
Plena veneribus.*
- 3 *Prophani cedit,
Procul hinc iam nenia,
Procul hinc querimonia,
Luctus & odia.*
- 4 *Salibus & ioculis,
Fabulis & poculis,
Dapibus & epulis,
Sint plena omnia.*
- 5 *Eduardi Principis,
Natalis nobilis,
Reductus annuis
Solis reflexibus:*
- 6 *Renouat noua tempora,
Reparat noua gaudia,
Abstergens tristia,
Nostris pectoribus.*
- 7 *Sub te nunc Principe,
O princeps inclyte,
Eduarde maxime,
Floreat tranquillitas.*
- 8 *Redeunt iam tempora,
Aureaque secula,
Iam Anglis splendida,
Redit felicitas.*
- 9 *Romana bestia,
Et fex dogmatica,
Procul hinc procul omnia*
- Faceffant impia.*
- 10 *Quies, & pax inclyta,
Salus, & mens consona,
Sua iam tabernacula,
Ponunt in Anglia.*
- 11 *O decus Anglia!
O metus Scotia!
O terror Gallia!
O Princeps maxime!*
- 12 *Sis patri, sis patria,
Henrico, & Anglia,
Longo solamini,
O Princeps optime!*
- 13 *Sis fautor literis,
Sis author studijs,
Musarum otijs,
Et Cantabrigie.*
- 14 *Sic pater sic est tuus
Henricus optimus,
Princeps nobilissimus,
Consuetus facere.*
- 15 *O spes, ô pignora!
O patris, ô patria!
O salus unica!
Tuis temporibus.*
- 16 *Floreas diu prosperè,
Decus & spes patrie,
Vinas diu integrè,
Seclis perennibus.*
- 17 *Oremus precibus,
Ad Cælum manibus,*

*Et votis omnibus, Qui solus, qui bonus est,
Vt Anglia Solem: Servet, qui potens est,
18 Qui trinus & unus est, Edwardū Principem.*

DIALOGVS ἑπιτάφιος *IN OBITVM*
clarissimi viri Antonij
Dennai.

Interloquutores.

Ξένος.

Αγγλία.

Ξεν. Καὶ τις γυνὴ παρθένος ὑπομισμένη;

Αγγ. Ολβία ποτ' ἀλλὰ νῦν τρισταλγος Αγγλία.

Ξεν. Εὐφήμει. Α. ὅπως ἴσιν. Ξ. αἴλιον δὲ τι;

Αγγ. Ἄγει με καὶ φέρει κακὸν θαλάσσιον.

Ξεν. Τί λιμὸς; Α. ἔκ. Ξ. ἢ λοιμὸς; Α. ἔδαμῶς μὲν ἔ.

Ξεν. Ἀλλ' ἐστὶ πόλεμος; Α. μὲν δὲ. Ξ. ἔ μείζον κακόν.

Αγγ. πολὺ μείζον, ὡς φασὶν Περσικὸς καὶ Πλάτων.

Ξεν. Τὶ ποτὲ τι ἴς; Α. ὅταν μὲν ἐξαίρει Θεός

Τῆς γῆς ἀεῖται ἀνδρα, φεῦ μεγαθεὶ κακῷ.

Ξεν. Εἰς τί πτα. Α. ὅμοι τάλαινα, εἰχεται.

Βέλπτος αἰδρῶν ὦν πάτε ἥλιος ἐλίπει

Αντώνιος Διγενῆς, Αγγλίας κλέος.

Ξεν. ποῖος μὲν; Α. ὅιος; φιλόπολις, καὶ θεόφιλος,

Νοῶν δίοιτα, καὶ λέγων νοέμενα,

καὶ χρημάτων κρείττων, καὶ ἡρώων ἐδότης

φάυλα, περικῶς πᾶσιν ἄλλοις χρήσιμος,

χεδὸν τι αὐτῷ ἐδέν ἀφιλέμηνος.

Ξεν. Τι νῦν ποιεῖς; Α. μεγίστην ἐνχομαί Θεῷ.

Ξεν. Τι περὶ αἰτεῖς; Α. Τις θανόντι συμβαλεῖν

μετέχεσθαι καλῶν ὧν ἐκεῖνος τυγχάνει.

Ξεν. Τι δύνει; Α. πάλιν αὐθις αὐτὸν εἰς

ἐλθεῖν αὐτὸν Αγγλοῖς τοῖσι νῦν πέθος μέγα.

Ξεν. Τι φιλάτοις αἰτεῖς δὲ σῆς; Α. εἰς τὸν Θεόν

τὴν πίστιν αὐτῷ, εἰς βασιλείαν τὸν δὲ νῦν,

Εἰς κοῖνῃ αὐτῷ μελετῶν, φιλοῖς εἰς μὲν

Ταῖς τρέπουσι, θανῶσι δ' αὐτῷ τοῖον τίλος.

ROGERI ASCHAMI
Carmen carmini redditum Latine.

HOSPES ANGLIA.

- Hosp. **Q**ua tristis hac est veste pulla foemina?
 Ang. Olim beata, nunc miserrima Anglia.
 Hosp. Meliora Dij. A. Sic est. H. Refer causam mihi.
 Ang. Grauitè premit me cœliu's missum malum.
 Hosp. Fame'sne? A. minimè. H. Pestis? A. Haud illud
 quidem.
 Hosp. At Mars? A. nequaquam. H. Grauius his nul-
 lum est malum.
 Ang. Ah, grauius, ut Propheta memorat & Plato.
 Hosp. Tandem quid est? A. Quādo optimos tollit Deus
 Viros, id offensissimum arguit Deum.
 Hosp. Quem sustulit? A. me miseram, eheu nuper perit
 Vir optimus, quos Sol vidit, vir optimus:
 Antonius Denneus, Angliæ decus.
 Hosp. Qualis fuit? A. Patriam colens, colens Deum,
 Menti probata sermo consonus fuit,
 Nummis superior, abstinens, purus mali,
 Alijs quibusuis multa comparans bona,
 Soli sibi prodesse tardus & pudens.
 Hosp. Quid nunc agis? A. Ter maximū precor Deum
 Hosp. Primum petens quid? A. Commori illi mortuo,
 Eius beata facta sortis particeps.
 Hosp. Quid proximum? A. Ut superstes ille denuò,
 Remigret in lucem, quod optat Anglia.
 Hosp. Quid intimis petis tuis? A. Erga Deum
 Eius fidem, erga Principem mentem integram,
 In publicam rem, curam, amicis posteris
 Mores suaves, mortuis talem exitum.

DIA

DIALOGVS *ἑταίριος* IN OBITVM

Leſtiſſimæ Mulieris Mariæ Cecillæ, vx-
oris clariffimi viri Gulielmi Cecil-
li, & Ioannis Checi ſororis.

Interloquutores.

Vita, Mors, Maria Cecilla.

V I T A.

Quid ſic iaces ſuſpenſa dubio pectore,
Virum eligenda vita ſit, vel mors tibi?
Hanc pelle curam, dirimam hanc litem breui.
Ego beata, cuncta mors miſcet mala,
Ego lata, ſuavis, mors grauis, trux, horrida.
Ætas ne ſic florens abibit? ſic decus
Forma peribit ſplendida? quin reſpicias
Ad me potiùs, & diſce quanta commoda
Ex me capeſſes. Longa primum tempora,
Et larga rerum te beabit copia,
Latusq; dulcis turma cinget liberum.
Vir qualis Æmon fuerat Antigona ſua,
Talis tibi eſt: fraterque doctorum chorum
Sic vincit, ut minora Luna ſydera.
Viget parens veneranda, germana vigent.
Cum tanta me ſequuntur ergo commoda,
Ne tu relinquoſ tanta, ſi ſapis, bona.

M O R S.

Que pollicetur vita, non dabit tibi,
Quid umbra, puluis, bulla, quid fumus daret?

Ii 4

Incerta

*Incerta quæ sit, certa præstaret bona?
 Quæ vana sunt, caduca, fluxa, perfida,
 Vires, voluptas, forma, lucra, gloria,
 Vitâ hæc fluunt ac resluunt, instar maris,
 Quod ventus ater voluit imo gurgite.
 Fortuna, spes, fraus, cura, solliciti metus,
 Humana cuncta agunt feruntque tempora,
 His vitâ ducibus vsa, gressus labiles
 Semper ciet, semper vagatur lubrica.
 Quæ vita plures voluit annorum vices,
 Hoc grauius animos turbat hominum miseris,
 Seges malorum crescit indiès noua.
 Ergò sapiens Menander. Hic cura est Deo,
 Quem prima dulci lux sinu matris rapit.
 Fallacis igitur ac fugacis aurula
 Vsura, natura parenti reddita,
 Nè tua fatiget amplius præcordia.
 En, certa mors quæ certa largior bona,
 Adsum tuis finem datura miseris:
 Grauium laborum meta, gratius ultima
 Portus quietis, ordo fatalis via,
 Quam pedibus equis cuncta calcabit caro,
 Extremus omnis medicus egritudinis,
 Vitæ fugacis finis, æternæ gradus,
 Clauis salutis, qua, recluso carcere
 Mortis perennis, Christus omnium salus,
 Iter salutis pandit omnibus pijs.
 Ergò bonis & incertis certa præferas,
 Vitæ cadentis fluxa linques commoda:
 Et me capeesses lata, namq; ego breui
 Vitam dabo, quam vita non dabit tibi.*

Maria Cecilla responder.

*Virique sat dictum est: silete, vivitur.
Satis placet mors, vita non placet mihi.
Nam vita non est vita, vita qua fuit,
Sed bulla in aures lapsa flatiles levis.
Qua vita dat, vires, opes, anni decus,
Fallacis aui mera sunt ludibria.
Mibi vita solus Christus est, hic omnia:
Hic vir, parens, frater, sorores, liberi.
Ut Christe sinu isthac relinquam singula,
Sic vivere iuvat, grande sic lucrum mors,
Nec me fugacis cura vita detinet:
Vixi satis, quod, Christe, sat vixi tibi.*

GVLIELMO BILLO SODALI

suo candidissimo.

*O Bille belle xāpe mi bellissime.
Cum Sol Capri nivosam linquit cornua,
Vdaq; vultum spargit unda splendidum,
Circumq; de integro retexens annum,
Mos est vetustis deuolutus seculis,
Vel inter ipsos perpetuus rusticos,
Mittendo mutua humanitatis symbola,
Ista reuocare charitatis fœdera.
Nos ergo Bille belle mi bellissime,
Quos inter arcta vincla stringunt pectora:
Quos inter eadem mens, voluntas consona,
Nos ista sacra nos sinamus orgia,
Ab usque prisco deglomerata tempore,
Sic spreta nobis, sic iacere sordida?
Hoc Bille faciunt, quos inuat discors Dea,
Quos mens amens edaxq; liquor distrahit,*

Qua

Quæ turba nimium crescit indies mala,
 Heu facinus ingens, heu malum auditu graue?
 Quos Christus unit, hos separet discordia?
 Quos litera ornet, fœdet hos mens fellea?
 Nos fata nos meliora Bille ducimus.
 Vtérq; nostrum Pieridum gaudet choro,
 Dea Latina nos Dea Parnasides
 Fouent, amant, & indies iuuant magis.
 Vtérq; Checum, utrúq; Checus diligit:
 Quod in bonis summis ego locauerim.
 Nos ergo quos tam firma iungunt vincula,
 Summíq; amoris summa nectant fœdera:
 Sic usque firmius adglutinemus pectora.
 Quæ fundit ergò nostra Musa carmina
 Incompta, rudia, vasta, dura, exanguia,
 Sunt certa nostri (Bille) amoris pignora.
 Quæ si serena fronte capias, ut soles,
 Nil petimus aliud, sic habemus omnia.
 O Bille belle mi vale bellissime.

R. A. IN DOMINVM BVCERVM
 commigrantem ex hoc vitæ exilio in
 veram patriam.

Æmula Teutonica cum inniderat Anglia genti,
 Bucerum abducit: Cælum indignatur, iniquum
 Exclamans factum, meus est, rapit, auolat: omnes
 Nunc omnes stupidi frendantq; fremantq; Papistæ.
 Omnibus inuitis furijs, Bucerus ab isto
 Exilio liber, demúmq; solutus, in altum
 Sublimis, patriam veram, petit æthera, cuius
 Cœlestis factus, Christo regnare coheres.

IN EVNDEM.

Dum mens nostra graui carnis depressa gemiscit
 Mole hac : dum mundi fulmina dira fremunt :
 Dum fraudes tendit satanas, dum vincla minatur,
 Non patria est, non vrbs, non domus vlla pijs.
 Quicquid delirant ventres, stolidiq; Papiſtae,
 Hac vox Paule tua est, vita Bucere tua est.
 Desinat exilium Babylonica carpere turba,
 Ancius, quisquis non prius exul, erit ?
 Cuius erit cœli nemo, qui haud exulat ante :
 O gratum exilium, cum dare tanta soles :
 Exilio cedat patria ergo, vitæque morti,
 Quæ patria, & vitæ hæc non dabit, illa dabunt.
 Exilium grata tulit ergo mente Bucerus,
 Optatam patriam cum dedit exilium.

AD DIVAM ELIZABETHAM
 pro inſequentis anni felici
 auspicio.

Salve, Dina, tuæ patriæ decus, optima ſalue
 Princeps Elizabetha, tuis dea magna Britannis :
 Pande tuis iam fauſta noui noua tempora ſeculi
 Quibus, imperium placidum, mundumq; benignum,
 Letaq; temporibus noſtris da tempora Diua.
 Tu Britonum tu ſola ſalus, tu ſola columna
 Doctrina vera Chriſti, ſancta q; magiſtra
 Vita, tu vitæ lex intemerata pudicæ.
 Tu propugnatrix belli, tu pacis alumna
 Perpetua,

Perpetua, morum moderatrix, regula legum.
 Principe nam sub te, sic sacrosancta potestas
 Legum cuncta regit, nunc ut dominetur ubiq;
 Consilium, non vis, ratio, non caca voluntas.
 Nec vis dura premit legum, nec gratia crimen
 Laxat, proiecti sceleris tolerantia nulla est.
 Sic mediq; modiq; tamen rarissima cultrix:
 Ut magis sis iurisue tenax, vel amantior equi,
 Sit dubium, tanto moderamine cuncta tueris.
 Ensis nec iustis metus est, sed terror iniquis:
 Nec ciues urges odio, sed ducis amore:
 Quóq; metus minor est, tantò est reuerentia maior:
 Teq; tui metuunt & amant, paritèr q; timeris,
 Diligerisq; simul: nec tu diffidis amari,
 Nec cupis ut facias, facit ut vis dira Tyranni.
 Et licet ad summum rerum tua summa potestas
 Peruenit, maiora tamen, quam maxima que sunt
 Conditior omnipotens rerum tibi contulit uni.
 Munera fortuna, natura munera vincunt,
 Omnia sed virtus superat, fateantur ut omnes,
 Te dignam esse cui, vasti moderamina mundi,
 Cunctarum & rerum commendarentur habena.
 Sceptraq; quid stulti mirantur mascula Regum?
 Gallica quid posthac iactent sua fœdera Galli?
 Rex alijs Mars mas, nobis tu fœmina Pallas,
 Prasideas, præsifq; diu tu docta Minerva.
 Anglia si multas similes ferat, Anglia posthac
 Sollicito repetat cur sceptra virilia voto?
 Regnat vis ubi vir regnat. Regesq; propinqui,
 Et Suecus & Danus, gens Belgica, Gallus, Iberus,
 Sunt testes, qui nil aliud, cogitant ne student ne,

Quam misero miserum populum consumere bello.
 Mascula nam virtus, magnorum & turba virorum,
 Magnanimi, fortes, animosi, lumina Regum:
 Cyrus, Alexander, Pompeius, Caesar, & omnes,
 Fulmina sunt belli, tristis sunt pondera mundi.
 Exres humanas misero qui turbine voluunt.
 Imperiumq; virile, & mascula sceptrum sequuntur
 Exilia, & spolia, & tristis confusio rerum:
 Ferrum, flamma, fames, sanguis, cadisq; cruenta,
 Interminorum series & longa malorum.
 Quae saepe & tulit, & vidit flens Anglia: Sed tu
 Virgineus flos, foemineum decus, optima Princeps,
 Aurea Saturni reuocas iam tempora prisca:
 Virgineoq; tuo ductu clarissima virgo,
 Virgineae redeunt virtutes, primaq; virtus,
 Publica iusticia est, regni tutissima custos:
 Hanc sequitur bonitas sequitur clementia lata,
 Castaq; temperies, casta comes optima vita.
 Imperiumq; tuum ducibus virtutibus istis,
 Sic grato populi studio, sic pebis amore
 Firmas, firmatumq; tenes, ut nulla potestas,
 Sive erit ingratus ciuis, sive exterus hostis,
 Te regnante, queat nobis infligere damnum,
 Virginea haec aetas seculo collata priori,
 Praesens praeteritis tanto est praestantior aetas,
 Annos, si repetas animo bis mille peractos,
 Anglia quando fuit regno subiecta virili,
 Foemineae ut laudi tantum Laus mascula cedat.
 Et Princeps praesens tantum nostra unica multos
 Virgo viros superet, quantum Sol lumina vincit
 Caetera, vel quantum lucet tu luna minores.

Omnia

Omnia tuta domi, foris & vis nulla timetur.
 Ast heu fando nefas, alios, pia viscera nostra,
 Nostros vicinos, Christi quos foedera, quosque
 Vna fides, quos una salus, quos dira pericla
 Coniungunt nobis, nimium furor impius urget.
 Sus Romana furit, rabies Babylonica seuit,
 Sanguineasq; minas spirat, sua vota cruore
 Iam sperat saturare pio, sanguisq; piorum
 Vindictam votisq; pijs precibusq; reposcit.
 Vnà & conspirant Olophernus, & impius Hammon,
 Iam Cacus & Geryon, tristis monstra horrida mundi
 Consilium, vires, fraudes, atq; omnia iungunt,
 Ut, quicūq; suum nomen tibi, Christe, dedere,
 Omnes è medio tollantur, ut omnia mundi,
 Ut Reges cogant Papa inga dura subire.
 Atq; ut perficiant scelera hac, scelera omnia tentant.
 Tristia quam nunc sunt passim pia vota piorum.
 Quos tot circumstant grauium discrimina rerum?
 Circumcirca volat tristis fax horrida belli:
 Ardent vicini, nec res, sed vita piorum
 Nunc agitur, rabiēsque pios sese armat in omnes:
 Réque licet petat hos, at spe iam deuorat omnes,
 Omnes, quos vera fidei pia foedera iungunt,
 Leges natura violant, & foedera sacri
 Coniugij rumpunt: iuris iura omnia soluant.
 Hic propriam sobolem tollit, necat illa maritum,
 Non parcunt proprijs, alijs hi parcere possunt?
 Et nondum natos tollunt, iam iam morituros
 Obtrudunt morti: nec est veneranda senectus,
 Nec tenera est etas, tutum quæ reddere possit.
 O tristem rerum faciem: Mors ipsa stupore

Aspicit hanc rerum faciem, facièq; reflexa
 Respicit horribilem hanc indignabunda Tyrannum.
 Ardent vicini: Quid nos spectamus inertes
 Nunc spectatores, actores forte futuri?
 Huc volit at fumus, dubium nè an flamma sequatur.
 Alterius, si non propria, sed cura salutis
 Nos moneat tantos rerum non temnere motus.
 Nam misero hoc motu, misero hoc discrimine rerum
 Quo, totus diris odijs discinditur orbis,
 Non rex, non populus, non gens, non natio, non est,
 Non urbs, non priuata domus, non foemina, non vir,
 Non sexus, non etas, quin discordibus omnes,
 Distractisq; animis studia, in diuersa trahantur.
 Sed quorsum tandem tanta hac discordia tendit?
 Hoc in temporibus solùm contenditur istis,
 Aut Papa, impietas, vis, ira, furorq; malorum:
 Aut Christus, pietas, & vita salusq; bonorum,
 Sunt possessuri iam iam moderamina rerum.
 Nil videt is, qui non videt hac, sed cecutit ipse
 Cernens, & tenebras rebus prætendit apertis:
 Quia, secus sentit, nil sentit, vel malè sentit.
 Hostis non ciuis, licet is pia nomina ciuis
 Latet, qui clàm, sub specioso nomine pacis,
 Voce gerit pacem, voto fremit horrida bella:
 Optat spe turbas, voluat licet ore quietem.
 Nec facies una est scelerum, simplexuè malorum:
 Mille manus, & mille pedes, & mille nocendi
 Artes improbitas habet hac: tantum nec aperta
 Vis nocet, innolucris quantum fraus tecta dolosis.
 Cogere si ferrum nequeat fraus, adbibet aurum
 Bestia, septenis munitum collibus antrum

*Qua tenet, & mundi meretrix Babylonica reges,
 Qua sibi subiecit, qua iam sic territat orbem,
 Qua iam cunctorum soluit sua claustra malorum
 Auri praesidio, quod nunc gens impia mittit
 India, tu seculo, tu non audita priori.*

*O si temporibus non esses cognita nostris:
 O tua quàm multos inopes opulentia reddit!*

*Quàm multos miseros facit & tua copia rerum!
 Auri namq; tui nimia est fraus, decipit orbem,
 Si quid sit rectum, si quid fiet utile, vires
 Vel tollit, vel diminuit, vel distrahit aurum.*

*Fidus si quis sit, si quis coniunctior altro,
 Tolli si nequeat ferro, violabitur auro,
 Aurum si violare potest: maiorq; tentat:*

*Publica consilia, & priuata cubicula regum,
 Aula magnatum, quid non diuenditur auro?*

*Aurum quò penetrare potest? O Regia foelix,
 In qua non aurum regnat, nec decipit: in qua
 Vsis humanis Regina pecunia seruit:*

*Ast nimis hac aetas praesens nimis aurea hac est,
 Terrea sique esset, melior & tutior esset,
 Nunc nimium nimiumq; potest: nunc omnia turbat.*

*Publica sollicitis permiscet tempora curis,
 Omnia priuata tollit bona gaudia vite,
 Cordaq; multorum miseris cruciatibus opplet.*

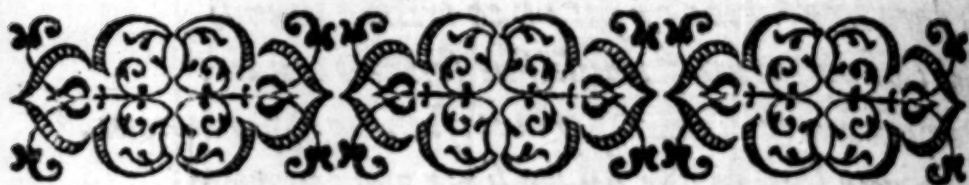
*At quo nostra rnis nimium querebunda Camana,
 Has tristes voces alieno tempore fundens!*

*Leta ast sunt latis tribuenda hac tempora rebus.
 Hac mens, hoc studium nostrum fuit, optima Princeps,
 Ut suscepta pie pia nostra & iusta querela,
 Non tibi tristitiam moueat, sed suscitet iram,*

*Vi dura hac facies, & fata hac tristia mundi
Sint tibi virtutum stimuli, sint semina laudis,
Perpetuum & nomen pariant, famamq; perennem.
Nam quæ laus maior, quàm si pia vota piorum
Solèris, monitis fœlix, vel viribus ulrix,
Consilio pacans, vel frangens viribus hostes?
Hac sola, hac nostri solaminis ultima spes est:
Inq; hac spe solâ, spem nostram condimus omnem.*

*Hæc carmina, paucis ante mortem diebus, inchoavit, 1568.
mense Decembris, quæ in initium noui anni insequentis
preparauerat: sed, in hisce condendis, morbo correptus,
è vita excessit, & sic ea imperfecta reliquit.*

AD ADOLESCENTVLOS
LATINÆ LINGVÆ STUDIO-
sos, E. G. oratio, de vita & obitu Ro-
geri *Aschami*, ac eius scriptio-
nis laudibus.

Roditum est memoriæ, studiosi
adolescentes, Octavius Augus-
tus, imperatorem Romanum, &
artibus ex cultum, & rerum gesta-
rum gloria florentem, egregium
illud & memorabile, Pub. Virgilij
Maronis *Æneidos* opus, ad Poë-
tæ perennem famam, ad literarię
Reipub. summum fructum, & ad
Maroniani nominis perpetuam
celebritatem, ab igne & flammâ
conseruâsse. Moriens enim, vt probè meministis, Pub. Maro,
testamento iussit, vt illud opus nondum ad finem perductum,
igne consumeretur. Sed putauit prudentissimus Princeps,
Poëtæ nomini consultius, & omni posteritati salubrius fore, si
tot labores ab igne conseruaret, quàm vt supremæ Maronis
voluntati, ad summum literarum detrimentum, ad Poëtæ
perpetuam obliuionem, indulgeret. Quamobrem subductis
vtrinque rationibus, & operis vtilitate commotus, & versusum
cremandorum dispendio perterritus, in hæc verba prorupisse
dicitur.

*Frangatur potiùs legum veneranda potestas,
Quàm tot congestos noctesq, diesq, labores
Hauferit vna dies, viuas Maro doctus ubique,*

*Ingratusque sibi studiosiorumque invidus orbi,
Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.*

In re ferè simili, diuersa tamen ratione, excubuerunt omnes cogitationes meæ, omnes curæ, omne studium. Rogerus Aschamus, quem ego ornandum in præsentiarum suscepì, nullum huiusmodi opus in manibus habebat inchoatum. Reliquit hæc scripta, sed multis chartulis dispersa, non in vnum fasciculum congesta: hîc & illic disseminata, non collecta, nec ordine disposita: non iussit hæc concremari testamento, quæ ego collegi meo studio. Non ab ignibus, sed à blattis & tincis reseruavi: non ad meam laudem, cui nulla debetur: sed ad Aschami perennem gloriam, quam obnixè eius nomini parare conor, in lucem & hominum oculos produxi. Hæc in primis ad meam vtilitatem, & nonnullam fortasse delectationem, situ ferè obducta, & crassis obscurata & circumfusa tenebris, collegi: non ad aliquam hinc aucupandam inanem gloriam, quam vanam & futilem iudico: sed ad doctissimi viri perpetuam celebrandam memoriam, quam semper florentissimam esse cupio, diuulgavi. Ego nè vnquam quidem vilius estimationis tam friens, vel Aschami laudis tam inuidens, vel meæ tenuitatis tam insolens prædicator, vel summæ Rogeri Aschami eruditionis tam parcus & restrictus æstimator fui, ut vel me in hominum vocolas, ad inanem quandam & lucosam quærendam laudem committere vellem, vel ad Aschami famam, meo studio perpetuo cõcelebrandam, nomen meum ad grauissimos casus, extremosque ignominie scopulos impingere nollem. Qui sic sentiunt, profectò de meo satis pudenti pudore, nimis impudentèr sentiunt: & quibus rationibus commotus, causisque adductus hæc euulgauerim, non satis prudentèr intelligunt. Videmus complurimos hoc factum esse: conspiciamus multos talibus rationibus prolectatos, huiusmodi operam in amicorum scriptis colligendis, purgandis, & euentilandis posuisse. Quid impedit, quò minus ego idem, ad meam vtilitatem, ad meorum fructum, ad nonnullorum complendam auidam expectationem in Rogeri Aschami scriptis colligendis, & ex tenebris in lucem proferendis, quibus,

DE VITA ET OBITU

meâ nunc operâ, ad vestram, (scio) expectationem, & fructû (spero) nonnullum fruimini quæ alioqui periissent, scilicet pertentem? An aliquid de hijs, quæ in Rogero Aschamo summa fuerunt, detractum erit, si ego, in quo omnia sunt vix mediocria, ad laudem nulla, ad eruditionem perexigua, hanc suscipiam provinciam, quam alij (qui melius præstare potuissent) nec attingere, propter horum scriptorum penuriam: nec adornare, propter laboriosam huiusmodi epistolarû conquisitionem potuerunt? Atque, quemadmodum nunquam eram vel excellentis Rogeri Aschami laudis & ingenij tam ignarus, quin vehementer exoptarem, vt alij hoc facerent, nec eminentis aliorum eruditionis tam inuidens, aut mei obliuiscens, vt non semper cognoscerem complurimos, & propè innumerabiles vtriusque Academiæ alumnos, huiusmodi laborum conficientissimos, & ad hæc præstanda munera longè aptissimos: Sic profectò stultum nimis, puerile, & à communi vtilitate abhorrens fuisset: tam durum in meipsum, tam difficilem erga alios, tam auersum à literaria Rep. esse, vt putarem me omnino, ad hoc adornandum munus ineptum & inutilem esse. Quid? nactus hæc scripta ad aliorum fructum in lucem non proferrem, aut conquescentibus alijs, hunc laborem, communis vtilitatis gratiâ, subterfugerem? Ad huius igitur muneris susceptionem, non aliqua laudis expectatio, quam ex Pub. Virgil. Maronis præclaro opere adeptus est Octavius, me impulit, sed voluntas mea ad literas paratissima, studiosorumque adolescentulorum prouehenda studia satis propensa commouit. Res graues & pernecessariæ attrahere me potuissent, vtpote summus meus erga Rogerum Aschamum amor, egregia hominis laus, excellentis doctrinæ admiratio, tacitæ studiosorum de illius ingenio & eloquentia cogitationes, quæ omnia ego non neglexerim, sed privatæ meorum studiorum rationes & animi delectatio, quæ mihi in eius legendis chartulis obrepserit, vt hunc potissimum laborem susciperem, in primis adduxerunt. In hijs enim legendis, scribendi suauitate valdè delectabar: in literis perlectitandis, orationis alliciebar lenocinijs: in sententijs diligentius appendendis, totus in eius ingenii & doctrinæ admirationem rapiebar.

rapiebar : in verborum copia, ornatu & structura intuenda, mira perfundebar voluptate. Transcripsi statim omnia, & varijs locis dispersa, in vnum fasciculum redege. Ex quo consilio meo operaque in hanc rem collocata, si vlla ad vestra studia vilicas exire atque emanare potuerit, tum satis me laudis parauisse, vberemque laboris mei fructum percepisse, arbitrabor. Nec hoc à me arrogantè factum existimari velim, si de Aschamo meo illud carmen, valdè fortassis amantè prædicem, vt ordinè vltimum, sic mea sententia, dignitate primum, & huic meo proposito aptum, quod de suo Virgilio Octauius valdè laudabiliter vsurpauit.

Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

Sed de Aschamo meo longior mihi vobiscum instituendus est sermo, ingenui adolescentes : Et de Aschamo quidem, & Aschami laudibus & scriptis, multa dicenda videntur. Verum enimvero, vt ego rectius mihi dicendi de eo cursum instituam, & vos melius & facilius, quæ à me rudi quodam modo & leuina oratione dicentur, percipiat, statui tripliciter de Aschamo dicere : primum de tota vita & obitu : deinde de eius descriptionis & dictionis laudibus pauca : postremo vos adhortabor, licet mea non indigeatis admonitione, vt hæc e-
us, & horum similia, diligentè perlegatis : Et quò citius vos hinc fructum aliquem capere possitis, ostendam quibus modis & vijs ad hanc, quam ille cum alijs adeptus est, descriptionis elegantiam, & dictionis puritatem faciliè peruenire possitis. Et licet sus Mineruam docuerit, malui tamen meam in-
titudinem prodere, & infantiam propalam patefacere, vt
ei hinc saltem aliquid addiscant, quam officium in hac re
eum imprudentè deserere, aut laborem, iusta data occa-
sione, negligentè subterfugere. Nihil fictum aut falsum eius
adibus affigam, nihil vanum aut non necessarium introdu-
am, nihil inutile, licet vobis fortassè notum & cognitum, in
medium proferam, vt vestros animos, satis ad studia propen-
tius ad hæc & aliorum similiorum imitanda scripta alliciam.
tantum de Aschamo dicam, quæ vel olim à præceptore
meo

DE VITA ET OBITU

meo Ioan. Racstero, erudito quidem & honesto viro eiusdem Collegij, eo tempore alumno, sapissimè audiuerim, vel à R. A. amicis & notis complurimis præcipuè à per dilecto amico meo Guiljelmo Irlando, eiusdem R. A. olim pupillo, alijsque præstantibus viris in summa dignitate constitutis, diligenti perquisitione didicerim, vel quæ potissimum ex eius scriptis & literis vel Anglicè vel Latinè exaratis exhauserim & eruerim. Præbete quæso mihi vestras attentissimas aures, dum hæc à me proposita tenuitèr pertractata fuerint.

Rogerus Aschamus Kyrbiwiske, vt fertur, in agro Eboracensi, honesta & generosa familia natus est, circa annum D. 1515. Pater illi Ioannes Aschamus fuit, nobiliss. viri D. Scroupi familiæ Oeconomus : Qui ea vitæ integritate, ea morum grauitate, honestate, & in rebus gerendis prudentiâ & modestiâ floruit, vt non cum vulgari genere hominum illius regionis æquandus, sed cum optimis sui loci atque ordinis viris iurè comparandus esset. Mater erat Margareta Aschama honestissima & castissima scemina, multis generosis viris cognitione & sanguine propinquissima. Hi, cum tres filios, Thomam, Antonium, & hunc Rogerum Aschamos, filiasque procreassent, & iis disciplinis, literis, & moribus, quibus puerilis ætas imbui solet, summa cura effingendos & informandos curassent, quadragintæque septem annos coniunctissimè coniuges vixissent, vna die, & eâdem ferè hora, vna ad Christum morte etiam ipsa iugati commigrârunt. Hic Rogerus à patre dimissus, in clarissima Wingfeldiana familiâ, ornatissimi viri D. Antonij Wingfeldi sempiternæ memoriæ viri impensis, pueritiam suam honestissimè sustentatam transégit. Cuius etiam singulari beneficâque prouisione, vnâ cum eiusdem D. An. filius sub R. Bondo communi præceptore, quem patris in loco perpetuò habuit & vnicè semper coluit, primæ literarum, adeoq; virtutis omnis non infœlicia nec penitentia fundamenta iecit. Puer acri ingenio & singulari industriâ erat, magno quodam literarum desiderio inflammatus : libri Anglicis, à quo semel literarum elementa didicisset, perlectandis mirificè deditus. Quod quidem quasi apertum quoddam omen fuit, futuræ diligentæ & *φιλοπονίας* in peruoluendâ

& Græcis & Latinis libris, ex quibus, herbescente iam ætate & maturescente, suauissimos eruditionis succos exhauserit. Cum sic sub R. B. in ea familia tyrocinium posuisset, & cum præceptoris industria, tum sui ipsius ingenio, & ad literas propensione, ad eam eruditionis maturitatem peruenisset, ut ad clariora iam doctrinæ domicilia esset promouendus, summa eiusdem D. Ant. Wingfeldi prudentiâ, consilio, ope, & auxilio, in grauissimum literatissimorum virorum nobilissimi Diui Ioan. Euangelistæ Collegij Cantabri. cœtum ascriptus est, circa Annum D. 1530. Hunc D. Antonium W. semper in omnibus vitæ rationibus turbulentissimisque rerum acerbitatibus tam propensum adiutorem, tam benignum & liberalem patronum expertus est, ut quocunque animo & cogitatione conuerteret, videbat, ut de se dixit, promerita eius veluti densa quædam apum examina, sic vndique memoriam suam circumsepire, ut illis referendis nunquam se parem futurum præfagiret. In hoc nobili Collegio tutor illi erat Hugo Fitzherberus, eiusdem Collegij socius, doctrinâ, virtute & modestiâ præstans, & Roberto Pembero intima familiaritate coniunctissimus: Quem Pemberum summa charitate complexus est Fitzh: & ad omnem honestatem, sacræque scripturæ lectionem melliflua oratione sæpissimè vocauit, & amicissimè instruxit. Hic etiam Rogerum ob egregias animi dotes, vnicè dilexit, & bonis literis, virtute, & pietate instituit. Erant eo tempore, quo R. A. huic collegio fuit emancipatus, in hac Academia omnium liberalium artium doctores & magistri egregij: Imo certè in hoc vno Collegio (quod ea ætate singula totius orbis literarum domicilia & doctissimorum Theologorum numero, eruditiss. Philosophorum turbâ, eloquentissimorum Oratorum multitudine, vel iustè adæquare, vel longè superare posset) erant complurimi homines, omni politiori literatura, linguarumque cognitione præstantissimi: Quorum ille prouocatus exemplis, & literarum imbibendarum odore incensus, breui, propter admirabilem ingenij vim, & indefessam in studijs industriam, tantos in Græcis Latinisque literis, progressus fecit, ut omnes æquales, si non superaret, certe vnus singulos adæquaret. Eo, inquam, tempore Cantabrigiam

DE VITA ET OBITU

brigiam venit, quo literæ, & Græcæ & Latinæ efflorescere,
 & præclara studia in ea Academia herbescere, & ad summum
 huius regni ornamentum maturefcere cœperunt. Ea ætate
 postea floruit, qua Georg. Daius, Ioan. Redmannus, R. Pem-
 berus, Tho. Smithus, Ioan. Checus, Nicholaus Ridlæus, Ed.
 Grindallus, T. Watsonus, Gualterus Haddonus, Iacobus Pil-
 kintonus, R. Hornus, Ioan. Christophersonus, Th. Wilsonus,
 Ioan. Setonus, & infiniti alij excellenti doctrinâ præditi, &
 perspecta vitæ morumque probitate ornati, magna Acade-
 miæ eo tempore lumina, maxima postea totius Reip. orna-
 menta, viguerunt. Hij enim, & ex hijs præcipuè Tho. Smi-
 thus, Academix splendor, & Ioan. Checus Cantabrigiæ de-
 cus, suo exemplo eruditione, diligentia, constantia, consilio,
 non studendi solum, sed rectè viuendi ordine ad præclara stu-
 dia omnes adduxerunt, & concitârunt, qui ab eo tempore ad
 hunc vsque diem, in Cantabrigia succreuerunt, & ad emi-
 nentem aliquam doctrinam surrexerunt. Erant in hoc puero,
 præter præclaras ingenij dotes, virtutumque semina: litera-
 rum auidum desiderium, quædam etiam incredibilis modest-
 tia, pudor singularis, & grauitas quædam (vt P E M B E R V S
 dicere solebat) maior quàm quæ ab illa puerili ætatè expec-
 tanda esset. Magnam multis de suo acri ingenio, rara indole,
 & magna in literis delibandis industriâ spem excitabat, præ-
 cipuè R. P E M B E R O homini græcæ linguæ admirabili
 facultate excultissimo. Is enim prædicere solebat, Aschamum
 puerum, iam iam propediem inter viros excellentes, & vri-
 usque linguæ peritissimos collocandum fore, vel apud moro-
 sos & iniquos iudices. Multis & magnis viris, à primo statim
 anno, acceptissimus: doctis & eruditis gratissimus: à Ioan.
 Checo per dilectus, eique græcæ linguæ studio postea con-
 iunctus, Thom. Smitho valdè familiaris, Ioanni Redman-
 no magna amicitia copulatus, Ridlæo, Daio, & reliquis huius
 notæ viris charissimus, à sui similibus valdè amatus. Hunc R.
 P E M B E R V S vnicè amabat, amplexabatur, in manibus
 habebat, laudabat, ad maiora indies & præsens sermone, &
 absens literis excitabat. A pueritiâ græcis literis valdè delec-
 tabatur, eas assiduè meditabatur, & cum Latinis, ad suam vi-
 litatem,

licatam, quotidie coniungebat. Et quo citius ad græcarum li-
 terarum cognitionem perueniret, ipse puer, pueros græcas li-
 teras docebat, quod P E M B E R O, maximum videbatur ad-
 mirabilis cuiusdã in eo futuræ eruditionis argumentum. Hor-
 tabatur eum P E M B. ut hoc assidue faceret, ad suam augen-
 dam & locupletandã in ea lingua facultatẽ. Laudabat in hac
 re conatum industriamque eius indies: Et ad eum persequen-
 dum cursum, exacuebat: & virtus certè laudata crescit. Exci-
 tabat etiam in hoc puero P E M. magnum desiderium pul-
 sandi lyram, musarum, ut ipse putauit, cultoribus aptissimam,
 & Aschamo, quod musicam vocalem probè callebat, facili-
 mam. Is quadam in Epistola ad R. A. scripta, eum affatur
 hisce verbis. *Rogere chariss. Ago tibi gratias pro Epistola tua
 græca, quæ vel Athenis videri posuerat scripta, adeo, ad unguem
 καὶ τὸν ἐκτιμῶν observasti: & est elegantissimè depicta, quod in
 te perpetuum est. Doufeum & Pilsonum felices putas, sed tu ad-
 huc adolescentulus & penè puer, utrumque longissimo superas inter-
 uallo, siuè id studio, siuè naturæ debes, aut utrique potius. Sum litera-
 rum tuarum cupidissimus, quæ me mirificè delectant, vel descriptionis
 elegantia, vel ipsarum præstantia: Da operam, ut sis perfectus, non
 Stoicus, ἀλλὰ λυαῖκός, hoc est, ut bellè pulses lyram. Perlege, ut fa-
 cis, græcum aliquid pueris, plus utilitatis allatura est tibi unica fa-
 bella Aesopi perlecta abs te, quàm si audisses totam Iliada Latinè
 à doctiss. enarratam. Plinium lege, in quo rerum cognitio est maxi-
 ma, & latinæ linguae opes floridissimæ. Hæc Pemberus. Præterea,
 admirabilem prorsus in pingendo gratiam assequebatur,
 quotidieque cum belliolem picturatioremque usu efficiebat.
 Cœpit iam, maturescente ætate, utriusque linguae authores
 assidue legere, priuatis exercitijs indulgere, dialecticis dis-
 putationibus & domi & foris interesse, prælectionibus & pri-
 uatis & publicis adesse, philosophiæ & eloquentiæ amore ex-
 ardescere, in literis humanioribus tempus contere, histo-
 riarum suauitate capi & delectari. In quibus, cum aliquot an-
 nos, ad suam maximam utilitatem, ad aliorum magnam ad-
 mirationem versatus fuisset, & eius ingenium & eruditio non
 solum domi eminere, sed foris in publicis scholis circumsona-
 re, & in quoddã quasi ingenij theatrum prodire cœpisset, erat
 tandem,*

DE VITA ET OBITU

tandem, iuxta morem & consuetudinem Academiae, summo totius Academiae assensu, in Baccalaureatus gradum, tanquam primum industriae & doctrinae suae praemium & ferrum cooptatus, Anno Dom. 1534. Februarij 18. aetatis suae agens annum decimum octauum: & paulò post in die electionis sociorum proximè sequente, Martij 23. erat operâ & clandestino auxilio Nicolai Medcalfi, Collegij Diui Ioan. eo tempore magistri, in sociorum coetum ascitus, qui dies omnium in vita iucundissimus, & quasi dies natalis, ei visus fuit. Nec hoc nouo honore elatus studia deseruit: sed hoc tanquâ virtutis & eruditionis ornamêto incitatus, magis ac magis in studia incubuit, & in musæum se omninò abdidit. Ciceronem sibi, Platonem, Aristotelem penitùs peruolutâdos proposuit. Ciceronis diligentissimus cultor, maximus amator, prudētissimus imitator: Hunc & vnicè amplexus, & ad stuporem vsq; admiratus est: Huius limpidissimis fontibus suos riuulos adauxit: Hinc dulcissimos purioris dictionis succos exhaustit: Hinc suauissimas cultioris orationis aquas ad suam immêsam laudem, ad pupillorum, quos iam habuit, præclarum vberemque fructum, ad totius Academiae maximû ornamentû profluentèr exuxit. Hunc authorem si quis alius, & constanter peruoluit, Et prudētèr imitatus est, suisq; scriptis & exercitationibus, cùm publicis, tùm priuatis optimè expressit. Si quid postea in dictionis puritate, scribendique præclarâ facultate excelluit, vt præclarissimè quidem excelluit, id omne M. T. Ciceroni, & C. Cæsari acceptum ferre debet. Maluit enim ex ipsis fontibus plenissimè haurire, quàm riuulos inde deductos consectari. Platonem totius Græciæ lumen, Athenarum splendidissimam gemmam & voluebat sepissimè, & eius præceptis animum vtilissimè excoluit. Nec frigidè aut supinè legebat, sed ad maximum fructum, & dicendi iudicandique facultatem perlegebat. Ex Aristotele philosophorum principe, abditarum rerum cognitionem, & præclaros sapientiæ thesauros diligentissimè excerptit. Thucididem & Herodorum optimos Historiographos, Demosthenem & Isocratem suauissimos oratores priuatim discipulis prælegebat. Varios philosophos, oratores, poetas aut publicè in Collegio aut priuatim

priuatim in cubiculo explicabat. Ex quibus studijs & exerci-
 tationibus, tantam & eruditionis accessionem, & tam ple-
 nam vtrique linguæ facultatem est adeptus, vt nomen eius
 magis atque magis enituerit. Et iam præterlapsis, in hisce stu-
 dijs & exercitijs trium annorum curriculis, maximo totius
 Academiæ applausu, in celeberrimis comitijs Cantabrigiæ
 habitis, Anno Dom. 1537. die martis post festum Diui Petri
 & Pauli, artium magister inauguratus est, annum ætatis suæ
 agens vigesimū primum: cū iam clarissimę memoriæ Prin-
 cept Henricus octauus, viginti nouem annos regnasset, & Ed-
 uardum nobilissimum filium ex vxore Ioan. Semeriā Reginā
 progenuisset. Erat moribus facilimis, animo aperto & simpli-
 ci, naturā erat lenis & mitis, comitate affabilis, amicis fidelis-
 simus, vitā honestus, homo ad amicitias cum bonis & erudi-
 tis copulandas natus, & ad conciliandas & deuinciendas ho-
 minum voluntates aptissimus. Amicos summa fide, maximo
 studio, & quibus potuit officijs, amplexus est, coluit, obserua-
 uit. Nemo maiore diligentia, maiore cura pupillos institue-
 bat. Nemo maiore fide, arctiore amicitia suos discipulos dili-
 gebat. Vix crederes, quo studio, qua animi contentione corū
 salutis vtilitatq; consuleret. Et non solū literis græcis & la-
 tinis prudentē excoluit, sed bonis moribus, optimis præcep-
 tis, virtute, pietate, valdē laudabiliter instruxit. Eorum studia
 partim hortatione, partim suo exemplo accendit & inflam-
 mauit, ac ad optimos quosq; vtriúsque linguæ authores studijs
 excolēdos mirificē commouit & incitauit. Huius pupillus fu-
 it G. Grindallus iuuenis laudatissimus, præclaris eruditionis
 laudibus ornatissimus, quē à paruulo inter cubiculi parietes,
 septem ferē annos literis Græcis Latinisq; instituit. Is enim
 Grindallus, Græcis literis ita fuit excultus, vt nemini in ea
 Academia, vel ipsius R. A. iudicio, post Ioan. Checū & Tho.
 Smithum, concederet: Ita eruditione & philosophia instruc-
 tus, vt omnes in eo Collegio æquales superaret. Qui postea
 ex Academia, Asch. tutoris opera, in Aulā vocatus à D. Ioan.
 Checo, breui post tempore doctor ad instituendam illustriss.
 D. Elizabetham adhibebatur. Ad quē R. Pemberus sic scrip-
 sit in quibusdam carminibus ad eum missis, antequam ab
 Academia

DE VITA ET OBITU

Academia commigraret. Quæ, quoniam sunt quasi certum hominis testimonium, non pigebit adscribere.

*Ad me quos dederas, iuuenis doctissime, nuper
Versiculos legi tēq, quatēq, tuos :
Illis te mirabilitēr Grindalle profecto,
Pemberum credas exhilarasse tuum.
Diſtio tam facilis tua erat, benē tamq, latina,
tam dulces numeri, tam lepidiq, tui :
Vt multos aut iam versus feciſſe per annos,
Ad Muſas natus vel videre mihi :
Ad Muſas natus, qui talia carmina pangis,
Iudicio appares, doctē Guilhelme, meo.
Huc quō te natura vocat ducitq, benigna,
Ingenij vires tu quoque fleſte tui.
Non doctos, ſed nos dociles natura benigna
Produxit, doctos cura laborq, facit.
Naturæ dotes induſtria perficit, illa
Si deſit, ſelix nil valet ingenium.
Contigit ingenium multis naturaq, ſelix,
Aſt in perpaucis cura laborq, vigenſ.
Inter perpaucos illos Grindalle videris,
Tu quoque conſpicuum velle tenere locum.*

Huius etiam pupilli fuerunt præter alios, quorum non occurrunt mihi nomina, Ioan. Tomſonus, Eduardus Rauenus, & Guilielmus Irlandus, ita literis græcis latinisque inſtructi, ita moribus ſuaues, ita liberalium artium ſplendore conſpiciui, vt R.A. diſcipulos facile poſſis agnoſcere. Rogerus Aſcha. iam iuuenis, magnis ingenij ornamenti adiutus, maximis naturæ præſidijs ornatus, ſummis diligentia & literarum beneficijs præditus, ad Græcam linguam publicè in ſcholis, Academia nomine, totius Academia ſuffragijs, cum ſatis luculento ſtipendio erat aſcitus, priuſquam munificentiffimus Princeps Henricus octauus, lectionem ſuam Græcam in Cantabrigia inſtituiſſet. Ex quo tempore etiam Græcam linguam quotidie in Collegio D. Ioan. vbi ſocius fuit, longo tempore prælegebat.

prælegebat. Hic in primis nouam Græcæ linguæ pronunciationem, ab ornatissimis viris, totius Academiæ luminibus, Th. Smitho, & Ioan. Checo scelericissimè introductam, imitari & amplecti nolebat, & ob eam causam in initio, cum Poneto iuvene ingenioso & disertio, Reginei Collegii socio velitabatur: sed in eam grauitè ac apertè inuehi, propter Checi & Smithi auctoritatem, non audebat, quos suos ornatissimos amicos, doctissimos semper præceptores agnouit. Cuius pronunciationis vestigia paulò post mente sua impressit, & ad extremum vsq; spiritum acerrimè propugnauit, vt in quadam ad Hubertum epistola, virum Græcæ linguæ cognitione instructissimū, Comiti Palatino Rheno à secretis, tertio li. dilucidè apparet. Honestas oblectationes, honesta exercitia, vt potè quæ erāt docto homine digna, amabat plurimū: sed ea potissimū, quæ & corporis prodescent sanitati, & animi robur & firmitatem augerent. Sagittando se multū exercuit, & quanta periria exercuit, liber à se doctissimè conscriptus, & Henrico Octauo ante profectiōem in Galliam ad expugnandam Bononiam oblatus, Anno Domini. 1544. testificari potest. De quo libro R. Pemberus hæc duo carmina lusit.

*Non minus hic arcu est quàm lingua clauus, vtraq;
Sic ornat patriam, sic inuat ille suam.*

Nec defuerunt, qui ei hanc sagittandi oblectationem vitio vertebant: qui, si cum Aschamo comparentur, aut prudentia, linguarum peritia, ingenio, rerum vsu, scribendo, excogitando, honestè viuendo, pupillos diligentèr instituendo, planè frigerent. Honestas exercitia honestam & studiosam decent vitam, nec in vita honestè agenda, sunt negligendæ honestæ oblectationes. Etenim honesta oblectatio molestiam à seuerioribus negotijs collectam fugat, & homines laboribus reparat & restaurat. Quam rem, vt tanquam licitam & legitimam, semperque omni hominum generi concessam comprobem, necesse est, vt paululū excurrat & ex suis limitibus expatietur oratio mea, dum ostenderit, Rogero Aschamo probè licuisse, ad animi relaxationem, honestis exercitijs

DE VITA ET OBITU

tijſ vtī, & eum maximè, ad conſeruandam corporis ſanitatē, debuiſſe talibus indulgere delectationibus. Licet ille ipſe hanc rem, in initio primi libri de arte ſagittaria doctiſſimè tractauerit, vnde deſenſio ſatis honeſta, & reſponſum ſatis aptum peti poſſit, tamen quoniam tempus poſtulat, & occaſio oblata dicendi materiam ſubminiſtrat, non grauabor, pace quod fiat veſtra, rem eandem, licet non eiſdem viribus, communire, & exemplis rationibuſque clariſſimè illuſtrare. Legimus Scipionem & Lælium, par veræ amicitie clariffimum, vt Valerij maximi verbis vtar, honeſtis oblectationibus ſeſe dediſſe: Qui rure feriantes puerilibus ludis animum relaxabant, & ad Caietam (portum Campaniæ) Lucrinumque (lacum Campaniæ) conchas (i. duriores reſtas piſcium, vt purpure, muricis, oſtreatum) & vmbelicos (i. rotundos calculos, nitidos, politos in ſpeciem noſtri vmbelici) puerorum more colligere, & ad omnem animi remiſſionem ludumq; deſcendere ſolebant. Hoc relaxationis genus in otioſis viris & inertibus turpe: In Scipione verò Africano minore, & Caiō Lelio ſapiente ſumma amicitia, (teſte Cicerone) coniunctis, omnium virtutum inter ſe ſocietate (vt Valerius maximus reſert) copulatis, videtur fuiſſe honeſtiſſimum. Nesciunt hij homines nimis iniqui rerum eſtimatores, Quintum Sceſuolam Craſſi ſocerum, ac Caij Lelij generum, forenſibus negotiis miniſteriisq; defatigatum, alea & calculis, interdum pila, luſiſſe. Ignorant hi tetrici & ſeueri iudices, Catonem minorem, aleæ & potationibus indulgiſſe: Socratem more puerorum arundinem aſcendiſſe: Amasim Ægypti regem compotationibus ſe dediſſe, iocoque, morionem & ſcurrā egiſſe, poſtquam fori negotia curaſſet, & ſeriis occupationibus ſe defatigaſſet. Qui cum eſſet ab Ægyptiis eo nomine accuſatus, quòd rem regi non conuenientem faceret, ſapienter reſpondit: Arcus, ſi ſemper intenti ſunt, ruptum iri: ita ſi homines aſſiduo labori, continuis ſtudiis ſe dedant, nec vlla parte ad luſum vtī velint, fore, vt pedetentim aut mente capti fiant, aut membris: vnde præclare Ouidius.

Quod caret alterna requie, durable non eſt.

Optimè

Optimè Plutarchus otium appellauit condimentum laboris. Moderatis enim & honestis exercitijs corpora exercent studiosi, vt ad studendū, laboresq; in studijs perferendos alacriora & vegetiora reddant. Quemadmodum nimis intentio frangit arcum: ita perpetuò deditum esse literarum studijs, nec vnquam animum honestis laxare oblectationibus, facit, vt animus humanus nequeat diu durare in serijs studiis & laboribus. Crassus apud Ciceronem 2. de oratore, Catuli sententiam optimè refellit. Dicit Gymnasia non animi, sed corporis gratia inuenta & extructa fuisse: & affirmat otii fructum, non esse animi contentionem, sed relaxationem. In hac illustranda sententia, vtitur in primis exemplo Scipionis & Lælii, quo ego suprâ sum vsus: qui ferè rusticari & incredibiliter repuerascere solebant, cum rus ex vrbe tanquam ex vinculis euolassent. Deinde aliud sumit argumentum à similitudine auium, quæ huic confirmandæ sententiæ bellè congruit. Quemadmodum, inquit, volucres videmus procreationis atque utilitatis suæ causâ fingere & construere nidos, easdem autem, cum aliquid effecerint, leuandi laboris sui causâ, passim ac liberè solutas opere volitare: sic nostri animi forensibus negotiis atq; urbano opere (addâ etiam) grauissimis studiis defessi gestiunt, ac volitare cupiunt, vacui cura atq; labore. Amœna hercule similitudo, & quæ huiusmodi hominum errorem & nimis seueram censuram optimè refutare videatur. Nimio enim studio ingenium obtunditur: moderato exercitio reficitur: continuis studiis corporis vires enervantur: honestis laboribus iucundissimè refocillantur. Continua quies (vèl Galeno teste) maximum est malum ad corporis custodiam: At moderata corporis motio (ipso Galeno iudice) maximum bonum. Ob hanc causâ Græci in vsu habuerunt cerramina Gymnica, venationes, saltationes, nec non alia plurima, quibus quasi voluntariis exercitijs ad veros & necessarios belli labores iuventutem acuebant, ne otio torpesceret. Sic studiosi, ne studendo sine intermissione, ingenium obruerent, aut corporis vigorem labefactarent, habuerunt sua oblectamenta, musicam aut athleticam, aut alia huiusmodi, quibus animus studendo fatigatus, bellissimè reficitur.

DE VITA ET OBITU

tur. Quamobrem si honesta exercitia molestiam fugent, & nos laboribus restaurent: si Scipio & Lælius grauissimi & sapientissimi viri conchas & vmbelicos, puerorum more, collegerint: si Q. Scæuola pila luserit, Cato aleæ indulserit, Socrates arundinem ascenderit, Amasis morionem egerit: si honestæ exercitationes corpora ad sustinendos labores promptiora reddant: si Crassus apud Ciceronem hoc idem cōfirmer, si aues, cum nidos cōstruxerint, leuandi laboris causa, labore vacuæ liberè volitent: si corpora continuis studijs eneruentur: honestis exercitijs reficiantur: si moderatæ corporis motiones, corporis sanitatem conseruent, quies verò corporis viribus noceat: Si Græci gymniciis certaminibus, aliisque huiusmodi se exercuerint: si denique studiosi semper animos studijs defessos, aut musica recreârint, aut corpora arte athletica refocillârint, non video quid impediret, quò minùs Rogerus Aschamus sua haberet honesta oblectamenta, arcu vteretur, aut ἀλεκτρομαχία interesset. Hæc ideo à me obiter sunt in medium producta, vt omni negligentia suspicione hominem constantem, gnauum & industrium virum liberem, & nimis curiosam aliorum vanitatem errorémque omnibus deridendum propinem, qui cum ipsum virtute & literis adæquare non possent, inuidere tamen, & ob honesta hæc exercitia reprehendere non cessârunt. Valdè delectabatur sagittando, (nec de se hoc tacuit) cum Cantabrigiæ esset, & nonnunquam studijs oppressus, hac exercitatione delectabatur. Sed hæc sagittandi cupiditas eum à libris nunquam auocabat, sed ingenium ad literas lætius & alacrius, voluntatémque ad studia recolenda paratiorem reddebat. Multi enim dantur ad studia reditus, à quibus necesse est, vt fiat sæpenuerò intermissio. Corpus habebat valetudinarium, multis morbis afflictatum, cui si nunquā pepercisset, & honestis laboribus refecisset, in suo statu diù durare nō valuisset, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ ταῦτα. Iam, vnde digressa est, conuertat se oratio nostra, Scripsit literas omnes, quas Academia ad Regiam maiestatem, aut quoscunque alios honoratos viros, multorum annorum spatium, dederit: & tantâ diligentia, tantâ elegantia depinxit, vt nihil accuratius fieri, nihil elegantius depingi potuerit. Politissimè,

Illustrissimè quidem depinxit, venustè exaravit, hacque optima
 exercitatione, omnes tunc temporis studiosos & literatos lō-
 gè superavit. Si Latine literas exararet, nihil admirabilius:
 Si Græcè scriberet, manu eius nihil pulchrius: Si Anglicè li-
 teras pingeret, valdè elegantè. Hac exercitatione postea
 docuit nobilissimum Principem Eduardum sextum, illustrissi-
 mam Dominam Elizabetham, honoratissimos fratres Hen-
 ricum & Carolum Suffolciæ duces, multosque alios & viros &
 foeminas. Et quod omnium præstantissimum, eiq; aptissimum
 fuit, frequens senatus Academiæ, eum in Ioannis Checi locū
 (qui Anno Dom. 1544. Iulij 10. ab Academia ad docendum il-
 lustrissimum Principem Eduardum, à nobilissimo patre Hen-
 rico 8. erat auocatus) vnanimi consensu Oratorē Academiæ
 designavit. Quod munus novem ferè annos & præsens & ab-
 sens recinuit: ac tantā diligentia, tantā dignitate, tantā ad-
 miratione, tantā deniq; scribendi dicendiq; commoderatione
 eo est perfunctus, ut à nemine melius aut præclarius ador-
 nari potuerit. Cuius suavitatem (ut testatur Christopherso-
 nus in quadam ad eum epistola) ita multi admirari solebant,
 ut nihil planè fuerit, quod eos ad politioris literaturæ studiū
 magis incitauerit. Cuius in oratione gravitas ea fuit, ut ani-
 mos audientium non ad prudentiā solum erudire, verumeti-
 am ita promovere potuit, ut quò vellent, facilè impelleret. Cu-
 ius Musæ etiam in scribendo tam elegantes fuerunt, ut sua-
 vitas ne sermonis, qui tam concinnè, artificiosè, ornatè
 que constructus fuit, an prudentia in sententijs, quæ tam
 crebræ erant in oratione positæ, magis oblectauerit, planè
 nescirent. Potui huius rei locupletissimos testes adferre, sed
 non est necessarium in re tam certa & perspicua testibus uti
 non necessarijs. Ut ætate & tempore, sic doctrinā, ingenio,
 linguarum peritiā, humanioribus literis & historijs accreuit,
 ut illius nomen non vnius Collegij parietibus concludi, non
 in obscuri cubiculi angulis abscondi posset, sed longè latèque
 disseminatum, per multorum vuculas dispersum in apertum
 quasi existimationis campum irrupit: Nobilibus viris, il-
 lustriss. foeminis, doctiss. Episcopis innotuit. Quorum mul-
 torum gratiam aucupabatur, plurimorum benevolentiam
 LI conciliabat,

conciliabat, nonnullorum beneficam & liberalem naturam sentiebat. Inprimis autem Eduardo Læo Archiepiscopo Eboracensi notissimus fuit: qui eum & amavit plurimum, & multis beneficijs annuâque pensione liberalissimè adornauit: Duci Suffolciensi lectissimæ & foemine, & eius nobilissimis filijs Henrico & Carolo: nobilissimæ & foemine Annæ, illustrissimi comitis Penbrochiensis vxori, nobilissimique D. Marchionis Northamptonensis sorori: sanctissimo viro D. M. Bucero (defuncto iam Henrico octauo anno D. 1546. circa finem Ianua: & patri succedente Eduardo filio ad religionē instaurandam nato) qui ex Germania amplissimis præmijs ab Eduardo Rege erat accersitus, vt Cātabrigiæ sacram Theologiam regio stipendio profiteretur. Quis Bucero erat R. Aschamo charior? Quem maiore amore complectebatur Rogerus Aschamus? Quem maiore fide, obseruantia, studio venerabatur, colebat, obseruabat Aschamus? Hunc & etate, prudentia, consilio patrem, & doctrinā, moribus, vitæ sanctitate, præceptorem semper habuit diūque coluit. Postremò innotuit omnium adolescentularum Phœnici, generosissimæ D. Elizabethæ, Henrici octauī filie, Eduardo Regis sorori, quæ ei (propter Guilielmum Grindallum eius pupillum, qui eandē D. Eliz. tūc Ioan. Checi opera docebat) plurimum fauebat. A qua, post G. Grindalli obitū, cum iam R. A. octodecim ferè annos in Academia felicissimè studuisset, & inter illius memoriæ viros floruisset, etatis suæ annum agens 32. à literario otio, ad literarium negotium, ab Academia, Chestoniam, vbi illa tunc temporis (vt fertur) commorabatur, accersitus fuit anno D. 1548. circa mensem Feb. impetrata à magistro & socijs absentie venia, vt eam doctrinæ imaginem, quam in ea Gulielmus Grindallus inchoauerat, omnibus lineamentis, coloribus, formis & perpoliret, & politissima arte perficeret. Hic pupillus in eam docendo priorem locum occupauit, non sine omni fortasse tutoris consilio: sequutus est pupillum tutor omni eruditionis laude cumulatissimus, qui & illā perfecit doctrinæ effigiem, quam ille alter & primus Apelles tantū inchoauerat, nondum ad finem, immatura morte correptus perduxerat. Inauditum hoc & valdè admirabile,

ut post Apellem alius pictor exurgeret, qui in eius suffectus locum, & posset optimè, & pertentaret foelicissimè admirabilem illam oris pulchritudinem, reliquarum corporis partium accessione illustrare, & splendidioribus coloribus nobiliorique artificio, reliqua lineaméta exprimere & perficere. Superavit hinc Apellem Apelles, hoc nullus vnquam pictor efficere potuit. Neque hi fuerunt imaginum, sed mentium pictores: non coloribus, sed eruditione & artibus: non penicillo, sed ingenio hanc duxerunt imaginem méti, illustriss. D. Eliz. Illam ille tanta diligentia, tantâ experientia & studio duos annos docuit, & illa illum tanta cōstantia, labore, amore, voluptate audiuit, ut ille ne maiore quidē cum iucūditate & voluptate prelegerit, an illa lubetioire animo didicerit, non possum quidem facilè statuere. Vnum hoc dicam, ab eo libentissimè nos omnes discere, quem magni facimus: Et magnum certè ad nostros in literis progressus momentū adfert, si magnificè de preceptore sentiamus. Illa Græcas literas auidè quodam desiderio degustabat: Latinas indefesso studio arripiebat. In quibus quantum profecerit, aliorum sit iudicium, qui & eam latinè græcèque loquentem audierunt, & ad stuporem vsque admirati sunt. Perlegebat cum illa D. Eliz. integrum ferè Ciceronem: magnā partem Titi Liuij: selectiores orationes Isocratis, Sophoclis tragœdias, Græcum Testamētum, locos cōmunes P. Melanc. cum alijs huiusmodi in signioris notæ authoribus. Quo amore, toto hoc tēpore, & quā beneuolentiā vnica hæc fœminarū Phoenix R. A. preceptorē prosequuta est, & quā obseruatiā, studio, officio ille eā coluit, malui ego tacitè in tātæ principis opinione relinquere, quàm ineptè & frigidè alijs cōmemorare. Hæc omnia apertè ostēdebat ille inuitus ab illa, non satis cōsideratus, ut ille postea falsus est, discessus, cum D. sua Eliz. inuitissima Cantab. ad recolenda & celebranda vetera studia reuenteretur. Nec aliquid vnquā magis eum dolore afflixit, quam quòd inuitus, ab illa discederet, à qua maximum sui laboris fructum expectaret, ut postea foelicissimè contigit, cum D. Eliz. ad rerū gubernacula euecta fuit. Cum Aulicā turbā sic liberatus, & veteris orij literarij suauitati restitutus, Cantab. redijset (vbi antiquum

DE VITA ET OBITU

in Collegio D. Ioan. locum possidebat, Græcas literas docebat, Oratoris munere perfungebatur, satisque honestam conditionem Regis Eduardi beneficiâ obtinebat:) nolo dicere, quanta hic voluptate perfunde batur, cum ad vetera recurrenda ingenij curricula, ad veteres redintegrandas amicitias, ad fidelis. amplexandos amicos, ad sanctis. visendum patrem D. Bucerû, ad gratissimos aspiciendos pupillos, iuuenûmq; inspicienda & promouenda studia reuerteretur. Sed hic diu fortuna, siue, vt verissimè dicam, Deus eum non est passus pedem figere, & vitæ quasi tabernaculum ponere, ad illustriora peragenda munera natum, & ad maiores res in Repub. conficiendas aptum & habilem. An. D. 1550. æstatis tempore, amicos suos in agro Eboracensi visit: vbi cum paruo temporis spatio commoratus fuisset, erat inde statim præclarissimi Equitis Ioan. Checi literis ad Aulam accitus, vt cum ornatissimo viro D. Richardo Morysino, ad Carolum quintum Regio legato, in Germaniam proficisceretur. Quo nihil potuit ei gratius accidere: nam magno quodâ tenebatur desiderio, exteras nationes peragrandi, aliorum populorum mores cognoscendi, vrbes inuisendi, Academias inspiciendi, regionum ritus, monumenta, instituta perlustrandi. Nec possum hoc loco prætermittere, quod ille iucunda subinde recordatione recoluit, quomodo in via, iter ab agro Eboracensi ad Aulâ faciens, deflexerit Lecestriam, vt illustris. adolescentulam Ioan. Graiam, nobiliss. Marchionis Dorcetenensis filiam viseret, cui antea in Aula valdè fuit familiaris: vbi, cum in eius cubiculum esset admissus, inuenit illam solam legentem Græcè Phædonem Platonis. Sed ea, quæ cum illa habuit, colloquia, non est opus hic repetere, quoniâ ille ipse pulcherrimè in suo præceptore Anglicè cõscripto, ea partim expresserit. Cum ad Aulam peruenisset, & de suo itinere cum D. Ioan. Checo egisset, infra paucos dies, cum ornatissimo viro D. R. Morysino Regiæ Maiestatis legato, in Germaniam, quam antea inuisere animus gliscebatur, iter instituit, & Thamesin 20. Sept. 1550. conscendit. In quo itinere, vir summæ eruditionis, loca omnia diligetèr perquisiuit, hominû mores accuratè didicit, Tempa, monumèta, portus, monasteria, Bibliothècas, fora, muros, Castella prudèr

ter animaduertit: doctorum virorum notitiam sibi peperit, amorem conciliauit, multorum amicitiam sibi artiss. vinculis copulauit, & ita continuis laboribus omnia cognitu necessaria, indefessaq; industriâ ciuitatum situs, & oppidorum struras studiosè notauit, vt pulcherrimarum rerum experientiam, magno studio collectam, domum reportaret. Et is, qui in Anglia nuper complurimis valdè charus & probatus extiterat, nunc in Germania multis charissimus, in Italia pluribus familiaritate coniunctissimus vixit. Taceo Ioan. Sturmium, què antea literis ex Anglia salutauerat, què diu amauit, nunquam vidit, licet semel viderit Argentinam, & suum Sturmiû domi non inuenerit. Quàm charus alter alteri fuit, liber primus Epistolarum ad Ioannem Sturmium cōscriptus indicat. Et ipse Ioannes Sturmius in multis ad eum & ad alios literis hoc testatur. Non erit superuacaneû hîc verba adfigere, quæ, in quadam ad Dominum Pagettum Epistola, idem Ioannes Sturmius scripserit. *Ego Aschamum, inquit, amo, qui me ab eo amari sentio ex suis ad me studiosissimè scriptis literis, quæ mihi semper fuerunt gratissimæ: Deinde ob similitudinem studiorum: vt non solum idem apud authores intelligere, verum idè velle videamur: Tum propter doctrinam, quæ nisi magna esset, non posset ita ad me scribere, vt scribis. Et in alia epistola ad eundem: Incredibile est quàm ego diligam & amem Aschamum, motus eius literis, prudentiâ & doctrinâ, quorum vtrîque ex literis intelligo, quæ mihi semper extiterunt suauissimæ. Hęc Sturmius. Auguste Vindel. in multorum doctorum mutuâ amicitia incidit, sed cum Hieronymo Wolfio præcipuè magna necessitudine & familiaritate vixit. Ita charus fuit multis Germaniæ principibus & ciuitatibus (vt Ioannes Sturmius optimè in quadam, ad Dominum Pagettum, epistola est testificatus) propter prudentiam, humanitatem, elegantiam, doctrinam, suauitatem, quas virtutes ex se habuit. Deinde propter amicorum commendationes, quas eius virtus merita est, ita inquam gratus & charus fuit: vt dignus videretur, qui in perpetuis esset legationibus: sed ita doctus, ita studiosus, ita idoneus ad literarum studia, vt Ioannes Sturmius optaret, eum perpetuò esse in scholis doctorum hominum. Dominus Richardus Morysinus legatus Regius cum ad omnia sua consilia, ad omnes deliberationes,*

DE VITA ET OBITU

berationes, quas de maximis grauissimisque rebus in Germa-
 nia habuit, propter prudentiam & rerum vsum semper adhi-
 bebat. Et tantum etiam eius fidei, ingenio & prudentię singu-
 lari tribuebat, vt omnes curas & cogitationes suas ei libentis-
 simè impertiret. Quem adeo studiosum, honestum, industri-
 um, officiosum, literatum comperit, vt eius consortio valdè
 delectaretur. Et quamuis naturâ inflammatus, magna tene-
 batur res foris in Germania gestas videndi cupiditate, tamen
 magna constantia & voluptate, officio suo erga D. legatū do-
 mi perfungi cupiebat. Proponam vobis magnam hominis in-
 dustriam, quā in varijs literis Anglicè scriptis, ex Germania
 in Angliam perspicio. Diceris R. Aschamū in Germania non
 fuisse otiosum, nec, communi peregrè proficiscentium in alias
 regiones more, tempus incalsū contriuisse, qui sæpissimè
 nequiores, ac quandoque etiā stultiores sanè redeunt, quā
 exierant. Prælegebat D. legato Augustæ totum Herodotum,
 5. tragedias Sophoclis, aliquot Euripidis, 23. orationes De-
 mosthenis, ab eius aduentu in Germaniā octobris 12. 1550.
 vsque ad 12. Augusti. 1551. Singulis diebus legebat bis, & hoc
 faciebat quatuor vniuscuiusque septimanæ diebus: tempore
 antemeridiano, tres aut quatuor paginas Herodoti interpre-
 tabatur: pomeridiano tempore 212. aut 213. versus Sopho-
 clis aut Euripidis explicabat. Reliquis tribus hebdomadæ di-
 ebus transcribebat literas, quæ erant à D. legato in Angliam
 missæ. Non miramini hominis diligentiam, industriā, studiū,
 qui sic cōtinuis premebatur occupationibus, & tamen omnia
 elegantia & suauitate summa præstabat? Quod tempus iam
 quieti, otio, amicorū confabulationibus, scribendis in Angli-
 am ad amicos literis relictum? Nocturno tempore hoc facti-
 rabat: nocturno tempore, diario suo res auditas, factas, aut vi-
 sas mandabat. Si aliqua vacui temporis portiuncula à reliquis
 negotijs & studijs cōcedebatur, id tempus libentissimè singu-
 la oppida (vbi cum D. legato commorabatur) videndo, doctos
 adcundo, mores & instituta vrbium discendo, noua audiēdo,
 totum consumebat. Ad manus eius varia noua peruenērunt,
 Turcica, Asiatica, Aphrica, Papistica, Germanica, Cæsari-
 ana, quæ quidem omnia diligentissimè notabat, nihilominus

tamen

tamen illæ literæ, quas à Ioan. Sturmio reciperet, pleniff. eruditione, elegantia, eloquentia, humanitate, multo maiore voluptate illū perfuderunt. In omnibus literis è Germania missis ad amicos Cantabrig. Ioannenses, ut ille vocabat, semper precibus valdè contendebat, ut in eius absentia, Collegij D. Ioan. alumni in literis Græcis & virtutibus indies, proficeret, ut bonos mores & pietatem cum doctrina imbiberet, ut Oratoris munus, cuius ille absens fructum percipiebat, diligentèr suppleretur. Vix crederetis, quo studio & cōtentione hoc postulabat, in varijs literis Anglicè scriptis, quas ipse humanissimè amplector, & custodio diligentissimè. Quidam etiam à me contenderunt, ut has æderem, cum ob suauitatem lingue, in qua sunt scriptæ, tum ob sententiarum splendorem, quo sunt perpolitæ. Sed quid hæc? Cū Oenoponti & Halæ in Italiæ finibus commoraretur, generale consilium Tridenti habitum Maij primo, visendi tenebatur desiderio, ut illic illius generalis consilij & Synodi statum, ordinem, & tractationem apertè disceret, & studiosè annotaret, sed nec facultas, nec facultates ei ad hanc rem suppetere. Dici vix potest, qua sedulitate, omnia in illis regionibus oppida perlustrare, quo etiam animo omnes omnium ciuitatū consuetudines scire cupiebat. In tota tamen hac peregrinatione, in longa hac voluptate, qua perfundebatur, exterarum regiones peragrandō, exterorumque mores & populi ritus perlustrando, vitæ liberè in studijs Cantab. actę nullā vitam, etiamsi splendida appareret, nec in rep. Anglicana cum dignitate, nec in peregrinis nationibus, cum multarum rerū experiētiā & voluptate, comparandam esse iudicauit. Dulces illic fortasse putabat esse studiorum comites, dulcia colloquia, tutas & sine periculo suaues obambulationes, dulcissimas Musas, fidelissimos amicos, intimos omniū consiliorū socios, quos idem amor, idem erga literas ardor, eadē studia arctissimis & quasi adamantinis amicitia vinculis copulabant. Est enim ea verissima amicitia, quam virtus conglutinat, non voluptas aut vtilitas cōiungit: quæ ubi semel hominum animis recepta fuerit, ibiq; radices egerit, & coaluerit, nunquam extinguitur, etiamsi amici locorum intervalis seiungantur, per literas, vel per nuncios, aut alio modo

amicitias studiosè retinent, & firmissimè conseruant. Optime Cicero, vt semper solet, mihi dixisse videtur: *Omnium societatum, nulla præstantior est, nulla firmior, quàm cum viri boni moribus similes, sunt familiaritate coniuncti: nihil enim amabilius nec copulatiùs, quàm morum similitudo bonorum.* Præferebat hanc vitâ Rogerus Aschamus omni splendori, omni dignitati, omnibûsque in Repub. splendidis muneribus. Et quam aliam ob causam præferebat, nisi vt quietè se Musis totum dederet, animum continuò literis excoleret. Græcam linguam, quam mirè capiebatur, Cantabrigiæ doceret, & Demosthenis (quē ille studiosè semper, studiosissimè verò, cum in Germania esset, volebat) succum, vim, suauitatem, phrasim, vneres, omnibus Græcæ linguę studiosis enuclearet, & exprimeret? Solebat dicere eos homines & res humanas nescire, & iucundè actæ vitæ delectum penitùs ignorare, qui non sequebantur vnā ex illis rationibus, quas M. T. Cicero in prima primi de Oratore sententia commendauit, nunquam assequutus est: *hoc est perbeatos illos esse, qui eum vitæ cursum tenere potuerunt, vt vel in negotio sine periculo, vel in otio cum dignitate esse possent.* Cum iam in multis Germaniæ ciuitatibus, & aliquibus etiam Italiæ vrbibus, cum magna & videndi voluptate, & desiderij explendi cupiditate, maximòque experientię fructu ab anno Dom. 1550. Septemb. 20. vsque ad annum 1553. commoratus fuisset, Iulij 6. nobilissimus princeps Eduardus sextus, immatura morte, ad huius regni maximum detrimentum, ad piorum omnium ingentem dolorem, ad omnium Anglorum immensum malum, & R. A. magnam calamitatem diem obiit. Quo pessimo fato exanimatus R. A. quo dolore penè confectus, & curis, sollicitudinèque valdè implicitus, quòd rex cecidisset, quòd fortunulę suę periissent, quòd amici omnes (cuietiam iam ad rerum gubernacula reginā Mariā) à pristina dignitate deiectione essent, reditum festinauit, & circa finem mensis Sept. à Germania in Angliam iter apparauit. Magno gaudio perfusus Germaniam adiit, summo mœrore confectissimus domum est reuersus. Erat iam omnibus exutus præsidij, annuo stipendio spoliatus, amicis destitutus omnibus. Verum verè testante Seneca:

Ima permutat brevis hora summis.

Et præclare scribente Ouidio:

Passibus ambiguus fortuna volubilis errat.

Ac, eruditè docente Iuvenale,

Ex humili magna ad fastigia rerum

Extollit, quoties voluit fortuna iocari.

Aspicite quæso, varium fortunæ euentum: Nam Rex clarissimæ memoriæ Henricus octauus, pro libro de re sagittaria, quem ei dedicauerat, annua pensione, operâ ornatissimi viri D.P. locupletauit: sed cum Rex H. diem obiret, Aschamus pensione priuatus est. Nobilissimus princeps Eduardus sextus insigni bonitate, eiusdem D. Pagetti erga Aschamum amore, illud stipendium à patre concessum, patrisque sublatum morte renouauit, liberalitate auxit, autoritate confirmauit, & magno Angliæ sigillo (sed cum hac acerba clausula *DVRANTE VOLVNTATE*) communiuit: mortuo Rege Eduardo, nullum ei relictum stipendium: nulla ad studia in Cantabrigia sustentanda, præmia nec prædia. Quarum rerum cogitatio, vnâ cum acerbissima Regis Ed. munificentissimi principis morte, in anxiferas curas eum coniécit. Sed ecce in durissimis hisce temporibus magna ei iam domû reuerso Dei bonitas illuxit. Nam cum omnia amisisset, nec aliquid aut expectare aut sperare posset (omnibus chariss. amicis à summa dignitate iam depresso) erat subitò ab Academia (ad quam post reditum ex Germania se contulit) ad regium consilium, beneficio Winto. & D. Pagetti, qui ei valdè fauebant, accersitus, & sancto coram regio consilio, adhibito iuramento, Secretarius pro lingua latina designatus. Quod quidem munus antea ei, regnante Eduardo, rogatu optimi & ornatissimi viri D.G. Cecilli, regi Eduardo, à secretis, concessum erat, cum absens in Germania peregrinaretur. Hoc omnium in vita splendidissimum, quòd (cum in summa rerum desperatione esset) regij consiliarij cum, ex omni doctiss. hominum copia, delegerint, cuius, in conscribendis latinis epistolis, operâ & ingenio Regia maiestas vteretur. Quod officium apud Angliæ

Principes

DE VITA ET OBITU

Principes longè honestissimum semper fuerit. Literæ, ut vocant, patentes, pro Toxophilo ab Eduardo rege cōcessæ, nunc amissæ & irritæ, rursus Wintoniensis operâ, & D. Pagetti studio, redintegrantur, & annum stipendium decem librarum aliarum decem accessione augetur. Hoc munus tantâ diligentia, studio, scribendi facultate, pingendique elegantia exercuit, tanta etiam fide & constantia præstitit: duabusque Reginis, Mariæ in primis, & deinde charissimæ, amplissimæque Elizabethæ sic satisfecit, ut nemo, omnium iudicio, in nostra memoria, aut maiore elegantia, aut ornatiore stylo, aut puriore dictione, hoc munus obire potuerit. Mirum est recensere, qua industriâ, quo indefesso labore, qua scribendi assiduitate omnia conficiebat, quo ingenio literas excogitabat, quo artificio perpoliebat. In initio regni Philippi & Mariæ in tribus solum diebus, 47. diuersas epistolas, ad 47. diuersos principes, quorum infimi erant Cardinales, & excogitabat ornatè, & depingebat politissimè. Si cui hoc mirum videatur, aut si quis me fingere putet, obsignatis eiusdem Aschami tabellis cum eo possum agere, qui hoc idem, in literis ad Eduardum Rauenum, Diui Ioan. Collegij socium, Anglicè scriptis, cum summa asscueratione affirmavit. In hac iam dignitate constitutus, hoc honorato loco adornatus, ex priore miseria ad hunc honoris gradum euectus, & locum in Collegio D. Ioan. (ubi adhuc, in toto peregrinationis tempore, socius fuit) & oratoris etiâ munus in Academia, ferè ad festum natiuitatis Ioan. Bapt. 1554. regis maiestatis & Winton. operâ retinebat. Iuij primo 1554. duxit uxorem, Margaretâ Howam, honestâ & castam adolescentulâ, generosa familiâ natam, parentum consilio in matrimonium ei traditam. De cuius nuptijs, cum Ioan. Stur. audiuisset, in quadam

» Epistola, ad eum 24. Iunij 1554. missa sic scribit: *Sed quid ego audio? sponsus ne factus id nos celare vis? ut ne tibi aliquod Epithalmium*

» *mittamus Germanicum? Audio sponsam tuâ Domini Walopi. Ginen-*

» *sis olim, cum ego Caleii essem, præfecti uxorem habere materterâ. Deus*

» *bone quàm pulchram & venustam mulierem, quàm honestam matro-*

» *nam. Si sic, hoc est, si uxorem habere illâ vis, aut si quæ est alia tibi*

» *disponsata, quæso fac me certiorem: & scribe mihi, quo sint die futura:*

si ipse non adesse queam, mittam Thalassium: qui pro me tuos amo-
 rnet, &c. Hæc Ioannes Sturmius. Sua virtute & diligentia
 multos & magnos sibi parauit amicos. Wintoniensis, qui eo
 tempore plurimum authoritate valuit, multis eum affecit
 beneficijs, magno amore complexus est. Cuius ingenio &
 scribendi facultati, cuius etiam fidei & honestati tantum
 tribuit, vt præclarè semper de Aschamo sentiret. Quem, li-
 cet religione prorsus à se discrepantem intelligeret, tamen
 ob eius egregiam in literis conscribendis facultatem, pru-
 dentiam, taciturnitatem, noluit aut loco dimouere, aut ob-
 rectorum malitiosis calumnijs fidem vlllo modo habere.
 Vix enim credibile est, quantis & quàm grauibus accusatio-
 nibus, Asch. ob religionem (quam semper ille confidenter
 profitebatur,) coram Wintoniensi ab eo, qui de Anglico
 campo nomen habet, onerabatur. Quibus, homo scelestissi-
 morum errorum artifex, & vanarum superstitionum facibus
 corruptissimus nitebatur, W. voluntatem ab Aschamo abalie-
 nare. Sed ad huius accusationes W. semper obduruit, & ho-
 minem illum, nimis inuidiosum, sæpius redarguit: plus Ascha-
 mi excellentibus donis tribuens, quàm alterius (qui Ascha-
 mum hæreseos accusabat) crebris repræhensionibus vn-
 quam acquiescens. Hunc Aschamus ob authoritatem reue-
 rebatur, ob humanitatem, quam ille plus alijs sensit, dilige-
 bat, ob prudentiam suspiciebat. Scripsit ad eum multas epi-
 stolas, in quibus W. eximiam in se benignitatem prædicauit.
 Ecce enim hominis gratitudinem, qui noluit vel in hominem
 superstitiosissimum ingratus haberi: qui potius maluit hunc
 suum patronum contrario erga puram religionem animo
 affectum, ob humanitatem in eum & prudentiam laudare,
 quàm ingratissimè, ad summum suum dedecus beneficia accep-
 ta silentio præterire, & turpissima obliuione penitus inuolue-
 re. Nec Aschamus assensu iunculis vllis W. gratiam aucupari
 tentabat: Sed W. sua sponte Rogerum Aschamum multis benefi-
 cijs etiam in durissimis illis Aschami temporibus, sibi deuinc-
 tissimum reddidit. Quid? Hominem de se optimè meritum
 conuirijs conuelleret? Episcopum ad summum honoris
 gradum eo tempore euectum, benignissimum Mæcenatem
 suum

suum, maiedictis conscinderet? Summum Anglię Cancellarium (qui cum fortunulis amicisq; priuatum, stipendioq; spoliatum, in honorato loco collocârat, stipendium auxerat, in gratiam & fauorem principis constituerat) apertis flagitijs conuinceret, turpissimisq; conuitijs insectaretur? Quis vllam inconstantie notam, aut vanę adulationis maculam ei iuste inureret, quodd singularem suum amicum amârit, quodd hominem benignissimum laudibus ornârit, quodd ob beneficia recepta præconijs extulerit? At scruiuit (inquiunt quidam) temporis, & sese ad rerum commutationem accommodauit. Equidē Rogerus Aschamus inuitissimē ab Academia (vbi cupiebat caput obseondere, & in Musęi angulis latitare) ad inseruiendum principi accersitus, non tantum temporis quàm Principi parēre, & Reipublicę inseruire cogebatur.

Etenim certum est, eum potius coactum temporibus paruissē, quàm hominum moribus & superstitioni lubens vllomodo acquieuisse. Non destitit tamen in illius temporis mores inuehi, hominum illius etatis superstitionem irridere, cecitatem reprehendere: idcirco dicemus eum religione inconstantem, quodd principi paruerit? Vitio hoc ei vertemus, quodd homines de se optimē meritos (à quibus, propter animi virtutes & ingenij dotes, vnicē amabatur) celebrârit? Appellabimus eum opinione vacillantem, qui temporis. Reipub. principi eo tempore inuitus seruirit? Sed quid tam multa? Vt Aschamum profectō omni inconstantie & vanitatis vel minima suspicione liberem: qui ab istiusmodi nugis, & vana illius temporis superstitione immunis semper fuit. Aschamus semper religione idem, honestate idem, fide erga amicos idem, pietate idem, constantiâ, industriâ, sedulitate erga duas Reginas idem. Pręterea Cardinali Polo valdē fuit familiaris, qui Aschamo (contra communem superbiorum Cardinalium solitam elationem & arrogantiam) coniunctissimē & familiarissimē est vsus. Hic plus Aschamicę dictionis puritati, quàm sui ipsius eminenti scribendi facultati, qui latinissimē quidem ornatissimēq; scripsit, plus tribuisse fertur. Est apud me Card. Poli oratio Anglicę ad consilium Parlamentarium, (cū à Pontifice Romano, huc legatus fuit missus) habita, elegantissimē

issimè ab eodem R. Asch. eiusdem Poli rogatu & precibus
 arinitate donata, & ad pontificem (vt aiunt) Romanum
 postea (si dijs placet) à Car. Polo missa : quâ, quantum ad di-
 cendi suauitatem, verborumque ornatum attinet, nihil est
 pietius, nihil ornatius, nihil latinus. Et cui non fuit familia-
 ris eo tempore Aschamus ? Quis non honorificè de Ascha-
 mo sensit ? Apud Reginam Mariam magno fauore floruit, cu-
 ius liberalitatem sepius expertus est. Qua, post quinque
 annorum 5. mensium, & vndecim dierum imperium, mortua,
 17. Nouemb. 1558. & nobilissima Elizabetha, munificentiss.
 Domina, ad summum Anglorum solatium, ad immensum R.
 A. gaudium, in Reginæ Mariæ vices eodem die successa, eun-
 dem locum, idem munus retinet, & felicissimè obit, quod
 antè, regnante Maria, occuparat. Apud Mariam, vt supra
 dixi, R. A. magna fide, magno etiam fauore viguit, sed apud
 hanc suam amplissimam Dominam, munificentissimam prin-
 cipem, doctissimam discipulam, præcipuè sic fauore & gratia
 valuit, vt nunquam ferè ab eius latere discederet : quotidie
 presens cum ea fuit, assiduè aliquid aut Græcè aut Latinè ei
 praelegebat : cum ea sepius colloquebatur : talis aut resse-
 ns, aut aliquo huiusmodi lusu cum ea tempus dissipabat. Eius
 consortio & sermone faceto, ac in nulla re rudi, valde delecta-
 batur serenissima nostra R. Elizabetha. Semper ad eam ad-
 mittebatur Aschamus, nunquam interclusus aditus, à nullo
 nunquam prohibitus. Hoc fauore principis, hac gratiâ & præ-
 sentiâ suæ serenissimæ D. Eliz. facilimè & ad maiorem digni-
 tatem euehi, & facultates multò auctiores reddere potuerit,
 si aut ambitione (à qua semper animus alieniss. fuit) præcep-
 sisset, aut diuitiarum cupiditate dignitatis suæ splendore accensus
 fuisset. Sed ab omni ambitione sic alienus, ab omni aspirandi
 amore sic remotus, ab omni petendi desiderio sic abhorrrens
 fuit (quod hac ætate, hijs hominū moribus, magis admiran-
 dum quàm imitandum est) vt nihil vnquam ab illustrissima li-
 beralissimaq; Regina Elizabetha petiuerit. Natura à peten-
 do adeo auersus, vt nulla vnquam opportunitas ad petendum
 audacem reddiderit, nec vlla necessitas ad aliquid rogandum
 impellere potuerit. Eum nec natura impudètem, nec pecunia
 molestum,

molestum, nec rerum inopia petacem vnquam effecit. Quæ
 hæc hominis industria ? quæ honoris & dignitatis contemp-
 tio ? quæ diuitiarum & opum neglectio ? Minore dolore affi-
 ciebatur, cum ipse indigeret, quàm gaudio perfundebatur,
 cum suâ alijs conditionem deploraret. Maiore tenebatur de-
 siderio, voluntate, fide, constantia, industria, officiosq; serui-
 tio suæ principi satisfacere, quàm audacibus & molestis roga-
 ribus eidem molestiam exhiberi. Hoc vulgo prædicare, & a-
 micis sæpè commemorare solebat, se nunquã in tot pulcher-
 rimis diebus in suæ principis præsentia consumptis, os ad ali-
 quid rogandum aperuisse, quo se & suos ditaret, & locupletio-
 res redderet : ita vt nobilissimum virum Marchionem Win-
 toniensem, summum eo tempore Angliæ Thesaurarium, ami-
 cum Aschami perdilectum, sæpissimè cum obiurgasse fertur,
 quòd tam pudens & insolens in petendo esset. Aschame, in-
 quit, te oportet munus tuum minus officiosè obire, & plura
 audaciùs à regina petere. Multi præterea solebant ei nimis
 pudentem pudorem suum in non petendo obijcere. Quid non
 petis Aschame ? inquirunt. Quid non Regiã Maiestaté rogati-
 bus sollicitas ? Si careas, peccatum est in te, qui petere recusas,
 non in tua liberalissima D. quæ largiri tibi complurima cupit.
 Malui, respòdit ille, mea diligetia & officio benè de mea prin-
 cipe merèri, quàm præclaris muneribus immeritò adornari.
 Nihilominus tamè Regia Maiest. multis eum & magnis benefi-
 cijs è sua munifica bonitate collocupletauit. Sed ab illa sem-
 per prius dabatur, quàm ab illo petebantur. Tanta erat huius
 hominis ab omni largitione & muneribus accipiendis absti-
 nentia, vt cum pro eo honorato loco, quoungebatur, pro ea
 gratiã & fauore, quo apud suam principem florebat, multa &
 præclara munera, & vt Homerus vocat, ἀλλὰ ἀποινα ad eum
 mitteretur, ea omnia magno cum fastidio repudiabat, asper-
 nabatur, remittebat : sæpissimè dictitans, Deum ei linguam
 venalem non dedisse, vt aut muneribus corrumperetur, aut
 apertè pecunia oppugnaretur. Maluit parcè & duritè vitam
 degere, quàm fædissimis largitionis fæcibus mentem pollue-
 re. Ingrauescente iam ætate, à nocturnis & pomeridianis stu-
 dijs abhorrebat : antelucanis & matutinis temporibus lege-
 bat,

bat, commentabatur, studebat, scribebat. Erat corpore imbecillis & valetudinarius, multis morbis fractus, continetibus febribus correptus, varijs ægrotationibus afflictus: quæ paucis ante mortem annis cum in hæticam febrim coniecêrunt, quo tempore de eius salute desperatum fuit. Sed ea fuit DEI erga illum bonitas, vt tandem medicorum ope, ex ea conualuit. Omnia aduersa æquo ferebat animo: nec duris calamitatum difficultatibus animo consternari, nec prosperis rerum successibus insolescere solebat. Angoribus sese nonnunquam dedit, & ob quorundam inhumanitatem, qui ei fidelissimo infidi fuerunt, vehementer se excruciauit. Tempus omne, quod à matutinis studijs, aut Maiestatis regię priuatis negotijs supererat, id totum aut honestis exercitijs & oblectationibus, antè à me commemoratis, aut amicorum mutuis confabulationibus, aut colloquijs cum peregrinis hominibus tradidit. Magna in victu temperantiâ & abstinentiâ fuit: à piscibus natura abhorruit: & ob eam ipsam causam, regnante Eduardo ab Archiepis. Cantu. licentia ei à piscium esu concessa fuit: & imperium tenente R. Maria, alijs vt rationibus cogebatur, ad conseruandam corporis sanitatem. Nunquam studiosorum rogatibus, opera, consilio, labore defuit: pauperibus scholasticis plurima dona est elargitus: familiaribus amicis multa dedit: eorum necessitati sæpissimè subuênit. Nullum carmen ei magis placuit, aut quod probauit magis, quàm hoc Martialis.

*Extra fortunam est quicquid donatur amicis,
Quas solus dederis, semper habebis opes.*

Et sic eruditione excellens, sic vitæ integritate præstans, sic purioris religionis studio spectatus, complurimisque percharus, magno studio colebat Deum, omnium bonorum largitorem, omnium virtutum fontem vberimum. Sermones pij & honesti erant, qui Dei gloriam maximè illustrabant, & priuatim domi se diuino cultui quotidie dedebat, peccata sua assidue agnoscebat, misericordiam diuinam vehementer implorabat, veniam submissè deprecabatur. Colloquia
foris

DE VITA ET OBITU

foris cum amicis de Deo, de humana miseria, iniquitate, malevolentia, inuidia, de maximis Dei beneficijs in humanum genus collatis, de mirabili Dei bonitate in creando, redimendo, reparando, vocando, sanctificando, eligendo, nos miserimos homines semper instituebantur. Homines fide dignissimi, qui eo familiaritèr, vñ sunt, ferunt illum fuisse, & domi apud suos maximè pium, in colloquijs modestissimum, erga principem fidelissimum, amicorum amantissimum, literarum avidissimum, in ambulationibus aut itineribus assiduè Dei erga homines beneficia commemorantem. Et hæc de eius sanctissima & integerrima vita à me dicta sufficiant. Reliquum est, vt de eius ex vita discessu pauca dicam. Vt vita pia, honesta, integra, à vitijs abhorens, virtutibus & studijs dedita præclaris actionibus relucens, nemini nocens, nulli inimica extitit: Sic eius obitus Christianus, et verè pius, vitæ per omnia similis fuit. Nec vitam honestissimè & pijsimè actam potest sequi mala mors. Qui piè viuunt, piè etiam moriuntur. Erat, vt supra dixi, multis febribus afflictatus, quæ & vires per se imbecilles multos annos cominuerant, & mirificè affligerat: proximis autem superioribus ante mortem annis hæctica febre laborabat, ex qua licèt aliquantulum conualuisset, quædem tamen fæces reliquit, quæ præ nimio quodam studio in versibus ad regiam maiestatem (pro insequentis noui anni auspicio) condendis excitatæ & incensæ, ingrauescere cœperunt. Cum enim in illis contexendis versibus, ingenij vires valdè occupasset, & ex nimio scribendarum literarum studio, noctes multas insomnes produxisset, frigus contraxit, quo correptus, in grauem morbū incidit 23. Decemb. An. D. 1568. Huic egrotanti sepè adfuit vir ornatiss. Theologus doctiss. Alexander Nowellus, Paulinæ Ecclesiæ digniss. Decanus, qui eum consolabatur, qui piè, & sanctè saluberrimis verbis, huius vitæ tædia, huius mundi miseras ante oculos posuit, & diuinissimis sonis animam paut: Ita vt post illius sanctiss. viri ab eo discessum, R.A. cum quadā exultatione prædicabat, Alexandrū Nowellum, pium hominem, integerrimæ vitæ virū, animam suam nunquam perituris cibis pauisse. Cœpit morbus magis ac magis eum affligere, nullo tempore quiescere

aut

aut dormire permisit. Famulorum manibus nonnunquam sursum deorsum ferebatur, & cunabilis, ad prouocandū somnum, præparatis, infantium more voluebatur. Sed hæc somnum, oculis inducere non potuerunt. Fœlici memoria multa repetebat eidem colendissimo Decano, alijsque astantibus amicis diuinitus de Deo, & eius misericordiâ, amore, beneficijs in humanum genus collocatis. Et quis tum sanctiùs, quis diuiniùs, quis Christianiùs loqui aut cogitare potuerit? Valdè illud mihi laudabile videtur, quod de eo idem vir sanctissimus A. Nowellus commemorat: se nunquam vidisse aut audiuisse illum hominem, aut honestiùs vixisse, aut expirasse Christianiùs. Cuius verbis & fidei ego tantum tribuo, vt putem illum nec posse, propter pietatem, fingere, nec velle, propter prudentiam & integritatem, nisi verissima pro certo affirmare. Fuit enim Rogeri Aschami vitæ morumque testis locupletissimus, summa familiaritate ei coniunctissimus, mortis etiam oculatissimus testis. Postea vxori cõmendabat sua omnia, maximè verò suauissimos liberos: rogabat vt pro suo arbitrio omnia dirigeret, vt materno animo eorum educationi consuleret, vt virtute, pietate, literis, bonis moribus instituendos curaret. Adfuit etiam huic iam iam morituro, vir honestate & eruditione præstans D. Grauertus, sancti Sepulchri vicarius, qui eam ob causam venit, vt eundem Ro. grauiter ægro-
tantem viseret, consolaretur, officioq; ei debito fungeretur: Non veni (inquit) vt te doceam D. Aschame, (nouì enim te esse vndique colendissimi viri Alexandri Nowelli verbis, & tui ipsius eruditione instructissimum:) sed vt te consoler, & officium meum præstem. Respondit Aschamus, magno ego crucior dolore, graui opprimor morbo, hæc mea est confessio, hæc fides, hæc præcatio, hoc totum est quod volo: **CVPIO DISSOLVI ET ESSE CVM CHRISTO.** Quam diuinam & cœlestem Diui Pauli sententiam, multoties antea Alexandro Nowello repetiuerat. Cum hanc sententiam tanquam Cygneam cantionem, & nouissima verba protulisset, siluit, & hora à meridie ferè decima, animam suam, quæ antea cum Deo esse toties concupiuit, Deo maximis astantium ploratibus & gemitibus reddidit. Cùm huius mortis ve-

DE VITA ET OBITU

rus rumor Aulae penetralia penetrasset, & ad serenissimæ Reginae aures peruenisset, dici vix potest, quo illa subito percelleretur dolore, cum de suo mortuo A. intelligeret. Ferunt Diuam Elizabetham tum dixisse: se malle decem librarum milia in mare proiecisse, quam suum A. amisisse.

Doluit eius morte Princeps, doluit populus, doluit tota Aula. Quanto verò dolore hæc R. A. mors Argentinam affligerit, Et in ea præcipuè Ioan. Stur. & reliquos doctissimos Viros R. A. familiaritate coniunctissimos, præstat in eorum animis relinquere, qui & summum dolorem senserint, & huius obitum grauissimè tulerint, quàm fama & auditione frigide & exiliter commemorare. Obijt Deceb. 30. anno 1568. ætatis suæ annum agens 53. Sepultus est sine vlla funeris pompa. Ianua. 4. in æde sancto Sepulchro sacra, extra carcerem, quæ noua porta à Londinensibus appellatur. Habita est eo die, in eo templo, à colendissimo viro Alex. Nowello doctissima & pijsima concio, in maxima hominum frequentia. In qua homo disertissimus, suauissima, vt semper solet, linguâ, eloquentissimi hominis, & perdilecti amici dolendum funus sic adornauit, vt neque honestissimi cuiusquam vita, vberioribus laudibus condecorari, nec acerbissima alicuius mors dolentiùs & amariùs deplorari potuisse existimaretur. Deus faxit, vt nos, qui superstites sumus, integerrimæ eius vitæ, & Christianissimæ mortis vestigijs insistentes, similiter viuamus, similiter tiam, cum nostra nos fata tulerint, moriamur.

A vita & obitu, ad scriptionis laudes, & dictionis puritatem meum nunc conuertam sermonem. Tantum ego tribuo semperque tribui Rogeri Aschami iudicio, & eius scriptionis suauitati, quantum ei tribuendum est, qui in linguarum artiumque cognitione, in philosophiæ præceptis, dicendi scribendique facultate, sacrarum literarum mysterijs, non tam discendo, quàm agendo exercitandoque magna cum laude est versatus. Neque enim erudita solum sunt eius scripta & suauia, sed pia etiâ & Christiana: vnde apparet, eum & spectasse verum studiorum finem, & affecutum eum esse: vt cum eruditione singulari, & dicendi scribendique admirabili facultate, virtutem, pietatem, morum suauitatem, erga amicos fidem & maximum

maximum amorem coniungeret. Quoties igitur has pererudititas eius Epistolas iam quartò à me auctas & locupletatas, aliàsque lucubrationes theologicas lego (quod sepissimè quidè facere soleo, & materia illectus, & optimis dicendi luminibus permotus) toties & eum admiror, & illustriss. nostræ Reginæ quæ eo præceptore est vsa, totiq; Angliæ gratulor, cui tantū honorem, apud externos, propter eruditionem, comportauit, tantūmq; apud suos vtilitatis, propter prudentiam, rerū vsum, & principis institutionē attulit, quantum adferre & vir optimus, subiectus fidelissimus, & homo doctissimus potuerit. Quicquid scripsit politè scripsit, & legētes omnes summa per fudit iucunditate. Dici vix potest, quāto perè viri summa eruditione præstantes, magna eloquentia ornatissimi, laudarint in Aschami scriptis ciuilitatem, modestiam, humanitatem, & charites innumerabiles, suauitatem in sententijs, elegantiam in verbis, moderationem in numeris, concinnitatem in rebus contexendis, lucem in omnibus, nihil non in eo exquisitum. Sed tamen nihil affectatum, vires insignes sine immanitate, dulcedinem summam sine ignauia, breuitatem cum succulentia, rursus prolixitatem sine luxuria, rotundum quidquam & crispum, sed sine æterna micatione, qua seculum Plinij laborabat: castigatam & enucleatam dictionem, sed sine anxietate scrupulosa, qua Ciceroniani nostro æuo sese emaciant, & quasi compedibus reuinciunt. Ioan. Stur. testatur in elocutione & dicēdi generibus nihil se vidisse R. A. scriptis acutius. Sic enim in quadam ait epistola. *Literæ tuæ non solum suauēs, verum etiam elegantes sunt: tanta enim in illis est flexibilitas verborum, & ad acutās comitatis & ad graues Philosophiæ sententiās: talis in collocando ordo, vt tūc scriptiōis suauitatem admirer, tūc etiam intelligam à te accuratè esse compositas: nisi à te nihil proficiscatur incompositum: quantumuis subito scriptum.*

Hieronimus Osorius Lusitanus, Syluensis Episcopus, homo laudibus eloquentiæ ornatissimus, qui R. A. magno amore complexus est, nihil putauit esse vberius, nihil in hoc genere aptius. Petrus Nannius Alemarianus, in Collegio Buffidiano, apud Louanienses, Latinus professor dixit, nihil esse disertius, nihil politius Aschami literis. Michaë-

lus Toxites Rhætus laureatus Poeta, iudicauit esse nihil suauius, nihil eruditius, Hieronymus Wolfius Oetingensis, nihil concinnius esse censuit. Multique alij eloquentiæ, eruditionis, & dicendi virtutibus perpoliti domi forisque celebres, optimè semper de R.A. scripture & dictionis puritate existimauerunt. Taceo nostrates, Cardinalem Polum, Step. Winton. Ioan. Checum, Thom. Smithum, duo propugnacula, duo ornamenta eruditionis, literarum, Academia, Angliæ: R. Pemb. Richar. Brandisbæam, Ioan. Christophersonum, Guliel. Billum, Gualterum Haddonum, Ia. Pilkintonum, Tho. Wilsonum, N. Carrum, & alios complurimos, qui summa doctrina eluxerunt, & de Aschamo semper præclarè senserunt. Quorum ferè omnium literæ ad Ascha. missæ sunt domi apud me huius rei testes locupletissimæ. Ex hijs aliquot nunc primum in lucem eduntur. Hic si se totum ad scribendum tradidisset, & ea quæ à Cicer. Platone, Aristotele, Demost. Isocrate, Thucidide, & Herodoto didicisset, tractare voluisset, quis Bembus ornatiùs, quis Sadoletus disertius, quis Longolius politiùs, quis Manutius præclariùs & artificiosius scribendi genus perpolire potuisset?

Duo tantum libri, Toxophilus & Præceptor, cum paruo quodam tractatu, de rebus in Germania gestis Anglico sermone conscripti, in hominum versantur manibus, qui & ipsi magnam eius eruditionem redolent, & suauem scribendi elegantiam ostendunt: quos si Romano amictu conuestire voluisset, nihil in eo genere illustrius, nihil copiosius, nihil ornatiùs fuisset. Præterea, has epistolas varijs dispersas locis reliquit, quas, post distracta priorum editionum omnia volumina cum alijs scriptis (quæ nunc sunt edita) ad vestram vtilitatem cõlegi, quæ certè non obscurè ostendunt, ex cuius artificis officina prodierint. In quibus præclarum habebitis imitandi exemplum: ad quod, si vestrum vos scribendi epistolas cursum direxeritis, & puram vobis dictionem, & eximiam scribendi facultatem comparabitis. Quam scribendi & eloquendi præstantiam, vt faciliùs consequamini, ego, pro mea ieiunia & exili facultatula, pauca de eloquentiâ dicam, & viant, quæ ad scribendi dicendique elegantiam peruenire possunt,

tis, ante oculos vestros dilucidè ponam: in qua re tertium institutionis meæ membrū collocabitur. Magnum est hoc quod suscepi, magisq; arduum & difficile, quàm vt per exiguæ ingenij mei vires ferre posse videantur: Nam dicendum mihi est de summa ac diuina virtute, quæ eloquentia nominatur, cuius laudi ac præstantiæ parem orationem vix posse inueniri facile animaduerto. Sed si vestras aures attentas præbueritis, & hæc, quæ à me arido quodam orationis genere proferentur, humanitèr & amicè perlegeritis, efficiam profectò, vt verba mea non solùm iucunda vobis existant, sed etiam, vt intelligatis, nihil vobis tam esse expetendum in hac vita, quàm dicendi copiam, nihilque adolescentulis studiosis magis dignū, quàm sapientem atque ornatam orationem, puram & enucleatam dictionē sibi comparare. Quamobrem, totam hanc orationem meam sic instituam, vt partim ad laudem & præstantiam eloquentiæ, de qua dicere proposui, dirigatur: partim verò in excitandis animis vestris ad illius studium, R. A. exemplo, tota sit occupata. Quamquam in prima parte non multum mihi elaborandū esse puto: Eloquendi enim elegantia passim, eloquentissimorum virorum encomijs ac laudibus est celebrata: atque multorum literis ac sermone illustrata, vt nihil sit quod aut vobis nouum, aut cuiquam inauditum à me adferri queat. Idcirco leuitèr & strictim attingam.

Est certè vna ex maximis virtutibus eloquentia, quæ ab eloquendo nomen accepit: quòd is, qui ea instructus & ornatus sit, sapientèr & ornatè eloqui possit omnia ea, quæ animo suo comprehensa habet. Qua re nihil præstantius, nihil præclarius, nihil diuinius dici aut excogitari potest. Etenim cum inter Deum & belluam homo quasi medius interiectus sit, hinc Deum rationis & orationis præstantiā attingens, illinc vel voluptatis titillatione in sensus influente, vel affectionum immanitate in imperium rationis irruente, inter belluas repens, est illud profectò doctrinæ genus studijs nostris apertissimum, & hominibus etiam dignissimum, quo non corporis sensuumque curatio suscipiatur, sed quo sermo ad disertè loquendum, ratio ad diuinitus intelligendū prouehatur. Et quàmquam cæterarum artium, sed illius inprimis præclara laus sit,

DE VITA ET OBITU

quæ morbos depellere, & corpus vitæque nostram scienter continere potest, tamen cum ad hoc præstandū, infinitæ belluæ, & cautiores, ne lædantur, & peritiores, ut curentur, reperiuntur, illam sanè doctrinam, licet vitæ nostræ perutilē, ut nimis tamen cum belluis communem, cum dicēdi intelligendique præstanti facultate, quā solā notā à belluis discrepamus, quo solo iudicio diuinitatis participes sumus, comparare non audeo. Itaque nihil homini vel ad vsum utilius, vel ad laudem præclarius, vel ad immortalitatē stabilius video, nec aliquid, vel adolescentium studijs dignius aut accommodatius puto, quàm sermonē ad ornatē dicendum excolendo, rationem ad prudentē intelligendum instruendo, diuinam illam vim eloquentiæ consecrari: ad quam cum peruenire non possumus, quia eius omnis adipiscendæ spem omnē adimit nobis Antonius apud Ciceronē, quàm proximè tamen aspicere, & aspirare omni studio & diligentia est elaborandum. Quā profectō eloquentiā (præterquā quod nihil cum bestiis cōmune habeat, sed tota ex ipsa diuinitate hausta & delibata, & ita cum ea implicata & coherēs sit, ut hæc tria apud latinos, sermo, ratio, & Deus, apud Platonē tantū λόγος appellatione includatur, quod verbum nos eloquentiā aptissimè dicere possumus) non certè ego video, quid & homini ad spem optabilius, ad cognitionē iucundius, ad vsum melius, ad gloriam maius, ad potentiā amplius, ad similitudinē diuinę mentis propius excogitari possit. Sine qua cæterę artes non modo suos fines non tueri, sed mutæ, inutiles, nimisq; sordidæ esse solēt. Ut enim hominis decus ingeniū, sic illius ingenij lumen est eloquentia. Huc accedit, quod hominum animos flectere: quod velit impellere: vnde autem velit deducere: sola oratione homo sapiens & eloquēs potest. Hæc admodū laudabilis, hæc præclara & latissimè patens, hæc vna, teste Cicerone, in omni libero populo, dum in hominum genere fuit, perhonestā, & mirabilis est visa, maximèq; in pacatis tranquillisque ciuitatibus, semper floruit, semperque dominata est. Non ignoro hanc dicendi exercitationem, quibusdam rem valdè molestam ac laboriosam videri: ideoque illos difficultè adduci posse, ut se huic rei penitus dedant, atque in ea comparanda summo studio elaborent.

Sed

Sed quimagnarum rerum gloriam adamarint: illos neq; difficultas, quæ huic rei inesse videtur, absterrere: neque labor frangere: neque desperatio auocare vlllo modo poterit. Sed hij potius fructus vberrimos, honores amplissimos, gloriam sempiternam, quæ inde paratur, ob oculos sibi semper positam habebunt. Non enim tantæ rei adeptionem, difficultate, labore, & fastidio, quæ momentanea sunt, sed honore, gloria, ac voluptate, quæ perpetuò durant, metiri debent. Cum autem homines naturâ ita comparati sunt, vt utilitate rei plurimum moueantur, ac ante omnia, quid expediat, spectare soleant: non prorsus erit superuacaneum, dicendi rationis utilitatem hoc loco breuiter attingere. Equidem ex copia dicendi, fructus copiosissimi, atque infinitæ commoditates proueniunt, non tantum ad eos, qui eam sibi vendicant: sed etiam ad Rempub. vniuersam. Illi enim habent, quo se & vitam suam contra insidias inimicorum defendere ac tueri possint: hæc verò, subsidio & auxilio illius præstantissimæ virtutis, facilius & gubernari, & amplificari, & conseruari potest: prudentis enim oratoris moderatione ac sapientiâ, perditæ & scelerati homines, è ciuitate pelluntur: boni & salutes reip. ciues in ea retinentur: nocentes plectuntur: innocentes autem conseruantur: ac vt plura, quæ sunt penè innumerabilia, breuiter compræhendam, salus totius reip. hac dicendi facultate continetur. Restat nunc, vt de necessitate aliquid dicam. Sic igitur statuere debemus, sapientiâ dicendi, ad retinendâ religionē, ad conseruandam libertatem, ad tuendas leges, ad prauas & falsas animis hominum insitas opiniones euellendas, ad afflictos excitandos, ad amicos periculis liberandos, ad literarum monumenta posteritati mandanda, ad amicitias comparandas, ad confirmandâ ciuium tranquillitatē summo opere necessariam esse. Sine qua non solum hij, qui ad reipublicę gubernacula accedunt, sed etiâ Theologi, atq; illi qui iura profitentur, locum suum admodum difficultè tueri possunt. Sed quoniam quibusdam hæc res maximam in se difficultatem habere videri queat, præsertim illis, qui viam & rationem, qua illam consequi possint, ignorant: idcirco viam quandâ breuem, certam, atq; compendiariam cōmonstrabo,

DE VITA ET OBITU

ut, si eam ingressi fueritis, ad eam dicendi scribendique facultatem, quam Ro. Asch. feliciter est assequutus, peruenire queatis. Quinque igitur numero sunt, quibus omnis dicendi scribendique ratio continetur, perficitur, absoluitur: natura, doctrina, cognitio rerum, imitatio disertorum & probatissimorum authorum, usus seu exercitatio. Equidem ut à natura exordiar, nemo vestrum est, qui ingenio vel natura mediocri non valeat, & natura satis bona si non optima, sit præditus. Sed hanc naturæ bonitatem, quæ sæpè exigua videtur, industriâ ac diligentia excitari oportet: Sæpè enim fit, ut etiam optima ingenia socordia atque desidia corrumpantur ac deprauentur. Hoc ita statutum sit, fundamenta seminæque artis dicendi iecisse & inchoasse ipsam naturam. Quoniam verò natura sæpè ordine caret, & se ex difficilibus controuersijs explicare non potest, rectè accedunt rhetoricæ artis præcepta, quæ etiam erudiunt, ac viam ostendunt, modumque dant, quem sequi oporteat: hæc bonam naturam reddunt meliorem, & vagam moderantur, faciuntque oratorem, ut ab eo, quod proposuerit, minus aberret: hæc sermonem grauius sententijs illustrent: hæc orationem lectissimis verbis expoliant: hæc hominum animos potentiùs, eò quo velit Orator, impellere docent. Sine hijs nemo neque benè dicere, neque ornate scribere potest. Hæc, inquam, artis rhetoricæ præcepta, ex optimorum rhetoricorum libris discenda sunt. Huc accedat rerum cognitio, sine qua præcepta illa inania ac prorsus nullius momenti sunt. Quomodo hoc fieri potest non à me, sed à Cicerone audietis, qui in eo libro, qui Orator ad Brutum inscribitur, præcepta & vias ad artē eloquentiæ proximè ducentes optime tradit. Ciceronis hæc quamuis non verba ipsa, tamen mens est, omnē eloquentiā ex duabus rebus materiā & tractatione, efflorescere. Materies in rebus & verbis cernitur. Res ex historicorum, Ethicorum, physicorum, Politicorumque libris, qui rerum copiam cognitionemque satis magnā suppeditant, hauriendæ sunt: verba, cum hæc propria, illa translata esse debent, vel à Cicerone si latinè, à Platone, Demost. Isoc. si græcè malueris, vel ab horum similibus sumenda. Tractatio partim ex dialectica disputandi ratione, partim ex rhetorica amplificandi facultate

rate comparatur. Ex hijs fontibus totum illud eloquentiæ flumen effluit, cuius cursu vniuersi sensus atq; animi hominum rapi conuehiq; solent. Itaque quisquis ille est, qui prudenter cogitare, & cogitata aptè explicare cupit, ab hist. (modò Ci. aliquid videt) ad physicam & Ethicem, & ita ad ipsam diuinam eloquentiæ vim, quasi iter quoddam affectare debet. Ad hæc eloquentissimorum hominum scripta nobis proponuntur, vt ad illa tanquam ad regulam atque idæam, compositionem nostram referamus: Ita enim consilium & mens authoris ostenditur, eiusque tractatio atque compositio, vt etiam simile aliquid effingere non admodum difficile videatur. Nihil igitur est, quod nobis difficile videri queat: nihil quo ignauitiæ nostræ excusationem prætexere possimus: nihil denique quo non summo studio ad tantam adipiscendam & dicendi & scribendi facultatem contendere debeamus. Tantum adhuc superest, vt hijs, de quibus dictum est, vsus & quotidiana exercitatio adiungatur, sine qua omnia mutila & manca existunt. Hæc promptum facit hominem, hæc perfectum reddit, hæc cætera consummat & perficit omnia. Vim aut artis, aut imitationis, aut vsus nulla in re planius vel euidentius videre possumus, quàm in hijs sordibus & rebus mechanicis, quarum rerum experti, cum omnem in eisdem vitam suam conterunt, ipsa rei veritate persuasi trito illo, & omnibus in ore iactato prouerbio affirmant, *Vsum facere artifices*. Qui verò in arte imbibenda, & eius abstrusissima cognoscendo, omnem suam operam ponunt, nec vllam vsus exercitationisque curam habent, si fortè patrociniū cuiusuis suscipiant, adeò frigidi, exangues, eneruatique apparent, vt meritò ab omnibus explodi & exhibilari iudicentur. Id quod olim accidisse constat *Hermogeni* & *Quinsiliano*, dicendi artificio instructissimis. Porro qui aliorum imitatione semper nituntur, & nunquam se scribendo dicendoue exercent, perinde miseri & infelices sunt, ac si quis nec cernere, nec audire, nec incedere possit, nisi cum à proximo oculos, aures, & pedes mutuetur. Nec quantum in omnibus rebus vsus possit (viz. quonam modo pluuiarum guttulæ dura ac horrida saxa crebro dilabendi vsu cauant) nec quomodo ferrei vomeres vel leuius-

DE VITA ET OBITU

leuiusculo terre mollis attritu consumuntur, nec ingentem v-
sus potentiã in rebus inanimis nũc declarabo: sed solũ quã-
tum inhumana sorte conditioneq; potest, cõmonstrabo. Cum
multa, multorum iuxta opinionem, in infantia nostra, nobis à
natura beneficia tribuũtur, ego vel ea omnia vel certè melio-
rem eorundem partem, ab vsu cõsuetudineq; prouenire con-
tenderem. Nam, vt maximè, quæ maxima sunt, persequar, pu-
tamũsne ipsam fandi facultatem, qua cæteris præstamus ani-
mantibus, à natura nobis concessam, vel vsu & consuetudine
potiũs comparatam fuisse? Fateor, (vt ante commemini) na-
turam semina iecisse, at maturasse vsu, inchoasse naturã, at
perfecisse consuetudinem. Nam quis, vel vnam voculam quæ
rem aliquam significat, exprimere queat, quã non crebra con-
suetãque auditione ab alijs acceperit? Seponamus puerum
statim natum ab humano cõsortio, quodnam idiõma vsurpa-
bit? quales edet sonos? an non vel vlulabit, vel rugiet? cesset
ergò natura tantũ sibi applaudere propter hoc donũ, quod
nisi vsus perficit, absoluitque, rude, horridũ, incultum, cumque
alijs animantibus commune erit. Adeò enim vsus nulla in re à
natura separatur, adeòq; mutua inter se iunctura copulatur, vt
meritò à M.T.C. altera natura appelletur. In liberalibus verò
scientijs, vsus vim potiũs admirari, quàm vllis verbis exprime-
re cuiquã obuium est. In Grammatica, copiã ac verborũ sup-
pellectilem parat. In dialectica, inueniendi acumen excitat,
iudicandi prudentiam acuit: In rhetorica, quibuscũq; affec-
tibus concutere, in quamcũq; vis animi concitationem ra-
pere, facilè dabit vsus. Quid in cæteris moror, cum M.T.Ci.
vocet vsu optimum dicendi magistrum? Quid quod etiam-
num multa sunt, quæ nec naturæ, nec artis, neq; imitationis
adminiculo, sed solũ vsu & consuetudine peraguntur? Nam
Milo ille Crotoniates Athleta fortissimus, neque vllius artis
præceptione instructus, nec quouis imitationis exemplo ad-
iutus, nec vllò raro naturæ beneficio imbutus, sed assiduo,
quotidianòq; ferendi vsu corroboratus, vitulum illum, quan-
tumuis grandem, in montem Olympum asportauit. Huc De-
mosthenem in medium adducerem, nisi illa historia nimis
erita, nimisque decantata fuisset: quisi vlla politiore lite-
ratura

ratura ornatus erat, ut erat ornatissimus, id totum præcipue exercitationi acceptum referre debuit. Et quemadmodum ingenium quantumvis eximium aut præstabile, nisi diligenti usu exerceatur excolaturque, multa obfuscatur rubigine: ita quantumvis tardum hebesque ingenium, impigra exercitatione, solers, sagax, valdeque splendescens esse possit. Ex hijs omnibus scire licet, nihil esse tam arduum aut difficile, quod usus & exercitatio non superet aut devincat. Hæc exercitatio varijs modis suscipitur, audiendo, discendo, legendo, meditando, scribendo, conuertendo, imitando, declamando: Sed potissimum in hijs tribus versatur, ut vel subito, vel sumpto spatio ad cogitandum aliquid dicamus: vel stylo ac scribendi consuetudine illud idem efficiamus. Stylo Cicero primas partes attribuit: commentationi secundas: subitæ verò dictioni postremas: propterea quod subita dicendi consuetudo institui non possit vtiliter & cum fructu, nisi diligens scribendi exercitatio antecesserit. In eloquentia enim comparanda caput est, quam plurimum scribere: atque ob eam causam Cicero stylum, effectorem, & ut antea dixi, magistrum dicendi, appellare non dubitavit. Nam, & omnes locos, qui modo in ea re inessent, de qua scribimus, ostendere se nobis atque occurrere: omnesque sententias graues, atque verba maximè illustria sub styli acumen subire: tum ipsam collocationem, concordiam, conformationemque verborum in sæpe scribendo perfici, constantè affirmavit. Hisce exercitationibus se Rogerus Aschamus, sæpe multumque exercuit: & natura habilis, artis præceptionibus potens, rerum cognitione excultus, Ciceronis imitatione adiutus, usu & quotidiana aliquid scribendi exercitatione corroboratus, ad tantam & tam eximiam scribendi dicendique elegantiam, quam, si quis alius, felicissimè est adeptus, facillimè peruenit. Quare cum exercitatio styli & scribendi assiduitas, tantas commoditates habeat, tantamque laudem ab eo, qui parens & quasi torrens omnis eloquentiæ dicitur, mereatur: atque cum Rogerus Aschamus, cuius vos iam mea opera suauissimis epistolis alijsque scriptis fruemini, hisce quinque rebus tantam scribendi suauitatem assequutus fuerit, usu verò & Exercitatione potissimum

potissimum confirmauerit, & quasi callum illis obduxerit: vos oro, studiosi adolescentes, & si adhortandi locus detur, vos adhortor, ut in hanc rem diu multumque incumbatis: & scribendi crebritate vos sic exerceatis, ut cum subito dicendum sit, ea quæ dicuntur, similima scriptis esse videantur. Quæ res summam admirationem, maximam laudem, sempiternam gloriam merebitur. Quapropter, cum neminem remoretur difficultas, sed alliciat facilitas, moueat dignitas, hortetur utilitas, urgeat necessitas, vos iterum hortor, ingenui adolescentes, ut eam virtutem, quam summus honor, gloria, ac præclaræ laudes comitantur, vobis longo usu, ac diuturna exercitatione admodum reddatis familiarem. Sic enim fiet, ut vobis atque vestris honori, Reipublicæ autem & patriæ emolumento esse possitis: quæ præclara dignitatis præmia, & eximia patriæ ornamenta, ad maximum suum decus, ad Reipubl. summam utilitatem, Rogerum Aschamum consequutum esse, animaduertistis.

FINIS.

INDEX EORVM AD QVOS,
ET IN QVORVM GRATIAM,
conscriptæ sunt à Rogero Ascha-
mo Epistolæ.

A

A dmiralo Danie	396
Alberto Marchioni Brand.	
&c.	357.359
Andree Bylde R. Danie consilia-	
rio	361
Anne Comitissæ Penbrochien-	
si	149.151
Antonio Denneio	145.345.347
349	

B

Barnabæ Fitzpatricke	147
Brandisbæo suo	105

C

Catherinæ Reginæ &c.	309
Comiti Waruicensi	315
Comiti Arundelio	320
Comiti N. pro Guil. White	399
Cordingleo	113
Cumberfordo	114
Cuidam amico	104.109
Cuidam Amico Eboracensi	127
Cuidam cognato	108

D

Doctori Taylero	110
Doctori Colo.	257
Do. Effexie	139
Do. Pagetto	136.155.265.338
341.343	
Do. Mountioio	176
Do. R. Riche	336

Do. N. pro H. Fallofeld.	403
D. Fr. C. P. R. &c.	407
D. Tho. Westmon.	350.352
D. Consalno Perisio &c.	280
D. Elizabeihæ	134.148.158
D. Ioannæ Graie	123
Do. Cecilia &c.	410
Do. Clerke	269
Duci Somersettensi.	293.300.306
Duobus ornatiss. Iuuenibus fra-	
tribus amicis	279

E

Eduardo Sexto Angl. Franc. &	
Hiberniæ Regi.	301.303.304
Eduardo Leo. Archiepiscopo E-	
boracensi	90.95.100.101
Eduardo Raueno	206.207.208
211	

F

Francisco Alano	246
Francisco Duareno	248

G

Gedanensibus	361.385.388.
390.395	
Georgio Daio Episcopo Cicestren-	
si.	191
Guilielmo Cecillo	172.231
Guil. Grindallo	131.132
Guil. Irlando	163
Guil. Petrees primario Secreta-	
rio	252.263

H

I N D E X.

H		Poneto suo	200
Hieronymo Probenio	244	Principi D.H. Regi	397
Hispaniarum Regi	379	Pro Do. Elizabetha Talb.	362
Honoratiff. senatui Regio confi-		367	
lio	305	Pro vxore Ed. R. Equitis	366
Huberto Comiti Rheno à secre-		Pro D. Tho. Hol.	366
tis	238	Pro Do. Dorethea Staff.	368
I		Pro. Do. Ioanni Guld. Reg. Ma-	
Illustriſſ. D. I. Comiti in T. C.		ieſtati	364
412.		Pro quibuſdā mercatoribus An-	
In gratiam clariff. D. N.	402	gli.	370
In gratiam Guil. G.	405	Pro Do. Lomleio & alijs Anglie	
Ioanni Siumio	1.19.47.53.56	nobilibus, Duci Venetiariū	372
59.61.64.69.73.79.87		Pro Guil & Georg. Winter. fra-	
Ioanni Checo	120.161.169.173	tribus, Reg. Maieſtati	375
188.204.216.228.233.356		Pro quibuſdam Londinenſibus	
Ioanni Aſtleio	154.157	Mercatoribus	376
Ioanni Redmanno	178	Pro Do. Ioanni B. ad Anto. Fili-	
Ioanni Setono	97.129	um	284
Ioanni Whitneio	147	Pro F. Knollo cuidam amico exte-	
Ioanni & Dominico vachaniſ.		ro	286
&c.	282	Pro Coopero ſuo	125
L		Pro Paupere Burgūdo Regi Ma-	
Landaffenſi præſuli	103	ieſtati	360
M		Pro captiuis in porta Luddenſi	
Magiſtro Coll. D. Ioannis Euang.		276	
353		R	
Magiſtro & ſocijs Colleg. D. Ioan-		Railtono	175
nis Euang.	291	Ratcliff ſuo	278
Magno Angliæ Cancellario	329	Regi Daniæ	400
Marchioni Norihamtonenſi.	317	Regi N.	394.413
321.329.		Regi N. pro D. Legato	226
Martino Bucero	213	Regiæ Maieſtati pro N.	369
O		Rob. Landaffenſi epifcopo	91
Ornatiff. cuidam Amico.	151.166	S	
P		Sebaſtiano Regi Port.	391
Petro Nannio	280	Secretario Burno.	275
		Sena-	

INDEX.

Senatoribus civitatis Stralsonden-	cellario	141.331.333
sis	382	V
Sigismundo Regi Polon.	386	Valentino Erythraeo
Sueciae Regi	391	Vu.
T	Vuarsono	160
Thomae Cantuariensis Archiepif.	Vuendaeo	344
copo 192.202.311.313.314	Vuigorniensis Episcopo	144
Tho. Smitho.	203	Vuintoniensis Epif. 142.152.257
Tho. Wriothesleio Angliae Can.	262.271.322.325.326.328	

INDEX EORVM QVI AD ROGERVM ASCHAMVM, Aliosque Epistolas scripserunt.

	B	Randiubæus	453.455
		Christophorsonus	423
		Cirlerus	477
		Cisnerus	449
		Hubertus Leodius	445
		Metellus	473
		Montius	465
		Nannius	434
Rogero Aschamo.		Oforius	435.474
		Ramus	458
		Sleidanus	441
		Smithus	472
		Spithonius	456
		Sturmius	33.417.418.419.420.421.422
			425.427.429.430.437.466.468.469
			471.475
		Toxites	438
			Cecillo

I N D E X.

Ioannes Sturmius.

D. Cecillo

D. Coco

479.

D. Elizabetha Reg.

D. Halesio

D. Pagetto

433. 460. 465. 476

462

463

470. 480

432

D. Elizabetha Ioanni Sturmio

471

FINIS.

L O N D O N A

Ex Officina Ar. Hatfield
pro Fr. Coldock.

1 5 8 9.

576 17

462
476

463
0.480
432

471

2 48